បឋមវិបស្សនា

រៀបរៀងដោយ

ព្រះធម្មវិបស្សនា សំ ប៊ុនធឿន កេតុធម្មោ

អធិបតីពុទ្ធមណ្ឌល និងជា អគ្គនាយកវិបស្សនាធុរៈសិក្សា

នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ផ្សាយចេញពី

ពុទ្ធមណ្ឌលវិបស្សនាធុរៈនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

(ភ្នំអដ្ឋរស្ស) ឃុំផ្សារដែក ស្រុកពញាឮ ខេត្តកណ្ដាល

រក្សាសិទ្ធិ

បោះពុម្ពលើកទី ១៥ ចំនួន ៤,០០០ ក្បាល

ព.ស.២៥៦២ គ.ស.២០១៨

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1998

[illegible]

[illegible]

អារម្ភកថា

♦♦♦♦

សៀវភៅនេះឈ្មោះ "**បឋមវិបស្សនា**" នេះកើតឡើងដោយមូលហេតុ:

១-បព្វជិតពុទ្ធសាសនិកយើង ភាគច្រើនបួសឡើងហើយ មិនសូវយកហឫទ័យទុកដាក់សិក្សារៀនសូត្រ ប្រតិបត្តិធម្មវិន័យឱ្យបានហ្មត់ចត់ទេ ជាហេតុនាំឱ្យមាយកទាយិការិះគន់ កើតឡើងជាបាតុភាពពុំសូវស្រោកស្រាន្ត ;

២-មន្ត្រីសង្ឃជាន់ខ្ពស់ មានសម្តេចព្រះសង្ឃរាជជាព្រះប្រធាន បានប្រជុំត្រិះរិះ ពិភាក្សា ដោះស្រាយរកមធ្យោបាយយ៉ាងណា ដើម្បីធ្វើឱ្យបព្វជិតពុទ្ធសាសនិកយើង យកហឫទ័យទុកដាក់ប្រតិបត្តិព្រះធម្មវិន័យឱ្យបានសុក្រឹត

៣-បញ្ហានេះ ក៏ត្រូវបានដាក់ចូលក្នុងរបៀបវារៈ អនុសំវច្ឆរៈមហាសន្និបាតមន្ត្រីសង្ឃលើកទី៤ ព.ស.២៥៣៩. គ.ស.១៩៩៥ ដើម្បីដោះស្រាយ ។ មន្ត្រីសង្ឃគ្រប់ថ្នាក់យល់ឃើញថា កន្លងទៅបញ្ហាធុរៈ ២ របស់ព្រះពុទ្ធសាសនាយើងយកចិត្តទុកដាក់តែលើគន្ថធុរៈ ១ ជាផ្លូវការ ។ ឯវិបស្សនាធុរៈ ១ទៀត យើងមិនបានយកចិត្តទុកដាក់ជាផ្លូវការនៅឡើយទេ ហើយធុរៈនេះឯងដែលបន្តឹងការប្រតិបត្តិធម៌វិន័យឱ្យបានសុក្រឹតហ្មត់ចត់ ។ល ។ និង ។ល ។

៤- មន្ត្រីសង្ឃគ្រប់ថ្នាក់ក្នុងអនុសំវច្ឆរៈមហាសន្និបាតលើកទី ៤ ព.ស. ២៥៣៩ គ.ស. ១៩៩៥ ក៏បានអនុម័តជាឯកច្ឆន្ទសម្រេចចេញសេចក្ដីអំពាវនាវឱ្យមន្ត្រីសង្ឃគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ យកឫហប្ញម័យទុកដាក់បង្កើតឡើងនូវវិបស្សនាធុរៈនេះឱ្យបានផុសផុលឡើង ដើម្បីឱ្យភិក្ខុ-សាមណេរ ឧបាសក-ឧបាសិកា ដែលមិនជាប់ភារកិច្ចខាងគន្ថធុរៈ ឬ ចប់ភារកិច្ចគន្ថធុរៈហើយ និង ឧបាសក-ឧបាសិកាដែលត្រូវការប្រតិបត្តិផ្នែកវិបស្សនាធុរៈឱ្យបានប្រតិបត្តិតទៅ ;

ល្គឹកតែមូលហេតុទាំងនេះកើតឡើងហើយ ទើបសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជទ្រង់ព្រះនាម **ទេព-វង្ស** ជាមួយមន្ត្រីសង្ឃជាន់ខ្ពស់សម្រេចបង្កើតឡើងដោយស្រាវជ្រាវរកភិក្ខុសង្ឃអ្នកឈ្លាសប្រតិពលក្នុងការរៀបចំ ហើយធ្លាប់បានសិក្សាផ្នែកនេះ តាមគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកត្រឹមត្រូវផង ឱ្យជារួកមមូលរ៉ាប់រងឡើង។

សម្ដេចក៏បានតែងតាំងគណៈកម្មាធិការវិបស្សនាធុរៈ ១ ក្រុម ដែលមានខ្ញុំព្រះករុណាអាត្មាភាពជាអធិបតីឱ្យរៀបចំឡើង។ គណៈកម្មាធិការយើងខ្ញុំ ក៏បានរៀបចំបណ្ដើរបង្រៀនបណ្ដើរឱ្យទាន់សភាពការណ៍។ ឯរបៀបរបបរៀននេះចែកចេញជា ៣ ថ្នាក់គឺ ថ្នាក់បឋមវិបស្សនា, ថ្នាក់មធ្យមវិបស្សនា, ថ្នាក់ឧត្តមវិបស្សនា; ស្របតាមព្រះរាជតម្រិះរបស់សម្ដេចព្រះសង្ឃរាជជាអម្ចាស់។

ការសិក្សានេះ ក៏មិនទាន់បានលឿនតាមសំណូមពរនៅឡើយដែរ ដោយមកពីយើងខ្វះក្បួនខ្នាតផ្នែកនេះជាច្រើន ។

អាស្រ័យហេតុនេះហើយ បានជាខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព ខំប្រឹងប្រែង រៀបចំសៀវភៅបឋមវិបស្សនានេះឡើង ដោយប្រែចេញពីភាសាបាលីនៃគម្ពីរ មង្គលត្ថទីបនីផង គម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គផងធ្វើជាមូលដ្ឋាន ហើយក៏បានស្រាវជ្រាវចេញ ពីសៀវភៅនានាខ្លះទៀតជាច្រើន ជាស្នាព្រះហស្តនៃលោកអ្នកប្រាជ្ញមុនៗ មាន សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន-ណាត; សម្តេចព្រះធម្មលិខិតល្វី-ឯម និងឧត្តមមុនី- អ៊ុម-ស៊ូ ជាដើម មកធ្វើជាអាគតដ្ឋានផងដែរ ទើបសម្រេចបានជាសៀវភៅ នេះឡើង។ សៀវភៅនេះ ពិតជាមិនទាន់បានសុក្រឹតមួយរយភាគរយទេ ប៉ុន្តែ នឹងបានជាគោលការណ៍នៃការសិក្សាវិបស្សនាធុរៈជាន់ដំបូង ។

ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព សូមលើកសៀវភៅនេះទាំងមូល ប្រគេនជូន លោកអ្នកប្រាជ្ញ សង្ឃ-គ្រហស្ថសូមមេត្តាជួយរិះគន់ដើម្បីស្ថាបនាឱ្យបានសុក្រឹត តទៅ ។

ដោយវិរិយភាពអស់ពីកម្លាំងកាយ-ចិត្ត-ប្រាជ្ញា ក្នុងការស្រាវជ្រាវ និង ប្រែចេញពីគម្ពីរបាលីផង រៀបរៀងបានជាសៀវភៅនេះ ទូលព្រះបង្គំខ្ញុំព្រះ ករុណាអាត្មាភាព សូមលើកឡើងនូវព្រះធម្មទានដ៏ថ្លៃថ្លានេះ ជាព្រះរាជកុសល និងជាកុសលថ្វាយ-ជូនដូចតទៅនេះ :

ទី១ សូមព្រះវិញ្ញាណ និងវិញ្ញាណ លោកអ្នកដ៏មានព្រះគុណមានគុណទាំងឡាយមាន សម្ដេចព្រះសង្ឃរាជព្រះនាម **ជួន-ណាត** និងសម្ដេច-ព្រះតេជគុណជាអ្នកប្រាជ្ញពីអតីតកាលគ្រប់ព្រះអង្គ និងលោកអ្នកដ៏មានគុណមានមាតា-បិតា គ្រូអាចារ្យជាដើម ដែលរំលាយខន្ធទៅកាន់បរលោកនាយហើយ សូមព្រះអង្គនិងលោកដ៏មានគុណទាំងអស់ទទួលនូវឥដ្ឋមនុញ្ញផល-វិបុលសុខក្នុងសុគតិភពជានិរន្តរ៍ ។

ទី២ សូមថ្វាយជាព្រះរាជកុសល ជាកុសលចំពោះសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជទ្រង់ព្រះនាម **ទេព-វង្ស** និងសម្ដេចគ្រប់ព្រះអង្គ ព្រះថេរានុត្ថេរទាំងអស់ មួយអន្លើដោយពុទ្ធបរិស័ទទាំងឡាយ ទាំងរដ្ឋសភា រដ្ឋាភិបាល នាម៉ឺនសព្វមុខមន្ត្រីប្រជាពលរដ្ឋទាំងអស់ សូមបានប្រកបដោយសុខភាពល្អ កម្លាំងកាយ-ប្រាជ្ញា-ចិត្តខ្លាំងក្លា ដើម្បីដឹកនាំនិងបម្រើប្រទេសជាតិ មាតុភូមិឱ្យបានសុខសន្តិភាពយូរអង្វែងតទៅ ។

សូមប្រទេសកម្ពុជាមានសន្តិភាព ចម្រើនរុងរឿងជានិរន្តរ៍ សូមព្រះពុទ្ធសាសនារស់នៅនិងប្រកបដោយភាពរុងរឿងជាស្ថាពរ ។

វត្តឧន្នាលោម, ថ្ងៃពុធ ទី១៥កើត ខែមាឃ ឆ្នាំឆ្លូវទព្វស័ក ព.ស.២៥៤១
ត្រូវនឹងថ្ងៃទី១១ ខែកុម្ភៈ គ.ស.១៩៩៨
ព្រះធម្មវិបស្សនាភាជាគណៈថ្នាក់ចត្វា ជាអធិបតី
មជ្ឈមណ្ឌលវិបស្សនាធុរៈ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
សំ-ប៊ុនធឿន កេតុធម្មោ

ធម្មទាន

មហាឧបាសិកាពុទ្ធសាសនូបត្ថម្ភក៍ សុខ-អ៊ឹម

ព្រមទាំងបុត្រ គូ-ឆែគៀង

បានបោះពុម្ពសៀវភៅ បឋមវិបស្សនា

លើកទី១៥ ចំនួន ៤,០០០ ក្បាល

សម្រាប់ចែកជូនជាធម្មទាន ។

សូមឧទ្ទិសមហាកុសលនេះជូនចំពោះ បុព្វការីជន
មាន មាតា បិតា ជីដូន ជីតា និងគ្រូឧបជ្ឈាយាចារ្យ
មួយអន្លើដោយពពួកញាតិ រួមទាំងសព្វសត្វដែលជាញាតិក្តី
និងមិនមែនជាញាតិក្តីក្នុងសង្សារវដ្តគ្រប់ៗគ្នា ៗ
សូមអស់លោកដ៏មានគុណទាំងអស់នោះ អញ្ជើញ
ទទួលអនុមោទនាត្រេកអរ ហើយសូមឱ្យបានសម្រេចនូវ
ឧត្តមប្រយោជន៍ ព្រមទាំងបានសោយសុខក្នុងសុគតិភព
មានព្រះនិព្វានជាអវសានកុំបីឃ្លៀងឃ្លាត
នៅជាប្រការដទៃឡើយ ៗ

ព.ស.២៥៦២ គ.ស.២០១៨

មាតិកាធម៌

ទំព័រ

បុព្វកថា ២

សាសនគុណកថា ៨

ការសិក្សាវិបស្សនាថ្នាក់ដំបូង ១០

កិច្ចខាងដើមនៃការរៀនយកព្រះកម្មដ្ឋាន ១០

កិច្ចជម្រះសីល ១១

បលិពោធ ១០ យ៉ាង ១២

ការសេពគប់នឹងកល្យាណមិត្តគឺព្រះធម្មាចារ្យ ១៣

ការគោរពចំពោះព្រះធម្មាចារ្យសូមរៀនកម្មដ្ឋាន ១៤

កិច្ចគោរពប្រតិបត្តិក្នុងសំណាក់នៃព្រះធម្មាចារ្យ ១៥

វិធីថ្វាយខ្លួនជាឧបាសក-សិកា ១៥

ពាក្យសម្រាប់ខមាទោស ១៥

វិធីសមាទានសីល ២២

បែបអ្នករក្សាសីល ១០ .... ៣៩

វិធីរៀនយកកម្មដ្ឋាន ៤០

កិរិយាតម្កល់ចិត្តក្នុងសីល ៦០

អ្វីជាតួសីល? ៦១

សិក្ខាបទ និង សីល ៧៦

មាតិកាធម៌

ទំព័រ

បុព្វកថា ២
សាសនគុណកថា ៨
ការសិក្សាវិបស្សនាថ្នាក់ដំបូង ១០
កិច្ចខាងដើមនៃការរៀនយកព្រះកម្មដ្ឋាន ១០
កិច្ចជម្រះសីល ១១
បលិពោធ ១០ យ៉ាង ១២
ការសេពគប់នឹងកល្យាណមិត្តគឺព្រះធម្មាចារ្យ ១៣
ការគោរពចំពោះព្រះធម្មាចារ្យសូមរៀនកម្មដ្ឋាន ១៤
កិច្ចគោរពប្រតិបត្តិក្នុងសំណាក់នៃព្រះធម្មាចារ្យ ១៥
វិធីថ្វាយខ្លួនជាឧបាសក-សិកា ១៥
ពាក្យសម្រាប់ខមាទោស ១៥
វិធីសមាទានសីល ២២
បែបអ្នករក្សាសីល ១០ .... ៣៩
វិធីរៀនយកកម្មដ្ឋាន ៤០
កិរិយាតម្កល់ចិត្តក្នុងសីល ៦០
អ្វីជាតួសីល? ៦១
សិក្ខាបទ និង សីល ៧៦

ឧបោសថសីល ៣ យ៉ាង ៧៩
សំវរធម៌ ៥ យ៉ាង ១០៤
អាជីវឧបាសក ១០៥
អនុបសម្បន្នសីល ១០៧
ភិក្ខុសីល ៤ យ៉ាង ១០៨
អាចារ និង អនាចារ ១១០
គោចរ និង អគោចរ ១១២
សំវរធម៌ ៥ យ៉ាង ១២២
អសំវរធម៌ ៥ យ៉ាង ១២២
អធិប្បាយសិក្ខាបទ ៦ .... ១២៧
បាបធម៌ ១២៩
តិរច្ឆានវិជ្ជា ១៣៣
បច្ច័យ ៤ .... ១៣៦
បច្ចវេក្ខណវិធី ១៣៧
បរិភោគ ៤ យ៉ាង ១៤៣
សុទ្ធិកថា ១៤៨
គ្រឿងសៅហ្មងនៃសីល ១៥០
មេថុនសំយោគ ៧ .... ១៥១

គ្រឿងផូរផង់នៃសីល ១៥២
ទោសសីលវិបត្តិ ១៥៣
អានិសង្សនៃសីលសម្បត្តិ ១៥៦
ការប្រព្រឹត្តធុតង្គវត្ត ១៥៨
វិធីសមាទានធុតង្គ ១៦២
បំសុកូលិកង្គ ១៦២
តេចីវរិកង្គ ១៦៩
បិណ្ឌបាតិកង្គ ១៧៤
សបទានចារិកង្គ ១៨០
ឯកាសនិកង្គ ១៨៤
បត្តបិណ្ឌិកង្គ ១៨៨
ខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ ១៩១
វិធីសមាទានក្នុងអារញ្ញិកង្គ ១៩៥
រុក្ខមូលិកង្គ ២០១
អព្ភោកាសិកង្គ ២០៦
សោសានិកង្គ ២០៩
យថាសន្ថតិកង្គ ២១៤
នេសជ្ជិកង្គ ២១៧

សមាសវិនិច្ឆយកថា ២២១
ព្យាសវិនិច្ឆយកថា ២២៣
ការចម្រើនកម្មដ្ឋាន ២២៤
អាការ ១០ យ៉ាង ២២៥
កសិណ ១០ .... ២២៦
អសុភ ១០ .... ២២៧
អនុស្សតិ ១០ .... ២២៨
ព្រហ្មវិហារ ៤ .... ២២៩
អារុប្ប ៤ .... ២២៩
សញ្ញា ១ .... ២៣០
វវដ្ឋាន ១ .... ២៣០
អារម្មណ៍របស់កម្មដ្ឋាន........ ២៣៣
ភូមិរបស់កម្មដ្ឋាន........ ២៣៤
បច្ច័យរបស់កម្មដ្ឋាន........ ២៣៥
ចរិយានុកូលកម្មដ្ឋានដែលសមគួរដល់ចរិត........ ២៣៥
បច្ច័យរបស់វិបស្សនា........ ២៣៦
ចរិត ៦យ៉ាង........ ២៣៨
មូលហេតុនាំឱ្យបុគ្គលក្នុងលោកមានចរិតផ្សេងគ្នា........ ២៤២

ពុទ្ធានុស្សតិ.. ២៥៥
អានិសង្សនៃពុទ្ធានុស្សតិ ២៥៩
ធម្មានុស្សតិ.. ២៦០
សង្ឃានុស្សតិ ២៦៣
បទកំណត់នូវព្រះសង្ឃ ២៦៤
អានិសង្សកិរិយារលឹកនូវសង្ឃគុណ.. ២៦៥
សីលានុស្សតិ.. ២៦៦
អានិសង្សនៃសីលានុស្សតិ.. ២៦៨
សេចក្តីពន្យល់អំពីសីល... ២៦៨
ចាគានុស្សតិ.. ២៧១
អានិសង្សនៃចាគានុស្សតិ.. ២៧៣
ទេវតានុស្សតិ... ២៧៤
អានិសង្សនៃទេវតានុស្សតិ... ២៧៥
សេចក្តីបំភ្លឺក្នុងអនុស្សតិ៦... ២៧៦
សេចក្តីពន្យល់អំពីអានាបានស្សតិ... ២៩១
ការប្រមូលចិត្តឱ្យមានអារម្មណ៍តែ១.. ២៩៤
ត្រកូលនៃខ្យល់.. ២៩៦
ការកសាងឧបេក្ខាចិត្តឱ្យរឹងមាំ.. ៣០២

មរណានុស្សតិ ៣០៤
អានិសង្សនៃមរណានុស្សតិ ៣០៨
ឧបសមានុស្សតិ ៣០៨
អានិសង្សនៃឧបសមានុស្សតិ ៣១០
អាហារេបដិកូលសញ្ញា ៣១១
អានិសង្សនៃអាហារេបដិកូលសញ្ញា ៣១៦
ធាតុវវត្ថាន ៣១៧
អានិសង្សនៃធាតុវវត្ថាន ៣២៩
អសុភកម្មដ្ឋាន ៣៣២
កាយគតាសតិ ៣៤៤
បដិកូលដោយស្ថាន ៥យ៉ាង ៣៤៩
បច្ឆេកទេសទី១ .... ៣៥៤
បច្ឆេកទេសទី២ .... ៣៥៦
ព្រហ្មវិហារ៤ .... ៣៦២
កសិណ១០ .... ៣៧១
អានាបានស្សតិ ៣៨១
របៀបទី១ .... ៣៨១
សុទ្ធិ ៥យ៉ាង ៣៨២

របៀបទី២ .... ៣៨៧
ខ្យល់ត្រកូល៤ .... ៣៨៨
ដំណើរដែលឧបចារជ្ឈានកើតឡើង ៣៩៧
នីវរណធម៌៥ .... ៣៩៨
អង្គរបស់ឧបចារជ្ឈាន ៣៩៨
ការចាត់ឈានជាថ្នាក់កុសល ៤០០
ធម៌ជាឫសគល់របស់វិបស្សនា ៤០២
វិបស្សនាកម្មដ្ឋាន ៤០៤
ធម៌ជាសរីរៈរបស់វិបស្សនា ៤០៦
សង្ខារ ៤០៧
នាមនិងរូប ៤១០
បញ្ញត្តិនិងបរមត្ថ ៤១៣
ទ្វារ៦ .... ៤១៤
អារម្មណ៍៦ .... ៤១៥
ការកំណត់នូវនាម និងរូប ៤១៩
កិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងការកំណត់នូវនាមនិងរូប ៤២២
កំណត់ដឹងនូវបច្ច័យនាមរូប ៤៣៦
ការចម្រើនវិបស្សនា ៤៣៩

អនុបស្សនា ៧យ៉ាង ៤៤៨
សិក្សាអំពីកិលេស និងធម៌បន្ថែម ៤៤៨
នីវរណធម៌ ៥ .... ៤៥១
លក្ខណៈ ៣យ៉ាង ៤៥១
ធម៌៧ ជាបដិបក្ខនឹងធម៌ ៧ .... ៤៥២
បរិញ្ញា ៣យ៉ាង ៤៥៣

បទនមស្ការ

នមោ តស្សារហន្តស្ស ភគវន្តស្ស តាទិនោ
សម្មា សាមំ វ ពុទ្ធស្ស ធម្មេ ចិតជ្ជតាទិនោ
សូមថ្វាយបង្គំឆ្ពោះព្រះអរហន្ត ទ្រង់នាមភគវន្តប្រសើរបវរ
ព្រះអង្គមិនមានព្រះទ័យញាប់ញ័រ ដោយលោកធម៌ទាំង៨ ឡើយ
ទ្រង់ត្រាស់ដឹងធម៌ដោយប្រពៃហើយ ចែកធម៌នោះឱ្យដល់សត្វទាំងពួង ។

នមោ តស្ស ទធម្មស្ស និយ្យានិកស្ស ទន្តោ
បតេឆា នទវីធស្ស ស្វាក្ខាតស្ស វ សច្ចតោ
សូមថ្វាយបង្គំឆ្ពោះគុណព្រះធម៌ ស្រង់សត្វនិករចេញចាកសង្សារ
ជាធម៌មានភេទប្រាំបួនប្រការ ដែលសាស្តាចារ្យពោលទុកទូន្មាន
មានព្រះសោតានោះជាប្រធាន មានព្រះនិព្វានជាបរិយោសាន ។

នមោ អរិយសង្ឃស្ស សព្ទិគ្គតស្ស សត្ថុនោ
កិលេសានុសយេ សព្វេ បហានប្បដិបត្តិយា
សូមថ្វាយបង្គំឆ្ពោះគុណព្រះសង្ឃ ប្រសើរគ្រប់អង្គ ជាសិស្សសាស្តា
ជាសង្ឃប្រតិបត្តិលះកាត់តណ្ហា ព្រះទ័យជ្រះថ្លា គ្មានសៅហ្មងឡើយ
អនុស័យកិលេស លោកលះអស់ហើយ និងឆ្លងដល់ត្រើយគឺនិព្វាន ។

បឋមវិបស្សនា

បឋមវិបស្សនា

បុព្វកថា

ក្នុងច្បាប់ព្រះពុទ្ធសាសនា អំពីបញ្ញាវិបស្សនានោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្ដែងហើយ បើនឹងចាត់ជាលំអក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា គឺលំអបទខាងចុង ។ វិបស្សនា គឺជាតួបញ្ញាហ្នឹងឯង ដែលជាគុណជាតិ គឺយោគាវចរ អ្នកត្រូវការព្រះនិព្វានដែលជាឋានផុតចាកទុក្ខគ្រប់យ៉ាង នឹងខានចម្រើនពុំបានឡើយ ព្រោះថា កិលេសតណ្ហាដែលមានក្នុងខន្ធសន្ដាននៃសត្វទាំងឡាយ បើមិនមានបញ្ញាជាគ្រឿងកាត់បង់ទេ ក៏មិនអាចកាត់ផ្ដាច់បានឡើយ ។

វិបស្សនាបញ្ញានេះ កាលបើព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្ដែងហើយ ក៏ទ្រង់សម្ដែងដល់មូលគឺធម៌ដែលជាឫសគល់របស់បញ្ញានោះថែមទៀតតាមសមគួរដល់អជ្ឈាស្រ័យរបស់សត្វទាំងឡាយដោយពិត ។

ក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣

មានសេចក្ដីយ៉ាងជាក់ប្រាកដថា ៖ ធម៌ជាភូមិ-អារម្មណ៍របស់វិបស្សនាតើដូចម្ដេច?

ធម៌ជាឫសគល់និងជាតួរបស់វិបស្សនា តើដូចម្ដេច? -ភូមិរបស់បញ្ញាមាន ៦យ៉ាងគឺ ខន្ធ , អាយតនៈ ១, ធាតុ ១, ឥន្ទ្រិយ ១, សច្ច ១, បដិច្ចសមុប្បាទ ១។ -អារម្មណ៍របស់វិបស្សនា (បញ្ញា) មាន៧៣ គឺ ខន្ធ ៥, អាយតនៈ ១២, ធាតុ ១៨, ឥន្ទ្រិយ ២២, សច្ច ៤, បដិច្ចសមុប្បាទ ១២ ។

-វិសុទ្ធិ ២ គឺសីលវិសុទ្ធិ ១, ចិត្តវិសុទ្ធិ ១, ជាឫសគល់របស់បញ្ញា ។

-វិសុទ្ធិ ៥ គឺ ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ ១ កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិ ១. មគ្គាមគ្គញ្ញាណ. ទស្សនវិសុទ្ធិ ១. បដិបទាញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ១. ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ១ ជាតួរបស់បញ្ញា ។

-វិសុទ្ធិ ៧ បើសង្រ្គោះចូលក្នុងត្រៃសិក្ខាដូច្នេះ សីលវិសុទ្ធិជាតួសីល. ចិត្តវិសុទ្ធិ ជាតួសមាធិ. វិសុទ្ធិ ៥ ជាតួបញ្ញា ។

-សីលជាលំអបទខាងដើមនៃព្រះពុទ្ធសាសនា ។

-សមាធិ ជាលំអបទកណ្តាលនៃព្រះពុទ្ធសាសនា ។

-បញ្ញាជាលំអបទខាងចុងនៃព្រះពុទ្ធសាសនា ។ វិសុទ្ធិ ៧ នេះជាបដិបត្តិកមោ (លំដាប់នៃការប្រតិបត្តិ) ធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ប្រៀបដូចជារថ ៧ ដែលបុគ្គលជិះតាមលំដាប់មួយៗ ធ្វើដំណើរឆ្លងកាត់អំពីប្រទេសមួយទៅកាន់ប្រទេសមួយ សេចក្តីនេះមានក្នុងគម្ពីរមជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសក ទុតិយភាគ រថវិនីតសូត្រ ។ ម្យ៉ាងទៀតមានសេចក្តីថា: ជាធម៌ ប្រព្រឹត្តក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាតាមលំដាប់ដូចច្រាំងសមុទ្រ ដូច្នេះធម្មតាច្រាំងសមុទ្រមានសភាពជ្រេមានជើងទេរជម្រាលរហូតដល់ទឹក មិនជ្រៅស្រទ្បូងដូចអណ្តូងទឹកឡើយ ងាយស្រួលដល់បុរសស្ត្រីដែលត្រូវការចុះកាន់ទឹកសមុទ្រយ៉ាងណា. សីល សមាធិ បញ្ញា នេះជាធម៌ប្រតិបត្តិតាមលំដាប់របស់យោគី ដែលមិនទាន់ពាល់ត្រូវជាសេចក្តីប្រតិបត្តិជាកណ្តាល មិនតឹងពេក មិនធូរពេក មិនលំបាកក៏យ៉ាងនោះដែរ ។ យោគាវចរដែលបានប្រតិបត្តិត្រូវទំនងតាមធម៌ សមគួរដល់ធម៌ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់សំដែងហើយតាមលំដាប់ក៏រមែងដឹងនូវមគ្គ និងផលបានមិនលំបាកដោយពិត ។

ការពោលអំពីសេចក្ដីប្រតិបត្តិតាមលំដាប់មកនេះ គឺជាការពោលតាមសមគួរដល់អធ្យាស្រ័យនៃសត្វទាំងឡាយដោយច្រើនក្នុងលោក តែបើថាពិនិត្យទៅតាមព្រះសូត្រជាច្រើនក្នុងគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក ក្នុងសម័យពុទ្ធកាលក៏ឃើញមានសេចក្ដីខ្លះបញ្ជាក់ថា: ពួកជនដែលមានឧបនិស្ស័យ មានការកសាងអភិនីហារសមគួរដល់ការត្រាស់ដឹងនូវមគ្គផល គ្រាន់តែស្ដាប់ធម៌ទេសនាអំពីសំណាក់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ឬសាវក សាវិការបស់ព្រះអង្គ ក៏អាចត្រាស់ដឹងលោកុត្តរធម៌បានចំនួនច្រើនកោដិ ។ បញ្ហានេះមានសេចក្ដីបញ្ជាក់ឱ្យឃើញច្បាស់ថា: ធម៌បដិបត្តិគឺសីល សមាធិ បញ្ញា ជាគុណជាតិកើតឡើងស្រួលក្នុងសន្ដានចិត្តសត្វព្រមគ្នាទាំងអស់តែម្ដង ឬថាកើតតាមលំដាប់មួយខណៈៗភ្លាមៗមួយរំពេចពេលកំពុងស្ដាប់ធម៌ទេសនាតែម្ដង ដោយមិនបាច់ទៅខំប្រឹងប្រតិបត្តិរក្សាសីលចម្រើនសមាធិ ។ កាលបើសីល សមាធិ បរិសុទ្ធស្អាត ហើយទើបចម្រើនវិបស្សនាតាមលំដាប់តទៅទៀត ។ ក្នុងបញ្ហារឿងនេះសាធុជន គប្បីជ្រាបថា : ពួកពុទ្ធបរិស័ទដែលបានត្រាស់ដឹងនូវមគ្គ និង ផលងាយៗស្រួលៗ មិនលំបាកក្នុងសម័យពុទ្ធកាលនោះមិនមែនក្នុងសម័យនេះទេ ព្រោះសាសនាកន្លង ទៅបាន២៥៤០ឆ្នាំទៅហើយ ដោយអាស្រ័យនឹងការកសាងបារមីនៃពុទ្ធបរិស័ទ ទាំងនោះផងអាស្រ័យដោយព្រះដ៏មានបុណ្យទ្រង់ប្រកបដោយមហាករុណាទិគុណមានវិជ្ជាគ្រប់គ្រាន់ដឹងអធ្យាស្រ័យរបស់សត្វ និងធម៌ដែលត្រូវសម្ដែងតម្រូវឱ្យសត្វត្រាស់ដឹងផងម្ល៉ោះហើយពេលដែលព្រះអង្គទ្រង់សម្ដែងធម៌ទេសនាម្ដងៗ ពពួកសត្វក៏ត្រូវបានសម្រេចមគ្គផល តាមអធ្យាស្រ័យជាច្រើនរៀងៗខ្លួន រីឯបរិស័ទជំនាន់បច្ចុប្បន្នឥឡូវនេះមានសភាពមិនដូចបរិស័ទជំនាន់សម័យពុទ្ធកាលនោះឡើយ ។

សួរថា ៖ ធម្មកថិក ឬ ធម្មាចារ្យ ឬ លោកអង្គឯណាមួយ ដែលជាអ្នកសម្ដែងធម៌ក្នុងពេលឥឡូវនេះ ចប់ធម៌ទេសនាម្ដងៗ តើមានពុទ្ធបរិស័ទប៉ុន្មាននាក់ដែលបានលុះក្នុងមគ្គ និងផលនោះ ។

ឆ្លើយថា ៖ តាមសេចក្ដីសន្និដ្ឋាន ប្រសិនបើយើងពិនិត្យតាមសភាពនៃអ្នកស្ដាប់ធម៌ក្នុងជំនាន់នេះ កុំថាដល់បានសម្រេចមគ្គផលជាន់ខ្ពស់នោះ សូម្បីត្រឹមតែធ្វើនូវការយល់នូវធម៌តាមធម៌ដែលលោកសម្ដែងនោះក៏មិនមានផង ច្រើនតែបរិស័ទ មានការភ្លេច, មិនចេះ, មិនចាំ, មិនយល់ តែបើប្រសិនមានសម្រេចមគ្គផលជាលោកុត្តរនោះ ពិតជាមានប្រមាណតិចក្រៃលែងក្នុងលោក។ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថាលោកអ្នកសំដែងធម៌ក៏មិនសូវជាអ្នកស្ទាត់ជំនាញក្នុងរឿងសម្ដែងផង រីឯសត្វលោក ក៏មានបារមីនៅខ្ចីទៀតផង។

តាមសេចក្ដីក្នុងគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក ពុទ្ធបរិស័ទដែលត្រូវបានលុះមគ្គផលលោកុត្តរនោះឃើញមានដំណើរ ៣យ៉ាងតាមអធ្យាស្រ័យគឺ

១- ពុទ្ធបរិស័ទខ្លះ មានចិត្តតម្កល់ស៊ប់ក្នុងសីលដ៏បរិសុទ្ធ ស្ដាប់ធម៌ទេសនាក៏មានចិត្តយ៉ាងចុះស៊ប់ក្នុងសមថវិបស្សនាពិចារណាឃើញនូវធម៌តាមពិតក៏បានលុះក្នុងមគ្គផលតាមអធ្យាស្រ័យនៃខ្លួនទៅ ។

២- ពុទ្ធបរិស័ទខ្លះ មានចិត្តតម្កល់ស៊ប់ក្នុងសីលដ៏បរិសុទ្ធ ហើយក៏តម្កល់ចិត្តយ៉ាងមាំ ចម្រើនវិបស្សនាយកវិបស្សនាជាប្រធាន ក៏មានចិត្តយ៉ាងចុះស៊ប់ក្នុងធម៌ពិចារណាឃើញនូវធម៌តាមពិតក៏បានសម្រេចមគ្គផលតាមអធ្យាស្រ័យនៃខ្លួនទៅ ។

៣- ពុទ្ធបរិស័ទខ្លះ មានចិត្តតម្កល់ក្នុងសីលហើយ ចម្រើនសមាធិ (សមាបត្តិ៨) បន្ទាប់មកចម្រើនវិបស្សនាមានចិត្តយាងចុះស៊ប់ក្នុងធម៌ ពិចារណាឃើញធម៌តាមពិតក៏ទម្លុះមគ្គផល តាមអធ្យាស្រ័យនៃខ្លួនទៅ។

សូមយល់ថា ដំណើរនៃចិត្តរបស់ពុទ្ធបរិស័ទទាំងនោះ ដែលបានសម្រេចមគ្គផលតាមថ្នាក់ចាប់ពីសោតាបត្តិមគ្គឡើងទៅ មុននឹងបានសម្រេចមគ្គផលសុទ្ធតែជាបុគ្គលមានចិត្តយាងចុះស៊ប់ក្នុងធម៌ ពិចារណាឃើញនូវធម៌តាមពិតជាចិត្តនឹងធឹងមានអារម្មណ៍មូលតែមួយជាចិត្តបរិសុទ្ធប្រាសចាកសង្កិលេសធម៌ (ទុច្ចរិត ១០), បរិយុដ្ឋានកិលេស (នីវរណៈ ៥) ទើបទម្លុះមគ្គផលបាន តែបើចិត្តប្រកបដោយសង្កិលេសធម៌ និង បរិយុដ្ឋានកិលេសនោះជាចិត្តរាយមាយហើយចិត្តនោះមិនយាងចុះស៊ប់ក្នុងធម៌ ពិចារណាមិនឃើញធម៌តាមពិតទេ មិនអាចទម្លុះមគ្គផលបានឡើយ ។

បរិស័ទសម័យក្រោយពុទ្ធកាល ច្រើនជាបុគ្គលប្រកបដោយសង្កិលេសធម៌ និងប្រកបដោយនីវរណៈ ៥ កាលសមាទានសីលហើយ ប្រកាន់យកត្រឹមតែការស្តាប់ធម៌ទេសនា ឬ ប្រកាន់ត្រឹមតែការចំរើនវិបស្សនាសុទ្ធ ជាប្រធាន ជាធំមិនបានចម្រើនសមាធិចិត្ត ធ្វើចិត្តឱ្យនឹងធឹងជាមុនទេ យកតាមលំអានដំណើរក្នុងការសម្រេចធម៌របស់ព្រះអរិយក្នុងសម័យពុទ្ធកាលតែម៉្យាងនោះ ក៏បាននាំមកនូវការយឺតយូរក្នុងការត្រាស់ដឹងធម៌តាមពិតទៅវិញក៏សឹងមាន។ ព្រោះចិត្តនោះមិនបរិសុទ្ធ សង្កិលេសធម៌ និងនីវរណធម៌ចេះតែសង្គ្របសង្កត់ចិត្តរឿយៗ ធ្វើឱ្យយោគាវចរមិនបានបញ្ញា។ ព្រោះថាបញ្ញាវិបស្សនាដែលនឹងកើតឡើងបានព្រោះអាស្រ័យនឹងចិត្តស្ងប់ចាកសង្កិលេសធម៌និងនីវរណធម៌នោះ។

ដំណើរនេះសូមយល់ថា កាលបើចិត្តមិនទាន់ស្ងប់ យោគីមិនគួរចម្រើនវិបស្សនាឡើយ ព្រោះថាវិបស្សនាមានបរមត្ថធម៌ជាអារម្មណ៍ប្រាសចាកបញ្ញត្តារម្មណ៍កាលបើសព្វសត្វមានការត្រាស់ដឹងនូវមគ្គផលដំណានតឹងដូចបានពោលមកដូច្នោះហើយ ទើបសម័យព្រះពុទ្ធសាសនាកន្លងទៅបាន ៩៥៦ឆ្នាំ ព្រះមហាថេរៈ ១ ព្រះអង្គមានព្រះនាមថា "ព្រះពុទ្ធឃោសាចារ្យ" ដែលព្រះសង្ឃក្នុងសម័យនោះរាប់ពាន់អង្គគប្បីកំណត់ថា "ជាតួអង្គព្រះពោធិសត្វអរិយមេត្តយ្យ" ដែលនឹងត្រូវត្រាស់ដឹងជាសព្វញ្ញូពុទ្ធក្នុងខាងចុងនៃភទ្ទកប្បនេះ ជាមហាបណ្ឌិតមហាអ្នកប្រាជ្ញ បានប្រែគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក និងអដ្ឋកថាអំពីសីហឡភាសា មកជាតន្តិភាសា (បាលី) វិញ ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការរៀនសូត្រដល់កុលបុត្តអ្នកសិក្សាច្បាប់ និងប្រតិបត្តិក្នុងធម្មវិន័យក្នុងលោកនេះ។ ព្រះមហាថេរបានធ្វើគម្ពីរមួយឈ្មោះ "វិសុទ្ធិមគ្គ" មាន៣ភាគ ដែលពោលអំពីកិច្ចប្រតិបត្តិ ៣យ៉ាង គឺ សីល ១, សមាធិ ១, បញ្ញា ១ ឬវិសុទ្ធិ ៧ យ៉ាង ដែលជាផ្លូវប្រតិបត្តិតាមលំដាប់លំដោយដូចជាច្រាំងសមុទ្រ ឬដូចជារថ៧ដែលបុរសជិះតគ្នាតាមលំដាប់ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សាធុជនច្រើនគ្នា អ្នកត្រូវការសេចក្តីស្ងប់មានបំណងធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅកាន់ឋានផុតចាកទុក្ខ គឺព្រះនិព្វានហោង។

ដើម្បីបំពេញទៅតាមអធ្យាស្រ័យរបស់សាធុជនទាំងឡាយក្នុងជំនាន់នេះ ដែលជាអ្នកត្រូវការប្រតិបត្តិនូវធម៌តាមលំដាប់ គឺសីល ១, សមាធិ ១, បញ្ញា ១ ឬ វិសុទ្ធិ ៧ យ៉ាង គឺ សីលវិសុទ្ធិ ១ ចិត្តវិសុទ្ធិ ១ ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ ១ កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិ ១ មគ្គាមគ្គញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ១ បដិបទាញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ១ ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ១ ខ្ញុំសូមពោលអធិប្បាយអំពីកិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងធម៌ទាំងនោះដូចតទៅ:

សាសនគុណគាថា

ក្នុងខាងដើមនេះនឹងពណ៌នានូវគុណនៃព្រះពុទ្ធសាសនាដោយសង្ខេបទុកជាមុនដើម្បីបង្ហូរនូវទឹកចិត្តនៃកុលបុត្រអ្នកមានសទ្ធាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាឱ្យយាងចុះដោយស្រួលកាន់ផ្លូវប្រតិបត្តិ ។

ធម្មជាតិដែលហៅថាព្រះពុទ្ធសាសនា បើពោលដោយរួបរួមមកសំដៅយកសីល, សមាធិ, បញ្ញា តែ ៣ ប៉ុណ្ណោះឯង សីលជាខាងដើមសមាធិជាកណ្ដាលបញ្ញាជាខាងចុងបំផុត ។ ន័យម៉្យាងទៀតថា សីលចាត់ជាគុណល្អគួររាប់ថ្នាក់ខាងដើមនៃសាសនា[១] (អាទិកល្យាណ) ព្រោះនាំមកនូវអវិប្បដិសារាទិគុណ, សមាធិ ចាត់ជាគុណល្អ គួររាប់ថ្នាក់កណ្ដាលនៃសាសនា (មជ្ឈេកល្យាណ) ព្រោះនាំមកនូវ ឥទ្ធិវិធាទិគុណ បញ្ញាចាត់ជាគុណល្អ គួររាប់ថ្នាក់ខាងចុងបំផុតនៃសាសនា (បរិយោសានកល្យាណ) ព្រោះនាំមកនូវតាទិភាព ។

ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលដែលបានឈ្មោះថាជាអ្នកជឿកាន់តាមព្រះពុទ្ធសាសនានោះ លុះតែបានប្រតិបត្តិត្រង់ទៅតាមថ្នាក់នៃព្រះពុទ្ធសាសនាទាំង៣នេះ យ៉ាងហោចត្រឹមថ្នាក់ណានីមួយ ។

គុណនិងប្រយោជន៍នៃព្រះពុទ្ធសាសនា ទាំង ៣ ថ្នាក់ដែលកើតឡើងដល់បុគ្គលដែលប្រតិបត្តិតាមប្លែកគ្នាដូចតទៅ :

សីលញ៉ាំងបុគ្គលដែលប្រតិបត្តិតាមឱ្យបាននូវវិជ្ជា៣, សមាធិឱ្យបាននូវអភិញ្ញា ៦, បញ្ញាឱ្យបាននូវបដិសម្ភិទា ៤ ។

---

[១] ព្រះពុទ្ធសាសនា

សីលញ៉ាំងបុគ្គលដែលប្រតិបត្តិតាមឱ្យវៀរបង់នូវកាមសុខល្លិកានុយោគបាន, សមាធិឱ្យវៀរបង់នូវអត្តកិលមថានុយោគបាន បញ្ញាឱ្យសេពនូវមជ្ឈិមាបដិបទាបាន ។

សីលញ៉ាំងបុគ្គលប្រតិបត្តិតាមឱ្យកន្លងនូវអបាយភូមិ ៤ បាន, សមាធិឱ្យកន្លងនូវកាមធាតុបាន បញ្ញាឱ្យកន្លងនូវភពទាំងអស់បាន ។

សីលញ៉ាំងបុគ្គលដែលប្រតិបត្តិតាមឱ្យលះបង់នូវកិលេសបានដោយតទង្គប្បហាន, សមាធិឱ្យលះបង់កិលេសបានដោយវិក្ខម្ភនប្បហាន, បញ្ញាឱ្យលះបង់នូវកិលេសបានដោយសមុច្ឆេទប្បហាន ។

សីលញ៉ាំងបុគ្គលដែលប្រតិបត្តិតាមផ្ចាញ់នូវវីតិក្កមទោសនៃកិលេសទាំងឡាយ[២] បាន សមាធិឱ្យផ្ចាញ់នូវបរិយុដ្ឋាននៃកិលេសទាំងឡាយ[៣] បាន, បញ្ញា ឱ្យផ្ចាញ់នូវអនុសយនៃកិលេសទាំងឡាយ[៤] បាន ។

សីលញ៉ាំងបុគ្គលដែលប្រតិបត្តិតាមឱ្យជម្រះនូវសង្កិលេសធម៌ គឺ ទុច្ចរិតទាំង៣បាន, សមាធិឱ្យជម្រះនូវសង្កិលេសធម៌ គឺតណ្ហាបាន បញ្ញាឱ្យជម្រះនូវសង្កិលេសធម៌ គឺ ទិដ្ឋិបាន ។

សីលញ៉ាំងបុគ្គលអ្នកប្រតិបត្តិតាមឱ្យដល់នូវភាពជាសោតបន្ន និងសកទាគាមិបុគ្គលបាន សមាធិឱ្យដល់នូវភាពជាអនាគាមិបុគ្គលបាន បញ្ញាឱ្យដល់នូវភាពជាព្រះអរហន្តបាន ។

---

[២] ទោសកំហុសដែលកិលេសយ៉ាងគ្រោតគ្រាតបណ្តាលឱ្យប្រតិបត្តិកន្លងក្នុងទ្វារទាំង៣ ។

[៣] កិរិយាដែលកិលេសយ៉ាងកណ្តាលគ្របសង្កត់នូវកុសលចិត្តទុកមិនឱ្យប្រព្រឹត្តទៅបាន ។

[៤] កិរិយាដែលកិលេសយ៉ាងល្អិតតាមដេកត្រាំនៅក្នុងចិត្តទទឹងចាំមានបច្ច័យគួរកើតឡើងបានក៏កើតឡើង ។

ការសិក្សាវិបស្សនា

ថ្នាក់ដំបូង

កិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងវិបស្សនាកម្មដ្ឋានថ្នាក់បឋមនេះជាកិច្ចសម្រាប់គ្រហស្ថ. បព្វជិតជាអាទិកម្មិកបុគ្គល គឺបុគ្គលទើបតែនឹងចាប់ផ្តើមរៀនសូត្រប្រតិបត្តិធម៌ជាដំបូងគឺថាមិនទាន់ធ្លាប់មានការហាត់រៀនអប់រំចិត្ត ប្រតិបត្តិក្នុងកម្មដ្ឋានណាមួយឡើយក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានេះ ។

កិច្ចខាងដើមនៃការរៀនយក

នូវព្រះកម្មដ្ឋាន

សាធុជនទាំងឡាយក្នុងបច្ចុប្បន្នកាល ជាអ្នកជ្រះថ្លារៀនសូត្រប្រតិបត្តិធម៌ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា កាលចូលរៀនកម្មដ្ឋានក្នុងសំណាក់នៃគ្រូធម្មាចារ្យមានសភាពផ្សេងៗគ្នា សាធុជនខ្លះជាភិក្ខុ-សាមណេរ ឬជាឧបាសក ឧបាសិកាជាអ្នកមានសីលរក្សាហើយក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា បានចូលទៅប្រតិបត្តិធម៌ក៏មាន ។ សាធុជនខ្លះមានចិត្តជ្រះថ្លាឱ្យត្រឹមតែទាន មិនដែលធ្លាប់រក្សាសីលសោះ ពេលឮឬឃើញសាធុជនដទៃចូលទៅរៀនព្រះកម្មដ្ឋានក្នុងសំណាក់នៃគ្រូធម្មាចារ្យណាមួយ ក៏មានចិត្តជ្រះថ្លា ក៏សូមចូលរៀនព្រះកម្មដ្ឋានជាមួយគេដែរក៏សឹងមាន ។ ហេតុដូច្នេះខ្ញុំសូមចែករបៀបវិធីសិក្សាវិបស្សនាកម្មដ្ឋានថ្នាក់ដំបូងជាកិច្ចខាងដើមនៃការរៀនយកព្រះកម្មដ្ឋានជា២ ចំណែកដូចតទៅ:

១- ភិក្ខុ-សាមណេរ ឬ ឧបាសក ឧបាសិកា ជាអ្នកដល់នូវព្រះរតនត្រ័យជាទីពឹងទីរលឹក បានធ្លាប់សមាទាននូវសីលរួចហើយ មានសេចក្ដីប្រាថ្នាដើម្បីប្រតិបត្តិក្នុងវិបស្សនាថ្នាក់ដំបូងនេះ គប្បីប្រតិបត្តិតាមលំដាប់ដូចតទៅ:

ក- ជម្រះនូវសីលឱ្យបានបរិសុទ្ធរៀង១ខ្លួនជាសីលដែលខ្លួនបានសមាទានកាន់យកតាមសទ្ធាជ្រះថ្លាជាមុន ។

ខ- លះបង់បលិពោធ គឺសេចក្ដីកង្វល់ ១០យ៉ាង ។

គ- សេពគប់នឹងកល្យាណមិត្រព្រះធម្មាចារ្យ ។

ឃ- ការគោរពប្រតិបត្តិចំពោះព្រះធម្មាចារ្យ សូមរៀនព្រះកម្មដ្ឋាន ។

ក. កិច្ចជម្រះសីល

ព្រះយោគាវចរ (ភិក្ខុ សាមណេរ ឬ ឧបាសក-ឧបាសិកា អ្នកប្រតិបត្តិធម៌) ជាអ្នកមានសេចក្ដីប្រាថ្នាអប់រំចិត្ត ដោយការចម្រើនព្រះកម្មដ្ឋានក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ត្រូវជម្រះសីលឱ្យបរិសុទ្ធជាមុនសិនទើបអាចញ៉ាំងគុណវិសេសឱ្យកើតឡើងបាន កាលបើសីលមិនបរិសុទ្ធទេនោះមិនអាចញ៉ាំងគុណវិសេសឱ្យកើតបានឡើយព្រោះសន្តានចិត្តបុគ្គលទ្រុស្តសីល តែងមានវិប្បដិសារីអស់កាលជានិច្ច មិនមែនជាទីតាំងនៃគុណវិសេសឡើយ ធម្មតាទោសទ្រុស្តសីលកុំថាឡើយដល់ទោសធំនោះ សូម្បីតែទុក្កដាបត្តិ ១ យ៉ាងតូច ដែលប្រកបដោយចិត្តក្លែង ក៏ធ្វើអន្តរាយដល់គុណវិសេសមានសមាធិជាដើមបាន ហេតុនោះត្រូវជម្រះសីលឱ្យបរិសុទ្ធជាមុនតាមការគួរដល់ភេទជាគ្រហស្ថ ឬ បព្វជិតជាមុនសិន ។

ខ.បលិពោធ ១០

បន្ទាប់មកយោគាវចរ គប្បីផ្ដាច់បង់នូវបលិពោធ (ធមិជាគ្រឿងកង្វល់) ១០ យ៉ាង គឺ

១.អាវាសបលិពោធ -កង្វល់ដោយការគ្រប់គ្រងលំនៅ ។

២.កុលបលិពោធ កង្វល់ដោយជាប់ជំពាក់នៅក្នុងត្រកូលញាតិ ឬត្រកូលរបស់ឧបដ្ឋាក ។

៣.លាភបលិពោធ កង្វល់ដោយការទទួលលាភ គឺកង្វល់ដោយការធ្វើអនុមោទនា ឬសម្ដែងធមិដល់ទាយក ។

៤.គណៈបលិពោធ កង្វល់ដោយពួកអ្នករៀនព្រះសូត្រ ឬពួកលោករៀនអភិធម្ម គឺកង្វល់ដោយការបង្រៀន ។

៥.កម្មបលិពោធ កង្វល់ដោយការងារ គឺកង្វល់ដោយការធ្វើការងារខ្លួនឯង ឬចាត់បង្គាប់ឱ្យគេធ្វើ ។

៦.អទ្ធានបលិពោធ កង្វល់ដោយដើរដំណើរផ្លូវឆ្ងាយ ។

៧.ញាតិបលិពោធ កង្វល់ថែទាំព្យាបាលជំងឺរបស់ញាតិ គឺអាចារ្យនិងឧបជ្ឈាយ៍ ។

៨.អាពាធបលិពោធ កង្វល់ដោយព្យាបាលរោគរបស់ខ្លួន ។

៩.គន្ថបលិពោធ កង្វល់ដោយការរៀនព្រះបរិយត្តិ ។

១០_ឥន្ទ្រិយបលិពោធ កង្វល់ដោយរក្សាទុកនូវឫទ្ធិជារបស់បុថុជ្ជន តែថាឫទ្ធិនេះ ជាកង្វល់ដល់វិបស្សនាមិនមែនជាកង្វល់ដល់សមាធិឡើយ គឺត្រូវលោកអ្នកចម្រើនវិបស្សនាត្រូវផ្ដាច់បង់ចេញ។

វិធីដែលនឹងផ្ដាច់បង់ដោយហេតុ ២ យ៉ាងគឺ ដោយលះបង់ចេញម៉្យាង, ដោយធ្វើបង្អើយម៉្យាង (ណាដែលគួរលះបង់ចេញបានត្រូវលះបង់ចេញ ណាមិនគួរលះបង់ចេញបាន ត្រូវធ្វើបង្អើយ)។

គ_ការសេពគប់នឹងកល្យាណមិត្ត គឺព្រះធម្មាចារ្យ

លោកដែលហៅថា "កល្យាណមិត្តនោះ" សំដៅយកលោកណាដែលមានសទ្ធាជឿប្រាជ្ញាពោធិញាណរបស់ព្រះតថាគត ជឿកម្មនិងផលរបស់កម្ម, មានសីលបរិសុទ្ធជាទីស្រឡាញ់និងជាទីគោរពសរសើរនៃមនុស្សទេវតាទាំងពួង ជាអ្នកតិះដៀលបុគ្គលបាប ជាអ្នកអត់ធ្មត់ ជាអ្នកចេះបរមត្ថធម៌ជ្រាលជ្រៅ មិនដែលប្រកបការអាក្រក់ មានសេចក្ដីសន្ដោស ជាអ្នកប្រាថ្នាតិច មិនជំពាក់ដោយគ្រហស្ថ មានព្យាយាមមិនខ្ជិលច្រអូស មានស្មារតីតម្កល់ខ្ជាប់, មានចិត្តតម្កល់មាំមិនរាយមាយ, ជាអ្នកមានប្រាជ្ញាយល់ត្រូវ, ជាពហូសូតចេះចាំពុទ្ធវចនៈច្រើន, ជាអ្នកអៀនខ្មាសអំពើបាបគ្រប់ជំពូក បុគ្គលដែលជាកល្យាណមិត្តគួរយកធ្វើជាអាចារ្យបង្រៀន នូវកម្មដ្ឋានមានទំនងដូចនេះឯង។

វេលាដែលចូលទៅកាន់សំណាក់អាចារ្យជាកល្យាណមិត្រ ដូចពោលមកហើយដើម្បីរៀនយកកម្មដ្ឋាននោះ បើជាបព្វជិត ត្រូវប្រតិបត្តិតាមគមិកវត្តនិងអាចរិយវត្តឱ្យសព្វគ្រប់ (ការពោលមកនេះសំដៅយកព្រះធម្មាចារ្យជាភេទព្រះសង្ឃ)។

ឃ-ការគោរពចំពោះព្រះធម្មាចារ្យ សូមរៀនកម្មដ្ឋាន

យោគាវចរទាំងឡាយដែលមានសេចក្ដីប្រាថ្នាដើម្បីចម្រើនកម្មដ្ឋាន ជាអ្នកនឿយណាយនឹងសេចក្ដីទុក្ខក្នុងខន្ធ ទុកជាបុគ្គលធ្លាប់បានសូមខមាទោសចំពោះព្រះរតនត្រ័យ ថ្វាយខ្លួនជាឧបាសក-ឧបាសិកានិងរក្សាសីលរួចហើយ កាលបើបានចូលមកសេពគប់នឹងកល្យាណមិត្រ គឺព្រះធម្មាចារ្យ ដើម្បីសូមរៀនព្រះកម្មដ្ឋាន បើគ្រហស្ថក៏គួរតែធ្វើកិច្ចសូមខមាទោសថ្វាយខ្លួនជាឧបាសក-ឧបាសិកាសមាទានសីលម្ដងទៀតក្នុងទីចំពោះមុខនៃព្រះធម្មាចារ្យ បន្ទាប់មកប្រគល់កាយថ្វាយខ្លួនសូមរៀនកម្មដ្ឋានតទៅ ឯវិធីសូមខមាទោសថ្វាយខ្លួនជាឧបាសក-ឧបាសិកា ប្រគល់កាយថ្វាយខ្លួនសូមរៀនកម្មដ្ឋាននោះនឹងមានពោលក្នុងទីខាងមុខសព្វគ្រប់ហើយ ។

២- សាធុជនដែលមិនទាន់ដល់នូវព្រះត្រៃសរណគមន៍ និងមិនទាន់បានរក្សាសីលនៅឡើយ ជាអ្នកមានសទ្ធាជ្រះថ្លា ឱ្យត្រឹមតែទាន ឬក៏មិនមានទាំងការបរិច្ចាគនូវទេយ្យធម៌ដល់ជនដទៃនៅឡើយ កាលបើបានឮឬឃើញជនដទៃលាកូនចៅ ក្រុមគ្រួសាររបស់គេ ហើយធ្វើដំណើរស្វែងរកគ្រូរៀនព្រះកម្មដ្ឋានក្នុងទីណាមួយដែលគេបានដឹង ក៏មានសទ្ធាជ្រះថ្លាចង់រៀនប្រតិបត្តិព្រះកម្មដ្ឋានក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានឹងគេដែរ ក៏បានចូលទៅសេពគប់នឹងធម្មាចារ្យសូមរៀនកម្មដ្ឋាន។ សាធុជននោះគប្បីធ្វើវិធីសូមខមាទោសចំពោះព្រះរតនត្រ័យ ថ្វាយខ្លួនជាឧបាសក-ឧបាសិកា ហើយសមាទានសីលតាមសទ្ធាជ្រះថ្លា បន្ទាប់មកត្រូវប្រគល់កាយថ្វាយអត្តភាពចំពោះនឹងគ្រូធម្មាចារ្យដើម្បីសូមរៀនកម្មដ្ឋានតទៅ។

កិច្ចគោរពប្រតិបត្តិក្នុងសំណាក់នៃព្រះធម្មាចារ្យ

សាធុជនទាំងឡាយ នោះជាគ្រហស្ថ ឬបព្វជិតដែលមានសេចក្តីគោរព ប្រតិបត្តិសូមរៀនកម្មដ្ឋានក្នុងសំណាក់នៃព្រះធម្មាចារ្យគប្បីប្រព្រឹត្តដូចតទៅនេះ:

១- គ្រហស្ថត្រូវមានកិច្ចប្រតិបត្តិចំពោះភិក្ខុ-សាមណេរ ដែលជាព្រះធម្មាចារ្យរបស់ខ្លួនមានវិធីដូចតទៅ:

ក/ វិធីថ្វាយខ្លួនជាឧបាសក-ឧបាសិកា

ខ/ វិធីសមាទានសីល

គ/ វិធីរៀនយកកម្មដ្ឋាន

ក- វិធីថ្វាយខ្លួនជាឧបាសក-ឧបាសិកា

បុរសឬស្ត្រីដែលមានសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងព្រះរតនត្រ័យ គឺគុណព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃហើយមានប្រាថ្នាប្តេជ្ញាខ្លួនជាឧបាសក ឬ ឧបាសិកា ជាបុព្វភាគបដិបត្តិ គឺសេចក្តីប្រតិបត្តិជាចំណែកខាងដើម ឱ្យពេញសិបជាអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ឬ ជាអ្នកតម្កល់នៅក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានោះ ត្រូវធ្វើដោយកិច្ច ២យ៉ាង គឺ

១- មុនដំបូងនមស្ការចំពោះព្រះរតនត្រ័យ បន្ទាប់មកត្រូវបញ្ចេញវចីភេទសូមខមាទោសនឹងព្រះរតនត្រ័យក្នុងទីចំពោះមុខនៃព្រះធម្មាចារ្យ ។

ពាក្យសម្រាប់ខមាទោស

ឯពាក្យសូមខមាទោសនឹងព្រះរតនត្រ័យនោះ- បើបុរសតែម្នាក់ ឬ ស្ត្រីតែម្នាក់ត្រូវសូត្រថា :

អច្ចយោ មំ ភន្តេ អច្ចគមា យថា ពាលំ យថាមុឡ្ហំ យថាអកុសលំ យោ | ហំ ភន្តេ កាយេន វា វាចាយ វា
យា |

មនសា វា ពុទ្ធស្ស វា ធម្មស្ស វា សង្ឃស្ស វា អគារវំ
~ស្ស |
អកាសឹ ត ~ស្សា | មេ~ភន្តេ អយ្យោ អច្ចយំ អច្ចយតោ
បដិគ្គណ្ហតុ អាយតឹ សំវរាយ

ប្រែថា បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន ទោសកំហុសដែលប្រព្រឹត្តកន្លងគ្រប សង្កត់ហើយនូវខ្ញុំព្រះករុណាតាមដោយខ្ញុំព្រះករុណាជាមនុស្សល្ងង់ខ្លៅ ជាមនុស្ស វង្វេង ជាមនុស្សមិនឈ្លាស បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន ក្រែងខ្ញុំព្រះករុណាបាន ធ្វើហើយនូវសេចក្តីល្មើស មិនគោរពដល់ព្រះពុទ្ធក្តី ដល់ព្រះធម៌ក្តី ដល់ព្រះសង្ឃ ក្តីដោយកាយក្តី ដោយវាចាក្តី ដោយចិត្តក្តី បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន សូម ព្រះករុណាអត់នូវទោសកំហុសនោះដល់ខ្ញុំព្រះករុណា ព្រោះអំពើនៃទោសនោះជា សេចក្តីសុខពិត ដើម្បីនឹងបានសង្រួមគឺថានឹងប្រព្រឹត្តឱ្យល្អតទៅក្នុងខាងមុខនោះ ហោង ។

ធម្មាចារ្យ ដែលគង់នៅក្នុងទីចំពោះមុខនោះ ត្រូវទទួលថា "សាធុ" ប្រែថា : ប្រពៃហើយ ។

-បើបុរសត្រូវស្មូត្រថា **យោហំ** ថា **តស្ស, មេ**

-បើស្ត្រីត្រូវសូត្រថា **យាហំ** ឬ **តស្សា** **មេ**

តាមសមគួរដល់បាលីភាសា ដែលត្រូវផ្លាស់តាមបុរសស្ត្រី។ បើសុទ្ធតែបុរសឬសុទ្ធតែស្ត្រីច្រើននាក់ ឬ បុរសនិងស្ត្រីច្រើននាក់លាយគ្នា តាំងពីពីរនាក់ឡើងទៅ ហើយសូមខមាទោសព្រមគ្នានោះ ត្រូវសូត្រថា : **អច្ចយោ នោ**

ភន្តេ អច្ចគមា យថា ពា លេ | យថាមុ ឡ្ហេ | យថាអកុសលា
លា | ឡ្ហា |

លេ | យេ | មយំ ភន្តេ កាយេន វា វាចាយ វា មនសា
លា | យា |

វា ពុទ្ធស្ស វា ធម្មស្ស វា សង្ឃស្ស វា អគារវំ អករិម្ហា

តេសំ | នោ ភន្តេ អយ្យោ អច្ចយំ អច្ចយតោ បដិគណ្ហាតុ
តាសំ |

អាយតឹ សំវរាយ ប្រែដូចគ្នានឹងបែបមុន ប្លែកគ្នាតែត្រង់ពាក្យថា "ខ្ញុំព្រះករុណា" នោះក្នុងទីនេះត្រឡប់ប្រែថា "ខ្ញុំព្រះករុណាទាំងឡាយ" ដូច្នេះវិញក្រៅអំពីនេះទៅ ដូចគ្នាទាំងអស់។

បើបុរសត្រូវថា **យថាពាលេ យថាមុឡ្ហេ យថាអកុសលេ យេ មយំ** ថា **តេសំ នោ** បើស្ត្រីត្រូវថា **យថាពាលា យថាមុឡ្ហា យថាអកុសលា យា មយំ តាសំ នោ** បើទុកជាគ្នាច្រើន មានបុរសមានស្ត្រីលាយគ្នា ហើយសូត្រសូមខមាទោសព្រមគ្នានោះ ក៏ត្រូវតែសូត្រខុសគ្នា

ត្រង់បទដែលគាបនោះដែរ តែបើគ្នាច្រើនហើយសូត្រសូមខមាសទោសព្រមទាំងអស់គ្នានោះ បើមិនបាច់សូត្រដោយពាក្យថា ពហុវចនៈ តាមបែបខាងក្រោយនេះ នឹងសូត្រជាឯកវចនៈ តាមបែបមុនក៏បាន ព្រោះសូត្រសូមខមាសទោសព្រមគ្នាទាំងអស់។

២- បន្ទាប់អំពីសូមខមាទោសមក គប្បីបញ្ចេញវចីភេទប្តេជ្ញាខ្លួនជាអ្នកដល់ព្រះសរណគមន៍ គឺព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ ជាទីពឹងទីរឭក ដើម្បីនឹងឱ្យឡើង នាមបញ្ញត្តិជាឧបាសក ឬ ឧបាសិកាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាតទៅក្នុងទីចំពោះមុខនៃ ធម្មាចារ្យរបស់ខ្លួន។

បើបុរសតែម្នាក់ ឬស្ត្រីតែម្នាក់ ត្រូវប្តេជ្ញាដោយពាក្យថា : **ឯសាហំ ភន្តេ សុចិរបរិនិព្វុតម្បិ តំ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច ឧបា សកំ | មំ អយ្យោ ធារេតុ**
សិកំ |

អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គតំ ប្រែថា បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះករុណាសូមដល់នូវព្រះដ៏មានព្រះភាគដែលទ្រង់បរិនិព្វានទៅអស់កាលយូរអង្វែងហើយនោះផង នូវព្រះធម៌ផង នូវព្រះភិក្ខុសង្ឃផង ជាទីពឹងទីរឭក សូមព្រះករុណាជ្រាបនូវខ្ញុំព្រះករុណាថា ជា ឧបា សក / សិកា } បានដល់ហើយនូវ ព្រះរតនត្រ័យជាទីពឹងទីរឭកស្មើដោយជីវិតតាំងអំពីថ្ងៃនេះជាដើមរៀងទៅ។

ធម្មាចារ្យត្រូវទទួលថា **សាធុ** ប្រែដូចមុន បើបុរសថា **ឧបាសកំ** បើស្ត្រីថា **ឧបាសិកំ** បើគ្នាច្រើនតាំងពីពីរនាក់ឡើងទៅ នោះសុទ្ធតែបុរសក្តី សុទ្ធតែស្ត្រីក្តី បុរសនិងស្ត្រីលាយគ្នាក្តី ត្រូវសូត្រថា: **ឯ តេ | មយំ ភន្តេ**

តា |

សុចិរបរិនិព្វុតម្បិ តំ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាម ធម្មញ្ច

ភិក្ខុសង្ឃញ្ច ឧបា សកេ | នោ អយ្យោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ

សិកាយោ |

បាណុបេ តេ | សរណំ គ តេ | សេចក្តីប្រែដូចគ្នានឹងបែបមុន ប្លែកគ្នា

តា | តា |

តែត្រង់ពាក្យមុនថា : "ខ្ញុំព្រះករុណា" នៅក្នុងទីនេះថា : "ខ្ញុំព្រះករុណាទាំងឡាយ" ដូច្នេះវិញ ក្រៅពីនោះទៅដូចគ្នាទាំងអស់ ។

បុរស ឬស្ត្រី កាលបើបានពោលពាក្យប្តេជ្ញាជាអ្នកបានដល់ព្រះត្រ័យសរណគមន៍ជាទីពឹងទីរលឹកដូច្នេះហើយ ក៏បាននាមបញ្ញត្តិថា ឧបាសក-ឧបាសិកាក្នុងខណៈនោះឯង ។ វិធីសូមខមាទោសក្តី វិធីប្តេជ្ញាខ្លួនជាឧបាសកក្តី ឬជាឧបាសិកាក្តី បើអ្នកដែលមិនចេះសូត្រជាបាលី នឹងសូត្រជាសេចក្តីសម្រាយតាមភាសារបស់ខ្លួននោះក៏បាន បើចេះសូត្រទាំងបាលី ទាំងសេចក្តីប្រែជាសម្រាយផងដូចបានពោលមកហើយនោះ ជាការប្រពៃពិត តែកុំសូត្រតែបាលីទទេដោយ

មិនដឹងសេចក្តីជាអ្វីនោះឡើយ ព្រោះកិច្ចដែលសូត្រសូមខមាទោស និងប្តេជ្ញាខ្លួននេះសំដៅយកសទ្ធា គឺ សេចក្តីជឿជាក់ និង បញ្ញាជាសម្មាទិដ្ឋិដែលដឹងពិតយល់ត្រូវពិតជាប្រមាណ។

បុច្ឆា : តើវិធីសូមខមាទោសចំពោះព្រះរតនត្រ័យ មានប្រយោជន៍ដូចម្តេច?

វិស្សជ្ជនា ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា កាលណាមានពុទ្ធបរិស័ទទើបតែនឹងចូលទៅសមាទានសីល មុនដំបូងលោកអាចារ្យតែងធ្វើវិធីសូមខមាទោសជាមុន ដោយមានប្រយោជន៍យ៉ាងសំខាន់ដូចតទៅ :

-ដើម្បីច្រានចេញនូវសេចក្តីអន្តរាយ ដែលកើតអំពីពាក្យសម្តី ដែលបានពោលទង្គិចដោយចិត្តបាបចំពោះព្រះរតនត្រ័យ ១ ។

-ដើម្បីញុំាងចិត្តឱ្យចុះស៊ប់ក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យ ដោយបានដឹងខ្លួនថាទោសកំហុសទាំងឡាយដែលអាត្មាអញបានធ្វើហើយ ចំពោះព្រះត្រៃរតន័រួចហើយ ឥឡូវនេះអញបានលាទោសកំហុសនោះ ដោយការសូមខមាទោសមែនពិត ១។

-ដើម្បីសេចក្តីចម្រើនក្នុងធម្មវិន័យនៃព្រះអរិយ មានឥន្ទ្រិយ ៥ មានសទ្ធិន្ទ្រិយ ជាដើម ១ ។

បុច្ឆា : តើពាក្យឧបាសក ឧបាសិកា មានន័យដូចម្តេច?

វិស្សជ្ជនា ជនដែលមាននាមបញ្ញត្តិថា : "ឧបាសក ឬ ឧបាសិកា" ដោយហេតុបានដល់នូវព្រះរតនត្រ័យជាទីពឹងទីរលឹកដូចព្រះពុទ្ធដីកាដែលទ្រង់សម្តែង

ក្នុងគម្ពីរសំយុត្តនិកាយ មហាវារវគ្គ ឯកាទសមភាគ ត្រង់ឈានសំយុត្តចំពោះមហានាមថា : **យតោ ខោ មហានាម ពុទ្ធំ សរណំ គតោ ហោតិ ធម្មំ សរណំ គតោ ហោតិ សង្ឃំ សរណំ គតោ ហោតិ ឯត្តាវតា ខោ មហានាម ឧបាសកោ ហោតិ** ប្រែថា ម្នាលមហានាម បុគ្គលជាអ្នកដល់នូវព្រះពុទ្ធជាទីពឹង ដល់នូវព្រះធម៌ជាទីពឹង ដល់នូវព្រះសង្ឃជាទីពឹង ព្រោះហេតុឯណា ម្នាលមហានាម បុគ្គលនោះឈ្មោះឧបាសក ព្រោះហេតុនោះឯង ។

ម៉្យាងទៀតមានពាក្យថា **រតនត្តយំ ឧបាសតីតិ ឧបាសកោ** ប្រែថា ជនឯណាមួយចូលទៅអង្គុយជិតព្រះរតនត្រ័យ ជននោះហៅថា : **ឧបាសក** ។

មានសេចក្តីថា : មិនមែនចូលទៅអង្គុយជិតព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃជានិច្ចដោយរូបកាយនោះទេ គឺលោកសង្គ្រោះយកនាមកាយ បានដល់អរូបក្ខន្ធ ៤ ជាប្រមាណ, សូម្បីជននោះមានរូបកាយស្ថិតនៅក្នុងទីឆ្ងាយប៉ុន្មានក៏ដោយ តែមានសន្តានចិត្តប្រព្រឹត្តជាប់ក្នុងព្រះគុណព្រះរតនត្រ័យជានិច្ច ចិត្តនោះឱនទៅតោងយកគុណព្រះរតនត្រ័យជាទីពឹងទីរលឹកជានិច្ច ជននោះបានឈ្មោះថាបានចូលទៅអង្គុយជិតព្រះរតនត្រ័យដោយពិត: តែបើគ្រាន់តែចូលទៅអង្គុយជិតព្រះពុទ្ធដោយរូបកាយ ឯសន្តានចិត្តនៃជននោះ ឃ្លាតចាកអំពីគុណព្រះរតនត្រ័យ មិនបង្អោនចិត្តទៅក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យទេនោះ ជននោះឈ្មោះថាស្ថិតនៅក្នុងទីឆ្ងាយអំពីគុណព្រះរតនត្រ័យ មិនមែនជាឧបាសក ឧបាសិកា ឡើយ ។

ខ/ វិធីសមាទានសីល

ក្នុងកិច្ចសមាទានសីលនេះ ឧបាសក ឧបាសិកា ដែលមានសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា គប្បីសមាទានសីលនឹងអាចារ្យ ឬ ភិក្ខុសាមណេរជាបុគ្គល ឬ គណៈ ឬសង្ឃដែលគង់នៅក្នុងទីនោះ។

រីឯសីលនោះ គឺសីល ៥ សីល ៨ សីល ១០។

សមាទាន និច្ចសីល ឬ បញ្ចសីល

ឱកាស អហំ } ភន្តេ វិសុំ វិសុំ រក្ខនត្ថាយ តិសរណេន សហ
មយំ }

បញ្ចសីលានិ យាចា មិ } ទុតិ } យម្បិ អហំ } ភន្តេ វិសុំ វិសុំ
ម } តតិ } មយំ }

រក្ខនត្ថាយ តិសរណេន សហ បញ្ចសីលានិ យាចា មិ }
ម }

ប្រែថា សូមគោរពបពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះ ករុណា }
ករុណាទាំងឡាយ }

សូមនូវសីលទាំងឡាយ ៥ មួយអន្លើដោយព្រះត្រៃសរណគមន៍ដើម្បីប្រយោជន៍ នឹងរក្សាផ្សេង១គ្នា បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះ ករុណា }
ករុណាទាំងឡាយ }

សូមនូវសីលទាំងឡាយ ៥ មួយអន្លើដោយព្រះត្រៃសរណគមន៍ ដើម្បីប្រយោជន៍នឹងរក្សាផ្សេងៗគ្នាជាគម្រប់ ពីរដងផង ។
បីដងផង

សមាទាន និច្ចសីលមួយបែបទៀត

ឱកាស អហំ ភន្តេ ពិសុំ ពិសុំ រក្ខនត្ថាយ តិសរណេន
មយំ

សហ បញ្ចង្គសមន្នាគតំ និច្ចសីលំ យាចាមិ អនុគ្គហំ
ម

កត្វា សីលំ ទេថ មេ ភន្តេ ទុតិយម្បិ អហំ ភន្តេ ពិសុំ
នោ តតិ មយំ

ពិសុំ រក្ខនត្ថាយ តិសរណេន សហ បញ្ចង្គសមន្នាគតំ
និច្ចសីលំ យាចាមិ អនុគ្គហំ កត្វា សីលំ ទេថ មេ
ម នោ

ភន្តេ ។

ប្រែថា សូមគោរព បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះករុណា
ករុណាទាំងឡាយ

សូមនូវនិច្ចសីលប្រកបដោយអង្គ ៥ មួយ អន្លើដោយព្រះត្រៃសរណគមន៍ ដើម្បីប្រយោជន៍ នឹងរក្សាផ្សេង១គ្នា បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន សូមព្រះករុណាមេត្តាធ្វើនូវសេចក្តីអនុគ្រោះឱ្យនូវសីលដល់ខ្ញុំព្រះ { ករុណា / ករុណាទាំងឡាយ }

បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះ { ករុណា / ករុណាទាំងឡាយ } សូមនូវនិច្ចសីលប្រកបដោយអង្គ ៥ មួយអន្លើដោយព្រះត្រៃសរណគមន៍ ដើម្បីប្រយោជន៍នឹងរក្សាផ្សេង១គ្នាជាគម្រប់ { ពីរដងផង / បីដងផង } បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន សូមព្រះករុណាមេត្តាធ្វើនូវសេចក្តីអនុគ្រោះឱ្យនូវសីលដល់ខ្ញុំព្រះ { ករុណា / ករុណាទាំងឡាយ }

អ្នកសមាទានតែម្នាក់គត់ត្រូវថា

អហំ ខ្ញុំព្រះករុណា

យាចាមិ សូម

មេ ដល់ខ្ញុំព្រះករុណា

សមាទាន ច្រើនគ្នា តាំងពីពីរនាក់ឡើងទៅក្តី ឬ អ្នកសូត្រសូមសីល សូត្រតែម្នាក់ជាតំណាងជនច្រើនគ្នាក្តី ត្រូវថា :

មយំ ខ្ញុំព្រះករុណាទាំងឡាយ

យាចាម សូម

នោ ដល់ខ្ញុំព្រះករុណាទាំងឡាយ បើគ្នាច្រើនហើយសូត្រ សូមសីលថាព្រមគ្នានោះប្រើជាឯកវចនៈ ដូច្នេះ ក៏បានថា :

អហំ ខ្ញុំព្រះករុណា

យាចាមិ សូម

មេ ដល់ខ្ញុំព្រះករុណា

ការទទួលសីល

ត្រូវថាតាមលោកឱ្យច្បាស់ៗកុំឱ្យខ្សឹបជាដាច់ខាត ។

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស (បីចប់)

វីកិរិយានមស្ការថ្វាយបង្គំនៃខ្ញុំព្រះករុណា ចូរមានដល់ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ព្រះអង្គជាព្រះអរហន្តដ៏ប្រសើរ ទ្រង់ត្រាស់ដឹងនូវញេយ្យធម៌ទាំងពួងដោយប្រពៃចំពោះព្រះអង្គឥតមានគ្រូអាចារ្យណាប្រដៅព្រះអង្គឡើយ ។

ពុទ្ធំ សរណំ គច្ឆាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមដល់នូវព្រះពុទ្ធជាទីពឹងទីរលឹក

ធម្មំ សរណំ គច្ឆាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមដល់នូវព្រះធម៌ជាទីពឹងទីរលឹក

សង្ឃំ សរណំ គច្ឆាមិ ខ្ញុំព្រះករុណា សូមដល់នូវព្រះសង្ឃជាទីពឹងទីរលឹក ។

ទុតិយម្បិ **ពុទ្ធំ** / **ធម្មំ** / **សង្ឃំ** } **សរណំ** **គច្ឆាមិ** ខ្ញុំព្រះករុណាសូមដល់នូវ

ព្រះ **ពុទ្ធ** **ធម៌** **សង្ឃ** ជាទីពឹងទីរលឹកជាគំរប់ពីរដងផង ។

តតិយម្បិ **ពុទ្ធំ** **ធម្មំ** **សង្ឃំ** **សរណំ** **គច្ឆាមិ** ខ្ញុំព្រះករុណាសូមដល់នូវ

ព្រះ **ពុទ្ធ** **ធម៌** **សង្ឃ** ជាទីពឹងទីរលឹកជាគម្រប់បីដងផង

ហើយលោកពោលថា

តិសរណគ្គហនំ បរិបុណ្ណំ កិរិយាកាន់យកនូវព្រះត្រៃសរណគមន៍ បរិបូរតែប៉ុណ្ណោះ ។

ឧបាសក ឧបាសិកា ទទូលថា:

អាម ភន្តេ ករុណាលោកម្ចាស់ ។ លោកឱ្យនិច្ចសីលជាបច្ចេក សមាទានថា :

-**បាណាតិបាតា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ** ខ្ញុំព្រះករុណាសូម សមាទាននូវសិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយាធ្វើសត្វមានជីវិតឱ្យធ្លាក់ ចុះគន្លងគឺ សម្លាប់សត្វ ។

-អទិន្នាទានា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាន នូវសិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយាកាន់យកនូវវត្ថុដែលគេមិនបានឱ្យដោយកាយ ឬ ដោយវាចា ។

-កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវសិក្ខាបទគឺចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយាប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ ។

មុសាវាទា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវសិក្ខាបទ គឺចេតនា ជាហេតុវៀរចាកកិរិយាពោលនូវពាក្យកុហក ។

សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ ខ្ញុំព្រះករុណា សូមសមាទាននូវសិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទគឺផឹកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ ។

លោកសូត្ររលឹកថា :

ឥមានិ បញ្ចសិក្ខាបទានិ សាធុកំ កត្វា អប្បមាទេន និច្ចកាលំ

សម្មារក្ខិតព្វំ (អ្នក / អ្នកទាំងឡាយ) គប្បីធ្វើសិក្ខាបទទាំងឡាយ ៥ នេះ ឱ្យប្រពៃត្រូវរក្សាឱ្យល្អអស់កាលជានិច្ចដោយសេចក្តីមិនប្រមាទគឺថាកុំធ្វេសប្រហែសឡើយ ។

អានិសង្សសីល

សីលេន សុគតី យន្តិ សីលេន ភោគសម្បទា សីលេន និព្វុតី យន្តិ តស្មា សីលំ វិសោធយេ ។

សត្វទាំងឡាយបានទៅកាន់ឋានសួគ៌ក៏ព្រោះសីល សត្វទាំងឡាយបានបរិបូណ៌ដោយភោគក៏ព្រោះសីល សត្វទាំងឡាយបានទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ គឺព្រះនិព្វានក៏ព្រោះសីល ព្រោះហេតុនោះបុគ្គលជាសប្បុរស គប្បីជម្រះនូវសីលឱ្យបានបរិសុទ្ធកុំឱ្យសៅហ្មង។

អ្នកសមាទានត្រូវទទួលថា

សាធុ ប្រពៃ។

សមាទាននិច្ចសីលជាបច្ចេកសមាទានចប់តែប៉ុណ្ណេះ។

សមាទាន ឧបោសថសីល

កាលបើឧបាសក ឧបាសិកា នឹងសមាទាននូវឧបោសថសីលប្រកបដោយអង្គ៨ ជាបច្ចេកសមាទានអំពីភិក្ខុ ឬ សាមណេរនោះ ត្រូវសូមនូវឧបោសថសីលព្រមទាំងព្រះត្រៃសរណគមន៍ចំពោះភិក្ខុ ឬ សាមណេរថា :

ឧកាស អហំ / មយំ ភន្តេ វិសុំ វិសុំ រក្ខនត្ថាយ តិសរណេន សហ អដ្ឋ

សីលានិ យាចា មិ / ម ទុតិ / តតិ យម្បិ អហំ / មយំ ភន្តេ វិសុំ វិសុំ រក្ខន

ត្ថាយ តិសរណេន សហ អដ្ឋសីលានិ យាចា មិ / ម ប្រែដូចវិធី សូមនិច្ចសីលខាងដើម

ប្លែកគ្នាតែត្រង់ពាក្យថា អដ្ឋសីលានិ ប្រែថា នូវសីលទាំងឡាយ ៨។

សមាទានមួយបែបទៀត

អហំ
ឱកាស | **ភន្តេ វិសុំ វិសុំ រក្ខនត្ថាយ តិសរណេន**
មយំ

មិ
សហ អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថំ យាចា | **អនុគ្គហំ កត្វា**
ម

មេ **ទុតិ**
សីលំ ទេថ | **ភន្តេ** |
នោ **តតិ**

អហំ
យម្បិ | **ភន្តេ វិសុំ វិសុំ រក្ខនត្ថាយ តិសរណេន សហ**
មយំ

មិ
អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថំ យាចា | **អនុគ្គហំ កត្វា សីលំ**
ម

មេ
ទេថ | **ភន្តេ**
នោ

ករុណា
សូមគោរព បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន : ខ្ញុំព្រះ | សូម
ករុណាទាំងឡាយ

នូវឧបោសថសីលប្រកបដោយអង្គ ៨ មួយអន្លើដោយព្រះត្រៃសរណគមន៍ ដើម្បីប្រយោជន៍នឹងរក្សាផ្សេងៗគ្នា បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន សូមព្រះករុណា

មេត្តាធ្វើនូវសេចក្តីអនុគ្រោះឱ្យនូវសីលដល់ខ្ញុំព្រះ ករុណា / ករុណាទាំងឡាយ | បពិត្រ

ព្រះករុណាដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះ ករុណា / ករុណាទាំងឡាយ | សូមនូវឧបោសថប្រកបដោយ

អង្គ ៨ មួយអន្លើដោយព្រះត្រៃសរណគមន៍ដើម្បីប្រយោជន៍នឹងរក្សាផ្សេងៗគ្នា

ជាគំរប់ ពីរដងផង / បីដងផង | បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន សូមព្រះករុណាមេត្តាធ្វើនូវ

អនុគ្រោះឱ្យនូវសីលដល់ខ្ញុំ ករុណា / ករុណាទាំងឡាយ |

នមោ ៣ ចប់ និងការកាន់យកព្រះត្រៃសរណគមន៍មានវិធីដូចនិច្ចសីល ឬ សីល ៥ ដែរ។

ឧបោសថសីល

-បាណាតិបាតា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ (ប្រែដូច និច្ចសីល)

-អទិន្នាទានា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ (ប្រែដូចនិច្ចសីល)

-អព្រហ្មចរិយា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវសិក្ខាបទគឺ ចេតនាជាហេតុវៀរចាក កិរិយាប្រព្រឹត្តនូវធម៌មិនប្រសើរ គឺសេពនូវមេថុនធម្ម ។

-មុសាវាទា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ (ប្រែដូចនិច្ចសីល)

-សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ (ប្រែដូចនិច្ចសីល)

-វិកាលភោជនា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវសិក្ខាបទ គឺចេតនា ជាហេតុវៀរចាកកិរិយាបរិភោគ នូវភោជនាហារក្នុងកាលខុស ។

-នច្ចគីតវាទិតវិសូកទស្សនមាលាគន្ធវិលេបនធារណមណ្ឌន វិភូសនដ្ឋានា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូម សមាទាននូវសិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយារាំ និង ច្រៀង និងប្រគំនិងមើលនូវល្បែងដែលជាសត្រូវដល់កុសលធម៌ និង កិរិយាទ្រទ្រង់ និងប្រដាប់ តាក់តែងស្អិតស្អាងរាងកាយដោយផ្កាកម្រង និងគ្រឿងក្រអូប និងគ្រឿង លាបផ្សេងៗ ។

-ឧច្ចាសយនមហាសយនា វេរមណី សិក្ខាបទំ សមាទិយាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវសិក្ខាបទគឺចេតនាជាហេតុវៀរចាកទីសេនាសនៈដ៏ខ្ពស់ហួសប្រមាណ និង ទីសេនាសនៈដ៏ប្រសើរ ។

អ្នកសមាទានសូត្រកំណត់ឧបោសថ ថា :

- ឥមំ អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ពុទ្ធប្បញ្ញត្តំ ឧបោសថំ ឥមញ្ចរត្តឹ ឥមញ្ចទិវសំ សម្មទេវ អភិរក្ខិតុំ សមាទិយាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូម សមាទាននូវឧបោសថសីល ដ៏ប្រកបព្រមដោយអង្គ ៨ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់បញ្ញត្តិទុកហើយនេះ ដើម្បីនឹងរក្សាឱ្យបរិបូណ៌ប្រពៃអស់កាលកំណត់ថ្ងៃនេះនិងយប់នេះ (សូមកុសលចូលជាឧបនិស្ស័យធ្វើឱ្យច្បាស់នូវព្រះនិព្វានពង់អនាគតកាលទៅឯមុខនេះហោង) ។

ព្រះសង្ឃរំលឹកថា:

ឥមានិ អដ្ឋសិក្ខាបទានិ ឧបោសថសីលវសេន ឥមញ្ចរត្តឹ ឥមញ្ចទិវសំ សាធុកំ កត្វា អប្បមាទេន សម្មារក្ខិតព្វំ ។

អ្នក | អ្នកទាំងឡាយ | គប្បីធ្វើនូវសិក្ខាបទទាំង ៨ នេះ ឱ្យប្រពៃត្រូវរក្សាឱ្យល្អ ដោយអំណាចនៃឧបោសថសីលអស់កាលកំណត់ត្រឹម ១ថ្ងៃ ១យប់នេះ ដោយសេចក្ដីមិនប្រមាទ គឺថាកុំបីធ្វេសប្រហែសឡើយ ។

អ្នកសមាទានត្រូវទទួលថា **អាម ភន្តេ** (ប្រែដូចមុន)

អានិសង្សសីល

សីលេន សុគតឹ យន្តិ សីលេន ភោគសម្បទា សីលេន និព្វុតឹ យន្តិ តស្មា សីលំ វិសោធយេ (ប្រែដូចមុន)

អ្នកសមាទានត្រូវទទួលថា **សាធុ** ប្រពៃ។

សមាទាននិច្ចសីលជាឯកជ្ឈសមាទាន

អហំ
ឧកាស | ភន្តេ តិសរណេន សហ ឯកជ្ឈំ កត្វា
មយំ

មិ
បញ្ចង្គសមន្នាគតំ និច្ចសីលំយាចា | អនុគ្គហំ កត្វា សីលំ
ម

មេ | ទុតិ | អហំ
ទេថ | ភន្តេ | យម្បិ | ភន្តេ តិសរណេន
នោ | តតិ | មយំ

មិ
សហ ឯកជ្ឈំកត្វា បញ្ចង្គសមន្នាគតំ និច្ចសីលំ យាចា |
ម

មេ
អនុគ្គហំ កត្វា សីលំ ទេថ | ភន្តេ សូមគោរព បពិត្រព្រះ
នោ

ករុណា
ករុណាដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះ | សូមនូវនិច្ចសីលប្រកបព្រម
ករុណាទាំងឡាយ

ដោយអង្គ ៥ ធ្វើឱ្យជាឯកជ្ឈ គឺ សមាទានរួមតែម្តងមួយអន្លើដោយព្រះត្រៃសរណគមន៍ បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចរើន សូមព្រះករុណាធ្វើនូវសេចក្តី

អនុគ្រោះឱ្យនូវសីលដល់ខ្ញុំព្រះ | ករុណា / ករុណាទាំងឡាយ | បពិត្រ

ព្រះ | ករុណា / ករុណាទាំងឡាយ | សូមនូវនិច្ចសីលប្រកបដោយអង្គ ៥ ធ្វើឱ្យជាឯកជ្ឈ គឺ

សមាទានរួមតែម្តងមួយអន្លើ ដោយព្រះត្រៃសរណគមន៍ជា

គំរប់ | ពីរដងផង / បីដងផង | បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន សូមព្រះករុណាមេត្តានូវ

សេចក្តីអនុគ្រោះឱ្យនូវសីលដល់ខ្ញុំព្រះ | ករុណា / ករុណាទាំងឡាយ | ។

រួចលោកអ្នកឱ្យសីលលោកតាំងនមោ ៣ ចប់ រួចហើយ លោកឱ្យព្រះត្រៃសរណគមន៍ រួចប្រាប់អំពីកិច្ចកាន់យកនូវព្រះត្រៃសរណគមន៍ដូចក្នុងវិធីបច្ចេកសមាទានខាងដើម រួចហើយលោកឱ្យនិច្ចសីលជាឯកជ្ឈសមាទានថា : **បញ្ចង្គសមន្នាគតំ និច្ចសីលំ សមាទិយាមិ** ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវនិច្ចសីលប្រកបដោយអង្គ ៥ ។

អ្នកសមាទានត្រូវទទួលថាតាមលោក ឬ លោកដឹងឱ្យថា :

បញ្ចសីលានិ សមាទិយាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវនិច្ចសីលទាំងឡាយ ៥ ។

លោករំលឹកថា

ឥមំ បញ្ចង្គសមន្នាគតំ និច្ចសីលំ សាធុកំ កត្វា អប្បមាទេន និច្ចកាលំ សម្មារក្ខិតព្វំ

អ្នក អ្នកទាំងឡាយ	គប្បីធ្វើនូវសីលប្រកបដោយអង្គ ៥ នេះឱ្យប្រពៃត្រូវរក្សា

ឱ្យល្អអស់កាលជានិច្ច ដោយសេចក្តីមិនប្រមាទ គឺ ថាកុំបីធ្វេសប្រហែសឡើយ ។

អ្នកសមាទានថា:

អាម ភន្តេ ករុណាលោកម្ចាស់ ។ ឧបាសក ឧបាសិកា រៀរគ្រប់សិក្ខាបទទាំង៥ មិនបាច់សូត្រញែកទេ ។

សមាទាន ឧបោសថសីលជាឯកជ្ឈសមាទាន

ឧកាស	អហំ មយំ	ភន្តេ តិសរណេន សហ ឯកជ្ឈំ កត្វា អដ្ឋង្គស

មន្នាគតំ ឧបោសថំ យាចា	មិ ម	អនុគ្គហំ កត្វា សីលំ ទេថ

មេ នោ	ភន្តេ	ទុតិ តតិ	យម្បិ	អហំ មយំ	ភន្តេ តិសរណេន សហ ឯកជ្ឈំ

កត្វា អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថំ យាចា មិ / ម | អនុគ្គហំ កត្វា

សីលំ ទេថ មេ / នោ | ភន្តេ ប្រែដូចសមាទាននិច្ចសីលជាឯកជ្ឈសមាទាន

ប្លែកត្រាត្រង់បទថា : "**អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថំ** នូវឧបោសថសីលប្រកបព្រមដោយអង្គ៨" ។

លោកឱ្យ **នមោ** បីចប់ និងព្រះត្រៃសរណគមន៍ចប់ហើយ លោកឱ្យ **ឧបោសថសីលជា ឯកជ្ឈសមាទានថា អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថំ សមាទិយាមិ** ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវឧបោសថសីល ប្រកបព្រមដោយអង្គ ៨។

អ្នកសមាទានត្រូវទទួលតាមលោក ឬ លោកនឹងឱ្យថា :

អដ្ឋសីលានិ សមាទិយាមិ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវសីលទាំងឡាយ ៨។

សូត្រកំណត់ឱ្យឧបោសថកាល **ឥមំ អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ពុទ្ធប្បញ្ញត្តំ ឧបោសថំ ឥមញ្ចរត្តឹឥមញ្ចទិវសំ សម្មទេវ អភិរក្ខិតុំ សមាទិយាមិ** (ប្រែដូចមុន)

លោករំលឹកថា:

ឥមំ អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថំ ឥមញ្ចរត្តឹ ឥមញ្ចទិវសំ សាធុកំ

កត្វា អប្បមាទេន សម្មារក្ខិតព្វំ | អ្នក / អ្នកទាំងឡាយ | គប្បីធ្វើនូវ

ឧបោសថសីលប្រកបព្រមដោយអង្គ ៨ នេះឱ្យប្រពៃត្រូវរក្សាឱ្យល្អអស់កាលកំណត់ត្រឹម ១ ថ្ងៃ ១យប់ នេះ ដោយសេចក្ដីមិនប្រមាទ គឺថាកុំបីធ្វេសប្រហែសឡើយ ។

អ្នកសមាទានត្រូវទទួលថា : **អាម ភន្តេ** ករុណាលោកម្ចាស់ ។

សមាទានឧបោសថសីលជាឯកជ្ឈសមាទាន មិនបាច់សូត្ររាយសិក្ខាបទទាំង ៨ នោះទេ ត្រូវរក្សាដោយតាំងចិត្តវិរតិចេតនា វៀរគ្រប់សិក្ខាបទទាំង ៨ ក្នុងឧបោសថសីលដែលខ្លួនបានចេះចាំស្ទាត់ ហើយនោះទៅ ។

សមាទានសីល ១០

រីឯវិធីសមាទានសីល ១០ និងសីល១០ នឹងមានពោលទុកក្នុងសៀវភៅនិយមសីល និងគហដ្ឋធុតង្គរួចហើយ សូមរកមើលផងចុះ ។

កិកិខ អណ្ឌំ ចាមរីវ ចាលធី បិយំវ បុត្តំ នយនំវ ឯកកំ តថេវ សីលំ អនុរក្ខមានកា សុបេសលា ហោថ សទា សគារវា "សត្វត្រដេវិចរក្សានូវស៊ុតវាយ៉ាងណាមិញ, សត្វចាមរីរក្សានូវ

កន្ទុយវាយ៉ាងណាមិញ, កុដុម្ពិករក្សានូវកូនជាទីស្រឡាញ់យ៉ាងណាមិញ ជនមានភ្នែកតែម្ខាងរក្សានូវភ្នែកយ៉ាងណាមិញ, អ្នកទាំងឡាយកំពុងរក្សាសីលជាអ្នកមានសីលជាទីស្រឡាញ់ក្រៃលែង ចូរជាអ្នកប្រកបដោយសេចក្តីគោរពសីលឱ្យបានសព្វកាលក៏យ៉ាងនោះដែរ

សីលំ	**យោគិស្ស**	**អលង្ការ**
សីលំ	**យោគិស្ស**	**មណ្ឌនំ**
សីលេហិ	**លង្កតោ**	**យោគី**
មណ្ឌនេ	**អគ្គតំ**	**គតោ**

"សីលជាគ្រឿងអលង្ការរបស់ព្រះយោគី (អ្នករក្សាសីល), សីលជាគ្រឿងប្រដាប់របស់យោគី (អ្នករក្សាសីល), យោគី (អ្នករក្សាសីល) ប្រដាប់តាក់តែងដោយសីលទាំងឡាយ បានដល់នូវភាពខ្ពស់ខ្ពស់ក្នុងការប្រដាប់ (រាងកាយ) ។

អធិប្បាយសង្ខេប

សីលនេះលោករាប់ថាជាអរិយទ្រព្យ ជាទ្រព្យប្រសើរវិសេសថ្លៃថ្លាជាងទ្រព្យមានវិញ្ញាណឥតវិញ្ញាណរបស់បុរសស្ត្រីក្នុងលោកនេះ ។ ពុទ្ធសាសនិកជនអ្នកមានវិចារណញ្ញាណ គង់នឹងអាចរិះរកឃើញយល់បានដោយងាយ ។

"ន បុប្ផគន្ធោ បដិវាតមេតិ ចន្ទនំ តគរមល្លិកា វា សតញ្ច គន្ធោ បដិវាតមេតិ សព្វា ទិសា សប្បុរិសោ បវាយតិ" ក្លិនផ្កាបក់ផ្សាយច្រាសខ្យល់ពុំបានទេ, ក្លិនខ្លឹមចន្ទន៍ក្តី ក្លិនក្រស្នាក្តី ក្លិនផ្កាម្លិះរូតក្តី បក់ផ្សាយ

ប្រាសខ្យល់ពុំបានទេ មានតែក្លិននៃពួកសប្បុរស (អ្នកមានសីល) ទើបអាចបក់ច្រាសខ្យល់បាន. សប្បុរស (អ្នកមានសីល) បក់ផ្សាយក្លិនសព្វទិសានុទិស ទាំងបណ្ដោយខ្យល់ទាំងច្រាសខ្យល់។

ចន្ទនំ តគរំ វាបិ

ឧប្បលំ អថ វស្សិកី

ឯតេសំ គន្ធជាតានំ

សីលគន្ធោ អនុត្តរោ ៗ

ខ្លឹមចន្ទន៍ក្ដី, ក្លិនក្រស្នាក្ដី, ផ្កាឧប្បលក្ដី, ផ្កាម្លិះលាក្ដី (សុទ្ធតែមានក្លិនក្រអូប) ប៉ុន្ដែក្លិនសីល ក្រអូបក្រៃលែងជាងគន្ធជាតិទាំងនុ៎ះ ឥតមានគន្ធជាតិអ្វីក្រអូបដូចក្លិនសីលឡើយ)។

បែបអ្នករក្សាសីល ១០

ឧបាសក ឧបាសិកាអ្នករក្សាសីល ១០ ត្រូវកោរសក់ បើមានពុកមាត់. ពុកចង្កា. ក៏ត្រូវកោរផងដែរ ត្រូវកាត់ក្រចកដៃ ជើងឱ្យស្មើនឹងសាច់ ត្រូវស្លៀកពាក់ស និងពានាសំពត់សផងក៏បាន តាមសមគួរដល់ការលៃលកសមរម្យតាមសភាពបុរសនិងស្រ្ដី។ សីលកើតឡើងដោយសារវិរតិចេតនា ពុំមែនដោយការកោរសក់ស្លៀកពាក់សទេក៏ពិតមែនហើយ ប៉ុន្ដែការស្លៀកពាក់ស កោរសក់នេះជាប្រពៃណីមួយសម្រាប់គ្រហស្ថអ្នកកាន់សីល ១០ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ជាគ្រឿងសំគាល់ឱ្យឃើញប្លែកពីគ្រហស្ថទាំងពួង ទាំងជាភស្ដុតាងដល់ផ្លូវចិត្ត របស់គ្រហស្ថអ្នកកាន់សីល១០នោះឯងទៀត ប៉ុន្ដែកុំយល់ថាដូចគ្នានឹង

អ្នកស្មៀកពាក់សតាមធម្មតា ឬ អ្នកដែលកោរសក់ កោរពុកមាត់ ពុកចង្កាតាមធម្មតាឥតមានសមាទានកាន់សីលនោះឡើយ។ អ្នកកាន់សីលនឹងអ្នកមិនកាន់សីល មានសភាពផ្សេងផ្ទុយគ្នាដោយផ្លូវចិត្ត ដោយចរិយា និងគុណសម្បត្តិ សូម្បីអ្នកកាន់សីលផងគ្នា ក៏គង់ផ្សេងទីទៃពីគ្នាដោយថ្នាក់សីលធម៌ដែរគឺភិក្ខុមានសីលខ្ពស់ជាងសាមណេរ សាមណេរមានសីលខ្ពស់ជាគ្រហស្ថអ្នកកាន់សីល ១០ (គ្រហស្ថអ្នកកាន់សីល១០) មានថ្នាក់ខ្ពស់ជាងអ្នកកាន់សីល ៨, អ្នកកាន់សីល៨ មានថ្នាក់ខ្ពស់ជាងអ្នកកាន់ សីល ៥។

អ្នកកាន់សីលទាំងនេះ សុទ្ធតែគួរគោរពគ្នាតាមលំដាប់ថ្នាក់សីល ទាំងតាមលំដាប់ថ្នាក់អាយុវស្សាចាស់ក្មេងហើយនិងគុណសម្បត្តិផ្សេងទៀតទើបសមគួរតាមលំដាប់គន្លងគារវធម៌ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានិងបោរាណធម៌។ ក្នុងកាលព្រេងនាយ សូម្បីសត្វតិរច្ឆានធំ តូចដូចយ៉ាងសត្វ ទទា ស្វា ដំរី ដែលគោរពគ្នាតាមលំដាប់តាម ថ្នាក់អាយុ ចាស់ ក្មេង ក៏អាចបានសុគតិភពជាទិដ្ឋានុគតិឱ្យមនុស្សយកតម្រាប់បានដែរ។

គ. វិធីរៀនយកកម្មដ្ឋាន

កាលបើឧបាសក ឧបាសិកាបានសមាទានសីលរួចហើយនោះ ត្រូវសូមនិស្ស័យតម្កល់នូវលោកឱ្យជាអាចារ្យនៃខ្លួន និងប្រគល់កាយថ្វាយខ្លួន សូមរៀនកម្មដ្ឋានចំពោះលោកគ្រូអាចារ្យតទៅទៀត ត្រូវថ្វាយបង្គំដោយបញ្ចង្គបតិស្ឋានហើយក្រោកឡើងប្រណម្យអញ្ជលីធ្វើវចីបណាមដោយវចីភេទថា:

ឱកាស វន្ទាមិ ភន្តេ សព្វំ អបរាធំ ខមថ មេ ភន្តេ មយា កតំ បុញ្ញំ សាមិនា អនុមោទិតព្វំ សាមិនា កតំ បុញ្ញំ មយ្ហំ ទាតព្វំ សាធុ សាធុ អនុមោទាមិ ប្រែថា សូមទានគោរព បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះករុណា សូមក្រាបថ្វាយបង្គំលោកម្ចាស់ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន សូមលោកម្ចាស់អត់នូវទោស គឺសេចក្ដីខុសទាំងពួងដល់ខ្ញុំព្រះករុណា បុណ្យដែលខ្ញុំព្រះករុណាបានធ្វើហើយសូមលោកម្ចាស់អនុមោទនា (គ្រេកអរតាមចុះ) បុណ្យដែលលោកម្ចាស់បានធ្វើហើយ សូមលោកម្ចាស់ចែករំលែកឱ្យដល់ខ្ញុំព្រះករុណាផងនឹងបានសេចក្ដីល្អ ញ៉ាំងប្រយោជន៍ឱ្យសម្រេច ខ្ញុំព្រះករុណាសូមអនុមោទនា (គ្រេកអរតាម)។

ហើយពោលដូច្នេះតទៅទៀតថា :

ឱកាស ការុញ្ញំ កត្វា និស្សយំ ទេថ មេ ភន្តេ ប្រែថាសូមទានគោរព: បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន សូមលោកម្ចាស់មេត្តាប្រោសធ្វើនូវសេចក្ដីករុណាឱ្យនូវនិស្ស័យ គឺទីនៅអាស្រ័យដល់ខ្ញុំព្រះករុណា។ ហើយអង្គុយច្រហោងផ្គងអញ្ជលី ឡើងពោលដូច្នេះថា :

អហំ ភន្តេ និស្សយំ យាចាមិ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះករុណា សូមនូវនិស្ស័យ

ទុតិ
តតិ | **យម្បិ អហំ ភន្តេ និស្សយំ យាចាមិ** បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន

ខ្ញុំព្រះករុណាសូមនូវនិស្ស័យជាគម្រប់ | ពីរដងផង
បីដងផង | ។

ក្រាបចុះម្តងរួចអង្គុយច្រហោងឡើងវិញ ពោលដូច្នេះតទៅទៀត **អាចរិយោ មេ ភន្តេ ហោហិ** បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន សូមលោកម្ចាស់ជាអាចារ្យរបស់ខ្ញុំព្រះករុណា។ ហើយលោកអាចារ្យពោលដូច្នេះថា **សាធុ** អ្នកប្រព្រឹត្តនេះជាការសម្រេចប្រយោជន៍ល្អក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ (ឬលោកថា) **លហុ** អ្នកប្រព្រឹត្តនេះជាកិច្ចស្រាល គឺថាជាការចិញ្ចឹមជីវិតងាយក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយ (ឬលោកថា) **ឱបាយិកំ** អ្នកប្រព្រឹត្តប្រកបដោយឧបាយជាទីរលាស់នូវខ្លួនចេញចាកសំសារទុក្ខហើយ (ឬលោកថា) **បដិរូបំ** អ្នកសូមនូវអាចារ្យនេះ ជាកិច្ចដ៏សមគួរដល់សេចក្តីកោតក្រែងតាមបវេណីហើយ (ឬលោកពោលថា) **បាសាទិកេន សម្បាទេហិ** ចូរអ្នកញុំាងប្រជុំបីនៃសិក្ខាមានអធិសីលសិក្ខាជាដើមឱ្យសម្រេចល្អចុះ។ ដោយក្នុងបទទាំង ៥ នេះ ព្រះអាចារ្យនឹងពោលតបដោយបទណាមួយក៏បាន តែត្រូវពោលឱ្យគ្រប់បីដង។

ឧបាសក ឧបាសិកា ត្រូវទទួលថា :

ឱកាស សម្បដិច្ឆាមិ សូមទានគោរពខ្ញុំព្រះករុណា សូមទទួលព្រមតាមដោយគោរព។ ត្រង់បទពីរដងបន្ទាប់ត្រូវថាតែត្រឹម **សម្បដិច្ឆាមិ** ហើយត្រូវពោលដូច្នេះ ៣ដង តទៅទៀតថា :

អជ្ជតគ្គេទានិ អាចរិយោ មយ្ហំ ភារោ អហំបិ អាចរិយស្ស ភារោ ប្រែថា តាំងពីថ្ងៃនេះជាដើមទៅ ព្រះអាចារ្យជាភារៈនៃខ្ញុំព្រះករុណា គឺភារៈក្នុងកិច្ចដែលខ្ញុំព្រះករុណាគប្បីធ្វើវត្តប្រតិបត្តិកោតក្រែងជានិច្ច. ចំណែកខ្ញុំព្រះករុណាក៏ជាភារៈនៃលោកអាចារ្យ គឺភារៈក្នុងកិច្ចដែលលោកម្ចាស់គប្បីរំលឹកដាស់តឿនប្រៀនប្រដៅដល់ខ្ញុំព្រះករុណាជានិច្ច ។ រួចថ្វាយបង្គំចុះ ។

បន្ទាប់មកអង្គុយច្រហោងផ្គងអញ្ជលីប្រណម្យពោលថា:

ឥមាហំ ភន្តេ អត្តភាវំ តុម្ហាកំ បរិច្ចជាមិ ប្រែថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន : ខ្ញុំព្រះករុណាសូមលះបង់នូវអត្តភាពនេះចំពោះលោកម្ចាស់ (៣ដង) ហើយថ្វាយបង្គំ ៣ដងចុះ ។

-បើភិក្ខុ ឬ សាមណេរវិញ មិនមានកិច្ចថ្វាយខ្លួនដូចឧបាសក ឧបាសិកាទេ មានតែកិច្ចគឺការកំណត់នូវសីលរបស់ខ្លួនហើយ សូមនិស្ស័យតម្កល់លោកឱ្យជាអាចារ្យ ថ្វាយខ្លួនសូមរៀនកម្មដ្ឋានអំពីសំណាក់អាចារ្យនៃខ្លួន។ ដូចបានពោលរួចហើយនេះតែប៉ុណ្ណោះ ។

បុច្ឆា ក្នុងកិច្ចប្រគល់ខ្លួននេះមានអានិសង្សដូចម្តេច? វិស្សជ្ជនា មានអានិសង្សនឹងធ្វើខ្លួនឱ្យលុះក្នុងអំណាចរបស់អាចារ្យឱ្យជាអ្នកប្រដៅងាយ មិនឱ្យប្រតិបត្តិទៅតាមអំពើចិត្ត អាចារ្យសោតក៏លោកសង្គ្រោះដោយផ្លូវអាមិស និងផ្លូវធម៌គ្រប់ជំពូក ។

បុច្ឆា បើបែរជាមិនប្រគល់ខ្លួនដូច្នេះវិញទេ និងមានទោសដូចម្តេច?

វិសជ្ជនា នឹងទៅជាបុគ្គលមិនគួរឱ្យអាចារ្យលោកគម្រាមកំហែងស្តីប្រដៅបាន ព្រះយោគាវចរកុលបុត្រនេះនឹងទៅជាបុគ្គលប្រដៅក្រ មិនប្រព្រឹត្តតាមឱវាទ ចង់ទៅទីណាក៏ទៅតាមទំនើងចិត្ត ហើយអាចារ្យក៏លោកមិនសង្គ្រោះដោយផ្លូវអាមិសនិងផ្លូវធម៌លោកមិនបង្រៀនផ្លូវណា ដែលជាអាថ៌កំបាំងជ្រាលជ្រៅ កាលបើដូចនេះព្រះយោគាវចរកុលបុត្តនោះនឹងទៅជាបុគ្គលមិនមានទីពឹងអាស្រ័យនឹងបែរទៅជាប្រព្រឹត្តទ្រុស្តសីល ដាច់ចាកសេចក្តី ល្អវិញក៏សឹងមានហេតុនោះត្រូវតែប្រគល់ខ្លួនដូចន័យដែលបានពោលមកនេះ ។

២- បើធម្មាចារ្យនោះជាគ្រហស្ថវិញ បរិស័ទត្រូវប្រតិបត្តិដូចតទៅ:

ក/ វិធីថ្វាយខ្លួនជាឧសបាសក ឧបាសិកា មុនដំបូងត្រូវនមស្ការចំពោះព្រះរតនត្រ័យដោយសេចក្តីគោរព បន្ទាប់មកទៀតត្រូវធម្មាចារ្យនាំបុរស ឬស្ត្រីដែលត្រូវរៀនកម្មដ្ឋាននោះ ធ្វើវិធីសូមខមាទោសចំពោះព្រះរតនត្រ័យ និងប្រកាសខ្លួនជាឧបាសក ឧបាសិកា ក្នុងទីចំពោះមុខ ភិក្ខុ សាមណេរ ជាបុគ្គល ឬសង្ឃ ។ បើគ្មានភិក្ខុសាមណេរទេនោះ ត្រូវធ្វើវិធីនោះក្នុងទីចំពោះព្រះភ័ក្រព្រះពុទ្ធរូប ឬចំពោះនឹងព្រះសថូប ព្រះចេតិយដែលបញ្ចុះព្រះសារីរិកធាតុព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ។

បើបុរសតែម្នាក់ ឬ ស្ត្រីតែម្នាក់ត្រូវសូត្រថា :

អច្ចយោ មំ ភន្តេ អច្ចគមា យថា ពាលំ យថាមុឡ្ហំ

យថាអកុសលំ { **យោ** / **យា** } **ហំ ភន្តេ កាយេន វា វាចាយ វា មនសា**

ភគវតោ
វា } វា ធម្មស្ស វា សង្ឃស្ស វា អគារវំ អកាសឹត
ពុទ្ធស្ស

ស្ស
} មេ ភន្តេ
ស្សា

ភគវា
អយ្យោ } អច្ចយំ អច្ចយតោ បដិគ្គណ្ហ
អយ្យា
សង្ឃោ

តុ
តុ } អាយតឹ សំវរាយ បពិត្រព្រះ { ដ៏មានព្រះភាគ / ករុណា / ករុណាទាំងឡាយ / សង្ឃ } ដ៏
ន្តុ
តុ

ចម្រើន ទោសកំហុសដែលប្រព្រឹត្តកន្លងគ្របសង្កត់ហើយ នូវខ្ញុំព្រះករុណាតាម ដោយខ្ញុំព្រះករុណាជាមនុស្សល្ងង់ខ្លៅជាមនុស្សវង្វេង ជាមនុស្សមិនឈ្លាស

បពិត្រ { ដ៏មានព្រះភាគ / ករុណា / ករុណាទាំងឡាយ / សង្ឃ } ដ៏ចម្រើន, ក្រែងខ្ញុំព្រះករុណាបានធ្វើហើយ

នូវសេចក្ដីល្មើសមិនគោរពដល់ព្រះ { ដ៏មានព្រះភាគ / ពុទ្ធជាម្ចាស់ } ក្ដីដល់ព្រះធម៌ក្ដី

ដល់ព្រះសង្ឃក្ដី ដោយកាយក្ដី, ដោយវាចាក្ដី, ដោយចិត្តក្ដី, បពិត្រព្រះ

ដ៏មានព្រះភាគ		ដ៏មានព្រះភាគ	
ករុណា	ដ៏ចម្រើន, សូមព្រះ	ករុណា	អត់នូវ
ករុណាទាំងឡាយ		ករុណាទាំងឡាយ	
សង្ឃ		សង្ឃ	

ទោសកំហុសនោះដល់ខ្ញុំព្រះករុណា ព្រោះអំពើនៃទោសនោះជាសេចក្តីខុសពិត ដើម្បីនឹងបានសង្រួម គឺថានឹងប្រព្រឹត្តឱ្យល្អតទៅក្នុងខាងមុខនោះហោង។ រួចហើយបុគ្គល ឬ គណៈ ឬ សង្ឃ ដែលនៅជាប្រធាននៅទីនោះត្រូវទទួលសាធុប្រែថាប្រពៃហើយ។

បើបុរសត្រូវសូត្រថា **យោហំ** ថា **តស្ស មេ** បើស្ត្រីត្រូវសូត្រថា **យាហំ** ថា **តស្សា មេ** តាមគួរដល់បាលីភាសាដែលត្រូវផ្លាស់តាមបុរសស្ត្រី ទោះបីបុរសក្តី ស្ត្រីក្តី បើសូមខមាទោសក្នុងទីចំពោះព្រះ ភ័ក្ត្រព្រះពុទ្ធរូប ឬចំពោះនឹងព្រះសថូបព្រះចេតិយ ដែលបញ្ចុះព្រះសារីរិកធាតុ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនោះត្រូវសូត្រថា **ភគវតោ វា** ថា **បដិគ្គណ្ហតុ** បើចំពោះនឹង ភិក្ខុ១រូប ត្រូវសូត្រថា **ពុទ្ធស្ស វា** ថា **ភន្តេ អយ្យោ** ថា **បដិគ្គណ្ហតុ** បើចំពោះ គណៈ គឺភិក្ខុ២រូប ឬ ៣ រូបត្រូវសូត្រថា **ពុទ្ធស្ស វា** ថា **ភន្តេ អយ្យា** ថា **បដិគ្គណ្ហន្តុ** បើចំពោះព្រះសង្ឃត្រូវសូត្រ **ពុទ្ធស្ស វា** ថា **ភន្តេ សង្ឃោ** ថា **បដិគ្គណ្ហតុ** ត្រង់សេចក្តីប្រែក៏មានរបៀបតាមផ្លូវបាលីដែលប្រែតាមនោះដែរ បើសុទ្ធតែបុរស ឬសុទ្ធតែស្ត្រីច្រើននាក់ ឬ បុរស និង ស្ត្រីច្រើននាក់លាយគ្នា តាំងពីពីរនាក់ឡើងទៅហើយសូមខមាទោសព្រមគ្នានោះត្រូវសូត្រថា :

អច្ចយោ នោ ភន្តេ អច្ចគមា, យថា ពា {លេ / លា} យាថាមុ {ឡ្ហេ / ឡ្ហា}

យថា អកុស {លេ / លា} {យេ / យា} មយំ ភន្តេ កាយេន វា វាចាយ

វា មនសា វា {ភគវតោ / ពុទ្ធស្ស} វា ធម្មស្ស វា សង្ឃស្ស វា

អគារវំ អករិម្ហា {តេសំ / តាសំ} នោ ភន្តេ {ភគវា / អយ្យោ / អយ្យា / សង្ឃោ} អច្ចយំ អច្ច-

យតោ បដិគ្គណ្ហ {តុ / តុ / ន្តុ / តុ} អាយតឹ សំវរាយ

សេចក្តីប្រែដូចគ្នានឹងបែបមុនប្លែកគ្នាតែត្រង់ពាក្យថា "ខ្ញុំព្រះករុណា" នោះក្នុងទីនេះត្រឡប់ប្រែថា "ខ្ញុំព្រះករុណាទាំងឡាយ" ដូច្នេះវិញ ក្រៅអំពីនេះនៅដូចគ្នាទាំងអស់ ។

បើបុរសត្រូវថា : **យថាពាលេ យថាមុឡ្ហេ យថាអកុសលេ យេ មយំ ថា តេសំ នោ** បើស្ត្រីត្រូវថា **យថាពាលា យថាមុឡ្ហា យថាអកុសលា យា មយំ ថា តាសំ នោ** បើទុកជាគ្នាច្រើនមានបុរសស្ត្រីលាយគ្នា ហើយសូត្រខមាទោសព្រមគ្នា នោះក៏ត្រូវតែសូត្រខុសគ្នាត្រង់បទ ដែលគាបនោះដែរ វៀរលែងតែបទដែលគាប ៣ អន្លើ គឺត្រង់បទថា **ភគវតោ វា ពុទ្ធស្ស វា ភគវា អយ្យោ អយ្យា សង្ឃោ បដិគ្គណ្ហតុ បដិគ្គណ្ហន្តុ** នេះត្រូវសូត្រដូចគ្នាទាំងបុរសទាំងស្ត្រី តែបើគ្នាច្រើនហើយសូត្រសូមខមាទោសព្រមទាំងអស់គ្នានោះ បើមិនបាច់សូត្រដោយជា **ពហុវចនៈ** តាមបែបខាងក្រោយនេះនឹងសូត្រដោយពាក្យជា **ឯកវចនៈ** តាមបែបមុននោះក៏បាន ព្រោះសូត្រសូមខមាទោសព្រមទាំងអស់គ្នា ។

លុះបានសូមខមាទោសនឹងព្រះរតនត្រ័យដូច្នេះរួចហើយ គប្បីបញ្ចេញវចីភេទ ប្តេជ្ញាខ្លួនជាអ្នកដល់ព្រះត្រៃសរណគមន៍ គឺព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃជាទីពឹងទីរលឹក ដើម្បីនឹងឱ្យឡើងនាមបញ្ញត្តិជាឧបាសក ឬ ឧបាសិកាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាតទៅ ។

ឯពាក្យប្តេជ្ញាខ្លួនចំពោះមុខបុគ្គល គណៈ ឬសង្ឃ បានពោលរួចហើយ ។ រីឯការប្តេជ្ញាខ្លួនជាឧបាសក ឧបាសិកា ចំពោះមុខព្រះពុទ្ធរូប ព្រះសថូប ព្រះចេតិយ ដែលបញ្ចុះព្រះសារីរិកធាតុព្រះដ៏មានបុណ្យ ។

បើបុរសតែម្នាក់ ស្ត្រីតែម្នាក់ ត្រូវពោលប្តេជ្ញាដោយពាក្យថា :

ឯសាហំ ភន្តេ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច

សង្ឃញ្ច	ឧបាសកំ ឧបាសិកំ	មំ ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គតំ

ប្រែថា បពិត្រព្រះដ៏មានព្រះភាគដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះករុណាសូមដល់នូវព្រះដ៏មានព្រះភាគផង នូវព្រះធម៌ផង នូវព្រះសង្ឃផង ជាទីពឹងទីរលឹក សូមព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបនូវខ្ញុំព្រះករុណាថាជា ឧបា (សក / សិកា) បានដល់ហើយនូវព្រះរតនត្រ័យ ជាទីពឹងទីរលឹកស្មើដោយជីវិត តាំងអំពីថ្ងៃនេះជាដើម រៀងទៅ ។

បើគ្នាច្រើនក៏ត្រូវសូត្រដូចន័យមុន ខុសតែត្រង់ពាក្យថា **ភគវន្តំ** ថា **ភគវា** ប៉ុណ្ណោះ បើគ្នាច្រើនហើយ នឹងសូត្រប្តេជ្ញាខ្លួនព្រមគ្នាដោយពាក្យជា **ឯកវចនៈ** ក៏បានព្រោះសូត្រព្រមគ្នាទាំងអស់ ។

វិធីសូមខមាទោស និងថ្វាយខ្លួនជាឧបាសក ឧបាសិកា ធម្មាចារ្យ និងបុរសស្ត្រី អ្នកប្រាថ្នានឹងរៀនកម្មដ្ឋាននោះ សូត្រព្រមគ្នាក៏បាន មិនជាអ្វី ។

១- វិធីសមាទានសីល

បន្ទាប់ពីបានថ្វាយខ្លួនជាឧបាសក ឧបាសិកាមក ព្រះធម្មាចារ្យ និងឧបាសក ឧបាសិកាទាំងអស់ត្រូវសមាទានសីលចំពោះ ភិក្ខុ[៩] សាមណេរបន្តទៅទៀត ។

(រីឯវិធីសមាទានសីលនោះ បានពោលរួចហើយ)

---

[៩] បើគ្មានភិក្ខុសាមណេរ ឧបាសក ឧបាសិកា គប្បីសមាទានសីលនឹងព្រះធម្មាចារ្យជាឧបាសក ឧបាសិកានោះក៏បាន ។

## គ-	វិធីរៀនយកកម្មដ្ឋាន

ឧបាសក-ឧបាសិកា ដែលបានសមាទានសីលរួចហើយ ប្រាថ្នានឹងរៀនព្រះកម្មដ្ឋាននោះ គប្បីប្រគល់កាយជូនអត្តភាពដល់ព្រះធម្មាចារ្យ ដោយពាក្យថា: **ឥមាហំ អាចរិយ អត្តភាវំ តុម្ហាកំ បរិច្ចជាមិ**

១-	បើគ្មានភិក្ខុសាមណេរ ឧបាសក ឧបាសិកា គប្បីសមាទានសីលនឹងព្រះធម្មាចារ្យជាឧបាសក ឧបាសិកានោះក៏បាន។

បពិត្រលោកអាចារ្យដ៏ចម្រើន ខ្ញុំបាទ (នាងខ្ញុំ) សូមលះបង់នូវអត្តភាពនេះចំពោះលោកម្ចាស់។

ប្រសិនបើភិក្ខុសាមណេរសូមរៀនកម្មដ្ឋាន អំពីសំណាក់ធម្មាចារ្យជាគ្រហស្ថមានតែកិច្ច គឺសូមប្រគល់ខ្លួន អញ្ជើញលោកអាចារ្យជួយដឹកនាំបង្រៀននូវកម្មដ្ឋានដោយត្រង់ជាពាក្យសាមញ្ញ (ធម្មតា) តែម្តងគួរ. បើនឹងទៅវន្ទា. ថ្វាយបង្គំប្រណម្យអញ្ជលី ដូចសាមណេរធ្វើកិច្ចវត្តចំពោះភិក្ខុមិនត្រូវទេព្រោះខ្លួនជាឧត្តមភេទ (បព្វជិត) រីឯធម្មាចារ្យជាភេទគ្រហស្ថ ។

ឯធម្មាចារ្យវិញត្រូវលើកដៃថ្វាយបង្គំប្រណម្យអញ្ជលីប្រកាសខ្លួនព្រមទទួលជួយបង្រៀនព្រះកម្មដ្ឋានដល់ភិក្ខុ-សាមណេរទើបគួរព្រោះភិក្ខុក្តីសាមណេរក្តីជាសរណគមន៍របស់ខ្លួន។

៣-	បើព្រះធម្មាចារ្យជាសាមណេរ ហើយភិក្ខុអ្នកសូមរៀនព្រះកម្មដ្ឋានត្រូវប្រតិបត្តិដូចតទៅ :

ក្នុងព្រះវិន័យក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ភិក្ខុក្រាបថ្វាយបង្គំចំពោះសាមណេរ មិនត្រូវ ឯសាមណេរវិញឱ្យភិក្ខុក្រាបថ្វាយបង្គំក៏មិនត្រូវមានទោសដូចគ្នា ។ កិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងការរៀនព្រះកម្មដ្ឋាន កាលបើភិក្ខុមិនប្រគល់ខ្លួនឱ្យព្រះធម្មាចារ្យដឹកនាំរៀនកម្មដ្ឋាននោះទេ ហើយព្រះធម្មាចារ្យទៅពន្យល់ប្រដៅបង្រៀនភិក្ខុនោះតែម្តងក៏មិនគួរដែរ ។

ដូច្នេះភិក្ខុអ្នកប្រាថ្នាដើម្បីរៀនកម្មដ្ឋាននោះ ត្រូវផ្តងឡើងនូវអញ្ជលីប្រគល់កាយថ្វាយខ្លួន ដោយត្រឹមបញ្ចេញវចីភេទថា :

ឥមាហំ { អាចរិយ / សប្បុរិស } អត្តភាវំ តុម្ហាកំ បរិច្ចជាមិ

បពិត្រ { លោកអាចារ្យ / លោកដ៏សប្បុរស } ដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះករុណាសូមលះបង់នូវអត្តភាពនេះដល់លោកម្ចាស់ ។

ការផ្តងអញ្ជលីប្រគល់កាយថ្វាយខ្លួននេះ យកតាមដំណើររឿងបោឋិលត្ថេរ ដែលសូមរៀនព្រះកម្មដ្ឋាននឹងសាមណេរជាព្រះខីណាស្រព ១អង្គដែលមានជន្មទើបតែ ៧ ព្រះវស្សាប៉ុណ្ណោះ ក្នុងគម្ពីរធម្មបទដ្ឋកថា ភាគ ៧។ ប្រសិនបើភិក្ខុទៅក្រាបថ្វាយបង្គំទៀបបាទានៃសាមណេរផងនោះក៏មិនគួរដែរ រីឯសាមណេរជាធម្មាចារ្យ ដែលមានសេចក្តីអនុគ្រោះចំពោះភិក្ខុនោះត្រូវ

ផ្គងអញ្ជលីក្រាបថ្វាយបង្គំចំពោះភិក្ខុហើយប្រកាសខ្លួនជួយបង្រៀនព្រះកម្មដ្ឋានគួរ ។ រីឯកិច្ចថ្វាយខ្លួនដូចជា ឧបាសក ឧបាសិកា និងសមាទានសីលមុនពេលប្រគល់ខ្លួនដល់ធម្មាចារ្យនោះក៏មិនមានដែរ មានត្រឹមតែការកំណត់ត្រឹមសីល ៤ របស់ខ្លួនឯងហើយ នឹងប្រកាសប្រគល់ខ្លួនដល់ធម្មាចារ្យប៉ុណ្ណោះ ។

កិច្ចទាំងអស់ដែលបានពោលមកហើយ អំពីបញ្ហាព្រះធម្មាចារ្យនិងបរិស័ទអ្នកប្រាថ្នារៀនកម្មដ្ឋានត្រូវធ្វើចំពោះគ្នាទៅវិញទៅមកនោះសុទ្ធតែជាទីនាំមកនូវសេចក្តីចម្រើនគ្រប់យ៉ាង ក្នុងការប្រតិបត្តិធម៌ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាហោង។ **ធម៌ដែលឧបាសក ឧបាសិកា ភិក្ខុ សាមណេរ គប្បីរៀនប្រតិបត្តិតាមលំដាប់ក្នុងវិបស្សនាថ្នាក់ដំបូងមានដូចតទៅៈ**

កិរិយាតម្កល់ចិត្តក្នុងព្រះត្រៃសរណគមន៍

ពាក្យថា ត្រៃសរណគមន៍ < ត្រៃ + សរណ + គមន៍

ត្រៃ < តិ ប្រែថា បី សរណៈប្រែថា ជាទីពឹងទីរលឹក, គមន៍ < គមន ប្រែថា វត្ថុដែលដល់ រួមបទ តិសរណគមនុ > ត្រៃសរណគមន៍ (វត្ថុដែលដល់ជាទីពឹងទីរលឹកបី) ។

សរណគមន៍មានបីយ៉ាងគឺ

ព្រះពុទ្ធ ១, ព្រះធម៌ ១, ព្រះសង្ឃ ១

១- លោកអ្នកប្រដៅពួកជនឱ្យប្រតិបត្តិល្អដោយកាយវាចាចិត្តតាមធម៌វិន័យ ហៅថា ព្រះពុទ្ធ។

២-ធម៌វិន័យពាក្យប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ ហៅថា ព្រះធម៌ ។

៣-ពួកជនដែលបានស្តាប់ពាក្យប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ ហើយបួសប្រតិបត្តិល្អតាមព្រះធម៌វិន័យហៅថា ព្រះសង្ឃ ។

វត្ថុទាំង ៣ យ៉ាងនេះហៅថា ព្រះត្រៃរតនៈ ប្រែថា កែវ៣ ដ៏ប្រសើរក៏បាន ។

-ព្រះត្រៃសរណគមន៍នោះដែលសម្រេចមានក្នុងសន្តានចិត្តនៃពុទ្ធបរិស័ទ[៦] ទៅបានលុះត្រាតែពុទ្ធបរិស័ទមានចិត្តឈានចុះស៊ប់ក្នុងសទ្ធា ។

សទ្ធាមាន ៤យ៉ាងគឺៈ

១-កម្មសទ្ធា ការជឿកម្ម

២-វិបាកសទ្ធា ការជឿផល

៣-កម្មស្សកតាសទ្ធា ការជឿថាសត្វទាំងឡាយមានកម្មដែលខ្លួនធ្វើហើយជារបស់ខ្លួន ។

៤-តថាគតពោធិសទ្ធា ការជឿសេចក្តីត្រាស់ដឹងរបស់ព្រះតថាគត ។

សេចក្តីអធិប្បាយ

១- **កម្មសទ្ធា** **កម្ម** + **សទ្ធា** សទ្ធាប្រែថា ការជឿ ឬជំនឿ កម្មប្រែថា អំពើគឺ អំពើ ឬការងារដែលសត្វធ្វើ រួមជាកម្មសទ្ធា ប្រែថា ការជឿនូវអំពើដែលសត្វធ្វើ ។

កម្មគឺអំពើនោះមាន ២យ៉ាងគឺ កុសលកម្ម១, អកុសលកម្ម១

---

[៦] ភិក្ខុ ភិក្ខុនី សាមណេរ សាមណេរី សិក្ខាមានា ឧបាសក ឧបាសិកា។

កុសលកម្មមានន័យថា : អំពើល្អ មានការមិនសម្លាប់សត្វមានជីវិត មិនកាន់យកទ្រព្យដែលម្ចាស់គេមិនបានឱ្យដោយកាយ ឬ ដោយវាចា ឬ ជាការបរិច្ចាគទាន រក្សាសីល ចម្រើនព្រះកម្មដ្ឋានជាដើម ។

អកុសលកម្ម អំពើអាក្រក់មានការសម្លាប់សត្វមានជីវិតជាដើម ។

ព្រះពុទ្ធដីកាទ្រង់ត្រាស់សម្តែងថា : កុសលកម្មតែងនាំសត្វឱ្យបានសេចក្តីសុខចម្រើន បានញ៉ាំងសត្វឱ្យកើតក្នុងសុគតិសួគ៌ នាំឱ្យសត្វបានលុះក្នុងមគ្គជាលោកុត្តរថែមទៀត ។ អកុសលកម្ម រមែងញ៉ាំងសត្វឱ្យដល់នូវសេចក្តីវិនាសទុក្ខលំបាកមានការញ៉ាំងសត្វឱ្យកើតក្នុងអបាយភូមិ មាននរកជាដើម ។

២- វិបាកសទ្ធា - វិបាក + សទ្ធា

សទ្ធា ប្រែថាជំនឿ ឬការជឿ : វិបាក ប្រែថាផល វិបាកសទ្ធា ប្រែថាការជឿនូវផល ផលគឺជាផលរបស់កុសលកម្ម និងអកុសលកម្ម ។

ព្រះពុទ្ធដីកាទ្រង់ត្រាស់សម្តែងថា : សត្វទាំងឡាយកំពុងបាននូវសេចក្តីសុខ និង សេចក្តីចម្រើន មានការសោយនូវសេចក្តីសុខក្នុងមនុស្សសម្បត្តិ ឬសគ្គសម្បត្តិ (សម្បត្តិរបស់ទេវតា) ឬ កំពុងចម្រើនដោយ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ និង បដិភាណៈ ក្នុងឋាននៃមនុស្សជាដើមមកអំពីកម្មជាកុសលជាហេតុបច្ច័យ ។ សត្វទាំងឡាយកំពុងដល់នូវសេចក្តីទុក្ខ និងសេចក្តីវិនាសដ៏ធំ មានសត្វដែលកំពុងសោយទុក្ខ ក្នុងមហានរកជាដើម ឬសត្វទាំងឡាយ ដែលកើតក្នុងឋានមនុស្សកំពុងដល់នូវសេចក្តីវិនាស មានការវិនាសបាត់បង់ទ្រព្យសម្បត្តិ ឬអាយុខ្លីមានជម្ងឺច្រើនជាដើម មកតែអំពីកម្មជាអកុសលជាហេតុបច្ច័យ ។

៣- កម្មស្សកតា សទ្ធា < កម្មស្សកតា + សទ្ធា. សទ្ធា ប្រែថា ការជឿ ឬជំនឿ កម្មស្សកតា ប្រែថា សត្វទាំងឡាយមានកម្មដែលខ្លួនធ្វើហើយជារបស់ខ្លួន រួមជាកម្មស្សកតាសទ្ធាប្រែថា ការជឿថាសត្វទាំងឡាយមានកម្មដែលខ្លួនធ្វើហើយក្នុងលោក អំពើល្អ ឬអំពើអាក្រក់នោះ គឺជាអំពើរបស់សត្វនោះដោយពិតប្រាកដ មិនមែនជារបស់សត្វណាផ្សេងឡើយ ។

សេចក្តីថា : សត្វណាលូកកាន់រងើកភ្លើងដោយខ្លួនឯង សត្វនោះពិតជាក្តៅដោយខ្លួនឯង ជនណាមានខ្លួនប្រឡាក់ភក់ ហើយទៅងូតទឹកដុសសាប៊ូជម្រះកាយដោយខ្លួនឯង ជននោះពិតជាស្អាតដោយខ្លួនឯង ជនណាមានសេចក្តីស្រេកឃ្លាន គ្រប់សង្កត់ហើយ បានបរិភោគនូវបាយនិងទឹក លុះដល់ឆ្អែតស្កប់ស្កល់ដោយខ្លួនឯង ជននោះក៏បាត់សេចក្តីស្រេកឃ្លានដោយខ្លួនឯងមែនពិតមានសេចក្តីឧបមាយ៉ាងណា សត្វណាធ្វើនូវអំពើបាបដោយខ្លួនឯង រមែងសៅហ្មងដោយខ្លួនឯង សត្វណាមិនធ្វើអំពើបាបដោយខ្លួនឯង រមែងបរិសុទ្ធដោយខ្លួនឯង អំពើល្អ និងអាក្រក់ដែលខ្លួនធ្វើហើយ អំពើនោះជារបស់ខ្លួនមែនពិតបុគ្គលដទៃមិនគប្បីជម្រះនូវបុគ្គលដទៃឱ្យស្អាតបានឡើយ គឺជនចង់ស្អាតបរិសុទ្ធដោយកាយ ដោយវាចា ចិត្ត ជននោះត្រូវសង្រួមកាយ វាចា ចិត្តចាកបាបដោយខ្លួនឯង សត្វណាសាងបាបដោយខ្លួនឯង បន្ទាប់អំពីការបែកធ្លាយរាងកាយទៅហើយ ចូលទៅកើតក្នុងអបាយភូមិ ៤ មាននរក ជាដើមដោយខ្លួនឯង ។

សត្វណាកសាងបុណ្យដោយខ្លួនឯង បន្ទាប់អំពីការបែកធ្លាយរាងកាយទៅ ហើយចូលទៅកើតក្នុងសុគតិសួគ៌ទេវតាលោកជាដើមដោយខ្លួនឯង ក៏មានសេចក្តីឧបមេយ្យក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

៤. តថាគតពោធិសទ្ធា < តថាគត + ពោធិ + សទ្ធា

តថាគត < **តថា** + **អាគត** ប្រែថាទ្រង់មកហើយ ដោយប្រការដូច្នោះ ពោធិ ប្រែថាសេចក្ដីត្រាស់ដឹង សទ្ធា ប្រែថា ការជឿ ឬជំនឿ រួមជាតថាគតពោធិសទ្ធា ប្រែថាការជឿសេចក្ដីត្រាស់ដឹងរបស់ព្រះតថាគត។

តថាគតពោធិសទ្ធា ចែកជាពីរយ៉ាងគឺ កាលិកសទ្ធា ១. អកាលិកសទ្ធា ១

១- កាលិកសទ្ធា គឺការជឿក្នុងព្រះនាមរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទាំង ១០ មាន អរហំ ទ្រង់ព្រះនាមអរហំ ព្រោះព្រះអង្គឆ្ងាយចាកសឹកសត្រូវ ពោលគឺកិលេសមាន ១៥០០ និង វាសនា គឺកាយបយោគ និងវចីបយោគជាដើម។

ព្រះនាមទាំង ១០មាន អរហំជាដើមនេះ គឺជាព្រះនាមរបស់ព្រះពុទ្ធមែនពិត ដែលកើតឡើងឯងព្រមគ្នាក្នុងសម័យដែលព្រះអង្គបានត្រាស់ដឹងនូវអនុត្តរសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ ទ្រង់គង់លើរតនបល្ល័ង្កក្រោមដើមពោធិព្រឹក្សដ៏ប្រសើរមិនមែនបានមកពីព្រះមាតា ឬបិតា ឬ រាជត្រកូលណាមួយ ឬ ទេវតាឬឥន្ទ្រព្រហ្មណាមួយដាក់ឈ្មោះព្រះអង្គឡើយ ។ ព្រះអង្គពិតជាព្រះពុទ្ធមែនទ្រង់ត្រាស់ដឹងនូវសច្ចធម៌ ហើយអាចទូន្មានប្រដៅសត្វដទៃ ដែលមានឧបនិស្ស័យឱ្យត្រាស់ដឹងផង ធម៌ណាដែលព្រះអង្គត្រាស់ដឹង សម្ដែងហើយ មានសីល ១ សមាធិ ១ បញ្ញា ១ ធម៌នោះជាធម៌ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីរួចចាកសេចក្ដីទុក្ខបានសត្វណាប្រតិបត្តិតាមធម៌ សមគួរដល់ធម៌ ដែលព្រះអង្គទ្រង់សម្ដែងហើយដោយប្រពៃសត្វនោះក៏បានរួចចាកសំសារទុក្ខមែនពិត។

២- អកាលិកសទ្ធា គឺការជឿនូវបារមីទាំង ១០ មានទាន. សីល ១. នេក្ខម ១. បញ្ញា ១. វិរិយ ១. ខន្តី ១. សច្ច ១. អធិដ្ឋាន ១. មេត្តា ១. ឧបេក្ខា ១. បារមីទាំង ១០ នេះ គឺព្រះតថាគតទ្រង់បានបំពេញបរិបូណ៌ហើយ ជាពុទ្ធការកធម៌ធ្វើឱ្យព្រះអង្គបានត្រាស់ដឹង បុគ្គលដែលមិនបានបំពេញ នូវបារមីទាំង ១០ នេះឱ្យបានពេញលេញបរិបូណ៌ទេនោះ បុគ្គលនោះនឹងមិនបានត្រាស់ដឹងមានឋានៈជាព្រះពុទ្ធដែរ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបរមគ្រូនៃយើងពិតជាព្រះពុទ្ធមែនពិតដោយព្រះអង្គទ្រង់បានបំពេញបារមីទាំង១០ បរិបូណ៌គ្រប់គ្រាន់មិនមែនព្រះអង្គបានត្រាស់ដឹងនូវអនុត្តរសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ បានដោយការសូកប៉ាន់ដោយប្រាក់កាក់អំពីសំណាក់នៃជនណាម្នាក់ក្នុងលោក ឬ បានមកដោយសារការអង្វរបន់ស្រន់សូមអំពីសំណាក់នៃជនណាក្នុងលោក ឬ ថាជនណាម្នាក់ឃើញព្រះអង្គពេញចិត្តដោយហេតុណាមួយហើយ ក៏លើកព្រះអង្គ តម្កុំតម្កើងឱ្យបានឋានៈជាព្រះពុទ្ធក៏ទេដែរ។ តាមសេចក្តីពិតនោះគឺព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាបរមគ្រូនៃយើងដែលព្រះអង្គបានត្រាស់ដឹងនូវអនុត្តរសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ បានឋានៈជាព្រះពុទ្ធជាបរមគ្រូដ៏ប្រសើរនៃមនុស្ស និងទេវតា កាលព្រះអង្គនៅជាពោធិសត្វ (សត្វស្វែងរកការត្រាស់ដឹង) នៅឡើយទ្រង់បាន បំពេញនូវបារមីទាំង ១០ មហាបរិច្ចាគ ៥. ចរិយា ៣ យ៉ាងក្បៀវក្លាបំផុតពិសេស អស់ ៤អសង្ខេយ្យកម្រៃ ១សែនកប្បហើយសុទ្ធតែបានទទួលការព្យាករអំពីសំណាក់នៃព្រះសព្វញ្ញុពុទ្ធ ២៤ ព្រះអង្គមានព្រះពុទ្ធទ្រង់ព្រះនាមទីបង្ករដ៏ប្រសើរក្នុងលោកជាដើមមែនពិត។

សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយមកហើយទាំងប៉ុណ្ណោះ ក៏ដើម្បីបញ្ជាក់អំពីសទ្ធា ៤ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ សាធុជនទាំងឡាយអ្នកប្រតិបត្តិធម៌ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាដើម្បីធ្វើខ្លួនឱ្យរួចចាកសង្សារទុក្ខនោះ គប្បីធ្វើការពិចារណាតម្កល់ចិត្តឱ្យស៊ប់ក្នុងសទ្ធា៤យ៉ាងនេះ តម្កល់ចិត្តក្នុងសទ្ធា យកសទ្ធាជាធំ ជាប្រធានក្នុងការប្រតិបត្តិធម៌ កាលបើសាធុជនអ្នកមានចិត្តមិនបានតម្កល់ស៊ប់ក្នុងសទ្ធាទាំង ៤យ៉ាងនេះទេ នោះសេចក្តីចម្រើននៃគុណធម៌មានសីលជាដើមក្នុងការប្រតិបត្តិធម៌ក៏មិនមានឡើយ ព្រោះថាគុណធម៌មានសីលជាដើម ដែលស្អាតបរិសុទ្ធចម្រើនឡើងលុះត្រាតែបុគ្គលអ្នករក្សាសីល មានការជឿក្នុងការប្រតិបត្តិរក្សា និង ជុសខាត់សីលនោះឱ្យស្អាតបរិសុទ្ធជាហេតុ ។

សាធុជនណាដែលបានញ៉ាំងសទ្ធា ៤យ៉ាងនេះឱ្យកើតឡើងក្នុងសន្តាននៃខ្លួន សាធុជននោះឈ្មោះថា ជាអ្នកមានកិរិយាតម្កល់ចិត្តចុះស៊ប់ក្នុងព្រះត្រៃសរណគមន៍មែនពិត ។ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា កាលដែលព្រះបរមសាស្តាចារ្យនៃយើងទ្រង់ចូលកាន់បរិនិព្វានទៅហើយ មានតែព្រះធម៌ និង ព្រះវិន័យដែលព្រះអង្គទ្រង់សម្តែងហើយ អស់ ៤៥ ឆ្នាំនេះឯង ដែលជាវត្ថុតំណាងព្រះអង្គជាគ្រូបង្រៀនប្រដៅដល់ពុទ្ធបរិស័ទមែនពិត ។

ម្យ៉ាងទៀតកាលដែលព្រះអង្គគង់ធរមានព្រះជន្មនៅឡើយ ទ្រង់តែងតែសម្តែងព្រះធម៌ទេសនាដល់សត្វលោក ដែលជាសត្វមានឧបនិស្ស័យតិច មិនទាន់មានសទ្ធានៅឡើយ ឱ្យជឿកម្មនិងផលជានិច្ចជាធម្មតា ព្រះធម៌គឺ កម្ម និងផលនៃកម្មនេះឯង សត្វណាមានចិត្តជឿស៊ប់ សត្វនោះឈ្មោះថាជាអ្នកធ្វើនូវសេចក្តីគោរព ជឿនូវព្រះធម៌នៃព្រះអង្គឈ្មោះថាមានព្រះធម៌ គឺសទ្ធាជា

ខាងដើមនៃកិច្ចប្រតិបត្តិជាទីពឹងហើយ កាលណាបើមានព្រះធម៌ជាទីពឹងហើយ ក៏ឈ្មោះថាមានព្រះពុទ្ធជាទីពឹងហើយដែរ សមនឹងព្រះពុទ្ធដីកា ដែលព្រះបរមសាស្តាចារ្យទ្រង់ត្រាស់ដាស់តឿនហើយចំពោះវក្កលិភិក្ខុថា **យោ ខោ វក្កលិ ធម្មំ បស្សតិ សោ មំ បស្សតិ យោ មំ បស្សតិ សោ ធម្មំ បស្សតិ**

នែវក្កលិ ជនណាពិចារណាឃើញនូវធម៌ ជននោះឈ្មោះថាឃើញនូវតថាគត, ជនណាឃើញនូវតថាគត ជននោះលុះតែពិចារណាឃើញនូវ(ធម៌ដែលព្រះតថាគតទ្រង់សម្តែងហើយ)។

ជនណាកាលបើមានព្រះពុទ្ធព្រះធម៌ជាទីពឹងហើយ ជននោះក៏ឈ្មោះថាមានព្រះសង្ឃជាទីពឹងដែរ។ ព្រោះហេតុអ្វី ? ព្រោះថា ព្រះសង្ឃជាសាវកនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គលោក ក៏លោកសម្តែងព្រះធម៌ទេសនាដល់សត្វដែលមិនទាន់មានសទ្ធាឱ្យជឿកម្ម និង ផលនៃកម្មដែរជាដំបូង កាលបុគ្គលស្តាប់នូវធម៌ទេសនា ដោយគោរពមានចិត្តជឿស៊ប់ក្នុងកម្ម និង ផលហើយ ក៏ឈ្មោះថាមានព្រះសង្ឃជាទីពឹងដោយពិត។

ម្យ៉ាងទៀតកាលបើសត្វមានចិត្តជឿជាក់ក្នុងកម្ម និង ផលនៃកម្មហើយក៏ត្រូវធ្វើនូវសេចក្តីគោរពកោតក្រែង បរិច្ចាគទានរក្សាសីលជាដើមចំពោះសង្ឃក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា។

កិរិយាតម្កល់ចិត្តក្នុងព្រះត្រៃសរណគមន៍

ចប់

កិរិយាតម្កល់ចិត្តក្នុងសីល

កិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាដែលជាគោលសំខាន់បំផុតមានពាយ៉ាង គឺ: សីល ១. សមាធិ ១. បញ្ញា ១។ គុណជាតិទាំង ៣ នេះ គឺសីលជាគុណជាតិដែលយោគាវចរត្រូវរក្សាមុនជាងគុណជាតិដទៃទាំងអស់ក្នុងកិច្ចប្រតិបត្តិ ដើម្បីប្រព្រឹត្តទៅធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវផ្លូវព្រះនិព្វាន ដែលជាទីរលត់បង់នូវសេចក្តីទុក្ខទាំងពួង ។

- ព្រោះហេតុអ្វី?

- ព្រោះថា កាលបើសីលមិនមានក្នុងសន្តានចិត្តនៃយោគាវចរហើយ សមាធិ (ការតម្កល់ចិត្តនឹង) ក៏មិនមាន នឹងមិនអាចញុំាងវិបស្សនាបញ្ញាឱ្យកើតឡើងបានដោយពិត ។

មានសេចក្តីនៅក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ១ ថា : បុរសឈរស៊ប់នៅលើផែនដី លើកនូវកាំបិតដែលបានសំលៀងយ៉ាងមុត ហើយកាប់នូវគុម្ពឫស្សីយ៉ាងធំបាន មានសេចក្តីឧបមាយ៉ាងណា យោគាវចរដែលស្ថិតនៅលើផែនដីគឺ សីល លើកឡើងនូវកាំបិត គឺវិបស្សនាបញ្ញា ដែលបានសំលៀងយ៉ាងមុតល្អដោយថ្មសំលៀង គឺសមាធិ ដោយដៃគឺ បារិហារិកប្បញ្ញា ដែលផ្គងឡើងដោយកម្លាំងនៃសេចក្តីព្យាយាមកាត់ផ្តាច់នូវបណ្តាញគឺតណ្ហា ដែលធ្លាក់ចុះក្នុងសន្តាននៃខ្លួននោះទាំងអស់បានក៏មានសេចក្តីឧបមេយ្យយ៉ាងនេះ ។ ព្រះពុទ្ធដីកាថា:

សីលេ បតិដ្ឋាយ នរោ សបញ្ញោ ចិត្តំ បញ្ញញ្ច ភាវយំ អាតាបី និបកោ ភិក្ខុ សោ ឥមំ វិជដយេ ជដំ នរៈប្រកបដោយបញ្ញា[៧] ស្ថិតនៅស៊ប់ក្នុងសីល កាលចម្រើននូវចិត្តផង បញ្ញា[៨] ផង ជាអ្នកមានសេចក្តីព្យាយាម ជាគ្រឿងដុតកំដៅនូវកិលេសជាប្រក្រតី មានប្រាជ្ញា[៩] ជាគ្រឿងរក្សាខ្លួន ឃើញភ័យក្នុងសង្សារ នរៈនោះគប្បីកាត់ផ្តាច់នូវបណ្តាញ[១០] នេះបាន។

បណ្តាធម៌ទាំង ៣ នេះសូមលើកយកត្រង់ពាក្យថា សីល ដែលជាកិច្ចប្រតិបត្តិដំបូងរបស់ពុទ្ធបរិស័ទក្នុងសាសនានេះមកបកស្រាយមុនដូចតទៅ:

សួរថាអ្វីជាតួសីល?

ឆ្លើយថា: ធម៌ ៤ យ៉ាងគឺ ចេតនា ១. ចេតសិក ១. សំវរៈ១. អវិតិក្កមៈ ១ របស់បុគ្គលវៀរចាកអំពើមាន បាណាតិបាតជាដើម ឬថា របស់បុគ្គលកាលបំពេញនូវវត្តប្រតិបត្តិហៅថា សីល. ន័យក្នុងបដិសម្ភិទា មានពោលថា "**ចេតនា សីលំ ចេតសិកំ សីលំ សំវរោ សីលំ អវិតិក្កមោសីលំ**" ប្រែថាចេតនាជាតួសីល. ចេតសិកជាតួសីល. សេចក្តីសង្រួមជាតួសីលការមិនប្រព្រឹត្តកន្លងជាតួសីល ។

---

[៧] សជាតិបញ្ញា បញ្ញាជាប់មកជាមួយនឹងបដិសន្ធិជាត្រៃហេតុកកើតអំពីកម្មចាស់ ដែលបានកសាងទុកមកក្នុងអតីតកាល ។

[៨] វិបស្សនាបញ្ញា បញ្ញាដែលសម្រេចមកអំពីពិចារណាឃើញតាមពិតក្នុង បច្ចុប្បន្ននេះ ។

[៩] បញ្ញានេះ គឺ បារិហារិកបញ្ញាហ្នឹងឯង ។

[១០] បណ្តាញ គឺតណ្ហាដែលជាគ្រឿងចាក់ស្រេះ ។

សេចក្តីពន្យល់អំពីសីល

១.ចេតនា សីលំ ចេតនាជាតួសីល ព្រះពុទ្ធដីកាថា: "**ចេតនាហំ ភិក្ខវេ សីលំ វទាមិ** " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគត ហៅថាចេតនាជាតួសីល ។ ចេតនាមានន័យថា ធម្មជាតិអ្នកគិត, អ្នកចាត់ចែង, អ្នកសន្សំ វិគ្គហថា: "**អភិសន្ធហតីតិចេតនា**" ធម្មជាតិចាត់ចែងហៅថា : ចេតនា បានសេចក្តីថា ធម្មជាតិដែលញ៉ាំងសម្បយុត្តធម៌ គឺចិត្តនិងចេតសិក ដែលប្រកបជាមួយឱ្យហូរចុះទៅក្នុងសីល ។

ការគិត គំនិត ការចាត់ចែងរបស់បុគ្គលវៀរចាកបញ្ចវេរាគឺសម្លាប់សត្វ ១. ការកាន់យកទ្រព្យសម្បត្តិដែលគេមិនបានឱ្យ ១. ការប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម ១. ការពោលពាក្យកុហក ១. ការផឹកនូវទឹកស្រវឹង មានស្រា និង មេរ័យ ១. តាមផ្លូវកាយ ឬផ្លូវវាចា ហៅថា សីល ។

ម្យ៉ាងទៀត ចេតនាក្នុងកម្មបថ ៧ យ៉ាង គឺកាយកម្ម ៣ និងវចីកម្ម ៤ របស់បុគ្គល កាលលះបង់នូវអំពើមានកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិតឱ្យធ្លាក់ចុះគន្លងគឺសម្លាប់សត្វជាដើម ក៏ហៅថា សីល ។ កាយកម្ម ៣, វចីកម្ម ៤ ចូរមើលត្រង់កុសលកម្មបថ ១០ ក្នុងសៀវភៅនេះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ការគិត គំនិត ការចាត់ចែងរបស់បុគ្គល អ្នករក្សាឧបោសថសីល (សីល៨) ក្តី សីល ១០ ក្តី ការលះបង់នូវអំពើមានបាណាតិបាត (សម្លាប់សត្វ) ជាដើម ហៅថាសីល ។

ម្យ៉ាងទៀត ការគិត គំនិត ការចាត់ចែងរបស់បុគ្គល កាលបំពេញនូវវត្តប្រតិបត្តិ មានឧបជ្ឈាយវត្ត ដោយកាយ, វាចា, អាចរិយវត្តជាដើម ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានេះ ក៏ហៅថាសីល ។

២‿ចេតសិកំ សីលំ ចេតសិកជាតួសីល ចេតសិកមានន័យថា ធម្មជាតិមានសេចក្ដីកើត និងសេចក្ដីរលត់នឹងអារម្មណ៍ និង វត្ថុជាមួយគ្នាដោយចិត្ត ហៅថាចេតសិក តែក្នុងទីនេះបានដល់ធម៌ ៣ យ៉ាងគឺ

១-អនភិជ្ឈា ការមិនសម្លឹងរំពៃចង់បានទ្រព្យរបស់គេមកធ្វើជាទ្រព្យរបស់ខ្លួន ដែលជាអលោភចេតសិក ។

២-អព្យាបាទោ ការមិនចងគំនុំចង់ឱ្យសត្វដទៃវិនាស ដែលជាអទោសចេតសិក ។

៣- សម្មាទិដ្ឋិ ការយល់ឃើញត្រូវ ដែលជាអមោហចេតសិក ហៅថាសីល ដូចមានព្រះពុទ្ធដីកាជាដើមថា "**ចេតសិកសីលំ នាម អភិជ្ឈំ បហាយ វិគតាភិជ្ឈេន ចេតសា វិហរតិ** " បុគ្គលលះបង់នូវអភិជ្ឈា មានចេតនាដែលមានអភិជ្ឈាទៅប្រាសហើយ គង់នៅឈ្មោះថា ចេតសិកសីល ។

៣‿សំវរោសីលំ សេចក្ដីសង្រួមជាតួសីល សេចក្ដីសង្រួម ៥យ៉ាងគឺ :

១- បាតិមោក្ខសំវរោ សេចក្ដីសង្រួមនូវកាយ វាចា ទៅតាមសិក្ខាបទដែលមាននៅក្នុងបាដិមោក្ខ បានដល់បារាជិក ៤, សង្ឃាទិសេស ១៣, អនិយត ២, និស្សគ្គិយបាចិត្តិយ ៣០, សុទ្ធិកបាចិត្តិយ ៩២, បាដិទេសនិយ ៤, សេខិយវត្ត ៧៥, អធិករណសមថ ៧ រួមជា ២២៧ និងសេចក្ដីសង្រួមនូវកាយ វាចា មិន

ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវសិក្ខាបទ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់បញ្ញត្តហើយ ខាងក្រៅបាតិមោក្ខបានដល់ពួកសិក្ខាបទ ដែលជាពួកថុល្លច្ចយាបត្តិ, ទុក្កដាបត្តិ, ទុព្ភាសិតាបត្តិ សីលនេះជាបាតិមោក្ខសំវរសីល។

២-<u>សតិសំវរោ</u> សេចក្តីសង្រួមសតិ បានដល់ការសង្រួមឥន្ទ្រិយទាំង ៦ គឺ ចក្ខុន្ទ្រិយ ១, សោតិន្ទ្រិយ ១, ឃានិន្ទ្រិយ ១, ជិវ្ហិន្ទ្រិយ ១, កាយិន្ទ្រិយ ១, មនិន្ទ្រិយ ១ គឺជាការសង្រួមស្មារតីតាមផ្លូវភ្នែក-ត្រចៀក-ច្រមុះ-អណ្តាត-កាយ និងចិត្ត ហាមឃាត់មិនឱ្យអកុសលធម៌ គឺអភិជ្ឈា និងទោមនស្ស និងបាបធម៌កើតឡើងគ្របសង្កត់ចិត្តបានក្នុងខណៈដែលមានអារម្មណ៍ មានរូបារម្មណ៍ជាដើម មកប៉ះខ្ទប់នឹងទ្វារ មានចក្ខុទ្វារជាដើម។ សីលនេះជា ឥន្ទ្រិយសំវរសីល។

៣-<u>ញាណសំវរោ</u> សេចក្តីសង្រួមញាណ(ការដឹង) បានដល់ប្រាជ្ញាដែលតម្កល់ដោយប្រពៃ ពិចារណាក្នុងការប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យ ៤ គឺៈ ចីវរប្បច្ច័យ ១, បិណ្ឌបាតបច្ច័យ ១, សេនាសនបច្ច័យ១, គិលានភេសជ្ជបច្ច័យ ១, តាមសមគួរដល់ធម៌នៃការប្រើប្រាស់បច្ច័យ របស់អ្នកបួសមានធាតុបច្ចវេក្ខណៈជាដើម។ សីលនេះជាបច្ចយសន្និស្សិតសីល។

៤-<u>ខន្តិសំវរោ</u> សេចក្តីសង្រួមក្នុងការអត់ទ្រាំគ្រប់យ៉ាងចំពោះត្រជាក់ និងក្តៅ លោកធម៌ ៨ គឺ លាភ ១, យស ១, អយស ១, និន្ទា១, សរសើរ ១, សុខ ១, ទុក្ខ១ជាដើម ដែលកើតឡើងដល់ខ្លួន។

៥-*វិរិយសំវរោ* សេចក្តីសង្រួមនូវការព្យាយាម បានដល់ការព្យាយាមអត់សង្កត់កម្ចាត់បង់នូវអកុសលវិតក្កៈ ៣ គឺ កាមវិតក្កៈ សេចក្តីត្រិះរិះពីកាម ១. ព្យាបាទវិតក្កៈ សេចក្តីត្រិះរិះពីព្យាបាទ ១. វិហិង្សាវិតក្កៈ សេចក្តីត្រិះរិះបៀតបៀនសត្វ ១. ដែលកើតឡើងគ្របសង្កត់ចិត្ត។ ម្យ៉ាងទៀតសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃការរស់នៅរបស់អ្នកបួស ដោយការលះបង់នូវបាបធម៌ ៥ និងអនេសនៈ២១ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់សំដែងហើយ ក្នុងអាជីវបារិសុទ្ធិសីល ក៏រាប់សង្គ្រោះ ក្នុងវិរិយសំវរៈនេះដែរ។

សេចក្តីសំរួម ៥ យ៉ាងនិង ចេតនាវៀរចាកចំពោះវត្ថុដែលដល់ព្រមរបស់កុលបុត្ត ដែលជាអ្នកភ័យខ្លាចក្នុងបាប ក៏ហៅថាសំវរសីលទាំងអស់។

៤-អវិតិក្កមោសីលំ : ការមិនប្រព្រឹត្តកន្លងជាតួសីល បានដល់ការមិនប្រព្រឹត្តកន្លង ដែលប្រកបដោយកាយ វាចារបស់បុគ្គល ដែលបានសមាទានសីល មានសីល ៥. សីល ៨. សីល ១០. ហ្នឹងឯង។ ឧបាសក ឧបាសិកា ដែលបានសមាទានសីលអំពីបុគ្គល ឬ គណៈ ឬព្រះសង្ឃហើយ ក៏ប្រឹងសង្រួមកាយវាចាដោយប្រពៃតាមសិក្ខាបទ ៥. ៨. ១០. ដែលខ្លួនបានសមាទានហើយ គឺមិនប្រព្រឹត្តកន្លងនូវសិក្ខាបទណាមួយឡើយ។ សីលរបស់ឧបាសក ឧបាសិកាដែលកើតឡើងនេះឯងហៅថា អវិតិក្កមសីល។

ការបែងចែកសីលតាមប្រភេទអ្នកកាន់

សីលទាំងអស់ដែលបានពោលរួចហើយ បើនឹងបែងចែកតាមប្រភេទ តាមថ្នាក់របស់បុគ្គលអ្នកសមាទានកាន់យកដោយសទ្ធា ឃើញថាមាន ៤ យ៉ាងគឺ សីល៥. សីល៨. សីល១០. សីល ៤ ដោយពិត។

សីល៥ និង សីល ១០ ហៅថា និច្ចសីល គឺជាសីលដែលបុគ្គលអ្នកសមាទាន ត្រូវរក្សារៀងរាល់ថ្ងៃ រាល់ពេលវេលាជានិច្ចតាមសទ្ធា បើខ្លួនត្រូវរក្សាសីលនោះប៉ុន្មានថ្ងៃ ឬប៉ុន្មានខែ ឬ រហូតដល់អស់ជីវិត ក៏ត្រូវរក្សាសីលនោះដែលខ្លួនបានសមាទានកាន់យកហើយ រហូតគ្រប់ពេលវេលា រាល់ថ្ងៃ រាល់ខែ ឬរហូតអស់ជីវិត តាមការកំណត់ ឥតមានពេលវេលាឬ ថ្ងៃ ឬខែណាចន្លោះឡើយ

សីល ៨ ហៅថា ឧបោសថសីល ជាសីលដែលបុគ្គលអ្នកសមាទាន ត្រូវរក្សាតាមវេលានៃថ្ងៃឧបោសថ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់បញ្ញត្តហើយ ។

សីល ៤ ហៅថា អធិសីល ជាសីលដ៏ក្រៃលែងរបស់ភិក្ខុ និង ភិក្ខុនី ដែលជាញត្តិសីល ។ រីឯសីលរបស់សាមណេរវិញ ក៏មានសភាពដូចជាសីលរបស់ភិក្ខុដែរ គ្រាន់តែសីលរបស់សាមណេរមានសិក្ខាបទតិចជាងសិក្ខាបទរបស់ភិក្ខុ ។

សីលរបស់សាមណេរ គឺ សាមណេរត្រូវសង្រួមតាមសិក្ខាបទ ១០[១១] ទណ្ឌកម្ម ១០, នាសនង្គ ១០, សេក្ខិយវត្ត ៧៥ និងសិក្ខាបទជាលោកវជ្ជ ៤៩ ដែលមានក្នុងបាតិមោក្ខរបស់ភិក្ខុដែរ ។

សាមណេរក៏ត្រូវមានការសង្រួមនូវឥន្ទ្រិយ ៦ មានចក្ខុន្ទ្រិយជាដើម, មានការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ស្អាត លះបង់នូវធម៌ដ៏លាមក ដែលជាសត្រូវដល់កុសលធម៌, មានការពិចារណាក្នុងការប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យ ៤ មានធាតុបច្ចវេក្ខណៈជាដើមដូចភិក្ខុដែរ ។

---

[១១] មើលក្នុងសាមណេរវិន័យ ។

អត្ថន័យរបស់សីល

សីលមានន័យថា ទម្លាប់ ឬ ប្រក្រតី ដោយសេចក្តីពីរយ៉ាងគឺៈ

១-សមាធាន : កិរិយាតម្កល់ដោយប្រពៃ។

២-ឧបធារណ : កិរិយាចូលទៅទ្រទ្រង់។

សេចក្តីពន្យល់អំពីអត្ថរបស់សីល

សមាធាន : កិរិយាតម្កល់ដោយប្រពៃ មានសេចក្តីថា ភាពមិនរត់រាយនៃកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដោយអំណាចនៃខ្លួន ជាអ្នកមានសីលល្អបរិសុទ្ធ។

ឧបធារណ : កិរិយាចូលទៅទ្រទ្រង់ មានសេចក្តីថាៈ ភាពទ្រទ្រង់ដោយអំណាចនៃការតម្កល់នូវធម៌ជាកុសលទាំងឡាយ កុសលទាំងនោះទុកជារូបាវចរកុសលក្តី ដែលតាំងនៅស្ថិតស្ថេរបានអាស្រ័យមានសីលជាឫសគល់ បើគ្មានសីលជាឫសគល់ទេ កុសលទាំងអស់នោះក៏រលត់រលាយបាត់ទៅ ព្រោះហេតុដូច្នោះ សាធុជនអ្នកចង់បានសេចក្តីសុខ ដែលត្រូវញ៉ាំងកុសលជា រូបាវចរ ឬ លោកុត្តរ ឱ្យកើតឡើងក្នុងសន្តាននៃខ្លួន ក៏គប្បីជម្រះសីលដែលខ្លួនបានសមាទានហើយឱ្យស្អាត បរិសុទ្ធផូរផង់ កុំគប្បីឱ្យមានសេចក្តីសៅហ្មងឡើយ។

##ម្យ៉ាងទៀតមានសេចក្តីដទៃទៀតថា :

-សិរដ្ឋោ : សីលមានអត្ថថា កំពូល

-សីសដ្ឋោ : សីលមានអត្ថថាក្បាល

-**សីតលដ្ឋោ** : សីលមានអត្ថថា ត្រជាក់

-**សិរដ្ឋោ** : សីលមានអត្ថថា ក្បេមក្បាន្ត ។

សិរដ្ឋោ មានអត្ថថា កំពូល មានសេចក្តីថា :

សីលជាគុណជាតិមួយ ជាគ្រឿងប្រក់រក្សាទុកនូវកុសលដទៃមានកុសលថ្នាក់សមាធិ ឬ កុសលថ្នាក់វិបស្សនាជាដើម ព្រោះហេតុថាកុសលទាំងអស់នោះកាលបើគ្មានសេចក្តីសង្រួមគឺសីលជាខាងដើមទេ នោះក៏មិនកើតឡើងបាន ។

ប្រសិនណាបើកុសលទាំងអស់នោះបានកើតឡើងហើយ ដោយមានសីលជាហេតុខាងដើម តែដល់ពេលក្រោយសីលជាគ្រឿងប្រក់រក្សាទុករលត់បាត់ទៅកុសលទាំងអស់នោះក៏ត្រូវសាបសូន្យត្រឡប់ទៅវិញដែរ ។

មានសេចក្តីថា ផ្ទះកាលបើកំពូលនៃផ្ទះដែលគេបិទបាំងជិតល្អហើយ អ្វីៗក្នុងផ្ទះ ឬតួគ្រឿងផ្ទះទាំងមូលក៏ត្រូវតាំងនៅស្ថិតស្ថេរមិនខូចមិនពុកផុយរលួយដោយទឹកភ្លៀងនិងកម្តៅថ្ងៃ តែបើកំពូលនៃផ្ទះត្រូវលិចបាក់បែកខូចអស់ វត្ថុអ្វីក្នុងផ្ទះទាំងអស់ ឬតួគ្រឿងផ្ទះទាំងមូល ក៏ត្រូវខូចពុកផុយរលួយជាបន្តបន្ទាប់ដោយត្រូវទឹកភ្លៀង និងកម្តៅថ្ងៃ មានសេចក្តីឧបមាយ៉ាងណា កុសលទាំងអស់មានកុសលថ្នាក់សមាធិជាដើម តែងតែកើតនិងចម្រើនឡើងព្រោះអាស្រ័យនឹងសីលមែនពិត ។

កាលបើសីលជាគ្រឿងប្រក់រក្សាទុកវិនាសហើយ កុសលទាំងអស់នោះក៏វិនាសសាបសូន្យអស់ទៅ តាមសេចក្តីឧបមេយ្យ ក៏យ៉ាងនោះ ។

សីសដ្ឋោ ៖ សីលមានអត្ថថា ក្បាល មានសេចក្តីថា ធម្មតារាងកាយនៃមនុស្សទាំងមូលដែលអាចរស់នៅបានដោយអាស្រ័យមានក្បាលជាធំ ព្រោះក្បាលជាទីអាស្រ័យនៅនៃភ្នែកផង ត្រចៀកផង ច្រមុះផង អណ្តាតផង មនុស្សតែងដកដង្ហើមចេញចូលតាមច្រមុះ. ទំពាស៊ីភោជនមានបាយនិងទឹកជាដើមដើម្បីចិញ្ចឹមសរីរៈទាំងមូលតាមផ្លូវអណ្តាត. គិតការងារអ្វី១ អាស្រ័យនឹងការិយាល័យ គឺខួរក្បាល មានការរស់នៅយ៉ាងសុខស្រួលត្រជាក់ត្រជុំមែនពិត. សត្វទាំងឡាយបានសេចក្តីត្រជាក់កាយត្រជាក់ចិត្តរស់នៅសុខស្រួល ក៏ព្រោះតែក្បាលហ្នឹងឯង សត្វទាំងឡាយ ប្រសិនបើគ្មានក្បាលទេនោះក៏ត្រូវស្លាប់អស់ជីវិតទៅ មានសេចក្តីឧបមាយ៉ាងណា. កុសលទាំងអស់ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាមានកុសលថ្នាក់សមាធិ-បញ្ញា និង លោកុត្តរដែលកើតឡើង និងមានការប្រព្រឹត្តរីកចម្រើនទៅបានក៏ព្រោះតែសីល កាលបើគ្មានសីលហើយកុសលទាំងនោះក៏ត្រូវរលត់សាបសូន្យទៅ ក៏មានសេចក្តីឧបមេយ្យយ៉ាងនោះដែរ ។

សីតលដ្ឋោ ៖ សីលមានអត្ថថា ត្រជាក់ មានសេចក្តីថា សីលជាគុណជាតិមួយបដិបក្ខនឹងទោសៈ កាលបើសីលកើតឡើងក្នុងសន្តានចិត្តហើយ ទោសៈ (ធម្មជាតិប្រទូស្តក្នុងអារម្មណ៍) ក៏រលត់ទៅ កិលេស គឺទោសៈនេះហើយ ដែលជាតួភ្លើងមួយ តែងដុតកម្តៅនូវចិត្តសត្វឱ្យក្តៅក្រហល់ក្រហាយឆេះឡើងបណ្តាលឱ្យសត្វទាំងឡាយសាងនូវអំពើបាបប្រកបដោយកាយ វាចាចិត្ត មានការសម្លាប់សត្វ ជេរប្រទេចជាដើម ដែលឱ្យផលជាទុក្ខក្នុងសង្សារវដ្ត ។

សព្វសត្វទាំងអស់ កាលបើបានធ្វើនូវសេចក្តីសង្រួមកាយ-វាចា-ចិត្តឱ្យផុតចាកបាបកម្មជាអ្នកមិនមានទោសៈ មានចិត្តស្ងប់ស្រួល, កាយកម្មក៏ស្ងប់, វចីកម្មក៏ស្ងប់, មនោកម្មក៏ស្ងប់ ម្ល៉ោះហើយសព្វសត្វទាំងនោះក៏ដល់នូវការត្រជាក់សុខស្រួលផុតចាកពៀរវេរាគ្រប់យ៉ាងដែលកើតអំពីបាបកម្ម រស់នៅជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិនេះនឹងបានសុខស្រួលតទៅក្នុងលោកខាងមុខថែមទៀត ។

<u>**សិចន្ដោ**</u> : សីលមានអត្ថថា ក្សេមក្សាន្ត ព្រះពុទ្ធដីកាទ្រង់សម្ដែងថា :

"**សីលេន និព្វុតី យន្តិ** សត្វទាំងឡាយទៅដល់ព្រះនិព្វានជាទីរលត់បង់នូវសេចក្តីទុក្ខគ្រប់យ៉ាងក៏ព្រោះតែសីល"

ព្រះនិព្វានជាទីសុខក្សេមក្សាន្តចាកសេចក្តីទុក្ខគ្រប់យ៉ាងព្រះយោគាវចរដែលបានដល់ទីនោះមិនមែនបានដល់ហេតុដទៃឡើយ តាមសេចក្តីពិតនោះយោគាវចរដែលបានដល់នូវព្រះនិព្វាន ដោយអាស្រ័យសេចក្តីប្រតិបត្តិក្នុងសមថវិបស្សនាកម្មដ្ឋានដែលមានការរក្សាសីលជាហេតុហ្នឹងឯង ។

-ម្យ៉ាងទៀត សូម្បីសត្វទាំងឡាយដែលនៅអន្ទោលទៅអន្ទោលមកក្នុងភពបី ដែលបានទទួលសោយនូវសេចក្តីសុខដោយច្រើន ក៏ព្រោះអាស្រ័យដោយការរក្សាសីលជាហេតុ ដូចពុទ្ធដីកាថា "**សីលេន សុគតី យន្តិ សីលេន ភោគសម្បទា**" សត្វទាំងឡាយទៅកាន់សុគតិ ក៏ព្រោះតែសីល, ការបរិបូណ៌ដោយភោគសម្បត្តិ ក៏ព្រោះតែសីល ។

-សត្វទាំងឡាយដែលមិនបានសេចក្តីសុខ តែងជួបនូវសេចក្តីទុក្ខលំបាក និងមហន្តរាយ គឺសេចក្តីវិនាសដ៏ធំ មានការកើតក្នុងមហានរក ប្រេត អសុរកាយ តិរច្ឆាន ព្រោះហេតុតែគ្មានសីលហ្នឹងឯង សត្វទាំងឡាយដែលកើតក្នុងភពហើយ បានសោយនូវទោស ៥ យ៉ាងគឺ អាយុខ្លី ១. វិនាសទ្រព្យ ១. ខ្ជិល ឬច្រើន ដោយការជាប់ទោសអំពីសំណាក់នៃជនដទៃ ១. ការពោលបង្កាច់បង្ខូចចំពោះ ពាក្យដែលខ្លួនពោលពិតហើយ ១. ការឆ្កួតលីលាវង្វេង ១ ព្រោះទោស គឺការ ប្រព្រឹត្តនូវបញ្ចវេរាជាហេតុ កំពៀរ ៥យ៉ាងនោះគឺ

-សម្លាប់សត្វ ១.

-កាន់យកទ្រព្យសម្បត្តិដែលគេមិនបានឱ្យ ១.

-ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម ១.

-ពោលពាក្យកុហក ១.

-ផឹកទឹកស្រវឹង ១។

កាលបើសត្វទាំងឡាយក្នុងភពបានរក្សាសីលឱ្យបរិសុទ្ធជានិច្ច ជាសីល មិនដាច់ មិនធ្លុះ មិនពពាល មិនពព្រុះហើយក្នុងជាតិនិមួយៗ ដែលខ្លួនកើតហើយ គ្រប់ៗជាតិ សត្វទាំងនោះក៏រស់នៅជាសុខក្សេមក្សាន្តក្នុងភព ព្រោះអាស្រ័យ បានរួចចាកពៀរទាំង ៥ ហ្នឹងឯង។

ដោយអាស្រ័យសេចក្តីអធិប្បាយបុំណ្ណេះជាដើម ទើបលោកពោលថា សិវង្គោ សីលមានអត្ថថា ក្សេមក្សាន្ត។

លក្ខណៈ, រស, អាការប្បដ្ឋាន

ហេតុជិត, របស់សីល

សីល : មានសេចក្តីថា ប្រក្រតីជាលក្ខណៈ

សេចក្តីពន្យល់

ពាក្យថា **សីលន** ប្រក្រតីនេះ គឺលោកពោលហើយ ដោយអំណាចនៃការតម្កល់ដោយប្រពៃនូវកម្ម មានកាយកម្មជាដើម១ ដោយអំណាចនៃការតម្កល់នូវកុសលធម៌ ១។

ពាក្យថា **កិច្ច** ឬ **សម្បត្តិ** លោកហៅថា រសរបស់សីល។

សីល : មានកិរិយាកម្ចាត់បង់នូវភាពទ្រុស្តសីលជាកិច្ច។

សីល : មានគុណ គឺការមិនមានទោសជាសម្បត្តិ។

សីល : មានភាពស្អាត ជាអាការប្រាកដ គឺផល ។

ភាពស្អាតមាន ៣ យ៉ាងគឺ

១- **កាយសោចេយ្យ** ភាពស្អាតកាយ

២- **វចីសោចេយ្យ** ភាពស្អាតវាចា

៣- **មនោសោចេយ្យ** ភាពស្អាតចិត្ត

សីលមានធម៌ ២ យ៉ាងជាបទដ្ឋាន (ហេតុជិត)

១- ហិរិ សេចក្តីខ្មាស់បាប

២-　ឱត្តប្បៈ សេចក្ដីតក់ស្លុត នឹងអំពើបាប ។

តាមសេចក្ដីពិតថា កាលដែលហិរិ និង ឱត្តប្បៈមាន រមែងកើតឡើងផង ស្ថិតនៅផង តែបើហិរិ និងឱត្តប្បៈមិនមានទេនោះ សីលក៏មិនកើតឡើងមិនស្ថិតនៅ ។

អានិសង្សរបស់សីល

សីលរបស់បុគ្គលដែលបានសមាទានហើយ ដុសខាត់ឱ្យស្អាតផូរផង់ បរិសុទ្ធ នឹងមានអានិសង្សច្រើន ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គមានសេចក្ដីថា កាលបើសីលបរិសុទ្ធហើយ ជាបច្ច័យកើតឡើងអវិប្បដិសារៈ សេចក្ដីមិនក្ដៅក្រហាយស្ដាយក្រោយ ។

-កាលបើអវិប្បដិសារៈកើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឱ្យកើតបាមោជ្ជៈ សេចក្ដីរីករាយទន់, កាលបើបាមោជ្ជៈកើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឱ្យកើតបីតិសេចក្ដីឆ្អែតចិត្ត, កាលបើបីតិកើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឱ្យកើតបស្សទ្ធិ សេចក្ដីស្ងប់កាយស្ងប់ចិត្ត, កាលបើបស្សទ្ធិកើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឱ្យកើតសុខ សេចក្ដីស្រួលកាយ-ចិត្ត, កាលបើសុខកើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឱ្យកើតសមាធិ ការតម្កល់ចិត្តនឹង កាលបើសមាធិកើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឱ្យកើតយថាភូតញ្ញាណទស្សន ប្រាជ្ញាដែលដឹងច្បាស់ឃើញច្បាស់នូវធម៌តាមពិត, កាលបើយថាភូតញ្ញាណទស្សនកើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឱ្យកើតនិព្វិទា សេចក្ដីនឿយណាយ កាលបើនិព្វិទាកើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឱ្យកើតវិរាគ ការប្រាសចាកតម្រេក, កាលបើវិរាគៈកើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឱ្យកើតវិមុត្តិ ការរួចផុតស្រឡះចាកកិលេស, កាលបើវិមុត្តិ កើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឱ្យកើតវិមុត្តិញ្ញាណទស្សន ប្រាជ្ញាដឹងច្បាស់ឃើញច្បាស់ថា រួចផុតស្រឡះចាកកិលេស ។

អានិសង្សសីលមានចំនួន ៥ ប្រការដទៃទៀតថា ៖

១- សីលវា សីលសម្បន្នោ អប្បមាទាធិករណំ មហន្តំ ភោគក្ខន្ធំ អធិគច្ឆតិ បុគ្គលអ្នកមានសីល មានសីលបរិបូណ៌ រមែងបាននូវគំនរភោគសម្បត្តិដ៏ច្រើន ដែលមានសេចក្ដីមិនប្រមាទជាហេតុ ។

២- សីលវតោ សីលសម្បន្នស្ស កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគច្ឆតិ កល្យាណកិត្តិសព្ទរបស់អ្នកមានសីល មានសីលពេញលេញ រមែងផុសផុលឡើង ។

៣- សីលវា សីលសម្បន្នោ យញ្ញទេវ បរិសំ ឧបសង្កមតិ យទិ ខត្តិយបរិសំ យទិ ព្រាហ្មណបរិសំ យទិ គហបតិបរិសំ យទិ សមណបរិសំ វិសារទោ ឧបសង្កមតិ អមង្កុភូតោ។ អ្នកមានសីល មានសីលពេញលេញបរិបូរ រមែងចូលទៅកាន់បរិស័ទណាមួយ ទុកជាខត្តិយបរិស័ទក្ដី ព្រាហ្មណបរិស័ទក្ដី គហបតីបរិស័ទក្ដី សមណបរិស័ទក្ដី ជាអ្នកក្លៀវក្លាមិនអៀនអន់ចូលទៅរក ។

៤- សីលវា សីលសម្បន្នោ អសម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ ៖ អ្នកមានសីល មានសីលពេញបរិបូរជាអ្នកមិនវង្វេង ធ្វើកាលកិរិយា (ស្លាប់) ។

៥- សីលវា សីលសម្បន្នោ កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ អ្នកមានសីល មានសីលពេញបរិបូរ បន្ទាប់អំពីបែកធ្លាយកាយទៅ រមែងចូលទៅកើតក្នុងសុគតិសួគ៌ទេវលោក ។

<u>សីល</u> ៖ បើចែកតាមប្រភេទឃើញថា មានច្រើនពួក ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ១ មាននិយាយរហូតដល់សីល ៥ ពួក ក្នុងពួកមួយៗ មានការបែងចែកច្រើនប្រការទៅទៀត តែក្នុងទីនេះ សូមលើកយកតែសីលត្រង់ពួក ៤ ទី២មកសម្តែងដោយសេចក្តីសង្ខេប ។

សីលមាន ៤ យ៉ាងគឺ

១-	ភិក្ខុសីលំ	សីលរបស់ភិក្ខុ
២-	ភិក្ខុនីសីលំ	សីលរបស់ភិក្ខុនី
៣-	អនុបសម្បន្នសីលំ	សីលរបស់សាមណេរ និងសាមណេរី ។
៤-	គហដ្ឋសីលំ	សីលរបស់គ្រហស្ថ

<u>សេចក្តីពន្យល់អំពីសីល ៤ យ៉ាង</u>

សិក្ខាបទទាំងឡាយ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគប្រារព្ធចំពោះពួកភិក្ខុ ហើយទ្រង់បញ្ញត្តឡើង សិក្ខាបទទាំងនោះ គឺពួកភិក្ខុត្រូវរក្សាប្រព្រឹត្តឱ្យល្អមិនឱ្យទាស់ខុសសីលដែលកើតឡើងដោយការសង្រួមតាមពុទ្ធប្បញ្ញត្តិនិងពុទ្ធានុញ្ញាត ហៅថា សីលរបស់ភិក្ខុ ។

សិក្ខាបទទាំងឡាយ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ប្រារព្ធនឹងពួកភិក្ខុនី ហើយទ្រង់បញ្ញត្តឡើង សិក្ខាបទទាំងនោះគឺ ពួកភិក្ខុនីត្រូវរក្សាប្រព្រឹត្តឱ្យល្អ មិនអាចទាស់ខុសសីលដែលកើតឡើង ដោយការសង្រួមតាមសិក្ខាបទ ដែលហាមប្រាម ឬ អនុញ្ញាតហៅថា ភិក្ខុនីសីល ។

សីលទាំងឡាយ ១០ មានការវៀរចាកធ្វើសត្វមានជីវិតឱ្យធ្លាក់កន្លង គឺសម្លាប់សត្វជាដើម របស់សាមណេរ និងសាមណេរី ហៅថា អនុសម្បន្នសីល ។

សិក្ខាបទ ៥ ក្តី, សិក្ខាបទ ១០ក្តី, សិក្ខាបទ ៨ ដោយអំណាចនៃអង្គឧបោសថក្តី សីលដែលកើតឡើងដោយការសង្រួម តាមសិក្ខាបទទាំងនេះ ហៅថា **គហដ្ឋសីល** ។

សិក្ខាបទ និងសីល

ពាក្យថា សិក្ខាបទ និង សីលមានសេចក្តីផ្សេងគ្នាដូចតទៅនេះ :

សិក្ខាបទមានន័យថា វិនយបញ្ញត្តិ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់លើកឡើងជាមាត្រាមួយៗមានសិក្ខាបទ ៥ ដែលទ្រង់សម្តែងហើយ ដោយអំណាចនៃសីល៥ សិក្ខាបទ ១០ ទ្រង់សម្តែងដោយអំណាចនៃសីល ១០, សិក្ខាបទ ៨ ទ្រង់សម្តែងដោយអំណាចនៃអង្គឧបោសថជាដើម ។ សីលបានដល់ធម៌មានវិរតិចេតនាជាដើម ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមសិក្ខាបទ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់សម្តែងហើយ ។

សិក្ខាបទ ៥

១- បាណាតិបាតា វេរមណី

ចេតនាជាហេតុវៀរចាក កិរិយាធ្វើសត្វមានជីវិតឱ្យធ្លាក់ចុះគន្លងគឺសម្លាប់សត្វ ។

២- អទិន្នាទានា វេរមណី

ចេតនាជាហេតុវៀរចាក កិរិយាកាន់យកនូវវត្ថុដែលគេមិនបានឱ្យ ដោយកាយ ឬដោយវាចា ។

៣- ការមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណី

ចេតនាជាហេតុវៀរចាក កិរិយាប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ

៤- មុសាវាទា វេរមណី

ចេតនាជាហេតុវៀរចាក កិរិយាពោលនូវពាក្យកុហក ។

៥- សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេរមណី

ចេតនា ជាហេតុវៀរចាក ហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្ដីប្រមាទ គឺផឹកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ ។

សិក្ខាបទ ១០

១- បាណាតិបាតា វេរមណី (ប្រែដូចក្នុងសិក្ខាបទ ៥)

២- អទិន្នាទានា វេរមណី (ប្រែដូចក្នុងសិក្ខាបទ ៨)

៣- អព្រហ្មចរិយា វេរមណី

ចេតនា ជាហេតុវៀរចាក កិរិយាប្រព្រឹត្តនូវធម៌មិនប្រសើរ គឺសេពនូវមេថុនធម្ម ។

៤- មុសាវាទា វេរមណី (ប្រែដូចក្នុងសិក្ខាបទ ៥)

៥- សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេរមណី (ប្រែដូចក្នុងសិក្ខាបទ៥)

៦- វិកាលភោជនា វេរមណី

ចេតនា ជាហេតុវៀរចាក កិរិយាបរិភោគនូវភោជនាហារក្នុងកាលខុស ។

**៧-	នច្ចគីតវាទិតវិសូកទស្សនា វេរមណី**

ចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយារាំ និង ច្រៀង និង ប្រគំ និង មើលនូវល្បែងដែលជាសត្រូវដល់កុសលធម៌ ។

**៨-	មាលាគន្ធវិលេបន ធារណមណ្ឌន វិភូសនដ្ឋានា វេរមណី**

ចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយាទ្រទ្រង់ នឹងប្រដាប់តាក់តែងនិងស្អិតស្អាង (រាងកាយ) ដោយផ្កាកម្រង និងគ្រឿងក្រអូប និងគ្រឿងលាបផ្សេងៗ ។

**៩-	ឧច្ចាសយនមហាសយនា វេរមណី**

ចេតនាជាហេតុវៀរចាកទីសេនាសនៈដ៏ខ្ពស់ហួសប្រមាណ និង សេនាសនៈដ៏ប្រសើរ ។

**១០-	ជាតរូបរជតប្បដិគ្គហនា វេរមណី**

ចេតនា ជាហេតុវៀរចាក កិរិយាទទួលកាន់យកនូវមាស និង ប្រាក់ដោយខ្លួនឯង ឬ ប្រើអ្នកដទៃឱ្យទទួលកាន់យកហើយត្រេកអរចំពោះមាស និង ប្រាក់នោះ ។

សិក្ខាបទ ៨

១- បាណាតិបាតា វេរមណី	(ប្រែដូចក្នុងសិក្ខាបទ ៥)

២- អទិន្នាទានា វេរមណី	(ប្រែដូចក្នុងសិក្ខាបទ ៥)

៣- អព្រហ្មចរិយា វេរមណី	(ប្រែដូចក្នុងសិក្ខាបទ ១០)

៤- មុសាវាទា វេរមណី (ប្រែដូចក្នុងសិក្ខាបទ ៥)

៥- សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេរមណី (ប្រែដូចក្នុងសិក្ខាបទ ៥)

៦- វិកាលភោជនា វេរមណី (ប្រែដូចក្នុងសិក្ខាបទ ១០)

៧- នច្ចគីតវាទិតវិសូកទស្សនមាលាគន្ធវិលេបនធារណ

មណ្ឌនវិភូសនដ្ឋានា វេរមណី

ចេតនា ជាហេតុវៀរចាក កិរិយា រាំ និង ច្រៀង និង ប្រគំ និង មើលនូវល្បែង ដែលជាសត្រូវដល់កុសលធម៌ និង ទ្រទ្រង់ និងប្រដាប់តាក់តែង ស្អិតស្អាង (រាងកាយ) ដោយផ្កាកម្រងនិងគ្រឿងក្រអូបនិងគ្រឿងលាបផ្សេងៗ។

៨- ឧច្ចាសយនមហាសយនា វេរមណី (ប្រែដូចក្នុងសិក្ខាបទ ១០)

សិក្ខាបទទាំង ៨នេះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្តែង ដោយអំណាចនៃអង្គឧបោសថចំពោះឧបាសក ឧបាសិកា ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា។

ឧបោសថសីល ៣ យ៉ាងគឺ

ឧបោសថសីល ជាសីលមួយមានសភាពផ្សេងអំពីសីល ៥ និងសីល ១០។ សីល ៥ និង សីល ១០ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់បញ្ញត្តហៅថា និច្ចសីល ជាសីលរបស់បុគ្គលដែលសមាទាន ហើយត្រូវរក្សាជាប់ជានិច្ចរៀងរាល់ថ្ងៃខែឆ្នាំ តាមការកំណត់ដែលខ្លួនមានសទ្ធាត្រូវកាន់យក។ រីឯឧបោសថសីលវិញ គឺព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្តែងហើយ ដោយកំណត់តាមកាល។

ក្នុងគម្ពីរមង្គលត្ថទីបនីភាគ ៣ ត្រង់អនវជ្ជកម្មកថា មានសេចក្តីថា ឧបោសថមានន័យថា ធមិជាទីនៅអាស្រ័យ ឬ ជាទីរក្សា (ឧបោសថ) ឧបវសន្តិ ឯត្ថាតិ - ឧបោសថោ ឬ ធមិជាទីកម្ចាត់បង់នូវអកុសល។ ឧបោសថសីលមាន ៣យ៉ាងគឺ បកតិឧបោសថ ១ បដិជាគរុបោសថ ១ បាដិហារិយុបោសថ ១។

សេចក្តីពន្យល់អំពីឧបោសថសីល

១- **បកតិឧបោសថ** : ឧបោសថ តាមធម្មតា កាលនៃបកតិឧបោសថនេះ ១ ខែ មាន៨ ថ្ងៃ គឺ ជុណ្ហបក្ខ (បក្សខ្នើត) ៤ថ្ងៃ កាលបក្ខ (បក្សរនោច) មាន៤ថ្ងៃ. បក្សខ្នើត ៤ថ្ងៃគឺ : ៥ កើត. ៨ កើត. ១៤ កើត. ១៥កើត។ បក្សរនោច ៤ ថ្ងៃគឺ : ៥. ៨. ១៤. ១៥ រោច។ ថ្ងៃនៃបកតិឧបោសថនេះ ក្នុងសម័យពុទ្ធកាលមានតែ ៦ ថ្ងៃ. ថ្ងៃ ៥កើត និង ៥រោច ជាកាលនៃការស្តាប់ ធមិទេសនាក្នុងពេលនោះ ក្រោយមកព្រះធម្មសង្គាហកត្ថេរទាំងឡាយលោកលើក ឡើងរាប់បញ្ចូលជាថ្ងៃឧបោសថ ទើបបកតិឧបោសថមានដល់ ១ខែ ៨ថ្ងៃ។

២- **បដិជាគរុបោសថ**: ឧបោសថ របស់បុគ្គលអ្នកភ្ញាក់រលឹក។ ជនទាំង ឡាយ កាលរក្សានូវឧបោសថនេះ រមែងរក្សាដោយអំណាចនៃកិរិយាក្រោក ឡើងទទួល និងជូនតាមនៃថ្ងៃឧបោសថចំនួន ៤ ក្នុងកន្លះខែ នៃខែមួយ។

កាលនៃបដិជាគរុបោសថមានចំនួន ១១ថ្ងៃ ក្នុង១ខែ។ ជុណ្ហបក្ខ (បក្សខ្នើត) មាន៥ថ្ងៃគឺ ៤កើត. ៦. ៧. ៩. ១៣កើត កាលបក្ខ (បក្សរនោច) បើខែពេញមាន ៦ថ្ងៃ គឺបាដិបទ (១រោច) ៤-៦-៧-៩-១៣ រោច កាលបើខែ មិនពេញមាន ៦ថ្ងៃគឺ បាដិបទ (១រោច) ៤-៦-៧-៩-១២ រោច។

កាលបើរួមថ្ងៃឧបោសថទាំងពីរត្រូវជាមួយខែ មានថ្ងៃឧបោសថ ១៩។ ថ្ងៃដទៃអំពីនោះខែមិនពេញ មាន១០ថ្ងៃ ក្នុងមួយខែ គឺ ១កើត ២-៣-១០-១១-១២កើត. ២រោច ៣-១០-១១រោច បើខែពេញមាន ១១ថ្ងៃក្នុងមួយខែ គឺ ១កើត ២-៣-១០-១១-១២កើត. ២រោច ៣-១០-១១-១២រោច មិនមែនជាកាលនៃឧបោសថទេ។

<u>សួរថា</u> ៖ កាលបើមួយខែ មានថ្ងៃឧបោសថមានតែ ១៩ថ្ងៃ ប៉ុណ្ណោះ ចុះថ្ងៃនៅសល់ ១០ ឬ ១១ ថ្ងៃក្នុងមួយខែនោះ តើជាថ្ងៃអ្វី?

<u>ឆ្លើយថា</u> ៖ សេចក្តីក្នុងគម្ពីរមង្គលត្ថទីបនីបានបញ្ជាក់ថា ខែទាំងអស់គឺបុគ្គល កាលមិនសមាទានទូវឧបោសថសីលទេ គួរដើម្បីរក្សានូវសីល៥។ មែនពិតខែទាំងអស់ជាកាលរបស់សីល ៥ ពាក្យដែលពោលមកហើយនេះដោយអំណាចនៃបុគ្គល កាលមិនរក្សានូវបដិហារិយបក្ខ។ តាមដំណើរសេចក្តីនេះ បញ្ជាក់ឱ្យឃើញថា ថ្ងៃដែលសល់ពីការរក្សានូវឧបោសថសីល ជាថ្ងៃដែលបុគ្គលត្រូវរក្សាសីល ៥ជានិច្ច។

៣- <u>បាដិហារិយុបោសថ</u> ៖ ឧបោសថដែលបុគ្គលគប្បីរក្សា។ ខែប្រកបដោយរដូវភ្លៀង ៤ខែ គឺ អាសាធ ១. ស្រាពណ៍ ១. ភទ្របទ ១ អស្សុជ ១. កត្តិក ១. ជាកាលនៃបាដិហារិយបក្ខ។

ក្នុងរាជសុត្តវណ្ណនា មានសេចក្តីថា និពទ្ធុបោសថ គឺឧបោសថដែលគេរក្សាជាប់ជានិច្ច មិនដាច់អស់កាល ៣ ខែ ក្នុងខាងក្នុងវស្សាក្តី ឧបោសថ ដែល

បុគ្គលរក្សាជាប់ជានិច្ច មិនដាច់អស់កាល ១ ខែ ត្រង់ចន្លោះបវារណាទាំងពីរក្តី ឧបោសថដែលគេរក្សាជាប់ជានិច្ច មិនដាច់ត្រឹមកន្លះខែ ចាប់ពីថ្ងៃបវារណាទី ១ ទៅក្តី ហៅថាបាដិហារិយបក្ខ ។

ក្នុងតដ្ឋិកាបានបញ្ជាក់ថា និពទ្ធុបោសថ ឈ្មោះថា បាដិហារិយបក្ខនោះ ព្រោះថាឧបោសថ គឺបុគ្គលគប្បីរក្សា គឺថាប្រព្រឹត្តជាប់រៀងរាល់ឆ្នាំ ។

បាដិហារិយបក្ខ មានន័យថា បក្សនៃបាដិហារិយុបោសថ បានដល់បក្ស ទាំងពីរយ៉ាងគឺ ឧបនីហរណកបក្ខ បាដិជគ្គនកបក្ខ ១ ។

ឧបនីយហរណកបក្ខ បានដល់បក្សនៃការរក្សាបកតិឧបោសថ ជុណ្ហបក្ស មាន ៤ថ្ងៃ កាលបក្សមាន ៤ថ្ងៃ ។

បដិជគ្គនកបក្ខ បានដល់បក្សនៃការរក្សានូវបាដិជាគរុបោសថ ជុណ្ហបក្ស មាន ៥ថ្ងៃ កាលបក្សមាន ៦ថ្ងៃ ។

អាចារ្យដទៃពោលថា ខែ៣ គឺ អាសាឍ ១. កត្តិក ១. ផល្គុណ ១ ជាបាដិហារិយបក្ខ ។

អាចារ្យដទៃទៀតពោលថា ថ្ងៃ ៤១ ពោលគឺ ១៣ កើត. ១ រោច. ៧ រោច. ៩ រោច រៀងរាល់បក្ស ដោយអំណាចនៃថ្ងៃខាងដើម និងខាងចុងនៃថ្ងៃ បក្ខុបោសថ ជាបាដិហារិយបក្ខ ។ ពាក្យណាគាប់ចិត្ត បុគ្គលអ្នកមានសេចក្តីប្រាថ្នា នូវបុណ្យ គប្បីកាន់យកពាក្យនោះតាមសេចក្តីគាប់ចិត្តចុះ ។

ក្នុងវេស្សន្តរជាតកវណ្ណនា មានសេចក្តីថា ជនទាំងឡាយរក្សានូវឧបោសថក្នុងមួយខែ ៦ ថ្ងៃ ក្នុងសុក្កបក្ខ បក្សខ្នើត ៣ថ្ងៃ គឺ ១៥. ៨. ១១។ កាលបក្ខ បក្ខរនោចមាន ៣ថ្ងៃ គឺ ១៥.៨.១១ ដូចគ្នា។

ឧបោសថក្នុងមួយខែមាន ៦ថ្ងៃ ដូចបានពោលមកហើយនេះមានក្នុងទីដទៃ ក្រៅអំពីពុទ្ធកាល។

រីឯសេចក្តីសម្រេចក្នុងគម្ពីរមង្គលត្ថទីបនីបានបញ្ជាក់អំពីឧបោសថដែលមានក្នុងសម័យនៃការកើតឡើងនៃព្រះពុទ្ធថា : កាលនៃបកតិឧបោសថក្នុងមួយខែ ៨ថ្ងៃ. កាលនៃបដិជាគរុបោសថ ក្នុងមួយខែ ១១ថ្ងៃ. ខែប្រកបដោយរដូវភ្លៀងទាំងអស់ ជាកាលនៃបាដិហារិយុបោសថមែនពិត។

អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ការធ្វើឧបោសថសីល គួរធ្វើក្នុងថ្ងៃណា១ក៏បានដែរ ឱ្យតែមានសទ្ធាកាន់យក ពាក្យដែលលោកអាចារ្យពោលយ៉ាងនេះមិនគួរឡើយ បើបុគ្គលរក្សាឧបោសថក្នុងថ្ងៃណាក៏បានយ៉ាងនេះ ពុទ្ធឱវាទដែលកំណត់ក្នុងការរក្សាឧបោសថមាន អដ្ឋមី ចាតុទ្ទសី បណ្ណរសី ជាដើម ជាពាក្យគ្មានប្រយោជន៍ទៅហើយឬ?

ថ្ងៃដែលត្រូវរក្សាឧបោសថសីល ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់នៃយើងទ្រង់បានកំណត់ហើយនោះ ពិតជាពាក្យមានប្រយោជន៍ ហេតុដូច្នេះពុទ្ធបរិស័ទដែលជាអ្នកស្រឡាញ់ព្រះពុទ្ធសាសនា ដើម្បីកុំឱ្យធម៌វិន័យនៃព្រះពុទ្ធបរមគ្រូជាម្ចាស់សាបសូន្យ គួរតែគោរពប្រតិបត្តិតាមកាលកំណត់ នៃថ្ងៃឧបោសថដែលព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់សម្តែងហើយ។

សួរថា ៖ បាដិហារិយឧបោសថ មានសេចក្ដីប្លែកពីបកតិឧបោសថ និង បដិជាគរុឧបោសថដូចម្ដេច? សូមពន្យល់ ។

ឆ្លើយថា ៖ សេចក្ដីផ្សេងគ្នាដូច្នេះគឺ បុគ្គលកាលរក្សានូវបកតិឧបោសថ កាលនៃបកតិឧបោសថ ១ ខែ មាន ៨ថ្ងៃ។

បុគ្គលកាលរក្សានូវ បដិជាគរុឧបោសថ ១ ខែ មាន ១១ថ្ងៃ។ ឯបុគ្គល រក្សានូវបាដិហារិយឧបោសថត្រូវរក្សាឧបោសថសីលគ្រប់ថ្ងៃនៃឧបោសថទាំងអស់ តាមបាដិហារិយបក្សមិនបានលះបង់នូវថ្ងៃឧបោសថ សូម្បីតែមួយថ្ងៃឡើយ ហើយត្រូវប្រកបដោយខែ ជារដូវភ្លៀង ៤ខែផង។

អង្គនៃនិច្ចសីល

បាណាតិបាត មានអង្គ៥

១- បាណោ ៖ សត្វមានជីវិត ។

២- បាណសញ្ញិតា ៖ សេចក្ដីដឹងថា សត្វមានជីវិត ។

៣- វធកចិត្តំ ៖ គិតនឹងសម្លាប់ ។

៤- ឧបក្កមោ ៖ ព្យាយាមនឹងសម្លាប់ ។

៥- តេនមរណំ ៖ សត្វស្លាប់ដោយព្យាយាមនោះ ។

អទិន្នាទាន មានអង្គ៥

១- បរបរិគ្គហិតំ ៖ ទ្រព្យដែលម្ចាស់របស់គេហួងហែងរក្សា ។

២- បរបរិគ្គហិតសញ្ញិតា ៖ សេចក្ដីដឹងថា ទ្រព្យមានម្ចាស់គេហួងហែងរក្សា។

៣- ថេយ្យចិត្តំ : គិតនឹងលួច ។

៤- ឧបក្កមោ : ព្យាយាមនឹងលួច ។

៥- តេនហរណំ : លួចបានមកដោយព្យាយាមនោះ ។

កាមេសុមិច្ឆាចារ មានអង្គ៤

១- អគមនីយដ្ឋានំ : ស្ត្រីដែលមិនគួរនឹងគប់រកគឺស្ត្រីដែលមានគេហួងហែងរក្សា ។

២- តស្មឹសេវនចិត្តំ : គិតនឹងសេពនូវមេថុនធម្មនឹងស្ត្រីនោះ ។

៣- ឧបក្កមោ : ព្យាយាមនឹងសេពនូវមេថុនធម្ម ។

៤- មគ្គេនមគ្គប្បដិបាទនំ : ញ៉ាំងមគ្គនឹងមគ្គឱ្យដល់គ្នា ។

មុសាវាទ មានអង្គ៤

១- អតថំវត្ថុ : វត្ថុមិនពិត ។

២- វិសំវាទនចិត្តំ : គិតនឹងពោលឱ្យខុស ។

៣- តជ្ជោវាយាមោ : ព្យាយាមនឹងពោលឱ្យខុសនោះ ។

៤- បរស្សតទត្ថវិជាននំ: ញ៉ាំងអ្នកដទៃឱ្យដឹងច្បាស់នូវសេចក្តីនោះ ។

សុរាមេរយ មានអង្គ៤

១- មជ្ជនីយវត្ថុ: វត្ថុទីតាំងនៃសេចក្តីស្រវឹង គឺសុរា និង មេរ័យ ។

២- បាតុកម្យតាចិត្តំ : ចិត្តប្រាថ្នាដើម្បីនឹងផឹក ។

៣- តជ្ជោ វាយាមោ : ព្យាយាមនឹងផឹកនូវទឹកស្រវឹងនោះ ។

៤- តស្សបានំ : បានផឹកនូវទឹកស្រវឹងនោះ ឱ្យកន្លងបំពង់កចូលទៅ ។

អង្គនៃឧបោសថសីល

អង្គនៃបាណាតិបាត និង អទិន្នាទានដូចនិច្ចសីលខាងដើម ។

អព្រហ្មចរិយ មានអង្គ ៤

១- **ភេទនវត្ថុ** : វត្ថុជាទីទម្លាយនៃសីល គឺទ្វារមគ្គ ៣០[១២] ចំពោះទ្វារណាមួយ ។

២- **សេវនចិត្តំ** : គិតនឹងសេព ។

៣- **តជ្ជោវាយាមោ**: ព្យាយាមនឹងសេពនូវមេថុនធម្មនោះ ។

៤- **មគ្គេន មគ្គប្បដិបាទនំ**: ញ៉ាំងមគ្គ និង មគ្គឱ្យដល់គ្នា ។

អង្គនៃមុសាវាទ នឹងសុរាមេរ័យ ដូចនិច្ចសីលខាងដើម ។

វិកាលភោជន មានអង្គ ៣

១- **វិកាលោ** : កាលខុស គឺព្រះអាទិត្យជ្រេទៅហើយដរាបទល់នឹងអរុណរះ ។

២- **យាវកាលិកំ** : របស់ដែលគួរបរិភោគបានក្នុងកាល គឺតាំងពីអរុណរះ ឡើងដរាបដល់ថ្ងៃត្រង់ ។

៣- **អជ្ឈោហរណំ** : បានលេបចូលទៅក្នុងបំពង់ក ។

---

[១២] ទ្វារមគ្គមាន៣០ គឺមនុស្ស១០. អមនុស្ស ១០. សត្វតិរច្ឆាន ១០ ទ្វារមគ្គមនុស្ស១០ នោះគឺ
បុរសមានទ្វារ ២ បានដល់ទ្វារមាត់ ១. ទ្វារលាមក ១. ស្ត្រីមានទ្វារ ៣ បានដល់ទ្វារមាត់ ១. ទ្វារមូត្រ ១. ទ្វារលាមក ១ ។ ខ្ទើយមានទ្វារ ២ បានដល់ទ្វារមាត់ ១. ទ្វារលាមក ១. ឧភតោព្យញ្ជនកមានទ្វារ ៣ បានដល់ទ្វារមាត់ ១. ទ្វារមូត្រ ១. ទ្វារលាមក ១ ។ ឯអមនុស្ស ១០ សត្វតិរច្ឆាន ១០ ក៏មានរបៀបរាប់តាមភេទដូចមនុស្សដែរ ។

• **និច្ចគីតព្រមទាំងមាលាវូមគ្គាបានជាសិក្ខាបទមានអង្គ៦**

១- **នច្ចគីតាទិ** : ការលេងមានរាំ និង ច្រៀងជាដើម ។

២- **កត្តុកម្យតាចិត្តំ** : ចិត្តប្រាថ្នាដើម្បីនឹងធ្វើ ។

៣- **សុតទស្សនគ្គាយគមនំ** : ទៅដើម្បីនឹងស្តាប់ ឬ មើលហើយបានស្តាប់ ឬ មើល ។

៤- **មាលាទិ** : វត្ថុសម្រាប់ប្រដាប់កាយ មានផ្កាកម្រងជាដើម ។

៥- **ធារណឆន្ទតា** : សេចក្តីប្រាថ្នានឹងប្រដាប់តាក់តែង ។

៦- **តស្សធារណំ** : បានប្រដាប់តាក់តែងនូវវត្ថុសម្រាប់ប្រដាប់កាយ មានផ្កាកម្រងជាដើមនោះ ។

ឧច្ចាសយន មានអង្គ ៣

១- **ឧច្ចាសយនមហាសយនំ** : ទីដេក ទីអង្គុយដ៏ខ្ពស់ ដ៏ប្រសើរហួសប្រមាណ[១៣] ។

២- **បរិភោគចិត្តំ** : គិតនឹងដេក ឬអង្គុយ ។

៣- **បរិភោគករណំ** : បានដេក ឬ អង្គុយ ។

---

[១៣] ទីដេកអង្គុយ មានគ្រែ ឬ តាំងជាដើមដែលខ្ពស់លើសជាង ៨ ធ្នាប់ព្រះសុគតឡើងទៅ ហៅថាទីដេក ទីអង្គុយ ដ៏ខ្ពស់ហួសប្រមាណ ។

ខ្នាត ៨ ធ្នាប់ព្រះសុគតនោះគឺរាប់ចាប់ពីមេគ្រែ ឬតាំងពូដ៏ខាងក្រោមចុះមកស្មើនឹង ១ហត្ថក្តាប់ដៃ និង ១ចំអាមនៃបុរសធម្មតា ។

អង្គនៃសីល ១០

អង្គបាណាតិបាត រហូតដល់អង្គវិកាលភោជន ដូចគ្នានឹងអង្គនៃឧបោសថសីលដែរ អង្គនច្ចគីតមាន ៣ អង្គមាលាមាន ៣ ដូចគ្នានឹងអង្គនច្ចគីតមាលានៃឧបោសថសីលដែរ ខុសគ្នាខ្លះ គ្រាន់តែឧបោសថសីល អង្គនច្ចគីត និងអង្គមាលារួមចូលគ្នាជាអង្គ៦ ជាសិក្ខាបទ១, ឯសីល ១០ត្រូវបំបែកជាសិក្ខាបទ ២ គឺនច្ចគីត ជាសិក្ខាបទ ១ មានអង្គ ៣, មាលា ជាសិក្ខាបទមួយ មានអង្គ ៣ប៉ុណ្ណោះ។ អង្គឧច្ចាសយនមាន ៣ដូចក្នុងឧបោសថសីលដែរ។

ជាតរូប : មានអង្គ ៣

១- ជាតរូបរជតំ : មាស ឬ ប្រាស់ជាអកប្បិយភណ្ឌ។

២- អត្តុទ្ទិសតា : ចំពោះជារបស់ខ្លួន

៣-បដិគ្គណ្ហាទិ: បានទទួលកាន់យកដោយខ្លួនឯង ឬប្រើគេឱ្យទទួលកាន់យកទុកដាក់ឱ្យ ហើយត្រេកអរចំពោះមាស ឬ ប្រាក់នោះដោយឧបាយឯណានីមួយ។

កាលបើឧបាសក ឧបាសិកាប្រព្រឹត្តឱ្យកន្លងសិក្ខាបទណា១ លុះតែព្រមដោយអង្គក្នុងសិក្ខាបទនោះ១ ទើបឈ្មោះថាកន្លង បើមិនទាន់ព្រមដោយអង្គនោះទេ ក៏មិនបានឈ្មោះថា កន្លងនូវសិក្ខាបទនោះ១ឡើយ។

សេចក្តីវិនិច្ឆ័យក្នុងសិក្ខាបទ

បយោគ

សេចក្តីព្យាយាមនឹងប្រព្រឹត្តធ្វើឱ្យកន្លងសិក្ខាបទឈ្មោះថា បយោគ១ នោះមាន២ គឺ សាហត្ថិកប្បយោគ ១. អាណត្តិកប្បយោគ ១។

ការធ្វើឱ្យកន្លងដោយខ្លួនឯង ហៅថា សាហត្ថិកប្បយោគ. ប្រើអ្នកដទៃឱ្យធ្វើហៅថា អាណត្តិកប្បយោគ។

ក្នុងសិក្ខាបទទាំង ១០នោះ

សិក្ខាបទទី៣ គឺ អព្រហ្មចរិយ

សិក្ខាបទទី៤ គឺ មុសាវាទៈ

សិក្ខាបទទី៥ គឺ សុរាមេរយៈ

សិក្ខាបទទី៦ គឺ វិកាលភោជនៈ

សិក្ខាបទទី៧ គឺ នច្ចគីតៈ

សិក្ខាបទទី៨ គឺ មាលា និង សិក្ខាបទទី ៩ គឺឧច្ចាសយនៈ ទាំង ៧ សិក្ខាបទនេះជាសាហត្ថិកប្បយោគ ។

សិក្ខាបទទី១ គឺ បាណាតិបាត :

សិក្ខាបទទី២ គឺ អទិន្នាទាន : និង សិក្ខាបទទី១០ គឺ ជាតរូបៈ ទាំង ៣ នេះជាអាណត្តិកប្បយោគ ។

ម្យ៉ាងទៀត សិក្ខាបទទាំង ១០នោះ លោកចែកចេញជាពីរពួកគឺ សាណត្តិកៈ ពួក១. ជាអនាណត្តិកៈ ពួក១ ។ សិក្ខាបទឯណាដែលជាអាណត្តិកប្ប-យោគ សិក្ខាបទនោះជាសាណត្តិក ព្រោះអ្នករក្សាធ្វើដោយខ្លួនឯងក្តី ប្រើអ្នកដទៃឱ្យធ្វើក្តី ឈ្មោះថាកន្លងដូចគ្នា ។

សិក្ខាបទឯណាដែលជា សាហត្ថិកប្បយោគ សិក្ខាបទនោះជា អនាណត្តិកៈ ព្រោះអ្នករក្សាធ្វើដោយខ្លួនឯង ទើបឈ្មោះថា កន្លង បើប្រើអ្នកដទៃឱ្យធ្វើ នោះមិនបានឈ្មោះថាកន្លងទេ ។

កម្មបថ ៖

កម្មបថ < កម្ម + បថ កម្មប្រែថា អំពើ. បថ ប្រែថា គន្លង ឬផ្លូវ រួមជា កម្មបថ ប្រែថា គន្លង ឬផ្លូវនៃអំពើ ដែលគេធ្វើមាន ២យ៉ាងគឺ អកុសលកម្មបថ១. កុសលកម្មបថ ១។

អកុសលកម្មបថ ៖ ប្រែថា គន្លង ឬផ្លូវនៃអំពើអាក្រក់ **កុសលកម្មបថ** ប្រែថា គន្លង ឬ ផ្លូវនៃអំពើល្អ។

អកុសលកម្មបថមាន ១០យ៉ាងគឺ

កាយកម្ម ៣យ៉ាង

១- **បាណាតិបាតោ** ៖ កិរិយាសម្លាប់សត្វដោយកាយរបស់ខ្លួន ឬប្រើគេឱ្យសម្លាប់ដោយវាចា។

២- **អទិន្នាទានំ** ៖ កិរិយាលួចលាក់ ឆក់ដណ្តើមទ្រព្យគេ ដោយកាយរបស់ខ្លួន ឬប្រើគេឱ្យលួចលាក់ឆក់ដណ្តើមដោយវាចា។

៣- **កាមេសុមិច្ឆាចារោ**៖ កិរិយាប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ គឺ ធ្វើនូវមេថុនសេវន នឹងស្ត្រីដែលមានគេហួងហែងរក្សា។

វចីកម្ម ៤យ៉ាង

១- **មុសាវាទោ** ៖ កិរិយាពោលនូវពាក្យកុហក។

២- **បិសុណាវាចា** ៖ កិរិយាពោលនូវពាក្យញុះញង់សិកសៀត បំបែកបំបាក់អ្នកដទៃ។

៣- ផរុសវាចា : កិរិយាពោលនូវពាក្យអាក្រក់ មានពាក្យត្រគោះបោះបោកជេរប្រទេចអ្នកដទៃជាដើម ។

៤- សម្ផប្បលាបោ : កិរិយាពោលនូវពាក្យរោយរាយឥតប្រយោជន៍ ។

មនោកម្ម ៣យ៉ាង

១- អភិជ្ឈា : ចិត្តសម្លឹងរំពៃចំពោះទ្រព្យរបស់អ្នកដទៃ ដោយគិតបម្រុងនឹងឱ្យបានមកជាទ្រព្យរបស់ខ្លួន ។

២- ព្យាបាទោ : ចិត្តចងគំនុំគុំគួន គឺប៉ងនឹងឱ្យអ្នកដទៃដល់នូវសេចក្តីវិនាស ។

៣- មិច្ឆាទិដ្ឋិ : គំនិតយល់ខុស ហើយប្រកាន់ឡើងថាជាត្រូវ ។

កម្មបថ ១០យ៉ាងនេះ ជាផ្លូវអាក្រក់មិនត្រូវប្រព្រឹត្តឡើយ ។

កុសលកម្មបថ ១០យ៉ាង

កាយកម្ម ៣យ៉ាង

១-បាណាតិបាតា វេរមណី : ចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយាធ្វើសត្វមានជីវិតឱ្យធ្លាក់ចុះគន្លង គឺសម្លាប់សត្វ ។

២- អទិន្នាទានា វេរមណី : ចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយាកាន់យកនូវវត្ថុដែលគេមិនឱ្យដោយកាយ ឬ ដោយវាចា ។

៣- កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណី : ចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយាប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ ។

វចីកម្ម ៤យ៉ាង

១- មុសាវាទា វេរមណី ៖ ចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយាពោលនូវពាក្យកុហក ។

២- បិសុណាយ វាចាយ វេរមណី ៖ ចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយាពោលនូវពាក្យញុះញង់ស៊កសៀតបំបែកបំបាក់អ្នកដទៃ ។

៣- ផរុសាយ វាចាយ វេរមណី៖ ចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយាពោលនូវពាក្យអាក្រក់ មានពាក្យទ្រគោះបោះបោកជេរប្រទេចអ្នកដទៃជាដើម ។

៤- សម្ផប្បលាបា វេរមណី ៖ ចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយាពោលនូវពាក្យរោយរាយឥតប្រយោជន៍ ។

មនោកម្ម ៣យ៉ាង

១- អនភិជ្ឈា ៖ មិនមានចិត្តគិតសម្លឹងរំពៃចំពោះទ្រព្យរបស់អ្នកដទៃដោយគិតបម្រុងនឹងឱ្យបានមកជាទ្រព្យរបស់ខ្លួនឡើយ ។

២- អព្យាបាទោ ៖ មិនមានចិត្តចងគំនុំគុំគួន គិតប៉ងនឹងឱ្យអ្នកដទៃដល់នូវសេចក្ដីវិនាសឡើយ ។

៣- សម្មាទិដ្ឋិ ៖ គំនិតយល់ឃើញត្រូវពិត ហើយប្រកាន់ឡើងថាត្រូវមែន ។

ឧបាសក ឧបាសិកាទាំងឡាយ ដែលបានសមាទាននូវសីល ៥ ឬ ៨ ឬជាសីល ១០ គប្បីសិក្សានូវកម្មបថ ២០ ដូចបានពោលហើយថែមទៀតត្រូវវៀរចាកអកុសលកម្មបថ ១០ ហើយតម្កល់ខ្លួនឱ្យស៊ប់ល្អក្នុងកុសលកម្មបថ១០ទើបប្រពៃ ។

អង្គនៃអកុសលកម្មបថ

អង្គនៃបាណាតិបាត, អទិន្នាទាន, កាមេសុមិច្ឆាចារ និង មុសាវាទ មានពោលខាងដើមហើយ ។

បិសុណាវាចា មានអង្គ ៤

១- ភិន្ទិតព្វោបរោ : អ្នកដទៃដែលមានរូប គឺខ្លួនគប្បីញុះញង់បំបែក ។

២- ភេទនបុរេក្ខារតា: គិតនឹងញុះញង់បំបែកបំបាក់អ្នកដទៃនោះ ។

៣- តជ្ជោវាយាមោ: ព្យាយាមបំបែកបំបាក់អ្នកដទៃនោះ ។

៤- តស្សតទត្ថវិជ្ជាននំ: ញ៉ាំងអ្នកដទៃឱ្យដឹងច្បាស់នូវដំណើរដែលញុះញង់នោះ ។

ផរុសវាចា មានអង្គ ៣

១- អក្កោសិតព្វោបរោ : អ្នកដទៃដែលមានរូបគឺ ខ្លួនគប្បីជេរប្រទេច ។

២- កុបិតចិត្តំ: ចិត្តខឹងរទ្ធត់ ។

៣- អក្កោសនា: បានជេរប្រទេច ។

សម្ផប្បលាប មានអង្គ ២

១- ភារតយុទ្ធសិតាហរណាទិនិរត្ថកថា: ពាក្យឥតប្រយោជន៍មានរឿងចម្បាំងនៃភារត និង រឿងរាពណ៍លួចនាងសេដាយកទៅជាដើម ។

២- តថារូបីកថាកថនំ : បានពោលនូវពាក្យឥតប្រយោជន៍មានសភាពដូច្នេះ ។

អភិជ្ឈា មានអង្គ ២

១- បរភណ្ឌំ : ទ្រព្យជារបស់អ្នកដទៃ។

២- អត្តនោ បរិណាមនំ: គិតចង់បង្អោនទ្រព្យរបស់អ្នកដទៃនោះ ឱ្យបានមកជាទ្រព្យរបស់ខ្លួន ដោយកលឧបាយផ្សេងៗ។

ព្យាបាទ មានអង្គ ២

១- បរសត្តោ : អ្នកដទៃក្រៅពីខ្លួន ។

២- តស្សតំតំវិនាសចិន្តា: គិតចងគំនុំគុំគួននឹងអ្នកនោះ ដល់នូវសេចក្តីវិនាសដោយហេតុនោះ។

មិច្ឆាទិដ្ឋិ មានអង្គ ២យ៉ាង

១- វត្ថុនោចគហិតាការវិបរិតតា : ចិត្តប្រែប្រួលដោយអាការខុសអំពីព្រះរតនត្រ័យជាដើម។

២- យថាចនំគណ្ហាតិតថាភាវេនតស្សុបដ្ឋានំ : គំនិតដែលយល់ខុសនោះឃើញខុសយ៉ាងណា ក៏ប្រកាន់សេចក្តីខុសនោះថាជាត្រូវវិញ។

កម្មបថ ៤០

កម្មបថពោលដោយសង្ខេបមាន ២០ ដូចបានពោលមកហើយ តែក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា កម្មបថ បើពោលឱ្យពិស្តារសព្វគ្រប់នោះ មានដល់៨០ គឺអកុសលកម្មបថ ៤០ កុសលកម្មបថ ៤០។

កុសលកម្មបថ ៤០

កុសលកម្មបថ ៤០ ចាត់ជាកាយកម្ម ១២ វចីកម្ម ១៦ មនោកម្ម ១២

កាយកម្មមាន ១២គឺ

១- កិរិយាវៀរចាក ការសម្លាប់សត្វមានជីវិតដោយខ្លួនឯង ។

២- កិរិយាវៀរចាក ការប្រើគេឱ្យសម្លាប់សត្វមានជីវិត ។

៣- កិរិយាវៀរចាក ការពេញចិត្តក្នុងការសម្លាប់សត្វមានជីវិត ។

៤- កិរិយាវៀរចាក ការពិពណ៌នាសរសើរគុណនៃការសម្លាប់សត្វមានជីវិត ។

៥- កិរិយាវៀរចាក ការកាន់យកទ្រព្យដែលម្ចាស់គេមិនបានឱ្យដោយខ្លួនឯង ។

៦- កិរិយាវៀរចាក ការប្រើគេកាន់យកទ្រព្យដែលម្ចាស់គេមិនបានឱ្យ ។

៧- កិរិយាវៀរចាក ការពេញចិត្តក្នុងការកាន់យកទ្រព្យដែលម្ចាស់គេមិនបានឱ្យ ។

៨- កិរិយាវៀរចាក ការពិពណ៌នាសរសើរគុណនៃការកាន់យកទ្រព្យដែលម្ចាស់គេមិនបានឱ្យ ។

៩- កិរិយាវៀរចាក ការប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយដោយខ្លួនឯង ។

១០- កិរិយាវៀរចាក ការប្រើគេឱ្យប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ ។

១១- កិរិយាវៀរចាកការពេញចិត្តក្នុងការប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ ។

១២- កិរិយាវៀរចាក ការពិពណ៌នាសរសើរគុណនៃការប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ ។

ទចីកម្ម មាន ១៦

១- កិរិយាវៀរចាក ការនិយាយកុហកដោយខ្លួនឯង ។

២- កិរិយាវៀរចាក ការប្រើគេឱ្យនិយាយកុហក ។

៣- កិរិយាវៀរចាក ការពេញចិត្តក្នុងការនិយាយកុហក ។

៤- កិរិយាវៀរចាក ការពិពណ៌នាសរសើរគុណនៃការនិយាយកុហក ។

៥- កិរិយាវៀរចាក ការនិយាយញុះញង់ដោយខ្លួនឯង ។

៦- កិរិយាវៀរចាក ការប្រើគេឱ្យនិយាយញុះញង់ ។

៧- កិរិយាវៀរចាក ការពេញចិត្តក្នុងការនិយាយញុះញង់ ។

៨- កិរិយាវៀរចាក ការពិពណ៌នាសរសើរគុណនៃការនិយាយញុះញង់ ។

៩- កិរិយាវៀរចាក ការនិយាយពាក្យអាក្រក់ដោយខ្លួនឯង ។

១០- កិរិយាវៀរចាក ការប្រើគេឱ្យនិយាយពាក្យអាក្រក់ ។

១១- កិរិយាវៀរចាក ការពេញចិត្តក្នុងការនិយាយពាក្យអាក្រក់ ។

១២- កិរិយាវៀរចាក ការពិពណ៌នាសរសើរគុណនៃការនិយាយពាក្យអាក្រក់ ។

១៣- កិរិយាវៀរចាក ការនិយាយពាក្យឥតប្រយោជន៍ដោយខ្លួនឯង ។

១៤- កិរិយាវៀរចាក ការប្រើគេឱ្យនិយាយពាក្យឥតប្រយោជន៍ ។

១៥- កិរិយាវៀរចាក ការពេញចិត្តក្នុងការនិយាយពាក្យឥតប្រយោជន៍ ។

១៦- កិរិយាវៀរចាក ការពិពណ៌នាសរសើរគុណនៃការនិយាយពាក្យឥតប្រយោជន៍ ។

មនោកម្ម មាន ១២

១- កិរិយាវៀរចាក ការសម្លឹងរំពៃចង់បានទ្រព្យរបស់គេដោយខ្លួនឯង ។

២- កិរិយាវៀរចាក ការប្រើគេឱ្យសម្លឹងរំពៃចង់បានទ្រព្យរបស់គេ ។

៣- កិរិយាវៀរចាក ការពេញចិត្តក្នុងការសម្លឹងរំពៃចង់បានទ្រព្យរបស់គេ ។

៤- កិរិយាវៀរចាក ការពិពណ៌នាសរសើរគុណនៃការសម្លឹងរំពៃចង់បានទ្រព្យរបស់គេ ។

៥- កិរិយាវៀរចាក ការចងចិត្តគុំគួនគេ ដោយខ្លួនឯង ។

៦- កិរិយាវៀរចាក ការប្រើគេឱ្យចងចិត្តគុំគួនគេ ។

៧- កិរិយាវៀរចាក ការពេញចិត្តក្នុងការចងចិត្តគុំគួនគេ ។

៨- កិរិយាវៀរចាក ការពិពណ៌នាសរសើរនៃការចងចិត្តគុំគួនគេ ។

៩- កិរិយាវៀរចាក ការឃើញខុសចាកគន្លងធម៌ដោយខ្លួនឯង ។

១០- កិរិយាវៀរចាក ការប្រើគេឱ្យឃើញខុសចាកគន្លងធម៌ ។

១១- កិរិយាវៀរចាក ការពេញចិត្តក្នុងការឃើញខុសចាកគន្លងធម៌ ។

១២- កិរិយាវៀរចាក ការពិពណ៌នាសរសើរគុណនៃការឃើញខុសចាកគន្លងធម៌ ។

រួមកាយកម្ម ១២, វចីកម្ម ១៦, មនោកម្ម ១២ ត្រូវជា ៤០ ខាងកុសលកម្មបថ ។

ចំណែកឯអកុសលកម្មបថ ក៏មាន ៤០ ដូចគ្នា គ្រាន់តែពាក្យផ្ទុយគ្នាតែប៉ុណ្ណោះ ។

សេចក្តីបំភ្លឺអំពី

ក- កាមេសុមិច្ឆាចារ:

កាមេសុមិច្ឆាចារ ការប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ បានដល់ការប្រព្រឹត្តគឺការសេពមេថុនក្នុង ស្ត្រី ២០ជំពូកគឺ

១- មាតុរក្ខិតា : ស្រីដែលមាតាថែរក្សា។

២- បិតុរក្ខិតា : ស្រីដែលបិតាថែរក្សា។

៣-មាតាបិតុរក្ខិតា: ស្រីដែលមានមាតាបិតាថែរក្សា។

៤- ភាតុរក្ខិតា : ស្រីដែលមានបងប្រុស ឬ ប្អូនប្រុសថែរក្សា។

៥- ភគិនិរក្ខិតា : ស្រីដែលមានបងស្រី ឬ ប្អូនស្រីថែរក្សា។

៦- ញាតិរក្ខិតា : ស្រីដែលញាតិថែរក្សា។

៧-គោត្តរក្ខិតា : ស្រីដែលមានគោត្តថែរក្សា (អ្នកមានសែដូចគ្នាថែរក្សា) ។

៨- ធម្មរក្ខិតា : ស្រីដែលមានសង្ឃថែរក្សា ស្រីទាំង ៨ ពួកនេះ បើបុរណាណាមួយសេពហើយ ត្រូវទោសកាមេសុមិច្ឆាចារតែខាងបុរស ឯស្រីមិនត្រូវទោសអ្វីឡើយ។

៩- សារក្ខា : ស្រីដែលមានប្តីថែរក្សា។

១០-សបរិទណ្ឌា: ស្រីដែលមានស្តេចដាក់អាជ្ញាថា យកធ្វើជាទេពី។

១១-ធនក្កីតា : ស្រីដែលគេទិញដោយទ្រព្យ។

១២-ឆន្ទវាសិនី : ស្រីដែលនៅដោយស្ម័គ្រចិត្តគ្នានឹងគ្នា។

១៣-ភោគវាសិនី: ស្រីដែលនៅដោយសម្បត្តិ ។

១៤-បដវាសិនី : ស្រីដែលនៅនឹងគ្នាដោយសំពត់ស្បៀកដណ្តប់ ។

១៥-ឱទបត្តកិនី : ស្រីដែលគេផ្គោមដៃជាមួយបុរសហើយ ជ្រលក់ទៅក្នុងពាងទឹក ឬផ្តិលទឹក ។

១៦-ឱភតចុម្ពដា: ស្រីដែលគេដាក់ទ្រនូលពីក្បាល គឺស្រីអ្នករកឧសជាដើម ។

១៧-ទាសី ច ភរិយា ច : ស្រីដែលជាទាសីគេផង ជាភរិយាគេផង គឺស្រីដែលជាទាសីរបស់បុរសណាមួយ ហើយបុរសនោះយកធ្វើជាភរិយា ។

១៨- កម្មការីភរិយា : ស្រីដែលកូនឈ្នួលរបស់បុរសណាមួយ ហើយបុរសនោះយកធ្វើជាភរិយា ។

១៩- ធជាហដា : ស្រីនោះគេចាប់ពីក្នុងទ័ព ។

២០-មហុត្តិកា : ស្រីដែលនៅជាមួយគ្នាជាប្តីប្រពន្ធតែមួយវេលា ស្រីទាំង១២នេះ បើបុរសណាមួយទៅសេពហើយ ត្រូវទោសកាមេសុមិច្ឆាចារទាំងបុរសទាំងស្ត្រី ។

<u>**សួរថា**</u> : ស្រីទាំង ៨ជំពូកនេះ បើបុរសណាមួយទៅសេពហើយ ត្រូវកាមេសុមិច្ឆាចារៈ ចុះហេតុអ្វីចំណែកខាងស្រីក៏មិនត្រូវផង? ចំណែកខាងស្រី ១២ ជំពូកនោះ ហេតុអ្វីក៏ត្រូវទាំងបុរសទាំងស្ត្រី? ចូរអធិប្បាយមកមើល ។

ឆ្លើយ : ឯស្រីទាំង ៨ជំពូកនោះ បានជាត្រូវទោសក្នុងកាមេសុមិច្ឆាចារ ចំពោះតែបុរស, ស្ត្រីមិនត្រូវ ព្រោះថា ស្រីនោះ មាតាបិតាគ្រាន់តែឃុំគ្រងរក្សា កេរ្តិ៍មាយាទខាងក្រៅៗប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជាម្ចាស់សម្ពស្សរបស់ស្រីនោះទេ គឺ ថាគ្មានស្វាមីគ្រប់គ្រង បានជាលោកសំដែងថា បើបុរសណាមួយទៅសេពនឹង ស្រីនោះ ត្រូវទោសក្នុងកាមេសុមិច្ឆាចារៈ តែបុរស ឯស្ត្រីមិនត្រូវទោសឡើយ ។

ឯស្រីទាំង ១២ជំពូកនេះ ដែលថាត្រូវទោសក្នុងកាមេសុមិច្ឆាចារ ទាំង បុរសទាំងស្ត្រី ព្រោះថា ស្រីនោះមានស្វាមីគ្រប់គ្រងថែរក្សា ឈ្មោះថា លួច សម្ពស្សរបស់ស្វាមី ។ ដូច្នេះហើយបានជាលោកសម្តែងថា ស្រីពូកនេះ បើបុរស ណាមួយទៅសេព ត្រូវការមេសុមិច្ឆាចារទាំងបុរសទាំងស្ត្រី គឺស្ត្រីនោះឈ្មោះថា លួចសម្ពស្សប្តីទៅឱ្យបុរសដទៃ ។

១០- **មិច្ឆាទិដ្ឋិ**: គំនិតយល់ខុស ហើយប្រកាន់ឡើងថាជាត្រូវ ។

គំនិតយល់ខុសនោះ គឺជាការខុសចាកសភាពពិតក្នុងលោក សភាព ណាដែលពិតក្នុងលោក បែរជាយល់ថាមិនពិត សភាពណាដែលមិនពិត បែរ ជាយល់ចូលចិត្តថាមានពិតក្នុងលោកទៅវិញ ។

មិច្ឆាទិដ្ឋិនោះមាន ១០ គឺ

១- នត្ថិទន្នំ : ទានដែលគេឱ្យហើយមិនមានផល ។

២- នត្ថិយិដ្ឋំ : ការបូជាធំមិនមានផល

៣- នត្ថិហុតំ : សក្ការៈដ៏ល្មមគ្រាន់ដែលគេបូជាហើយមិនមានផល ។

៤-នត្ថិសុកដទុក្កដានំ កម្មានំ ផលវិបាកោ : ផលក្តី វិបាកក្តី នៃកម្មល្អ និងកម្មអាក្រក់ ដែលគេធ្វើមិនមាន ។

៥- នត្ថិអយំលោកោ : លោកនេះមិនមាន (លោកនេះនៃជនដែលស្ថិតនៅក្នុងបរលោកមិនមាន) ។

៦- នត្ថិបរោលោកោ : លោកដទៃមិនមាន (បរលោកនៃជនដែលស្ថិតនៅក្នុងលោកនេះមិនមាន) ។

ន័យទាំងពីរបទនេះថា សេចក្តីយល់ថា សត្វទាំងអស់នោះ រមែងដាច់សូន្យនៅក្នុងភពនោះៗ ។

៧- នត្ថិមាតា : មាតាមិនមាន ។

៨- នត្ថិបិតា : បិតាមិនមាន ទាំងពីរបទនេះមានសេចក្តីថា : "សេចក្តីប្រតិបត្តិត្រូវនិងខុស ក្នុងមាតានិងបិតាមិនមានផល" ។

៩-នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា : សត្វដែលច្យុតហើយ ចូលទៅកើតឡើងមិនមាន ។

១០- នត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា សម្មា បដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តិ : សមណៈនិងព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយជាអ្នកប្រតិបត្តិត្រូវដឹងច្បាស់ដោយខ្លួននូវលោកនេះ និងលោកដទៃ រមែងធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ដឹងច្បាស់មិនមានក្នុងលោក ។

កាលបើឧបាសក ឧបាសិកា ដែលបានសមាទាននូវសីល ៥ ឬ សីល ៨ ឬ សីល ១០ ត្រូវសិក្សាគោរពប្រតិបត្តិក្នុងកម្មបថ ៨០ ថែមទៀត ព្រោះថា

សីលដែលបុគ្គលសមាទានហើយ ដឹងថាបរិសុទ្ធ ឬ មិនបរិសុទ្ធនោះ ទាល់តែបុគ្គលនោះធ្វើការឆ្លុះបញ្ចាំង ពិចារណានូវអង្គនៃសីលមួយៗផង និងពិចារណាក្នុងកម្មបថ ៨០ថែមទៀត ទើបដឹងបាន។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះទេ យោគាវចរដែលជាអ្នកនឿយណាយចំពោះសេចក្ដីទុក្ខក្នុងខន្ធ ប្រាថ្នាដើម្បីឱ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វានជាស្ថានរំលត់បង់នូវសេចក្ដីទុក្ខ កាលបានសមាទាននូវសីលហើយគប្បីរក្សាកាយ វាចា ចិត្តឱ្យស្ថិតនៅក្នុងកុសលធម៌ហើយត្រូវធ្វើនូវសេចក្ដីសង្រួមក្នុងឥន្ទ្រិយ ៦ មានចក្ខុន្ទ្រិយជាដើម។ នៅពេលដែលអារម្មណ៍មានរូបជាដើមមកប៉ះផ្ទប់ កុំឱ្យអភិជ្ឈា និងទោមនស្ស (សេចក្ដីតូចចិត្ត) កើតឡើងគ្របសង្កត់ចិត្តបាន. ហើយត្រូវការលះបង់នូវមិច្ឆាជីវៈ (ការចិញ្ចឹមជីវិតខុស) សមាទាន (កាន់យក) នូវសម្មាជីវៈ (ការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ) ថែមទាំងធ្វើការពិចារណាក្នុងការប្រើប្រាស់សម្លៀកបំពាក់ បរិភោគភោជន ប្រើប្រាស់ទីដេក និងទីអង្គុយផឹកនូវភេសជ្ជៈឱ្យឃើញត្រឹមតែជាធាតុ ជាវត្ថុគួរខ្ពើមរអើមពន់ពេក បរិភោគប្រើប្រាស់មានប្រយោជន៍គ្រាន់តែញ៉ាំងអត្តភាពគឺសរីរៈនេះ ឱ្យមានជីវិតប្រព្រឹត្តទៅដោយឥរិយាបថ ៤ គឺ ដេក-ដើរ-ឈរ និងអង្គុយ ក្នុងការអប់រំចិត្តដោយការចម្រើនព្រះកម្មដ្ឋាន ដើម្បីកុំឱ្យឧបក្កិលេសមានសេចក្ដីល្មោភជាប់ចិត្តជាដើមក្នុងវត្ថុកើតឡើងគ្របសង្កត់ចិត្តបាន។

សេចក្ដីពន្យល់អំពីន័យខ្លះ

ឥន្ទ្រិយប្រែថាភាពជាធំមាន ៦ គឺ

១- ចក្ខុន្ទ្រិយំ : ភ្នែកជាសភាវៈធំ

២- សោតិន្ទ្រិយំ : ត្រចៀកជាសភាវៈធំ

៣- ឃានិន្ទ្រិយំ : ច្រមុះជាសភាវៈធំ

៤- ជិវ្ហិន្ទ្រិយំ : អណ្ដាតជាសភាវៈធំ

៥- កាយិន្ទ្រិយំ : កាយជាសភាវៈធំ

៦- មនិន្ទ្រិយំ : ចិត្តជាសភាវៈធំ

ឥន្ទ្រិយទាំង ៦ មានចក្ខុជាដើម បានជាសភាវៈធំ ព្រោះថាចក្ខុ គឺភ្នែក មានតួនាទីធំសម្រាប់ខាងឃើញរូប និងញុំាងចក្ខុវិញ្ញាណឱ្យកើតឡើង ។

សោត គឺត្រចៀកមានតួនាទីធំសម្រាប់ខាងឮសម្លេង និងញុំាង សោតវិញ្ញាណឱ្យកើតឡើង ។

ឃាន គឺច្រមុះ មានតួនាទីធំសម្រាប់ខាងធុំក្លិន ស្រូបក្លិន និងញុំាង ឃានវិញ្ញាណឱ្យកើតឡើង ។

ជិវ្ហា គឺអណ្ដាត មានតួនាទីធំសម្រាប់ខាងក្រេបជញ្ជក់នូវរស និងញុំាងជិវ្ហាវិញ្ញាណឱ្យកើតឡើង ។

កាយ គឺរាងកាយ មានតួនាទីធំសម្រាប់ខាងដឹងនូវវត្ថុដែលប៉ះ និង ញុំាងកាយវិញ្ញាណឱ្យកើតឡើង ។

មន គឺចិត្ត មានតួនាទីធំខាងទទួលពិចារណានូវធម៌ ។ អារម្មណ៍មាន ៦ នឹងពោលនៅខាងមុខ ។

សំវរធម៌ ធម៌សម្រាប់កំណត់ឱ្យដឹងថាសង្រួមមាន ៥យ៉ាងគឺ

១- សីលសំវរ : ធម៌សង្រួមគឺ សីល

២- សតិសំវរៈ ធម៌សង្រួមគឺ សតិ

៣- ញាណសំវរៈ ធម៌សង្រួមគឺ ប្រាជ្ញា

៤- ខន្តិសំវរៈ ធម៌សង្រួមគឺ សេចក្តីអត់ធ្មត់

៥- វីរិយសំវរៈ ធម៌សង្រួមគឺ ព្យាយាម

យោគាវចរដែលធ្វើសេចក្តីសង្រួមនូវឥន្ទ្រិយនោះគឺជាអ្នកមានចិត្តជឿស៊ប់ក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យ និងសេចក្តីប្រតិបត្តិតម្កល់ចិត្តវៀរចាកតាមសិក្ខាបទដែលខ្លួនបានសមាទានហើយគ្រប់សិក្ខាបទទាំងអស់ មានសតិ ស្មារតី និងប្រាជ្ញា ជាគ្រឿងរលឹកធ្វើការពិចារណានូវអារម្មណ៍ដែលមកប៉ះតាមទ្វារទាំង៦ មានចក្ខុទ្វារជាដើម. ជ្រើសរើសនូវអារម្មណ៍មិនបានកាន់នូវនិមិត្ត និងអនុព្យញ្ជនៈនៃឥត្ថីភាពឬបុរិសភាពណាមួយ ដែលហេតុញ៉ាំងរាគៈជាដើមឱ្យកើតឡើង និងមានប្រាជ្ញាពិចារណាបដិកូលភាពក្នុងការប្រើប្រាស់នូវវត្ថុមានសំលៀកបំពាក់ជាដើម ហើយជាអ្នកអត់ធ្មត់ចំពោះក្តៅនិងត្រជាក់ដែលកើតអំពីរដូវឬក៏លោកធម៌ ៨ មានលាភ និងអលាភជាដើម ដែលជាគ្រឿងបង្វិលសត្វលោក ឱ្យវិលវល់ ហើយជាអ្នកមានសេចក្តីព្យាយាមប្រឹងប្រែងអត់សង្កត់ ហាមឃាត់នូវអកុសលវិតក្កៈ (សេចក្តីត្រិះរិះអាក្រក់) មិនឱ្យកើតឡើងគ្របសង្កត់ចិត្ត បានមែនពិត ។

អាជីវនៃឧបាសក

កិរិយាលះបង់នូវជំនួញខុស ៥ប្រការ ហើយប្រកបកិច្ចការចិញ្ចឹមជីវិត ដោយត្រឹមត្រូវតាមធម៌ឈ្មោះថា "អាជីវនៃឧបាសក" ដូចមានពុទ្ធប្បញ្ញត្តិដែល ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ហាមចំពោះភិក្ខុទាំងឡាយថា :

បញ្ចហិ ភិក្ខវេ វណិជ្ជា

ឧបាសកេន អករណីយា

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ជំនួញខុសទាំងឡាយ ៥ប្រការ គឺឧបាសកមិនគប្បីធ្វើឡើយ ។

ជំនួញ ៥ ប្រការនោះគឺ

១- <u>សត្ថវណិជ្ជា</u> : ជួញគ្រឿងសាស្ត្រាវុធសម្រាប់ប្រហារ គឺធ្វើគ្រឿងសាស្ត្រាវុធនោះដោយខ្លួនឯង ឬប្រើអ្នកដទៃគេធ្វើឱ្យ ឬបានមកដោយហេតុឯណាមួយ ហើយលក់នូវគ្រឿងសាស្ត្រាវុធនោះ ។

២- <u>សត្តវណិជ្ជា</u> : ជួញមនុស្ស

៣- <u>មំសវណិជ្ជា</u> : ជួញសាច់ គឺចិញ្ចឹមនូវសត្វទាំងឡាយមានជ្រូកជាដើម លុះដល់សត្វទាំងឡាយនោះចម្រើនធំឡើង ក៏សម្លាប់យកសាច់លក់ ។

៤- <u>មជ្ជវណិជ្ជា</u> : ជួញទឹកស្រវឹង គឺផ្សំគ្រឿងណាមួយឱ្យកើតឡើងជាទឹកស្រវឹងដោយខ្លួនឯង ឬទិញគេយកមកហើយលក់នូវទឹកស្រវឹងនោះ ។

៥- វិសវណិជ្ជា : ជួញថ្នាំពិស គឺចាត់ចែងផ្សំថ្នាំពិសឱ្យកើតឡើងដោយខ្លួនឯង ឬឱ្យគេផ្សំឱ្យ ឬ បានមកដោយហេតុឯណាមួយ ហើយលក់នូវថ្នាំពិស ។

ឧបាសក កាលវៀរចាកជំនួញខុសទាំង ៥ប្រការនេះហើយ បានប្រព្រឹត្តការចិញ្ចឹមជីវិតដោយធម៌ ឈ្មោះថាមានអាជីវធម៌ដោយប្រពៃ ។

សូម្បីឧបាសិកា ក៏មានអាជីវៈដូចគ្នានឹងឧបាសកដែរ ។

ម៉្យាងទៀត ការចិញ្ចឹមជីវិតឯណាដែលជាប់ដោយសីល និងវត្តក្នុងសាសនាដទៃ ដូចយ៉ាងសេចក្ដីប្រតិបត្តិព្រហ្មញ្ញសាសនា មានការទស្សន៍ទាយនូវនក្ខត្តឫក្សមានថ្ងៃ ខែ លិច ឬអណ្ដែតល្អ អាក្រក់ដោយអំណាចដំណើរនៃព្រះអាទិត្យ ឬព្រះចន្ទ ដែលរះឡើង និងលិចចុះ ឬមានការរៀនមន្តអាគមន៍អួមអាម ស្ដោះព្រួស បួងសួង បន់ស្រន់អង្វរករ ធ្វើពលីកម្មផ្សេងៗជាដើម ដែលរាប់ចូលទៅក្នុងមិច្ឆាទិដ្ឋិជាមង្គលដទៃក្រៅចាកព្រះពុទ្ធសាសនា ដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិត ។

កាលបើឧបាសក ឧបាសិកា ស្វែងរកនូវមង្គលដទៃដោយហេតុ ព្រោះតែការរស់នៅមានសភាពបែបនេះ ឧបាសក ឧបាសិកានោះក៏ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានត្រៃសរណគមន៍ដាច់អស់ មិនឈ្មោះថា ឧបាសក ឧបាសិកា ដោយពិតៗក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាឡើយ ។

កាលបើសទ្ធាក្នុងគុណព្រះត្រៃរតន៍រលត់ហើយ សីលក៏រលត់ដែរ កាលបើសីលមិនមានហើយ គុណធម៌ដទៃមានសមាធិ វិបស្សនាក៏ដាច់សូន្យទៅតាមលំដាប់ កាលបើគុណធម៌ទាំងអស់នោះសាបសូន្យទៅហើយនោះ ឧបាសកឧបាសិកានោះ ក៏ក្លាយទៅជាជនអភ័ព្វចាកមគ្គផលក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាមែនពិត ។

អនុបសម្បន្នសីល

សីលរបស់អនុបសម្បន្ន មានដល់សីល១០របស់សាមណេរនិង សាមណេរី ទាំងឡាយ តែក្នុងកាលបច្ចុប្បន្ននេះមានត្រឹមតែសាមណេរប៉ុណ្ណោះ មិនឃើញមានសាមណេរីឡើយ ។

បើយោគាវចរមានភាពនៃខ្លួនជាសាមណេរ ត្រូវកាន់តាមសីលរបស់ខ្លួន កុំប្រព្រឹត្តកន្លង ឱ្យទាស់ខុសក្នុងវិន័យរបស់សាមណេរឡើយ ឯវិន័យរបស់សាមណេរនោះគឺ សិក្ខាបទ ១០, ទណ្ឌកម្ម ១០, នាសនង្គ ១០, សេខិយវត្ត ៧៥ លោកវជ្ជសិក្ខាបទ ៤៩ (ចូររកមើលក្នុងវិន័យសាមណេរ លោករៀបរៀងសព្វគ្រប់ហើយ) ។

សាមណេរ ត្រូវមានការសង្រួមឥន្ទ្រិយទាំង៦ មានចក្ខុន្ទ្រិយជាដើម បិទកុំឱ្យអកុសលធម៌ មានអភិជ្ឈា និងទោមនស្សជាដើមកើតគ្របសង្កត់ចិត្តបានក្នុងសម័យដែលអារម្មណ៍ ៦ មានរូបារម្មណ៍ជាដើម មកប៉ះផ្ទប់នឹងទ្វារ៦ មានចក្ខុទ្វារជាដើមផង, ត្រូវមានការចិញ្ចឹមជីវិត ត្រូវលះបង់នូវការចិញ្ចឹមជីវិតខុសចាកគន្លងធម៌ផង ហើយត្រូវមានការពិចារណាក្នុងការទទួលប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យ ៤ មានចីវរប្បច្ច័យជាដើម ឱ្យត្រឹមត្រូវល្អ កុំឱ្យឧបក្កិលេស មានការឈ្លក់ជាប់វង្វេងជាដើម កើតឡើងគ្របសង្កត់ចិត្ត ក្នុងការប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យ៤ នោះផងទៀត ។

ការសង្រួមឥន្ទ្រិយក្តី ការលះបង់នូវមិច្ឆាជីវៈ សមាទានកាន់យកនូវសម្មាជីវក្តី ការពិចារណានូវបច្ច័យទាំង ៤ ក្តីនឹងមានពោលក្នុងសីលរបស់ភិក្ខុក្នុងទីខាងមុខ ។

ភិក្ខុសីល សីលរបស់ភិក្ខុ មាន៤យ៉ាងគឺ

១- បាដិមោក្ខសំវរសីល : សីលសម្រេចអំពីសង្រួមតាមសិក្ខាបទក្នុងបាដិមោក្ខ ។

២- ឥន្រ្ទិយសំវរសីល : សីលសម្រេចអំពីសង្រួមឥន្រ្ទិយ ។

៣- អាជីវបារិសុទ្ធិសីល : សីលសម្រេចអំពីព្យាយាមជាគ្រឿងចិញ្ចឹមជីវិតស្អាត ។

៤- បច្ច័យសន្និស្សិតសីល: សីលអាស្រ័យដោយការកើតឡើងដោយការពិចារណា ហើយទើបបរិភោគប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យ ។

ក៏ឯសីលទាំង ៤នេះ ខ្ញុំនឹងសូមវិនិច្ឆ័យអំពីបាដិមោក្ខសំវរសីលជាមុន ។ សីលដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្តែងទុកជាបុគ្គលាធិដ្ឋានថា "ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ បានសង្រួមហើយ ដោយគ្រឿងសង្រួម គឺបាដិមោក្ខ អ្នកឃើញភ័យសូម្បីក្នុងទោសបន្តិចបន្តួច បានសមាទានសិក្សាក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ ប៉ុណ្ណោះហៅថា បាដិមោក្ខសំវរសីល ។

សេចក្តីអធិប្បាយ

ពាក្យថាបានសង្រួមដោយគ្រឿងសង្រួម គឺបាដិមោក្ខ ក្នុងពាក្យថាបានសង្រួម គឺបាដិមោក្ខនោះត្រង់ពាក្យថា "បាដិមោក្ខ" បានសេចក្តីដូចម្តេច សំដៅយកអ្វីព្រោះហេតុយ៉ាងណា?

-ពាក្យថា "បាដិមោក្ខ[១៤]" បានសេចក្តីថា ធម្មជាតិដែលបុគ្គលណារក្សា តែងញ៉ាំងបុគ្គលនោះឱ្យរួចចាកទុក្ខទាំងពួង មានទុក្ខក្នុងអបាយជាដើមផង. ឱ្យរួចភ័យទាំងពួងមានអត្តានុវាទភ័យជាដើមផង គឺសំដៅយកសិក្ខាបទទាំងប៉ុន្មាន ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់បញ្ញត្តមកដោយអាជ្ញារបស់ព្រះអង្គនោះឯង ព្រោះថាសិក្ខាបទទាំងនោះ សុទ្ធតែមានអំណាចនឹងញ៉ាំងអ្នកថែរក្សាតាមឱ្យរួចចាកទុក្ខ និងភ័យទាំងពួង ដូចបានពោលមកហើយ។ ព្រោះហេតុអ្វីបានជាព្រះអង្គទ្រង់សម្តែងចាត់បាដិមោក្ខនេះ ទុកជាគ្រឿងសង្រួម?

បានជាព្រះអង្គចាត់បាដិមោក្ខទុកជាគ្រឿងសង្រួមដូច្នេះ ព្រោះសិក្ខាបទទាំងប៉ុន្មានដែលសង្រួមមកឱ្យឈ្មោះថា : បាដិមោក្ខនោះ សុទ្ធតែសម្រាប់ឱ្យសង្រួមបិទនូវសេចក្តីប្រព្រឹត្តល្មើសតាមទ្វារកាយ និងតាមទ្វារវាចាទាំងអស់។ រួបរួមមកពាក្យថា "បានសង្រួមដោយគ្រឿងសង្រួម" គឺបាដិមោក្ខនោះ សំដៅយកបានសង្រួមតាមសិក្ខាបទព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់បញ្ញត្តទុកមកនោះឯង។

-ពាក្យបរិបូរណ៍ដោយអាចារ និងគោចរនោះ អ្វីហៅថាអាចារ អ្វីហៅថាគោចរ មានសេចក្តីយ៉ាងណា?

---

[១៤] បាដិមោក្ខមាន ២យ៉ាងគឺ សីលបាដិមោក្ខ បានដល់សីលសម្រេចមកអំពីសង្រួមតាមច្បាប់មាត្រា ព្រះវិន័យ១. គន្ថបាដិមោក្ខ បានដល់ច្បាប់មាត្រា ព្រះវិន័យ ១ (ក្នុងទីនេះសំដៅយកសីលបាដិមោក្ខ)។ បាតិមោក្ខទ្វេសមាន២យ៉ាងគឺ ឱវាទបាដិមោក្ខ បានដល់ដំបូន្មានរបស់ព្រះអង្គមានពាក្យខន្តិ បរមំ តបោតីតិក្ខា ជាដើម។ អាណាបាដិមោក្ខ បានដល់បាដិមោក្ខ ដែលភិក្ខុសម្តែងក្នុងថ្ងៃឧបោសថ មានពាក្យថា សុណាតុ មេ ភន្តេ ជាដើម។

-ដែលនឹងវិសជ្ជនា ក្នុងពាក្យទាំង ២ នេះ សូមវិសជ្ជនាអំពីពាក្យថា អាចារជាមុន ហើយសឡើមវិសជ្ជនាអំពីពាក្យថា គោចរជាបន្ទាប់តទៅ។

អាចារ និងអនាចារ

មារយាទ ឬសណ្ដាប់ ដែលត្រូវការដោយប្រយោជន៍ទាំងឡាយ សូមនិយាយអំពីអាចារជាដំបូងសិន ព្រោះធម៌ទាំង២ ជាគូបដិបក្ខនឹងគ្នា គឺអាចារបែកខាងកុសល អានាចារបែកខាងអកុសល។ ក៏ពាក្យថា អនាចារនេះលោកសំដៅយកសេចក្ដីប្រព្រឹត្តល្មើស ដោយកាយ ឬ វាចា ឬ ព្រមទាំងកាយទាំងវាចា។ ន័យមួយទៀតថា : សំដៅយកភាពដែលទ្រុស្តសីលទាំងអស់។ តែបើពោលអំពីការចិញ្ចឹមជីវិតវិញ សំដៅយកអំពើដែលភិក្ខុចិញ្ចឹមជីវិត ដោយការឱ្យឫស្សី ឱ្យស្លឹកឈើ, ឱ្យផ្កាឈើ, ផ្លែឈើ, ឱ្យគ្រឿងលំអិតសម្រាប់ងូតទឹក ឱ្យឈើស្ទន់ដល់ត្រកូល។ ពុំនោះដោយសម្ដែងអាការបន្ទាបខ្លួនទៅរកទាយកហាក់ដូចជាខ្ញុំកំដរគេ ឬដោយជួយផ្គត់ផ្គង់អែបអប ការពារពាក្យភ្ញាត់របស់បុគ្គលដទៃ ដើម្បីឱ្យគេស្រឡាញ់ដោយពោលពាក្យឡេះឡោះពិតខ្លះ, ទេខ្លះដូចជាសម្លសណ្ដែក ឆ្អិនខ្លះ នៅខ្លះ ដោយតាំងខ្លួនជាអ្នកថែរក្សាទារកឱ្យគ្រហស្ថ ដោយធ្វើជាជើងសា នាំដំណឹងឱ្យគ្រហស្ថ ឬដោយគ្រឿងចិញ្ចឹមជីវិតខុសណាមួយ ក្រៅអំពីនេះ ដែលព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់តិះដៀល ដូចធ្វើគ្រូពេទ្យមើលជម្ងឺយកទ្រព្យទានជាដើម។ ទាំងនេះហៅថា អនាចារទាំងអស់។ អនាចារនេះ មានខ្លះលោកចែកចេញជា២យ៉ាងគឺ

១- កាយិក : ប្រព្រឹត្តល្មើសតាមទ្វារកាយ ។

២- វាចសិក : ប្រព្រឹត្តល្មើសតាមទ្វារវាចា ។

សេចក្តីថា : ភិក្ខុអង្គខ្លះ វេលាដែលចូលទៅក្នុងជំនំសង្ឃ សម្តែងសេចក្តីមិនគោរព ឈរ ឬ អង្គុយប្រគៀកប្រគងនឹងភិក្ខុចាស់, ឈរ ឬអង្គុយលើអាសនខ្ពស់ជាងភិក្ខុចាស់, អង្គុយទទូរក្បាល, ឈរនិយាយ និយាយវាសដៃភិក្ខុចាស់ចង្ក្រមជើងទទេ ខ្លួនពាក់ស្បែកជើង ភិក្ខុចាស់ចង្ក្រមលើទីទាប ខ្លួនចង្ក្រមលើទីខ្ពស់ ភិក្ខុចាស់ចង្ក្រមផ្ទាល់ដី ខ្លួនចង្ក្រមលើទីចង្ក្រម, ឈរ ឬ អង្គុយជ្រៀតជ្រែកភិក្ខុចាស់, ហាមអាសនៈភិក្ខុខ្ចី ដាក់ឧសក្នុងរោងភ្លើង ឬបិទទ្វាររោងភ្លើងមិនបានប្រាប់ភិក្ខុចាស់, ចុះទៅកាន់កំពុងទឹកជ្រៀតជ្រែកភិក្ខុចាស់ ចុះមុនភិក្ខុចាស់។ វេលាងូតទឹកឡើងមកវិញចូលទៅកាន់ស្រុក និងចេញអំពីស្រុកក៏មានន័យដូចគ្នា។ ពុំនោះដើរចូលទៅកាន់បន្ទប់របស់ត្រកូល ដែលគេបិទបាំងទុកមានស្ត្រីអង្គុយត្រង់ទីណា ស្ទុះចូលទៅត្រង់ទីនោះ ច្រមស្ទាបអង្អែលក្បាលកូនក្មេងប្រុស១ទាំងអស់នេះ ចាត់ជាប្រព្រឹត្តអនាចារតាមទ្វារកាយ ។

ភិក្ខុអង្គខ្លះ វេលាចូលទៅកាន់ជំនុំសង្ឃសម្តែងសេចក្តីមិនគោរព មិនប្រាប់ភិក្ខុចាស់មុនហើយនិយាយធម៌ សួរប្រស្នា-សម្តែងបាដិមោក្ខ ឈរនិយាយនិយាយវាសដៃ។ បើចូលទៅកាន់ស្រុកឃើញស្ត្រីចាស់ក្តី ក្មេងក្តី ពោលពាក្យចចាកអារ៉ាកថា "នែស្ត្រីឈ្មោះនេះ នែស្ត្រីគោត្រនេះមានបបរទេ? មានបាយទេ? មានបង្អែមទេ? យើងបានអ្វីផឹក? បានអ្វីទំពាស៊ី? បានអ្វីបរិភោគ?

អ្នកនាងទាំងឡាយបានអ្វីប្រគេនយើង? ទាំងនេះចាត់ជាប្រព្រឹត្តអនាចារតាមទ្វារវាចា"។ ខាងឯអាចារវិញលោកសំដៅយក សេចក្តីសង្រួមសីលទាំងអស់ដែលខុសចាកអនាចារដូចបានពោលមកហើយនោះ ហើយលោកមានចែកចេញជាពីរយ៉ាងតាមទ្វារកាយ និងទ្វារវាចាដូចគ្នា តែសេចក្តីអធិប្បាយផ្ទុយគ្នានឹងអនាចារទាំងពីរនុ៎ះ អ្នកសិក្សាគប្បីផ្ទេរដាក់អំពីគ្នាមកពិចារណាផងចុះ។ ន័យមួយទៀតលោកសំដៅយកភិក្ខុដែលប្រកបដោយសេចក្តីគោរព ប្រកបដោយសេចក្តីកោតក្រែង បរិបូរដោយហិរិ និងឱត្តប្ប ស្លៀកដណ្តប់ល្អតាមសេក្ខិយវត្ត ឈានទៅមុខ ត្រឡប់ថយក្រោយ ក្រឡេកមើលទៅមុខ ក្រឡេកមើលទៅទិសផ្សេងៗ បត់អង្គុយ លាតសណ្តូក ជាទីនាំមកនូវសេចក្តីជ្រះថ្លា មានចក្ខុសម្លឹងចុះក្រោម បរិបូរដោយឥរិយាបថ គ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយទាំង៦ ដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ប្រកបរឿយៗនូវសេចក្តីភ្ញាក់រលឹក ប្រកបដោយសតិសម្បជញ្ញៈ មានសេចក្តីប្រាថ្នាតិច មានសេចក្តីសន្តោសមិនច្រឡូកច្រឡំដោយគ្រហស្ថ ឬដោយពួក ប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម ធ្វើដោយផ្ចិតផ្ចង់ក្នុងអភិសមាចារិកវត្ត ច្រើនដោយសេចក្តីគោរពកោតក្រែងដល់បុគ្គលដែលមានគុណគួរគោរពកោតក្រែងទាំងនោះហៅថា អាចារទាំងអស់។

គោចរនិងអគោចរ

សភាពដែលជាកន្លែងទីត្រេចទៅរបស់ឥន្ទ្រិយទាំង៦ មានចក្ខុន្ទ្រិយជាដើម បើពោលឱ្យអស់ជើងទៅ មានទាំងអាក្រក់ទាំងល្អ គឺអារម្មណ៍ដែលជា

ហេតុឱ្យកើតទោសមានទុស្សីលជាដើមក៏មាន ជាហេតុឱ្យកើតគុណមានសីលគុណក៏មាន តែក្នុងទីនេះលោកសំដៅយកតែអារម្មណ៍ជាហេតុឱ្យកើតគុណមានសីលគុណជាដើមតែម៉្យាងប៉ុណ្ណោះ ឯអារម្មណ៍ដែលជាហេតុនឹងឱ្យកើតទោសមានទុស្សីលជាដើមនោះ លោកមិនសំដៅយកឡើយ គឺលោកឱ្យឈ្មោះ ថា "អគោចរ" ដូច្នេះវិញ ព្រោះហេតុនោះដែលនឹងអាចពន្យល់ឱ្យងាយចូលចិត្តអំពីគោចរនេះបាន គោងតែអធិប្បាយអំពីអគោចរទុកជាមុនសិន ។

អារម្មណ៍ដែលជាអគោចរនោះ ព្រះវិជិតមារទ្រង់ត្រាស់សម្តែងទុកជាបុគ្គលាធិដ្ឋានដូច្នេះថា មានភិក្ខុអង្គខ្លះក្នុងសាសនានេះ មានស្ត្រីពេស្យា[១៥] ស្ត្រីមេមាយ, ស្ត្រីចាស់ក្រមុំ[១៦] មនុស្សខ្ទើយ, នាងភិក្ខុនី, រោងសុរាជាទីគោចរ ឬនៅជាប់ដោយស្តេចដោយអាមាត្យធំៗរបស់ស្តេចដោយពួកតិរ្ថិយ ដោយសាវកនៃតិរ្ថិយ ដោយគ្រហស្ថដែលមិនសមគួរ ពុំនោះទៅសេពគប់រាប់រកត្រកូលដែលមិនមានសទ្ធា មិនជ្រះថ្លាក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យ តែងជេរប្រទេសផ្តាសា រករឿងរកហេតុអំពីភិក្ខុ ភិក្ខុនី ឧបាសក ឧបាសិកាទាំងឡាយ ទាំងនោះចាត់ជាអគោចរទាំងអស់ ឯគោចរ គប្បីដឹងតាមលំអានដែលខុសគ្នាអំពីអគោចរនេះចុះ ។

- ន័យមួយទៀតគោចរលោកចែកចេញជា ៣យ៉ាងគឺ

---

[១៥] ស្ត្រីសាធារណៈ ។

[១៦] ច្រើនហៅតាមពាក្យសៀមថា ស្ត្រីសៅកែ ។

១- ឧបនិស្សយគោចរ : អារម្មណ៍ជាឧបនិស្ស័យនៃសីលគុណជាដើម បានដល់កល្យាណមិត្ត ។

២- អារក្ខគោចរ : អារម្មណ៍ជាគ្រឿងរក្សាទុកនូវចក្ខុទ្វារជាដើម បានដល់សតិ ។

៣- ឧបនិពន្ធគោចរ : អារម្មណ៍ជាគ្រឿងចងទុកនូវចិត្តបានដល់សតិបដ្ឋាន[១៧] ។

សេចក្ដីអធិប្បាយ

លោកដែលជាកល្យាណមិត្តបរិបូរដោយគុណ គឺកថាវត្ថុ ១០[១៨] ក្ដី លោកដែលជាពហុស្សូតតែងណែនាំអ្នក ដែលចូលទៅនៅជ្រកកោនអាស្រ័យផង ឱ្យបានស្ដាប់នូវធម៌ដែលមិនទាន់បានស្ដាប់ ដែលបានស្ដាប់ហើយឱ្យកាន់តែផ្លូវផង់ឡើង ឱ្យឆ្លងផុតចាកសេចក្ដីសង្ស័យក្នុងធម៌ដែលគួរសង្ស័យ ឱ្យបានតម្រង់

---

[១៧] ក្នុងទីខ្លះលោកពោលថាបានដល់កម្មដ្ឋាន ។

[១៨] កថាវត្ថុ ១០ គឺអប្បិច្ឆកថា ពាក្យនាំឱ្យមានសេចក្ដីប្រាថ្នាតិច ១. សន្តុដ្ឋិកថា ពាក្យនាំឱ្យមានសេចក្ដីសន្ដោស ១. បវិវេកកថា ពាក្យនាំឱ្យមានសេចក្ដីស្ងប់ស្ងាត់ ១. អសំសគ្គកថា ពាក្យនាំមិនឱ្យជាប់ជំពាក់១ វីរិយារម្ភកថា ពាក្យនាំប្រារព្ធព្យាយាម ១. សីលកថា ពាក្យនាំឱ្យតាំងនៅក្នុងសីល ១. សមាធិកថា ពាក្យនាំឱ្យសមាធិកើត១. បញ្ញាកថា ពាក្យនាំបញ្ញាកើត១. វិមុត្តិកថា ពាក្យនាំឱ្យវិមុត្តិកើតឡើង១. វិមុត្តិញាណទស្សនកថា. ពាក្យនាំឱ្យវិមុត្តិញាណទស្សនកើត១ ។

សេចក្តីយល់ឱ្យត្រង់ ឱ្យបានញ៉ាំងចិត្តរបស់ខ្លួនឱ្យជ្រះថ្លាឡើងក្តី លោកដែលបរិបូរ ដោយសទ្ធា. សីល. សុត. ចាគ. បញ្ញា កាលបើបានបុគ្គលណាមួយ សិក្សាតាម ទៅហើយមុខជានឹងបានចម្រើនដោយគុណទាំងនោះក្តី លោកទាំងនេះចាត់ជា ឧបនិស្ស័យគោចរដោយបុគ្គលាធិដ្ឋានទេសនា។

អារក្ខគោចរសោត ក៏ព្រះសក្យមុនីទ្រង់ត្រាស់សម្តែងទុកបុគ្គលាធិដ្ឋាន ទេសនាដូចគ្នា ថាភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ វេលាចូលទៅកាន់ស្រុកក្តី ដើរទៅតាម ថ្នល់ក្តី តែងមានចក្ខុសម្លឹងចុះក្រោម ក្រឡេកមើលប្រមាណមួយជួរនឹម ដើរ សង្រួមប្រយ័ត្នដោយល្អ មិនបានក្រឡេកមើល ដំរី សេះ រថ អ្នកថ្មើរជើង ស្រី ប្រុសជាដើម មិនមើលទៅលើ មិនអើតឈ្ងោកមើលទៅក្រោម មិនក្រឡេក មើលទៅទិសផ្សេងៗ ទាំងនេះចាត់ជាអារក្ខគោចរ។

ឯឧបនិពន្ធគោចរ សំដៅយកសតិបដ្ឋានទាំង៤ ដោយត្រង់ៗ ព្រោះសតិ បដ្ឋានទាំង៤នោះ ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ទុកថាជាអារម្មណ៍ ដែលព្រះអង្គជា បិតាទ្រង់ប្រទានទុកឱ្យសម្រាប់ចងក្រៀកទុកនូវភាវនាចិត្ត សមដូចជាគាថា ដែលលោកនិពន្ធទុកដូច្នេះ។

យថាថម្ភេ និពន្ធេយ្យ វច្ឆំ ទមន្តរោ ឥធ ពន្ធេយ្យេវំ សកំ ចិត្តំ សតិយារម្មណេ ទឡ្ហំ។

សេចក្តីថា: នរជនក្នុងលោកនេះ កាលដែលទូន្មាននូវកូនគោ តែងរមែង ចងក្រៀកទុកឱ្យយ៉ាងមាំនឹងសរសរស្តម្ភដូចម្តេចមិញ ឯព្រះយោគាវចរកុល

បុគ្គលសោត កាលទូន្មាននូវចិត្តរបស់ខ្លួន ក៏ត្រូវតែចងក្រៀកនូវចិត្តនោះដោយសតិយ៉ាងមាំក្នុងអារម្មណ៍របស់សតិបដ្ឋានដូច្នោះ ទើបអាចដើម្បីនឹងទូន្មានបាន ។ ទាំងនេះចាត់ជាឧបនិពន្ធគោចរ ។

ត្រង់ដែលថាប្រកបដោយអាចារ និងគោចរនោះ គឺប្រកបដោយអាចារ និងគោចរដូចបានពណ៌នាមកទាំងនេះឯង ។

អាចារ និងគោចរ ទាំងពីរនេះ ព្រះពុទ្ធទ្រង់បានរាប់បញ្ចូលក្នុងបាដិមោក្ខ ព្រោះអាចារសម្បទា និងគោចរសម្បទា ជាជំនួយដល់បាដិមោក្ខសំវរសីល គឺថាបាដិមោក្ខសំវរសីលដែលនឹងសម្រេចទៅបាន ក៏អាស្រ័យដោយភិក្ខុបានប្រតិបត្តិតាមលំអានអាចារ និងគោចរនេះផង កាលបើមិនប្រតិបត្តិតាមទេ បាដិមោក្ខសំវរសីលក៏រកសម្រេចទៅពុំបានឡើយមែនពិត ។

ឃើញភ័យក្នុងទោសបន្តិចបន្តួច

អធិប្បាយ ៖ សេក្ខិយវត្ត នឹងខន្ធកវត្តត្រង់សិក្ខាបទណាដែលជាអចិត្តកសូម្បីប្រព្រឹត្តកន្លងមិនចាំបាច់មានចិត្តក្លែងក៏គង់ត្រូវអាបត្តិ ឬ អកុសលចិត្តប្បាទទាំង១២ ជាដើមហៅថា ទោសបន្តិចបន្តួច ។

អើ! ថ្វីបើទោសយ៉ាងតូចបន្តិចបន្តួចជាបរមាណុ[១៥] យ៉ាងនេះក៏លោកមិនហ៊ានមើលងាយមិនហ៊ានប្រព្រឹត្តកន្លងឡើយ ប្រាកដបាក់ដូចជាទោសទាំង

---

[១៥] ពាក្យថា "បរមាណុ" នេះជាវិធីគិតប្រមាណ ឬ បែបពាក្យអដ្ឋកថា អង្គុលី ១, មានធញ្ញមាស ៧, ធញ្ញមាស ១ មាន ឱកា ៧, ឱកាស ១ មានលិក្ខា ៧, លិក្ខា ១ មានរថរេណុ ៣៦, រថរេ ១ មានតជ្ជារី ៣៦, តជ្ជារី ១ មានអណុ ៣៦, អនុ ១ មានបរមាណុ ៣៦ ។

នោះទំហំស្មើដោយភ្នំសិនេរុ ដែលមានកំពស់ដល់ ៦៨ សែនយោជន៍ ពុំនោះ អាបត្តិដែលជាទោសយ៉ាងតូចបំផុត ដូចអាបត្តិទុក្កដសិត ក៏លោកក្រឡេកមើល ទៅឃើញគួរឱ្យខ្លាច ហាក់ដូចជាទំហំស្មើដោយអាបត្តិបារាជិក មិនតែប៉ុណ្ណោះ ឡើយ សូម្បីតែអំពើណាដែលមិនទំនង តែព្រះពុទ្ធបានបដិសេធថា មិនមែន ជាអាបត្តិ មិនមែនជាការល្មើស ក៏លោកមិនហ៊ានប្រព្រឹត្តកន្លងដែរ ។ ដំណើរ ដែលលោកឃើញភ័យក្នុងទោសបន្តិចបន្តួចនោះបែបនេះឯង ។

ត្រង់ពាក្យថា សមាទានសិក្សាក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ មានសេចក្តីថា សមាទានសិក្សានូវកិច្ចឯណានិមួយ ដែលជាគ្រឿងជំនួយដល់សិក្ខាបទទាំងឡាយ ដូចយ៉ាងបញ្ញត្តិ ៩[២០] មានមូលបញ្ញត្តិជាដើម ហើយកាន់តាមប្រតិបត្តិតាម កិច្ចទាំងនេះ ឈ្មោះសមាទានសិក្សាក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ ។

សេចក្តីដែលបានពោលរួបរុះមកទាំងប៉ុន្មាននេះចាត់ជាបាដិមោក្ខសំវរសីល ។

---

[២០] បញ្ញត្តិ ៩យ៉ាងគឺ មូលបញ្ញត្តិ បញ្ញត្តិដើមក្នុងសិក្ខាបទនិមួយៗ ១. អនុប្បញ្ញត្តិ បញ្ញត្តិថែមបន្ទាប់ក្នុងសិក្ខាបទណាដែលច្រើនលើក ១. អនុប្បន្នប្បញ្ញត្តិ បញ្ញត្តិ បង្ការហេតុដែលមិនទាន់កើត បានដល់គរុធម៌ ៨ របស់នាងភិក្ខុនី។ សព្វត្ថប្បញ្ញត្តិ បញ្ញត្តិចំពោះភិក្ខុដែលនៅគ្រប់ប្រទេសទាំងអស់១. បរទេសប្បញ្ញត្តិ បញ្ញត្តិទូទៅ ទាំងភិក្ខុទាំងនាងភិក្ខុនី១. អសាធារណប្បញ្ញត្តិ បញ្ញត្តិចំពោះតែភិក្ខុ ឬចំពោះតែនាងភិក្ខុនី មិនទូទៅដល់គ្នានឹងគ្នា១. ឯកតោបញ្ញត្តិ បញ្ញត្តិតែខាងភិក្ខុនី ឬតែខាងនាងភិក្ខុនី មួយផ្នែក១. ឧភតោបញ្ញត្តិ បញ្ញត្តិចំពោះទាំងពីរផ្នែក ១។

បាដិមោក្ខសំវរសីលនេះ មានសទ្ធាសេចក្តីជឿពុទ្ធប្បញ្ញត្តិជាគ្រឿងជំនួយឱ្យសម្រេច គឺថាភិក្ខុអាចឱ្យសម្រេចបរិបូរណ៍បានដោយអំណោចសទ្ធា ជឿក្នុងសិក្ខាបទដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់បញ្ញត្តទុកមក ព្រោះថា ការដែលបញ្ញត្តនូវសិក្ខាបទនេះផុតវិស័យរបស់សាវក មានតែព្រះពុទ្ធទើបអាចបញ្ញត្តបាន ហេតុនោះត្រូវតែភិក្ខុជឿតាម ហើយសមាទានប្រតិបត្តិតាមកុំបីអាឡោះអាល័យក្នុងជីវិតរបស់ខ្លួនឡើយ ឱ្យសមដូចគាថាដែលលោកនិពន្ធទុកដូច្នេះ។

បាដិមោក្ខំ ចិរសោធេន្តោ អបេក្ខចីវិតំ, ចរេហ បញ្ញំ លោកនាថេន ន ភិន្ទេ សីលសំវរំ។

សេចក្តីថា : កុលបុត្រអ្នកមានសទ្ធា កាលដែលជម្រះបាតិមោក្ខសំវរសីល ស្ងួវប្រថុយលះបង់ជីវិតរបស់ខ្លួន កុំតែទម្លាយនូវសីលដែលព្រះបរមលោកនាថទ្រង់ត្រាស់បញ្ញត្តទុកមកនោះឡើយ។

កិកីវ អណ្ឌំ ចមរីវ វាលធី
បិយំវ បុត្តំ នយនំវ ឯកកំ
តថេវ សីលំ អនុរក្ខមានកា
សុបេសលា ហោថ សទា សគារវា

សេចក្តីថា : មេបក្សីត្រដេវរ៉ិច ស៊ូប្រថុយលះបង់ជីវិត ខំរក្សានូវពងរបស់ខ្លួនយ៉ាងណា, មេម្រឹគចាមរី ស៊ូប្រថុយលះបង់ជីវិត ខំរក្សានូវកន្ទុយរបស់ខ្លួនយ៉ាងណា កុដុម្ពិក ខំរក្សាកូនប្រុសតែមួយជាទីស្រឡាញ់យ៉ាងណោ, បុរស

ខ្ទាក់ភ្នែកម្នាងខំរក្សានូវភ្នែកមួយដែលសល់នៅយ៉ាងណា. លោកទាំងឡាយចូររក្សានូវស៊ីលរបស់ខ្លួន ជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តឱ្យណាស់ ចូរឱ្យប្រកបដោយសេចក្តីគោរពសព្វកាល ឱ្យបានដូចជាមេបក្សីត្រដេវរិចរក្សាពងជាដើមនោះចុះ ។

ឥន្ទ្រិយសំវរសីល

សីលដូចម្តេចហៅថា ឥន្ទ្រិយសំវរសីល?

សីលដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្តែងដោយបុគ្គលាធិដ្ឋានទេសនាថា : ភិក្ខុដែលបានស្ថិតនៅក្នុងបាដិមោក្ខសំវរសីលរួចហើយនោះ កាលបើបានឃើញរូបដោយភ្នែក ឮសម្លេងដោយត្រចៀក ធុំក្លិនដោយច្រមុះស្រស់ស្រូបរសដោយអណ្តាត. ប៉ះពាល់ផ្សព្វដោយកាយ ដឹងអារម្មណ៍ដោយចិត្តហើយមិនបានកាន់យកនូវនិមិត្ត និងអនុព្យញ្ជនៈក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនោះ ខំតែប្រតិបត្តិរក្សានូវឥន្ទ្រិយទាំង៦ មិនឱ្យអកុសលធម៌ដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈា និងទោមនស្សគាមជិះជាន់គ្របសង្កត់ចិត្តបាន "ប៉ុណ្ណោះហៅថា ឥន្ទ្រិយសំវរសីល" ។

សេចក្តីអធិប្បាយថា

ត្រង់ពាក្យថា មិនបានកាន់យកនូវនិមិត្ត និងអនុព្យញ្ជនៈមានសេចក្តីថា: ហេតុដែលអាស្រ័យនៅក្នុងសន្តានល្មមឱ្យចំណាំដឹងបានថាជាស្ត្រី ឬបុរសហៅថានិមិត្ត ។ ហេតុដែលអាស្រ័យនៅក្នុងសន្តានរបស់ស្ត្រីហៅថាឥត្ថីនិមិត្ត ។ ដែលអាស្រ័យនៅក្នុងសន្តានរបស់បុរសហៅថា បុរិសនិមិត្ត តួយ៉ាងទម្រង់រូបដែលប្លែកគ្នា ភាពដែលមានសាច់ដោះដុសខ្ពោតឡើង និងមិនខ្ពោតឡើង ភាពដែល

មិនមានពុកមាត់ ពុកចង្កា និងមានពុកមាត់ ពុកចង្កា មានសំពត់សម្រាប់ចងសក់ និងមិនមានសំពត់សម្រាប់ចងសក់ជាដើម។ ពុំនោះហេតុជាទីកើតនៃកិលេស ក៏ហៅថានិមិត្តដែរ គឺហេតុជាទីកើតនៃរាគ ហៅថាសុភមិត្ត[២១] ដែលជាទីកើតនៃទោសៈហៅថា បដិឃនិមិត្ត[២២] ដែលជាទីកើតនៃមោហៈ ហៅថាឧបេក្ខានិមិត្ត[២៣] អាការមានដៃ. ជើង. ក្បាល. សំណើច. សម្តីនិយាយ. សម្តីនិយាយ. សម្តីវាចាទៅមក និងអាការក្រឡេកចុងភ្នែកដើមភ្នែកជាដើមរបស់ស្ត្រី និងបុរសដែលជាគ្រឿងធ្វើនូវភាពរបស់កិលេសឱ្យប្រាកដឡើងហៅថាអនុព្យញ្ជនៈ។

ត្រង់ដែលថា មិនកាន់យកនោះ គឺមិនសម្គាល់ថា "នេះស្ត្រី នេះប្រុស នេះស្អាត នេះមិនស្អាត នេះពីរោះ នេះមិនពីរោះ" ដូច្នេះជាដើមគឺ ឱ្យនៅតែត្រឹមឃើញត្រឹមឮប៉ុណ្ណោះ ឬអាការណាដែលមាននៅក្នុងសរីរៈដូចសក់ និងរោមជាដើមក៏សម្គាល់ថា "នេះសក់ នេះរោមជាដើមប៉ុណ្ណោះឯង"។ ឯអារម្មណ៍ឯទៀត ដែលមកប៉ះពាល់ដល់ទ្វារឯទៀត ក្រៅពីនេះក៏គប្បីត្រិះរិះយកតាមលំអានដែលពោលមកនេះផងចុះ។

ត្រង់ពាក្យថា ខំប្រតិបត្តិរក្សានូវឥន្ទ្រិយទាំង៦ នោះ មានសេចក្តីថា : ត្រូវប្រុងប្រយ័ត្នស្មារតី យកស្មារតីជាសន្ទះសម្រាប់បិទនូវទ្វារទាំង៦ មានចក្ខុ

---

[២១] អាការជាទីប្រាថ្នាដែលជាហេតុឱ្យកើតរាគៈ

[២២] អាការមិនទីប្រាថ្នាដែលជាហេតុឱ្យកើតទោសៈ

[២៣] អារម្មណ៍ដែលជាវត្ថុនៃអញ្ញាណុបេក្ខា ។

ទ្វារជាដើម ការពារមិនឱ្យអារម្មណ៍ដែលជាគ្រឿងសត្រូវគួរឱ្យកើតសេចក្ដីស្ងប់ស្រឡាញ់ចូលទៅលុកលុយក្នុងហទយវត្ថុបាន កាលបើមានអារម្មណ៍ទាំងនោះមកប៉ះពាល់ ត្រូវយកស្មារតីទប់ឱ្យនៅទើតែត្រឹមទ្វារប៉ុណ្ណោះ គឺថាមិនត្រូវភ្លេចស្មារតីបណ្ដោយចិត្តឱ្យលង់ឈ្លក់ទៅក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនោះ ដោយស្ថានណោនីមួយៗឡើយ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះត្រូវឱ្យបំពេញនូវអាចារ និងគោចរដូចពោលរួចមកហើយក្នុងបាដិមោក្ខសំវរសីលនោះថែមទៀតផង ទើបអាចនឹងរក្សានូវឥន្ទ្រិយទាំង៦នោះបានដោយល្អ។ ដែលខំរក្សាយ៉ាងនេះមិនមែនដើម្បីប្រយោជន៍អ្វីដទៃឡើយ ដើម្បីតែនឹងបិទទុកនូវឥន្ទ្រិយទាំងនោះកុំឱ្យអកុសលធម៌ដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈា និងទោមនស្សចូលទៅលុកលុយដល់កុសលធម៌ទាំងពួងក្នុងសន្តានប៉ុណ្ណោះ ព្រោះថាអកុសលធម៌ទាំងនេះតែបណ្ដោយឱ្យចូលទៅដល់ក្នុងសន្តានបានហើយ មុខជានឹងបំផ្លាញនូវកុសលធម៌ទាំងពួងមិនឱ្យមានសេសសល់ឡើយ ហាក់ដូចជាបណ្ដោយឱ្យចោរចូលស្រុកដូច្នោះឯង។

សង្រួមនិងមិនសង្រួម

ក្នុងឥន្ទ្រិយសំវរសីលនេះ មានគ្រឿងកំណត់ថាជាសង្រួម ឬ មិនសង្រួម ដោយអំណាចនៃសំវរធម៌ និងអសំវរធម៌ណា១ កើតឡើង កាលបើធម៌ទាំងនេះមិនទាន់កើតឡើងទេ នឹងហៅថាជាសង្រួម ឬមិនសង្រួមមិនទាន់បានឡើយ។

ធម៌ដែលសម្រាប់កំណត់ឱ្យដឹងថាជាសង្រួមហៅថា "សំវរធម៌" ដែលសម្រាប់កំណត់ឱ្យដឹងថាជាមិនសង្រួមហៅថា "អសំវរធម៌" ហើយក្នុងធម៌នីមួយៗចែកចេញទៅទៀតមានប្រាំៗដូចគ្នា។

សំវរធម៌ ៥ គឺ

១-	សីលសំវរ	ធម៌សង្រួម គឺ សីល
២-	សតិសំវរ	ធម៌សង្រួម គឺ ស្មារតី
៣-	ញាណសំវរ	ធម៌សង្រួម គឺ បញ្ញា
៤-	ខន្តិសំវរ	ធម៌សង្រួម គឺ សេចក្ដីអត់ធន់
៥-	វីរិយសំវរ	ធម៌សង្រួម គឺ ព្យាយាម ។

អសំវរធម៌ មាន ៥ គឺ

១-	ទុស្សីល	ភាពជាអ្នកទ្រុស្តសីល
២-	មុដ្ឋសច្ច	ភាពជាអ្នកភ្លេចស្មារតី
៣-	អញ្ញាណ	សេចក្ដីមិនដឹង
៤-	អក្ខន្តិ	សេចក្ដីមិនអត់ទ្រាំ
៥-	កោសជ្ជៈ	សេចក្ដីខ្ជិលច្រអូស ។

សេចក្តីអធិប្បាយ

កាលបើអារម្មណ៍ទាំង៦ អារម្មណ៍ណាមួយមកប៉ះពាល់ដល់ទ្វារទាំង ៦ មានចក្ខុទ្វារជាដើម ទ្វារណាមួយហើយបណ្តាលឱ្យអសំវរធម៌ទាំង ៥ យ៉ាង កើតឡើង សូម្បីតែធម៌ណាមួយក្តីក៏ត្រូវដឹងបានថា ទ្វារនោះភិក្ខុមិនបានសង្រួម បិទដោយល្អទេ ព្រោះថា សេចក្តីសង្រួម និងមិនសង្រួមនោះ មិនមែនកើតតែត្រឹមទ្វារមានចក្ខុទ្វារជាដើមនោះឡើយ។

ចុះបើសេចក្តីសង្រួម និងមិនសង្រួមមិនមែនកើតតែត្រឹមចក្ខុទ្វារជាដើមទេ តើកើតដល់ទៅត្រឹមណាវិញ?

ដំណើរនេះត្រូវដឹងតាមលំដាប់នៃវិថីចិត្ត ដូចពោលតទៅនេះ តែនឹងពោលតែក្នុងចក្ខុទ្វារមួយប៉ុណ្ណោះគ្រាន់ជាតួយ៉ាង។

ក៏ក្នុងចក្ខុទ្វារនេះ កាលបើរូបារម្មណ៍មកប៉ះពាល់រង្វង់នៃចក្ខុបសាទ ហើយភវង្គក៏កើតឡើងហើយរលត់ទៅអស់វារៈ ២ដង ទៅតាមលំដាប់កិរិយាមនោធាតុ ដែលជាតួចក្ខុទ្វារាវជ្ជនចិត្ត ញ៉ាំងអាវជ្ជនកិច្ច គឺកិច្ចដែលពិចារណារករកនូវរូបារម្មណ៍នោះឱ្យស្រេចកើតឡើង ១ ខណៈរលត់ទៅ បន្ទាប់មក ចក្ខុវិញ្ញាណញ៉ាំងទស្សនកិច្ច គឺកិច្ចដែលឃើញនូវរូបារម្មណ៍នោះឱ្យសម្រេចកើតឡើង ១ ខណៈរលត់ទៅ បន្ទាប់មកវិបាកមនោធាតុ ដែលជាតួសម្បដិច្ឆន្នចិត្តញ៉ាំងសម្បដិច្ឆន្នកិច្ច គឺកិច្ចដែលទទួលរងនូវរូបារម្មណ៍នោះឱ្យសម្រេចកើតឡើង១ខណៈរលត់ទៅ ទើបវិបាកហេតុកមនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលជាតួសន្តីរណចិត្តញ៉ាំង

សន្តីរណកិច្ច គឺកិច្ចដែលត្រិះរិះឈ្លេចឈ្លីនូវរូបារម្មណ៍នោះ ឱ្យសម្រេចកើតឡើង ១ ខណៈរលត់ទៅ តមកកិរិយាហេតុកមនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលជាតួវោដ្ឋព្វនចិត្ត ញ៉ាំងវោដ្ឋព្វនកិច្ច គឺកិច្ចដែលកត់ត្រាទុកនូវរូបារម្មណ៍ ឱ្យសម្រេចកើតឡើង ១ ខណៈរលត់ទៅខាងក្រោយបំផុតទើបជវនៈប្រព្រឹត្ត ទៅតាមភាពរបស់អារម្មណ៍ ដែលគួរឱ្យកើតសំវរធម៌ ឬ អសំវរធម៌ដូចបាន ពោលមកហើយ ។

ក្នុងសម័យនៃភវង្គជាដើមនោះមិនទាន់បានឈ្មោះថា សង្រួម ឬ មិនសង្រួមនៅឡើយទេ ដែលបានឈ្មោះថា សង្រួម ឬមិនសង្រួម ត្រាក្នុងសម័យ របស់ជវនៈ ព្រោះសំវរធម៌ទាំង៥ ក្តី អសំវរធម៌ទាំង ៥ ក្តីដែលនឹងកើតឡើង ក៏កើតក្នុងខណៈរបស់ជវនៈតែម្យ៉ាង ហេតុនោះ កាលបើអារម្មណ៍ណាមួយចូល មកតាមទ្វារមានទ្វារចក្ខុជាដើម បណ្តាលឱ្យវិថីចិត្ត កើតរៀងតាមលំដាប់ ដរាប ដល់ជវនវិថីជាទីបំផុត ហើយសំវរធម៌ ឬ អសំវរណាមួយកើតឡើង ទើបអាច នឹងឱ្យឈ្មោះថា "សង្រួម ឬមិនសង្រួមបាន" ។

ក៏ប្រសិនបើធម៌ គឺទុស្សីលក្តី មុដ្ឋសច្ចក្តី, អញ្ញាណក្តី, អក្ខន្តិក្តី, កោសជ្ជក្តី កើតឡើងក្នុងខណៈនៃជវនៈហើយ អសំវរធម៌ក៏ឈ្មោះថា កើត ឡើងមែនពិត។ អសំវរធម៌ មានកាលយ៉ាងនេះអសំវរនោះលោកហៅថា : អសំវរធម៌ក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ ។ ព្រោះហេតុអ្វី?

ព្រោះកាលដែលអសំវរធម៌ កាលមានទ្វារផង ភវង្គផង វិថីចិត្តមាន អាវជ្ជនចិត្តជាដើមផង ជាធម្មជាតិ គឺភិក្ខុមិនបានគ្រប់គ្រងហើយ។ តើមាន សេចក្តីប្រៀបធៀបជាអ្វី? ចូរពោល ។

កាលដែលទ្វារក្នុងនគរទាំង ៤ គឺគេមិនបានបិទល្អហើយនោះ រីឯរបស់ទាំងឡាយ មានទ្វារនៃផ្ទះ និងទ្វារនៃឃ្លាំងពួជំខាងក្នុងជាដើម ដែលគេបានបិទល្អក៏ពិតមែនហើយ ក៏ព្រោះថា ភណ្ឌៈទាំងអស់នោះ ពួជំខាងក្នុងនគរជាវត្ថុគឺគេមិនរក្សាពិតមែន ព្រោះថាចោរទាំងឡាយអាចចូលតាមទ្វារនគរនោះ បើប្រាថ្នាយកនូវវត្ថុណោតប្បីកាន់យកនូវវត្ថុនោះបាន មានឧបមាយ៉ាងណា អសំវរធម៌មានទុស្សីលជាដើម កើតឡើងហើយក្នុងជវនៈ កាលដែលអសំវរធម៌ កាលមានយ៉ាងនេះ ទ្វារផង ភវង្គផង វិថីចិត្តមានអាវជ្ជនៈជាដើមផង ក៏ឈ្មោះថា ភិក្ខុនោះមិនបានគ្រប់គ្រងហើយដែរ ក៏មានសេចក្ដីឧបមេយ្យក៏យ៉ាងនេះ ។

ន័យមួយទៀត កាលដែលទ្វារនគរទាំងអស់ គឺគេបានបិទជិតល្អ ហើយចំណែកឯរបស់ទាំងឡាយ ផ្ទះពួជំខាងក្នុង ដែលគេមិនបានបិទបាំងការពារល្អទេ ក៏ឈ្មោះថា ភណ្ឌទាំងអស់ខាងក្នុងនគរ គឺគេបានរក្សាគ្រប់គ្រងល្អហើយចោរទាំងឡាយមិនអាចចូលទៅលួចយកភណ្ឌៈទាំងនោះបាន មានសេចក្ដីឧបមាយ៉ាងណា កាលដែលសំវរធម៌មានសីលជាដើមកើតឡើងក្នុងជវនហើយ ឬទ្វារមានចក្ខុទ្វារជាដើមផង ភវង្គផង វិថីចិត្តមានអាវជ្ជនជាដើមផង ជាធម្មជាតិគឺភិក្ខុគ្រប់គ្រងល្អហើយ ក៏មានសេចក្ដីឧបមេយ្យក៏យ៉ាងនោះ ។

ការពោលមកហើយនេះ គឺជាការពោលអំពីសំវរធម៌ និង អសំវរធម៌ដែលកើតតាមចក្ខុទ្វារប៉ុណ្ណោះ រីឯសំវរធម៌ដែលកើតតាមទ្វារឯទៀត មានសោតទ្វារជាដើម សូមអ្នកសិក្សាគប្បីយល់តាមដំណើរនៃការកើតឡើងនៃសំវរធម៌ និង អសំវរធម៌តាមចក្ខុទ្វារនេះផងចុះ ។

ក៏ឥន្ទ្រិយសំវរសីលនេះ ភិក្ខុគប្បីឱ្យសម្រេចដោយសតិ គឺថាមានសតិជាជំនួយឱ្យសំរេច ព្រោះថា ឥន្ទ្រិយទាំង ៦ បើភិក្ខុតាំងទុកដោយសតិហើយ អសំវរធម៌ទាំងឡាយមាន អភិជ្ឈាជាដើម មិនគប្បីតាមជិះជាន់បានឡើង។

មានសេចក្តីសរសើរថា : ឥន្ទ្រិយសំវរនេះ កាលបើបានសម្រេចដោយល្អហើយនឹងបានជាជំនួយដល់បាដិមោក្ខសំវរសីលផងទៀត គឺថាអាចនឹងញ៉ាំងបាដិមោក្ខសំវរសីលឱ្យតាំងនៅខ្ជាប់ខ្ជួនអស់កាលយូរ ហាក់ដូចសន្ទូងដែលគេបានបិទបាំងជិតល្អដោយរបង។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ព្រះយោគាវចរភិក្ខុអង្គនោះ ក៏ចោរពោលគឺកិលេសមិនអាចចូលមកបៀតបៀនបាន ហាក់ដូចជាស្រុកដែលគេបានបិទទ្វារជិតដោយល្អហើយ មិនមានឱកាសល្មមឱ្យចោរចូលទៅរឹបជាន់បានឡើយ។

សមដូចជាគាថាដែលលោកពោលទុកដូច្នេះ

រូបេសុ សទ្ទេសុ អថោ រសេសុ គន្ធេសុ ផស្សេសុ ច រក្ខតិន្ទ្រិយំ ឯតេ ហិ ទ្វារា បិធិតា សុសំវុតា ន ហន្តិ គាមំវ បរស្ស ហារិនោ

សេចក្តីថា : បុគ្គលត្រូវតែរក្សាទុកនូវឥន្ទ្រិយ ការពារកុំឱ្យអន្តរាយកើតឡើងព្រោះតែរូប, សម្លេង, ក្លិន, រស និងផ្សព្វផ្សាយទាំងឡាយ ព្រោះថាទ្វារទាំងឡាយមានចក្ខុទ្វារជាដើមនេះ តែបុគ្គលណោបិទវាំងល្អហើយ នឹងបៀតបៀននូវបុគ្គលនោះវិញមិនបាន ហាក់ដូចជាស្រុកដែលគេបានបិទទ្វារជិតល្អហើយចោរទាំងឡាយ ក៏មិនអាចដើម្បីនឹងបៀតបៀននូវអ្នកស្រុកបានឡើយ។

ន័យមួយទៀត ឥន្ទ្រិយសំវរសីលនេះ បើភិក្ខុអង្គណាបានធ្វើឱ្យសម្រេចហើយ រាគៈក៏មិនអាចចាក់ទម្លុះចិត្តរបស់ភិក្ខុអង្គនោះបានឡើយ ហាក់ដូចជាដំណក់ទឹកភ្លៀងដែលមិនអាចនឹងលិចស្រោចនូវផ្ទះដែលគេប្រក់យ៉ាងជិតល្អនោះឯង ។ មានគាថាដែលព្រះពុទ្ធដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ទុកជាគ្រឿងពិសោធន៍ដូច្នេះ :

យថា អគារំ សុច្ឆន្នំ វុដ្ឋិ ន សមតិវិជ្ឈតិ ឯវំ សុភាវិតំ ចិត្តំ រាគោ ន សមតិវិជ្ឈតិ

សេចក្តីថា : ដំណក់ទឹកភ្លៀងមិនអាចលិចស្រោចនូវផ្ទះ ដែលគេប្រក់ជិតដោយល្អយ៉ាងណា រាគក៏មិនអាចនឹងចាក់ទម្លុះនូវចិត្តដែលបុគ្គលបានចម្រើនដោយល្អដូច្នោះឯង ។

អាជីវបារិសុទ្ធិសីល

អំពើដែលភិក្ខុចិញ្ចឹមជីវិតដោយល្អ វៀរចាកព្យាយាមជាគ្រឿងចិញ្ចឹមជីវិតខុស ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចនៃកិរិយាប្រព្រឹត្តកន្លងនូវសិក្ខាបទដែលព្រះជិនស្រីទ្រង់បញ្ញត្ត ព្រោះហេតុតែគ្រឿងចិញ្ចឹមជីវិតនោះ ដោយអំណាចនៃបាបធម៌ ៥ តិរច្ឆានវិជ្ជាក្តីជាដើម ហៅថា អាជីវបារិសុទ្ធិសីល ។

អធិប្បាយសិក្ខាបទ ៦

បានពោលមកហើយក្នុងខាងលើនេះថា សិក្ខាបទដែលព្រះជិនស្រីទ្រង់បញ្ញត្ត ព្រោះតែគ្រឿងចិញ្ចឹមជីវិត តើសិក្ខាបទ ៦នោះ សិក្ខាបទណាខ្លះ?

សិក្ខាបទ ៦ ដែលព្រះជិនស្រីទ្រង់បញ្ញត្ត ព្រោះហេតុគ្រឿងចិញ្ចឹមជីវិតនោះដូច្នេះគឺ

១- ភិក្ខុមានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក ឱ្យសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់បាន ហើយពោលអួតនូវឧត្តរិមនុស្សធម្ម គឺមហគ្គតធម៌ និងលោកុត្តរធម៌ដែលមិនមានក្នុងខ្លួន ព្រោះហេតុតែការចិញ្ចឹមជីវិត ត្រូវអាបត្តិបារាជិក។

២- ភិក្ខុដល់នូវភាពជាអ្នកត្រេកអរ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចន្លោះស្ត្រីនិងបុរស ប្រាប់នូវសេចក្តីត្រូវការរបស់បុរសដល់ស្ត្រី ឬប្រាប់នូវសេចក្តីត្រូវការរបស់ស្ត្រីដល់បុរស គឺធ្វើមេអណ្តើកដឹកនាំឱ្យបុរសនិងស្ត្រីបានត្លាជាប្តីប្រពន្ធ ឬគ្រាន់តែឱ្យបានជាសហាយស្មន់ ព្រោះហេតុតែការចិញ្ចឹមជីវិត ត្រូវអាបត្តិសង្ឃាទិសេស។

៣- ភិក្ខុពោលអួតឧត្តរិមនុស្សធម្មមិនចំៗ តែណែបបញ្ចៀងមកដាក់ខ្លួនថា "មើលតែភិក្ខុអង្គណោ ដែលនៅក្នុងវិហាររបស់អ្នក ភិក្ខុអង្គយនោះជាព្រះអរហន្តហើយ ពោលអួតដូច្នេះ ព្រោះហេតុតែការចិញ្ចឹមជីវិត ត្រូវអាបត្តិថុល្លច្ច័យ"។

៤- ភិក្ខុឥតជំងឺ សូមបណីតភោជនទាំងឡាយដើម្បីប្រយោជន៍នៃខ្លួនហើយឆាន់ព្រោះហេតុតែការចិញ្ចឹមជីវិត ត្រូវអាបត្តិបាចិត្តិយ។

៥- ភិក្ខុនីមិនមានជំងឺ សូមនូវបណីតភោជនទាំងឡាយ ដើម្បីប្រយោជន៍នៃខ្លួន ហើយឆាន់ព្រោះហេតុតែចិញ្ចឹមជីវិត ត្រូវអាបត្តិបាដិទេសនីយ។

៦- ភិក្ខុមិនមានជំងឺ សូមសម្លក្តី បាយក្តី ដើម្បីប្រយោជន៍នៃខ្លួនហើយឆាន់ ព្រោះហេតុតែចិញ្ចឹមជីវិត ត្រូវអាបត្តិទុក្កដ។

បាបធម៌

ពាក្យថាបាបធម៌ បានសេចក្ដីថា ធម៌លាមកអាក្រក់មាន ៥ យ៉ាងគឺ

១- កុហនា : ការកុហកដោយឫក

២- លបនា : ការលួងលោមដោយវាចា

៣- នេមិត្តិកតា : ភាពជាអ្នកប្រើកលឧបាយដោយកាយខ្លះ ដោយវាចាខ្លះ

៤- និប្បេសិកតា: ភាពជាអ្នកប្រើសម្ដីជាខ្នាសសម្រាប់កោសយកលាភ

៥- លាភេនលាភំ និជិគីសនតា : ភាពនៃការស្វែងរកលាភ ដោយយកលាភជានុយ ឬ ជាថ្នាក់។

១-កុហនា :

អធិប្បាយ : ភិក្ខុប្រាថ្នាចង់បានលាភ ចង់បានគេគោរព ចង់ឱ្យគេសរសើរ ចង់សម្ដែងគុណដែលមិនមានក្នុងខ្លួន ហើយប្រើកុហនវត្ថុ (ឫកកុហក) ៣ យ៉ាងគឺ

១- បច្ច័យបដិសេវន : ឫកកុហកប៉ែកខាងសេពនូវបច្ច័យ ៤។

សេចក្ដីថា : ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ កាលបើគហបតីទាំងឡាយគេនិមន្តដោយបច្ច័យ ៤ បើទុកជាខ្លួនត្រូវការដោយបច្ច័យទាំងនោះក្ដី ក៏ប្រកែកមិនព្រមទទួលដោយសម្ដែងឫកខ្លួន ឱ្យគេដឹងថាជាអ្នកសន្ដោសយ៉ាងឧក្រិដ្ឋ មិនត្រូវការដោយបច្ច័យដែលថ្លៃថ្លា ត្រូវការតែបច្ច័យដែលសៅហ្មង ដូចចីវរបំសុកូលជាដើម យល់ដឹងថាគហបតីទាំងនោះ មានសទ្ធាតម្កល់ស៊ប់មកលើខ្លួន

ល្មមតែបង្អោនបច្ច័យមកឱ្យជាន់ក្រោយ ចំនួនជាទាល់តែដឹកដោយរទេះ ទើបបែរជាទទួលវិញដោយប្រកាសខ្លួនថា "អាត្មាមិនជាអ្នកត្រូវការដោយបច្ច័យទាំងនេះទេ ប៉ុន្តែដោយអាត្មាទទួលនេះ គឺដោយសេចក្ដីសង្គ្រោះដល់អ្នកទាំងឡាយ ព្រោះថាបើអាត្មាមិនទទួលទៅ អ្នកទាំងឡាយនឹងស្ថិតនៅជាខាងក្រៅអំពីបុណ្យស្រឡះ ព្រោះហេតុនោះបានជាអាត្មាទទួល"។ មិនត្រឹមតែវាយប្ញកដោយសម្ដីដូច្នេះឡើយ ទោះបីធ្វើទឹកមុខស្រងូតស្រងាត់ស្រគត់ស្រគំ ហាក់ដូចជាមានគុណវិសេសក្នុងខ្លួន ដើម្បីឱ្យគេមានសទ្ធាជាប់ចិត្តលើខ្លួន ដោយសម្លឹងលាភសក្ការៈ និងពាក្យសរសើរជាដើម ដែលមានទំនងយ៉ាងនេះ ហៅថាប្ញកកុហកបែកខាងសេពនូវបច្ច័យទាំងអស់។

២- សាមន្តជប្បន : ប្ញកកុហកបែកខាងពាក្យខ្សឹបខ្សៀវក្បែរៗបង្ហើបមុខឱ្យគេដឹងថាខ្លួនជាអ្នកត្រាស់នូវឧត្តរិមនុស្សធម្ម។

សេចក្ដីថា : ភិក្ខុអង្គខ្លះក្នុងសាសនានេះ មានប្រាថ្នាចង់បានលាភ ចង់ឱ្យគេសរសើរ ហើយពោលពាក្យផ្អែមដោយអរិយធម៌ជម្រាលមកដាក់ខ្លួនថា "អ្នកទាំងឡាយចូរមើលតែលោកអង្គណា ដែលប្រើប្រាស់ចីវរ បាត្រជាដើមបែបនេះៗ ឧបជ្ឈាយ៍និងអាចារ្យជាដើមរបស់លោកបែបនេះៗ លោកនៅក្នុងវត្តបែបនេះៗជាដើម លោកអង្គនោះហើយជាសមណៈដ៏ប្រសើរមានសក្ដិធំ ដោយលោកបាននូវគុណវិសេសបែបនេះៗ ពុំនោះពោលពាក្យប្រប៉ាច់ប្រប៉ោចហួសហេតុ ឬអួតថា គេសរសើរខ្លួនតែដោយមាត់ខ្លួនជាដើម ដែលមានទំនងសសៀរចូលទៅជិតលោកុត្តរធម៌ បែបនេះក៏ហៅថា ប្ញកកុហកបែកខាងពាក្យខ្សឹបខ្សៀវក្បែរទាំងអស់។

៣- ឥរិយាបថសន្និស្សិត : ឫកកុហកអាស្រ័យដោយឥរិយាបថ ។

សេចក្ដីថា : ភិក្ខុអង្គខ្លះក្នុងសាសនានេះ មានសេចក្ដីប្រាថ្នាដ៏លាមក ចង់ឱ្យគេសរសើរថាខ្លួនជាអ្នកបាននូវគុណវិសេសផ្សេងៗ ហើយផ្គត់ផ្គង់ឥរិយាបថដេក ដើរ ឈរ អង្គុយ យកតម្រាប់លោកអ្នកបាននូវគុណវិសេស ហាក់ជាបរិបូណ៌ដោយសតិនិងសម្បជញ្ញៈ ពុំនោះហាក់ដូចជាមានចិត្តតម្កល់នៅមាំ ដោយសមាធិ ជួនណានៅក្នុងកណ្ដាលប្រជុំធ្វើអាការដូចជាចូលឈានយ៉ាងនេះហៅថា ឫកកុហកអាស្រ័យដោយឥរិយាបថ ។

អំពើដែលភិក្ខុអ្នកប្រាថ្នានូវលាភសក្ការៈ និងកេរ្តិ៍ឈ្មោះប្រព្រឹត្តធ្វើដោយឫកកុហកទាំង៣ យ៉ាងណា ១ ដូចពណ៌នាមកដោយសង្ខេបហៅថា កុហនា ។

២- លបនា

អធិប្បាយថា : ភិក្ខុមានសេចក្ដីប្រាថ្នាដ៏លាមក ចង់បានលាភសក្ការ និងកេរ្តិ៍ឈ្មោះ កាលបើឃើញមនុស្សគេដើរមកកាន់វត្ត ក៏ស្រែកសួរគេមុន បើគេប្រាប់ថាមកនិមន្តភិក្ខុ ខ្លួនបាននិមន្តជំនួសឱ្យគេក្ដី និយាយអួតដាក់ខ្លួនថា "អាត្មាឈ្មោះនេះ ស្ដេច មន្ត្រីតូចធំឯណោះៗ សុទ្ធតែជ្រះថ្លានឹងអាត្មាទាំងអស់ដូច្នេះក្ដី និយាយបញ្ជោរ និយាយក្បៀរ និយាយចងជើង និយាយពើ និយាយលើកាប់ក្រោមជាដើម ដើម្បីនឹងគោះយកបច្ច័យអំពីទាយកក្ដីទាំងនេះហៅថា លបនា ។

៣- នេមិត្តិកតា

អធិប្បាយថា : ភិក្ខុចង់បានទូវលាភសក្ការៈនិងកេរ្តិ៍ឈ្មោះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក ហើយសម្តែងអាការណាមួយដោយកាយឬដោយវាចា ដែលជាហេតុនឹងញ៉ាំងបច្ច័យឱ្យកើត គួយ៉ាងដូចភិក្ខុបានឃើញមនុស្សកាន់បង្អែមហើយទុកជាខ្លួនស្គាល់ប្រាកដ ក៏ធ្វើជាសួរដើម្បីឱ្យគេដឹងថាត្រូវការ ឬនិយាយគួញត្អែរប្រាប់ទាយកចំពោះបច្ច័យត្រង់ៗក្តី និយាយពាក្យបញ្ចិតបញ្ចៀងនាយអាយឱ្យគេយល់ថាខ្លួនត្រូវការដោយបច្ច័យក្តី និយាយពាក្យកៀសជិតៗបច្ច័យឱ្យគេទើសទាល់មិនហ៊ានខានឱ្យក្តី ទាំងនេះហៅថានេមិត្តិកតា។

៤-និប្បេសិកតា

អធិប្បាយថា : ភិក្ខុចង់បានទូវលាភសក្ការនិងកេរ្តិ៍ឈ្មោះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាដ៏លាមក ដោយសម្តែងអំណាចជេរប្រទេចដល់ទាយក ដោយអក្កោសវត្ថុ[២៤] យ៉ាងណាមួយក្តី និយាយបង្អ្រប និយាយតិះដៀលលើកទោសថា គេមិនមានសទ្ធា មិនមានជ្រះថ្លាជាដើមក្តី និយាយដើមអាក្រក់អំពីផ្ទះនេះប្រាប់ដល់ផ្ទះនោះក្តី ទាំងនេះហៅថា និប្បេសិកតា។

---

[២៤] អក្កោសវត្ថុ ពាក្យសម្រាប់ជេរ ១០យ៉ាងគឺ ឯងជាចោរ ឯងជាពាល១ ឯងជាអ្នកវង្វេង ១ ឯងជាសត្វអូដ្ឋ ១ ឯងជាសត្វគោ ១ ឯងជាសត្វលា ១ ឯងជាសត្វនរក ១ ឯងជាតិរច្ឆាន ១ សុគតិរបស់ឯងគ្មាន ១ ទុគ្គតិប្រាកដដល់ឯង ១

៥- លាភេនលាភំ និជិគីសនតា

អធិប្បាយថា : ភិក្ខុចង់បាននូវលាភសក្ការនិងកេរ្តិ៍ឈ្មោះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាដ៏លាមក ហើយលាភដែលខ្លួនបានអំពីផ្ទះឯណោះយកទៅប្រាប់ដល់ផ្ទះឯណោះ យកមកឱ្យដល់ផ្ទះឯណោះ ដើម្បីនឹងបណ្តុះលាភនោះឱ្យកាន់តែចំរើនកើនឡើងៗ យ៉ាងនេះហៅថា លាភេនលាភំ និជិគីសនតា ។

ត្រង់ដែលថា មិច្ឆាជីវប្រព្រឹត្តទៅអំណាចនៃបាបធម៌ ៥ ជាដើមនោះ ដូចន័យដែលបានអធិប្បាយមកហើយដោយសង្ខេបនេះឯង ។

តិរច្ឆានវិជ្ជា

តិរច្ឆានវិជ្ជា គឺចំណេះដែលថោកទាប ទុកដូចជាចំណេះរបស់សត្វតិរច្ឆាន ព្រោះមិនមានប្រយោជន៍ ។

តិរច្ឆានវិជ្ជា : នោះមានច្រើនជាអនេកពេកហោស់ តាមន័យដែលព្រះដ៏មានជោគទ្រង់ត្រាស់សម្តែងទុកក្នុងព្រហ្មជាលសូត្រទី១ ក្នុងគម្ពីរទីឃនិកាយ សីលខន្ធវគ្គ ឬក្នុងសុភសូត្រទី ១០ ក្នុងគម្ពីរទីឃនិកាយ តែក្នុងទីនេះពោលទុកដោយសង្ខេបតែត្រឹម ៨ យ៉ាង ប៉ុណ្ណោះគឺ

១- អង្គំ :តម្រានិយាយអំពីសរីរាវយវៈមានដៃនិងជើងជាដើម ។

២- និមិត្តំ : តម្រាសម្រាប់ទាយនូវហេតុផ្សេងៗ ។

៣-ឧប្បាតំ : តម្រានិយាយអំពីឧប្បត្តិហេតុ ដូចធ្លាក់កេតុ មេឃក្រហមដាលឡើងក្នុងទិសផ្សេងៗនោះ និងផែនដីញ័រជាដើម ។

៤- សុបិន្តំ :តម្រាសម្រាប់ទាយយល់សប្តិ ។

៥- លក្ខណំ : តម្រាសម្រាប់ទាយលក្ខណៈរបស់ស្ត្រី និងបុរស ។

៦- មូសិកច្ឆិន្នំ : តម្រាសម្រាប់ទាយនូវសំពត់ ដែលកណ្តុរកាត់ ។

៧- អគ្គិហោមំ :វិធីបូជាភ្លើង

៨- ទិព្វិហោមំ :វិធីបូជាវែក ។

សមណៈអ្នកបរិភោគប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យ ៤ ដែលទាយកគេឱ្យមកដោយសទ្ធា មិនត្រូវរៀនទន្ទេញ ឬចិញ្ចឹមជីវិតដោយតិរច្ឆានវិជ្ជាទាំងនេះឡើយ ។

អំពើដែលភិក្ខុចិញ្ចឹមជីវិតដោយល្អវៀរចាកបាបធម៌ទាំង ៥ និងតិរច្ឆានវិជ្ជាទាំង ៨ ជាដើមនេះ ហៅថាអាជីវបារិសុទ្ធិសីល ។

អាជីវបារិសុទ្ធិសីល ភិក្ខុគប្បីឱ្យសម្រេចបរិបូណ៌បានដោយអំណាចនៃវិរិយ គឺ(សេចក្តីព្យាយាម) គឺថាមានវិរិយជាជំនួយសម្រេច ព្រោះសីលនេះលុះតែលោកអ្នកមានព្យាយាមប្រារព្ធដោយល្អ លោកលះបង់នូវមិច្ឆាជីវៈដូចបានពោលមកហើយនោះ ហើយស្វែងរកនូវបច្ច័យដែលកើតឡើងបរិសុទ្ធប្រកបដោយធម៌ ទើបអាចឱ្យសម្រេចបាន ។ ហេតុនោះកុលបុត្រអ្នកប្រាថ្នានូវប្រយោជន៍មិនត្រូវសេពនូវបច្ច័យ ដែលកើតឡើងមិនបរិសុទ្ធនោះឡើយ ព្រោះបច្ច័យដែលកើតឡើងមិនបរិសុទ្ធនោះ លោកទុកដូចជាអាសិរ្វិស ។

សេចក្ដីពន្យល់

-បើភិក្ខុមិនរក្សានូវធុតង្គ បច្ច័យដែលកើតអំពីសំណាក់សង្ឃ សំណាក់គណៈ ឬកើតអំពីគ្រហស្ថ ដែលគេជ្រះថ្លាដោយធម៌ទេសនា ដោយការចេះដឹងពុទ្ធវចនៈ ដោយកិរិយាបំពេញនូវវត្តនិងបដិបត្តិ ដោយសម្បត្តិនៃឥរិយាបថជាដើម ឈ្មោះថាបច្ច័យកើតឡើងបរិសុទ្ធទាំងអស់ តែមានសេចក្ដីសរសើរថាបើបច្ច័យដែលកើតអំពីត្រេចដើរបិណ្ឌបាត ចាត់ជាបរិសុទ្ធយ៉ាងក្រៃលែង។ បើភិក្ខុរក្សានូវធុតង្គ បច្ច័យដែលកើតអំពីត្រេចបិណ្ឌបាត កើតអំពីសំណាក់មិត្តសព្រហ្មចារី អំពីដើរបំសុកូល អំពីសំណាក់គ្រហស្ថដែលគេជ្រះថ្លាក្នុងធុតង្គគុណនោះ១ ឈ្មោះថាបច្ច័យកើតឡើងបរិសុទ្ធ, តែបើបច្ច័យដ៏ឧត្ដម និងបច្ច័យដ៏សៅហ្មងកើតឡើងជាមួយគ្នា ហើយភិក្ខុនោះលះបង់នូវបច្ច័យដ៏ឧត្ដមឱ្យភិក្ខុដទៃខ្លួនឯងប្រើប្រាស់តែបច្ច័យដែលសៅហ្មងយ៉ាងនេះចាត់ជាអ្នកប្រកបក្នុងអរិយវង្សជាន់ខ្ពស់។

ឯបច្ច័យដែលកើតឡើងមិនបរិសុទ្ធនោះ សំដៅយកបច្ច័យដែលកើតអំពីមិច្ឆាជីវ ដូចបានអធិប្បាយរួចមកហើយក្នុងអនាចារ ដែលរាប់បញ្ចូលក្នុងបាដិមោក្ខសំវរសីលខាងដើមនោះខ្លះ ក្នុងសិក្ខាបទ ៦ បាបធម៌ ៥ តិរច្ឆានវិជ្ជា ៨ ជាដើម ក្នុងអាជីវបារិសុទ្ធសីលខ្លះ ឬបច្ច័យដែលកើតអំពីកុលទូសកកម្ម គឺធ្វើជាអ្នកប្រចុបប្រចែងត្រកូល ទូតកម្ម គឺធ្វើជាជើងសា វេជ្ជកម្ម គឺធ្វើពេទ្យនិងទិញដូរផ្ទាល់ខ្លួនជាដើម ក៏បានឈ្មោះថាកើតឡើងមិនបរិសុទ្ធដូចគ្នា។ មានគាថាលោកនិពន្ធទុកថា :

អនេសនាយ ចិត្តម្បិ អជនេត្វា វិចក្ខណោ អាជីវំ

បរិសោធេយ្យ សទ្ធាបព្វជិតោ យតិ

សេចក្តីថា : ព្រះយោគី អ្នកមានប្រាជ្ញាចូលមកបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ដោយសទ្ធាពិតប្រាកដ គប្បីជម្រះនូវអាជីវបារិសុទ្ធិសីលឱ្យម៉ត់ចត់ កុំគប្បីញ៉ាំងចិត្តឱ្យកើតក្នុងអនេសន អំពើដែលស្វែងរកនូវបច្ច័យមិនសមគួរនោះឡើយ ។

បច្ចយសន្និស្សិតសីល

សីលដែលអាស្រ័យនូវបច្ច័យ ៤ ហៅថាបច្ចយសន្និស្សិតសីល បានដល់កិរិយាបរិភោគ ប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យ ៤ ដែលបរិសុទ្ធដោយកិរិយាពិចារណា ។

ពាក្យថាបច្ច័យបានសេចក្តីថា គ្រឿងដែលសត្វត្រូវអាស្រ័យបរិភោគប្រើប្រាស់ហើយប្រព្រឹត្តទៅបាន ។

បច្ច័យមាន ៤ យ៉ាងគឺ

១-ចីវរ : គ្រឿងសម្រាប់ស្លៀកពាក់បិទបាំងអត្តភាព ។

២-បិណ្ឌបាត : គ្រឿងសម្រាប់បរិភោគកំដរអត្តភាព ។

៣- សេនាសន : ទីដេកទីអង្គុយសម្រាប់ជ្រកកោនអត្តភាព ។

៤- គិលានភេសជ្ជៈ : ថ្នាំកែជំងឺសម្រាប់ជំនួយអត្តភាព ។

សេចក្តីថា : សត្វទាំងឡាយក្នុងលោកសុទ្ធតែត្រូវអាស្រ័យរបស់ទាំង ៤ យ៉ាងនេះ ទើបអាចប្រព្រឹត្តទៅបាន បើមិនអាស្រ័យនូវបច្ច័យទាំងនោះសោះទេ មិនអាចរស់នៅបានឡើយ ព្រោះហេតុនោះរបស់ទាំង ៤ នេះទើបបានឈ្មោះថា បច្ច័យ ។

ភិក្ខុដែលបួសដោយសទ្ធាជាអ្នកឃើញភ័យក្នុងសង្សារវដ្ត កាលបើបានទទួលនិងបរិភោគប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យទាំង ៤ ដែលកើតឡើងហើយ ធ្វើការពិចារណាក្នុងការទទួលនិងប្រើប្រាស់ឱ្យបានល្អឱ្យបានសព្វគ្រប់ ទើបឈ្មោះថាជាអ្នកទទួលប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យ ៤ ដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធឥតមានទោស។

បច្ចវេក្ខណវិធី

វិធីដែលត្រូវពិចារណានូវបច្ច័យទាំង ៤ នេះ មានបែបដែលលោកបានរៀបរៀងទុក ក្នុងពេលមុនៗមកគ្រប់គ្រាន់ហើយ (មើលក្នុងសាមណេរវិន័យ ឬ អនាគារិយវិន័យ)។

ឯក្នុងទីនេះ សូមលោកឡើងពោលតែត្រង់សេចក្តីណាដែលប្លែក ឬកើនលើសអំពីនោះប៉ុណ្ណោះ។

ក៏បច្ចវេក្ខណវិធី គឺវិធីដែលសម្រាប់ពិចារណាក្នុងបច្ច័យមួយៗនោះមានបួនៗគឺក្នុងចីវរបច្ច័យ ៤. បិណ្ឌបាតបច្ច័យ ៤. សេនាសនបច្ច័យ ៤. គិលានភេសជ្ជបច្ច័យ ៤ ហើយមានឈ្មោះថា ធាតុបច្ចវេក្ខណៈ, បដិកូលបច្ចវេក្ខណៈ, តំខណិកបច្ចវេក្ខណៈ, អតីតបច្ចវេក្ខណដូចគ្នា រួមទាំងអស់ត្រូវជាបច្ចវេក្ខណ១៦។

បច្ចវេក្ខណកាល គឺកាលដែលត្រូវពិចារណាក្នុងបច្ច័យមួយៗនោះ មានបីៗ ហើយមានឈ្មោះថា បដិលាភកាល កាលដែលកំពុងបាន ឬកំពុងទទួលនូវបច្ច័យ ១, បរិភោគកាល កាលដែលកំពុងប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យ ១, អតីតកាល កាលដែលបរិភោគ ប្រើប្រាស់កន្លងហើយ ១ ដូចគ្នាគ្រប់បច្ច័យទាំង ៤ រួមទាំងអស់ត្រូវជាកាល ១២។

បណ្ដាកាលទាំង ៣ នោះ ក្នុងបដិលាភកាល ត្រូវពិចារណាដោយធាតុបច្ចវេក្ខណក៏បាន បដិកូលបច្ចវេក្ខណៈក៏បាន ក្នុងបរិភោគកាល ត្រូវពិចារណាដោយតំខណិកបច្ចវេក្ខណៈ, ក្នុងអតីតកាល ត្រូវពិចារណាដោយអតីតបច្ចវេក្ខណៈ ។

ធាតុបច្ចវេក្ខណៈ ត្រូវពិចារណាផ្ទៃបមកជាមួយនឹងកាយរបស់ខ្លួន ឱ្យឃើញថា គ្រាន់តែជាធាតុ ដើម្បីនឹងលះបង់នូវសេចក្ដីប្រកាន់ថាខ្លួន និងរបស់ខ្លួនរាប់បញ្ចូលក្នុងធាតុមនសិការកម្មដ្ឋាន ឬចតុធាតុវវដ្ឋានកម្មដ្ឋាន[២៥] ។

បដិកូលបច្ចវេក្ខណៈ ត្រូវពិចារណាផ្ទៃបមកជាមួយនឹងកាយរបស់ខ្លួន ឱ្យឃើញថាជារបស់មិនស្អាត គួរខ្ពើមរអើម ដើម្បីនឹងលះបង់សេចក្ដីសម្គាល់ខុសថាជាល្អស្អាត បើក្នុងបិណ្ឌបាតបច្ច័យរាប់បញ្ចូលក្នុងអាហារេបដិកូលសញ្ញា[២៦] ឯក្នុងបច្ច័យឯទៀតរាប់បញ្ចូលក្នុងបដិកូលមនសិការកម្មដ្ឋាន[២៧] ។

តំខណិកបច្ចវេក្ខណៈ និងអតីតបច្ចវេក្ខណៈ ត្រូវពិចារណាឱ្យដឹងនូវដែនរបស់ប្រយោជន៍ក្នុងការបរិភោគប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យ ៤ ដូចគ្នា មិនឱ្យសម្គាល់ប្រយោជន៍ក្នុងការបរិភោគ ប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យ ៤ ដូចគ្នា មិនឱ្យសម្គាល់ប្រយោជន៍ហួសកំរិត តែតំខណិកបច្ចវេក្ខណៈ ត្រូវពិចារណាក្នុងកាលកំពុងបរិភោគប្រើប្រាស់ ឯអតីតបច្ចវេក្ខណៈ ត្រូវពិចារណាបន្ថែមក្នុងកាលដែលបរិភោគប្រើប្រាស់

---

[២៥] មើលក្នុងសតិបដ្ឋានសូត្រ ត្រង់ធាតុបព្វ និងសមាធិនិទ្ទេស ត្រង់ចតុធាតុវវដ្ឋានកម្មដ្ឋាន។

[២៦] មើលក្នុងសមាធិនិទ្ទេស ត្រង់អាហារេបដិកូលសញ្ញាកម្មដ្ឋាន។

[២៧] មើលក្នុងសតិបដ្ឋានសូត្រ ត្រង់បដិកូលបព្វ។

រួចហើយក្នុងថ្ងៃដដែល ការពារក្រេងភ្លេចភ្លាំងស្មារតី មិនបានពិចារណាក្នុងកាលដែលកំពុងបរិភោគប្រើប្រាស់នោះ ដើម្បីនឹងបិទនូវក្រសែរបស់តណ្ហាមិនឱ្យសេចក្ដីប្រាថ្នាជាប់ចិត្ត ក្នុងបច្ច័យទាំងនោះនឹងប្រហារនូវឧបនិស្ស័យរបស់រាគៈ ទោសៈ មោហៈ និងមានៈជាដើម មិនឱ្យកើតឡើង ព្រោះតែបរិភោគប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យទាំងនោះ។ កាលបើភិក្ខុបរិភោគប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យទាំងនោះហើយ មិនបានពិចារណាក៏អំពើដែលភិក្ខុបរិភោគប្រើប្រាស់នោះ មិនមែននាំយកនូវសេចក្ដីសុខមកប្រគល់ឱ្យឡើយ មានតែនាំមកនូវសេចក្ដីទុក្ខក្នុងអបាយមកប្រគល់ឱ្យដោយពិត តួយ៉ាងដូចពុទ្ធភាសិត ដែលលោកអាងទុកមកដូច្នេះ។

អយសាវ មលំ សមុដ្ឋាយ តទុដ្ឋាយ តមេវ ខាទតិ

ឯវំ អតិធោនចារិនំ សានិ កម្មានិ នយន្តិ ទុគ្គតឹ

សេចក្ដីថា : មន្ទិលដែលតាំងឡើងអំពីដែក ចេញមកអំពីដែក ត្រឡប់ស៊ីដែកដដែលនោះវិញ យ៉ាងណាមិញ អំពើកម្មទាំងឡាយ ដែលតាំងឡើងខាងក្នុងខ្លួនរមែងដឹកនាំនូវបុគ្គលដែលប្រព្រឹត្តកន្លងនូវប្រាជ្ញាជាគ្រឿងពិចារណានូវបច្ច័យ ហើយបរិភោគប្រើប្រាស់នោះ ឱ្យទៅកាន់ទុគ្គតិយ៉ាងនោះឯង។

វិធីនរបស់ប្រយោជន៍ក្នុងការប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យ

ក្នុងតំខណិកបច្ចវេក្ខណៈនិងអតីតបច្ចវេក្ខណៈ នឹងពោលត្រឹមតែតំខណិកបច្ចវេក្ខណៈ ១ ប៉ុណ្ណោះ ទុកជាតួយ៉ាង ឯអតីតបច្ចវេក្ខណៈ មិនចាំបាច់ពោលឡើយព្រោះមានសេចក្ដីដូចគ្នា។

ក្នុងចីវរបច្ច័យកំណត់ដែនត្រឹមប្រយោជន៍ ៤យ៉ាង គឺ

១- សីតស្ស បដិឃាតាយ ដើម្បីការពារត្រជាក់ ។

២- ឧណ្ហស្ស បដិឃាតាយ ដើម្បីការពារនូវកម្ដៅ ។

៣- ឌំសមកសវាតាតបសិរីសបស្សសម្ផស្សានំ បដិឃាតាយ ដើម្បីការពារនូវសម្ផស្ស របោម មូស ខ្យល់ កម្ដៅថ្ងៃ ពស់តូច និងពស់ធំ ទាំងឡាយ ។

៤- ហិរិកោបិនប្បដិច្ឆាទនត្ថំ ដើម្បីបិទបាំងនូវអវយវៈ ដែលធ្វើនូវ សេចក្ដីខ្មាសឱ្យកម្រើក ។

ក្នុងបិណ្ឌបាតបច្ច័យ ចាត់ជាអង្គដែលត្រូវឃាត់ ៤ ដែលជាដែន របស់ប្រយោជន៍ ៨ រួមទាំងអស់ត្រូវជាអង្គ ១២ ដូច្នេះគឺ

១- នេវ ទវាយ មិនមែនដើម្បីលេងដូចក្មេងអ្នកស្រុក ។

២- ន មទាយ មិនមែនដើម្បីឱ្យកើតបុរិសមានះ ស្រវឹងដូចអ្នកប្រដាល់ ។

៣- ន មណ្ឌនាយ មិនមែនដើម្បីប្រដាប់តាក់តែងរាងកាយដូចស្ត្រី ក្នុងបុរី ។

៤- ន វិភូសនាយ មិនមែនដើម្បីស្អិតស្អាងរាងកាយឱ្យផូរផង់ ពណ៌សម្បុរដូចអ្នកលេងរបាំ ។

ទាំង ៤នេះ ជាអង្គត្រូវឃាត់ មិនមែនជាដែនរបស់ប្រយោជន៍ ។

៥- ឥមស្សកាយស្ស ឋិតិយា ដើម្បីនឹងតាំងនៅនៃកាយនេះ។

៦- យាបនាយ ដើម្បីញ៉ាំងជីវិតិន្ទ្រិយឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ

៧- វិហឹសុបរតិយា ដើម្បីបំបាត់បង់នូវសេចក្តីលំបាក។

៨- ព្រហ្មចរិយានុគ្គហាយ ដើម្បីអនុគ្រោះដល់មគ្គព្រហ្មចរិយា និងសាសនាព្រហ្មចរិយា។

៩- ឥតិបុរាណញ្ច វេទនំ បដិហង្ខាមិ ដូច្នេះអញនឹងកម្ចាត់បង់នូវវេទនាចាស់ គឺសេចក្តីឃ្លានដែលមានហើយផង។

១០- នវញ្ច វេទនំ ន ឧប្បាទេស្សាមិ អញនឹងញ៉ាំងវេទនាថ្មីគឺឆ្អែតហួសប្រមាណមិនឱ្យកើតឡើងបានផង។

១១- យាត្រា ច មេ ភវិស្សតិ កិរិយាប្រព្រឹត្តទៅនៃឥរិយាបថទាំង៤ នឹងមានដល់អញផង។

១២- អនវជ្ជតា ច សេចក្តីមិនមានទោស មានមិនច្រអូសកាយមិនច្រអូសចិត្តជាដើម (នឹងមានដល់អញផង) ។

អង្គទាំង ៨ នេះជាដែនរបស់ប្រយោជន៍។ នៅមានសល់អង្គ ១ ទៀតគឺៈ សុផាវិហារោ ច កិរិយានៅសប្បាយក្នុងឥរិយាបថទាំង ៤ (នឹងមានដល់អញ) តែអង្គនេះលោកមិនបានរាប់បញ្ចូលមកផង ព្រោះលោកចាត់ជាអានិសង្សរបស់ភោជន។ បណ្តាអង្គទាំង ១២ អង្គដែលត្រូវឃាត់ ៤ ខាងដើម សម្រាប់ប្រហារ

ឧបនិស្ស័យរបស់កិលេស គឺអង្គទី១ សម្រាប់ប្រហារនូវឧបនិស្ស័យរបស់មោហ, អង្គទី២ សម្រាប់ប្រហារនូវឧបនិស្ស័យរបស់ទោស, អង្គទី ៣ និង អង្គទី ៤ សម្រាប់ប្រហារនូវឧបនិស្ស័យរបស់រាគៈ, ឯអង្គក្រៅអំពីនេះសម្រាប់កំណត់តែដែនរបស់ប្រយោជន៍ប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងសេនាសនបច្ច័យកំណត់ដែនត្រឹមប្រយោជន៍ ៥យ៉ាង គឺ

១- សីតស្ស បដិឃាតាយ ដើម្បីការពារនូវត្រជាក់ ។

២- ឧណ្ហស្ស បដិឃាតាយ ដើម្បីការពារនូវកម្តៅ ។

៣- ឌំសមកសវាតាតបសិរីសបសម្ផស្សានំ បដិឃាតាយ ដើម្បីការពារសម្ផស្ស របោម មូស ខ្យល់ កម្តៅថ្ងៃ ពស់តូច និងពស់ធំ ទាំងឡាយ ។

៤- ឧតុបរិស្សយវិនោទនំ ដើម្បីបន្ទោបង់នូវក្រវល់ក្រវាយដែលកើតអំពីរដូវ ។

៥- បដិសល្លានារាមត្ថំ ដើម្បីប្រមូលចិត្តអំពីអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ហើយអភិរម្យនៅក្នុងកម្មដ្ឋាន ។

ក្នុងគិលានបច្ច័យ ដែនរបស់ប្រយោជន៍កំណត់ត្រឹមតែ១ គឺ

ឧប្បន្នានំ វេយ្យាពាធិកានំ វេទនានំ បដិឃាតាយ អព្យាបជ្ឈបរមតាយ ដើម្បីការពារនូវទុក្ខវេទនាទាំងឡាយ ដែលបៀតបៀនផ្សេងៗដែលកើតឡើង ហើយដរាបទៅដល់ត្រឹមប្រាសចាកសេចក្តីទុក្ខ ។

ប្រយោជន៍ក្នុងការប្រើប្រាស់បច្ច័យ ៤ ត្រូវព្រះយោគីសង្ឃឹមតែត្រឹមដែនបានកំណត់ទុកមកទាំងនេះឯង មិនត្រូវសង្ឃឹមឱ្យជ្រុលហួសអំពីដែនទាំងនេះទៅឡើយ ។

បរិភោគ ៤

ការបរិភោគប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យនេះ ចែកចេញតាមប្រភេទរបស់បុគ្គលអ្នកបរិភោគប្រើប្រាស់មាន ៤យ៉ាងគឺ

១- **ថេយ្យបរិភោគ** បរិភោគដោយការលួច បានដល់បរិភោគរបស់ភិក្ខុដែលទ្រុស្តសីល ។

២- **ឥណបរិភោគ** បរិភោគដោយបំណុល បានដល់បរិភោគរបស់ភិក្ខុដែលមានសីល តែមិនបានពិចារណា ។

៣- **ទាយជ្ជបរិភោគ** បរិភោគនូវមត៌កដែលត្រូវបាន បានដល់បរិភោគរបស់សេក្ខបុគ្គល ៧ពួក ។

៤- **សាមិបរិភោគ** បរិភោគរបស់ជនជាម្ចាស់ បានដល់បរិភោគរបស់ព្រះខីណាស្រព ។

សេចក្ដីអធិប្បាយ

១- **ថេយ្យបរិភោគ** : ភិក្ខុដែលទ្រុស្តសីល ហើយនៅបំបាំងខ្លួនពួនសង្ឃ បរិភោគនូវបច្ច័យរបស់ទាយកជាមួយនឹងសង្ឃ ហៅថា លួចបច្ច័យរបស់

ទាយកមកបរិភោគ ព្រោះថា ទាយកដែលគេបូជានូវបច្ច័យមក គេចំពោះរក តែលោកដែលមានសីល ដោយគេប្រាថ្នាចង់បានផលច្រើន គេមិនបានចំពោះរកភិក្ខុដែលទ្រុស្តសីលនោះឡើយ ហើយភិក្ខុដែលទ្រុស្តសីលនៅក្លែងបំភាន់យកបច្ច័យរបស់គេមកបរិភោគ ទើបបានឈ្មោះថា លួចយកនូវបច្ច័យរបស់ទាយកមកបរិភោគមិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះសោត បានឈ្មោះថា បានលួចបច្ច័យរបស់ភិក្ខុដែលមានសីលទាំងប៉ុន្មានមកបរិភោគទៀតផង ព្រោះបច្ច័យដែលទាយកគេឱ្យមកដោយសទ្ធានោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់អនុញ្ញាត ទុកឱ្យភិក្ខុដែលមានសីលតែម្យ៉ាង ព្រះអង្គមិនបានអនុញ្ញាតទុកឱ្យដល់ភិក្ខុដែលទ្រុស្តសីលនោះឡើយ ហើយភិក្ខុដែលទ្រុស្តសីលនោះ មកនៅបំបាំងវាំងមុខស្កាត់យកបច្ច័យទាំងនោះមកបរិភោគ ទើបបានឈ្មោះថា លួចយកនូវបច្ច័យរបស់ភិក្ខុ ដែលមានសីលមកបរិភោគ ។

២- ឥណបរិភោគ : ភិក្ខុដែលមានសីលបរិសុទ្ធហើយ តែបរិភោគប្រើប្រាស់នូវបច្ច័យមិនបានពិចារណាក្នុងកាលទាំង ៣ ដោយបច្ចវេក្ខណៈទាំង ៤ ឯណានីមួយសោះ បែបនេះហៅថា បរិភោគដោយបំណុល ទុកដូចជាជំពាក់បំណុលរបស់ទាយក មិនអាចនឹងរលាស់ខ្លួនឱ្យរួចអំពីសំសារទុក្ខទៅបាន ប្រៀបដូចបុគ្គលដែលជំពាក់បំណុលរបស់អ្នកដទៃ ក៏មិនងាយនឹងទៅកាន់ប្រទេសណាដែលខ្លួនត្រូវការទៅនោះ តាមសេចក្តីគាប់ចិត្តរបស់ខ្លួននោះបានឡើយ ហេតុនោះ ភិក្ខុដែលមានសីលបរិសុទ្ធ គប្បីពិចារណាក្នុងចីវរបច្ច័យឱ្យរាល់ប្រយោគ

ដែលប្រើប្រាស់ក្នុងបិណ្ឌបាតបច្ច័យឱ្យរាល់ពំនូត ក្នុងសេនាសនបច្ច័យឱ្យរាល់វារៈដែលចូលទៅ ឯក្នុងភេសជ្ជបច្ច័យឱ្យពិចារណាទាំងក្នុងកាលដែលបានទទួលផង ក្នុងកាលដែលបរិភោគផង ។

៣- ទាយជ្ជបរិភោគ : សេក្ខបុគ្គល ៧ ពួក ទុកថាជាបុត្ររបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ដែលត្រូវទទួលនូវមតិករបស់ព្រះអង្គ បច្ច័យទាំង ៤ ដែលទាយកគេឱ្យដោយសទ្ធា ទុកថាជាមតិកដែលព្រះអង្គប្រទានទុកឱ្យដល់បុត្រ ព្រោះហេតុនោះកិរិយាបរិភោគនូវបច្ច័យទាំង ៤ របស់សេក្ខបុគ្គល ៧ ពួកហៅថា បរិភោគនូវមតិកដែលលោកត្រូវការបាន ។ ឯបរិភោគរបស់ភិក្ខុដែលមានសីលហើយបានពិចារណានោះនឹងហៅថា អានណ្យបរិភោគ (ប្រែថា) បរិភោគមិនមានបំណុល ដូច្នេះក៏បាន ព្រោះជាបដិបក្ខដល់ឥណបរិភោគ ឬ នឹងហៅថា ទាយជ្ជបរិភោគដូច្នេះផងក៏បាន ព្រោះភិក្ខុដែលមានសីល លោកប្រកបដោយសីលសិក្ខាហាក់ដូចជាសេក្ខបុគ្គលដែរ ។

៤- សាមិបរិភោគ : ព្រះខីណាស្រពទាំងឡាយ លោកកន្លងផុតហើយនូវភាពដែលខ្ញុំនៃតណ្ហា លោកបាននាមថា ជាម្ចាស់នៃបច្ច័យ ព្រោះលោកបរិភោគរបស់បុគ្គលណា អាចញ៉ាំងសេចក្តីប្រាថ្នារបស់បុគ្គលនោះឱ្យពេញបរិបូណ៌បាន ។

ក្នុងបរិភោគទាំង ៤ យ៉ាងនេះ សាមិបរិភោគប្រសើរជាងគេបំផុត ទាយជ្ជបរិភោគ ប្រសើរបន្ទាប់ ឯថេយ្យបរិភោគនិងឥណបរិភោគមិនប្រសើរឡើយ ។

ការមិនបែកធ្លាយនិងបែកធ្លាយនៃបច្ចយសន្និស្សិតសីល

បច្ចយសន្និស្សិតសីល មានការបរិសុទ្ធដោយពិចារណា ឱ្យតែបានពិចារណាហើយទាំងបី យ៉ាងហោចទៅត្រឹមបច្ចវេក្ខណណាមួយ ក្នុងបច្ច័យណាមួយតែត្រឹមមួយចប់ក្តី ពីរចប់ក្តី ក៏បានឈ្មោះថា មិនទាន់បែកធ្លាយនៅឡើយ ត្រាតែមិនបានពិចារណាទទេសោះ រហូតដល់អរុណរះឡើង ទើបបានឈ្មោះថាបែកធ្លាយ ហើយភិក្ខុនោះក៏ស្ថិតនៅក្នុងឥណបរិភោគផងទៀត ។ ការពោលមកនេះចំពោះតែបច្ច័យឯទៀតក្រៅពីភេសជ្ជបច្ច័យប៉ុណ្ណោះ ឯភេសជ្ជបច្ច័យត្រូវពិចារណាក្នុងកាលទទួលផង ក្នុងកាលបរិភោគផងទើបគួរ ឬបើមិនបានពិចារណាក្នុងកាលដែលទទួលឱ្យតែបានពិចារណា ក្នុងកាលដែលបរិភោគក៏បាន បើមិនបានពិចារណា ក្នុងកាលដែលបរិភោគ ទុកជាបានពិចារណាក្នុងកាលដែលទទួលក៏គង់ត្រូវអាបត្តិទុក្កដ ហើយបាដិមោក្ខសំវរៈក៏បែកធ្លាយផង តែបច្ចយសន្និស្សិតសីលមិនទាន់បែកធ្លាយនៅឡើយ ត្រាតែផុតដែនរបស់អតីតបច្ចវេក្ខណៈទៀតទើបបែកធ្លាយ ព្រោះតំខណិកបច្ចវេក្ខណៈ ក្នុងគិលានភេសជ្ជបច្ច័យនេះ រក្សាទាំងបាដិមោក្ខសំវរសីល ទាំងបច្ច័យសន្និស្សិតសីល ឯអតីតបច្ចវេក្ខណៈរក្សាបានតែត្រឹមបច្ចយសន្និស្សិតសីលតែម្យ៉ាង គឺថាបើបានពិចារណាតែតំខណិកបច្ចវេក្ខណៈហើយ អតីតបច្ចវេក្ខណៈមិនបាច់ពិចារណាក៏បាន សីលទាំង ២ នឹងមិនបែកធ្លាយឡើយ បើតំខណិកបច្ចវេក្ខណៈមិនបានពិចារណាហើយ ទុកជាបានពិចារណាអតីតបច្ចវេក្ខណៈក៏មិនបែកធ្លាយតែបច្ចយសន្និស្សិតសីលប៉ុណ្ណោះ ឯបាដិមោក្ខសំវរសីលនៅបែកធ្លាយដដែល ព្រោះភិក្ខុនោះត្រូវអាបត្តិទុក្កដរួចហើយ ។

បច្ចយសន្និស្សិតសីលនេះ ព្រះយោគាវចរភិក្ខុគប្បីឱ្យសម្រេចដោយអំណាចនៃបញ្ញា គឺថាមានបញ្ញាជាគ្រឿងជំនួយឱ្យសម្រេច ព្រោះសីលនេះត្រាតែលោកដែលមានប្រាជ្ញាឃើញទោសនិងអានិសង្សក្នុងបច្ច័យទាំង ៤ ជាក់ច្បាស់ទើបអាចពិចារណាធ្វើឱ្យសម្រេចទៅបាន ព្រោះហេតុនោះព្រះយោគីគប្បីលះបង់នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ឈ្លក់ក្នុងបច្ច័យទាំង ៤ ហើយពិចារណាដោយប្រាជ្ញាតាមវិធីដែលលោកបានរៀបរៀងទុកនោះជាមុនសិន ហើយសន្សឹមបរិភោគប្រើប្រាស់។

មានពាក្យសរសើរថា បើភិក្ខុអង្គណាមួយ បានប្រព្រឹត្តធ្វើតាមបែបនេះ ភិក្ខុអង្គនោះ បានឈ្មោះថា ជាអ្នកបានធ្វើនូវកិច្ចដ៏សមគួរ ដល់ពាក្យប្តេជ្ញាដើមរបស់ខ្លួន សមដូចគាថាដែលលោកនិពន្ធទុកដូច្នេះ

បិណ្ឌំ វិហារំ សយនាសនញ្ច អាបញ្ច សង្ឃាដិរជូបវាហនំ
សុត្វាន ធម្មំ សុគតេន ទេសិតំ សង្ខាយ សេវេ
វរបញ្ញសាវកោ តស្មា ហិ បិណ្ឌេ សយនាសនេ ច
អាបេ ច សង្ឃាដិរជូបវាហនេ ឯតេសុ ធម្មេសុ
អនូបលិត្តោ ភិក្ខុ យថា បោក្ខរេ វារិពិន្ទុ កាលេន លទ្ធា
បរតោ អនុគ្គហា ខជ្ជេសុ ភោជ្ជេសុ ច សាយនេសុ ច មត្តំ
សោ ជញ្ញា សតតំ ឧបដ្ឋិតោ វណស្ស អាលេបនរូហនេ
យថា កន្តារេ បុត្តមំសំវ អក្ខស្សព្ភញ្ជនំ យថា ឯវំ អាហរិ
អាហារំ យាបនាយ អមុច្ឆិតោ

សេចក្តីថា : សាវកអ្នកមានប្រាជ្ញាដ៏ប្រសើរ កាលបើបានស្តាប់នូវព្រះធម៌ ដែលព្រះសុគតទ្រង់សម្តែងហើយ ត្រូវពិចារណាជាមុនសន្សឹមសេពនូវបិណ្ឌបាត ទីជ្រក ទីដេក ទីអង្គុយ ទឹកភេសជ្ជៈ ទឹកសម្រាប់លាងធូលី ដែលជាប់នៅពួដ៏សំពត់សង្ឃាដី ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុមិនត្រូវជាប់ចិត្តក្នុងបិណ្ឌបាត ទីដេក ទីអង្គុយ ទឹកភេសជ្ជៈ ទឹកសម្រាប់លាងនូវធូលី ដែលជាប់នៅពួដ៏សំពត់ សង្ឃាដីទាំងឡាយនុ៎ះឡើយ ឱ្យដូចជាដំណក់ទឹក ដែលធ្លាក់ចុះស្លឹកនៃឈូក។ ភិក្ខុដែលជាអ្នកមានស្មារតីតម្កល់ខ្ជាប់ខ្ជួនសព្វកាលនោះ ត្រូវតែដឹងនូវប្រមាណក្នុងបង្អែម ចំអាប និងគ្រឿងស្រស់ស្រួបទាំងឡាយ ដែលខ្លួនបានហើយអំពីបុគ្គលដទៃក្នុងកាលគួរ ដើម្បីអនុគ្រោះដល់ទាយកឱ្យដូចជាដឹងប្រមាណ ក្នុងកិរិយាដុះឡើងនៃកម្តៅដោយកិរិយាលាបនូវថ្នាំ។

បុរសអ្នកដើរផ្លូវឆ្ងាយ បរិភោគនូវសាច់របស់កូនកំដរអត្តភាពទាំងទើសទាល់ក្នុងផ្លូវកន្តារយ៉ាងណា អ្នករទេះសេពនូវខ្លាញ់ សម្រាប់លាបនូវផ្លូវរទេះសោះតែខានមិនបានយ៉ាងណា ព្រះយោគីក៏ត្រូវលេបនូវអាហារ បំណងឱ្យគ្រាន់តែញ៉ាំងសរីរៈឱ្យប្រព្រឹត្តទៅបានយ៉ាងនេះ មិនត្រូវឈ្លក់ចិត្តទៅក្នុងអាហារដោយស្ថានឯណានីមួយឡើយ ។

សុទ្ធិកថា

នៅទីបំផុតនេះ នឹងសូមពណ៌នាអំពីសុទ្ធិ ៤ យ៉ាង ជាសេចក្តីបន្ទាប់បន្សំត្រួតថែមទៀត ដើម្បីជាការមាំដល់គំនិតប្រាជ្ញារបស់លោកអ្នកសិក្សាប្រតិបត្តិតទៅ :

ក៏សីលទាំង ៤ ដូចបានពណ៌នាមកនុ៎ះ បើចាត់ឱ្យល្អមឈ្មោះតាមសុទ្ធិ គឺកិច្ចដែលត្រូវតែឱ្យស្អាតឡើងវិញ ក្នុងវេលាដែលបែកធ្លាយម្តងៗនោះមាន ៤ យ៉ាង មានឈ្មោះដោយឡែកៗអំពីគ្នាដូច្នេះគឺ

១-ទេសនាសុទ្ធិ សីលបរិសុទ្ធិដោយកិរិយាសម្តែង បានដល់បាដិមោក្ខសំវរសីល ។

២-សំវរសុទ្ធិ សីលបរិសុទ្ធដោយសង្រួម បានដល់ឥន្ទ្រិយសំវរសីល ។

៣-បរិយេដ្ឋិសុទ្ធិ សីលបរិសុទ្ធដោយកិរិយាស្វែងរក បានដល់អាជីវ-បារិសុទ្ធសីល ។

៤-បច្ចវេក្ខណសុទ្ធិ សីលបរិសុទ្ធិដោយកិរិយាពិចារណា បានដល់បច្ច័យសន្និស្សិតសីល ។

សេចក្តីអធិប្បាយ

បាដិមោក្ខសំវរសីល បានឈ្មោះថា ទេសនាសុទ្ធិ បរិសុទ្ធដោយកិរិយាសម្តែង ព្រោះថាកាលបើបែកធ្លាយហើយ ត្រូវតែសម្តែងចំពោះមុខសង្ឃ គណៈ ឬ បុគ្គល ទើបអាចកែឱ្យបរិសុទ្ធឡើងវិញបាន ។

ឥន្ទ្រិយសំវរសីល បានឈ្មោះថាសំវរសុទ្ធិ បរិសុទ្ធដោយកិរិយាសង្រួម ព្រោះថា បើបែកធ្លាយហើយ ត្រូវតែអធិដ្ឋានតាំងចិត្តថា អញនឹងមិនធ្វើយ៉ាងនេះទៀត ហើយប្រុងប្រយ័ត្នសង្រួមតទៅ ទើបអាចកែឱ្យបរិសុទ្ធឡើងវិញបាន ។

អាជីវបារិសុទ្ធិ បានឈ្មោះថា បរិយេដ្ឋិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធដោយកិរិយាស្វែងរក ព្រោះថាបើបែកធ្លាយហើយ ត្រូវតែលះបង់នូវអនេសនៈ ដែលជាហេតុនាំឱ្យ

បែកធ្លាយនោះចេញ ហើយស្វែងរកនូវបច្ច័យដែលកើតឡើង ប្រកបដោយធម៌ យកមកបរិភោគ ទើបអាចកែឱ្យបរិសុទ្ធិឡើងវិញ ។

បច្ចយសន្និស្សិតសីល មានឈ្មោះថា បច្ចវេក្ខណសុទ្ធិ បរិសុទ្ធដោយកិរិយាពិចារណា ព្រោះសីលនេះ ដែលនឹងធ្វើឱ្យបរិសុទ្ធឡើងបាន ត្រាតែបានពិចារណាតាមបច្ចវេក្ខណវិធី ដែលពោលរួចមកហើយនោះ ។

កាលបើដូច្នេះ ព្រះយោគាវចរភិក្ខុ ដែលមានសីលទាំង ៤ ណាមួយ ធ្លុះធ្លាយមិនបរិសុទ្ធនោះ គួរតែកែឱ្យបរិសុទ្ធឡើងវិញ តាមទំនងដែលបានអធិប្បាយមកនេះចុះ មិនគួរសម្ងំឱ្យយកគ្រឿងមិនស្អាតនោះទុកក្នុងខ្លួនឡើយ ។

គ្រឿងសៅហ្មងនៃសីល

១-ការកើតឡើងធម៌ គឺខណ្ឌ-ដាច់ ឆិទ្ទ-ធ្លុះ សពល-ពពាល កម្មាសពព្រុះ នៃសីលព្រោះហេតុតែលាភយស, ញាតិ, រាងកាយ, ជីវិតផងដោយមេថុនសំយោគ ៧ ផង ហៅថា គ្រឿងសៅហ្មងរបស់សីល ។

សេចក្ដីពន្យល់

អំពីគ្រឿងសៅហ្មងនៃសីល

សីលដាច់ គឺដាច់ត្រង់សិក្ខាបទខាងដើម ឬត្រង់ទីបំផុតក្នុងអាបត្តិទាំង ៧ កង ដូចជាសំពត់សាដក ដែលដាច់ត្រង់ជាយ ។

សីលធ្លុះ គឺបែកធ្លាយត្រង់សិក្ខាបទកណ្ដាល ដូចជាសំពត់សាដក ដែលធ្លុះចំកណ្ដាល ។

សីលពាល គឺបែកធ្លាយត្រង់សិក្ខាបទពីរ បី តាមលំដាប់ ដូចមេគោ ពពាល ។

សីលពព្រុះ គឺដាច់ត្រង់សិក្ខាបទជាចន្លោះៗ ដូចមេគោពព្រុះ ។

មេថុនសំយោគ ៧

១-អ្នកប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយ ហើយត្រេកអរនូវកិរិយាអប់គក់ ផ្ងូតច្របាច់របស់មាតុគ្រាម ឬប្រាថ្នាចង់ឱ្យបាននូវអំពើទាំងនោះ ។

២-មិនដល់ម្ល៉ោះ ត្រឹមតែសើចក្អាកក្អាយលេងប្រឡែងជាមួយនឹងមាតុគ្រាមហើយត្រេកអរតាមនោះ ។

៣-មិនដល់ម្ល៉ោះ ត្រឹមតែសំឡក់ភ្នែករបស់មាតុគ្រាម ដោយភ្នែករបស់ខ្លួន ឬញាក់ចិញ្ចើមឱ្យមាតុគ្រាម ហើយត្រេកអរតាមនោះ ។

៤-មិនដល់ម្ល៉ោះ ត្រឹមតែស្តាប់សំឡេងរបស់មាតុគ្រាមសើច និយាយស្តី ឬ ច្រៀងជាដើម ខំផ្ទៀងចាំស្តាប់អំពីខាងក្រៅជញ្ជាំង ឬ ខាងក្រៅកំពែងជាដើម ហើយត្រេកអរតាមនោះ ។

៥-មិនដល់ម្ល៉ោះ ត្រឹមតែនឹកភ្នកដល់សំណើចសើច សំដីចចារ នឹងល្បែងលេងដែលខ្លួនធ្លាប់សើច ធ្លាប់ចចារ ធ្លាប់លេងជាមួយនឹងមាតុគ្រាមក្នុងកាលមុនហើយត្រេកអរតាមនោះ ។

៦-មិនដល់ម្ល៉ោះ ត្រឹមតែឃើញគហបតី ដែលស្កប់ស្កល់ដោយកាមគុណ ៥ ជាដើម ហើយត្រេកអរចំពោះការស្កប់ស្កល់ដោយកាមគុណ ៥ នោះ ។

៧-មិនដល់ម្ល៉ោះ ត្រឹមតែប្រាថ្នាឱ្យបានជាទេវនិកាយណាមួយ ហើយប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ ដោយប្រាថ្នា អញនឹងបានជាទេវតាបែបនេះ ឬទេវតាដែលមានសក្តិធំណាមួយដោយសីលនេះ វត្តនេះ តបៈនេះ ព្រហ្មចរិយនេះ ដូច្នោះហើយត្រេកអរទៅតាមទំនងនោះ។

ទាំង ៧ យ៉ាងនេះហើយដែលលោកហៅថា មេថុនសំយោគ ព្រោះស្រដៀង១តែនឹងប្រកបដោយមេថុន។

កាលបើសមណព្រាហ្មណ៍ណាមួយប្រព្រឹត្តតាមលំអាននេះ សីលក្តី ព្រហ្មចរិយក្តី របស់សមណព្រាហ្មណ៍នោះ បានឈ្មោះថា ដាច់ផង ធ្លុះផង ពពាលផង ពព្រុះផង។

គ្រឿងផូរផង់នៃសីល

សីលមិនដាច់ មិនធ្លុះ មិនពពាល មិនពព្រុះ គឺព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សង្គ្រោះដោយការមិនទម្លាយនូវសិក្ខាបទ ដោយប្រការទាំងអស់ផង ដោយការធ្វើនូវការសំដែងនូវទោស ដែលបែកធ្លាយសិក្ខាបទហើយផង ដោយកិរិយាកើតឡើងនៃគុណ មានអប្បិច្ឆតា ភាពនៃខ្លួនជាអ្នកប្រាថ្នាតិច សន្តុដ្ឋិតា ភាពនៃខ្លួនជាអ្នកសន្តោស សល្លេខតា ភាពនៃខ្លួនជាអ្នកដុសខាត់ជាដើម ព្រោះការមិនកើតឡើងនៃមេថុនសំយោគ ៧ ប្រការ និងកិរិយាមិនកើតឡើងនៃបាបធម៌ មានកោធៈ សេចក្តីក្រោធ, ឧបនាហៈ ចងក្រោធទុក, មក្ខៈ រមិលគុណ, បលាសៈ វាយឫកស្មើ, ឥស្សា សេចក្តីច្រណែន, មច្ឆរិយ សេចក្តីកំណាញ់, មាយា លាក់ពុត

សាថេយ្យ អួតអាង, ថម្ភៈ រឹងត្អឹង, សារម្ភៈ ប្រឡងវាសនា, មានៈ ប្រកាន់ខ្លួន អតិមានៈ មើលងាយគេ, មទៈ ស្រវឹង, បមាទៈ ប្រហែសធ្វេសជាដើមផង ។

សេចក្ដីពិតថា : សីលឯណាដែលមិនបែកធ្លាយ ដោយប្រយោជន៍ចំពោះមានលាភជាដើមក្ដី សូម្បីបែកធ្លាយដោយទោសនៃសេចក្ដីប្រមាទ ហើយដល់បានធ្វើការសំដែងទោសនោះហើយក្ដី មិនប៉ះទង្គិចហើយដោយមេថុនសំយោគឬបាបធម៌ក្ដី សីលនោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្ដែងហើយថា សីលមិនដាច់ មិនធ្លុះ មិនពពាល មិនពព្រុះមែនពិត ជាសីលមិនមានបំណុល គឺរួចចាកខ្ញុំនៃតណ្ហា សីលនោះជាសីលអ្នកប្រាជ្ញ មានព្រះពុទ្ធជាដើមទ្រង់ពោលសរសើរ មិនប៉ះពាល់ដល់តណ្ហានិងទិដ្ឋិ មានកិរិយាញ៉ាំងឧបចារសមាធិ និង អប្បនាសមាធិឱ្យប្រព្រឹត្តទៅបាន ។

តស្មា ព្រោះហេតុនោះ វិភាពនៃសីលមិនដាច់ជាដើមនោះឯងជាគ្រឿងផូរផង់របស់សីលនោះឯង ។

ឯគ្រឿងផូរផង់របស់សីលនោះ រមែងសម្រេចដោយអាការ ២ យ៉ាងគឺ ការឃើញទោសនៃសីលវិបត្តិ ១ ការឃើញអានិសង្សរបស់សីលសម្បត្តិ ១ ។

១-ទោសរបស់សីលវិបត្តិ

សីលវិបត្តិ: ការវិនាសនៃសីល ទោសនៃការវិនាសសីល របស់បុគ្គលអ្នកទ្រុស្តសីលតែងបាននូវទោស ៥ យ៉ាងគឺ

១-មិនបាននូវគំនរទ្រព្យសម្បត្តិ(ទ្រព្យសម្បត្តិចេះតែវិនាស) ។

២-កិត្តិសព្ទអាក្រក់ផុសអណ្តែតឡើង។

៣-តែងមានមុខអៀនអន់ ដាក់មុខសំយុងចុះ ក្នុងកាលចូលទៅកាន់ទីប្រជុំជន។

៤-វង្វេងស្មារតី ក្នុងពេលធ្វើកាលកិរិយា (ស្លាប់)។

៥-បន្ទាប់អំពីបែកធ្លាយ ទំលាយខន្ធទៅតែងចូលទៅកើតក្នុងអបាយ- ភូមិ។

ម្យ៉ាងទៀតក្នុងសព្វលហុសូត្រ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្តែងអំពីទោសរបស់បញ្ចវេរាដោយមានសេចក្តីថា:

១. អំពើគឺការសម្លាប់សត្វមានជីវិតតែងនាំសត្វឱ្យកើតក្នុងនរកកំណើតតិរច្ឆាន ប្រេតវិស័យ បើសិនជាកម្មនោះជាកម្មស្រាលបំផុតកាលបើកើតជាមនុស្សនាំឱ្យអាយុខ្លី។

២. អំពើ គឺការលួចទ្រព្យគេ តែងនាំសត្វឱ្យកើតក្នុងនរក កំណើតតិរច្ឆាន ប្រេតវិស័យ បើកម្មនោះជាកម្មស្រាលបំផុត កាលកើតជាមនុស្ស ក៏នាំមកនូវសេចក្តីវិនាសទ្រព្យសម្បត្តិ។

៣. អំពើ គឺការប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម តែងនាំសត្វឱ្យកើតក្នុងនរកកំណើតតិរច្ឆាន ប្រេតវិស័យ បើកម្មនោះជាកម្មស្រាលបំផុត កាលកើតជាមនុស្ស ក៏នាំមកនូវពៀរមួយអន្លើដោយសត្រូវ។

៤. អំពើ គឺការពោលពាក្យកុហក តែងនាំឱ្យកើតក្នុងនរក កំណើតតិរច្ឆាន ប្រេតវិស័យ បើកម្មនោះជាកម្មស្រាលបំផុត កាលកើតជាមនុស្ស តែងជួបប្រទះនូវការពោលបង្កាច់អំពីសំណាក់នៃជនដទៃ។

៥. អំពើគឺ ការផឹកទឹកស្រវឹង តែងនាំឱ្យកើតក្នុងនរក កំណើតតិរច្ឆាន ប្រេតវិស័យ បើកម្មនោះជាកម្មស្រាលបំផុត កាលកើតជាមនុស្ស ក៏នាំឱ្យទៅជាមនុស្សឆ្កួតលីលា ។

ម្យ៉ាងទៀតទោសរបស់សីល គឺបុគ្គលអ្នកទ្រុស្តសីល មិនជាទីគាប់ចិត្តរបស់ទេវតា និងមនុស្សទាំងឡាយ, ជាបុគ្គលគឺសព្រហ្មចារី មិនគប្បីទូន្មានរឿយៗ, ប្រកបដោយទុក្ខដល់សព្រហ្មចារី, ដែលកើតវិប្បដិសារីក្នុងពេលដែលគេតិះដៀល បុគ្គលអ្នកទ្រុស្តសីល នឹងសរសើរនូវបុគ្គលអ្នកមានសីល, មានសម្បុរអាក្រក់ ដូចជាសំពត់សាដក ដែលគេធ្វើអំពីសំបកឈើ, មានកិរិយាប៉ះព្រមនូវទុក្ខ, មានតម្លៃតិច, មានការជម្រះលំបាក ដូចជារណ្ដៅលាមកដែលគេកប់អស់ឆ្នាំជាអនេក, ជាអ្នកបួសខាងក្រៅអំពីឧភតោសង្ឃ ដូចជាអង្កត់អុសដែលគេដុតខ្មោចហើយ, សូម្បីប្ដេជ្ញាខ្លួនឯងថាជាភិក្ខុក៏មិនមែនជាភិក្ខុ ដូចសត្វលាជាប់តាមហ្វូងគោ, មានសេចក្ដីតក់ស្លុតរឿយៗ ដូចជាបុរសប្រកបដោយពៀរទាំងអស់, មិនគួររួមនៅជាមួយ ដូចជាសាកសពស្លាប់, សូម្បីប្រកបដោយគុណមានសុតៈជាដើម ក៏មិនគួរដល់ការបូជារបស់សព្រហ្មចារីទាំងឡាយ, ដូចជាភ្លើងក្នុងព្រៃដុតខ្មោច មិនគួរដល់ការបូជារបស់ពួកព្រាហ្មណ៍, មិនគួរត្រាស់ដឹងនូវគុណវិសេស ដូចមនុស្សមិនគួរក្នុងការឃើញរូប, អស់សង្ឃឹមក្នុងព្រះសទ្ធម្ម ឬដូចជាកុមារតូចនៃចណ្ឌាល អត់មានសង្ឃឹមក្នុងរាជ្យ សូម្បីកាលសម្គាល់នូវខ្លួនថាអញជាអ្នកប្រកបដោយសេចក្ដីសុខក្នុងរាជ្យ ក៏ប្រកបដោយសេចក្ដីទុក្ខតែម្យ៉ាងមែនពិត ។

២-អានិសង្សនៃសីលសម្បត្តិ

សីលសម្បត្តិ មានន័យថា កាលដល់ព្រមដោយសីល រីឯអានិសង្ស មានសភាពផ្ទុយនឹងទោសរបស់សីលវិបត្តិ គឺបុគ្គលគប្បីជ្រាបចុះ។ អានិសង្ស មានពោលហើយក្នុងសៀវភៅនេះខាងដើមរួចហើយកាលដែលបុគ្គលពិចារណា ឃើញនូវទោសរបស់សីសវិបត្តិ និងអានិសង្សនៃសីលសម្បត្តិ ចិត្តដ៏តក់ស្លុត ចំពោះសីលវិបត្តិ ហើយឱនទេរចុះទៅក្នុងសីលសម្បត្តិដោយពិត។

តស្មា ព្រោះហេតុដូច្នោះ សីលគឺបុគ្គលឃើញទោសរបស់សីលវិបត្តិ និង ឃើញអានិសង្សរបស់សីលសម្បត្តិនេះ ដូចបានពោលរួចហើយ គប្បីឱ្យផូរផង់។

ការជម្រះសីល

យោគាវចរ ដែលជាអ្នកស្រឡាញ់សុខស្អប់ទុក្ខក្នុងសំសារវដ្ត កាលបើ សមាទាននូវសីលហើយ គប្បីសង្រួមប្រុងប្រយ័ត្ន កុំប្រព្រឹត្តកន្លងនូវសិក្ខាបទ ដែលខ្លួនសមាទានហើយ តែថាកាលបើសេចក្តីភ្លាំងភ្លាត់ដាច់សីលណាមួយ ដោយទោសនៃសេចក្តីប្រហែសធ្វេស ត្រូវទៅប្រកាសប្រាប់អំពីទោសកំហុស របស់ខ្លួនចំពោះអាចារ្យ ឬ សព្រហ្មចារី ហើយសម្តែងទោសនោះ ហើយត្រូវធ្វើ នូវសេចក្តីសង្រួមតទៅទៀត។

ការជម្រះសីល គឺការជម្រះកាយកម្ម-វចីកម្ម និងមនោកម្មឱ្យស្អាត បរិសុទ្ធ ដូចមានសេចក្តីសំដែងក្នុងគម្ពីរមជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសក ភិក្ខុវគ្គ ត្រង់ចូឡរាហុលោវាទសូត្រទី ១ ថា : ទឹកមានបន្តិចបន្តួចដក់ជាប់នៅក្នុងផ្តិល យ៉ាងណា, ទឹកដែលគ្មានក្នុងផ្តិល ឬផ្តិលទឹកដែលគេផ្កាប់ ឬថាផ្តិលផ្ងារឡើង

ដែលគ្មានទឹកយ៉ាងណា, ពួកភិក្ខុដែលមិនមានសេចក្តីអៀនខ្មាសក្នុងសមជាន-មុសាវាទ (ពោលពាក្យកុហកដោយដឹងខ្លួន) មានសមណធម៌ (ធម៌របស់អ្នកស្ងប់) មានប្រមាណតិចក៏យ៉ាងនោះ ។

ដំរីរបស់ស្តេចចូលទៅកាន់សង្គ្រាម ធ្វើការគ្រប់អវយវៈទាំងអស់ តែនៅលាក់ប្រមោយ ព្រោះខ្លាចសេចក្តីស្លាប់យ៉ាងណា, ភិក្ខុបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាព្រះតថាគត គប្បីសិក្សាថា អាត្មាអញនឹងមិនពោលពាក្យកុហក សូម្បីបន្តិចបន្តួចក៏យ៉ាងនោះ ។

ការឆ្លុះមុខនឹងកញ្ចក់ ដើម្បីមើលមុខស្អាត និងមិនស្អាតយ៉ាងណា ជនអ្នករក្សាសីល គប្បីជម្រះកាយកម្ម, វចីកម្ម និង មនោកម្ម ត្រូវធ្វើការត្រិះរិះក្នុងទី ៣ ឋាន ក៏យ៉ាងនោះគឺ

១-មុននឹងប្រារព្ធធ្វើការងារដោយកាយវាចា ចិត្ត ត្រូវធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះការងារនោះសិន តើល្អ ឬ អាក្រក់ ។

២-ពេលកំពុងធ្វើការងារដោយកាយ វាចា ចិត្ត ត្រូវធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងការងារនោះទៀត តើល្អ ឬ អាក្រក់ ។

៣- ពេលធ្វើការងារនោះហើយ ត្រូវធ្វើសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងការងារនោះទៀត តើល្អ ឬ អាក្រក់ ។

ប្រសិនបើធ្វើនូវសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងការងារនោះ ឃើញថាការងារនោះជាអកុសល (អាក្រក់) ត្រូវលះបង់ចេញ ឈប់ធ្វើ តែបើការងារនោះជាកុសល (ល្អ) ទេត្រូវព្យាយាមធ្វើចុះ ។

ម្យ៉ាងទៀតកាយកម្ម និងវចីកម្ម ដែលបានធ្វើកន្លងហើយជាអកុសល គឺខ្លួនត្រូវចូលទៅរកគ្រូ ឬសព្រហ្មចារី ឬជាអ្នកមានប្រាជ្ញាបណ្ឌិតណាមួយហើយសម្ដែងនូវទោសកំហុសរបស់ខ្លួននោះក្នុងទីចំពោះមុខ ដោយកុំលាក់លៀមឡើយ កាលបើសម្ដែងទោសនោះរួចហើយ គប្បីធ្វើនូវសេចក្ដីសង្រួមឱ្យល្អតទៅខាងមុខ។ បើកម្មគឺអំពើដែលខ្លួនធ្វើរួចហើយនោះល្អទេ ត្រូវញុំាងបីតិបាមោជ្ជៈឱ្យពោរពេញឡើងក្នុងសន្ដានតទៅ។

ម្យ៉ាងទៀត យោគីដែលជម្រះសីលឱ្យស្អាតបរិសុទ្ធនោះ ត្រូវធ្វើខ្លួនឱ្យមានសភាពជាអ្នកប្រាថ្នាតិច សន្ដោស ដុសខាត់ចិត្តគំនិតឱ្យស្អាតផូរផង់ រួចចាកអំពីមេថុនសំយោគ និងបាបធម៌ឯទៀត មានកោធៈជាដើម ដោយការប្រព្រឹត្តដូចតទៅនេះ :

១-ការប្រព្រឹត្តនូវធុតង្គវត្ត

២-ការចម្រើននូវកម្មដ្ឋាន

១-ការប្រព្រឹត្តនូវធុតង្គវត្ត

ក៏អប្បិច្ឆតាគុណ និងសន្តុដ្ឋិតាគុណជាដើម ជាគ្រឿងផូរផង់របស់សីល ឬជាគ្រឿងញុំាងសីលឱ្យផូរផង់ ព្រោះថាសីលដែលនឹងស្អាតល្អទៅបាន ត្រាតែមានគុណទាំងអស់នោះជាទឹកសម្រាប់លាង ហើយគុណទាំងនោះ ដែលនឹងកើតឡើងបាន ព្រោះអាស្រ័យបុគ្គលជាអ្នកប្រព្រឹត្តនូវធុតង្គមែនពិត។

ធុតង្គវិនិច្ឆយកថា

ការលើកឡើងពោលអំពីធុតង្គទុកក្នុងសៀវភៅ វិបស្សនាកម្មដ្ឋានថ្នាក់ដំបូងនេះ ដើម្បីបំពេញតាមអធ្យាស្រ័យនៃកុលបុត្រអ្នកបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាតាមសទ្ធា ជាអ្នកប្រតិបត្តិតឹងរឹងក្នុងការអប់រំទូន្មានខ្លួនឱ្យបានល្អប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជាការបង្គាប់បញ្ជាដាច់ខាតថា "អ្នករៀនវិបស្សនាត្រូវតែធ្វើធុតង្គនោះទេ" បុគ្គលណាមានសទ្ធាប្រព្រឹត្តធុតង្គវត្ត ហើយចម្រើនកម្មដ្ឋានផងក៏បាន ឬមិនអាចទេ មានសទ្ធាត្រឹមតែរក្សាសីលចម្រើនកម្មដ្ឋានក៏បាន ក៏មិនទាស់អ្វី តែថាបើមានសេចក្ដីនឿយណាយក្នុងខន្ធ ៥ ដែលប្រកបដោយមហាទុក្ខគ្រប់យ៉ាង ក៏គួរប្រព្រឹត្តធុតង្គវត្តផង ចម្រើនកម្មដ្ឋានផងគួរ ព្រោះជាកិច្ចប្រតិបត្តិមួយនាំមកនូវសេចក្ដីចម្រើននៃសីលដ៏បរិសុទ្ធផង. ជាកិច្ចប្រតិបត្តិយ៉ាងហ្មត់ហ្មង ក្នុងការលះបង់កិលេសយ៉ាងឧក្រិដ្ឋផង. ជាកិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងការត្រាស់ដឹងនូវលោកុត្តរធម៌យ៉ាងឆាប់រហ័សផង. ហើយជាកិច្ចមួយដើម្បីរក្សាទុកនូវវត្តដ៏ប្រសើររបស់ព្រះអរិយបុគ្គលទាំងឡាយ មានព្រះពុទ្ធជាដើមផង ។

ធុតង្គ ១៣

ពាក្យថា ធុតង្គ បានសេចក្ដីថា អង្គរបស់បុគ្គលអ្នកកម្ចាត់បង់នូវកិលេស ឬថាធម្មជាតិមានញាណ សម្រាប់កម្ចាត់បង់នូវកិលេសជាអង្គ ។

ន័យមួយទៀតថា អង្គនៃសេចក្ដីប្រតិបត្តិ សម្រាប់កម្ចាត់បង់នូវធម៌ជាសត្រូវ ។ រួបរួមយក សមាទានចេតនា គឺចេតនាសម្រាប់សមាទាននូវអង្គនោះៗ ធុតង្គនោះមាន ១៣ គឺ

១.បំសុក្ូលិកង្គ : អង្គរបស់ភិក្ខុមានកិរិយា ទ្រទ្រង់នូវចីវរដែលដល់នូវភាពគួរខ្ពើមដូចអាចម៍ដីជាប្រក្រតី ។

២.តេចីវរិកង្គៈ អង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានចីវរបីគឺ សង្ឃាដី-ចីពរ-ស្បង់ជាប្រក្រតី ។

៣.បិណ្ឌបាតិកង្គ : អង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានកិរិយាត្រេចទៅដើម្បីបិណ្ឌបាតជាវត្ត ។

៤.សបទានចារិកង្គ : អង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានកិរិយាត្រេចទៅដើម្បីបិណ្ឌបាតរៀងតាមលំដាប់នៃផ្ទះជាប្រក្រតី ។

៥.ឯកាសនិកង្គ : អង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានកិរិយាបរិភោគនូវភោជនតែក្នុងអាសន ១ ជាប្រក្រតី ។

៦.បត្តបិណ្ឌិកង្គ : អង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានកិរិយាបរិភោគនូវភោជនតែក្នុងបាត្រ[២៨] ។

៧.ខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ : អង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានកិរិយាមិនបរិភោគនូវភត្ត ដែលខ្លួនហាមនូវភោជនរួចហើយ ទើបបានមកជាខាងក្រោយជាប្រក្រតីដោយអំណាចនៃ ធុតង្គសមាទាន ។

---

[២៨] បាត្រក្នុងទីនេះ មិនសំដៅយកតែបាត្រត្រង់តែម្យ៉ាងឡើយ ទុកណាជាភាជន៍ដទៃ ក៏ហៅថា បាត្រដែរ ។

៨.អារញ្ញិកង្គ : អង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានកិរិយាអាស្រ័យក្នុងព្រៃជាប្រក្រតី ។

៩.រុក្ខមូលិកង្គ: អង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានកិរិយានៅអាស្រ័យ ទៀបគល់នៃឈើជាប្រក្រតី ។

១០.អព្ភោកាសិកង្គ : អង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានកិរិយានៅអាស្រ័យក្នុងទីវាលស្រឡះជាប្រក្រតី ។

១១.សោសានិកង្គ : អង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានកិរិយានៅអាស្រ័យក្នុងព្រៃស្មសាន[២៩] ។

១២.យថាសន្ថតិកង្គ : អង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានកិរិយានៅតែក្នុងទីសេនាសន ដែលភិក្ខុសម្តែងឱ្យជាដំបូងដដែលមិនរើរុះជាប្រក្រតី ។

១៣.នេសជ្ជិកង្គ :អង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានកិរិយា ឃាត់នូវឥរិយាបថដេក ហើយនៅដោយឥរិយាបថអង្គុយជាប្រក្រតី ។

ធុតង្គលក្ខណាទិ

-ធុតង្គ ១៣ នេះមានចេតនាសម្រាប់សមាទានជាលក្ខណៈ

-មានកិរិយាកម្ចាត់បង់នូវភាពដែលល្មោភលោភលន់ជាកិច្ច

-អាចនឹងបង្ហាញផលឱ្យឃើញប្រាកដឡើងជាភាពដែលមិនល្មោភមានអប្បិច្ឆតាធម៌ និងអរិយធម៌ មានសីលដែលបរិសុទ្ធជាដើម ជាហេតុជួយបណ្តុះបណ្តាលឱ្យកើតឡើង ។

---

[២៩] កន្លែងសម្រាប់ដុតខ្មោច(ប៉ាឆា)

វិធីសមាទានធុតង្គ

ព្រះយោគាវចរកុលបុត្រអង្គណា ដែលត្រូវការនឹងសមាទានធុតង្គទាំង ១៣ ណាមួយ កាលបើព្រះដ៏មានព្រះភាគគង់នៅឡើយ ត្រូវសមាទានក្នុងសំណាក់ព្រះអង្គ ដល់អំណើះអំពីព្រះអង្គទៅ ត្រូវតែសមាទានក្នុងសំណាក់មហាសាវក-អំណើះអំពីមហាសាវកទៅ-ព្រះខីណាស្រពដ៏សេស ព្រះអនាគាមិ-ព្រះសកទាគាមិ-ព្រះសោតាបន្ន-លោកអ្នកទ្រទ្រង់នូវសង្គីតិ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យរៀងចុះមកជាលំដាប់ អំណើះអំពីលោកទាំងនោះទៅទៀត ត្រូវសមាទានក្នុងសំណាក់លោកអ្នកទ្រទ្រង់នូវធុតង្គមុន១មក, បើមិនមានលោកអ្នកទ្រទ្រង់នូវធុតង្គមុន១មកទេ ត្រូវបោសសំអាតនូវលានព្រះចេតិយឱ្យស្អាត ហើយក្រាបថ្វាយបង្គំដោយគោរព ឱ្យដូចជាកាលដែលព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់គង់នៅ រួចហើយអង្គុយច្រហោងប្រណម្យអញ្ជលីឡើង តាំងសមាទានក្នុងទីនោះចុះ ពុំនោះនឹងសមាទានតែដោយខ្លួនឯងក៏បាន ។

ឯវិធីសមាទានជាដើមក្នុងធុតង្គនោះៗ គប្បីដឹងតាមលំអាន ដែលនឹងពោលទុកដូចតទៅនេះចុះ ។

បំសុកូលិកង្គ

វិធីសមាទានក្នុងបំសុកូលិកង្គ

ក៏ក្នុងបំសុកូលិកង្គនេះ មានបាលីសម្រាប់សមាទានជាពីរបែបដូច្នេះ បែបទី ១ថា **គហបតិទានចីវរំ បដិក្ខិបាមិ** (ប្រែថាខ្ញុំព្រះករុណាសូមឃាត់នូវចីវរ ដែលជាទានរបស់គហបតី) ។

បែបទី២ថា **បំសុក្កូលិកង្គំ សមាទិយាមិ** ប្រែថា ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវអង្គរបស់ភិក្ខុអ្នកមានកិរិយាទ្រទ្រង់នូវចីវរ ដែលដល់នូវភាពខ្ពើមដូចជាអាចម៍ដីជាប្រក្រតី ។

បាលីទាំង ២ បែបនេះប្រើបានដូចគ្នា ស្រេចហើយនឹងសេចក្ដីពេញចិត្តរបស់ព្រះយោគីអ្នកសមាទាន ទោះបីសមាទានតាមបែបណាក៏ដោយ ។

ក៏ព្រះយោគី ដែលបានសមាទាននូវធុតង្គនេះរួចហើយ ត្រូវស្វែងរកចីវរដែលកើតអំពីបំសុកូលក្ខេត្តទាំង ២៣ ណាមួយយកមកហែក រើសយកតែត្រង់កន្លែងណាដែលមាំមួនយកទៅបោកគក់ ដេរជាចីវរឱ្យបានសម្រេច រួចផ្លាស់គហបតីចីវរចាស់របស់ខ្លួននោះចេញ ហើយគប្បីស្លៀកដណ្ដប់ប្រើប្រាស់ចុះ ។

ចីវរកើតអំពីបំសុកូលក្ខេត្ត ២៣

ចីវរដែលកើតអំពីបំសុកូលក្ខេត្ត ២៣ នោះដូច្នោះគឺ

១-សោសានិកៈ សំពត់ដែលធ្លាក់ចុះក្នុងព្រៃស្មសាន មានសំពត់ស្នបខ្មោចជាដើម ។

២-បាបណិកៈ សំពត់ដែលធ្លាក់ចុះទៀបទ្វារនៃរានផ្សារ គឺសំពត់ដែលគេចោលក្បែរៗរានផ្សារ ។

៣-រថិយចោឡៈ សំពត់ដែលបុគ្គលអ្នកត្រូវការដោយបុណ្យទាំងឡាយ គេទម្លាក់តាមចន្លោះបង្អួចទៅត្រង់ផ្លូវរថ ។

៤-សង្ការចោឡ: សំពត់ដែលគេចោលនៅលើគំនរសម្រាម ។

៥-សោត្ថិយ: សំពត់ដែលគេជូតនូវមន្ទិលគតិ ហើយគេចោលទៅក្នុងទីណាមួយ ។

៦-ន្ហានចោឡ: សំពត់ដែលពេទ្យបណ្តុញភូត គេយកទៅទទូរគ្រប អ្នកជម្ងឺលិចទាំងក្បាល ហើយគេផ្ងូតទឹកឱ្យ ដល់ហើយកិច្ចនេះគេយកទៅចោលក្នុងទីណាមួយៗ ដោយសម្គាល់ថា ជាសំពត់កាឡកណ្ណី ។

៧-តិត្ថចោឡ: កំណាត់សំពត់ដែលគេចោលនៅក្បែរកំពង់ងូតទឹក ។

៨-គតបច្ចាគត: សំពត់ដែលមនុស្ស គេទៅកាន់ព្រៃស្មសានដល់ត្រឡប់មកវិញ គេងូតទឹកហើយផ្លាស់ចោល ។

៩-អគ្គិទឌ្ឍ : សំពត់ដែលភ្លើងឆេះត្រង់ណាមួយកន្លែង ហើយម្ចាស់គេចោល ។

១០-គោខាយិត : សំពត់ដែលគោអង្គាមត្រង់ណាមួយកន្លែងហើយម្ចាស់គេចោល ។

១១-ឧបចិកាខាយិត : សំពត់ដែលកណ្តៀរកាត់ត្រង់ណាមួយកន្លែងហើយម្ចាស់គេចោល ។

១២-ឧន្ទូរខាយិត : សំពត់ដែលកណ្តុរកាត់ត្រង់ណាមួយកន្លែង ហើយម្ចាស់គេចោល ។

១៣-អន្តច្ឆិន្ន : សំពត់ដែលគេទឹម ហើយម្ចាស់គេចោល ។

១៤-ទសច្ឆិន្ន : សំពត់ដែលរេចដាយ ហើយម្ចាស់គេចោល ។

១៥-ធជាហដ : សំពត់ដែលមនុស្សអ្នកឡើងកាន់ទូក ឬ សំពៅចេញទៅប្រទេសណាទីមួយ ហើយគេចងធ្វើទង់ជ័យនៅមាត់កំពង់ ពុំនោះសំពត់ដែលគេចងធ្វើទង់ជ័យនៅត្រង់ទីចម្បាំង[៣០] ។

១៦-ថូបចីវរ : សំពត់ដែលគេរុំព័ទ្ធដំបូក ហើយធ្វើពលិកម្ម ។

១៧-សមណចីវរ : ចីវររបស់សមណ គឺចីវររបស់ភិក្ខុផងគ្នា[៣១]

១៨-អាភិសេកិក : សំពត់ដែលគេចោលត្រង់កន្លែងអភិសេកស្តេច ។

១៩-ឥទ្ធិមយ : ចីវរដែលសម្រេចដោយឫទ្ធិ គឺចីវររបស់ឯហិភិក្ខុ[៣២]

២០-បន្ថិក : សំពត់ដែលគេឱ្យជ្រុះនៅកណ្តាលផ្លូវ[៣៣]

២១-វាតាហដ : សំពត់ដែលខ្យល់គួចអណ្តែតទៅធ្លាក់ចុះទៅក្នុងទីឆ្ងាយ ។

---

[៣០] សំពត់បែបនេះ ត្រាតែម្ចាស់គេចេញទៅផុតទើបយកបាន ។

[៣១] ចីវរដែលភិក្ខុផងគ្នា យកទៅតម្កល់ទុកទៀបបាទមូល ។

[៣២] សំដៅយកចីវរដែលឯហិភិក្ខុឱ្យ ។

[៣៣] សំពត់នេះបើម្ចាស់គេឱ្យជ្រុះដោយភ្លេចស្មារតីរក្សាទុកចាំមើលម្ចាស់គេ មួយស្របក់សិន ។

២២-ទេវទត្តិយៈ សំពត់ដែលទេវតាផ្តល់ឱ្យ[៣៤] ។

២៣-សាមុទ្ទិយ ៈ សំពត់ដែលរលកសមុទ្រ ផាត់ច្រានទៅលើគោក សំពត់ទាំងប៉ុន្មាននេះ មិនសំដៅយកសំពត់ ដែលមានទាយកគេនាំយកមកប្រគេនដល់ដៃ ឬសំពត់ដែលសង្ឃត្រូវចែកទៅតាមលំដាប់ជាដើមនោះឡើយ សំដៅយកតែសំពត់ដែលមិនមានទាយកជាម្ចាស់ហើយ ភិក្ខុស្វែងរកបានដោយខ្លួនឯង ឬចីវរដែលភិក្ខុផងគ្នាឱ្យប៉ុណ្ណោះ ទើបបានឈ្មោះថា **បំសុកូលចីវរ** បើមានទាយកគេនាំមកប្រគេនដល់ដៃមិនបានឈ្មោះថា**បំសុកូលចីវរ** ឡើយ ។

ប្រភេទនៃបំសុកូលិកភិក្ខុ

ភិក្ខុអ្នកប្រព្រឹត្តនូវបំសុកូលិកង្គនេះ លោកចែកជាបី ថ្នាក់គឺ

១-ឧក្កដ្ឋោ ថ្នាក់ឧក្រិដ្ឋ ឬថ្នាក់ជាន់ខ្ពស់ ។

២-មជ្ឈិមោ ថ្នាក់មធ្យម ឬថ្នាក់កណ្តាល ។

៣-មុទុ ថ្នាក់មធ្យម ឬថ្នាក់ជាន់ទាប ។

សេចក្តីថាៈ ភិក្ខុដែលរើសយកតែសំពត់ដែលធ្លាក់ក្នុងព្រៃស្មសានតែម្យ៉ាង មកធ្វើជាចីវរប្រើប្រាស់ ចាត់ជាថ្នាក់ឧក្រិដ្ឋ បើមានទាយកគេនាំយកសំពត់ទៅតម្កល់ទុកក្នុងទីណាមួយ ដោយបំណងថានឹងឱ្យអ្នកបួសរើសយក[៣៥] ហើយភិក្ខុរើសយកសំពត់នោះមកធ្វើជាចីវរប្រើប្រាស់ ចាត់ជាថ្នាក់មធ្យម ភិក្ខុដែលកាន់យកនូវសំពត់ ដែលទាយកគេនាំយកមកតម្កល់ទុកទៀបបាទមូលទៅធ្វើជាចីវរប្រើប្រាស់ចាត់ជាថ្នាក់អន់ ។

---

[៣៤] សំពត់បន្ទុង ។

[៣៥] សំពត់បន្ទុង ។

ធុតង្គបែកធ្លាយបំសុកូលិកង្គ

ធុតង្គរបស់ភិក្ខុទាំង ៣ ថ្នាក់នេះ ត្រូវបែកធ្លាយក្នុងខណៈដែលភិក្ខុទទួលត្រេកអរនូវចីវរ ដែលគ្រហស្ថគេឱ្យតាមដោយសេចក្ដីពេញចិត្តរបស់ខ្លួនមែនពិត។ ធុតង្គ គឺបំសុកូលិកង្គក្ដី ធុតង្គទាំង ១២ឯទៀតក្ដី កាលបើបែកធ្លាយហើយ ព្រះយោគីមិនទាន់អស់អាល័យនឹងរក្សាតទៅទៀតទេ ក៏គប្បីតាំងសមាទានឡើងជាថ្មី ហើយប្រព្រឹត្តទៅតាមលំអាននៃធុតង្គនោះ១តទៅខាងមុខទៀតចុះ។

អានិសង្សក្នុងបំសុកូលិកង្គ

ក្នុងបំសុកូលិកង្គនេះ ព្រះយោគីបានរក្សាទុកដោយល្អមិនបានឱ្យបែកធ្លាយ និងមានអានិសង្ស ១២ យ៉ាងគឺ

១-និស្សាយានុរូបបដិបត្តិសម្ភាវោ : សភាពជាអ្នកមានសេចក្ដីប្រតិបត្តិដ៏សមគួរដល់និស្ស័យ ដែលឧបសម្បទាចារ្យប្រៀនប្រដៅអំពីខាងដើមថា "**បព្វជា**" ត្រូវអាស្រ័យនូវបំសុកូលចីវរ ដូច្នេះជាដើម។

២-បឋមេ អរិយវំសេ បតិដ្ឋានំ : កិរិយាតាំងនៅក្នុងអរិយវង្ស ទី១[៣៦]។

៣-អារក្ខទុក្ខាភាវោ : មិនមានទុក្ខ ព្រោះកិរិយារក្សានូវចីវរ។

---

[៣៦] អរិយវង្សមាន ៤យ៉ាងគឺ : សន្តោសក្នុងចីវរ១ សន្តោសក្នុង បិណ្ឌបាត១ សន្តោសក្នុងសេនាសនៈ ១ សន្តោសក្នុងភេសជ្ជៈ ១។

៤-អបរាយត្តវុត្តិតា : ភាពជាអ្នកមិនប្រព្រឹត្តជាប់ដោយបុគ្គលដទៃ ។

៥-ចោរភយេន អភយតោ: ភាពជាអ្នកមិនមានភ័យ ព្រោះខ្លាចចោរ ។

៦-បរិភោគតណ្ហាយ អភាវោ : មិនមានតណ្ហាក្នុងគ្រឿងប្រើប្រាស់ ។

៧-សមណសារុប្បបរិក្ខារតា : ភាពជាអ្នកមានគ្រឿងបរិក្ខារដ៏សមគួរដល់សមណៈភេទ ។

៨-ភគវតា សំវណ្ណិតបច្ចយតា : ភាពជាអ្នកមានបច្ច័យដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់សរសើរ ។

៩-បាសាទិកតា : ភាពជាអ្នកនាំមកនូវសេចក្តីជ្រះថ្លាដល់បុគ្គលដទៃ ។

១០-អប្បិច្ឆតាទីនំ ផលនិប្ផត្តិ : កិរិយាសម្រេចនូវផលនៃគុណមានអប្បិច្ឆតាគុណេជាដើម ។

១១-សម្មាបដិបត្តិយា អនុព្រូហនំ : កិរិយាបង្កើតនូវសម្មាបដិបត្តិ ។

១២-បច្ឆិមាយ ជនតាយ ទិដ្ឋានុគតិអាបាទនំ : កិរិយាញ៉ាំងប្រជុំជនជំនាន់ក្រោយឱ្យយកតម្រាប់តាម ។

គាថាទីបំផុតក្នុងបំសុកូលិកង្គកថា

មារសេនំ វិឃាតាយ បំសុកូលធរោ យតិ សន្នទ្ធកវចោ
យុទ្ធេ ខត្តិយោ វិយ សោភតិ បហាយ កាសិកាទីនិ
វរវត្ថានិ ធារិតំ យំ លោកគរុនា កោ តំ បំសុកូលំ ន
ធារយេ តស្មា ហិ អត្តនោ ភិក្ខុ បដិញ្ញំ សមនុស្សរំ
យោគាចារានុកូលម្ហិ បំសុកូលេ រតោ សិយា

សេចក្ដីថា ៖ ព្រះបរមក្សត្រដែលទ្រង់នូវគ្រឿងក្រោះ ល្អក្នុងទីចម្បាំង យ៉ាងណា ព្រះយោគីអ្នកទ្រទ្រង់នូវបំសុកូលចីវរ ល្អក្នុងកិរិយាពិឃាដនូវមារសេនាយ៉ាងនោះ ។ អម្បាលតែព្រះពុទ្ធជាបរមគ្រូនៃសត្វលោក ម្ដេចគង់ព្រះអង្គអាចលះបង់នូវសំពត់ទាំងឡាយដ៏ថ្លៃថ្លា មានសំពត់ដែលបានមកអំពីដែនកាសីជាដើម ហើយមកទ្រទ្រង់នូវបំសុកូលចីវរ ចុះភិក្ខុអង្គណាសោត ក៏នឹងអាចហ៊ានអាក់ខានមិនទ្រទ្រង់នូវបំសុកូលចីវរនោះបាន? ព្រោះហេតុនោះឯង ព្រះយោគាវចរភិក្ខុ កាលបើរលឹកឃើញនូវពាក្យបដិញ្ញារបស់ខ្លួន[៣៧] ក៏គប្បីជាអ្នកត្រេកអរក្នុងបំសុកូល ដ៏សមគួរដល់សេចក្ដីព្យាយាមចុះ ។

បំសុកូលិកង្គ ចប់

តេចីវរិកង្គ

វិធីសមាទានក្នុងតេចីវរិកង្គ

បន្ទាប់អំពីបំសុកូលិកង្គមក នឹងពណ៌នាអំពីតេចីវរិកង្គតទៅ ។ ក្នុងតេចីវរិកង្គនេះ ក៏មានបាលីសម្រាប់សមាទានជា ២ បែបដូចគ្នា ។

បែបទី ១ ថា ៖ **ចតុត្ថកចីវរំ បដិក្ខិបាមិ** ប្រែថា ខ្ញុំព្រះករុណាសូមឃាត់នូវចីវរគម្រប់ ៤ ។

---

[៣៧] សំដៅពាក្យប្ដេជ្ញា ដែលឧបសម្បទាចារ្យប្រាប់និស្ស័យថា "បំសុកូលចីវរនិស្សយបព្វជ្ជា ១ ដូច្នេះជាដើម ហើយខ្លួនទទួលថា "អាម ភន្តេ" ដូច្នេះ ។

បែបទី២ ថា : តេចីវរិកង្គំ សមាទិយាមិ ប្រែថា ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវអង្គនៃភិក្ខុអ្នកមានតែចីវរ ៣ ជាប្រក្រតី ។

បាលីទាំងពីរបែបនេះ តាមតែព្រះយោគីត្រូវការ ទោះបីសមាទានតាមបែបណាក៏បាន ។

ក៏តេចីវរិភិក្ខុ[៣៨] នេះចាប់ដើមអំពីពេលដែលបានសមាទាននោះមក បើបានសំពត់ដែលបម្រុងនឹងធ្វើនូវចីវរ ក្រៅអំពីចីវរចាស់របស់ខ្លួនទាំង ៣ នោះហើយមិនទាន់បានធ្វើ ព្រោះមិនសប្បាយដោយហេតុឯណាមួយក្តី ចាត់ចែងវាស់កាត់ជាដើមមិនទាន់ក្តី នៅខ្វះចេស ម្ជុលជាដើមមិនទាន់បានគ្រប់គ្រាន់ក្តី ត្រូវមានអំណាចទុកដាក់សំពត់នោះបានដរាបមិនមានទោស ក្នុងកិរិយាត្រេកអរនូវចីវរជាគម្រប់ ៤ ព្រោះហេតុតែទុកដាក់នូវចីវរនោះឡើយ តែតាំងអំពីត្រឹមជ្រលក់ហើយទៅ នឹងទុកដាក់តទៅទៀតមិនបានឡើយ បើទុកដាក់តទៅទៀតលោកចាត់ជាមហាចោរបែកខាងធុតង្គ ។

ប្រភេទនៃតេចីវរិកភិក្ខុ

តេចីវរិកភិក្ខុនេះ ក៏មានចាត់ជា ៣ ថ្នាក់ដូចបំសុកូលិកភិក្ខុដែរ ។

សេចក្តីថា : ភិក្ខុថ្នាក់ឧក្រិដ្ឋ ក្នុងកាលដែលជ្រលក់នូវចីវរ ត្រូវជ្រលក់ស្បង់មុន ឬចីពរមុនក៏បាន បើជ្រលក់ស្បង់មុន ត្រូវយកចីពរមកស្លៀកផងដណ្តប់ផងក៏បាន ស្លៀកចីពរដណ្តប់សង្ឃាដីក៏បាន រួចហើយសឡីមយកស្បង់មក

---

[៣៨] ភិក្ខុអ្នកទ្រទ្រង់តែចីពរ ៣

ស្បៀកផ្ទាស់ យកចីពរទៅជ្រលក់វិញរួចស្រេចហើយទាំង ២ សន្សឹមស្លៀកស្បង់ដណ្តប់ចីពរ ហើយជ្រលក់សង្ឃាដី បើជ្រលក់ចីពរមុន ក៏មានន័យប្រហែល១គ្នា តែសង្ឃាដីលោកហាមមិនឱ្យស្លៀកឡើយ។ ដែលពោលមកនេះ ចំពោះភិក្ខុដែលនៅក្នុងទីសេនាសនៈក្នុងចន្លោះនៃស្រុក បើភិក្ខុដែលនៅក្នុងព្រៃវិញ ទោះបីជ្រលក់ទាំងស្បង់ទាំងចីពរដំណាលគ្នាក៏បាន តែត្រូវអង្គុយទីជិតចីពរដែលជ្រលក់នោះឱ្យល្មមតែឃើញមនុស្សណាមួយដើរមក អាចនឹងទាញយកចីវរណាមួយមកគ្របអំពីលើខ្លួនបាន។

ភិក្ខុថ្នាក់មធ្យម បើមានសំពត់កាសាវ សម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងរោងជ្រលក់ អាចនឹងស្លៀកដណ្តប់នូវសំពត់កាសាវនោះ ហើយជ្រលក់នូវចីវររបស់ខ្លួនបាន។

ឯភិក្ខុថ្នាក់អន់ អាចស្លៀកដណ្តប់នូវចីវររបស់ភិក្ខុផងគ្នា ហើយជ្រលក់ចីវររបស់ខ្លួនបាន ឬនឹងស្លៀកដណ្តប់នូវសំពត់កម្រាលរបស់ខ្លួនក្តី របស់សង្ឃក្តី របស់បុគ្គលដទៃក្តី ដែលគេធ្វើមកអំពីសំពត់កាសាវៈតម្កល់ទុកសម្រាប់ជាគ្រឿងកម្រាលក្នុងទីសេនាសនៈនោះក៏បាន តែសំពត់កម្រាលនេះ ត្រូវប្រើប្រាស់បានតែក្នុងខណៈដែលជ្រលក់ចីវរប៉ុណ្ណោះ បើនឹងហួងហែងប្រើប្រាស់តែម្នាក់ឯងអស់កាលជានិច្ច នោះពុំបានឡើយ។

តែចីវរិកភិក្ខុទាំង ៣ ថ្នាក់នេះ ប៉ើនឹងបង្កើតសំពត់អង្សៈមួយមកទៀតឱ្យជាគម្រប់ ៤ ក៏បាន តែសំពត់អង្សៈនោះ ត្រូវធ្វើឱ្យមានកម្រិតទទឹង ១ ចំអាមបណ្តោយ ៣ ហត្ថទើបគួរ។

ធុតង្គបែកក្នុងតេចីវរកង្គ

ធុតង្គទាំង ៣ ថ្នាក់នេះ ដែលនឹងបែកធ្លាយនោះ បែកធ្លាយក្នុងខណៈដែលទទួលត្រៃកអរនូវចីវរ ជាគម្រប់ ៤ ដូចគ្នាទាំង ៣ ថ្នាក់។

អានិសង្សក្នុងតេចីវរកង្គ

ធុតង្គគឺ តេចីវរិកង្គ កាលបើភិក្ខុបានរក្សាដោយល្អ មិនបានឱ្យបែកធ្លាយនឹងមានអានិសង្ស ១១ យ៉ាងដូច្នេះគឺ

១-សន្តុដ្ឋោ : បានឈ្មោះថាជាអ្នកមានសេចក្តីសន្តោសដោយចីវរល្មមតែរក្សានូវកាយបាន[៣៩]។

២-សមាទានយេវ គមនំ : កិរិយាកាន់យកតែចីវរ ៣ ប៉ុណ្ណោះ ដើរទៅហាក់ដូចជាសត្វបក្សី[៤០]។

៣-អប្បសមារម្ភតា : ភាពជាអ្នកមានរវល់តិច ព្រោះមិនមានកិច្ចដែលត្រូវហាលសំដីល ឬបត់ទុកនូវអតិរេកចីវរជាដើម។

៤-វត្ថសន្និធិបរិវជ្ជនំ : កិរិយាវៀរបង់នូវកិរិយាសន្សំទុកនូវសំពត់។

៥-សល្លហុកវុត្តិតា : ភាពជាអ្នកប្រព្រឹត្តស្រាលរហ័ស។

---

[៣៩] មើលត្រង់ប្រយោជន៍ក្នុងកិរិយាប្រើប្រាស់ចីវរប្បច្ច័យ ក្នុងបច្ចយសន្និស្សិតសីល

[៤០] សត្វបក្សីហើរទៅតែស្លាបទទេ ដែលល្មមយោងអត្តភាពទៅរួច មិនមានសន្សំអ្វីយកទៅជាមួយផង។

៦-អតិរេកចីវរលោលុប្បហានំ: កិរិយាលះបង់នូវសេចក្ដីល្មោភហួសកម្រិតក្នុងអតិរេកចីវរ។

៧-កប្បិយេ មត្តការិតា : ភាពជាអ្នកប្រមាណក្នុងចីវរដែលគួរ[៤១]។

៨-សល្លេខវុត្តិតា :ភាពជាអ្នកប្រព្រឹត្តក្បិលឬក្រីនូវកិលេសឱ្យស្ដើងចុះ។

៩-អប្បិច្ឆតាទីនំ ផលនិប្ផត្តិ : កិរិយាសម្រេចនូវផលនៃអប្បិច្ឆតាគុណជាដើម។

១០-សម្មាបដិបត្តិយា អនុព្រូហនំ : កិរិយាបង្កើតនូវសម្មាបដិបត្តិ។

១១-បច្ឆិមាយ ជនតាយ ទិដ្ឋានុគតិអាបាទនំ : កិរិយាញ៉ាំងប្រជុំជនជំនាន់ក្រោយឱ្យយកតម្រាប់តាម។

គាថាជាទីបំផុតក្នុងចីវរក្ខន្ធក

អតិរេកវត្ថុតណ្ហំ បហាយ សន្និធិវិវជ្ជិតោ ធីរោ
សន្តោសសុខរសញ្ញូ តិចីវរធរោ ភវតិ យោគី តស្មា
សបត្តចរណោ បក្ខីវ សចីវរោវ យោគិវរោ
សុខមនុវិចរិតុកាមោ ចីវរនិយមេ រតី កយិរា។

---

[៤១] សូម្បីចីវរដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់អនុញ្ញាត បានច្រើនទៅទៀតដូចនិសីទនជាដើម ក៏ភិក្ខុនោះត្រេកអរតែក្នុងចីវរ ៣ ប៉ុណ្ណោះ។

សេចក្ដីថា : ព្រះយោគីជាអ្នកប្រាជ្ញ អ្នកដឹងនូវរសនៃសេចក្ដីសុខ ដែលកើតអំពីសេចក្ដីសន្ដោស លោករមែងលះបង់នូវសេចក្ដីចំណង់ក្នុងសំពត់ដែលលើសកំណត់ លោករមែងវៀរបង់នូវកិរិយាសន្សំទុកនូវសំពត់ លោកទ្រទ្រង់តែចីវរ ៣ ប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះយោគីដ៏ប្រសើរ (ក្នុងសាសនានេះ) កាលបើមានប្រាថ្នាដើម្បីត្រេចទៅជាសុខ ក៏ត្រូវឱ្យមានតែចីវរ ៣ ជាប់នៅជាមួយហាក់ដូចជាសត្វបក្សី ដែលត្រេចទៅមានតែស្លាបជាប់ទៅជាមួយនឹងខ្លួន ដូច្នោះ គប្បីធ្វើនូវសេចក្ដីត្រេកអរ តែក្នុងចីវរដែលមានកំណត់ ។

បិណ្ឌបាតិកង្គ

ក្នុងបិណ្ឌបាតិកង្គ ក៏មានបាលីសម្រាប់សមាទានជាពីរបែបដូចគ្នា ។

បែបទី ១ថា អតិរេកលាភំ បដិក្ខិបាមិ (ប្រែថា) ខ្ញុំព្រះករុណា សូមឃាត់នូវលាភដែលលើស អំពីភោជនជាពំនូត[៤២] ។

បែបទី ២ថា : បិណ្ឌបាតិកង្គំ សមាទិយាមិ (ប្រែថា) ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទានអង្គនៃភិក្ខុ អ្នកមានកិរិយាត្រេចទៅដើម្បីបិណ្ឌបាតជាវត្ត ។

បាលីទាំង ២ បែបនេះ តាមតែព្រះយោគីត្រូវការ ទោះបីសមាទានតាមបែបណាក៏បាន ។

ព្រះយោគីដែលបានសមាទាននូវបិណ្ឌបាតិកង្គនេះរួចហើយ នឹងទទួលត្រេកអរនូវភត្ត ដែលជាអតិរេកលាភ ១៤យ៉ាងមិនបានឡើយ ។

---

[៤២] សំដៅយកបាយដែលគេរោយរាយចុះក្នុងបាត្ររដាច់រដោច ផ្នះនេះបន្តិចនោះបន្តិច ។

ភត្តជាអតិរេកលាភ១៤គឺ

១-សង្ឃភត្តៈ ភត្តដែលគេប្រគេនចំពោះសង្ឃមណ្ឌលទាំងអស់។

២-ឧទ្ទេសភត្តៈ ភត្តដែលគេឧទ្ទិសយកភិក្ខុ ១អង្គក្តី អំពីសំណោក់សង្ឃហើយប្រគេន។

៣-និមន្តកភត្តៈ ភត្តដែលគេនិមន្តភិក្ខុយកទៅប្រគេន។

៤-សលាកភត្តៈ ភត្តដែលគេប្រគេនតាមស្លាក។

៥-បក្ខិកភត្តៈ ភត្តដែលគេប្រគេនក្នុង ១ បក្ខកំណត់តែមួយថ្ងៃ។

៦-ឧបោសថិកភត្តៈ ភត្តដែលគេប្រគេនរាល់ៗថ្ងៃឧបោសថ។

៧-បាដិបទិកភត្តៈ ភត្តដែលគេកំណត់ប្រគេនតែក្នុងថ្ងៃដើមបក្ខ គឺថ្ងៃ ១ កើត ឬ ១រោច។

៨-អាគន្តុកភត្តៈ ភត្តដែលគេប្រគេនដល់ភិក្ខុអាគន្តុក។

៩-គមិកភត្តៈ ភត្តដែលគេប្រគេនដល់ភិក្ខុ ដែលរៀបដំណើរទៅកាន់ផ្លូវឆ្ងាយ។

១០-គិលានភត្តៈ ភត្តដែលគេប្រគេនដល់ភិក្ខុ ដែលមានជំងឺ។

១១-គិលានុបដ្ឋាកភត្តៈ ភត្តដែលគេប្រគេនដល់ភិក្ខុអ្នកថែជំងឺ។

១២-វិហារភត្តៈ ភត្តដែលគេប្រគេនចំពោះវត្ត ឬ ចំពោះកុដិ។

១៣-ធុរភត្ត[៤៣]ៈ ភត្តដែលគេតម្កល់ទុកក្នុងផ្ទះដែលមានធុរៈ ហើយប្រគេន។

---

[៤៣] ត្រង់នេះជួនកាលឃើញមានឈ្មោះថាធុវរភត្តំ ឬនិច្ចភត្ត ភត្តដែលគេប្រគេនជានិច្ច។

១៤-វារភត្តៈ ភត្តដែលគេដាក់វេនគ្នាប្រគេន។

ភត្តទាំង ១៤ យ៉ាងនេះ មិនត្រូវឱ្យភិក្ខុ អ្នកសមាទានធុតង្គនូវបិណ្ឌបាតិកង្គនេះទទួលឡើយ តែបើទាយកអ្នកឆ្លៀសគេមិននិមន្តថា "សូមលោកម្ចាស់ទទួលនូវសង្ឃភត្ត" ដូច្នេះជាដើមគេនិយាយដោយបរិយាយថា " សូមព្រះសង្ឃទទួលនូវចង្ហាន់ក្នុងផ្ទះនៃយើងខ្ញុំទាំងឡាយ លោកម្ចាស់ក៏ដែរ សូមទទួលនូវចង្ហាន់ដូច្នេះវិញ ភិក្ខុនោះគួរនឹងទទួលបាន ពុំនោះស្លាកដែលប្រកបដោយភេសជ្ជៈជាដើម មិនមានអាមិសដែលជាយាវកាលិកកើតឡើងអំពីសំណាក់សង្ឃក្ដី ភត្តដែលទាយកគេចំអិនក្នុងវត្តក្ដី ក៏គួរភិក្ខុនោះទទួលបាន។

ប្រភេទនៃបិណ្ឌបាតិកភិក្ខុ

បិណ្ឌបាតិកភិក្ខុនេះ ក៏មានចែកចេញជា ឧក្កដ្ឋ ថ្នាក់ជាន់ខ្ពស់ មជ្ឈិមថ្នាក់កណ្ដាល មុទុថ្នាក់អន់ដូចគ្នា។

សេចក្ដីថា ភិក្ខុជាន់ខ្ពស់ទទួលចង្ហាន់ ដែលគេនាំមក អំពីខាងមុខអំពីខាងក្រោយបាន ឈរនៅទៀបទ្វារផ្ទះរ៉ែ ុត្តលដទៃ ហើយឱ្យបាត្រទៅទាយកគេនាំយកទៅដាក់ចង្ហាន់ ដល់ត្រឡប់មកវិញ ទើបគេនាំមកប្រគេនក៏ទទួលបាន តែបើអង្គុយចុះហើយ នឹងទទួលមិនបានឡើយ។

ភិក្ខុថ្នាក់កណ្ដាល ទុកណោជាអង្គុយចុះហើយ ក៏គង់ទទួលបាន ឱ្យតែនៅក្នុងថ្ងៃនេះ តែបើទទួលនិមន្តទុកដល់ថ្ងៃស្អែកទៀតពុំបានឡើយ។

ឯភិក្ខុថ្នាក់អន់ ទោះបីទទួលនិមន្ត ទុកដល់ទៅថ្ងៃស្អែក ឬខានស្អែកទៀតក៏បាន ។

បិណ្ឌបាតិភិក្ខុទាំង ៣ ថ្នាក់នេះ មានសេចក្ដីប្លែកគ្នាដូច្នេះគឺ ភិក្ខុថ្នាក់កណ្ដាល នឹងភិក្ខុថ្នាក់អន់ មិនបាននៅជាសុខ តាមអំពើចិត្តរបស់ខ្លួនឡើយ ព្រោះនៅជាប់ជំពាក់ដោយបុគ្គលដទៃ ឯភិក្ខុថ្នាក់ជាន់ខ្ពស់ ទើបនៅសុខតាមអំពើចិត្តខ្លួនបាន ព្រោះមិនមានជាប់ជំពាក់ដោយបុគ្គលណានីមួយ ។

ធុតង្គបែកក្នុងបិណ្ឌបាតិកង្គ

ធុតង្គរបស់ភិក្ខុទាំង ៣ ថ្នាក់នេះ បែកធ្លាយក្នុងខណៈ ដែលទទួលនូវភត្តជាអតិរេកលាភទាំង ១៤ យ៉ាងមានសង្ឃភត្តជាដើមដូចគ្នា ។

អានិសង្សក្នុងបិណ្ឌបាតិកង្គ

បិណ្ឌបាតិកង្គនេះ កាលដែលភិក្ខុសមាទានហើយ រក្សាមិនឱ្យបែកធ្លាយមានអានិសង្ស ១៥ យ៉ាងគឺ

១-និស្សាយានុរូបប្បដិបត្តិ សព្ភាវោ សភាពជាអ្នកមានសេចក្ដីប្រតិបត្តិដ៏សមគួរដល់និស្ស័យ[៤៤] ។

២-ទុតិយេ អរិយវំសេ បតិដ្ឋានំ កិរិយាតម្កល់នៅក្នុងអរិយវង្ស ទី២ ។

---

[៤៤] សំដៅយកនិស្ស័យដែលឧបសម្បមាចារ្យ ប្រៀនប្រដៅក្នុងឧបសម្បទមណ្ឌលថា "បិណ្ឌិយាលោបភោជនំនិស្សាយបព្វជ្ជា" ដូច្នេះជាដើម ។

៣-អបរាយត្តវុត្តិតា ភាពជាអ្នកមិនមានកិរិយាប្រព្រឹត្តជាប់ដោយបុគ្គលដទៃ។

៤-ភគវតា សំវណ្ណិតបច្ចយតា ភាពជាអ្នកមានបច្ច័យដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់សរសើរ[៤៥]។

៥-កោសជ្ជនិម្មថនតា : ភាពនៃកិរិយាញាំញីនូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស

៦-បរិសុទ្ធាជីវិតា : ភាពជាអ្នកមានព្យាយាមជាគ្រឿងចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ស្អាត។

៧-សេខិយបដិបត្តិបូរណំ : កិរិយាបំពេញនូវសេចក្តីប្រតិបត្តិ ក្នុងសេក្ខិយវត្ត។

៨-អបរបោសិតា : ភាពជាអ្នកមិនចិញ្ចឹមនូវបុគ្គលដទៃ ព្រោះដឹងប្រមាណក្នុងកិរិយាទទួល[៤៦]។

៩-បរានុគ្គហកិរិយា : កិរិយាធ្វើនូវសេចក្តីអនុគ្រោះដល់បុគ្គលដទៃព្រោះទទួលនូវបិណ្ឌបាតបន្តិចៗក្នុងត្រកូលនោះ។

១០-មានប្បហានំ : កិរិយាលះបង់នូវមានះ គឺមិនបានរឹងត្អឹងព្រោះមិនមានអាងភោជនដទៃទៀត។

---

[៤៥] ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សរសើរថា ជាបច្ច័យតិចផង បានងាយផង ឥតទោសផង។

[៤៦] មិនទទួលបិណ្ឌបាតឱ្យហួសប្រមាណ ដើម្បីនឹងចិញ្ចឹមអ្នកដទៃជាដើម។

១១-រសតណ្ហាយ និវារណំ : កិរិយាឃាត់នូវសេចក្តីចំណង់ក្នុងរសរបស់ភោជនដទៃទៀត ។

១២-គណភោជនបរម្បរភោជនចារិត្តសិក្ខាបទេហិ អនាបត្តិតា :ភាពជាអ្នកមិនមានអាបត្តិដោយគណភោជនសិក្ខាបទ បរម្បរភោជនសិក្ខាបទ និង ចារិត្តសិក្ខាបទ ព្រោះមិនមានទទួលនិមន្ត ។

១៣-អប្បិច្ឆតាទីនំ អនុលោមវុត្តិតា ភាពជាអ្នកមានកិរិយាប្រព្រឹត្តដ៏សមគួរដល់អប្បិច្ឆតាគុណជាដើម ។

១៤-សម្មាបដិបត្តិព្រូហនំ កិរិយាបង្កើតនូវសម្មាបដិបត្តិ ។

១៥-បច្ឆិមាជនតានុកម្បនំ កិរិយាអនុគ្រោះដល់ប្រជុំជនជំនាន់ក្រោយ ។

គាថាទីបំផុតគុណបិណ្ឌបាតិកង្គ

បិណ្ឌយាលោបសន្តុដ្ឋោ អបរាយត្តជីវកោ បហីនាហារលោលុប្បោ
ហោតិ ចាតុទ្ទិសោ យតិ វិនោទយតិ កោសជ្ជំ អាជីវស្ស
វិសុជ្ឈតិ តស្មា ហិ នាតិមញ្ញេយ្យ ភិក្ខាចារំ សុមេធសោ

សេចក្តីថា: ព្រះយោគី ដែលមានសេចក្តីត្រេកអរស្មើៗ ក្នុងដុំបាយដែលគេធ្វើឱ្យពំនូតៗ មានកិរិយាចិញ្ចឹមជីវិត មិនជាប់ដោយបុគ្គលដទៃ មានសេចក្តី

ល្មោភក្នុងអាហារលះបង់បានហើយ អាចប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទិសទាំង៤បានមិនមានទទាក់ទទាម លោកអាចនឹងបន្ទោរបង់នូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូសបាន អាជីវៈរបស់លោកសោតក៏ស្អាតបរិសុទ្ធ ព្រោះហេតុនោះ លោកអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អមិនគប្បីមើលងាយនូវដំណើរដែលត្រេចទៅដើម្បីភិក្ខានោះឡើយ ។

បិណ្ឌបាតិកង្គ ចប់

សបទានចារិកង្គ

វិធីសមាទានក្នុងសបទានចារិកង្គ

ក្នុងសបទានចារិកង្គនេះ ក៏មានបាលីសម្រាប់សមាទានជាពីរបែបដូចគ្នា

បែបទី ១ថា : **លោលុប្បចារំ បដិក្ខិបាមិ** (ប្រែថា) ខ្ញុំព្រះករុណាសូមឃាត់នូវកិរិយាត្រេចទៅដើម្បីបិណ្ឌបាតតាមភាពដែលល្មោភ[៤៧] ។

បែបទី ២ថា: **សបទានចារិកង្គំ សមាទិយាមិ** (ប្រែថា) ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវអង្គនៃភិក្ខុអ្នកមានកិរិយាត្រេចទៅ ដើម្បីបិណ្ឌបាតរៀងតាមលំដាប់នៃផ្ទះជាប្រក្រតី ។ បាលីទាំង ២ បែបនេះ តាមតែព្រះយោគីត្រូវការ ទោះបីសមាទានបាលីបែបណាក៏បាន ។

---

[៤៧] ត្រេចទៅដើម្បីបិណ្ឌបាតតាមទំនើង ។

ក៏សបទានចារិកភិក្ខុនេះ វេលាដែលចូលទៅដល់ទ្វារស្រុក ត្រូវឈរកំណត់មើល ក្រែងជួនមានអន្តរាយ[៤៨] ប្រសិនបើជាឃើញមានអន្តរាយណាមួយហើយវំលងទៅកាន់ភូមិស្រុកដទៃទៀតក៏បាន។ ពុំនោះបើផ្ទះណា ច្រកត្រង់ណា ស្រុកត្រង់ណា ដែលចំណាំ តែមិនបានអ្វីបន្តិចបន្តួចសោះ នោះត្រូវសម្គាល់ថា មិនមែនជាស្រុក ហើយគប្បីហួសទៅកាន់ទីដទៃទៀតចុះ តែបើធ្លាប់បានអ្វីបន្តិចបន្តួចត្រង់ទីណា នឹងវំលងហួសទីនោះពុំបានឡើយ ហើយត្រូវឆាប់ចូលទៅកាន់ស្រុកអំពីព្រឹកបន្តិច ការពារក្រែងត្រូវលះបង់នូវទីដែលមិនសប្បាយដោយមានអន្តរាយជាដើម ហើយបង្ហួសទៅកាន់ទីដទៃទៀត កុំឱ្យហួសពេល។ បើមានមនុស្សគេធ្វើទានក្នុងវត្ត ឬ គេជួបប្រទះកណ្តាលផ្លូវ ហើយគេយកបាត្រទៅដាក់ចង្ហាន់មកប្រគេនក៏គួរទទួលបាន។

ភិក្ខុនេះកាលកំពុងដើរទៅតាមផ្លូវ បើជួបប្រទះស្រុកក្នុងវេលាភិក្ខាចារមិនត្រូវវំលងបង្ហួសឡើយ ទោះបីមិនបានភិក្ខាសោះក្តី បានបន្តិចបន្តួចក្តី ក៏ត្រូវតែត្រេចទៅតាមលំដាប់នៃស្រុក។

ប្រភេទនៃសបទានចារិកភិក្ខុ

សបទានចារិកភិក្ខុនេះ ក៏មានចែកចេញជា៣ ថ្នាក់ដូចគ្នា

សេចក្តីថា : ភិក្ខុថ្នាក់ឧក្រិដ្ឋ និងទទួលនូវចង្ហាន់ ដែលគេនាំមកអំពីខាងមុខក្តី អំពីខាងក្រោយក្តីពុំបាន ពុំនោះដល់ពេលត្រឡប់មកវិញ ហើយទាយក

---

[៤៨] មានឆ្កែកាចជាដើម។

គេយកចង្ហាន់ តាមមកប្រគេនក្តី ក៏ទទួលពុំបានដូចគ្នា តែបើឈរនៅទៀបទ្វារផ្ទះ ហើយទាយកគេនាំយកបាត្រ ទៅដាក់ចង្ហាន់មកប្រគេនខ្លួន ចាំតែទទួលបាត្រនោះវិញបាន ។

ភិក្ខុថ្នាក់មធ្យម ទទួលចង្ហាន់បែបនេះបានទាំងអស់កុំតែអង្គុយរង់ចាំភិក្ខា ។

ឯថ្នាក់មុទុ ទោះបីអង្គុយរង់ចាំដូច្នោះក៏បាន ឱ្យតែនៅក្នុងថ្ងៃនោះ ។

ធុតង្គបែកក្នុងសបទានចារិកង្គ

សបទានចារិកង្គធុតង្គ ដែលបែកធ្លាយនោះ គឺបែកធ្លាយក្នុងខណៈដែលមានគំនិតកើតឡើង ថានឹងត្រេចទៅដើម្បីនឹងបិណ្ឌបាត តាមភាពដែលល្មោភដូចគ្នាទាំង ៣ថ្នាក់ ។

អានិសង្សក្នុងសបទានចារិកង្គ

មានអានិសង្ស ៨ យ៉ាងគឺ

១-កុលេសុ និច្ចនវកតា: ភាពជាបុគ្គលថ្មោងអស់កាលជានិច្ចក្នុងត្រកូលទាំងឡាយ ។

២-ចន្ទូបមតា: ភាពដូចជាបុគ្គលល្អ ប្រៀបដូចព្រះចន្ទព្រោះមិនមានជាប់ជំពាក់នៅក្នុងត្រកូលទាំងពួង ។

៣-កុលមច្ឆេរប្បហានំ: កិរិយាលះបង់នូវសេចក្តីកំណាញ់ក្នុងត្រកូល ។

៤-សមានុកម្បិតា: ភាពជាអ្នកមានសេចក្តីអនុគ្រោះស្មើគ្រប់ត្រកូលទាំងអស់ ។

៥-កុលុបកាធីនភាវេនៈ មិនមានទោសក្នុងកិរិយាចូលទៅកាន់ត្រកូល ។

៦-អច្ឆានានភិនន្ទនាៈ កិរិយាមិនទទួលត្រេកអរនូវពាក្យដែលគេហៅរកដោយការនិមន្ត ។

៧-អភិហាវេន អនត្ថិកតាៈ ភាពជាអ្នកមិនមានសេចក្ដីត្រូវការដោយភិក្ខាដែលគេនាំមកឱ្យ ។

៨-អប្បិច្ឆតាធីនំ អនុលោមវត្តិតាៈ ភាពជាអ្នកមានកិរិយាប្រព្រឹត្តដ៏សមគួរដល់អប្បិច្ឆតាគុណជាដើម ។

ទាំង ៨ នេះ ជាអានិសង្សក្នុងសបទានចារិកង្គ ដែលភិក្ខុបានរក្សាទុកដោយល្អ មិនបានឱ្យបែកធ្លាយទៅវិញ ។

ចន្ទូបមោ និច្ចនវោ កុលេសុ អមច្ឆរី សព្វសមានុកម្បោ

កុលូបកាធីនវវិប្បមុត្តោ ហោតីធ ភិក្ខុ សបធានចារី

លោលុប្បចារំ បជហាយ តស្មា ឱក្ខិត្តចក្ខុ យុគមត្តទស្សី

អាកង្ខមានោ ភុវិ សេរិចារំ ចរេយ្យ ធិរោ សបធានចារំ

សេចក្ដីថា ៖ សបទានចារិកភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាបុគ្គលល្អប្រៀបដូចជាព្រះចន្ទ្រ ជាបុគ្គលថ្មោងជានិច្ចក្នុងត្រកូលទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនកំណាញ់ត្រកូល មានសេចក្ដីអនុគ្រោះស្មើគ្រប់ត្រកូលទាំងអស់ ជាបុគ្គលផុតស្រឡះចាកទោសដែលកើតអំពីកិរិយាចូលទៅកាន់ត្រកូល ព្រោះហេតុនោះ អ្នកប្រាជ្ញដែល

មានប្រាជ្ញា មានចក្ខុសម្លឹងចុះក្រោម ក្រឡេកមើលតែត្រឹមមួយជួរនឹម ហើយជាអ្នកកាលលះបង់ដាច់ស្រឡះនូវការប្រព្រឹត្តល្មោភ ហើយប្រាថ្នានូវការប្រព្រឹត្តដោយសេរី គប្បីប្រព្រឹត្តនូវសបទានចារិកង្គនេះចុះ ។

សបទានចារិកង្គ ចប់

ឯកាសនិកង្គ

វិធីសមាទានក្នុងឯកាសនិកង្គ

ក្នុងឯកាសនិកង្គនេះ ក៏មានបាលីសមាទានជា ២បែប ដូចគ្នា ។

បែបទី១ ថា : នានាសនភោជនំ បដិក្ខិបាមិ ប្រែថា ខ្ញុំព្រះករុណាសូមឃាត់នូវកិរិយាបរិភោគនូវភោជនក្នុងអាសនៈផ្សេងៗ ។

បែបទី២ ថា : ឯកាសនិកង្គំ សមាទិយាមិ ប្រែថា ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវអង្គនៃភិក្ខុអ្នកមានកិរិយាបរិភោគនូវភោជនតែក្នុងអាសនៈមួយជាប្រក្រតី ។

បាលីទាំង ២ បែបនេះ តាមតែព្រះយោគីត្រូវការ ទោះសមាទានតាមបាលីបែបណាក៏បាន ។

ក៏ឯកាសនិកភិក្ខុនុ៎ះ កាលបើអង្គុយនៅក្នុងអាសនសាលា មិនត្រូវអង្គុយលើថេរាសនឡើយ ត្រូវកំណត់អាសនង៍សមគួរដល់ខ្លួនជាមុនសិន សឡឹមអង្គុយ បើកំពុងឆាន់មិនទាន់ឆាន់រួច ហើយអាចារ្យ ឬឧបជ្ឈាយ៍និមន្តមកដល់ ក៏គួរនឹងក្រោកទៅធ្វើវត្តបាន តែមិនត្រូវត្រឡប់មកឆាន់ទៀតឡើយ ។

ប្រភេទនៃឯកាសនិកភិក្ខុ

សេចក្តីថា : ភិក្ខុថ្នាក់ឧក្រិដ្ឋ តែលូកដៃចូលទៅក្នុងភោជនណាហើយ ទោះបីភោជននោះតិចក្តី ច្រើនក្តី ក៏ត្រូវតែឆាន់តែប៉ុណ្ណោះ នឹងទទួលភោជនដទៃទៀតពុំបានឡើយ តែបើមនុស្សទាំងឡាយ គេគិតឃើញថា "ភិក្ខុនោះមិនបានឆាន់ចង្ហាន់សោះ ឬឆាន់តែបន្តិចបន្តួច ហើយគេនាំយកសប្បិ ជាដើមមកប្រគេន វត្ថុទាំងនោះបើភិក្ខុទទួលដើម្បីប្រើប្រាស់ជាភេសជ្ជៈបាន បើនឹងទទួលធ្វើជាអាហារពុំបានឡើយ" ។

ភិក្ខុថ្នាក់មធ្យម បើភត្តក្នុងបាត្រមិនទាន់អស់ដរាបណា ក៏អាចនឹងទទួលនូវភោជនដទៃបានដរាបនោះ ។

ភិក្ខុនោះឈ្មោះថា **ភោជនបរិយន្តិក** មានទីបំផុតត្រឹមភោជន ។

ឯភិក្ខុថ្នាក់មុទុ បើមិនទាន់ក្រោកចាកអាសនៈដរាបណា ក៏អាចដើម្បីឆាន់នូវភោជនដទៃបានដរាបនោះ ។

ភិក្ខុនេះនឹងហៅ **ឧទកបរិយន្តិក** មានទីបំផុតត្រឹមទឹកដូច្នេះក៏បាន ព្រោះថា បើមិនទាន់ទទួលទឹកសម្រាប់លាងបាត្រ ដរាបណានៅឆាន់បានដរាបនោះឬនឹងហៅថា **អាសនបរិយន្តិក** មានទីបំផុតត្រឹមអាសនៈដូច្នេះក៏បាន ព្រោះថាបើមិនទាន់ក្រោកចាកអាសនៈដរាបណា នៅឆាន់បានដរាបនោះ ។

ធុតង្គបែកក្នុងឯកាសនិកង្គ

ធុតង្គរបស់ភិក្ខុទាំង ៣ ថ្នាក់នេះ កាលដែលបែកធ្លាយក្នុងខណៈដែលភិក្ខុទាំងនុ៎ះ បរិភោគនូវភោជនក្នុងសំណាក់ផ្សេងៗ ។

អានិសង្សក្នុងឯកាសនិកង្គ

មានអានិសង្ស ៨ យ៉ាងគឺ

១-អប្បាពាធតា ៖ភាពជាអ្នកមានអាពាធតិច ។

២-អប្បាតង្កតា ៖ភាពជាអ្នករស់នៅមិនលំបាក គឺមិនមានសេចក្តីទុក្ខក្នុងសរីរ ។

៣-លហុដ្ឋានំ ៖កិរិយាក្រោកឡើងរហ័ស ។

៤-ពលំ ៖មានកម្លាំងក្នុងសរីរៈ ។

៥-ផាសុវិហារោ ៖កិរិយានៅជាសុខសប្បាយ ។

៦-អនតិរិត្តបច្ចយា អនាបត្តិ ៖មិនត្រូវអាបត្តិ ព្រោះបច្ច័យនៃកិរិយាបរិភោគនូវអនតិរិត្តភោជន[៤៩] ។

៧-រសតណ្ហាយវិនោទនំ ៖ កិរិយាបង្ហន់នូវសេចក្តីចំណង់ក្នុងរស ។

៨-អប្បិច្ឆតាទីនំ អនុលោមវុត្តិតា ៖ ភាពជាអ្នកមានកិរិយាប្រព្រឹត្តដ៏សមគួរដល់អប្បិច្ឆតាគុណជាដើម ។

---

[៤៩] ភោជនដែលភិក្ខុហាមភោជនរួចហើយ ដល់ក្រោកអាសនទើបបានមកជាខាងក្រោយ ហើយមិនបានធ្វើវិនយកម្មឱ្យគួរ (មើលក្នុងបឋមបវារណាសិក្ខាបទ) ។

ទាំង ៨នេះ ជាអានិសង្សក្នុងឯកាសនិកង្គ ដែលភិក្ខុបានរក្សាដោយល្អ មិនបានឱ្យបែកធ្លាយ ។

គាថាជាទីបំផុតក្នុងឯកាសនិកង្គ

ឯកាសនភោជនេ រតំ ន យតី ភោជនប្បច្ចយា រុជា
វិសហន្តិ រសេ អលោលុប្បោ បរិហាបេតិ ន កម្មមត្តនោ
ឥតិ ផាសុវិហារការណេ សុចិសល្លេខរតូបសេវិតេ ជន–យេថ
វិសុទ្ធមានសោ រតិមេកាសនភោជនេ យតិ។

សេចក្តីថា : រោគទាំងឡាយ ដែលមានកិរិយាបរិភោគនូវភោជនជាបច្ច័យឱ្យកើត រមែងមិនបៀតបៀននូវព្រះយោគីអ្នកត្រេកអរក្នុងកិរិយាបរិភោគនូវភោជនតែក្នុងអាសនៈ១នោះឡើយ សេចក្តីមិនល្មោភក្នុងរសរមែងមិនញ៉ាំងអំពើព្យាយាមរបស់លោកឱ្យសាបសូន្យ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះយោគីអ្នកមានចិត្តដ៏បរិសុទ្ធ គប្បីញ៉ាំងសេចក្តីត្រេកអរឱ្យកើតក្នុងឯកាសនិកង្គដែលជាហេតុនៃកិរិយានៅជាសុខសប្បាយ ដែលភិក្ខុអ្នកត្រេកអរក្នុងសល្លេខគុណដ៏ស្អាតធ្លាប់ចូលទៅជិតសេពហើយ ។

ឯកាសនិកង្គ ចប់

បត្តបិណ្ឌិកង្គ

វិធីសមាទានធុតង្គបត្តបិណ្ឌិកង្គ

ក្នុងបត្តបិណ្ឌិកង្គនេះ ក៏មានបាលីសម្រាប់សមាទាន ២បែបដូចគ្នា ។

បែបទី១ ថា **ទុតិយភាជនំ បដិក្ខិបាមិ** (ប្រែថា) ខ្ញុំព្រះករុណាសូមឃាត់នូវភាជន៍ជាគម្រប់ពីរ ។

បែបទី២ ថា **បត្តបិណ្ឌិកង្គំ សមាទិយាមិ** (ប្រែថា) ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវអង្គនៃភិក្ខុអ្នកមានកិរិយាបរិភោគនូវភោជនតែក្នុងបាត្រ១[៥០] ជាប្រក្រតី ។

បាលីទាំង ២បែបនេះ ប្រើបានដូចគ្នា តាមតែព្រះយោគីត្រូវការ ទោះបីសមាទានតាមបែបណាក៏បាន ។

ក៏បត្តបិណ្ឌិកភិក្ខុ កាលដែលហុតនូវបបរ ត្រូវដាក់បបរក្នុងភាជន៍ បើបានម្ហូបក្រៀមមានប្រហុក ឬផ្អកជាដើម ត្រូវឆាន់ម្ហូបក្រៀមមុនក៏បាន ហុតបបរមុនក៏បាន បើដាក់ម្ហូបក្រៀមក្នុងបបរក្រែងបដិកូលបែរទៅជាក្អួតចង្អោរវិញ តែប្រសិនបើចេះធ្វើមិនឱ្យបដិកូលដូច្នោះក៏គួរឆាន់បាន ។

---

[៥០] ពាក្យថា "បាត្រ" ក្នុងទីនេះ មិនចំពោះតែបាត្រមែនៗតែម្យ៉ាងទេ ទោះបីភាជន៍ដទៃក៏ហៅថា បាត្របានក្នុងទីនេះ ។

បើដូចជាទឹកឃ្មុំ និងស្ករក្រាមជាដើម ដែលជារបស់មិនបដិកូលនោះ ក៏ត្រូវតែដាក់ចុះ ទៅជាមួយនឹងបបរ ហើយសន្សឹមឆាន់ តែវត្ថុទាំងនេះ ត្រូវភិក្ខុទទួលឱ្យគួរដល់ប្រមាណ ។ ក្នុងវេលាដែលឆាន់បាយ បើមានអន្លក់ និងមើមឈើស្រស់ ត្រូវកាន់ឆាន់នឹងដៃ បើកាន់ឆាន់មិនកើត ត្រូវដាក់ចុះក្នុងបាត្រឯភាជន៍ជាគំរប់ ២ ដោយហោចសូម្បីតែស្លឹកឈើក៏មិនបានឡើយ ។

ប្រភេទនៃបត្តបិណ្ឌិកភិក្ខុ

បត្តបិណ្ឌិកភិក្ខុនេះ ក៏មានចែកជា ៣ថ្នាក់ដូចគ្នា ។

សេចក្តីថា : ភិក្ខុជាឧក្រិដ្ឋវេលាឆាន់នឹងរើស សម្រាបចោលចេញអំពីភោជនមិនបាន វៀរតែវេលាដែលឆាន់អំពៅ ។ កុំថាដល់ម្លោះ សូម្បីតែបំបែកនូវដុំបាយដុំត្រី ដុំសាច់ និងនំទាំងឡាយ ហើយឆាន់ក៏មិនបាន ។

ភិក្ខុថ្នាក់មធ្យម បំបែកដោយដៃម្ខាងបាន ។

ភិក្ខុថ្នាក់មុទុ ភោជនឯណាដែលអាចដាក់ចុះក្នុងបាត្របាន ក៏អាចដើម្បីនឹងបំបែកនូវភោជននោះដោយដៃ ឬដោយធ្មេញ ហើយឆាន់បានទាំងអស់ ។

ធុតង្គបែកក្នុងបត្តបិណ្ឌិកង្គ

ធុតង្គរបស់ភិក្ខុទាំង ៣ ថ្នាក់នេះ កាលដែលបែកធ្លាយទៅក្នុងខណៈដែលភិក្ខុទាំងនោះ ទទួលនូវភោជនជាគម្រប់ពីរ ។

អានិសង្សក្នុងបត្តបិណ្ឌិកង្គ

មានអានិសង្ស ៦ យ៉ាងគឺ

១- នានារសគណ្ហាធិវេនោធនំ : កិរិយាបង្អន់នូវសេចក្ដីចំណង់ក្នុងភោជន ដែលមានរសផ្សេងៗ ។

២- អត្រិច្ឆតាយបហានំ: កិរិយាលះបង់នូវភាពជាអ្នកមានសេចក្ដីប្រាថ្នាកន្លងក្នុងភោជននោះៗ ។

៣- អាហារេបយោជនមត្តទស្សិតា: ភាពជាអ្នកឃើញនូវប្រមាណនៃប្រយោជន៍ក្នុងអាហារ ។

៤- ថាលកាធិបរិហរណខេទាភាវោ: សេចក្ដីលំបាក ព្រោះកិរិយារក្សានូវភាជនជាដើម ។

៥- អវក្ខិត្តភោជិតា: ភាពជាអ្នកមិនបរិភោគ មានចិត្តសាវ៉ាក្នុងភោជនផ្សេងៗ ។

៦- អប្បិច្ឆតាធីនំ អនុលោមវត្តិតា: ភាពជាអ្នកមានកិរិយាប្រព្រឹត្តដ៏សមគួរដល់អប្បិច្ឆតាគុណជាដើម ។

ទាំង ៦ នេះ ជាអានិសង្សក្នុងបត្តបិណ្ឌិកង្គ ដែលភិក្ខុបានរក្សាដោយល្អមិនបានឱ្យបែកធ្លាយទៅវិញ ។

គាថាទីបំផុតក្នុងបត្តបិណ្ឌិកង្គ

នានាភាជនវិក្ខេបំ ហិត្វា ឱក្ខិត្តលោចនោ ខណន្តោ វិយ មូលានិ រសតណ្ហាយ សព្វតោ សរូបំវិយ សន្តុដ្ឋី ធារយន្តោ សុមានសោ បរិភុញ្ជេយ្យ អាហារំ អោ អញ្ញោ បត្តបិណ្ឌិកោ។

សេចក្តីថា : ព្រះយោគីអ្នកលះបង់នូវសេចក្តីសាវ៉ា ក្នុងភោជនផ្សេងៗ មានចក្ខុសម្លឹងចុះក្រោម មានវត្តដ៏ល្អ ទុកដូចជាជីករំលើងនូវឫសនៃតណ្ហា លោកជាអ្នកមានចិត្តល្អ ទ្រទ្រង់នូវសេចក្តីសន្តោស ហាក់ដូចជាទ្រទ្រង់នូវរូបកាយរបស់ខ្លួន (កាលបើដូច្នោះតើ) បត្តបិណ្ឌិកភិក្ខុឯទៀត អង្គណាសោតក៏នឹងគប្បីបរិភោគនូវអាហារ (ក្នុងភោជនផ្សេងបាន)។

បត្តបិណ្ឌិកង្គ ចប់

ខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ

វិធីសមាទានក្នុងខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ

ក្នុងខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ ក៏មានបាលីសម្រាប់សមាទាន ២បែប ដូចគ្នា។

បែបទី១ អតិរិត្តភោជនំ បដិក្ខិបាមិ (ប្រែថា) ខ្ញុំព្រះករុណា សូមឃាត់នូវកិរិយាបរិភោគនូវអតិរិត្តភោជន[៩១]។

---

[៩១] កាលបើភិក្ខុកំពុងឆាន់ហើយ មានទាយកគេយកភោជនចូលមកប្រគេនក្នុងហត្ថបាស ហើយប្រកែកមិនទទួលហៅថា ហាមភោជន ដល់ក្រោកចាកទីអង្គុយទៅ

បែបទី ២ ថា **ខលុបច្ឆាភត្តិកង្គំ សមាទិយាមិ** (ប្រែថា) ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវអង្គនៃភិក្ខុ អ្នកមានកិរិយាមិនបរិភោគនូវភត្ត ដែលខ្លួនហាមភោជន រួចហើយទើបបានមកក្នុងកាលខាងក្រោយជាប្រក្រតី ។

ក៏ខលុបច្ឆាភត្តិកភិក្ខុនុ៎ះ កាលបើហាមភោជនរួចហើយ មិនត្រូវឱ្យគេធ្វើភោជននោះឱ្យជាកប្បិយ ហើយបរិភោគទៀតឡើយ ។ ធុតង្គនេះ មានសេចក្តីប្រហែលគ្នានឹងបឋមបវារណាសិក្ខាបទ តែធុតង្គនេះវិសេសជាង ។

មានសេចក្តីវិសេសជាងដូច្នេះគឺ ក្នុងបឋមបវារណាសិក្ខាបទមានសេចក្តីថា ភិក្ខុដែលហាមភោជនរួចហើយ ដល់ក្រោកចាកទីអង្គុយនោះទៅ បើបានឱ្យគេធ្វើវិនយកម្ម នូវភោជនឱ្យគួរឡើងត្រឡប់ជាឆាន់វិញបាន ឯក្នុងធុតង្គនេះមិនមែនដូច្នេះទេ តែភិក្ខុហាមភោជនរួចហើយ ដល់ក្រោកចាកទីអង្គុយនោះទៅមិនមានកិច្ចដែលនឹងត្រូវធ្វើវិនយកម្មឱ្យគួរ ហើយត្រឡប់ឆាន់វិញ នោះឯងហើយដែលចាត់ថាជាធុតង្គសមាទានក្នុងទីនោះ ។

បើត្រូវការចង់ឆាន់ភោជនដែលហាមនោះដដែលក្តី ភោជនដទៃក្តី ត្រូវឱ្យគេធ្វើវិន័យកម្មឱ្យជាកប្បិយសិន ទើបឆាន់បាន បើមិនបានឱ្យគេធ្វើបែបនេះ ហើយឆាន់នឹងត្រូវអាបត្តិបាចិត្តិយតាមបឋមបវារណាសិក្ខាបទ ។ ភោជនដែលឱ្យគេធ្វើវិនយកម្មឱ្យជាកប្បិយ ដើម្បីនឹងឆាន់ទៀតបែបនេះហៅថា អតិរិត្តភោជន (មើលក្នុងសិក្ខាបទនុ៎ះទៀតនឹងឃើញសេចក្តីពិស្តារ) ។

ប្រភេទនៃខលុបច្ឆាភត្តិកភិក្ខុ

ខលុបច្ឆាភត្តិកភិក្ខុនេះ ក៏មានចែកចេញទៅជា ៣ថ្នាក់ដូចគ្នា ។

សេចក្តីថា ៖ ដែលហៅថាហាមនូវភោជននោះ មិនដែលមានក្នុងដុំបាយជាដំបូងឡើយ ព្រោះតែភិក្ខុកំពុងលេបចូលទៅនូវដុំបាយជាដំបូងនោះ ហើយឃាត់នូវភោជនដទៃទើបបានឈ្មោះថាហាម គឺថាបើភិក្ខុពុំទាន់បានឆាន់សោះទោះឃាត់នូវភោជនដទៃ ក៏មិនបានឈ្មោះថាហាម លុះតែបានឆាន់ខ្លះដោយយ៉ាងហោច សូម្បីតែត្រឹម ១ ដុំ ហើយឃាត់នូវភោជនដទៃ ទើបបាន ឈ្មោះថាហាម ព្រោះហេតុនោះភិក្ខុថ្នាក់ឧក្រិដ្ឋតែហាមភោជនយ៉ាងនេះហើយ កាលបើលេបចូលនូវដុំបាយជាដំបូងនោះហួសទៅហើយ នឹងឆាន់នូវដុំបាយជាគម្រប់ពីរមិនបានឡើយ ។

ភិក្ខុថ្នាក់មធ្យម ភោជនឯណាដែលខ្លួនកំពុងឆាន់ ហើយហាមនូវភោជនដទៃ ក៏អាចនឹងឆាន់នូវភោជនដែលខ្លួនកំពុងឆាន់នោះត្រាតែអស់បាន តែនឹងឆាន់ភោជនដទៃទៀតមិនបាន ។

ឯភិក្ខុថ្នាក់មុទុ បើមិនទាន់ក្រោកចាកអាសនដរាបណា ក៏នៅឆាន់បានដរាបនោះ ។

ធុតង្គបែកធ្លាយក្នុងខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ

ធុតង្គរបស់ភិក្ខុទាំង ៣ ថ្នាក់នេះ កាលបែកធ្លាយនោះ នឹងបែកធ្លាយក្នុងខណៈដែលខ្លួនហាមនូវភោជនរួចហើយ ដល់ក្រោកចាកទីអង្គុយនោះទៅហើយឱ្យគេធ្វើវិនយកម្ម[៥២] នូវភោជនជាកប្បិយហើយឆាន់ទៀតដូចគ្នា ។

---

[៥២] ត្រង់កិច្ចធ្វើវិនយកម្មនោះ ដូច្នេះគឺ ឱ្យភិក្ខុដទៃប្រាប់ថា "អលមេតំ សព្វំ" ភោជនទាំងអស់ហ្នឹងគួរហើយ ។

អានិសង្សខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ

មានអានិសង្ស ៥ យ៉ាងគឺ

១-អនតិរិត្តភោជនាបត្តិយា ធុរីភាវោ ភាពជាអ្នកឆ្ងាយអំពីអាបត្តិដែលត្រូវ ព្រោះកិរិយាបរិភោគនូវអនតិរិត្តភោជន[៥៣] ។

២-ឱទរិកត្តាភាវោ មិនមែននៃភាពជាអ្នកមានអាហារចើសពោះ (ចាក់ច្រាស) ។

៣-និរាមិសសន្និធិតា ភាពជាអ្នកមិនសន្សំទុកនូវអាមិស ។

៤-បុន បរិយេសនាយ អភាវោ មិនមានកិរិយាស្វែងរកទៀត ។

៥-អប្បិច្ឆតាទីនំ អនុលោមវត្តិតា ភាពជាអ្នកមានកិរិយាប្រព្រឹត្តដ៏សមគួរដល់អប្បិច្ឆតាគុណជាដើម ។

ទាំង ៥ នេះ ជាអានិសង្សក្នុងខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ ដែលភិក្ខុបានរក្សាដោយល្អ មិនបានឱ្យបែកធ្លាយទៅវិញ ។

គាថាពីបំផុតក្នុងខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ

បរិយេសនាយ ខេទំ នយាតិ ន ករោតិ សន្និធិ ធីរោ ឱទរិកត្តំ

បជហាតិ ខលុបច្ឆាភត្តិកោ យោគី តស្មា សុគតប្បសត្ថំ

សន្តោសគុណាទិវុឌ្ឍិសញ្ជននំ ទោសេ វិធុនិយុភាវោ ភជេយ្យ

យោគី ធុតង្គមិទំ។

---

[៥៣] ភោជនដែលភិក្ខុហាមរួចហើយ ទើបបានមកជាខាងក្រោយ ហើយមិនឱ្យគេធ្វើវិនយកម្មហៅថា អនតិរិត្តភោជន ។

សេចក្តីថា ៖ ព្រះយោគីអ្នកមានប្រាជ្ញា ជាអ្នករក្សានូវខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ លោកមិនដល់នូវសេចក្តីលំបាក ព្រោះកិរិយាស្វែងរកបច្ច័យ លោកមិនធ្វើនូវកិរិយាសន្សំទុកនូវអាមិស លោកអាចលះបង់បាននូវភាពជាអ្នកមានអាហារច្រើសពោះបាន ព្រោះហេតុនោះព្រះយោគីអ្នកមានប្រាជ្ញាដើម្បីកម្ចាត់បង់នូវទោសទាំងឡាយ គប្បីគប់ប្រសនូវធុតង្គ (ខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ) ដែលព្រះសុគតទ្រង់សរសើរ ហើយថាជាធម្មជាតិតែងញ៉ាំងសេចក្តីចម្រើនដោយគុណទាំងឡាយមានសន្តោសគុណជាដើម ឱ្យកើតព្រមនោះចុះ ។

ខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ ចប់

វិធីសមាទានក្នុងអារញ្ញិកង្គ

ក្នុងអារញ្ញិកង្គនេះ ក៏មានបាលីសម្រាប់សមាទាន ២ បែបដូចគ្នា ។

បែបទី១ ថា **គាមន្តសេនាសនំ បដិក្ខិបាមិ** ប្រែថា ខ្ញុំព្រះករុណាសូមឃាត់នូវកិរិយាញ៉ាំងអរុណឱ្យរះឡើងក្នុងសេនាសនៈ ជាចន្លោះនៃស្រុក ។

បែបទី២ ថា **អារញ្ញិកំ សមាទិយាមិ** ប្រែថា ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវអង្គនៃភិក្ខុអ្នកមានកិរិយានៅអាស្រ័យក្នុងព្រៃជាប្រក្រតី ។

បាលីទាំង ២ បែបនេះ ប្រើបានដូចគ្នាតាមតែព្រះយោគីត្រូវការ ទោះបីសមាទានតាមបែបណាក៏បាន ។

ក៏អារញ្ញិកភិក្ខុនុ៎ះ កាលបើបានសមាទានយ៉ាងនេះរួចហើយ ត្រូវកុំញុំាង អរុណឱ្យរះឡើង ក្នុងទីសេនាសនៈជាចន្លោះនៃស្រុកឡើយ ត្រូវតែឱ្យរះឡើង ក្នុងទីសេនាសនៈ ដែលតាំងនៅក្នុងព្រៃជាធម្មតា ។

កំណត់សេនាសនៈក្នុងអារញ្ញិកង្គ

ទីសេនាសនៈ ជាចន្លោះនៃស្រុកនោះ លោកកំណត់យកទីសេនាសនៈ ដែលតាំងនៅក្នុងស្រុក ឬក្នុងទីដែលឧបចាររបស់ស្រុក ។ ដែលហៅថាព្រៃនោះ លោកកំណត់យកទីខាងក្រៅអំពីស្រុក និងឧបចាររបស់ស្រុកនោះចេញទៅ ។

ដែលហៅថាស្រុកនោះ ទោះបីស្រុកឯណានីមួយ មានតែផ្ទះ១ក្តី ច្រើនក្តី របង ឬកំពែងព័ទ្ធជុំវិញក្តី គ្មានក្តី មានមនុស្សនៅអាស្រ័យក្តី គ្មានក្តី យ៉ាងហោចត្រឹមតែមានពួកឈ្មួញទៅសំចតនៅជាង៤ខែប៉ុណ្ណោះ ក៏លោក កំណត់យកថាជាស្រុកទាំងអស់ បើមានព្រំព័ទ្ធជុំវិញកំណត់ទៅទល់ត្រឹមព្រំនោះ បើគ្មានទេ កំណត់ចម្ងាយអំពីផ្ទះចុងគេបំផុតចេញ១ជះទឹក [៥៤] ឧបចាររបស់ ផ្ទះចម្ងាយ ១លេណ្ឌបាត [៥៥] អំពីនោះទៅទៀតជាស្រុក ។

---

[៥៤] ស្រីឈរនៅទៀបទ្វារផ្ទះ ដែលតាំងនៅខាងគេបំផុត ហើយជះទឹកដោយភាជនទៅ ធ្លាក់ត្រឹមណា ត្រឹមចន្លោះនោះហៅថា ១ជះទឹក ។

[៥៥] បុរសមានកម្លាំងជាកណ្តាល ចោលដុំដីអស់ទំហឹងដៃទៅធ្លាក់ត្រឹមណា ត្រង់ចន្លោះ នោះហៅថា លេណ្ឌបាត ។

ឯឧបចារស្រុកនោះ បើស្រុកមានព្រំព័ទ្ធ[៩៦] ជុំវិញកំណត់ ១ លេណ្ឌុបាត អំពីព្រំនោះចេញទៅ បើស្រុកដែលគ្មានព្រំព័ទ្ធជុំវិញទេ កំណត់ ១លេណ្ឌុបាត ជាគម្រប់ពីរ អំពីលេណ្ឌុបាតទី១ ដែលជាដែនរបស់ស្រុកនោះតទៅទៀត។ បើស្រុកដែលមានព្រំ ២ជាន់ កំណត់ត្រឹម១ជាន់ខាងក្នុង ជាស្រុក។ ខាងក្រៅអំពីស្រុក និងឧបចាររបស់ស្រុកនោះចេញទៅហៅថា ព្រៃទាំងអស់។

ក៏អារញ្ញិកសេនាសនៈនេះ លោកមិនកំណត់តែត្រឹមរំលងដែនរបស់ស្រុក និងឧចាររបស់ស្រុកប៉ុណ្ណោះឡើយ លោកកំណត់ឱ្យទុកឧបចាររបស់វិហារថែមទៀត បើវិហារនោះតាំងនៅក្នុងទីបំផុតនៃឧបចាររបស់ស្រុកតែម្តងមិនបានឈ្មោះថា អារញ្ញិកសេនាសនៈ ព្រោះហេតុនោះ ឧបចាររបស់វិហារ លោកឱ្យកំណត់ដូចឧបចាររបស់ស្រុកដែរ គឺបើវិហារនោះ មានព្រំជុំវិញ ក្នុងរវាងខាងក្នុងព្រំនោះ ជាដែនរបស់វិហារ ចម្ងាយ ១លេណ្ឌុបាត អំពីនោះទៅជាឧបចាររបស់វិហារ បើវិហារដែលមិនមានព្រំជុំវិញកំណត់អំពីត្រឹមទីសេនាសនៈ ដែលតាំងនៅខាងគេបំផុត ទោះរោងភត្តក្តី ទីសម្រាប់ប្រជុំក្តី ដើមពោធិព្រឹក្ស ឬចេតិយក្តី ចេញទៅខាងក្រៅចម្ងាយ ១លេណ្ឌុបាត ជាដែនរបស់វិហារ ១ លេណ្ឌុបាតតទៅទៀតជាឧបចាររបស់វិហារ។ ដែលនឹងកំណត់ដែនរបស់វិហារ នឹងឧបចាររបស់វិហារ បែបនោះមិនត្រូវកំណត់ឱ្យសង្កត់លើដែនរបស់ស្រុក និងឧបចាររបស់ស្រុកនោះឡើយ ត្រូវកំណត់ឱ្យផុតអំពីគ្នាចេញទៅ។ បើពោល

[៩៦] ដែលហៅថាព្រំនោះសំដៅយក របងពោល ឬវត្ថុអ្វីមួយដែលគេតម្កល់ទុកសម្រាប់ខណ្ឌដែនរបស់ស្រុកនិមួយៗ។

តាមបរិយាយរបស់ព្រះសូត្រ លោកឱ្យវាស់អំពីត្រឹមព្រំរបស់ស្រុកទៅទាល់នឹងព្រំរបស់វិហារបានចម្ងាយ ៥០០ ធនុ[៩៧]។ បើមិនមានព្រំត្រូវវាស់អំពីត្រឹមទីបំផុតនៃលេណ្ឌបាតមួយៗទាំងពីរខាង ឱ្យបានម្ខាងចម្ងាយ ៥០០ធនុដូចគ្នា។ បើស្រុកនោះជិត ឬសម្លេងមនុស្សមកដល់តែរបាំងដោយភ្នំ និងស្ទឹងជាដើម មិនអាចនឹងដើរកាត់តម្រង់ទៅមកបាន លោកឱ្យវាស់តាមផ្លូវដែលទៅមកជាប្រក្រតី តែមិនត្រូវបិទរាំងផ្លូវរបស់ស្រុកដែលជិតៗ ធ្វើឱ្យបត់បែនក្រវិកក្រវក់ទៅជាឆ្ងាយនោះឡើយ បើធ្វើបែបនេះលោកទុកថាជាមហាចោរប៉ែកខាងធុតង្គ។ ភិក្ខុដែលនៅអាស្រ័យក្នុងអារញ្ញិកសេនាសនៈនេះ បើឧបជ្ឈាយ៍ ឬអាចារ្យមានជម្ងឺ ហើយនៅក្នុងព្រៃមិនបានសេចក្តីសប្បាយ ក៏គប្បីនាំទៅកាន់ទីសេនាសនៈដូចពោលហើយនោះវិញ តែបើវេលាដែលអរុណោទ្យេបរះ ហើយអាពាធរបស់ឧបជ្ឈាយ៍ ឬអាចារ្យនោះចេះតែចម្រើនឡើង ត្រូវធ្វើកិច្ចអ្វីក្នុងវិធីថែជម្ងឺនោះតទៅទៀតចុះ មិនត្រូវខ្វល់ខ្វាយតែនឹងជំរះនូវធុតង្គនោះពេកឡើយ។

ប្រភេទនៃអារញ្ញិកភិក្ខុ

អារញ្ញិកភិក្ខុនេះ ក៏មានចែកចេញជា ៣ថ្នាក់ដូចគ្នា។

សេចក្តីថា ៖ ភិក្ខុថ្នាក់ឧក្រិដ្ឋ ត្រូវតែញ៉ាំងអរុណោឱ្យរះឡើងក្នុងព្រៃឱ្យសព្វកាល។

ភិក្ខុថ្នាក់មធ្យម រវាង ៤ខែ ក្នុងវស្សានរដូវ នៅក្នុងទីសេនាសនៈជាចន្លោះស្រុកបាន។

ភិក្ខុថ្នាក់មុទុ នៅអស់រវាង ៤ខែ ក្នុងហេមន្តរដូវតទៅទៀតបាន។

---

[៩៧] "ធនុ" នេះជាខ្នាតវាស់មួយបែបប្រវែង ២ម៉ែត្រ៥០០ធនុត្រូវជា ១គីឡូម៉ែត្រសព្វថ្ងៃនេះ

ធុតង្គបែកក្នុងអារញ្ញិកង្គ

ក៏ភិក្ខុទាំង ៣ថ្នាក់នេះ កាលបើចេញមកស្តាប់ធម៌ក្នុងទីសេនាសនៈជាចន្លោះនៃស្រុក បើកំពុងស្តាប់ហើយ អរុណរះឡើងក្តី ស្តាប់រួចហើយ ដើរទៅដល់ពាក់កណ្តាលផ្លូវទទួលអរុណរះឡើងក្តី ធុតង្គមិនបែកធ្លាយឡើយ ត្រាតែលោកជាធម្មកថិក សម្តែងធម៌ចប់ក្រោកចេញទៅហើយៗ ភិក្ខុទាំងនោះគិតថា "យើងសឹងបន្តិចសិន សន្សឹមទៅ" ដល់កំពុងតែសឹងលក់អរុណរះឡើង ឬភិក្ខុដែលញ៉ាំងឱ្យអរុណឱ្យរះឡើងក្នុងទីសេនាសនៈជាចន្លោះស្រុក តាមទំនើងចិត្តរបស់ខ្លួន ទើបធុតង្គបែកធ្លាយ ។

អានិសង្សក្នុងអារញ្ញិកង្គ

មានអានិសង្ស ៨ យ៉ាងគឺ

១-ភព្វោ អលទ្ធំ វា សមាធឹ បដិលទ្ធុំ ជាបុគ្គលគួរដើម្បីបាននូវសមាធិដែលមិនទាន់បាននៅឡើយ ។

២-លទ្ធំ វា រក្ខិតុំ ជាបុគ្គលគួរដើម្បីរក្សាទុកគង់នូវសមាធិ ដែលបានរួចហើយ ។

៣-សត្ថាបិស្ស អត្តមនោ ព្រះសាស្តាសោតនឹងពេញព្រះហឫទ័យចំពោះភិក្ខុនោះ[៩៨] ។

[៩៨] ប្រាថ្នាយកជំនាន់ដែលព្រះសម្មុទ្ទទ្រង់ធរមាននៅឡើយ ។

៤-អសប្បាយរូបាទយោ ចិត្តំ ន វិក្ខិបន្តិ រូបារម្មណ៍ដែលមិនជាទីសប្បាយជាដើម នឹងមិនពង្រាយនូវចិត្តរបស់ភិក្ខុនោះបាន ។

៥-វិគតសន្តាសោ មានសេចក្តីតក់ស្លុតប្រាសចេញ ។

៦-ជីវិតនិកន្តិំ បជហតិ អាចលះបង់នូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងជីវិតបាន ។

៧-បវិវេកសុខរសំ អស្សាទេតិ បានទទួលសោយនូវរសនៃសេចក្តីសុខក្នុងទីស្ងាត់ ។

៨-បំសុកូលិកាទិភាវោ ភាពជាបុគ្គល ដើម្បីរក្សានូវបំសុកូលិកង្គជាដើមបានដោយងាយ ។

ទាំង ៨ នេះ ជាអានិសង្សក្នុងអារញ្ញិកង្គ ដែលភិក្ខុបានរក្សាដោយល្អមិនបានឱ្យបែកធ្លាយ ។

គាថាទីបំផុតក្នុងអារញ្ញិកង្គ

បវិវិត្តោ អសំសដ្ឋោ បន្តសេនាសនេ រតោ អារាធយន្តោ នាថស្ស
វនវាសេន មានសំ ឯកោ អរញ្ញេ និវសំ យំ សុខំ លភតេ
យតិ រសំ តស្ស ន វិន្ទន្តិ អបិ ទេវា សឥន្ទកា ។
បំសុកូលញ្ច ឯសោ ច កវចំ វិយ ធារយំ អរញ្ញសង្គាមគតោ
អវសេសធុតាយុធោ សមត្ថោ នចិរេនេវ ជេតុំ មារំ សវាហនំ
តស្មា អរញ្ញវាសម្ហិ រតី កយិរាថ បណ្ឌិតោ។

សេចក្ដីថា ព្រះយោគី អ្នកមានចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ មិនច្រឡូកច្រឡំដោយពួក ត្រេកអរតែក្នុងទីសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ លោកអាចញ៉ាំងព្រះទ័យនៃព្រះបរមលោកនាថឱ្យទ្រង់អំណរផងបាន។ មានសេចក្ដីសរសើរថា ព្រះយោគីអ្នកនៅអាស្រ័យម្នាក់ឯង រមែងបាននូវសេចក្ដីសុខបែបណោ អម្បាលតែទេវតាទាំងឡាយ ព្រមទាំងព្រះឥន្ទ ក៏មិនដែលបានសោយនូវរសនៃសេចក្ដីសុខបែបនោះឡើយ។ ព្រះយោគីអង្គនោះឯង កាលបើបានទ្រទ្រង់នូវបំសុកូលិកង្គ ទុកជាគ្រឿងក្រោះថែមទៀត ហើយចូលទៅកាន់ទីសង្គ្រាម ពោលគឺ ព្រោះមានធុតង្គធមិក៏អាចដើម្បីច្បាំងនូវមារព្រមទាំងពាហនឱ្យចាញ់បាក់បបទៅបានដោយងាយមិនមែនយឺតយូរឡើយ ព្រោះហេតុនោះបណ្ឌិតគប្បីធ្វើនូវសេចក្ដីត្រេកអរក្នុងកិរិយានៅក្នុងព្រៃចុះ។

អារញ្ញិកង្គចប់

រុក្ខមូលិកង្គ

វិធីសមាទានក្នុងរុក្ខមូលិកង្គ

ក្នុងរុក្ខមូលិកង្គនេះ ក៏មានបាលីសម្រាប់សមាទាន ២ ដូចគ្នា។

បែបទី ១ថា **ឆន្នំ បដិក្ខិបាមិ** ប្រែថា ខ្ញុំព្រះករុណាសូមឃាត់នូវទីលំនៅ ដែលគេប្រក់ដោយដំបូល។

បែបទី ២ថា **រុក្ខមូលិកង្គំ សមាទិយាមិ** ប្រែថាខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវអង្គនៃភិក្ខុអ្នកមានកិរិយានៅអាស្រ័យទៀបគល់នៃឈើជាប្រក្រតី ។

បាលីទាំង ២ បែបនេះ អាចប្រើបានដូចគ្នា តាមតែព្រះយោគីត្រូវការទោះបីសមាទានតាមបែបណាក៏បាន ។

ក៏រុក្ខមូលិកង្គភិក្ខុនុ៎ះ វេលាដែលសមាទានរួចហើយ ត្រូវប្រកាន់ដើមឈើណាមួយដែលតាំងនៅត្រង់ទីបំផុតនៃវិហារកំណត់ធ្វើជាទីលំនៅ តែត្រូវវៀរដើមឈើដែលស្ថិតនៅត្រង់ព្រំដែន ដើមឈើដែលគេធ្លាប់គោរព ដើមឈើដែលមានជ័រ មានផ្លែ មានផ្កាពេប្រើការ ដើមឈើដែលមានប្រចៀវ ឫជ្រឹងនៅអាស្រ័យនោះចេញ ព្រោះដើមឈើទាំងនោះប្រកបដោយអន្តរាយ ។

ប្រភេទនៃរុក្ខមូលិកភិក្ខុ

រុក្ខមូលិកភិក្ខុនេះ ក៏មានចែកចេញជា ៣ ថ្នាក់ដូចគ្នា ។

សេចក្តីថា : ភិក្ខុថ្នាក់ឧក្រិដ្ឋ បើប្រកាន់ដើមឈើណាមួយតាមពេញចិត្តរួចហើយនឹងប្រើឱ្យគេបោសច្រាសមិនបានឡើយ ត្រូវបោសតែកំពូមស្លឹកឈើទុំដែលជ្រុះមកនោះដោយជើងរបស់ខ្លួន ហើយគប្បីនៅចុះ ។

ភិក្ខុថ្នាក់មធ្យម បើប្រើមនុស្សដែលដើរមកដល់ជិតនោះឱ្យបោសច្រាសឱ្យបាន ។

ភិក្ខុមុទុ ទោះបីហៅមនុស្សអ្នករក្សាអារាមឬសាមណេរមកប្រើឱ្យជម្រះធ្វើឱ្យស្មើហើយរោយរាយដីខ្សាច់ធ្វើរបងប្រកបទ្វាររូចហើយសន្សឹមនៅក៏បាន ។

រុក្ខមូលិកភិក្ខុទាំង ៣ ថ្នាក់នេះ បើដល់ថ្ងៃណាដែលមានមនុស្សគេនាំគ្នាចូលមកធ្វើមហាកម្ម[៩៩] មិនត្រូវអង្គុយនៅក្នុងទីនោះឡើយ ត្រូវចេញទៅអង្គុយនៅក្នុងទីឯទៀតបិទបាំងខ្លួន កុំឱ្យគេដឹងថាខ្លួនជាអ្នករក្សានូវរុក្ខមូលិកង្គនោះឡើយ ។

ធុតង្គបែកក្នុងរុក្ខមូលិកង្គ

ធុតង្គរបស់ភិក្ខុទាំង ៣ថ្នាក់នេះ កាលដែលបែកធ្លាយ នឹងបែកធ្លាយក្នុងខណៈភិក្ខុទាំងនោះ សម្រេចកិរិយានៅក្នុងទីលំនៅ ដែលគេប្រក់ដោយដំបូល ឬក៏បានដឹងប្រាកដ ហើយញ៉ាំងអរុណឱ្យរះឡើង ក្នុងទីដែលគេប្រក់ដោយដំបូលនោះឯង តែបើចូលទៅនៅក្នុងទីបែបនោះ ដើម្បីស្តាប់នូវធម៌ជាដើម ដល់ហើយកិច្ចត្រឡប់មកញ៉ាំងអរុណឱ្យរះឡើង ត្រង់កន្លែងរបស់ខ្លួនវិញបាន ពុំនោះនឹងចូលទៅនៅក្នុងទីសេនាសនៈដែលគេប្រក់ដោយដំបូល អស់រវាងវស្សានរដូវ ៤ខែ ក៏បាន ធុតង្គពុំបានបែកធ្លាយឡើយ ។

---

[៩៩] ធ្វើបូជា គឺថាគេធ្វើបុណ្យអ្វីមួយក្នុងទីនោះ ។

អានិសង្សក្នុងរុក្ខមូលិកង្គ

មានអានិសង្ស ៦ យ៉ាងគឺ

១-និស្សយានុរូបបដិបត្តិសព្ភាវតា សភាពជាអ្នកមានសេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏សមគួរដល់និស្ស័យ ដែលឧបសម្បទាចារ្យប្រៀនប្រដៅក្នុងឧបសម្បទមណ្ឌលថា "បព្វជ្ជា ត្រូវអាស្រ័យនូវរុក្ខមូលសេនាសនៈ" ដូច្នេះជាដើម ។

២-អប្បសារម្ភ សំខណ្ឌិតបច្ចយតា ភាពជាអ្នកមានបច្ច័យដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់សរសើរថា "តិចផង រកបានដោយងាយផង ឥតទោសផង" ។

៣-អនិច្ចសញ្ញាសមុដ្ឋាបនតា ភាពដែលញុំាងអនិច្ចសញ្ញាឱ្យកើតឡើងបានដោយបានឃើញនូវវិការៈរបស់ដើមឈើរឿយៗ ។

៤-សេនាសនមច្ឆេរកម្មារាមតានំ អភាវតា មិនមានសេចក្តីកំណាញ់ក្នុងសេនាសន និងភាពជាអ្នកត្រេកអរក្នុងការងារ ។

៥-ទេវតាហិ សហវាសិតា ភាពជាអ្នកបាននៅរួមជាមួយនឹងទេវតាទាំងឡាយ ។

៦-អប្បិច្ឆតាទីនំ អនុលោមវុត្តិតា ភាពជាអ្នកមានកិរិយាប្រព្រឹត្តដ៏សមគួរដល់អប្បិច្ឆតាគុណជាដើម ។

ទាំង ៦យ៉ាងនេះ ជាអនិសង្សក្នុងរុក្ខមូលិកង្គ ដែលភិក្ខុបានរក្សាដោយល្អ មិនបានឱ្យបែកធ្លាយ ។

គាថាទីបំផុតក្នុងរុក្ខមូលិកង្គ

វណ្ណិតោ ពុទ្ធសេដ្ឋេន និស្សយោតិ ច ភាសិតោ និវាសោ បវិវិត្តស្ស រុក្ខមូលសមោ កុតោ អាវាសមច្ឆេរហរេ ទេវតាបរិបាលិតេ បវិវិត្តេ វសន្តោ ហិ រុក្ខមូលម្ហិ សុព្វតោ អភិរត្តានិ នីលានិ បណ្ឌូនិ បតិតានិ ច បស្សន្តោ តរុបណ្ណានិ និច្ចសញ្ញំ បនូទតិ តស្មា ហិ ពុទ្ធទាយជ្ជំ ភាវនាភិរតាលយំ វិវិត្តំ នាតិមញ្ញេយ្យ រុក្ខមូលំ វិចក្ខណោ

សេចក្តីថា : ទីនៅអាស្រ័យរបស់ភិក្ខុអ្នកមានចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ ដែលព្រះពុទ្ធឆ្នើមទ្រង់សរសើរ ទ្រង់ត្រាស់ថាជានិស្ស័យរបស់បព្វជិតឱ្យបានស្មើដោយរុក្ខមូលសេនាសនៈនឹងមានមកអំពីណា? ព្រោះថាភិក្ខុកាលនៅអាស្រ័យក្នុងទីស្ងាត់ ដែលកំចាត់បង់នូវសេចក្តីកំណាញ់ក្នុងអាវាសបាន រុក្ខទេវតាទាំងឡាយ តែងបីបាច់រក្សាផង (មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ) ភិក្ខុអ្នកមានវត្តល្អនៅទៀបគល់នៃឈើ កាលឃើញនូវស្លឹកឈើ ដែលកំពុងលាស់ខៀវខ្ចីខ្លះ ដែលទុំមានពណ៌លឿងខ្លះ ដែលជ្រុះចុះហើយខ្លះ នឹងអាចបន្ទោរបង់នូវនិច្ចសញ្ញា[៦០] បាន ព្រោះហេតុនោះ អ្នកប្រាជ្ញដែលមានប្រាជ្ញាមិនគួរមើលងាយនូវទីស្ងាត់ទៀបគល់ឈើ ដែលជាត់ំណែលរបស់ព្រះពុទ្ធ ជាទីលំនៅរបស់លោកអ្នកត្រេកអរក្នុងភាវនានោះឡើយ ។

---

[៦០] សេចក្តីសំគាល់ថាទៀងក្នុងសង្ខារទាំងឡាយដែលមិនទៀង ។

រុក្ខមូលិកង្គចប់

អព្ភោកាសិកង្គ

វិធីសមាទានក្នុងអព្ភោកាសិកង្គ

ក្នុងអព្ភោកាសិកង្គនេះ ក៏មានបាលីសំរាប់សមាទានជា ២ បែបដូចគ្នា ។

បែបទី១ ថា ឆន្នញ្ច រុក្ខមូលញ្ច បដិក្ខិបាមិ (ប្រែថា) ខ្ញុំករុណាសូមឃាត់នូវទីសេនាសនៈ ដែលគេប្រក់ដោយដំបូលផង នូវទីសេនាសនៈទៀបគល់នៃឈើផង ។

បែបទី២ ថា អព្ភោសិកង្គំ សមាទិយាមិ ប្រែថា ខ្ញុំព្រះករុណាសូមសមាទាននូវអង្គនៃភិក្ខុ អ្នកមានកិរិយានៅអាស្រ័យក្នុងទីវាលស្រឡះជាប្រក្រតី ។

បាលីទាំងពីរបែបនេះ ប្រើបានដូចគ្នា តាមតែព្រះយោគីត្រូវការ ទោះបីសមាទានតាមបែបណាក៏បាន ។

ក៏អព្ភោកាសិកភិក្ខុនុ៎ះ បើចូលទៅកាន់រោងឧបោសថ ប្រយោជន៍ដើម្បីនឹងស្តាប់ធម៌ ឬធ្វើឧបោសថកម្មបាន បើចូលដល់ហើយទទួលមានភ្លៀងក៏កុំអាលចេញមក ត្រូវរង់ចាំឱ្យស្វាងភ្លៀងសិន សឹ្ងមចេញមកវិញចុះ ពុំនោះបើចូលទៅកាន់រោងឆាន់ រោងភ្លើង ដើម្បីនឹងធ្វើកិច្ចវត្ត ដែលត្រូវធ្វើក្តី ចូលទៅបំរើភត្តដល់ភិក្ខុចាស់ ក្នុងរោងឆាន់ក្តី ចូលទៅបង្រៀនបាលីដល់បុគ្គលដទៃ ឬ

រឿនខ្លួនឯងក្នុងទីប្រក់ទីបាំងក្តី ជញ្ជូនគ្រែ ឬជើងតាំងជាដើម ដែលគេដាក់ខាងក្រៅមិនល្អ ចូលទៅទុកដាក់ខាងក្នុងទីប្រក់ទីបាំងក្តី ក៏សឹងតែបាន ឬបើទុកជាគ្មានកាន់គ្រឿងបរិក្ខាររបស់ភិក្ខុចាស់ ក៏គង់ចូលទៅជ្រកទំរាំរាំងភ្លៀងបានដែរ តែត្រូវដើរចូលទៅតាមដំណើរជាប្រក្រតី កុំតែដើរចូលទៅរលះរលាំងពេក ឬដោយគិតប្រុងនឹងនៅក្នុងសាលានោះ ។

ប្រភេទនៃអព្ភោសិកភិក្ខុ

អព្ភោសិកភិក្ខុនេះ ក៏មានចែកចេញជា ៣ថ្នាក់ ដូចគ្នា ។

សេចក្តីថា : ភិក្ខុថ្នាក់ឧក្រិដ្ឋ បើនឹងចូលទៅនៅផ្អែបអាស្រ័យដោយសារដើមឈើ ដោយសារភ្នំ ឬផ្ទះពុំបានឡើយ ត្រូវតែធ្វើខ្ទមជាវិការនៃចីវរនៅក្នុងទីវាលស្រឡះតែម្យ៉ាង ។

ភិក្ខុថ្នាក់មធ្យម បើគ្រាន់តែនៅផ្អែបអាស្រ័យដោយសារដើមឈើ ដោយសារភ្នំ ឬដោយសារផ្ទះបែបនោះបាន កុំតែចូលទៅនៅខាងក្នុង ។

ភិក្ខុថ្នាក់មុទុ បង្ហាគ្មានបិទបាំងដោយជញ្ជាំង ជំរំធ្វើដោយមែកឈើ បារាំធ្វើដោយសំពត់សាដក ដែលគេត្បាញឱ្យបាយឱ្យក្រាស ខ្ទមដែលអ្នកចាំស្រែជាដើមបោះបង់ចោល បើនឹងទៅជ្រកបាន ។

ធុតង្គបែកក្នុងអព្ភោកាសិកង្គ

ធុតង្គរបស់ភិក្ខុទាំង ៣ថ្នាក់នេះ កាលបែកធ្លាយនឹងបែកធ្លាយក្នុងខណៈដែលភិក្ខុទាំងនោះចូលទៅកាន់ទីប្រក់ទីបាំង ឬគល់ឈើ ដើម្បីនឹងនៅឬ បណ្តោយឱ្យអរុណរះឡើងក្នុងទីនោះដឹងខ្លួន ។

អានិសង្សក្នុងអរញ្ញិកាសិកង្គ

មានអានិសង្ស ៥ យ៉ាងគឺ

១- អាវាសបលិពោធុបច្ឆេទោ កិរិយាផ្តាច់បង់នូវសេចក្តីកង្វល់ក្នុងអាវាស ។

២- ថីនមិទ្ធប្បនូទនំ កិរិយាបង្អន់នូវសេចក្តីច្រអូសកាយ និងច្រអូសចិត្ត ។

៣- និសង្គតា ភាពជាអ្នកមិនទទាក់ទទាម ដោយការហួងហែងនូវអាវាស ។

៤- ចាតុទ្ទិសតា ភាពជាអ្នកត្រេចទៅកាន់ទិសទាំង ៤ បានឥតមានទើសទាស់ ដោយមិនព្រួយក្រែងគ្មានទីលំនៅ ។

៥- អប្បិច្ឆតាទីនំ អនុលោមវុត្តិតា ភាពជាអ្នកមានកិរិយាប្រព្រឹត្តទៅដ៏សមគួរដល់អប្បិច្ឆតាគុណជាដើម ។

ទាំង ៥ នេះជាអនិសង្សក្នុងអរញ្ញិកាសិកង្គ ដែលភិក្ខុរក្សាទុកដោយល្អមិនបានឱ្យបែកធ្លាយ ។

គាថាទីពំផុតក្នុងអរញ្ញិកាសិកង្គ

អនគារិយភាវស្ស អនុរូបេ អទុល្លភេ គារាមណិទិតាណម្ហិ ចន្ទាធិបប្បភាសិតេ អរញ្ញកាវសេ វសំ ភិក្ខុ មិតក្ខតេន វេចតសា ថីនមិទ្ធំ វិនោទេត្វា ភាវនារាមតំ សិតោ បវិវេករសស្សាទំ នចិរស្សេវ វិន្ទតិ យស្មា តស្មា ហិ សប្បញ្ញោ អរញ្ញកាវសេរតោ សិយា។

សេចក្តីថា : ព្រះយោគាវចរភិក្ខុ អ្នកមានចិត្តឥតហួងហែងលំនៅដូចជាម្រឹគ អាស្រ័យភាពជាអ្នកត្រេកអរក្នុងភាវនា កាលនៅអាស្រ័យក្នុងទីវាលស្រឡះដែលរកបានដោយងាយ ជាទីសមគួរដល់ភាពជាបព្វជិត ដែលដូងផ្កាយជាពិដានដាំវិលេចដោយកែវមណី ដែលព្រះចន្ទជាប្រទីប សម្រាប់អុជបំភ្លឺក៏រមែងនឹងបន្ទោរបង់នូវសេចក្តីច្រអូសកាយច្រអូសចិត្តបាន ហើយនឹងបានទទួលសោយនូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងរសរបស់ធម៌ដែលស្ងប់ស្ងាត់ មិនមែនយឺតយូរសោះឡើយ ព្រោះហេតុឯណា ព្រោះហេតុនោះឯង ព្រះយោគី អ្នកប្រកបដោយប្រាជ្ញាគប្បីត្រេកអរក្នុងទីវាលស្រឡះបែបនោះចុះ ។

អព្ភោកាសិកង្គចប់

សោសានិកង្គ

វិធីសមាទានក្នុងសោសានិកង្គ

ក្នុងសោសានិកង្គនេះ ក៏មានបាលីសម្រាប់សមាទាន ២បែបដូចគ្នា ។

បែបទី១ ថា : **នសុសានំ បដិក្ខិបាមិ** ប្រែថា ខ្ញុំព្រះករុណាសូមឃាត់នូវទីដែលមិនមែនជាសួសាន[៦១] ។

[៦១] ពាក្យថា "សួសាន" នេះសំដៅយកតែកន្លែងដែលគេសម្រាប់ដុតខ្មោច ទោះបីទីវាលក្តីព្រៃក្តីស្រុកក្តី ក៏ហៅបានដូចគ្នា គឺត្រូវគ្នានឹងពាក្យដែលយើងធ្លាប់ហៅថា "ប៉ាឆា" នេះឯង ។

បែបទី២ ថា : **វេសាសានិកង្គំ សមាទិយាមិ** (ប្រែថា) ខ្ញុំព្រះករុណា សូមសមាទាននូវអង្គនៃភិក្ខុអ្នកមានកិរិយានៅអាស្រ័យក្នុងទីស្មសានជាប្រក្រតី ។

បាលីទាំង ២ បែបនេះ ប្រើបានដូចគ្នា តាមតែព្រះយោគីត្រូវការ ទោះបីសមាទានតាមបែបណាក៏បាន ។

ទីស្មសាន សំដៅយកទីដែលគេសម្រាប់ដុតនូវសាកសពអសុភ ទោះបីទីនោះគេនៅប្រើប្រាស់សព្វថ្ងៃក្តី គេបោះបង់ចោលយ៉ាងយូរ កំណត់ត្រឹម ១២ ឆ្នាំក្តី ក៏បានឈ្មោះថាទីស្មសាន តាំងអំពីកាលដែលគេផ្តេកសាកសពអសុភប្រុងនឹងដុតដរាបមក តែបើទីណាដែលគេទើបនឹងកំណត់ថាជាទីស្មសាន តែមិនទាន់បានដុតដរាបមក តែបើទីណាដែលគេទើបនឹងកំណត់ថាស្មសាន តែមិនទាន់បានដុតសាកសពអសុភម្តងសោះ ក៏មិនទាន់បានឈ្មោះថា ជាទីស្មសានឡើយ ។

មែនពិត ភិក្ខុអ្នកនៅក្នុងទីស្មសាននោះ មិនត្រូវឱ្យគេធ្វើទីចង្ក្រម ធ្វើមណ្ឌល តាក់តែងគ្រែ ឬតាំងជាដើម មិនត្រូវតម្កល់ទុកនូវទឹកសម្រាប់ឆាន់ ទឹកសម្រាប់ប្រើប្រាស់ នឹងត្រូវបង្រៀនធម៌ដល់បុគ្គលដទៃឡើយ ព្រោះធុតង្គនេះមានទម្ងន់ពេកណាស់ ហេតុនោះនឹងការពារកុំឱ្យមានអន្តរាយ ត្រូវតែពិតទូលដល់សង្ឃត្ថេរក្នុងវត្ត និងមន្ត្រីអ្នករាជការក្នុងស្រុកជាមុន សឡើមចូលទៅនៅមិនត្រូវធ្វេសប្រហែសឡើយ ។ ក្នុងវេលាដែលដើរចូលទៅ កុំដើរតាមផ្លូវធ្លាវេលាថ្ងៃត្រង់ ត្រូវកំណត់អារម្មណ៍មានដើមឈើ និងដង្គត់ឈើជាដើម ក្នុងទីនោះទុកឱ្យហើយ បើអមនុស្សដើរស្រែកក្នុងវេលាយប់ មិនត្រូវប្រហារដោយវត្ថុ

អ្វីនីមួយឡើយ មិនត្រូវខានទៅកាន់ទីស្មសានក្នុងថ្ងៃណានីមួយៗសោះ តែបើទៅនៅក្នុងទីស្មសានអស់មជ្ឈិមយាម ដល់មច្ឆិមយាមត្រឡប់មកវិញបាន មិនត្រូវបរិភោគល្ង មៀ្យភត្ត ដែលលាយដោយសណ្ដែករាជមាស ត្រី សាច់ ឬបង្អែម ដែលលាយទៅដោយទឹកដោះស្រស់ ប្រេង ស្ករអំពៅជាដើម ដែលជាចំណូលរបស់អមនុស្សនោះឡើយ បើមានខ្ទមអ្នកតា កុំចូលទៅក្នុងទីនោះ ។

ប្រភេទនៃសោសានិកង្គ

សោសានិកភិក្ខុនេះ ក៏មានចែកចេញជា ៣ថ្នាក់ដូចគ្នា ។

សេចក្ដីថា : ភិក្ខុថ្នាក់ឧក្រិដ្ឋ ទីស្មសានណា ដែលមានដុតសាកសព អសុភជានិច្ច មានសាកអសុភដែលគេចោលជានិច្ច មានមនុស្សទៅយំស្រែកជានិច្ច ត្រូវនៅតែក្នុងទីនោះ ។

ភិក្ខុមធ្យម បណ្ដាហេតុទាំង ៣យ៉ាងនេះ ឱ្យទីស្មសានណាមានហេតុណាមួយក៏គួរនៅបាន ។

ភិក្ខុថ្នាក់មុទុ ទោះបីទីនោះគេបោះបង់ចោលហើយ តែមិនទាន់ហួសអំពី ១២ឆ្នាំ ក៏គួរនៅបាន មិនចាំបាច់មានហេតុណានីមួយឡើយ ។

ធុតង្គបែកក្នុងសោសានិកង្គ

ធុតង្គរបស់ភិក្ខុទាំង ៣ថ្នាក់នេះ កាលដែលបែកធ្លាយ នឹងបែកធ្លាយក្នុងខណៈដែលភិក្ខុទាំងនេះ សម្រេចលំនៅក្នុងទីដែលមិនមែនជាទីស្មសាន ឬក្នុងថ្ងៃដែលមិនបានទៅកាន់ទីស្មសានដូចគ្នា ។

អានិសង្សក្នុងសោសានិកង្គ

មានអានិសង្ស ១០យ៉ាងគឺ

១- **មរណស្សតិបដិលាភោ** កិរិយាបាននូវមរណស្សតិ ដោយបានឃើញនូវសាកអសុភអស់កាលជានិច្ច ។

២- **អប្បមាទវិហារតា** ភាពជាអ្នកនៅដោយសេចក្ដីមិនប្រមាទ ដោយកិរិយាបាននូវមរណស្សតិនោះ ។

៣- **អសុភនិមិត្តាធិគមោ** កិរិយាបាននូវអសុភនិមិត្ត ដោយបានឃើញនូវសាកអសុភ ដែលគេចោលនៅក្នុងទីស្មសាននោះ ។

៤- **កាមរាគវិនោទនំ** កិរិយាបង្អន់នូវកាមរាគ ដោយកិរិយាបាននូវអសុភនិមត្តនោះ ។

៥- **អភិណ្ហំ កាយសភាវទស្សនំ** កិរិយាឃើញនូវសភាពរបស់កាយដែលមិនស្អាតជាដើមរឿយៗ ។

៦- **សំវេគពហុលតា** ភាពជាអ្នកច្រើនដោយសេចក្ដីសង្វេគដោយកិរិយាបាននូវមរណស្សតិ ។

៧- **អារោគ្យមទនិម្មទនំ** កិរិយាលះបង់នូវសេចក្ដីស្រវឹងដោយភាពដែលមិនមានរោគជាដើមបាន ដោយបានឃើញនូវមនុស្សជំងឺជាដើមនៅក្នុងទីនោះ ។

៨- ភយភេរវសហនតា ភាពជាអ្នកអាចអត់ទ្រាំនូវភ័យតូចនិងភ័យធំដែលគួរស្ញើមបានដោយស៊ាំក្នុងការជួបប្រទះនឹងអារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាច។

៩- អមនុស្សានំ គរុភាវនីយតា ភាពជាបុគ្គលគួរឱ្យអមនុស្សទាំងឡាយគោរព និងកោតសរសើរ។

១០- អប្បិច្ឆតាទីនំ អនុលោមវុត្តិតា ភាពជាអ្នកមានកិរិយាប្រព្រឹត្តដ៏សមគួរដល់អប្បិច្ឆគុណជាដើម។

ទាំង ១០យ៉ាងនេះ ជាអានិសង្សក្នុងសោសានិកង្គ ដែលភិក្ខុបានរក្សាដោយល្អ មិនបានឱ្យបែកធ្លាយ។

គាថាទីបំផុតក្នុងសោសានិកង្គ

សោសានិកញ្ហិ មរណានុសតិប្បដិលាភា និទ្ទាគតម្បិ ន ផុសន្តិ បមាទទោសា សម្បស្សតោ ច កុណបានិ ពហូនិ តស្ស កាមានុរាគវសគម្បិ ន ហោតិ ចិត្តំ សំវេគមេតិ វិបុលំ ន មទំ ឧបេតិ សម្មា អថោ ឃដតិ និព្វុតិមេសមានោ សោសានិកង្គមិតិ នេកគុណាវហត្តា និព្វាននិន្នហទយេន និសេវិតព្វំ។

សេចក្តីថា ៖ ភិក្ខុអ្នកនៅក្នុងព្រៃស្មសាន បើទុកជាចូលទៅកាន់និទ្រាក៏ទោសព្រោះសេចក្តីប្រមាទទាំងឡាយពាល់ត្រូវមិនបានឡើយ ដោយអានុភាពនៃមរណានុស្សតិ ដែលបានក្នុងទីស្មសាននោះ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ចិត្តរបស់ភិក្ខុអង្គនោះសោត កាលបើបានឃើញនូវសាកអសុភរឿយៗ មុខជាមិនលុះក្នុងអំណាចនៃកាមរាគ មានតែដល់នូវសេចក្តីសង្វេគយ៉ាងធំទូលាយ មិនមែនដល់

នូវសេចក្ដីស្រវឹងឡើយ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះយោគីអ្នកស្វែងរកព្រះនិព្វាន ជាទីរលត់ទុក្ខ ត្រូវតែប្រឹងប្រែងសេពនូវសោសានិកង្គ ដោយហឫទ័យដែលឱន ទៅរកព្រះនិព្វាន ដោយប្រពៃចុះ ព្រោះថាសោសានិកង្គនេះជាធម្មជាតិតែង នាំមកនូវគុណជាអនេក ដូចពោលមកហើយ ។

សោសានិកង្គចប់

❋❋❋❋

យថាសន្ថតិកង្គ

ក្នុងយថាសន្ថតិកង្គនេះ ក៏មានបាលីសម្រាប់សមាទានជា ២បែបដូចគ្នា ។

បែបទី១ថា : **សេនាសនលោលុប្បំ បដិក្ខិបាមិ** (ប្រែថា) ខ្ញុំព្រះករុណា សូមឃាត់នូវភាពដែលល្មោភក្នុងសេនាសនៈ ។

បែបទី២ថា : **យថាសន្ថតិកង្គំ សមាទិយាមិ** (ប្រែថា) ខ្ញុំព្រះករុណា សូមសមាទាននូវអង្គនៃភិក្ខុ អ្នកមានកិរិយានៅតែក្នុងទីសេនាសនដែលសង្ឃសម្ដែងឱ្យជាដំបូង ដដែលមិនរុះរើជាប្រក្រតី ។

បាលីទាំង ២បែបនេះ ប្រើបានដូចគ្នា តាមតែព្រះយោគីត្រូវការ ទោះបីសមាទានតាមបែបណាក៏បាន ។

ក៏ភិក្ខុអ្នកសមាទាន រក្សានូវយថាសន្ថតិកង្គនេះ បើភិក្ខុដែលសង្ឃចាត់ឱ្យជាអ្នកចែកនូវទីសេនាសនៈ បានប្រគល់ទីសេនាសនៈបែបណាឱ្យ ត្រូវតែត្រេកអរដោយទីសេនាសនៈនោះប៉ុណ្ណោះ មិនត្រូវសួររក ឬ ដើរជ្រើសរើសរកទីសេនាសនដទៃទៀត ដោយយល់ថាល្អ ឬមិនល្អនោះឡើយ ។

ប្រភេទនៃយថាសន្តិកភិក្ខុ

យថាសន្តិកភិក្ខុនេះ ក៏មានចែកចេញជា ៣ ថ្នាក់ដូចគ្នា ។

សេចក្តីថា : ភិក្ខុថ្នាក់ឧក្រិដ្ឋ ទីសេនាសនៈណា ដែលត្រូវបានខ្លួននឹងសួរ អំពីឆ្ងាយ ឬជិត អមនុស្សនិងទីយជាតិ(ពស់) ជាដើមបៀតបៀន ឬមិនបៀតបៀន ក្តៅ ឬត្រជាក់ដូច្នេះនោះពុំបានឡើយ ។

ភិក្ខុថ្នាក់មធ្យម បើគ្រាន់តែសួរប៉ុណ្ណោះបាន កុំតែដើរទៅរមិលមើល តាមអំពើចិត្តចង់ ។

ភិក្ខុថ្នាក់មុទុ គ្រាន់តែរមិលមើលបាននៅ បើទីសេនាសនៈនោះមិនពេញចិត្តនឹងរើសរកទីដទៃទៀតមិនបាន ។

ធុតង្គបែកក្នុងយថាសន្តិកង្គ

ធុតង្គរបស់ភិក្ខុទាំង ៣ ថ្នាក់នេះ កាលដែលបែកធ្លាយ នឹងបែកធ្លាយក្នុងខណៈដែលកើតសេចក្តីល្មោភ និងជ្រើសរើសរកទីសេនាសនៈតាមពេញចិត្តដូចគ្នា ។

អានិសង្សក្នុងយថាសន្តិកង្គ

មានអានិសង្ស ៦ យ៉ាងគឺ

១-ឱវាទករណំ បានឈ្មោះថាធ្វើតាមឱវាទដែលព្រះជិនស្រីទ្រង់ត្រាស់សម្តែងថា ទីសេនាសនៈណាដែលខ្លួនបានមកហើយ ត្រូវតែត្រេកអរដោយទីសេនាសននោះ កុំរើរុះ ដូច្នេះ ។

២-សព្រហ្មចារីហិតេសិតា ភាពជាអ្នកស្វែងរកនូវប្រយោជន៍ទុកឱ្យសព្រហ្មចារីផងគ្នា គឺសំចៃទីសេនាសនៈដទៃទុកឱ្យភិក្ខុឯទៀត ។

៣-ហីនបណីតចិកប្បបច្ចាគោ កិរិយាលះបង់នូវសេចក្តីកំណត់ថា ថោកថយ នឹងថ្កើងថ្កានបាន ។

៤-អនុរោធវិរោធប្បហានំ កិរិយាប្រហារបង់នូវសេចក្តីត្រេកអរ និងសេចក្តីមិនត្រេកអរ ។

៥-អត្រិច្ឆតាយទ្វារមិធហានំ កិរិយាបិទនូវទ្វារនៃសេចក្តីប្រាថ្នាកន្លង ។

៦-អប្បិច្ឆតាធីនំ អនុលោមវុត្តិតា ភាពជាអ្នកមានកិរិយាប្រព្រឹត្តដ៏សមគួរដល់អប្បិច្ឆតាគុណជាដើម ។

ទាំង ៦ យ៉ាងនេះ ជាអានិសង្សក្នុងយថាសន្ថតិកង្គ ដែលភិក្ខុបានសមាទានរក្សាដោយល្អ មិនបានឱ្យបែកធ្លាយ ។

គាថាធីបំផុតក្នុងយថាសន្ថតិកង្គ

យំ លទ្ធំ តេន សន្តុដ្ឋោ យថាសន្ថតិកោ យតិ និព្វិកប្បោ សុខំ
សេតិ តិណសន្ថរកេសុបិ នសោ វជ្ជតិ សេដ្ឋម្ហិ ហីនំ លទ្ធា ន
កុប្បតិ ព្រហ្មចារិនវកេ ហិតេន អនុកម្បតិ តស្មា អរិយតាចិណ្ណំ
មុនិបុង្គវវណ្ណិតំ អនុយុញ្ជេថ មេធាវី យថាសន្ថតរាមតំ។

សេចក្ដីថា : ព្រះយោគីដែលសន្ដោស ដោយសេនាសនៈតាមតែបាន ស្នាក់នៅតែក្នុងទីសេនាសនៈដែលសង្ឃសម្ដែងឱ្យ មិនមានរើសរអើងរកទីសេនាសនៈ ដ៏ថ្លៃថ្លា រមែងដេកនៅជាសុខ សូម្បីលើកម្រាលជាវិការៈនៃស្មៅទាំងឡាយ លោកមិនត្រេកអរក្នុងទីសេនាសនៈដ៏ប្រសើរថ្កើងថ្កាន បើទុកជាបាននូវទីសេនាសនៈដ៏ថោកទាប ក៏លោកមិនមានសេចក្ដីខឹងក្រោធ មានឈ្មោះថា លោកជាអ្នកអនុគ្រោះនូវព្រហ្មចារី ដែលទើបបួសថ្មីៗទាំងឡាយ ដោយប្រយោជន៍ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកប្រាជ្ញដែលមានប្រាជ្ញា គប្បីប្រកបរឿយៗនូវភាពជាអ្នកត្រេកអរក្នុងទីសេនាសនៈដែលសង្ឃសម្ដែងឱ្យជាប្រវេណីនៃព្រះអរិយ ដែលព្រះពុទ្ធជាអ្នកប្រាជ្ញសរសើរហើយ ។

យថាសន្ថតិកង្គចប់

នេសជ្ជិកង្គ

វិធីសមាទានក្នុងនេសជ្ជិកង្គ

ក្នុងនេសជ្ជិកង្គនេះ ក៏មានបាលីសម្រាប់សមាទាន ២បែបដូចគ្នា ។

បែបទី១ ថា សេយ្យំ បដិក្ខិបាមិ ប្រែថា ខ្ញុំព្រះករុណាសូមឃាត់នូវឥរិយាបថដេក ។

បែបទី២ ថា នេសជ្ជិកង្គំ សមាទិយាមិ ប្រែថា ខ្ញុំព្រះករុណា សូមសមាទានទូវអង្គនៃភិក្ខុ អ្នកមានកិរិយាឃាតទូវឥរិយាបថដេក ហើយនៅដោយឥរិយាបថអង្គុយជាប្រក្រតី[៦២] ។

បានលីទាំង២បែបនេះប្រើបានដូចគ្នាតាមតែព្រះយោគីត្រូវការបើសមាទានតាមបែបណាក៏បាន។

ក៏ព្រះយោគី ដែលបានសមាទានទូវនេសជ្ជិកង្គនេះ រួចហើយក្នុងយាម ៣ នៃរាត្រី បើក្រោកចង្រ្កមអស់យាម ១ បាន កុំតែដេកមិនបានឡើយ ។

ប្រភេទនៃនេសជ្ជិកង្គ

នេសជ្ជិកភិក្ខុនេះ ក៏មានចែកជា ៣ដូចគ្នា។

សេចក្តីថា : ភិក្ខុថ្នាក់ឧក្រិដ្ឋ ទីបង្អែកក្តី សំពត់សម្រាប់ត្របោមក្តី[៦៣] សំពត់សម្រាប់ប្រពោងក្តី[៦៤] ប្រើប្រាស់មិនបានឡើយ ។

ភិក្ខុថ្នាក់មធ្យម វត្ថុទាំង ៣ នេះ ប្រើប្រាស់វត្ថុណាមួយបាន។

---

[៦២] ពាក្យត្រង់នេះ ដូចជាត្រូវប្រើឥរិយាបថអង្គុយ ១ ប៉ុណ្ណោះ ឥរិយាបថក្រៅអំពី នោះប្រើមិនបាន។ តាមតែដែលពិតនោះត្រូវហាមតែឥរិយាបថដេក១ប៉ុណ្ណោះឯឥរិយាបថក្រៅអំពីនោះប្រើបាន។

[៦៣] សំពត់សម្រាប់ចងស្រាក់ឆ្អឹងក្បាលជង្គង់ ។

[៦៤] សំពត់សាដកសម្រាប់ចងសំយុងចុះអំពីខាងលើ ហើយតោងបង្អែបខ្លួនដើម្បីសម្រាលអង្គុយ ។

ភិក្ខុថ្នាក់មុន ទីបង្អែកក្តី សំពត់សម្រាប់ត្របោមក្តី សំពត់សម្រាប់ប្រគោងក្តី ខ្នើយក្តី កៅអីមានអង្គ ៥ក្តី [៦៥] កៅអីមានអង្គ ៧ក្តី [៦៦] ប្រើបានទាំងអស់ ។

ធុតង្គបែកក្នុងនេសជ្ជិកង្គ

ធុតង្គរបស់ភិក្ខុទាំង៣ថ្នាក់នេះ កាលដែលបែកធ្លាយ ទឹងបែកធ្លាយក្នុងខណៈដែលភិក្ខុទាំងនេះសម្រេចឥរិយាបថដេក ។

អានិសង្សក្នុងនេសជ្ជិកង្គ

មានអានិសង្ស ៥ យ៉ាងគឺ

១- វេចតសោ ចិនិពន្ធស្ស ឧបច្ឆេធនំ កិរិយាចូលទៅផ្តាច់បង់នូវគំនូចរបស់ចិត្ត ដែលធ្លាប់ដេកជាសុខជាដើម ។

២- សព្វកម្មដ្ឋានានុយោគសប្បាយតា ភាពនៃឥរិយាបថជាទីសប្បាយ ដល់កិរិយាប្រកបព្យាយាមក្នុងកម្មដ្ឋានទាំងពួង [៦៧] ។

---

[៦៥] កៅអីមានជើង ៤ ។

[៦៦] ជើង ៤ ទុកជាអង្គ ៤ បង្អែកអំពីអង្គខាងក្រោយទុកជាអង្គ ១ ធ្នាក់ដៃអមខាង ២ ទុកជាអង្គ ២ រួចត្រូវជាអង្គ ៧ ។

[៦៧] វិធីចម្រើនគ្រប់កម្មដ្ឋានទាំងអស់សុទ្ធតែ ប្រើឥរិយាបថអង្គុយ កាលបើរក្សានូវធុតង្គនេះហោយនឹងចម្រើនបាន ចម្រើនបានតាមសប្បាយ ព្រោះប្រើឥរិយាបថស្របគ្នា ។

៣- បាសាទិកឥរិយាបថតា ភាពជាអ្នកមានឥរិយាបថ ជាទីនាំមកនូវសេចក្តីជ្រះថ្លារបស់ប្រជុំជន ។

៤- វិរិយារម្ភានុកូលតា ភាពដ៏សមគួរដល់បុគ្គលជាអ្នកប្រារព្ធនូវព្យាយាម ។

៥- សម្មាបដិបត្តិយា សមុបព្រូហនំ កិរិយាបង្កើតនូវសម្មាបដិបត្តិ ។

ទាំង ៥ យ៉ាងនេះ ជាអានិសង្សក្នុងនេសជ្ជិកង្គ ដែលភិក្ខុរក្សាទុកដោយល្អមិនបានឱ្យបែកធ្លាយ ។

គាថាដ៏ចំផុតគុណនេសជ្ជិកង្គ

អាភុជិត្វាន បល្លង្កំ បណិធាយ ឧជុំ តនុំ និសីទន្តោ វិកម្បេតិ មារស្ស ហទយំ យតិ សេយ្យសុខំ មិទ្ធសុខំ ហិត្វា អារទ្ធវីរិយោ និសជ្ជាភិរតោ ភិក្ខុ សោភយន្តោ តបោវនំ និរាមិសំ បីតិសុខំ យស្មា សមធិគច្ឆតិ តស្មា សមនុយុញ្ជេយ្យ ធីរោ នេសជ្ជិកំ វតំ។

សេចក្តីថា : ព្រះយោគីអ្នកអង្គុយពត់ភ្នែន តម្រង់កាយឱ្យត្រង់ រមែងញ៉ាំងហឫទ័យនៃមារឱ្យកម្រើកបាន ។ ភិក្ខុអ្នកមានព្យាយាមប្រារព្ធ លះបង់នូវកិរិយាដេកជាសុខ ត្រេកអរតែក្នុងឥរិយាបថអង្គុយ ញ៉ាំងព្រៃ គឺតបធម៌ឱ្យភ្លឺស្វាងរុងរឿង រមែងតែបាននូវបីតិ និងសុខ ដែលមិនមានអាមិស [៦៨] ព្រោះហេតុឯណា ព្រោះហេតុនោះ អ្នកប្រាជ្ញដែលមានប្រាជ្ញា គប្បីប្រកបរក្សាឱ្យល្អនូវធុតង្គវត្តឈ្មោះ នេសជ្ជិកនេះចុះ ។

---

[៦៨] ក្នុងអដ្ឋកថាសតិបដ្ឋានសូត្រ សោមនស្សវេទនាដែលមិនអាស្រ័យនូវកាមគុណ ៥ និងទោមនស្សវេទនាដែលជានេក្ខម្មសិតៈ ៦យ៉ាង ។

សមាសមិនិច្ឆយកថា

លំដាប់អំពីនេះ និងវិច្ឆ័យរួបរួមក្នុងធុតង្គទាំង ១៣ ដោយសេចក្តីបំព្រួញតទៅ ។

ក៏ធុតង្គទាំង ១៣នុ៎ះ បើបំព្រួញឱ្យតិចចុះ មកនៅត្រឹមតែ ៨ ចាត់ជាអង្គដែលជាប្រធាន ៣ ជាអង្គដែលមិនច្រឡំគ្នា ៥ ។ បំប្រួញមកទៀតមកនៅត្រឹមតែ ៤ ចាត់ ២ ជាចីវរបដិសំយុត្ត, ៥ ជាបិណ្ឌបាតបដិសំយុត្ត, ៥ ទៀត ជាសេនាសនបដិសំយុត្ត, ១ ជាវិនយបដិសំយុត្ត ។ បំប្រួញមកទៀតនៅត្រឹមតែ ២ ចាត់ជា ១២ ជាបច្ចយនិស្សិត ១, ជាវិនយនិស្សិត ១ បំប្រួញចុះជា ២ មួយបែបទៀត ចាត់ធុតង្គណាដែលព្រះយោគីសេពទៅហើយ កម្មដ្ឋានចម្រើនឡើងជាសេវិតព្វ គឺត្រូវឱ្យសេព, ធុតង្គណាដែលយោគីសេពទៅហើយកម្មដ្ឋានសាបសូន្យជាអសេវិតព្វ គឺមិនត្រូវសេព តែបើធុតង្គណាដែលព្រះយោគីសេពក្តី មិនសេពក្តី កម្មដ្ឋានចេះតែចម្រើនឡើងមិនសាបសូន្យ នោះក៏ចាត់ជាសេវិតព្វ ត្រូវសេពដែរ ដោយអនុគ្រោះដល់បណ្តាជនជំនាន់ក្រោយ ។ ពុំនោះធុតង្គណាដែលព្រះយោគីសេពក្តី មិនសេពក្តី កម្មដ្ឋាននៅតែសាបសូន្យដដែល ក៏ចាត់ជាសេវិតព្វត្រូវឱ្យសេពដូចគ្នា ដើម្បីជាវាសនាទៅខាងអនាគត ។ បើបំប្រួញឱ្យតិចចុះមកទៀតនៅត្រឹមតែ ១ សំដៅយកត្រង់ចេតនាដែលសមាទានរក្សានូវធុតង្គទាំងនោះឯង ។

ធុតង្គជាអង្គដែលប្រធានមាន ៣ គឺ សបទានចារិកង្គ ១ ឯកាសនិកង្គ១ អព្ភោកាសិកង្គ ១ ព្រោះថា កាលបើរក្សានូវសបទានចារិកង្គហើយ នឹងរក្សានូវបិណ្ឌបាតិកង្គផងក៏បាន បើរក្សានូវឯកាសនិកង្គហើយ នឹងរក្សានូវបត្តបិណ្ឌិកង្គ និងខលុបច្ឆាភត្តិកង្គផងក៏បាន បើរក្សានូវអព្ភោកាសិកង្គហើយនឹងត្រូវរក្សារុក្ខមូលិកង្គ នឹងយថាសន្ថតិកង្គដូចម្ដេចនឹងកើត[៥] ។

អារញ្ញិកង្គ ១. បំសុកូលិកង្គ ១. តេចីវរិកង្គ ១. នេសជ្ជិកង្គ ១. សោសានិកង្គ ១ ទាំង ៥ នេះចាត់ជាអង្គដែលមិនច្រឡំគ្នា ព្រោះមិនស្រដៀងដោយធុតង្គដទៃ ។ រួមទាំងអង្គដែលជាប្រធាន៣ អង្គដែលមិនច្រឡំគ្នា៥ ត្រូវជា៨ ។

ធុតង្គ ២ គឺ បំសុកូលិកង្គ ១. តេចីវរិកង្គ ១ ទាំង ២ នេះចាត់ជាចីវរបដិសំយុត្ត ព្រោះទាក់ទងដោយចីវរ ។

ធុតង្គ ៥ គឺបិណ្ឌបាតិកង្គ ១. សបទានចារិកង្គ១. ឯកាសនិកង្គ១. បត្តបិណ្ឌិកង្គ១. ខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ១ ទាំង៥នេះ ចាត់ជាបិណ្ឌបាតបដិសំយុត្ត ព្រោះទាក់ទងដោយបិណ្ឌបាត ។

ធុតង្គ៥គឺ : អារញ្ញិកង្គ ១. រុក្ខមូលិកង្គ ១. អព្ភោកាសិកង្គ ១ សោសានិកង្គ ១. យថាសន្ថតិកង្គ ១ ទាំង ៥ នេះចាត់ជាសេនាសនបដិសំយុត្ត ព្រោះទាក់ទងដោយសេនាសន

---

[៥] វក្សាមិនកើតព្រោះដំណើរផ្ទុយគ្នា

នេសជ្ជិកង្គតែ ១ ចាត់ជាវីរិយបដិសំយុត្ត ព្រោះទាក់ទងដោយព្យាយាម ចីវរបដិសំយុត្ត ២ ចាត់ជា ១ បិណ្ឌបាតបដិសំយុត្ត ៥ ចាត់ជា ១ សេនាសនបដិសំយុត្ត ៥ ចាត់ជា ១ វីរិយបដិសំយុត្ត ១ ចាត់ជា ១ ដដែល រួមទាំងអស់ត្រូវជា ៤ ។

ការបំប្រួញធុតង្គទាំងអស់ឱ្យនូវត្រឹមតែ ២ដូច្នេះគឺ

លោកចាត់ធុតង្គ ១២ ខាងដើមជាបច្ច័យសន្និស្សិត ព្រោះអាស្រ័យដោយបច្ច័យ ។

នេសជ្ជិកង្គ ១ ខាងចុងចាត់ជាវីរិយនិស្សិត ព្រោះអាស្រ័យដោយព្យាយាម ។ បច្ចយសន្និស្សិត ១២ ចាត់ជា ១ វីរិយនិស្សិត ១ នៅជា ១ដដែល រួចត្រូវជា ២ ។

ត្រង់ដែលលោកបំប្រួញចុះជា ២ មួយបែបទៀត ហើយចាត់ជាសេវិតព្វ ១ អសេវិតព្វ ១ និងបំប្រួញចុះជា ១ សំដៅយកចេតនា ដែលសមាទាននោះ បានអធិប្បាយខាងដើមរួចហើយ ចូររកមើលចុះ ។

សមាសវិនិច្ឆយកថាចប់

ព្យាសវិនិច្ឆយកថា

បន្ទាប់អំពីនេះ នឹងពោលវិនិច្ឆ័យរំលែកធុតង្គទាំង ១៣ ឱ្យពិស្តារតាមសមគួរដល់ភេទរបស់យោគីអ្នករក្សាតទៅ ។

ក៏ធុតង្គទាំង ១២នុ៎ះ បើពោលវិលែកតាមសមគួរដល់ភេទរបស់ព្រះយោគីអ្នករក្សាដល់ ៤២ ដូច្នេះគឺ លោកចាត់ធុតង្គរបស់ភិក្ខុ ១៣. ភិក្ខុនី ៨ សាមណេរ ១២. សិក្ខមានា និងសាមណេរី ៧ ឧបាសក និងឧបាសិកា ២ រួមទាំងអស់ជា ៤២។

សេចក្តីថា : ធុតង្គទាំង ១៣ នុ៎ះ ភិក្ខុគួររក្សាបានទាំងអស់ លោកចាត់ទុកសម្រាប់ភិក្ខុគ្រប់ទាំង ១៣។ អារញ្ញិកង្គ ១ ខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ ១. មានសិក្ខាបទហាមដល់ភិក្ខុនី អព្ភោកាសិកង្គ ១. រុក្ខមូលិកង្គ ១. សោសានិកង្គ ១. ភិក្ខុនី លំបាករក្សា ទើបចាត់ទុកសម្រាប់ភិក្ខុនីតែ ៨។ សាមណេរមិនមានវិនយកម្មដែលនឹងអធិដ្ឋានទូវចីវរ ៣ ទើបលើកតេចីវរចេញចាត់ទុកតែត្រឹម ១២។ សិក្ខមានា និងសាមណេរី មិនមានវិនយកម្ម ដែលនឹងត្រូវអធិដ្ឋានទូវចីវរ ៣ ដូចគ្នាសាមណេរដែរ ហើយជាឥត្ថីភាពដូចគ្នាភិក្ខុនី ទើបលើកអារញ្ញិកង្គ ១. ខលុបច្ឆាភត្តិកង្គ ១. អព្ភោកាសិកង្គ ១. រុក្ខមូលិកង្គ ១. សោសានិកង្គ ១. តេចីវរិកង្គ ១ ចេញ ចាត់ទុកតែ ៧ ក្រៅអំពីនេះ។ ឧបាសក និងឧបាសិកា គួររក្សាបាន ២ គឺ ឯកាសនិកង្គ ១. បត្តបណ្ឌិកង្គ ១។

ព្យាសធិនិច្ឆយកថា ចប់

ធុតង្គកថា ចប់

២. ការចម្រើនកម្មដ្ឋាន

ពាក្យថា "កម្មដ្ឋាន" អារម្មណ៍ដែលគួរចម្រើនឱ្យកើតសតិសម្បជញ្ញៈ និង គុណវិសេសផ្សេងៗជាដើម មានសមាធិជាដើមលោកហៅថា "កម្មដ្ឋាន"។

បានសេចក្ដីថា : ហេតុជាទីតាំងនៃភាវនាកម្ម គឺជាអារម្មណ៍សម្រាប់បរិកម្មភាវនា. ម្យ៉ាងទៀតថា : ហេតុជាទីតាំងនៃអំពើព្យាយាមដើម្បីនឹងចម្រើននូវសមាធិភាវនា ឬជាហេតុដ៏ជិតនឹងកើតភាវនាកម្ម ចំណែកជាន់លើ។ កម្មដ្ឋានក្នុងទីនេះមាន ២យ៉ាងគឺ សមថកម្មដ្ឋាន ១. វិបស្សនាកម្មដ្ឋាន១ សមថកម្មដ្ឋាន ជាឧបាយសម្រាប់ទូន្មានចិត្ត ឱ្យស្ងប់ចាកកិលេសមានកាមច្ឆន្ទៈជាដើម. ឯវិបស្សនាកម្មជាឧបាយសម្រាប់ធ្វើប្រាជ្ញាឱ្យត្រចះឡើង ដើម្បីលះបង់នូវកិលេសមានឧបាទាន គឺសេចក្ដីប្រកាន់ ក្នុងខន្ធជាដើម។

កម្មដ្ឋានទាំង ២ នេះ យោគាវចរជាអាទិកម្មិកបុគ្គល គប្បីសិក្សាប្រតិបត្តិក្នុងសមថកម្មដ្ឋានជាមុនសិន ទើបគួរប្រតិបត្តិក្នុងវិបស្សនាកម្មដ្ឋានជាខាងក្រោយ។ ព្រោះហេតុអ្វី?

យោគីកុលបុត្រគប្បីសិក្សានូវអាការទាំង ១០ យ៉ាង នៃកម្មដ្ឋាននេះសិនទើបដឹងនូវចម្លើយក្នុងសំណួរនោះបានដោយពិតប្រាកដ។

អាការ ១០ យ៉ាង

អាការទាំង ១០យ៉ាងគឺ

១-សង្ខាតនិទ្ទេស ត្រូវដឹងអាការ ដែលលោកសម្ដែងចេញរាប់ចំនួន។

២-ឧបចារប្បនាវហ ត្រូវដឹងកម្មដ្ឋាន ដែលនាំមកនូវឧបចារជ្ឈាន និងកម្មដ្ឋានដែលនាំមកអប្បនាឈាន។

៣-ឈានប្បភេទ ត្រូវដឹងប្រភេទរបស់ឈាន។

៤-សមតិក្កម ត្រូវដឹងវិធីប្រព្រឹត្តកន្លងរបស់កម្មដ្ឋាន។

៥-ឧគ្គហនាឧគ្គហ ត្រូវដឹងកម្មដ្ឋាន ដែលគួរចម្រើនថែម និងមិនគួរចម្រើនថែម។

៦-អារម្មណ ត្រូវដឹងអារម្មណ៍របស់កម្មដ្ឋាន។

៧-ភូមិ ត្រូវដឹងភូមិរបស់កម្មដ្ឋាន។

៨-គហណ ត្រូវដឹងកិច្ចដែលត្រូវរៀនយកនូវកម្មដ្ឋាន។

៩-បច្ចយ ត្រូវដឹងបច្ច័យរបស់កម្មដ្ឋាន។

១០-ចរិយានុកូល ត្រូវដឹងកម្មដ្ឋានដែលសមគួរដល់ចរិត។

សេចក្តីអធិប្បាយនូវអាការ ទាំង ១០ តាមលំដាប់

ក្រង់សង្ខាតនិទ្ទេសទី១ ដែលថាត្រូវឱ្យដឹង អាការដែលលោកសម្តែងចេញរាប់តាមចំនួននៃកម្មដ្ឋាននោះ គឺត្រូវដឹងថា កម្មដ្ឋានមាន ៤០ គឺ កសិណ ១០, អសុភ ១០, អនុស្សតិ ១០, ព្រហ្មវិហារ ៤ អារុប្ប ៤, សញ្ញា ១, វវដ្ឋាន ១, រួមជា ៤០។

កសិណ ១០

១-បឋវីកសិណ យកដីធ្វើជាវង់កសិណ

២-អាបោកសិណ យកទឹកធ្វើជាវង់កសិណ

៣-តេជោកសិណ យកភ្លើងធ្វើជាវង់កសិណ

៤-វាយោកសិណ យកខ្យល់ធ្វើជាកសិណ

៥-នីលកសិណ យកវត្ថុមានពណ៌ខៀវជាកសិណ

៦-បីតកសិណ យកវត្ថុមានពណ៌លឿងជាកសិណ

៧-លោហិតកសិណ យកវត្ថុមានពណ៌ក្រហមជាកសិណ

៨-ឱទាតកសិណ យកវត្ថុមានពណ៌សជាកសិណ

៩-អាកាសកសិណ យកអាកាសដែលកំណត់ទុកជាកសិណ

១០-អាលោកកសិណយកពន្លឺជាកសិណ ។

អសុភ ១០

១-ឧទ្ធុមាតក អសុភហើមពោរពងឡើង ។

២-វិនីលក អសុភហើមមានពណ៌ខៀវដោយច្រើន ។

៣-វិបុព្វក អសុភហើមមានខ្ទុះហូរទៅក្នុង ខាងលើ ខាងក្រោម ។

៤-វិច្ឆិទ្ទក អសុភដែលគេកាត់ដាច់ពាក់កណ្ដាលខ្លួន ។

៥-វិក្ខាយិតក អសុភដែលសត្វខាំកកេរស៊ីមានសំណាម រលុះរលួយផ្សេងៗ ។

៦-វិក្ខិត្តក អសុភដែលគេកាត់ដាច់ចេញពីគ្នាជាកំណាត់ៗ រាត់រាយទៅផ្សេងៗ ។

៧-វាកចិក្ខិត្តក	អសុភដែលគេកាប់សាប់មានស្លាមសាំរវាម
៨-លោហិតក	អសុភត្រូវប្រហារមានឈាមហូរស្រោចស្រព
៩-បុឡុវក	អសុភមានដង្កូវចោះហូរចេញតាមទ្វារទាំង ៩
១០-អដ្ឋិក	អសុភមានតែរាងឆ្អឹងរាត់រាយខ្ចាត់ខ្ចាយទៅផ្សេងៗ

អនុស្សតិ ១០

១-ពុទ្ធានុស្សតិ	សេចក្តីរលឹករឿយៗមានពុទ្ធគុណជាអារម្មណ៍
២-ធម្មានុស្សតិ	សេចក្តីរលឹករឿយៗមានធម្មគុណជាអារម្មណ៍
៣-សង្ឃានុស្សតិ	សេចក្តីរលឹករឿយៗមានសង្ឃគុណជាអារម្មណ៍
៤-សីលានុស្សតិ	សេចក្តីរលឹករឿយៗមានសីលជាអារម្មណ៍
៥-ចាគានុស្សតិ	សេចក្តីរលឹករឿយៗមានចាគគុណជាអារម្មណ៍
៦-ទេវតានុស្សតិ	សេចក្តីរលឹករឿយៗមានសទ្ធាទិគុណរបស់ទេវតា និងសទ្ធាទិគុណរបស់ខ្លួនជាអារម្មណ៍
៧-មរណានុស្សតិ	សេចក្តីរលឹករឿយៗមានសេចក្តីស្លាប់ជាអារម្មណ៍
៨-កាយគតាសតិ	សេចក្តីរលឹកតាំងចុះក្នុងកាយមានកោដ្ឋាសនិមិត្ត[៧០] នៃអាការមានសក់ជាដើមជាអារម្មណ៍
៩-អានាបានស្សតិ	សេចក្តីរលឹកមានអស្សាសបស្សាសនិមិត្ត[៧១] ជាអារម្មណ៍

---

[៧០] និមិត្តរបស់ចំណែកនៃអាការទាំង ៣២ មានសក់ជាដើម

[៧១] និមិត្តរបស់ខ្យល់ដង្ហើមចេញចូល ។

១០-ឧបសមានុស្សតិ សេចក្តីរលឹករឿយៗមានគុណរបស់ព្រះនិព្វាន ដែលជាទីរម្ងាប់នូវទុក្ខទាំងពួងជាអារម្មណ៍ ។

ព្រហ្មវិហារ ៤

១-មេត្តា	ផ្សាយមេត្តាដល់សព្វសត្វទាំងអស់
២-ករុណា	ផ្សាយករុណាដល់សព្វសត្វទាំងអស់
៣-មុទិតា	ផ្សាយមុទិតាដល់សព្វសត្វទាំងអស់
៤-ឧបេក្ខា	ផ្សាយឧបេក្ខាដល់សព្វសត្វទាំងអស់ ។

អារុប្យ ៤

១-អាកាសានញ្ចាយតនៈ យកអាកាសក្នុងបដិភាគនិមិត្ត ដែលកើតអំពីកសិណ ៩ លើកអាកាសកសិណចេញ ដែលមិនមានទីបំផុតជាអារម្មណ៍ ។

២-វិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ ស្រាវយកអរូបវិញ្ញាណទី១ ដែលផ្សាយទៅមិនមានទីបំផុតមកជាអារម្មណ៍ ។

៣-អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ កំណត់យកអរូបវិញ្ញាណទី២ដែលផ្សាយទៅមិនមានកម្ទេចតិចតួចមកជាអារម្មណ៍ ។

៤-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ កំណត់យកសេចក្តីល្អិតរបស់អរូបវិញ្ញាណទី ៣ ដែលមានស្ទើរតែនឹងមិនមានមកជាអារម្មណ៍ ។

–សញ្ញា នោះ សំដៅយក អាហារេបដិក្កូលសញ្ញា ដែលយោគាវចរពិចារណាអាហារដោយបដិក្កូល ។

–វវត្ថាន ១ នោះ សំដៅយក ចតុធាតុវវត្ថាន ដែលព្រះយោគាវចរពិចារណាកំណត់ធាតុទាំង ៤ ក្នុងករជកាយ ។

រួមទាំងអស់ត្រូវជាកម្មដ្ឋាន ៤០

២–ឧបចារប្បនាតោ កម្មដ្ឋានដែលនាំមកបាននូវឧបចារជ្ឈាន និងអប្បនាឈាន ត្រង់ឧបចារប្បនាវបាទទី២ ដែលថាត្រូវឱ្យដឹងកម្មដ្ឋាន ដែលនាំមកនូវឧបចារជ្ឈាន និងកម្មដ្ឋានដែលនាំមកនូវអប្បនាឈាននោះ គឺត្រូវដឹងថា:

អនុស្សតិ ៨ លើកកាយគតាសតិ ១ អានាបានស្សតិ ១ ចេញ, និងសញ្ញា ១ វវត្ថាន ១ រួមត្រូវជា ១០ កម្មដ្ឋាន ទាំង ១០ មានអំណាចនាំមកបានត្រឹមឧបចារជ្ឈាន, កម្មដ្ឋាន ៣០ ក្រៅពីនេះ សុទ្ធតែមានអំណាចនាំមកដល់អប្បនាឈាន ។

៣–ឈានប្បភេទ ប្រភេទរបស់ឈាន

ត្រង់ឈានប្បភេទទី ៣ ដែលថាត្រូវឱ្យដឹងប្រភេទរបស់ឈាន នោះគឺត្រូវឱ្យដឹងថា បណ្ដាកម្មដ្ឋានទាំង ៣០ ដែលបាននាំមកបានដល់អប្បនាឈាន នោះកម្មដ្ឋាន ១១ គឺ កសិណ ១០, អានាបានស្សតិ១ មានអំណាចឱ្យសម្រេចបានតាំងអំពីបឋមជ្ឈានរហូតដល់ចតុត្ថជ្ឈាន បើឈានចតុក្កន័យ បើជាបញ្ចកន័យវិញរហូតដល់បញ្ចមជ្ឈាន ។ កម្មដ្ឋាន ១១ ទៀត គឺអសុភ ១០, កាយគតាសតិ ១

មានអំណាចឱ្យសម្រេចត្រឹមបឋមជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ។ ព្រហ្មវិហារ ៣ខាងដើម គឺ មេត្តា ១. ករុណា ១. មុទិតា ១. មានអំណាចឱ្យសម្រេចបានតាំងពីបឋមជ្ឈាន រហូតដល់តតិយជ្ឈាន បើឈានចតុក្កន័យ បើជាបញ្ចកន័យរហូតដល់ចតុត្ថជ្ឈាន ព្រហ្មវិហារទី ៤ គឺឧបេក្ខា ១ និងអារុប្ប ៤ ត្រូវជា ៥ មានអំណាចឱ្យសម្រេចដល់ចតុត្ថជ្ឈានក្នុងចតុក្កន័យ ឬ បញ្ចមជ្ឈានក្នុងបញ្ចកន័យតែម្តង តែថាឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារឱ្យសម្រេចខាងរូបជ្ឈាន ឯអារុប្ប ៤ ឱ្យសម្រេចខាងអរូបជ្ឈាន។

៤-សមតិក្កម កម្មដ្ឋានដែលកន្លងអង្គ និងកន្លងអារម្មណ៍គ្រង់សមតិក្កមទី ៤ ដែលថាត្រូវឱ្យដឹងវិធីប្រព្រឹត្តកន្លងរបស់កម្មដ្ឋាននោះគឺ ត្រូវឱ្យដឹងថា :

វិធីប្រព្រឹត្តកន្លងរបស់កម្មដ្ឋានមាន ២យ៉ាងគឺ :

១-អង្គសមតិក្កម : ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវអង្គ

២-អារម្មណសមតិក្កមៈ ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវអារម្មណ៍។

កម្មដ្ឋានដែលមានអំណាចឱ្យសម្រេចបានតាំងអំពីបឋមជ្ឈានដរាបដល់តតិយជ្ឈាន និង កម្មដ្ឋានដែលមានអំណាចឱ្យសម្រេចបានតាំងពីបឋមជ្ឈានដរាបដល់ចតុត្ថជ្ឈាននោះ រមែងប្រព្រឹត្តកន្លងនូវអង្គ ព្រោះយោគាវចរនឹងចូលដល់ឈានជាន់លើលុះតែកន្លងរបស់ឈានជាន់ក្រោម មានវិតក្កៈ និងវិចារៈជាដើមទៅជាល់ដាច់ទើបចូលបាន ឯឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារទៀតសោតក៏ដូចគ្នា ព្រោះ

យោគាវចរនឹងចូលទៅដល់បានលុះតែកន្លងនូវអង្គសោមនស្សរបស់មេត្តាព្រហ្មវិហារជាដើម អរូបកម្មដ្ឋានទាំង ៤ រមែងប្រព្រឹត្តកន្លងនូវអារម្មណ៍ គឺអរូបទី១ ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវកសិណទាំង ៩ ក្រៅអំពីអាកាសកសិណចេញ អរូប៣ ខាងចុង ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវអារម្មណ៍មានអាកាសជាដើម ព្រោះយោគាវចរដែលមានប្រាថ្នានឹងចូលកាន់ឈានក្នុងកម្មដ្ឋានទាំង៤នេះ លុះតែប្រព្រឹត្តកន្លងនូវអារម្មណ៍ដូចពោលមកហើយ យ៉ាងនេះទើបអាចចូលដល់បាន ។

៥-វឌ្ឍនាវឌ្ឍនៈ កម្មដ្ឋានដែលគួរចម្រើន និងមិនគួរចម្រើនបន្ថែម គ្រប់វឌ្ឍនាវឌ្ឍនទី ៥ នេះ ដែលថាត្រូវដឹងកម្មដ្ឋាន ដែលគួរចំរើនបន្ថែម និងកម្មដ្ឋានដែលមិនគួរចម្រើនបន្ថែមនោះ គឺត្រូវដឹងថា :

ក្នុងកម្មដ្ឋានទាំង ៤០ កាលបើព្រះយោគាវចរ បានចម្រើនឱ្យសម្រេចគុណវិសេសដល់ទីបំផុតរបស់កម្មដ្ឋាននោះៗ ហើយ បើមានប្រាថ្នានឹងចម្រើនបន្ថែមឱ្យកើតឡើងទៀត គប្បីចម្រើនតែក្នុងកសិណទាំង ១០ ប៉ុណ្ណោះ ព្រោះថាកសិណទាំង ១០នោះ បើផ្សាយទៅកាន់ទីឱកាសត្រឹមណា ក៏អាចនឹងស្ដាប់សម្លេងដោយទិព្វសោតធាតុ មើលរូបឃើញដោយទិព្វចក្ខុ ដឹងចិត្តសត្វដទៃដោយបរចិត្តវិជ្ជាក្នុងទីឱកាសត្រឹមណោះបាន ឯកម្មដ្ឋានដទៃទៀតមិនគួរចម្រើនបន្ថែមឱ្យកើតទៅទៀតទេ ព្រោះមិនមានអានិសង្សឱ្យបានដល់ទិព្វសោតធាតុ និងទិព្វចក្ខុជាដើម ដូចជាកសិណ ១០នោះឡើយ ។

៦-អារម្មណ-អារម្មណ៍របស់កម្មដ្ឋាន

ត្រង់អារម្មណ៍ទី ៦ នេះ ដែលថាត្រូវឱ្យដឹងអារម្មណ៍របស់កម្មដ្ឋាននោះ គឺត្រូវឱ្យដឹងថា កម្មដ្ឋាន ២២ គឺ កសិណ ១០, អសុភ ១០, អានាបានស្សតិ១, កាយគតាសតិ ១ កាន់យកបដិភាគនិមិត្តជាអារម្មណ៍បាន, កម្មដ្ឋានក្រៅពីនោះ ១៨ កាន់យកបដិភាគនិមិត្តមកជាអារម្មណ៍មិនបានឡើយ ។ កម្មដ្ឋាន ១២ គឺ អនុស្សតិ ៨ លើក អានាបានស្សតិ និងកាយគតាសតិចេញ និងអាហារេបដិកូលសញ្ញា ១ ចតុធាតុវវដ្ឋាន ១ វិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ ១, នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ១ កាន់យកសភាពធម៌មកជាអារម្មណ៍ ។

កម្មដ្ឋាន ២២ គឺកសិណ ១០, អសុភ ១០ អនាបានស្សតិ ១, កាយគតាសតិ ១ កាន់យកនិមិត្តមកជាអារម្មណ៍, កម្មដ្ឋាន ៦ គឺព្រហ្មវិហារ ៤, អាកាសានញ្ចាយតនៈ ១, អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ១ កាន់យកអារម្មណ៍ពោលកំណត់មិនបាន ។ កម្មដ្ឋាន ៨ គឺបុព្វកាសុភ ១, លោហិតកាសុភ ១, បុឡុវកាសុភ ១, អានាបានស្សតិ ១, អាបោកសិណ ១, តេជោកសិណ ១, វាយោកសិណ ១, អាលោកកសិណ ត្រង់ដែលសម្លឹងយកមណ្ឌលរស្មីនៃព្រះអាទិត្យជាដើម មកជាអារម្មណ៍ ១ មុននឹងកើតនូវបដិភាគនិមិត្តអារម្មណ៍ញ៉ូវដល់ បដិភាគនិមិត្តកើតអារម្មណ៍ស្ងប់មិនករម្រើក, កម្មដ្ឋានសល់អំពីនោះ ២២ មានអារម្មណ៍ស្ងប់ឥតករម្រើក ។

៧-ភូមិ-ភូមិរបស់កម្មដ្ឋាន

ត្រង់ភូមិទី៧ នេះ ដែលថាត្រូវដឹងភូមិរបស់កម្មដ្ឋាននោះ គឺត្រូវឱ្យដឹងថាកម្មដ្ឋាន ២២ គឺ អសុភ ១០, កាយគតាសតិ១, អាហារេបដិកូលសញ្ញា១ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទេវលោកមិនបាន[៧២] ។ កម្មដ្ឋាន ១៣ គឺអសុភ ១០, កាយគតាសតិ១, អានាបានស្សតិ ១ ប្រព្រឹត្តទៅព្រហ្មលោកមិនបាន[៧៣] កម្មដ្ឋាន៥ទៃក្រៅអំពីអរូបកម្មដ្ឋានទាំង ៤ ចេញប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអរូបភពមិនបាន[៧៤] ឯក្នុងមនុស្សលោកប្រព្រឹត្តទៅបានទាំង ៤០ ។

៨- គហណៈ កិច្ចដែលត្រូវរៀនយកនូវកម្មដ្ឋាន

ត្រង់គហណៈទី ៨ នេះ ដែលត្រូវដឹងកិច្ចដែលត្រូវរៀនយកកម្មដ្ឋាននោះ គឺត្រូវឱ្យដឹងថា កម្មដ្ឋាន ១៩ គឺ កសិណ ៩ លើកវាយោកសិណចេញ និងអសុភ ១០ ត្រូវរៀនយកតាមដែលមើលឃើញខ្លះ តាមដែលស្តាប់ឮខ្លះ អានាបានស្សតិ ត្រូវរៀនយកខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈ ដែលពាល់ត្រូវចន្លោះកាយអំពីខាងក្នុង វាយោកសិណ ត្រូវរៀនយកតាមដែលមើលទៅឃើញខ្យល់បក់កម្រើកស្លឹកឈើខ្លះ បក់មកប៉ះពាល់ត្រូវកាយរបស់ខ្លួនខ្លះ កម្មដ្ឋានដែលសល់ពីនេះ ១៨ ត្រូវរៀនយកតាមដោយស្តាប់ឮអាចារ្យពន្យល់ប្រាប់ កម្មដ្ឋាន៥គឺឧបេក្ខា ព្រហ្មវិហារ១,

---

[៧២] ព្រោះភពទាំងនោះមិនមានអារម្មណ៍បែបនេះ ដែលល្មមនឹងចម្រើនបាន ។

[៧៣] [៧៤] - ព្រោះភពទាំងនោះមិនមានអារម្មណ៍បែបនេះ ដែលល្មមនឹងចម្រើនបាន ។

អរូប្ប ៤ ព្រះយោគាវចរ កុលបុត្តដែលជាអាទិកម្មិក[៧៩] មិនត្រូវរៀនឡើយ ត្រូវរៀនតែកម្មដ្ឋាន ៣៥ ក្រៅពីនេះ ។

៩- បច្ចយ-បច្ច័យរបស់កម្មដ្ឋាន

ត្រង់បច្ចយៈទី ៩ នេះ ដែលថា ត្រូវឱ្យដឹងនូវបច្ច័យរបស់កម្មដ្ឋាននោះគឺ ត្រូវឱ្យដឹងថា កសិណ ៩ ក្រៅអំពីអាកាសកសិណចេញ ជាបច្ច័យរបស់អរូប្ប កម្មដ្ឋាន ៤. កសិណគ្រប់ទាំង ១០ ជាបច្ច័យរបស់អភិញ្ញា ៥. ព្រហ្មវិហារធម៌ ៣ជាន់ក្រោមជាបច្ច័យដល់ព្រហ្មវិហារធម៌ទី ៤. អរូប្បជាន់ក្រោម១ជាបច្ច័យដល់ អរូប្បជាន់លើ១. នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈជាបច្ច័យដល់និរោធសមាបត្តិ កម្មដ្ឋាន គ្រប់ទាំង ៤០ ជាបច្ច័យឱ្យព្រះខីណាស្រវពនៅជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្ន. ជាបច្ច័យដល់ វិបស្សនា បើយោគីចម្រើនមិនបានត្រាស់ដឹងគុណវិសេសអ្វីជាន់ខ្ពស់ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ជាតិ ក៏គង់ជាបច្ច័យឱ្យកើតសម្បត្តិក្នុងភព ។

១០-ចរិយានុកូល កម្មដ្ឋានដែលសមគួរដល់ចរិត

ត្រង់ចរិយានុកូលទី ១០ នេះ ដែលថាត្រូវឱ្យដឹងកម្មដ្ឋាន ដែលសមគួរ ដល់ចរិតនោះ គឺត្រូវដឹងថា កម្មដ្ឋាន ១១ គឺអសុភ ១០. កាយគតាសតិ ១ សមគួរដល់បុគ្គលជារាគចរិត. កម្មដ្ឋាន ៨ គឺព្រហ្មវិហារ ៤. វណ្ណកសិណ ៤ គឺនីលកសិណ ១. បីតកសិណ ១. លោហិតកសិណ ១. ឱទាតកសិណ ១

[៧៩] កុលបុត្តដែលមិនធ្លាប់សន្សំទុកមកអំពីអតីតជាតិ ទើបតែនឹងប្រារព្ធក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិ នេះជាដំបូង ឬដែលមិនទាន់ចម្រើនកម្មដ្ឋានឯទៀតនៅឡើយ ។

សមគួរដល់ជាទោសចរិត. អនុស្សតិ ៦ ខាងដើម គឺពុទ្ធានុស្សតិ ១. ធម្មានុស្សតិ១. សង្ឃានុស្សតិ១. សីលានុស្សតិ ១. ចាគានុស្សតិ១. ទេវតានុស្សតិ១ សមគួរដល់បុគ្គលជាសទ្ធាចរិត. កម្មដ្ឋាន ៤ គឺមរណានុស្សតិ ១. ឧបសមានុស្សតិ១ ចតុធាតុវវត្ថាន១. អាហារេបដិកូលសញ្ញា ១ សមគួរដល់បុគ្គលពុទ្ធិចរិត. កម្មដ្ឋានសល់អំពីនោះ ១០គឺ បឋវីកសិណ១. អាបោកសិណ ១. តេជោកសិណ១ វាយោកសិណ ១. អាកាសកសិណ ១. អាលោកកសិណ ១. អរូប្ប ៤ សមគួរដល់បុគ្គលគ្រប់ចរិតទាំងអស់ តែបើបុគ្គលជាវិតក្កចរិត ត្រូវធ្វើវង់កសិណឱ្យតូច បើមោហចរិត ត្រូវធ្វើវង់កសិណឱ្យធំទើបបានជាទីសប្បាយ ។

បច្ច័យរបស់វិបស្សនា

ក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ២ ត្រង់អាការទី ៩ ដែលពោលអំពីបច្ច័យរបស់កម្មដ្ឋាននោះ មានសេចក្តីថា :

សព្វានិបិ សុខវិហារសុវិបស្សនាភវសម្បត្តីនំ បានសេចក្តីថា : កម្មដ្ឋានគ្រប់ទាំងអស់ជាបច្ច័យឱ្យព្រះខីណាស្រពគង់នៅជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្ន ជាបច្ច័យដល់វិបស្សនា និងជាបច្ច័យដល់សម្បត្តិក្នុងលោក ។ កម្មដ្ឋានជាបច្ច័យឱ្យព្រះខីណាស្រពគង់នៅជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្នក្តី និងជាបច្ច័យដល់សម្បត្តិក្នុងលោករបស់យោគាវចរដែលចម្រើនកម្មដ្ឋានមិនទាន់បានត្រាស់ដឹងនូវឧត្តរធម៌ពួជខាងលើក្តី លើកទុកចុះមិនពោល សូមលើកឡើងពោលអំពីកម្មដ្ឋានជាបច្ច័យដល់វិបស្សនាប៉ុណ្ណោះក្នុងទីនេះ ។

កម្មដ្ឋានទាំង ៤០ ដូចបានពោលមកហើយខាងដើម ក្នុងអាការទី ១ កម្មដ្ឋានណាមួយ ដែលយោគាវចរចម្រើនបានសម្រេចនូវគុណវិសេសដល់ថ្នាក់ត្រឹមអនុភាពនៃកម្មដ្ឋាននោះៗ ហើយក៏សុទ្ធតែអាចបន្សាត់ចេញនូវកិលេសមាននីវរណធម៌ជាដើមដែលជាគ្រឿងគ្របសង្កត់ចិត្តធ្វើឱ្យសតិនិងបញ្ញាដែលជាអ្នកកំណត់ដឹង និងចាក់ធ្លុះនូវសភាវៈជាបរមត្ថ ដែលជាអារម្មណ៍របស់វិបស្សនាបានទាំងអស់។ យោគាវចរ ដែលជាអ្នកចម្រើននូវវិបស្សនា ដែលមិនបានចាក់ធ្លុះនូវសភាវធម៌តាមពិតនោះក្នុងសាសនានេះ ក៏មកតែអំពីសតិ និងបញ្ញាចេះតែរលត់ទៅដោយអំណាចនៃកិលេសចេះតែគ្របសង្កត់ចិត្តរឿយៗហ្នឹងឯង។ កិលេសទាំងឡាយមានកាមច្ឆន្ទៈជាដើម ដែលកើតឡើងហើយគ្របសង្កត់ចិត្ត ដែលនឹងអាចទ្រោមចុះទៅវិញបាននោះ ក៏ដោយសារយោគាវចរចម្រើនអប់រំចិត្តដោយកម្មដ្ឋានណាមួយមែនពិត កាលបើចិត្តស្ងប់ចាកកិលេសជាគ្រឿងសៅហ្មងហើយ យោគាវចរប្រាថ្នាដើម្បីចម្រើនវិបស្សនា ពេលនោះសតិនិងបញ្ញាក៏ធ្វើការរលឹកពិចារណា បានកំណត់ដឹង និងចាក់ធ្លុះនូវសភាវធម៌ជាបរមត្ថបានភ្លាមៗមួយរំពេច ព្រោះសេចក្តីដែលបានពោលមកហើយហ្នឹងឯងទើបលោកពោលថា កម្មដ្ឋានទាំង ៤០ ជាបច្ច័យដល់វិបស្សនា។

សមថធម៌ មិនមែនជាវិបស្សនាធម៌ សមថធម៌ផ្សេង វិបស្សនាធម៌ផ្សេងដោយឡែកពីគ្នា មិនច្រឡំគ្នាមែនពិត តែថាសមថធម៌ជាបច្ច័យដល់វិបស្សនាធម៌ កាលបើចិត្តមិនស្ងប់ចាកកិលេសហើយ ចម្រើនវិបស្សនា ក៏មិនបានសម្រេចឡើយ។ ព្រោះហេតុអ្វី?

ព្រោះថា កាលបើកិលេសកំពុងគ្របសង្កត់ចិត្តហើយ សតិនិងបញ្ញាអ្នកចម្រើនបញ្ញា (វិបស្សនា) ក៏រលត់ កាលបើសតិនិងបញ្ញារលត់ហើយឈ្មោះថាយោគាវចរបានត្រាស់ដឹងនូវវិបស្សនាបញ្ញាដូចម្ដេចកើត គឺត្រូវតែរលត់អត់បានសម្រេចនូវវិបស្សនាបញ្ញាហ្នឹងឯង ដូច្នេះហើយ ទើបលោកពោលថា កម្មដ្ឋានទាំងអស់ជាបច្ច័យដល់វិបស្សនា ។

ការរៀនយកនូវកម្មដ្ឋាន

កុលបុត្តដែលជាអាទិកម្មិក ដែលត្រូវប្រតិបត្តិសិក្សាក្នុងការអប់រំនូវខ្លួនចិត្តថ្នាក់ដំបូងគួររៀនប្រតិបត្តិក្នុងកម្មដ្ឋានតាមសមគួរដល់ចរិតរបស់ខ្លួនឬថាតាមសមគួរដល់អធ្យាស្រ័យ ដែលខ្លួនធ្លាប់អប់រំសន្សំទុកនូវអារម្មណ៍ក្នុងអតីតជាតិ ។

ចរិត

លំនាំប្រព្រឹត្តជាប្រក្រតី ឬ សំណាមវាសនា ដែលធ្លាប់សន្សំអប់រំទុកមកពីអតីតជាតិ ហើយមកផុសផុលឡើងក្នុងសន្តានដោយច្រើន ក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិនេះហៅថា "ចរិត" ចែកដោយសង្ខេបមាន ៦យ៉ាង[៧៦] គឺ

១-រាគចរិត លំនាំរាគៈ គឺច្រើនដោយសេចក្ដីតម្រេក

២-ទោសចរិត លំនាំទោសៈ គឺច្រើនដោយសេចក្ដីប្រទូស្ត ។

៣-មោហចរិត លំនាំមោហៈ គឺច្រើនដោយសេចក្ដីវង្វេង ។

---

[៧៦] ក្នុងអភិធម្មត្ថវិភាវនី លោកសម្ដែងចរិតដោយពិស្តារ មានដល់ ៦៣ អាចារ្យខ្លះថាមានដល់ ៦៤ ។

៤-សទ្ធាចរិត លំនាំសទ្ធាៈ គឺច្រើនដោយសេចក្តីជឿ ។

៥-ពុទ្ធិចរិត លំនាំប្រាជ្ញាៈ គឺច្រើនដោយសេចក្តីចេះដឹង ។

៦-វិតក្កចរិត លំនាំវិតក្កៈ គឺច្រើនដោយសេចក្តីត្រិះរិះ ។

សេចក្តីបំភ្លឺអំពីបុគ្គល ៦ ពួកតាមចរិត

បុគ្គលក្នុងលោកបំប្រួញមកមានតែ ៦ ពួកបានឈ្មោះតាមចរិតទាំង ៦ នេះឯង គឺតាមដោយចរិតណាមួយផុសផុលឡើងក្នុងសន្តានច្រើន ត្រូវសម្គាល់ដឹងបានថាបុគ្គលនេះជារាគចរិត ឬជាចរិតណាមួយនោះ ដោយពិនិត្យសង្កេតមើលឥរិយាបថ សង្កេតមើលស្នាដៃធ្វើការងារ សង្កេតមើលកិរិយាបរិភោគភោជន សង្កេតមើលកិរិយាក្រឡេកឃើញរូបជាដើម សង្កេតមើលធម៌ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសន្តាន ។

-បុគ្គលដែលរាគចរិត ដំណើរដើរជាប្រក្រតី ទ្រង់រំពាស់ ញៀងញ៉ង លើកដាក់ជើងស្មើ ទ្រង់ថ្នមៗ ផ្ទៃបាតជើងផត ដានជើងកំពង់កណ្តាល ជំហរនិង អង្គុយទ្រង់សុភាពរម្យទមគួរឱ្យជ្រះថ្លា គាក់តែងទីដំណេកស្មើៗ មិនរណ្ដូងរណោង ប្រមូលអវយវតូចធំឱ្យមូលគ្នាទើបប្រាសខ្លួនដេក ពេលក្រោកក៏សន្សឹមៗ និយាយពាក្យទ្រង់ស្រទន់ ធ្វើការងារច្រើនស្អាត ស្លៀកពាក់ច្រើនបរិមណ្ឌល ទំពារហ្លត់ទើបលេប បានអ្វីបន្តិចបន្តួចឆាប់ត្រេកអរ ឃើញរូបល្អ ឮ សំឡេងពិរោះជាដើម ឆាប់ជាប់ចិត្ត ខំសន្ទក់ ឬផ្ទៀងស្ដាប់អស់កាលយូរ ផ្ដាប់ផ្ដន់បន្តិចបន្តួចឆាប់គាប់ចិត្ត មិនសូវប្រកាន់ទោសគេ ចេញដើរទៅណាច្រើនអាល័យទីកន្លែង មានធម៌ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសន្តាន ច្រើនបិទបាំងទោសខ្លួន ច្រើនអំនួតច្រើនប្រកាន់ខ្លួន ច្រើនប្រាថ្នាលាមក ច្រើនប្រាថ្នាធំ មិនសន្តោស ច្រើនក្រអឺតក្រទមឆ្មើងឆ្មៃ ។

-បុគ្គលដែលជាទោសចរិត ដើរដំណើរទ្រង់កាយដីដោយចុងម្រាម លើកដាក់ជើងរហ័ស និយាយសម្ដីទ្រង់ដូចជាខឹង ធ្វើការងារដៃធ្ងន់មិនស្អាត ស្លៀកដណ្ដប់ច្រើនរឹតណែន មិនបរិមណ្ឌល ច្រើនពេញចិត្តបរិភោគភោជនដែលសៅហ្មង និងម្ហូបរិភោគធ្វើឱ្យខ្ញាញថ្ពាល់ ឆាប់លេបមិនស្ងួវទំពារឱ្យហ្មត់ បានអ្វីមិនល្អឆាប់តូចចិត្ត ឃើញរូបឬស្ដាប់សំឡេងមិនជាទីតម្រេក ចិត្តទ្រង់ដូចជាលំបាកណាស់ សំឡេង ឬ ស្ដាប់មិនបានយូរ ឆាប់ប្រកាន់ទោសគេ ផ្គាប់ផ្គន់មិនស្ងួវគាប់ចិត្ត ចេញដើរទៅទីណាមិនមានអាល័យទីកន្លែង មានធម៌ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសន្ដានច្រើនក្រោធ ច្រើនសន្សំរឿងទុក ច្រើនបំភ្លេចគុណគេ ច្រើនលើកខ្លួនផ្ទឹមស្មើនឹងលោកអ្នកធំ ច្រើនច្រណែន ច្រើនកំណាញ់ ។

-បុគ្គលដែលជាមោហចរិត ដើរដំណើរទ្រង់រវៀមរវាម លើកដាក់ជើងទ្រង់ដូចជាភ័យ ងាកជើងធ្ងន់ខាងក្រោយ ដំហរនិងបង្អួយមានអាការទ្រង់វិកវរខ្ជីខ្ជា រៀបចំទីដំណេកមានសណ្ឋានមិនល្អ ប្រាសខ្លួនដេកច្រើនច្រងេងច្រងាង ច្រើនដេកផ្កាប់មុខ គេងាស់ច្រើនថ្ងូរហ៊ឺៗ ក្រោកយឺតធ្វើការងារចាប់កាន់ធូរៗ គ្រើសគ្រវាស លំៗ ល្បោលៗ ស្លៀកដណ្ដប់ទ្រង់រយីករយាកខ្ជីខ្ជា តាមបាន ពេញចិត្តបរិភោគមិនទៀងម្ដងនេះម្ដងនោះ បរិភោគធ្វើពំនូតបាយតូចៗ ចោលគ្រាប់បាយរាយរាយក្នុងភាជន៍ ច្រើនបរិភោគធ្វើប្រឡាក់មាត់ ច្រើនបរិភោគមានចិត្តរាយមាយ គិតពីនេះពីនោះបណ្ដើរ ឃើញរូប ឬស្ដាប់សំឡេងជាដើមច្រើនបណ្ដោយតាមគេ បើគេនិន្ទាក៏និន្ទាតាម បើគេសរសើរ

ក៏សរសើរតាម បើម្នាក់ឯងច្រើនព្រងើយៗ មានធម៌ប្រព្រឹត្តក្នុងសន្តាន ច្រើនធុញទ្រាន់ងងុយដេក មានចិត្តអណ្តែតអណ្តូង ច្រើនក្តៅក្រហាយស្តាយក្រោយ ច្រើនសង្ស័យ ប្រកាន់ត្រង់ណាមាំត្រង់នោះ លង់បង់បានក្រ ។

ឯបុគ្គលដែលជាសទ្ធាចរិត ពុទ្ធិចរិត និងវិតក្កចរិត កិរិយាបថស្វាដៃធ្វើការងារ កិរិយាបរិភោគភោជន កិរិយាក្រឡេកមើលរូបជាដើម មានទំនងប្រហែលៗគ្នា និងចរិត ៣ ខាងដើមដែរ គឺសទ្ធាចរិតប្រហែលគ្នានឹងរាគចរិត ពុទ្ធិចរិត ប្រហែលគ្នានឹងទោសចរិត វិតក្កចរិតប្រហែលគ្នានឹងមោហចរិត តែបើទុកណាជាយ៉ាងនោះក៏គង់មានលំនាំផ្សេងគ្នាខ្លះ គួយ៉ាងដូច រាគចរិតតែងស្វែងរកវត្ថុកាម មិនលះបង់អំពើឥតប្រយោជន៍ ឯសទ្ធាចរិតតែងស្វែងរកសីលាទិគុណ មិនលះបង់អំពើដែលមានប្រយោជន៍, ទោសៈក្នុងពួកខាងអកុសល មិនមានស្នេហាជាប់នៅក្នុងអារម្មណ៍ តែងស្វែងរកទោសដែលមិនពិត ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីវៀរបង់នូវសត្វ ឯពុទ្ធិ គឺបញ្ញាក្នុងពួកខាងកុសលមិនមានស្នេហាជាប់នៅក្នុងអារម្មណ៍ តែងស្វែងរកទោសដែលពិត ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីវៀរបង់នូវសង្ខារ មោហតាំងនៅមិននឹងធ្ងន់ ដោយវង្វេងភាន់ តែងឃ្លេងឃ្លោង ឬឆ្អែឆ្អា ដោយគំនិតរហ័ស តែងធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសន្តានផ្សេងៗគ្នាដូច្នេះគឺ

-បុគ្គលដែលជាសទ្ធាចរិត មានធម៌ប្រព្រឹត្តនៅក្នុងសន្តាន ច្រើនលះបង់បរិច្ចាគទាន ច្រើនប្រាថ្នាចង់ឃើញព្រះអរិយ ចង់ស្តាប់ព្រះសទ្ធម្ម ច្រើនដោយសេចក្តីអំណររីករាយ មិនអួតអាងខ្លួន មិនបិទបាំងទោសខ្លួន ជ្រះថ្លាក្នុងហេតុដែលគួរជ្រះថ្លា ។

បុគ្គលដែលជាពុទ្ធិចរិត មានធម៌ប្រព្រឹត្តនៅក្នុងសន្ដានជាអ្នកប្រដៅងាយ សេពគប់តែកល្យាណមិត្ត ដឹងប្រមាណក្នុងភោជន មានសតិសម្បជញ្ញៈជាអ្នកភ្ញាក់រលឹក តែងសង្វេគក្នុងហេតុដែលគួរសង្វេគ ច្រើនតាំងទុកនូវព្យាយាមដោយឧបាយប្រាជ្ញា ។

បុគ្គលដែលជាវិតក្កចរិត មានធម៌ប្រព្រឹត្តនៅក្នុងសន្ដាន ច្រើនពោលតិរច្ឆានកថា លេងសើចច្រើន ត្រេកអរក្នុងពួក មិនសូវត្រេកអរក្នុងការកសាងកុសល ច្រើនកាន់ការមិនចំពោះ ពេលយប់បែកគំនិតហុយដូចផ្សែង ពេលថ្ងៃចាត់ការក្តៅក្រហាយដូចភ្លើងឆេះ គំនិតច្រើនរុះរើ ឆ្វេឆ្វានេះបន្តិចនោះបន្តិច ។

ត្រូវសម្គាល់ដឹងបានថា បុគ្គលនេះជាចរិតនេះ បុគ្គលនោះជាចរិតនោះ តាមលំអានដែលពោលមកហើយនេះចុះ ។

មូលហេតុនាំឱ្យបុគ្គលក្នុងលោកមានចរិតផ្សេងគ្នា

បុគ្គលក្នុងលោកបានជាមានចរិតផ្សេងៗគ្នានោះ ព្រោះកាលអតីតជាតិធ្លាប់ប្រព្រឹត្តបែបដូចនោះក៏ជិតជាប់តាមមក ឬការដែលគាត់តែងធ្វើកុសលណា១ ក្នុងអតីតភពហើយធម៌ទាំងនោះណា ១ មានកម្លាំងក្លាតាំងនៅក្នុងសន្ដាន ដល់ពេលដែលធ្វើមរណកាល បើកុសលនោះហុចបដិសន្ធិឱ្យមក សំណាមរបស់ធម៌នោះក៏ជាប់ដោយតាមមកផង ហេតុនោះទើបមនុស្សក្នុងលោកមានចរិតខុសគ្នាដូចនេះឯង ។

ការចម្រើនខ្លួនកម្មដ្ឋាននៃអាទិកម្មិកបុគ្គល

កម្មដ្ឋានដែលយោគាវចរជាអាទិកម្មិក គប្បីចម្រើនមានចំនួន ៣៥ គឺកម្មដ្ឋាន ៤០ ដកយកឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ និង អរូប្ប ៤ ចេញកម្មដ្ឋាន ទាំង ៣៥ នេះ គឺយោគាវចរគប្បីចម្រើនតាមសមគួរដល់ចរិតរបស់ខ្លួន ឬតាមសមគួរដល់អធ្យាស្រ័យដែលខ្លួនចូលចិត្ត ឬគាប់ចិត្តក្នុងការចម្រើន ។

យោគាវចរពួកខ្លះ មុននឹងចម្រើននូវកម្មដ្ឋានលោកអាចារ្យជាកល្យាណមិត្តគប្បីពិនិត្យរាវរកនូវចរិតសិន តែយោគាវចរនោះ មានចរិតដូចម្ដេច រាគចរិត ឬទោសចរិតជាដើម កាលបើស្គាល់ច្បាស់នូវចរិតនៃយោគាវចរនោះ ហើយទើបកំណត់នូវកម្មដ្ឋានឱ្យយោគាវចរនោះចម្រើនតទៅ ការបង្រៀននូវកម្មដ្ឋានតាមដំណើរនេះ យោគាវចរកុលបុត្រនោះក៏បានសម្រេចនូវគុណវិសេស តាមថ្នាក់មានឈានជាដើមក៏មាន តែថាការចម្រើននូវកម្មដ្ឋានតាមចរិតនៃយោគាវចរមិនមែនសុទ្ធតែបានសម្រេចទាំងអស់គ្នានោះទេ ក៏តែងមានយោគាវចរពួកខ្លះទៀតដែលគ្រូអាចារ្យរៀបចំកម្មដ្ឋាន តាមចរិតរបស់ខ្លួនហើយបែរជាចម្រើនទៅមិនបានសម្រេចនូវគុណវិសេសណាមួយ លុះត្រាតែចម្រើនកម្មដ្ឋានតាមសមគួរដល់អធ្យាស្រ័យដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំមកក្នុងអតីតជាតិឯណោះ ទើបបានសម្រេចនូវគុណវិសេសក៏សឹងមាន ដូចជាសទ្ធិវិហារិករបស់ព្រះសារីបុត្តជាអាទិ ។

សារីបុត្តត្ថេរស្ស សទ្ធិវិហារិកវត្ថុ

បានឮថា មានបុរសម្នាក់ជាកូនជាងមាសមានរូបស្អាតជំទើតបានបួសក្នុងសំណាក់នៃព្រះសារីបុត្ត កាលបុរសនោះបួសហើយជាភិក្ខុក៏សូមរៀននូវកម្មដ្ឋានចំពោះព្រះថេរ ពេលនោះព្រះថេរក៏បានគិតពិចារណាភាវៈចរិតនៃភិក្ខុជាកូនសិស្សនោះ ក៏បានស្គាល់ច្បាស់ថា ជារាគចរិតដោយឥតសង្ស័យ ឱ្យភិក្ខុនោះចម្រើននូវអសុភកម្មដ្ឋាន ដើម្បីកំចាត់បង់នូវរាគៈ ដែលកើតឡើងរឿយៗក្នុងសន្តាន ។

ភិក្ខុនោះកាលបើបានទទួលយកនូវកម្មដ្ឋានអំពីព្រះថេរហើយ ក៏ចូលពួនសំងំក្នុងព្រៃដ៏ស្ងាត់ ជាអ្នកមិនប្រមាទ មានព្យាយាមយ៉ាងក្លៀវក្លា ឧស្សាហ៍ក្នុងការចម្រើនកម្មដ្ឋាន គ្រប់ឥរិយាបថទាំង៤ តែទុកជាភិក្ខុនោះ ខំប្រឹងព្យាយាមចម្រើននូវកម្មដ្ឋាននោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏មិនបានសម្រេចនូវគុណវិសេសអ្វីឡើយសូម្បីសម្រេចត្រឹមតែឯកគ្គតាចិត្តប៉ុណ្ណោះក៏គ្មានផង ភិក្ខុនោះកាលបើខំប្រឹងចម្រើនកម្មដ្ឋានមិនបានសម្រេចយ៉ាងនេះហើយ ក៏វិលមកកាន់ព្រះថេរនិមន្តលោកសម្តែងកម្មដ្ឋានដទៃទៀត តែព្រះសារីបុត្តលោកយល់ជ្រាបច្បាស់ថាភិក្ខុនេះពិតជារាគចរិត លោកនៅតែសម្តែងអសុភកម្មដ្ឋានឱ្យភិក្ខុជាកូនសិស្សនោះអនុវត្តដដែល ភិក្ខុនោះក៏ត្រឡប់ទៅកន្លែងដើមវិញ ខំប្រឹងព្យាយាមចម្រើនកម្មដ្ឋាននោះបន្តទៅទៀត តែទុកជាភិក្ខុនោះខំប្រឹងក្នុងការចម្រើនកម្មដ្ឋាននោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏នៅតែមិនបានសម្រេចនូវគុណវិសេសដដែល ។ ការប្រព្រឹត្តទៅមកនៃភិក្ខុ និងនិមន្តព្រះថេរៈសម្តែងនូវកម្មដ្ឋានរហូតអស់វារៈ៣លើកពេល

នោះព្រះថេរៈក៏ធ្វើការពិចារណាថា ភិក្ខុនេះពិតជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌មិនមែនខ្ជិលទេ តែភិក្ខុនេះចម្រើនកម្មដ្ឋានមិនបានសម្រេចនូវគុណនេះ មកតែអំពីអាត្មាអញមិនស្គាល់អធ្យាស្រ័យរបស់ភិក្ខុនេះឯង ព្រះសារីបុត្តក៏ទាល់ក្នុងការបង្រៀននូវកម្មដ្ឋានចំពោះភិក្ខុនោះ ក៏នាំសិទ្ធិវិហារិករបស់ខ្លួននោះទៅថ្វាយដល់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធឱ្យព្រះអង្គជួយដឹកនាំ។ ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់ស្គាល់អធ្យាស្រ័យ របស់សត្វលោកគ្មានចន្លោះ ព្រះអង្គប្រកបដោយករុណាធិគុណ ក៏ទទួលប្រោសប្រាណបានប្រទាននូវលោហិតកសិណកម្មដ្ឋានដល់ភិក្ខុនោះ ព្រោះថាភិក្ខុនោះធ្លាប់កើតជាកូនជាងមាសអស់៥០០ជាតិហើយ បានសន្សំនូវអារម្មណ៍ពណ៌មាស នោះអស់កាលដ៏យូរមកហើយ បន្ទាប់មកភិក្ខុនោះបានចម្រើននូវព្រះកម្មដ្ឋាន តាមរបៀបដែលព្រះអង្គទ្រង់ប្រទានឱ្យ ក៏បានញុំាងនូវឈានចំនួន ៥ មានបឋមជ្ឈានជាដើមឱ្យកើតឡើងហើយតម្កល់នូវការអស់ទៅសូន្យទៅក្នុងអត្តភាព នេះចម្រើននូវវិបស្សនាកម្មដ្ឋាន ដោយមានការឧបត្ថម្ភអំពីព្រះសាស្តាក៏បាន សម្រេចនូវព្រះអរហត្តផលក្នុងសាសនានេះឯងហោង រឿងនេះជាសេចក្តីសង្ខេបឯសេចក្តីពិស្តារមានក្នុងគម្ពីរធម្មបទដ្ឋកថាភាគទី ៧។

ការលើកឡើងនូវរឿងនេះឱ្យឃើញថា ការចម្រើននូវព្រះកម្មដ្ឋានតាមចរិតរបស់អ្នកចម្រើនកម្មដ្ឋានតែម្យ៉ាងនោះ មិនមែនសុទ្ធតែបានសម្រេចនោះទេ មិនមានសម្រេចខ្លះដែរ លុះតែចម្រើនកម្មដ្ឋានតាមអធ្យាស្រ័យគឺអារម្មណ៍ដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំទុកក្នុងចិត្តអស់ច្រើនជាតិហើយទើបអាចសម្រេចបាន។

បុច្ឆា ការកំណត់កម្មដ្ឋានតាមចរិតនៃយោគាវចរនោះ ដោយអាងទៅលើការសង្កេតពិនិត្យទៅលើកិច្ចការនិងឥរិយាបថជាដើមរបស់ជននោះ ចុះកាលកំណត់នូវកម្មដ្ឋាន ទៅតាមអធ្យាស្រ័យរបស់យោគាវចរនោះ តើធ្វើដូចម្ដេចទៅទើបអាចដឹងបាន?

វិសជ្ជនា ក្នុងបញ្ហានេះជាការលំបាកយ៉ាងក្រៃលែងចំពោះអ្នកដែលធុញទ្រាន់ក្នុងការសង្កេតពិនិត្យ តែបើចូលចិត្តក្នុងការជួយស្រោចស្រង់សត្វលោកឱ្យផុតអំពីសំសារទុក្ខ គប្បីដឹងសេចក្ដីដូចតទៅនេះ មុននឹងធ្វើនូវធម៌អ្វីដែលយោគាវចរនោះគប្បីចម្រើនត្រូវស្គាល់ពាក្យថា អធ្យាស្រ័យជាមុនសិន ពាក្យថា **អធ្យាស្រ័យ** មកពីភាសាបាលីថា **អជ្ឈាសយៈ** អជ្ឈាសយៈនោះមកពី **អធិ** និង **អាបុព្វបទ** + **សីធាតុ** + **អបច្ច័យ** ប្រែថា **ឆន្ទៈ** ជាទីមកដេកនៃចិត្តដ៏ក្រៃលែង **វិគ្គហៈថា** **អាគន្ត្វា សេតិ ឯត្ថាតិ** > **អាសយោ** ប្រែថា "ចិត្តមកដេកក្នុងឆន្ទៈនោះ ដូច្នេះឆន្ទៈនោះជាទីមកដេកនៃចិត្ត" **អធិកោ អាសយោ** **អជ្ឈាសយោ** ប្រែថា ឆន្ទៈជាទីមកដេកនៃចិត្តដ៏ក្រៃលែង។ ម៉្យាងទៀតថា សភាវៈប្រព្រឹត្តអាស្រ័យនូវអារម្មណ៍ **វិគ្គហៈថា** **អារម្មណំ អធិកិច្ច សយតិ បវត្តតីតិ** > **អជ្ឈាសយោ** ។ **ឆន្ទៈ** មកពី **ឆន្ទធាតុ** + **អបច្ច័យ** ប្រែថា សេចក្ដីប្រាថ្នា. សេចក្ដីប៉ុនប៉ង សេចក្ដីពេញចិត្ត ចំណង់ វិគ្គហៈថា **ឆន្ទនំ** > **ឆន្ទោ**

បានសេចក្ដីមកថា : អនុស្សាស្រ័យ គឺជាសេចក្ដីប្រាថ្នា សេចក្ដីប៉ុនប៉ង ឬ សេចក្ដីពេញចិត្ត ឬ ថាចំណង់របស់ចិត្តដ៏ខ្លាំងក្លា ដែលចិត្តធ្លាប់សន្សំទុកមក ក្នុងកាលមុន ទៅលើអារម្មណ៍ណាមួយ ឧបមាដូចជា ភិក្ខុដែលជាកូនសិស្សរបស់ព្រះសារីបុត្ត ដែលធ្លាប់សន្សំកាន់យកអារម្មណ៍ពណ៌មាសជាច្រើនជាតិណាស់មកហើយ ម្ល៉ោះហើយចិត្តរបស់ភិក្ខុនោះរមែងចូលចិត្តក្នុងពណ៌មាសនោះដោយច្រើនយ៉ាងក្រៃលែង កាលដែលត្រូវរបស់ខ្លួនឱ្យចម្រើនអសុភកម្មដ្ឋាន រឹបរជាកន្ទុះរាពុំស្រណុកសុខសប្បាយក្នុងចិត្តសោះ ខំប្រឹងចម្រើនកម្មដ្ឋានទាំងបង្ខំចិត្ត ហេតុនោះទើបការចម្រើនកម្មដ្ឋានទាំងបង្ខំចិត្តនោះមិនបានសម្រេចនូវលទ្ធផលអ្វីឡើយ។ គ្រាក្រោយមក នៅពេលដែលព្រះបរមសាស្ដាចារ្យទ្រង់ប្រទាននូវលោហិតកសិណ គឺកម្មដ្ឋាន ដែលមានវត្ថុពណ៌ក្រហមជាកសិណវិញ ភិក្ខុអង្គនោះដែលធ្លាប់សន្សំពណ៌ក្រហមដូចមាសនោះយូរណាស់មកហើយ គ្រាន់តែបានធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវពណ៌នោះ ក៏បានញ៉ាំងឈានឱ្យកើតឡើងមួយរំពេចភ្លាមពុំបានយឺតយូរឡើយ។

នៅក្នុងគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក មានសេចក្ដីជាច្រើន ដែលបានបញ្ជាក់អំពីរឿងអនុស្សាស្រ័យរបស់សត្វទាំងឡាយថែមទៀតផង បុគ្គលពួកខ្លះមានអនុស្សាស្រ័យត្រឹមតែការស្ដាប់ធម៌ទេសនាហើយ ធ្វើការពិចារណាតាមធម៌ដែលលោកសម្ដែងហើយនោះក៏មាន ចិត្តយាងចុះស៊ប់កើតបញ្ញាពិចារណានូវធម៌ កាត់បង់នូវអាសវក្កិលេសអស់អំពីខន្ធសន្ដានបានភាពនៃខ្លួនជា ព្រះអរិយបុគ្គល មាន សោតាបន្ន

ជាដើមក៏មាន. ខ្លះទៀតមានចិត្តតម្កល់ក្នុងសីលដ៏បរិសុទ្ធ តាំងសេចក្ដីព្យាយាមចម្រើនវិបស្សនាមានវិបស្សនាជាប្រធានតែម៉្យាង ក៏បានសម្រេចផលតាមអធ្យាស្រ័យនៃខ្លួនមានសោតាបន្នជាដើមក៏មាន ខ្លះទៀតស្ថិតក្នុងសីលតម្កល់ក្នុងសមាធិដ៏បរិសុទ្ធ បន្ទាប់មកក៏ចម្រើនវិបស្សនា បានសម្រេចមគ្គផលតាមថ្នាក់តាមជាន់មានសោតាបត្តិមគ្គរហូតដល់អរហត្តផលក៏សឹងតែមាន ។

សុម្បីយោគី ដែលជាអ្នកចម្រើនសមថកម្មដ្ឋាន ដែលមានចរិតត្រូវគ្នាក៏ដោយ ក៏គង់កាន់យកប្រភេទកម្មដ្ឋានមកជាអារម្មណ៍ មានការចូលចិត្តផ្សេងគ្នាទៀត ក៏មានខ្លះដែរ ឯយោគាវចរដែលត្រូវចម្រើនវិបស្សនាកម្មដ្ឋាន ក៏គង់មានការកាន់យកនូវអារម្មណ៍របស់វិបស្សនាផ្សេងគ្នាដែរ អង្គខ្លះកាន់យកអារម្មណ៍បែបសង្ខេបមានសង្ខារ ឬនាមនិងរូបជាដើម អង្គខ្លះកាន់យកអារម្មណ៍បែបពិស្ដារមានខន្ធ ៥ ឬ នាម និងរូបជាដើម អង្គខ្លះកាន់យកអារម្មណ៍បែបពិស្ដារមានខន្ធ ៥ ឬ អាយតនៈ ១២ ឬ ធាតុ ១៨ ជាដើម អង្គខ្លះមានចំណូលចូលចិត្តធ្វើការពិចារណានូវអារម្មណ៍ខាងក្រៅ ហើយប្រៀបមកអត្តភាពក្នុងនៃខ្លួនក៏មាន ។ តាមការបានពោលមកហើយទាំងប៉ុណ្ណោះ បញ្ជាក់ឱ្យឃើញថាសត្វទាំងឡាយមានអធ្យាស្រ័យផ្សេងៗគ្នា ពុំសូវត្រូវគ្នា តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយការរៀននូវកម្មដ្ឋានទៅតាមចរិតដែលលោកបានរៀបចំទុកហើយក្នុងគម្ពីរព្រះពុទ្ធសាសនា ដើម្បីអនុគ្រោះដល់អ្នកបង្រៀននិងអ្នករៀន ដែលជាអ្នកពុំសូវយល់ក្នុងរឿងអធ្យាស្រ័យរបស់សត្វលោកនោះ ក៏រមែងបានសម្រេចនូវ

គុណវិសេសជាលទ្ធផលដ៏ល្អយ៉ាងវិសេស ដែលកើតអំពីសេចក្ដីព្យាយាមក្នុងការប្រតិបត្តិធម៌នោះច្រើនយ៉ាងក្រៃលែងដោយពិត ។ ដើម្បីនឹងដឹងនូវអធ្យាស្រ័យរបស់ជនអ្នកចម្រើនធម៌ឱ្យចំៗបែបសនោះកុំឱ្យខុសសោះដែលប្រាកដមិនប្រែប្រួល គឺរឿងរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធតែម្យ៉ាង ព្រោះព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះញាណទិព្វដ៏បរិសុទ្ធ អាចដឹងអធ្យាស្រ័យសត្វក្នុងបច្ចុប្បន្ន អតីត និងអនាគតគ្មាន ទើសទាក់គ្មានចន្លោះឡើយ រីឯសាវកនៃព្រះអង្គដែលមានឈាន និងអភិញ្ញាគ្រប់គ្រាន់អាចដឹងខ្លះមិនដឹងខ្លះទៅតាមអភិនិហារ ដែលលោកកសាង គឺលោកអ្នកដែលមានអភិញ្ញានោះ លោកអាចធ្វើការរំពឹងពិចារណាភាវកអំពីបុព្វកម្មបានដល់ការកសាងកុសលផ្នែកខាងភាវនាកម្មណាមួយជាដើមរបស់ជនអ្នកចម្រើនកម្មដ្ឋាននោះបានខ្លះ ថាជននេះក្នុងកាលជាតិឯណោះធ្លាប់អប់រំចិត្ត ដោយចម្រើនកម្មដ្ឋានឈ្មោះនេះ ធ្លាប់ស្គាល់ហើយសន្សំនូវអារម្មណ៍បែបនេះ ដូច្នេះជាដើម បន្ទាប់មកលោកក៏ដាក់កម្មដ្ឋានឱ្យត្រូវទៅតាមចំណង់ចូលចិត្ត ដែលជននោះធ្លាប់អប់រំសន្សំទុកមកក្នុងកាលមុន ម្ល៉ោះហើយជននោះកាលបានចម្រើនកម្មដ្ឋានទៅក៏បានសម្រេចនូវគុណវិសេសដោយពិត ។

ម្យ៉ាងទៀតបើលោកគ្រូបង្រៀននោះមិនមានអភិញ្ញាសម្រាប់ដឹងអធ្យាស្រ័យរបស់ជនអ្នកចម្រើនធម៌ទេនោះ គួរធ្វើការសាកល្បងដូចតទៅនេះ:

ឧទាហរណ៍ដូចមានយោគាវចរម្នាក់ប្រកបដោយទោសចរិត ជាបុគ្គលប្រកបដោយអាការខឹងច្រើន ថ្នាំងថ្នាក់ច្រើនចំពោះអារម្មណ៍ ដែលមកប៉ះនឹង

ទ្វារ មានចក្ខុទ្វារជាដើម កម្មដ្ឋានដែលត្រូវយោគាវចរនោះចម្រើន មានចំនួន៨ គឺវណ្ណកសិណ ៤ និងព្រហ្មវិហារ ៤ ក្នុងកម្មដ្ឋានណាមួយ ។ ក្នុងចំណោមកម្មដ្ឋានទាំងនោះ កម្មដ្ឋានខ្លះត្រូវតាមអធ្យាស្រ័យ ខ្លះមិនសូវត្រូវអធ្យាស្រ័យ កម្មដ្ឋានណាដែលត្រូវតាមអធ្យាស្រ័យ យោគាវចរអង្គនោះ កាលប្រារព្ធចម្រើននូវកម្មដ្ឋាននោះ ក៏បានចិត្តជាឯកគ្គតាភ្លាម ដល់ពេលចម្រើនក៏អាចញ៉ាំងគុណវិសេសមានឈានជាដើមឱ្យកើតឡើងបាន បើកម្មដ្ឋានណាមិនសូវត្រូវតាមអធ្យាស្រ័យ ពេលប្រារព្ធចម្រើនក្តី កំពុងចម្រើនក្តី ចិត្តនៃយោគាវចរអង្គនោះ រាងមិនសូវរាក់ទាក់ មានចិត្តរាងកខ្វះរា មិនសូវពេញចិត្តក្នុងអារម្មណ៍ក្នុងការចម្រើនកម្មដ្ឋានក៏សឹងមាន ម្ល៉ោះហើយការចម្រើនកម្មដ្ឋានពុំសូវបានលទ្ធផលល្អឡើយ ដូច្នេះក្នុងរឿងយោគាវចរអង្គនេះ លោកគ្រូបង្រៀនកម្មដ្ឋានគួរធ្វើការសាកល្បងដូចតទៅ :

ត្រូវកំណត់ចរិតនៃយោគាវចរនោះឱ្យបាន ថាជាទោសចរិតហើយ ត្រូវសង្កេតពិនិត្យនូវអារម្មណ៍ដែលត្រូវការដោយច្រើននៃយោគាវចរនោះថែមទៀត តើយោគាវចរនោះ ចូលចិត្តពណ៌ខៀវ ឬលឿង ឬក្រហម ឬពណ៌ស ជាដើម ដោយការឃើញឬស្តាប់ឬថាសាកសួរ ។ បើដឹងច្បាស់ប្រាកដថា យោគាវចរនោះចូលចិត្តពណ៌អ្វីត្រូវដាក់ពណ៌នោះទំនងហើយ ។

ម្យ៉ាងទៀត ត្រូវឱ្យយោគាវចរអង្គនោះចម្រើនកម្មដ្ឋានដែលត្រូវតាមចរិតដោយល្បងមើល ព្រោះថាយោគាវចរអង្គខ្លះ កាលដែលចម្រើនកម្មដ្ឋាន

ត្រូវទៅតាមចរិតហើយ ឧទាហរណ៍កាន់យកពណ៌សជាអារម្មណ៍ ប្រែជានិមិត្តប្រាកដដល់ចិត្តពណ៌ខៀវដោយច្រើនទៅវិញ ខុសចាកនិមិត្តខាងដើមស្រឡះ បញ្ហានេះហើយដែលត្រូវដឹងអធ្យាស្រ័យរបស់យោគាវចរអង្គនោះ ដូច្នេះលោកអ្នកបង្រៀនត្រូវផ្លាស់កម្មដ្ឋានឱ្យបរិកម្មទៅតាមនិមិត្តដែលកើតឡើងដល់ចិត្តនោះវិញ ព្រោះយោគាវចរនោះមានអធ្យាស្រ័យ សភាពបែបយ៉ាងនេះឯង ព្រោះថានិមិត្ត ដែលយោគាវចរអង្គនោះធ្លាប់សន្សំទុកមកហើយ ដោយច្រើនដល់ពេលចម្រើនកម្មដ្ឋាន និមិត្តនោះតែងមានឱកាសកើតឡើងរឿយៗ ។ បើសិនជាមិនផ្លាស់ ប្រកាន់យកតែនិមិត្តខាងដើមតែម្យ៉ាងឱ្យយោគាវចរនោះចម្រើន នឹងជាបច្ច័យនាំឱ្យយឺតយូរក្នុងការត្រាស់ដឹងនូវគុណវិសេស ។ ព្រោះហេតុអ្វី?

ព្រោះថា និមិត្តខាងដើមនេះ យោគាវចរអង្គនេះ ទើបតែចាប់ផ្ដើមរៀនបដិបត្តិជាដំបូង មិនធ្លាប់សន្សំអំពីកាលមុនមកមែនពិត ។

អធ្យាស្រ័យមាន ២យ៉ាងគឺ អធ្យាស្រ័យចាស់ ១ អធ្យាស្រ័យថ្មី ១ អធ្យាស្រ័យចាស់ គឺចំណង់ដែលធ្លាប់សន្សំមកក្នុងកម្មដ្ឋានណាមួយ ដែលមានក្នុងអតីតជាតិ ។ អធ្យាស្រ័យថ្មី គឺចំណង់ដែលត្រូវសន្សំ ក្នុងអារម្មណ៍កម្មដ្ឋានណាៗដែលទើបតែចាប់ផ្ដើមរៀនក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិនេះ ។ រីឯចរិតដទៃមាន រាគចរិតជាដើម និងកម្មដ្ឋានដែលត្រូវចម្រើននោះគប្បីដឹងតាមទំនងនៃពាក្យអធិប្បាយខាងដើមនេះចុះ ។

ម៉្យាងទៀត បើយោគាវចរនោះ មានចរិតផ្សេង ក៏គប្បីចម្រើននូវកម្មដ្ឋានតាមចរិត ឬកម្មដ្ឋានដែលត្រូវនឹងចរិតទូទៅ មានបឋវីកសិណជាដើម កាលបើនិមិត្តណាៗ កើតឡើងដល់ចិត្តមានសភាពផ្សេងអំពីនិមិត្តនៃកម្មដ្ឋាន ដែលត្រូវលើកឡើងចម្រើននោះ ក៏គប្បីផ្លាស់កម្មដ្ឋានឱ្យទៅតាមនិមិត្តនៃកម្មដ្ឋានដែលកើតឡើងក្រោយ ក៏គួរដោយពិត ។

ម៉្យាងទៀតបើយោគាវចរ មិនធ្លាប់មានការកសាងក្នុងការអប់រំចិត្តក្នុងកម្មដ្ឋានណាមួយឡើយទាល់តែសោះក្នុងអតីតជាតិ ទើបតែនឹងចាប់ផ្តើមកសាងអប់រំចិត្តចម្រើនកម្មដ្ឋានក្នុងជាតិនេះតែម៉្យាង គប្បីចម្រើនតាមចរិតគួរ. ទុកជាបានសម្រេចគុណវិសេសក្តី មិនបានសម្រេចក្តី ក៏នឹងបានជាឧបនិស្ស័យ ដើម្បីសម្រេចនូវឧត្តរធម៌ទៅក្នុងអនាគតជាតិ ។ ម៉្យាងទៀតយោគាវចរពួកខ្លះសមប្រកបតែក្នុងការចម្រើននូវវិបស្សនាកម្មដ្ឋានតែម៉្យាង មិនមានការរាក់ទាក់ចំណូលចូលចិត្តក្នុងការចម្រើននូវសមថកម្មដ្ឋានសោះ បើសិនជាការចម្រើននូវវិបស្សនាកម្មដ្ឋាននោះបានសមប្រកបត្រូវបានសម្រេចនូវគុណវិសេសនោះ ការចម្រើននោះជាការគួរ គប្បីចម្រើនតទៅទៀតចុះ ព្រោះត្រូវតាមអធ្យាស្រ័យរបស់យោគាវចរដែលបានសន្សំទុកហើយក្នុងកាលមុនមែនពិត តែបើការចម្រើនវិបស្សនាកម្មដ្ឋាននោះគ្រាន់តែជាការកើតឡើងនៃចិត្ត ដោយការយល់ឃើញថាមានតែការចម្រើនវិបស្សនាកម្មដ្ឋានសុទ្ធតែម៉្យាងទេ ដែលត្រូវបានដល់នីរលត់ទុក្ខបានឆាប់រហ័ស តែការចម្រើននូវវិបស្សនាកម្មដ្ឋាននោះមិនបានសម្រេចនូវគុណវិសេសអ្វីសោះ

សូម្បីតែត្រឹមតែចិត្តជាឯកគ្គតាក៏មិនបានផង នីវរណធម៌មានកាមច្ឆន្ទៈជាដើម ចេះតែផុសផុលកើតឡើងរឿយៗគ្របសង្កត់ចិត្ត គួរណាស់ត្រូវតែធ្វើសេចក្តីចូលចិត្តក្នុងការចម្រើនសមថកម្មដ្ឋានឱ្យបានសមាធិ ដែលជាគ្រឿងធ្វើឱ្យចិត្តស្ងប់រម្ងាប់ចាកនីវរណធម៌សិន បន្ទាប់មកសឹមចម្រើនវិបស្សនាកម្មដ្ឋានទើបគួរ ។ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថាការអប់រំចិត្ត មិនត្រូវតាមទំនងនៃធម៌ប្រតិបត្តិ ក៏នាំឱ្យការត្រាស់ដឹងឧត្តរធម៌ (ធម៌ជាន់ខ្ពស់) ត្រឡប់បែរទៅជាមានការយឺតយូរទៅវិញ ។

ចរិត សំដៅយកលំនាំ ឬស្នាមវាសនា ឬគំនូស ឬ ទម្លាប់ដែលបុគ្គលធ្លាប់សន្សំមកក្នុងអតីតជាតិហើយជាប់មកក្នុងខន្ធសន្តាន ក៏កើតផុសផុលឡើងរឿយៗជាប្រក្រតីក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិនេះឬនឹងហៅថាចរិយាក៏បាន ។

រីឯអធ្យាស្រ័យ សំដៅយកសេចក្តីប៉ុនប៉ង ឬ សេចក្តីចូលចិត្ត ឬ សេចក្តីប្រាថ្នា ឬចំណង់ដ៏ក្រៃលែងដែលមានក្នុងចិត្ត ក្នុងការសន្សំនូវអារម្មណ៍ណាៗក្នុងអតីតជាតិ ឬក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិនេះ ឬថាជាសភាវៈ ដែលអាស្រ័យនូវអារម្មណ៍ទើបប្រព្រឹត្តទៅបាន ។

សេចក្តីដែលបានអធិប្បាយមកហើយត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ គ្រាន់ជាគ្រឿងជួយផ្តល់គំនិតរបស់លោកអ្នកបង្រៀន ឬរៀនប្រតិបត្តិក្នុងកម្មដ្ឋាននោះផង ដើម្បីនឹងដឹងច្បាស់នូវអធ្យាស្រ័យនៃជនអ្នកដែលត្រូវចម្រើនកម្មដ្ឋាន និងកម្មដ្ឋានដែលត្រូវចម្រើនប៉ុណ្ណោះឯង ។

ចំណាត់ថ្នាក់ការសិក្សាសមថវិបស្សនាកម្មដ្ឋាន

ក្នុងកម្មវិធីសិក្សាសមថវិបស្សនាកម្មដ្ឋាននេះ សូមចែកកិច្ចប្រតិបត្តិជា ៣ថ្នាក់គឺ បឋមវិបស្សនា ១, មជ្ឈិមវិបស្សនា ១ និងឧត្តមវិបស្សនា ។

យោគាវចរកុលបុត្តដែលត្រូវសិក្សាវិបស្សនាថ្នាក់ដំបូងនោះ គប្បីចម្រើនកម្មដ្ឋានដែលខ្លួនត្រូវចម្រើននោះឱ្យបានសម្រេចដល់គុណវិសេសថ្នាក់ឧបចារជ្ឈានសិន ។ រីឯគុណវិសេសថ្នាក់អប្បនាឈានឡើងទៅទុកសម្រាប់យោគាវចរកុលបុត្តថ្នាក់មជ្ឈិមវិបស្សនា និងឧត្តមវិបស្សនាសិក្សាបន្តបន្ទាប់ទៅទៀតចុះ ព្រោះជាការទូន្មានចិត្តដោយការចម្រើនកម្មដ្ឋាននោះ មុននឹងបានដល់ចិត្តថ្នាក់អប្បនាឈាននោះ លុះត្រាតែបានឆ្លងកាត់ថ្នាក់ឧបចារជ្ឈានជាមុនសិនទើបសម្រេចបាន ។

-ការចាត់ថ្នាក់សិក្សាសមវិបស្សនាកម្មដ្ឋានឱ្យមានរបៀបដូចពោលហើយនេះ ដើម្បីគ្រាន់ជាការសម្រួលក្នុងការសិក្សាប្រតិបត្តិតាមលំដាប់ចិត្ត របស់សាធុជនអ្នកប្រតិបត្តិធម៌នោះប៉ុណ្ណោះ ។ ម្យ៉ាងទៀតនឹងជួយសង្គ្រោះដល់សាធុជនដែលមានឧបនិស្ស័យត្រូវបានសម្រេចនូវគុណវិសេសត្រឹមឧបចារជ្ឈាន ហើយចម្រើនវិបស្សនាកម្ចាត់បង់នូវកិលេសធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ។

-នឹងជួយសង្គ្រោះដល់សាធុជន ដែលមិនទាន់មានឧបនិស្ស័យក្នុងការកសាងចិត្តអំពីមុនមក ទើបតែចាប់ផ្តើមសិក្សាទូន្មានចិត្តក្នុងជាតិនេះ ដើម្បីឱ្យបានជាឧបនិស្ស័យ ជាបច្ច័យក្នុងការត្រាស់ដឹងឧត្តរធម៌ក្នុងកាលខាងមុខ ។

-នឹងជួយសង្គ្រោះដល់សាធុជន ដែលត្រូវការឧទ្ទានចិត្តបណ្តើរបន្ទាប់បន្សំដែលជាការឧទ្ទានចិត្តដំបូង ដើម្បីដកចិត្តចេញអំពីអារម្មណ៍ផ្សេងៗ មួយពេលៗស្ថិតនៅជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិក្នុងការកសាងនូវជីវិតក្នុងសង្គមជាតិផង។

-ក្នុងសៀវភៅច្បាប់បឋមវិបស្សនានេះ មានការលើកឡើងពោលអធិប្បាយកម្មដ្ឋានចំនួន ៣៥ និងគុណវិសេសត្រឹមតែឧបចារជ្ឈានដែលកើតឡើងអំពីការចម្រើននូវកម្មដ្ឋានទាំង ៣៥នោះប៉ុណ្ណោះ រីឯអប្បនាឈាន នឹងមានពោលអធិប្បាយក្នុងសៀវភៅច្បាប់មជ្ឈមវិបស្សនា និងឧត្តមវិបស្សនា។

លំដាប់អំពីនេះទៅ នឹងសូមអធិប្បាយអំពីកិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងកម្មដ្ឋានទាំង ៣៥ តែការអធិប្បាយក្នុងកិច្ចប្រតិបត្តិនេះ សូមលើកឡើងអធិប្បាយក្នុងកម្មដ្ឋានដែលមានអានុភាពឱ្យសម្រេចឈានតាមលំដាប់ទាបខ្ពស់ ទុកជាផ្លូវប្រតិបត្តិក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានោះដូចតទៅ :

កម្មដ្ឋានដែលមានអានុភាពឱ្យសម្រេចត្រឹមឧបចារជ្ឈាននោះមាន ១០ យ៉ាងគឺ : ពុទ្ធានុស្សតិ ១ ធម្មានុស្សតិ ១ សង្ឃានុស្សតិ ១ សីលានុស្សតិ ១ ចាគានុស្សតិ ១ ទេវតានុស្សតិ ១ មរណានុស្សតិ ១ ឧបសមានុស្សតិ ១ អាហារេបដិកូលសញ្ញា ១ ចតុធាតុវវត្ថាន ១។

ពុទ្ធានុស្សតិ

មុននឹងពោលនូវកម្មដ្ឋានដទៃ សូមពោលអំពីពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានមុន កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្រមានប្រាថ្នា ដើម្បីចម្រើននូវពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាន

គប្បីឱ្យមានចិត្តជ្រះថ្លាក្នុងគុណរបស់ព្រះពុទ្ធមិនឱ្យមានកម្រើក ហើយចូលទៅរកទីដែលស្ងាត់ចាកអារម្មណ៍ផ្សេងៗ តម្កល់ស្មារតីរលឹកដល់គុណរបស់ព្រះពុទ្ធថា :

ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា។

បន្ទាប់មកត្រូវស្រង់យក ព្រះពុទ្ធគុណមួយៗមករំពឹងពិចារណាបន្តទៅទៀត រីឯគុណរបស់ព្រះពុទ្ធនោះ មានដល់ ១០ព្រះនាមដូច្នេះគឺ:

១- សោ ភគវា ឥតិបិ អរហំ ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គទ្រង់ព្រះនាមថា "អរហំ" ព្រោះព្រះអង្គឆ្ងាយចាកសឹកសត្រូវ គឺកិលេសទាំងពួងផង ព្រោះព្រះអង្គបំបាក់បង់នូវកាំរបស់សំសារចក្របានផង ព្រោះព្រះអង្គមិនសម្ងំធ្វើបាបក្នុងទីស្ងាត់ផង ។

២- សោ ភគវា ឥតិបិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា "សម្មាសម្ពុទ្ធោ" ព្រោះព្រះអង្គត្រាស់ដឹងដោយប្រពៃចំពោះព្រះអង្គឯង ។

៣- សោ ភគវា ឥតិបិ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា "វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ" ព្រោះព្រះអង្គបរិបូរដោយវិជ្ជា និង ចរណៈ ។

៤- សោ ភគវា ឥតិបិ សុគតោ ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា "សុគតោ" ព្រោះព្រះអង្គមានដំណើរល្អផង ព្រោះព្រះអង្គមានព្រះបន្ទូលពីរោះផង ។

៥- សោ ភគវា ឥតិបិ លោកវិទូ ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា "លោកវិទូ" ព្រោះព្រះអង្គជ្រាបច្បាស់នូវលោក ។

៦-សោ ភគវា ឥតិបិ អនុត្តរោ ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា "អនុត្តរោ" ព្រោះព្រះអង្គប្រសើរវិសេសរកបុគ្គលណាប្រសើរជាងគ្មាន ។

៧-សោ ភគវា ឥតិបិ បុរិសធម្មសារថិ ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា "បុរិសធម្មសារថិ" ព្រោះព្រះអង្គជាអ្នកទូន្មាននូវបុរសដែលមានឧបនិស្ស័យគួរនឹងទូន្មានបាន ។

៨-សោ ភគវា ឥតិបិ សត្ថាទេវមនុស្សានំ ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា "សត្ថាទេវមនុស្សានំ" ព្រោះព្រះអង្គជាគ្រូនៃទេវតា និងមនុស្សទាំងឡាយ ។

៩-សោ ភគវា ឥតិបិ ពុទ្ធោ ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា "ពុទ្ធោ" ព្រោះព្រះអង្គជាអ្នកភ្ញាក់រលឹកផង ជាបុគ្គលរីកផង ជាអ្នកត្រាស់ដឹងនូវចតុរារិយសច្ច ហើយញ៉ាំងអ្នកដទៃឱ្យត្រាស់ដឹងផង ។

១០-សោ ភគវា ឥតិបិ ភគវា ព្រះដ៏មានព្រះភាគ អង្គនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា "ភគវា" ព្រោះព្រះអង្គមានព្រះភាគផង ព្រះអង្គជាអ្នកចែកផង, ព្រះអង្គមានជោគផង, ព្រះអង្គជាអ្នកបំបាក់បង់ផង ព្រះអង្គមានដំណើរទៅកាន់ត្រៃភព ខ្ជាក់ចោលហើយ ។

ក្នុងការពិចារណាការលើកគុណព្រះពុទ្ធត្រូវឱ្យដឹងសេចក្តីអធិប្បាយក្នុងគុណនោះៗ ឱ្យបានសព្វគ្រប់ផង ។ (រីឯសេចក្តីអធិប្បាយអំពីគុណទាំងនោះ គឺលោកអ្នកប្រាជ្ញបានរៀបរៀងមានក្នុងច្បាប់ត្រៃគុណជាដើម ក្នុងទីនេះមិនបានសរសេរដាក់ឡើយ សូមរកមើលផងចុះ) ។

ដោយអំណាចដែលយោគីនឹករលឹករឿយៗនូវគុណនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគតាមន័យដែលពោលមកហើយនេះ សម័យនោះចិត្តរបស់ព្រះយោគីសោតក៏ប្រាសចាកកិលេសគឺ រាគៈ ទោសៈ មោហៈ តម្កល់នៅត្រង់ចំពោះទៅរកព្រះតថាគត ព្រមទាំងនីវរណធម៌ក៏ទ្រោមចុះផង លំដាប់នោះវិតក្កៈ និងវិចារៈក៏កើតឡើងត្រិះរិះពិចារណារឿយៗនូវពុទ្ធគុណមានអរហំជាដើម ហើយបីតិក៏កើតឡើងជាបទដ្ឋានយ៉ាងនេះ កាយបស្សទ្ធិ និងចិត្តបស្សទ្ធិ គឺសេចក្តីស្ងប់កាយ និងសេចក្តីស្ងប់ចិត្តក៏កើតឡើង បណ្តាលឱ្យព្រះយោគីប្រាសចាសសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយស្ងប់រំងាប់យ៉ាងនេះហើយ សុខៈប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយនិងចិត្តក៏កើតឡើងទៀត ពេលនោះចិត្តរបស់ព្រះយោគីក៏តម្កល់មាំក្នុងពុទ្ធគុណជាអារម្មណ៍ អង្គឈានកើតឡើងក្នុងខណៈជាមួយគ្នាវៀរតាមលំដាប់ដូចនេះ, តែក្នុងពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាន

នេះមានអំណាចកើតឡើងត្រឹមតែ ឧបចារជ្ឈាន ប៉ុណ្ណោះ មិនអាចឱ្យកើតបានដល់ អប្បនាឈាន ឡើយ ព្រោះគុណរបស់ព្រះពុទ្ធជា គម្ភីរភាពក្រៃពេក ព្រះយោគីមិនអាចរលឹកឱ្យសព្វគ្រប់ទៅបាន ។

កម្មដ្ឋាននេះដល់នូវកិរិយារាប់ថា ពុទ្ធានុស្សតិ ដូច្នេះ ព្រោះកើតឡើងដោយអំណាចរលឹកនូវពុទ្ធគុណ ។

អានិសង្សនៃពុទ្ធានុស្សតិ

យោគីដែលមានពុទ្ធានុស្សតិប្រកបរឿយៗ ហើយជាអ្នកមានសេចក្ដីគោរពឱនលំទោនក្នុងព្រះសាស្ដាមែនពិត ថែមទាំងបាននូវ សទ្ធា សតិ បញ្ញា និងបុណ្យដ៏ទូលំទូលាយ. មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ និងជាអ្នកអាចគ្របសង្កត់នូវភ័យជាពន្លឹក និងអត់សង្កត់នូវសេចក្ដីទុក្ខដែលកើតឡើង ហើយនិងបានចំពោះនូវសំវាសសញ្ញា គឺសេចក្ដីសម្គាល់នូវរួមជាមួយនឹងព្រះសាស្ដាថែមទៀត. ម្យ៉ាងទៀតសូម្បីសរីរៈនៃយោគីនោះ ក៏គួរដល់កិរិយាបូជាដូចជាផ្ទះតេចេតិយ ដែលជាទីជនអ្នកត្រូវការបុណ្យនាំគ្នាបូជា ហើយចិត្តសោតរបស់ភិក្ខុនោះរមែងឱនទេរ ទៅក្នុងពុទ្ធភូមិ ។

ម្យ៉ាងទៀតយោគីនោះជាអ្នកហាក់ដូចជាឃើញព្រះសាស្ដាក្នុងទីចំពោះមុខ មានហិរិសេចក្ដីខ្មាសបាប ឱត្តប្បសេចក្ដីស្ទុតនឹងអំពើបាបមិនហ៊ានប្រព្រឹត្តកន្លងនូវអំពើខុសឆ្គងក្នុងធម៌វិន័យ. ប្រសិនបើមិនទាន់បានត្រាស់ដឹងនូវធម៌ជាន់ខ្ពស់ទេ និងមានសុគតិប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខដោយពិតទើបលោកចងគាថា ថា :

តស្មា ហវេ អប្បមាទំ កយិរាថ សុមេធសោ ឯវំ មហានុភាវាយ ពុទ្ធានុស្សតិយា សទា

បានសេចក្ដីថា ៖ ព្រោះហេតុនោះ យោគីអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អ គប្បីធ្វើនូវសេចក្ដីមិនប្រមាទតែម៉្យាងក្នុងកិរិយារលឹកនូវពុទ្ធគុណដែលមានអនុភាពធំយ៉ាងនេះឱ្យបានសព្វកាល ។

ធម្មានុស្សតិ

កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្តមានប្រាថ្នា ដើម្បីចម្រើននូវធម្មានុស្សតិកម្មដ្ឋានគប្បីឱ្យមានចិត្តជ្រះថ្លាក្នុងគុណរបស់ព្រះធម៌កុំឱ្យមានករម្រើក ហើយចូរទៅរកទីស្ងាត់ចាកអារម្មណ៍ផ្សេងៗ តម្កល់ស្មារតីរឭកដល់គុណរបស់ព្រះបរិយត្តិធម៌និងព្រះនព្វលោកុត្តរធម៌ ចាប់ដើមអំពី **ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ** ដរាបដល់ **បច្ចត្តំ វេទិតព្វោ វិញ្ញូហិ** ជាទីបំផុត ។

បន្ទាប់មកត្រូវស្រង់យកគុណមួយៗ មករំពឹងពិចារណាឱ្យដឹងសេចក្ដីច្បាស់លាស់គ្រប់គុណនោះៗ រីឯធម្មគុណនោះមាន ៦បទ គឺ

១- ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ ប្រែថា ព្រះបរិយត្តិធម៌ និងព្រះនព្វលោកុត្តរធម៌ គឺព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សម្ដែងទុកដ៏ពីរោះ ឬដោយប្រពៃ ។

២-សន្ទិដ្ឋិកោ ប្រែថា ធម៌ដែលព្រះអរិយបុគ្គលឃើញច្បាស់ដោយខ្លួនឯង (បានដល់អរិយមគ្គ និងលោកុត្តរធម៌) ។

៣-អកាលិកោ ប្រែថា ធម៌មិនមានកាលវេលា (កាលបើព្រះអរិយមគ្គកើតឡើងហើយ ព្រះអរិយផលក៏កើតឡើងក្នុងលំដាប់គ្នាពុំឃើតយូរឡើយ ។

៤-ឯហិបស្សិកោ ប្រែថា "គួរដល់ឯហិបស្សវិធី" ព្រះអរិយបុគ្គលដែលបានសម្រេចមគ្គផលហើយ គួរនឹងហៅបុគ្គលដទៃឱ្យចូលមកមើលបាន ។

៥-ឱបនយិកោ ប្រែថា ធម៌ គឺព្រះអរិយបុគ្គល គប្បីបង្អោនចូលមកទុកក្នុងខ្លួន ដោយអំណាចនៃភាវនា ។

៦-បច្ចត្តំ វេទិតព្វោ វិញ្ញូហិ ប្រែថា ធម៌គឺវិញ្ញូជនទាំងឡាយមានឧគ្ឃដិតញ្ញូជាដើម គប្បីដឹងគប្បីឃើញច្បាស់ក្នុងចិត្តនៃខ្លួន ។ (ធម៌ទាំងអស់នេះមានសេចក្តីអធិប្បាយពិស្តារក្នុងច្បាប់នៃត្រៃគុណ គឺអ្នកប្រាជ្ញលោកបានរៀបរៀងហើយ) ។

ដោយអំណាចដែលព្រះយោគីនឹករលឹករឿយៗនូវគុណព្រះធម៌ តាមន័យដែលបានពោលមកនេះ គុណទាំងឡាយមានចិត្តដែលស្ងប់ចាកកិលេសគឺរាគៈ ទោសៈ មោហៈ រហូតដល់បានសម្រេចឧបចារជ្ឈាន កើតឡើងតាមលំដាប់មានសភាពដូចក្នុងពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានដែរ សូមយោគីគប្បីដឹងចុះ ។

កម្មដ្ឋាននេះមានអនុភាពឱ្យសម្រេចដល់ឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ មិនអាចនឹងឱ្យបានដល់អប្បនាឈានឡើយ ព្រោះគុណរបស់ព្រះធម៌ ជាគម្ភីរភាពក្រៃពេកព្រះយោគីមិនអាចនឹងរលឹកឱ្យបានសព្វគ្រប់បាន ។

កម្មដ្ឋានទេះ ហៅថា "**ធម្មានុស្សតិ**" ព្រោះកើតឡើងដោយអំណាចនៃកិរិយារលឹករឿយៗក្នុងធម្មគុណ ។

អានិសង្សនៃកិរិយារលឹកនូវធម្មគុណ យោគីដែលប្រកបក្នុងធម្មានុស្សតិរឿយៗ នឹងជាអ្នកមានសេចក្តីគោរពកោតក្រែង ធ្វើនូវសេចក្តីគោរពដ៏ច្រើនក្នុងព្រះធម៌ ដល់នូវគុណមានសទ្ធាជាដើមដ៏ទូលំទូលាយ ច្រើនដោយបីតិ និងបាមោជ្ជៈ, គ្របសង្កត់នូវភ័យដ៏ពន្លឹកបាន, អាចអត់ទ្រាំនឹងទុក្ខដែលកើតឡើង ហើយបានចំពោះនូវសេចក្តីសម្គាល់នៅរួមជាមួយព្រះធម៌មែនពិត ។

ម្យ៉ាងទៀត ឯសរីរៈរបស់យោគីនោះ នឹងគួរដល់កិរិយាបូជា ហាក់ដូចជាផ្ទះគឺព្រះចេតិយ ឯចិត្តរមែងឱនទេរទៅក្នុងកិរិយាត្រាស់ដឹងនូវអនុត្តរធម៌, ហើយយោគីនោះ ជាអ្នកមានហិរិ និងឱត្តប្បៈ មិនប្រព្រឹត្តកន្លងខុសចាកធម្មវិន័យ ចិត្តនៃយោគីនោះកាលមិនទាន់ត្រាស់ដឹងនូវឧត្តរធម៌ទេ នឹងមានសុគតិប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខដោយពិត ។ ព្រោះហេតុនោះទើបលោកចងគាថាទុកថា តស្មា ហវេ អប្បមាទំ កយិរាថ សុមេធសោ ឯវំ មហានុភាវាយ ធម្មានុស្សតិយា សទា។

បានសេចក្តីថា : ព្រោះហេតុនោះ យោគីអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អ គប្បីធ្វើនូវសេចក្តីមិនប្រមាទក្នុងធម្មានុស្សតិ ដែលមានអានុភាពធំយ៉ាងនេះឱ្យបានសព្វកាល ។

កម្មដ្ឋាននេះ ហៅថា "**ធម្មានុស្សតិ**" ព្រោះកើតឡើងដោយអំណាចនៃកិរិយារលឹករឿយៗក្នុងធម្មគុណ ។

អានិសង្សនៃកិរិយារលឹកនូវធម្មគុណ យោគីដែលប្រកបក្នុងធម្មានុស្សតិរឿយៗ នឹងជាអ្នកមានសេចក្ដីគោរពកោតក្រែង ធ្វើនូវសេចក្ដីគោរពដ៏ចូលក្នុងព្រះធម៌ ដល់នូវគុណមានសទ្ធាទិគុណដ៏ទូលំទូលាយ ច្រើនដោយបីតិ និងបាមោជ្ជៈ, គ្របសង្កត់នូវភ័យដ៏ពន្លឹកបាន, អាចអត់ទ្រាំនឹងទុក្ខដែលកើតឡើង ហើយបានចំពោះនូវសេចក្ដីសម្គាល់នៅរួមជាមួយព្រះធម៌មែនពិត ។

ម្យ៉ាងទៀត ឯសរីរៈរបស់យោគីនោះ នឹងគួរដល់កិរិយាបូជា ហាក់ដូចជាផ្ទះគឺព្រះចេតិយ ឯចិត្តរមែងឱនទេរទៅក្នុងកិរិយាត្រាស់ដឹងនូវអនុត្តរធម៌, ហើយយោគីនោះ ជាអ្នកមានហិរិ និងឱត្តប្ប មិនប្រព្រឹត្តកន្លងខុសចាកធម្មវិន័យ ចិត្តនៃយោគីនោះកាលមិនទាន់ត្រាស់ដឹងនូវឧត្តរធម៌ទេ នឹងមានសុគតិប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខដោយពិត ។ ព្រោះហេតុនោះទើបលោកចងគាថាទុកថា **គស្មា ហវេ អប្បមាទំ កយិរាថ សុមេធសោ ឯវំ មហានុ ភាវាយ ធម្មានុស្សតិយា សទា។**

បានសេចក្ដីថា : ព្រោះហេតុនោះ យោគីអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អ គប្បីធ្វើនូវសេចក្ដីមិនប្រមាទក្នុងធម្មានុស្សតិ ដែលមានអានុភាពធំយ៉ាងនេះឱ្យបានសព្វកាល ។

៣- សង្ឃានុស្សតិ

កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្រមានប្រាថ្នាដើម្បីចម្រើននូវសង្ឃានុស្សតិកម្មដ្ឋាន គប្បីឱ្យមានចិត្តជ្រះថ្លាក្នុងគុណរបស់ព្រះសង្ឃកុំឱ្យកម្រើក ហើយចូលទៅរកទីដែលស្ងាត់ចាកអារម្មណ៍ផ្សេងៗ តម្កល់ស្មារតីរលឹកដល់គុណរបស់ព្រះអរិយសង្ឃ ចាប់ផ្តើមអំពី សុបដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ដរាបដល់ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្ស ជាទីបំផុត ហើយត្រូវស្រង់យកគុណមួយៗ មករំពឹងពិចារណាឱ្យដឹងសេចក្តីច្បាស់លាស់គ្រប់គុណនោះៗ ។

រីឯគុណព្រះសង្ឃមាន ៩បទ គឺ

១-សុបដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ប្រែថាពួកសាវកនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ លោកប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ ប្រតិបត្តិតាមគន្លងនៃព្រះនព្វលោកុត្តរធម៌ ។

២-ឧជុបដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ប្រែថា ពួកសាវកនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ លោកប្រតិបត្តិដោយត្រង់ប្រតិបត្តិជាមជ្ឈិមាបដិបទាតាមផ្លូវប្រកបដោយអង្គ ៨ មានសម្មាទិដ្ឋិជាដើម ។

៣-ញាយបដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ប្រែថា ពួកសាវកនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ លោកប្រតិបត្តិដើម្បីត្រាស់ដឹងនូវព្រះនិព្វាន (ជាឋានក្សេមចាកទុក្ខទាំងពួង) ។

៤-សាមីចិបដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ប្រែថា ពួកសាវកនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ លោកប្រតិបត្តិដ៏សមគួរដល់សាមីចិកម្ម (ប្រតិបត្តិគួរដល់សីល-សមាធិ និងបញ្ញា)

បទកំណត់នូវព្រះសង្ឃ

យទិទំ ចត្តារិ បុរិសយុគានិ អដ្ឋបុរិសបុគ្គលានិ បានសេចក្ដីថា ព្រះសង្ឃដែលរាប់ជាគូ នៃបុរសមាន ៤ គឺលោកអ្នកដែលបានសម្រេចនូវសោតបត្តិមគ្គ និងសោតាបត្តិផលជាគូ ១ សកិទាគាមិមគ្គ និងសកិទាគាមិផលជាគូ១ អនាគាមិមគ្គ និង អនាគាមិផលជាគូ ១. អរហត្តមគ្គ និង អរហត្តផលជាគូ ១។ បើរាប់រៀងជាបុរសបុគ្គលមាន ៨ គឺ លោកដែលបានសម្រេចនូវសោតាបត្តិមគ្គ ១. សោតាបត្តិផល ១. សកិទាគាមិមគ្គ ១. សកិទាគាមិផល ១. អនាគាមិមគ្គ ១. អនាគាមិផល ១. អរហត្តមគ្គ ១. និង អរហត្តផល ១។

៦ស គគទគោ សាវកសង្ឃោ បានសេចក្ដីថា ព្រះសង្ឃដែលបានពណ៌នាមកទាំងអម្បាលនេះ នុ៎ះជាសង្ឃសាវកនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។

៥–អាហុនេយ្យោ ប្រែថា លោកគួរទទួលនូវបច្ច័យ ៤ ដែលបុគ្គលនាំមកបូជា ។

៦–បាហុនេយ្យោ ប្រែថា លោកគួរទទួលនូវអាគន្តុកទាន (ទានដែលបុគ្គលតាក់តែងដើម្បីញាតិ និងមិត្រដែលមកអំពីទិសផ្សេងៗ បង្អោនចូលមកបូជា) ។

៧–ទក្ខិណេយ្យោ ប្រែថា លោកគួរទទួលនូវទក្ខិណាទាន (ទានដែលបុគ្គលជឿនូវកម្ម និងផលនៃកម្មបង្អោនមកបូជា) ។

៨-អញ្ជលិករណីយោ ប្រែថា លោកគួរដល់អញ្ជលិកម្ម ដែលសត្វលោកគប្បីធ្វើ ។

៩-អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្ស ប្រែថា លោកជាបុញ្ញក្ខេត្ត នៃសត្វលោករកខេត្តដទៃក្រៃលែងជាងគ្មាន ។

(សេចក្តីពិស្តារមានក្នុងច្បាប់ត្រៃគុណ ដែលអ្នកប្រាជ្ញរៀបរៀងទុក ហើយសូមរកមើលចុះ) ។

-ដោយអំណាចដែលយោគីនឹករលឹករឿយៗ នូវគុណនៃព្រះសង្ឃ តាមន័យដែលពោលមកនេះ គុណធម៌ទាំងឡាយមានចិត្តដែលស្ងប់ចាកកិលេស គឺរាគៈ ទោសៈ មោហៈ រហូតបានដល់ឧបចារជ្ឈាន កើតឡើងតាមលំដាប់មានសភាពដូចក្នុងពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានដែរ សូមព្រះយោគីគប្បីដឹងចុះ ។

កម្មដ្ឋាននេះ មានអានុភាពឱ្យសម្រេចត្រឹមតែឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ មិនអាចនឹងឱ្យដល់អប្បនាឈានឡើយ ព្រះគុណរបស់ព្រះសង្ឃ ជាគម្ពីរភាពក្រៃពេក ព្រះយោគីមិនអាចនឹករលឹកឱ្យសព្វគ្រប់ទៅបាន ។

កម្មដ្ឋាននេះ ហៅថា "សង្ឃានុស្សតិ" ព្រោះកើតឡើងដោយអំណាចនៃកិរិយារឭករឿយៗ ក្នុងសង្ឃគុណ ។

អានិសង្សកិរិយារឭកនូវសង្ឃគុណ

យោគីដែលបានប្រកបក្នុងសង្ឃានុស្សតិរឿយៗ និងជាអ្នកមានសេចក្តីគោរពកោតក្រែង ធ្វើនូវសេចក្តីគោរពដ៏ធ្ងន់ក្នុងព្រះសង្ឃ ដល់នូវគុណមានសទ្ធា

មិត្តុណដ៏ទូលំទូលាយ ច្រើនដោយបីតិ និងបាមោជ្ជៈ គ្របសង្កត់នូវភ័យដ៏ពន្លឹក បាន. អាចអត់ទ្រាំនឹងទុក្ខដែលកើតឡើងហើយ បានចំពោះនូវសេចក្ដីសម្គាល់ នូវរួមជាមួយព្រះសង្ឃមែនពិត ។

ម្យ៉ាងទៀត ឯសរីរៈរបស់ព្រះយោគីនោះនឹងគួរដល់កិរិយាបូជា ហាក់ ដូចជារោងឧបោសថដែលព្រះសង្ឃមកជួបជុំគ្នា ។ ចិត្តរបស់ព្រះយោគីនោះ រមែងឱនទេរទៅក្នុងកិរិយាត្រាស់ដឹងនូវសង្ឃគុណ ហើយយោគីនោះជាអ្នកមាន ហិរិ និងឱត្តប្ប មិនប្រព្រឹត្តកន្លងខុសចាកធម៌វិន័យ កាលមិនទាន់ត្រាស់ដឹងនូវ ឧត្តរធម៌ និងមានសុគតិប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខដោយពិត ។

ព្រោះហេតុនោះហើយ ទើបលោកចងគាថាទុកថា

តស្មា ហវេ អប្បមាទំ កយិរាថ សុមេធសោ

ឯវំ មហានុភាវាយ សង្ឃានុស្សតិយា សទា។

បានសេចក្ដីថា : ព្រោះហេតុនោះ ព្រះយោគីអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អ គប្បីធ្វើ នូវសេចក្ដីមិនប្រមាទតែម្យ៉ាង ក្នុងសង្ឃានុស្សតិ ដែលមានអានុភាពដ៏ធំយ៉ាង នេះឱ្យបានសព្វកាល ។

សីលានុស្សតិ

កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្រមានប្រាជ្ញា ដើម្បីចម្រើននូវសីលា នុស្សតិកម្មដ្ឋាន គប្បីប្រព្រឹត្តដូចតទៅនេះ :

ត្រូវជម្រះសីលរបស់ខ្លួនឱ្យបរិសុទ្ធ ហើយចូលទៅរកទីដែលស្ងាត់ចាក អារម្មណ៍ផ្សេងៗ តំកល់ស្មារតីរលឹកដល់សីលគុណ[៨៧] ថា អហោ វត មេ សីលានិ អខណ្ឌានិ អច្ឆិទ្ទានិ អសពលានិ អកម្មាសានិ ភុជិស្សានិ វិញ្ញូបសត្ថានិ អបរាមដ្ឋានិ សមាធិសំវត្តនិកានិ ឱ ហ៎! សីលទាំងឡាយរបស់អញ មិនមានដាច់មិនមានធ្លុះ មិនមានពពាល មិនមានពព្រុះ រួចផុតអំពីខ្ញុំរបស់តណ្ហា គួរឱ្យអ្នកប្រាជ្ញមានព្រះពុទ្ធជាដើមលោកពោលសរសើរ, តណ្ហានិងទិដ្ឋិពាល់ត្រូវមិនបានប្រព្រឹត្តទៅព្រម ។ ដើម្បីឱ្យបាននូវសមាធិដោយអំណាចដែលយោគីនឹករលឹករឿយៗនូវសីលរបស់ខ្លួនតាមន័យដែល ពោលមកយ៉ាងនេះ គុណធម៌ទាំងឡាយមានចិត្តដែលស្ងប់ចាកកិលេស គឺ រាគៈ ទោសៈ មោហៈ រហូតបានសម្រេចដល់ឧបចារជ្ឈាន កើតឡើងតាមលំដាប់មានសភាពដូចក្នុងពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានដែរ សូមយោគីជ្រាបចុះ ។

កម្មដ្ឋាននេះមានអានុភាពឱ្យសម្រេចត្រឹមតែ ឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះមិនអាចនឹងឱ្យដល់អប្បនាឈានឡើយ ព្រោះសីលគុណជាគម្ភីរភាពក្រៃពេកព្រះយោគីមិនអាចនឹងរលឹកឱ្យសព្វគ្រប់ទៅបាន ។

កម្មដ្ឋាននេះ ហៅថា "សីលានុស្សតិ" ព្រោះកើតឡើងដោយអំណាចនៃកិរិយារលឹកនូវសីលគុណ ។

---

[៨៧] បើគ្រហស្ថត្រូវរលឹកដល់សីលរបស់គ្រហស្ថ បើជាអ្នកបួស ត្រូវរលឹកដល់សីលរបស់អ្នកបួស ។

អានិសង្សនៃសីលានុស្សតិ

យោគី ដែលបានប្រកបក្នុងសីលានុស្សតិរឿយៗ នឹងជាអ្នកមានសេចក្តីគោរពក្នុងសិក្ខា មានកិរិយាប្រព្រឹត្តស្មើ មិនប្រមាទក្នុងបដិសណ្ឋារៈ ប្រាសចាកភ័យដែលកើតអំពីការតិះដៀលខ្លួនឯងជាដើម ជាអ្នកឃើញភ័យ សូម្បីក្នុងទោសបន្តិចបន្តួច តែងដល់នូវសទ្ធាទិគុណដ៏ទូលំទូលាយ. ហើយច្រើនដោយបីតិ និងបាមោជ្ជ. កាលបើមិនទាន់ត្រាស់ដឹងឧត្តរធម៌ នឹងមានសុគតិប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខដោយពិត ។ ព្រោះហេតុនេះ ទើបលោកចងគាថាទុកមកថា :

តស្មា ហវេ អប្បមាទំ កយិរាថ សុមេធសោ ឯវំ
មហានុភាវាយ សីលានុស្សតិយា សទា

បានសេចក្តីថា : ព្រោះហេតុនោះ យោគីអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អ គប្បីធ្វើនូវសេចក្តីមិនប្រមាទតែម្យ៉ាងក្នុងសីលានុស្សតិ ដែលមានអានុភាពធំ យ៉ាងនេះឱ្យបានសព្វកាល ។

សេចក្តីពន្យល់អំពីសីល

-អខណ្ឌានិ សីលមិនដាច់ ។ បានសេចក្តីថា : ទុកជាសីលរបស់គ្រហស្ថក្តី សីលរបស់បព្វជិតក្តី ដែលមិនដាច់ គឺមិនបែកធ្លាយត្រង់សីលខាងដើម ឬសីលត្រង់ទីបំផុត ដូចជាសំពត់សាដក ដែលមិនដាច់ជាយដូច្នោះ ដូចតួយ៉ាង សីល ៥ សីលទី១ គឺចេតនាជាហេតុវៀរចាកកិរិយាញុំាងសត្វមានជីវិតឱ្យធ្លាក់ចុះគន្លង

ជាសីលខាងដើម. សីលទី៥ គឺចេតនាជាហេតុវៀរចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្ដីប្រមាទ គឺផឹកនូវទឹកស្រវឹង បានដល់សុរា និងមេរ័យជាសីលត្រង់ទីបំផុតដែលមិនដាច់នោះ គឺមិនបែកធ្លាយត្រង់សីលទី១ និង ទី ៥ ហ្នឹងឯង ។

-អច្ឆិទ្ទានិ សីលមិនធ្លុះ ។ បានសេចក្ដីថា : មិនបែកធ្លាយត្រង់សីលចំកណ្ដាល ដូចជាសំពត់សាដក ដែលមិនធ្លុះត្រង់ពាក់កណ្ដាលសំពត់ដូច្នោះ ដូចតួយ៉ាងសីល ៥ គឺមិនបែកធ្លាយត្រង់សីលទី ៣ ហ្នឹងឯង ។

-អសពលានិ សីលមិនពពាល ។ បានសេចក្ដីថា : ដូចតួយ៉ាងសីល ៥ មិនបែកធ្លាយត្រង់សីល ២ ឬ ៣ តាមលំដាប់ដូចជាមេគោ មិនមានសម្បុរនៃសរីរៈ ពពាលត្រង់ទីណាមួយ ។ មេគោពពាលនោះ បានដល់មេគោដែលមានសម្បុរណាមួយ មានសម្បុរលឿងជាដើម ឆ្នូតត្រង់ពោះ ឬត្រង់សរីរៈណាមួយមានសណ្ឋានវែង ឬមូល ។

-អកម្មាសានិ សីលមិនពព្រុះ ។ បានសេចក្ដីថា : មិនបែកធ្លាយត្រង់សីលជាចន្លោះៗ ដូចតួយ៉ាងសីល ៥ មិនបានបែកធ្លាយត្រង់សីលទី ២ ទី ៤ ជាដើម ដូចជាមេគោ ដែលមិនមានសម្បុរពព្រុះដូច្នោះ រីសីលពព្រុះនោះ បានដល់សីលដែលបែកធ្លាយជាចន្លោះៗ មិនបានតាមលំដាប់សីលឡើយ ដូចយ៉ាងសីល ៥ សីលទី២ បែកធ្លាយ ហើយសីលទី៣ មិនបានបែកធ្លាយទេ ទៅបែកធ្លាយត្រង់សីលទី ៤ ដូចមេគោ ដែលមានសម្បុរអុចៗ បន្តក់ៗ ពព្រុះពេញរាងកាយដូច្នោះដែរ ។

-ភុជិស្សានិ សីលរួចអំពីតណ្ហា។ បានសេចក្តីថា : សីលដែលយោគីរក្សាមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាចង់បានសម្បត្តិអ្វីៗក្នុងភពឡើយ រីឯសីលដែលជាខ្ញុំតណ្ហានោះវិញ បានដល់សីលដែលបុគ្គលរក្សា ហើយប្រាថ្នាចង់បានសម្បត្តិក្នុងភពដែលកើតអំពីសីលនោះឯង។

-វិញ្ញូបសត្ថានិ សីលគួរឱ្យអ្នកប្រាជ្ញមានព្រះពុទ្ធជាដើមលោកពោលសរសើរ។ បានសេចក្តីថា : សីលមិនស្អាតបរិសុទ្ធ ជាសីលមិនដាច់ មិនធ្លុះមិនពពាលមិនពព្រុះរួចពីខ្ញុំតណ្ហា មិនប៉ះពាល់ដល់តណ្ហា និងទិដ្ឋិប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីបានសមាធិហ្នឹងឯង ដែលជាសីលគួរឱ្យអ្នកប្រាជ្ញមានព្រះពុទ្ធជាដើមលោកពោលសរសើរ។

-អបរាមដ្ឋានិ សីលដែលតណ្ហានិងទិដ្ឋិពាល់ត្រូវមិនបាន។ បានសេចក្តីថា : សីលដែលតណ្ហា គឺសេចក្តីប្រាថ្នាសម្បត្តិក្នុងភព និង ទិដ្ឋិសេចក្តីយល់ឃើញប្រកាន់ថាសីលរបស់អញ ឬថាអញបរិសុទ្ធត្រឹមតែសីលប៉ុណ្ណោះប្រកាន់ស្អិតត្រឹមតែសីល និង វត្តប៉ុណ្ណោះឯងជាដើម ពាល់ត្រូវក្តី សីលដែលអ្នកណាមួយអាចចោទបានថា "នេះជាទោសក្នុងសីលរបស់អ្នកឯង" ដូច្នេះក្តី ហៅថា **បរាមដ្ឋានិ** រីឯ **អបរាមដ្ឋានិ** សីលដែលតណ្ហា និង ទិដ្ឋិពាល់ត្រូវមិនបាននោះ គឺសីលដែលរួចចាកពីតណ្ហា និងទិដ្ឋិមានសភាពបែបហ្នឹងឯង។

ក[illegible]ធសំគុត្តនិកាយ សីលដែលប្រព្រឹត្តទៅព្រម ដើម្បីឱ្យបាននូវសមាធិ។ បានសេចក្តីថា : សីលដែលញុំាងឧបចារសមាធិក្តី អប្បនាសមាធិក្តី ម្យ៉ាងទៀតញុំាងមគ្គសមាធិក្តី ផលសមាធិក្តី ឱ្យប្រព្រឹត្តទៅបានហ្នឹងឯង។

ចាគានុស្សតិ

កាលបើយោគាវចរកុលបុត្រប្រាថ្នាចម្រើននូវចាគានុស្សតិកម្មដ្ឋានគប្បីឱ្យមានចិត្តឈានចុះក្នុងការបរិច្ចាគទានជាប្រក្រតី គប្បីចែករំលែកទានអស់កាលជានិច្ច ពេលដែលប្រារព្ធនឹងចម្រើនត្រូវអធិដ្ឋានថា "តាំងអំពីពេល នេះជាដើម កាលបើមានបដិគ្គាហកអ្នកទទួលយកនូវទាន តែអញមិនទាន់បាន ឱ្យទោះបី ១ពំនូតដោយយ៉ាងហោចជាមុន អញនឹងមិនបរិភោគខ្លួនឯងឡើយ"។ កាលបើបានឱ្យទានដល់លោកអ្នកមានគុណវិសេសអង្គណាមួយ ទោះបីតិចក្តី ច្រើនក្តី រួចហើយចូលទៅរកទីដែលស្ងាត់ចាកអារម្មណ៍ផ្សេងៗ គម្គល់ស្មារតីរឮកចាកគុណរបស់ខ្លួនថា :

លាភា វត មេ សុលទ្ធំ វត មេ យោហំ មច្ឆេរមល-បរិយុដ្ឋិតាយ បជាយ វិគតមលមច្ឆេរេន ចេតសា វិហរាមិ មុត្តចាគោ បយតបាណិ វោស្សគ្គរតោ យាចយោគោ ទានសំវិភាគរតោ

អានិសង្ស ៥ ប្រការ[៧៨] ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់សរសើរថា..".ការរបស់ទាយកអ្នកឱ្យនូវទាន អានិសង្សទាំងនោះជាលាភរបស់អញពិត ពុទ្ធសាសនាក្តី ភាពជាមនុស្សក្តី ដែលអញបានហើយនេះឈ្មោះថាបានដោយប្រពៃ ព្រោះថាពួកសត្វទាំងអស់កំពុងមានមន្ទិលគឺសេចក្តីកំណាញ់គ្របសង្កត់ជាប់ជានិច្ច ហើយអញម្នាក់ឯងមានចិត្តប្រាសចាកមន្ទិលគឺសេចក្តីកំណាញ់ បានបរិច្ចាគឱ្យទានមានដៃលាងសំអាត ដើម្បីឱ្យនូវទេយ្យធម៌ដោយគោរពដែលឯងសព្វកាល. ជាអ្នកត្រេកអរក្នុងការលះបង់ គួរដល់កិរិយាសូម ពេញចិត្តក្នុងការឱ្យនូវទាន និង ការចែករំលែកស្បៀវត្ថុដែលខ្លួនគប្បីបរិភោគ ។

ដោយអានុភាព ដែលយោគីនឹករលឹករឿយៗ នូវចាគរបស់ខ្លួន តាមន័យដែលបានពោលមកយ៉ាងនេះ គុណធម៌ទាំងឡាយ មានចិត្តដែលស្ងប់ចាកកិលេសគឺ រាគៈ ទោសៈ មោហៈ រហូតបានសម្រេចដល់ឧបចារជ្ឈាន កើតឡើងតាមលំដាប់មានសភាព ដូចក្នុងពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានដែរ សូមព្រះយោគីជ្រាបចុះ ។

---

[៧៨] អានិសង្សរបស់ទាយកអ្នកឱ្យទានមាន ៥ ប្រការ គឺ អាយុវែង ១. សម្បុរល្អ ១. សេចក្តីសុខ ១. កម្លាំងច្រើន ១. ប្រាជ្ញាឈ្លាសវៃ ១ ន័យមួយទៀតថា បានជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តនៃមហាជន ១. លោកសប្បុរសតែងគប់រក ១. មានកិត្តិសព្ទល្អ ១. បានឈ្មោះថា មិនប្រាសចាកធម៌របស់គ្រហស្ថ ១ ដល់ទម្លាយកាយទៅនឹងបានទៅកើតក្នុងសុគតិភព ។

កម្មដ្ឋាននេះ មានអានុភាពឱ្យចម្រើនត្រឹមតែឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ មិនអាចនឹងឱ្យដល់អប្បនាឈានឡើយ ព្រោះចាគគុណជាគម្ភីរភាពក្រៃពេក ព្រះយោគីមិនអាចនឹងរលឹកឱ្យសព្វគ្រប់ទៅបាន។

កម្មដ្ឋាននេះ ហៅថា "ចាគានុស្សតិ" ព្រោះកើតឡើងដោយអំណាចនៃកិរិយារលឹកនូវចាគគុណ។

អានិសង្សនៃចាគានុស្សតិ

យោគីដែលបានប្រកបក្នុងចាគានុស្សតិរឿយៗ នឹងជាអ្នកលះបរិច្ចាគឱ្យនូវទានយ៉ាងក្រៃលែង, មានអជ្ឈាស្រ័យមិនលោភ, មានកិរិយាធ្វើអនុលោមតាមដោយមេត្តាជ្រាបជាប្រក្រតី, ជាអ្នកអង់អាច, ច្រើនដោយបីតិ និងបាមោជ្ជៈ កាលបើមិនបានត្រាស់ដឹងនូវធម៌ជាន់ខ្ពស់ក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិនេះ នឹងមានសុគតិប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខ។

ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកចងគាថាទុកមកថា :

តស្មា ហវេ អប្បមាទំ កយិរាថ សុមេធសោ ឯវំ មហានុភាវាយ ចាគានុស្សតិយា សទា។

បានសេចក្ដីថា : យោគីអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អ គប្បីធ្វើនូវសេចក្ដីមិនប្រមាទតែម្យ៉ាងក្នុងចាគានុស្សតិ ដែលមានអានុភាពធំយ៉ាងនេះឱ្យបានសព្វកាល។

ទេវតានុស្សតិ

កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្ត មានប្រាថ្នាដើម្បីចម្រើននូវទេវតានុស្សតិកម្មដ្ឋាន គប្បីតាំងខ្លួនឱ្យតម្កល់ក្នុងគុណមានសទ្ធាជាដើម ហើយចូលទៅរកទីដែលស្ងាត់ចាកអារម្មណ៍ផ្សេងៗ តម្កល់ស្មារតីរលឹកដល់សទ្ធាទិគុណរបស់ទេវតាទុកជាបន្ទាល់ ហើយរលឹកសទ្ធាទិគុណរបស់ខ្លួនថា : "ទេវតាទាំងឡាយក្នុងជាន់ចាតុមហារាជ មានទេវតាទាំងឡាយក្នុងជាន់តាវតិង្ស ជាន់យាមា ជាន់តុសិត ជាន់និម្មានរតី ជាន់បរនិម្មិតវសវត្តី មានទេវតាទាំងឡាយលើសអំពីនេះតទៅទៀតក៏មាន ទេវតាទាំងឡាយនោះប្រកបដោយសទ្ធា សីល សុត ចាគ បញ្ញា មានសភាពយ៉ាងណា ទើបច្យុតអំពីមនុស្សលោកនេះទៅកើតក្នុងទេវលោក និងព្រហ្មលោកនោះៗ មានសទ្ធា សីល សុត ចាគ បញ្ញា មានសភាពយ៉ាងនេះរបស់អញក៏មានព្រម"[៧៥] ។

-ដោយអានុភាពដែលព្រះយោគីនឹករលឹករឿយៗនូវគុណរបស់ទេវតាជាចំណែកមុន ហើយរលឹកនូវសទ្ធាទិគុណរបស់ខ្លួនដែលកំពុងមានខាងក្រោយតាមន័យដែលបានពោលមកខាងលើនេះ សម័យនោះចិត្តរបស់ព្រះយោគីសោតក៏ប្រាសចាករាគាទិក្កិលេស តម្កល់នៅត្រង់ចំពោះសទ្ធាទិគុណ ព្រមទាំងនីវរណធម៌ក៏ទ្រោមចុះផង អង្គនៃឈានទាំងឡាយក៏កើតឡើងក្នុង ១ខណៈតាមលំដាប់ មានសភាពដូចពុទ្ធានុស្សតិដែរ ។

---

[៧៥] ដែលតម្កល់ទុកនូវទេវតាទាំងឡាយជាបន្ទាល់ហើយ រឭកដល់សទ្ធាទិគុណរបស់ខ្លួនយ៉ាងនេះ ដើម្បីធ្វើសទ្ធាទិគុណរបស់ខ្លួនឱ្យកាន់តែមាំឡើង ។

កម្មដ្ឋាននេះ មានអានុភាពឱ្យសម្រេចត្រឹមតែឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ មិនអាចឱ្យដល់អប្បនាឈានឡើយ ព្រោះសទ្ធាទិគុណជាគម្ភីរភាពក្រៃពេក ព្រះយោគីមិនអាចនឹងរលឹកឱ្យសព្វគ្រប់បាន ។

កម្មដ្ឋាននេះ ហៅថា "ទេវតានុស្សតិ" ដោយអំណាចនៃកិរិយារលឹករឿយក្នុងសទ្ធាទិគុណប្រៀបទៅនឹងគុណ ។

អានិសង្សនៃទេវតានុស្សតិ

យោគីដែលបានប្រកបក្នុងទេវតានុស្សតិរឿយ១ នឹងបានជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តដល់ពពួកទេវតា បាននូវសទ្ធាទិគុណដ៏ទូលំទូលាយយ៉ាងក្រៃលែង, ហើយស្អិតដោយឥរិយាបថទាំង ៤ ជាអ្នកច្រើនដោយបីតិ និងបាមោជ្ជៈថែមទៀត ។ កាលបើមិនទាន់ត្រាស់ដឹងនូវឧត្តរធម៌ (ធម៌ជាន់ខ្ពស់) ទេ ក៏នឹងបាននូវសុគតិ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខមិនខានដោយពិត ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកចងគាថាទុកមកសម្រាប់ដាស់តឿនដល់សាធុជនថា :

តស្មា ហវេ អប្បមាទំ កយិរាថ សុមេធសោ ឯវំ មហានុភាវាយ ទេវានុស្សតិយា សទា ។

បានសេចក្តីថា : ព្រោះហេតុនោះ យោគីអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អ គប្បីធ្វើនូវសេចក្តីមិនប្រមាទតែម្យ៉ាងក្នុងទេវានុស្សតិ ដែលមានអានុភាពធំយ៉ាងនេះឱ្យបានសព្វកាល ។

ពាក្យថា សទ្ធា មានន័យថាសេចក្ដីជឿ បានដល់ការជឿនូវកម្ម និង ផលនៃកម្មជាដើម ។

ពាក្យថា សីល មានន័យថាសេចក្ដីសង្រួមកាយវាចាឱ្យប្រពៃ បាន ដល់សីល ៥, សីល ៨, សីល ១០ ជាដើម ។

ពាក្យថា សុត មានន័យថាការស្ដាប់ មានស្ដាប់ធម៌ទេសនាជាដើម ។

ពាក្យថា ចាគ មានន័យថាលះបង់ មានលះបង់នូវទ្រព្យសម្បត្តិធ្វើ ទានជាដើម ។

ពាក្យថា បញ្ញា មានន័យថា ដឹងច្បាស់នូវកងសង្ខារ មានឃើញកិរិយា កើត និង កិរិយារលត់នៃសង្ខារធម៌ជាដើម ។

សេចក្ដីបំភ្លឺក្នុងអនុស្សតិ ៦

ក្នុងអនុស្សតិទាំង ៦ មានពុទ្ធានុស្សតិជាដើមនេះ ខ្ញុំសូមលើកយក បញ្ហាខ្លះៗ ដែលជាបញ្ហាស្មុគស្មាញក្នុងកិច្ចប្រតិបត្តិ ដែលព្រះយោគីអង្គខ្លះកត់ សម្គាល់សេចក្ដីពិតមិនបាន នាំឱ្យយឺតយូរក្នុងការធ្វើដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ក្នុងទីនេះសូមលើកយកក្នុងពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាន មួយឱ្យជាតួយ៉ាងមកបកស្រាយ មានសេចក្ដីដូចតទៅនេះ :

យោគីដែលចម្រើនកម្មដ្ឋាន ដើម្បីកម្ចាត់បង់កិលេសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា នេះដែលមិនមានសតិ គឺសេចក្ដីរលឹក, ញាណ គឺសេចក្ដីដឹងខ្លួនទេ ការចម្រើន

កម្មដ្ឋាននោះឈ្មោះថាការចម្រើនកម្មដ្ឋានមិនបានលទ្ធផលអ្វីក្នុងកិច្ចប្រតិបត្តិនោះ ហើយព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា មិនមែនជាសតិប្បដ្ឋាន គឺថា មិនមែនជាផ្លូវក្នុងការធ្វើដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វានឡើយ ។ ក្នុងកម្មដ្ឋានទាំងអស់ទោះជាសមថកម្មដ្ឋាន ៤០ក្តី វិបស្សនាកម្មដ្ឋានក្តី ដែលយោគីចម្រើនទៅហើយបានសម្រេចគុណវិសេស មានសមាបត្តិ ៨ ឬក៏មគ្គ ៤ ផល ៤ ជាដើម ក៏សុទ្ធតែមានសតិ និង ញាណយាងចុះស៊ប់ក្នុងអារម្មណ៍នៃកម្មដ្ឋាននោះៗទាំងអស់ ព្រោះថាសតិមានភារកិច្ច ធ្វើការរលឹកនូវអារម្មណ៍ ញាណមានភារកិច្ចធ្វើការដឹងជាក់ក្នុងអារម្មណ៍ក្នុងការចម្រើននូវកម្មដ្ឋាននោះៗ ទើបអង្គនៃធម៌ដទៃមានចិត្តប្រាសចាកភាគៈជាដើមកើតឡើងជាបន្តបន្ទាប់ទៅបាន បើសិនសតិ និង ញាណមិនមាននៅក្នុងការចម្រើននូវកម្មដ្ឋានទេនោះ ចិត្តរបស់យោគីក៏រីករាករសាត់អណ្តែតទៅតាមអារម្មណ៍ ដែលកើតឡើងរឿយៗ យ៉ាងពិតប្រាកដ ដូចជាទូកដែលមិនមានបង្គោលថ្នោល ជាគ្រឿងចងឱ្យតាំងនៅត្រង់ទីណាមួយ ម្ល៉ោះហើយទូកនោះចេះតែរសាត់ទៅតាមខ្សែទឹកហូរដូច្នេះដែរ ។

បុច្ឆា យោគីចម្រើនកម្មដ្ឋាន ដូចម្តេចឈ្មោះថា មិនមានសតិ និង ញាណ? សូមអធិប្បាយមកមើល ។

វិសជ្ជនា យោគី នៅពេលដែលខ្លួនត្រូវប្រារព្ធចម្រើនកម្មដ្ឋានណាមួយមិនមានសតិ និង ញាណក្នុងការចម្រើននោះឯង ។ ឧទាហរណ៍ដូចជា យោគីដែលប្រាថ្នាដើម្បីចម្រើននូវពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាន នៅពេលដែលលើកឡើងនូវ

ពុទ្ធគុណទាំង១០ ណាមួយមកពិចារណា ធ្វើទុកក្នុងចិត្តព្រះយោគីនោះមានការបរិកម្មនូវពាក្យថា អរហំៗ ឬ ពុទ្ធោៗ ញាប់មាត់ស្ទេក ឯចិត្តរបស់យោគីនោះបែរជាមិនមានសតិធ្វើការរលឹក ញាណធ្វើការដឹងក្នុងពុទ្ធគុណនោះឡើយ បែរជាទៅនឹករឿងរ៉ាវផ្សេងៗ មានកូនប្រពន្ធទ្រព្យសម្បត្តិជាដើមដែលមិនមែនជាពុទ្ធគុណនោះទៅវិញ ដំណើរនេះឈ្មោះថាយោគីចម្រើនព្រះកម្មដ្ឋានគ្មានសតិ និង ញាណមែនពិត ។

ម្យ៉ាងទៀត ដូចជាយោគីដែលត្រូវចម្រើនកម្មដ្ឋានយកពុទ្ធគុណជាអារម្មណ៍ ពេលដែលចម្រើននោះបានលើកបាលីយកមកបរិកម្មថា អរហំៗ ឬ ពុទ្ធោៗ ជារឿយៗទៅ ក៏ស្រាប់តែរលត់ស្មារតី និងញាណលែងដឹងខ្លួនប្រាណថាខ្លួនកំពុងតែចម្រើនកម្មដ្ឋាននោះឡើយ បែរជាឃើញនិមិត្តរូបភាពស្រុកទេស ឬស្រះស្រង់ ព្រៃភ្នំ ឬនរក ប្រេត ឬទេវតាអង្គនេះអង្គនោះជាដើមដូច្នេះទៅវិញ ហើយក៏ទៅរីករាយសប្បាយនឹងអារម្មណ៍នោះៗ ទាំងមិនដឹងខ្លួនក្នុងការចម្រើនកម្មដ្ឋានមួយ អំណាចនៃចិត្តដែលទៅឃើញប៉ុណ្ណោះ ក៏ស្រាប់តែដឹងខ្លួនមកវិញជាធម្មតា ការចម្រើនកម្មដ្ឋានបែបនោះក៏ឈ្មោះថា ការចម្រើនកម្មដ្ឋានមិនមានសតិ និងញាណដែរ ការអធិប្បាយមកប៉ុណ្ណោះសូមជ្រាបចុះ ។

មុន្នា យោគីដែលចម្រើននូវពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាននៅមានសេចក្តីដឹងខ្លួនថាកំពុងចម្រើននូវកម្មដ្ឋានដោយពិត មានទាំងសតិមានទាំងញាណ តែនៅពេលបរិកម្មថា អរហំៗ ឬ ពុទ្ធោៗ រឿយៗ ក៏ស្រាប់តែឃើញនិមិត្តមាន

ឃើញព្រៃ-ភ្នំព្រះសិនេរុ-នរក-ប្រេត-អសុរកាយ ឬ ទេវតា អង្គនេះ អង្គនោះ ដែលជារូបខាងក្រៅទៅវិញ តើការចម្រើនកម្មដ្ឋាននោះខុសឬត្រូវ? សូមពន្យល់ផងមកមើល ។

វិសជ្ជនា ក្នុងបញ្ហានេះ សូមជ្រាបតាមសេចក្ដីដូចតទៅនេះ :

ការចម្រើនពុទ្ធគុណដោយការបរិកម្មថា អរហំ ឬ ពុទ្ធោ នោះដោយរឿយៗ ហើយឃើញនិមិត្តមានព្រៃជាដើមនោះ គឺមិនត្រូវតាមអារម្មណ៍របស់ពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានទេ ដ្បិតថាពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាននេះ មានសភាពធម៌ជាអារម្មណ៍ មិនអាចកាន់និមិត្តជាអារម្មណ៍បានឡើយ ហើយកម្មដ្ឋាននេះមានអានុភាពឱ្យសម្រេចត្រឹមតែឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ មិនអាចឱ្យសម្រេចដល់អប្បនាឈានបានឡើយ ។

ក្នុងពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាននេះ ក្នុងការចម្រើនត្រូវយោគីធ្វើការត្រិះរិះពិចារណាចំពោះពុទ្ធគុណតែម្ដង គុណរបស់ព្រះពុទ្ធមានសភាពបែបណា ត្រូវធ្វើការត្រិះរិះពិចារណាចំពោះគុណនោះមានសភាពបែបនោះ កាលបើយោគីធ្វើការត្រិះរិះពិចារណាចំពោះពុទ្ធគុណនោះរឿយៗទៅ កិលេសមានរាគៈជាដើមក៏មិនអាចគ្របសង្កត់ចិត្តបាន ចិត្តរបស់យោគីក៏ស្ថិតនៅមូលក្នុងអារម្មណ៍គឺពុទ្ធគុណតែមួយ នីវរណៈមានកាមឆន្ទៈជាដើមក៏ទ្រោមចុះបន្ទាប់មកអង្គនៃឈានទាំង ៥ មានវិតក្ក ១. វិចារៈ ១. បីតិ ១. សុខៈ ១ ឯកគ្គតាក៏កើតឡើងរហូតដល់គ្រប់ ។

វិតក្កៈ គឺការត្រិះរិះក្នុងពុទ្ធគុណហ្នឹងឯង វិចារៈ គឺការពិចារណានូវពុទ្ធគុណហ្នឹងឯង ពេលដែលយោគីកំពុងត្រិះរិះពិចារណានូវពុទ្ធគុណ បីតិ និងសុខៈ ក៏កើតឡើងតាមលំដាប់ផ្សាយទៅពេញករជកាយទាំងមូល សភាពនៃចិត្តរបស់ព្រះយោគីក៏មានអារម្មណ៍មូលតែមួយចំពោះពុទ្ធគុណតាំងទៅយ៉ាងប្រពៃ. តែកម្មដ្ឋាននេះបានសម្រេចចិត្តតែឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ មិនបានដល់អប្បនាឈានឡើយ ព្រោះគុណរបស់ព្រះពុទ្ធជ្រៅល្អិតពេក យោគីមិនអាចពិចារណាដល់ទីបំផុតបាន ម្ល៉ោះហើយយោគីរមែងជាប់រវល់តែពិចារណារហូតដល់ឈប់ចម្រើនកម្មដ្ឋានតែម្តង មិនមានការតម្កល់ចិត្តក្នុងអារម្មណ៍មួយដែលត្រូវតម្កល់ដូចក្នុងកសិណឬអសុភកម្មដ្ឋានឡើយ ព្រោះកម្មដ្ឋាននេះគ្មាននិមិត្តជាអារម្មណ៍ មានតែសភាពធម៌ជាអារម្មណ៍ប៉ុណ្ណោះ។

ការពោលមកនេះ គឺជាដំណើរពិតនៃការកើតឡើងនៃគុណវិសេសក្នុងពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាន ដែលយោគីចម្រើនត្រឹមត្រូវល្អតាមផ្លូវនៃពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាននោះ។

ដូច្នេះយោគីត្រូវចម្រើនពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាន ត្រូវតែសិក្សាអំពីពុទ្ធគុណនោះទាំងបាលីទាំងសេចក្តីអធិប្បាយ ទោះតិច ឬ ច្រើនតាមប្រាជ្ញា ឱ្យដឹងន័យសេចក្តីពុទ្ធគុណនោះៗ មានសេចក្តីថាដូចម្តេច បើលើកយកព្រះនាមមួយណាមកចម្រើន ត្រូវដឹងសេចក្តីនៃព្រះនាមនោះឱ្យបានច្បាស់លាស់ល្អ ហើយត្រូវមានចិត្តធ្វើការត្រិះរិះពិចារណាទៅតាមគុណនោះតែម្យ៉ាងក្នុងពេលចម្រើនរហូតដល់កើតអង្គនៃឧបចារជ្ឈាន។

កុំចម្រើនពុទ្ធគុណដោយមិនស្គាល់សេចក្ដីនៃពុទ្ធគុណដែលខ្លួនត្រូវចម្រើន នោះឡើយ ព្រោះថា កាលបើចម្រើនពុទ្ធគុណមិនដឹងន័យសេចក្ដីរហូតដល់កើតនិមិត្តហើយ ក៏រីករាយនឹងនិមិត្តដែលកើតឡើងដល់ចិត្តនោះ គឺជាការខុសចាកតាមសភាពនៃពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានមែនពិត ការចម្រើនកម្មដ្ឋានរបស់យោគីមានសភាពបែបនេះឈ្មោះថា ការចម្រើននូវកម្មដ្ឋានមានត្រឹមតែសទ្ធានៅខ្វះបញ្ញា, កាលបើយោគីបានឃើញនូវនិមិត្តដូចបានពោលមកហើយៗប្រកាន់ស្អិតថា ព្រះធម៌ពិតជាវិសេសប្រៀបប្រួល ក៏នាំឱ្យកើតនូវទិដ្ឋិមានៈដែលជាអកុសលធម៌នាំឱ្យយឺតយូរក្នុងការត្រាស់ដឹងនូវឧត្តរធម៌ថែមទៀតផង។

ម្យ៉ាងទៀត សូម្បីយោគីចម្រើននូវពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាន មានពាក្យថា អរហំ ឬ ពុទ្ធោ ជាដើមឯណោះទេ តែដល់កើតនិមិត្តឃើញសាកសព គឺអសុភ ឬអាការ ៣២ មានសក់ជាដើមដែលជារូបខាងក្នុង។ ការចម្រើននេះក៏មិនទាន់ត្រូវតាមអារម្មណ៍របស់ពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានដែរ ព្រោះពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាន មានសភាពធម៌ជាអារម្មណ៍តែម្យ៉ាង។

ដូច្នេះបើយោគីប្រាថ្នាចម្រើននូវពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាន គប្បីធ្វើចិត្តឱ្យត្រង់ចំពោះពុទ្ធគុណ រហូតដល់បានសម្រេចនូវឧបចារជ្ឈាន បន្ទាប់មកបើប្រាថ្នានូវអសុភ ១០ ឬ អាការ ៣២ គប្បីធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយការបរិកម្ម ចំពោះអសុភ ឬអាការនោះចំៗ ត្រង់ៗ តែម្ដងទៅ។

បើយោគីធ្វើការបរិកម្មនូវកម្មដ្ឋាននោះៗ រឿយៗទៅនិមិត្តកម្មដ្ឋាន មានឧគ្គហៈនិមិត្ត (និមិត្តជាប់ភ្នែក) និង បដិភាគនិមិត្ត (និមិត្តប្រៀបធៀប) កើតឡើងហើយ យោគីគប្បីមានចិត្តតម្កល់ក្នុងនិមិត្តដែលកើតឡើងនោះៗត្រឹមត្រូវប្រពៃតាមកម្មដ្ឋាននោះពិត ព្រោះថាកម្មដ្ឋានគឺអសុភ១០ក្តី កាយគតាសតិក្តី មាននិមិត្តជាអារម្មណ៍ ។

សេចក្តីម្យ៉ាងទៀតថា កាលបើយោគីចម្រើននូវពុទ្ធានុស្សតិ មានពាក្យថា អរហំ ឬ ពុទ្ធោ ដោយវាចា ឯចិត្តនឹករកអសុភៈ ឬអាការ ៣២ ឬ កសិណទៅវិញ ដល់ពេលកើតនិមិត្ត ក៏កើតទៅតាមចិត្តនឹកគិតនោះៗ បើនឹកអសុភ ក៏បានឃើញនិមិត្តអសុភនោះ បើនឹកអាការ ៣២ ក៏ឃើញនិមិត្តអាការ ៣២នោះ បើនឹកកសិណក៏ឃើញនិមិត្តរបស់កសិណនោះ ដូច្នេះយោគីបានឈ្មោះថាជាអ្នកចម្រើនអសុភកម្មដ្ឋាន ឬ កាយគតាសតិកម្មដ្ឋាន ឬ កសិណកម្មដ្ឋានតែម្យ៉ាង មិនបានឈ្មោះថាចម្រើនពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានឡើយ សេចក្តីសំរេចក្នុងការចម្រើនកម្មដ្ឋាននោះ គឺត្រង់ចិត្តនឹកគិតអារម្មណ៍កម្មដ្ឋាននោះឯង ។

ហេតុដូច្នេះយោគី កាលបើចិត្តនឹកគិតចំពោះអសុភកម្មដ្ឋាន គប្បីបរិកម្មធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអសុភកម្មដ្ឋានតែម្តង ពាក្យថា "ឧទ្ធុមាតកំ បដិកូលំ" ជាដើមទើបត្រូវល្អ ។ បើចិត្តនឹកគិតអំពីអាការ ៣២ មានសក់ជាដើម គប្បីបរិកម្មធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាការ ៣២ នោះៗ ឱ្យចំត្រង់តែម្តងទៅទើបត្រូវល្អ. បើចិត្តនឹកគិតកសិណ ១០ មានបឋវីកសិណជាដើម គប្បីបរិកម្មធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវកសិណ

នោះៗឱ្យចំៗត្រង់តែម្តងទៅទើបត្រូវ ដើម្បីជៀសវាងការច្របូកច្របល់នូវអារម្មណ៍កម្មដ្ឋានដែលបានកើតឡើង ព្រោះថាពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានមានសភាពធម៌ជាអារម្មណ៍។ អសុភ ១០ក្តី កាយគតាសតិកម្មដ្ឋាន (អាការ ៣២) ក្តី កសិណ ១០ក្តី មាននិមិត្តជាអារម្មណ៍ ហើយពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានទៀតសោត មានអនុភាពឱ្យសម្រេចត្រឹមឧបចារជ្ឈាន អសុភកម្មដ្ឋាន ១០ក្តី កាយគតាសតិកម្មដ្ឋានក្តី មានអានុភាពឱ្យសម្រេចដល់បឋមជ្ឈាន (ឈានទី១)។

កសិណ ១០ មានអានុភាពឱ្យសម្រេចដល់ឈានទី ៤ ជាចតុក្កន័យ ឬ ឈានទី ៥ ជាបញ្ចកន័យដោយពិត។

ឯក្នុងអនុស្សតិ ៩ ទៀតនោះ ក៏មានបញ្ហា និងការបកស្រាយមានសភាពប្រហាក់ប្រហែលគ្នាដូចក្នុង ពុទ្ធានុស្សតិដែរ សូមជ្រាបចុះ។

បុច្ឆា យោគីដែលចូលកាន់សមាធិ ភ្លេចស្មារតី និងព្រះអរិយៈដែលលោកចូលកាន់សញ្ញាវេទយិតនិរោធ តើដូចគ្នា ឬ ខុសគ្នា?

វិស្សជ្ជនា ពិតជាខុសគ្នាស្រឡះមិនដូចគ្នាឡើយ ដ្បិតថាយោគីដែលចូលកាន់សមាធិដែលគ្មានស្មារតីនោះ កាយសង្ខារ គឺខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈរលត់ស្ងប់ តែវេទនានិងសញ្ញានៅសោយ និងចងចាំអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ដែលកើតឡើងទាំងមិនដឹងខ្លួនថា "ខ្លួនកំពុងតែចម្រើនកម្មដ្ឋាននោះឡើយ" ឯព្រះអរិយៈដែលលោកចូលកាន់សញ្ញាវេទយិតនិរោធនោះវិញ សង្ខារទាំង ៣ កាយសង្ខារ គឺខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈ ១ វចីសង្ខារគឺ វិតក្កៈ និងវិចារៈ ១ ចិត្តសង្ខារ

គឺវេទនា និងសញ្ញា ១ ត្រូវរលត់អស់មិនមានសេសសល់អស់រយៈកាល ៧ ថ្ងៃ ទើបកើតឡើង សង្ខារដែលត្រូវរលត់នោះ គឺវចីសង្ខាររលត់មុន បន្ទាប់មកទើបកាយសង្ខាររលត់ បន្ទាប់មកទៀតចិត្តសង្ខារក៏រលត់ចុងក្រោយគេបង្អស់ នៅពេលដែលព្រះអរិយៈចេញចាកពីនិរោធនោះវិញ ចិត្តសង្ខារកើតមុន បន្ទាប់មកកាយសង្ខារទើបកើតឡើង បន្ទាប់មកទៀត ទើបវចីសង្ខារកើតតាមលំដាប់គ្នាដូច្នេះ ។

ពុច្ឆា កាលបើសមាធិភ្លេចស្មារតីនោះមិនមែនជាសញ្ញាវេទយិតនិរោធទេ តើសមាធិនោះនឹងរាប់ចូលទៅក្នុងឧបចារសមាធិ ឬអប្បនាសមាធិ ឬក៏មគ្គសមាធិ ឬផលសមាធិ ឬរាប់ចូលទៅក្នុងក្រុមធម៌ណាវិញ?

វិសជ្ជនា សមាធិដែលគ្មានស្មារតីនោះ មិនបានរាប់ចូលទៅ ក្នុងឧបចារសមាធិ ឬ អប្បនាសមាធិ ឬក៏មគ្គសមាធិ ឬផលសមាធិណាមួយឡើយ ព្រោះថាឧបចារសមាធិក្តី ឬអប្បនាសមាធិក្តី ដែលបានមកពីការចម្រើននូវកម្មដ្ឋាន ៤០ ឬមគ្គសមាធិក្តី ឬផលសមាធិក្តី ដែលបានមកពីការចម្រើននូវកម្មដ្ឋាន ៤០ ឬមគ្គសមាធិក្តី ឬផលសមាធិក្តី ដែលបានមកអំពីការចម្រើនវិបស្សនា សុទ្ធតែមានសតិនិងសម្បជញ្ញៈជាគ្រឿងរលឹក ជាគ្រឿងដឹងខ្លួនទាំងអស់. ឯសមាធិមិនមានស្មារតីនោះ ពេលដែលយោគីកំពុងចម្រើនកម្មដ្ឋាននោះមិនមានសតិ មិនមានសម្បជញ្ញៈជាគ្រឿងរលឹកជាគ្រឿងដឹងខ្លួនក្នុងការចម្រើនកម្មដ្ឋាននោះឡើយ ដូច្នេះទើបមិនរាប់ចូលក្នុងសមាធិទាំងនោះ ។

តែបើនឹងរាប់ចូលទៅក្នុងធម៌ណានោះ គឺត្រូវរាប់ចូលទៅក្នុងក្រុមបុគ្គល ដែលភ្លឹកឡេបស្លាប់នោះទៅវិញទើបត្រូវ ។

បុច្ឆា ព្រោះហេតុអ្វី?

វិសជ្ជនា សូមយល់តាមសេចក្ដីអធិប្បាយដូចតទៅនេះ :

មុននឹងដឹងរឿងពួកបុគ្គលភ្លឹកទាំងនោះ សូមយល់អំពីនិមិត្តរបស់កម្មដ្ឋាន និងនិមិត្តរបស់បុគ្គលឡេបស្លាប់សិនទើបងាយយល់ ។ និមិត្តរបស់កម្មដ្ឋានក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានៃយើងនោះ មាន ៣ គឺ ១ បរិកម្មនិមិត្ត ២ ឧគ្គហនិមិត្ត ៣ បដិភាគនិមិត្ត ។ និមិត្តទាំង ៣ នេះ ព្រះយោគីត្រូវបានក្នុងកម្មដ្ឋាន ២២ គឺ កសិណ ១០ អសុភ ១០ កាយគតាសតិ ១ អានាបានស្សតិ ១ ។

១- **បរិកម្មនិមិត្ត** និមិត្តក្នុងបរិកម្ម ដូចយោគីដែលត្រូវចម្រើនបឋវីកសិណត្រូវយករង្វង់កសិណ ដែលលាបលាយដោយដីផែនដីពណ៌អរុណរះ ពេលព្រឹកមកតម្កល់អំពីមុខហើយ ធ្វើការសម្លឹងនូវពណ៌នៃកសិណនោះ បរិកម្មថាបឋវីដី១១ ហើយបិទភ្នែក បរិកម្មរួចបើកភ្នែកសម្លឹងពណ៌កសិណនោះទៀត បរិកម្មថា ដី១១ ការបរិកម្មដោយការសម្លឹងនូវពណ៌កសិណបែបនេះ ហៅថា **បរិកម្មនិមិត្ត** ។

២- **ឧគ្គហនិមិត្ត** និមិត្តដែលកើតឡើងប្រាកដដល់ចិត្តរបស់ព្រះយោគីមានពណ៌សណ្ឋានដូចរង្វង់កសិណនោះ បើកភ្នែកក្ដី ធ្មេចភ្នែកក្ដី ក៏ឃើញពណ៌កសិណនោះដូចគ្នា និមិត្តដែលកើតឡើងប្រាកដដល់ចិត្តរបស់យោគីយ៉ាងជាក់ច្បាស់យ៉ាងនេះ ហៅថា **ឧគ្គហនិមិត្ត** ។

៣- បដិភាគនិមិត្ត និមិត្តជាចំណែកប្រៀបដូចជាយោគីដែលចម្រើនបរិកម្មកសិណ ពេលដែលឧគ្គហនិមិត្តកើតឡើងហើយ យោគីនោះនៅតែមានព្យាយាមក្នុងការសម្លឹងនូវនិមិត្តនោះតាមមនោទ្វាររឿយៗរហូតដល់និមិត្តនោះឡើងបរិសុទ្ធស្អាតជាងឧគ្គហនិមិត្ត ១ រយគុណ ១ពាន់គុណ និមិត្តក្រោយនេះហាក់ដូចទម្លាយនូវឧគ្គហនិមិត្តចេញមកស្អាតបរិសុទ្ធ ប្រៀបដូចជាកញ្ចក់ដែលគេដកចេញពីស្រោមមក ឬដូចជាវង់ព្រះចន្ទដ៏បរិសុទ្ធដែលលេចពីពពកខ្មៅ និមិត្តក្រោយនេះមិនមានពណ៌សណ្ឋានដូចនិមិត្តដើមទេ និមិត្តនេះឯងហៅ ថា **បដិភាគនិមិត្ត** ។

និមិត្តទាំង ៣ នេះ ពេលយោគីចម្រើនឃើញសុទ្ធតែមានសតិស្មារតីដឹងខ្លួន ថាខ្លួនកំពុងចម្រើនកម្មដ្ឋានដោយពិត ។

មុនពេលប្រារព្ធ ដើម្បីចំរើនកម្មដ្ឋាន ក៏មានស្មារតី ពេលកំពុងចម្រើនឃើញនិមិត្ត ក៏មានស្មារតី ពេលចាកចេញការចម្រើនកម្មដ្ឋាន ក៏មានស្មារតីទាំងអស់មិនមានភ្លេចស្មារតីទាល់តែសោះ ។ ឯនិមិត្តរបស់បុគ្គលឃើញនៅពេលទៀបស្លាប់មាន ២ គឺ កម្មនិមិត្ត ១ គតិនិមិត្ត ១ ដែលជានិមិត្តនៃអំពើល្អ ឬអាក្រក់ដែលខ្លួនធ្វើរួចហើយ ។

១-**កម្មនិមិត្ត** គឺជាអារម្មណ៍មួយកើតឡើងប្រាកដដល់បុគ្គលទៀបស្លាប់មាន ២ ប្រការគឺ កម្មនិមិត្តជាកុសល ១ កម្មនិមិត្តជាអកុសល ១ កម្មនិមិត្តជាកុសលនោះ កាលបើបុគ្គលពីដើមធ្លាប់ធ្វើអំពើល្អមានឱ្យទានដោយវត្ថុណា

រក្សាសីល ចម្រើនកម្មដ្ឋាន ស្តាប់ធម៌ទេសនា បូជាសក្ការៈចំពោះព្រះពុទ្ធជាដើម ដល់ពេលទៀបស្លាប់ក៏អារម្មណ៍នោះមកប្រាកដឱ្យឃើញហាក់ដូចជាខ្លួនកំពុងធ្វើនូវអំពើនោះ អារម្មណ៍នោះហៅថា កម្មនិមិត្តជាកុសល បើកាលពីខាងដើមបុគ្គលធ្លាប់សាងនូវអំពើបាប មានសម្លាប់សត្វដោយលំពែង ឬ ដាវ កាំបិត អាវុធណាមួយជាខាងដើម ដល់ពេលទៀបស្លាប់អារម្មណ៍នោះ ក៏មកប្រាកដឱ្យឃើញដាវ លំពែង កាំបិត អាវុធជាគ្រឿងសម្រាប់កាប់សម្លាប់ និងអំពើបាបនោះទៀតអារម្មណ៍នេះ ហៅថាកម្មនិមិត្តជាអកុសល ។

២-គតិនិមិត្ត គឺជាអារម្មណ៍មួយបានដល់ភពល្អ ឬអាក្រក់ដែលបុគ្គលត្រូវទៅកើតក្នុងទីនោះបន្ទាប់អំពីស្លាប់ទៅ កើតឡើងឱ្យឃើញប្រាកដដល់បុគ្គលដែលទៀបស្លាប់ មាន ២យ៉ាងគឺ សុគតិនិមិត្ត ១. ទុគ្គតិនិមិត្ត ១។ សុគតិនិមិត្តនោះ កាលបើពីខាងដើមបុគ្គលបានកសាងល្អ មានឱ្យទានរក្សាសីលជាដើម ហើយបន្ទាប់អំពីបែកធ្លាយខន្ធបញ្ចកៈទៅត្រូវទៅកើតក្នុងសុគតិភពណាមួយ ក៏ដូចពេលទៀបស្លាប់ក៏ប្រាកដឱ្យឃើញនូវភពនោះ មានឃើញទេវតាក្នុងភពនោះៗ មកអញ្ជើញឱ្យទៅកើតជាមួយគេជាដើម អារម្មណ៍នេះ ហៅថា **សុគតិនិមិត្ត** តែបើពីខាងដើមធ្លាប់ធ្វើបាបកម្មមានបញ្ចវេរាជាដើម ហើយបុគ្គលនោះលុះបន្ទាប់អំពីស្លាប់ទៅត្រូវទៅកើតក្នុងអបាយភូមិមាននរកជាដើម ដល់ពេលទៀបស្លាប់ក៏បណ្តាលឱ្យឃើញនូវភពអាក្រក់នោះ មាននិរយបាលមកចាប់ចងយកទៅជាដើម អារម្មណ៍នេះហៅថា **ទុគ្គតិនិមិត្ត** ។

បុគ្គលដែលទៀបស្លាប់តែងតោងយកនូវអារម្មណ៍ ២យ៉ាងនេះឯង ចុតិទៅកើតសុគតិភព ឬទុគ្គតិភពទៅតាមយថាកម្មរបស់ខ្លួន ។

រីឯបុគ្គលដែលភ្ញាក់ទៅ ក៏តែងតែតោងយកនូវអារម្មណ៍គឺសុគតិនិមិត្ត ឬទុគ្គតិនិមិត្តតាមកម្មល្អ ឬ អាក្រក់របស់ខ្លួនដែលបានកសាងទុករួចមកហើយនោះ ។

ក៏ពួកបុគ្គលទាំងអស់នេះ កាលដែលកំពុងសោយអារម្មណ៍ជាទុក្ខឬជាសុខក្នុងភពនោះៗ ដែលឱ្យឃើញសុទ្ធតែជាបុគ្គលមិនមានស្មារតី និងញាណសម្រាប់រលឹកនិងដឹងខ្លួនឡើយ ស្មារតីនិងញាណរលត់អស់មិនបានដឹងនូវអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ដែលមកប្រាកដដល់ទ្វារមានកូនយំទួញ ឬ ញាតិហៅរក ឬ លោកអាចារ្យឱ្យបាលីពុទ្ធោជាដើមឡើយ ។

អារម្មណ៍ល្អ និងអាក្រក់ដែលកើតឡើង ដល់បុគ្គលទាំងអស់នោះ សុទ្ធតែកើតឡើងអំពីកម្មជាបច្ច័យមែនពិត ។

បុគ្គលអ្នកភ្ញាក់រលត់ស្មារតីក្នុងបច្ចុប្បន្នហើយឃើញអារម្មណ៍ផ្សេងៗដូចបានពោលមកហើយ ខុសអំពីបុគ្គលដែលស្លាប់ ព្រោះថាបុគ្គលអ្នកស្លាប់ កាលណាចុតិវិញ្ញាណកើតឡើង ហើយវិបាកវិញ្ញាណត្រូវចាប់បដិសន្ធិក្នុងភពខាងមុខបន្តទៅទៀតទៅតាមកម្មជាហេតុ ជាបច្ច័យ ព្រោះអាយុនិងបុណ្យដែលត្រូវបន្តការរស់នៅតទៅទៀតក្នុងបច្ចុប្បន្នភពនេះអស់ហើយ ឯបុគ្គលដែលភ្ញាក់ទៅហើយត្រូវដឹងខ្លួនរស់មកវិញ ព្រោះអាយុនិងបុណ្យសម្រាប់នៅក្នុងបច្ចុប្បន្នភពមិនទាន់អស់នៅឡើយដោយពិត ។

យោគីដែលចម្រើននូវកម្មដ្ឋានហើយរលត់ស្មារតី និងញាណ មិនដឹងខ្លួនថាខ្លួនកំពុងចម្រើនកម្មដ្ឋាន ហើយឃើញអារម្មណ៍ផ្សេងៗ មាននរក ឬទេវតាជាដើម ឃើញខ្លួនឯងកំពុងទៅរួមជាមួយនរក ឬ ទេវតាជាដើមនោះ ដោយអំណាចកម្មជាកុសលឬកម្មជាអកុសលដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំ ហើយជាគ្រឿងញ៉ាំងឱ្យឃើញប្រាកដឡើងដោយអំណាចចិត្តដែលឃើញ បន្ទាប់មកទើបដឹងខ្លួនឡើងវិញជាធម្មតាដោយខ្លួនឯង ឬក៏យោគីពួកខ្លះពេលដែលរលត់ស្មារតីទៅបានឃើញអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ដូចបានពោលមកហើយ មិនអាចដឹងខ្លួនដោយខ្លួនឯងបាន លុះត្រាទាល់តែឃើញមានបុគ្គលណាម្នាក់គេដេញឱ្យចូលក្នុងរូប ដែលមានរូបភាពហាក់ដូចជាគល់ឈើ ឬវត្ថុអ្វីមួយតាមតែឃើញទើបដឹងខ្លួនឡើងវិញជាធម្មតាមែនពិត។ ការចម្រើនសមាធិដែលរលត់ស្មារតី មានសភាពដូចបានពោលមកហើយ គឺជាដំណើរមួយមានសភាពដូចជាបុគ្គលដែលភ្លឹកដូច្នេះដែរ។

បុច្ឆា ព្រោះហេតុអ្វីបានជាបុគ្គលអ្នកធ្វើសមាធិភ្លឹកនោះដឹងខ្លួនរស់ឡើងវិញ?

វិស្សជ្ជនា ព្រោះបុគ្គលនោះអាយុក្ខ័ បុណ្យក្ខ័ មិនទាន់អស់ហើយភ្លើងធាតុក៏មិនទាន់រលត់ ឥន្ទ្រិយក៏មិនទាំងបែកធ្លាយនៅស្រស់ធម្មតា។

បុច្ឆា តើអ្វីជាហេតុ អ្វីជាបច្ច័យ បានជាយោគីអង្គនោះចម្រើននូវសមាធិកម្មដ្ឋាន បែរជារលត់ស្មារតីដូច្នោះ?

និស្សជ្ជនា មកតែអំពីការចម្រើននូវព្រះកម្មដ្ឋាន មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមសេចក្តីពិតនៃកម្មដ្ឋានដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្តែង ហើយទុកមាគ៌ាដ៏ត្រឹមត្រូវនោះឯងជាហេតុជាបច្ច័យ ។

ពុច្ឆា កាលបើព្រះយោគី ដែលធ្លាប់បានចម្រើននូវព្រះកម្មដ្ឋានហើយចេះតែរលត់ស្មារតីដូច្នោះ តើនឹងមានឧបាយដូចម្តេច ទើបនឹងជួយយោគីនោះក្នុងការចម្រើនព្រះកម្មដ្ឋានឱ្យមានស្មារតីតាំងទៅប្រក្រតីឡើងវិញបានដែរឬ?

និស្សជ្ជនា មាន៖ ពិតជាមានមែន បើយោគីដែលធ្លាប់តែរលត់ស្មារតីក្នុងការចម្រើននូវព្រះកម្មដ្ឋាន មានបំណងនឹងឱ្យមានស្មារតីឡើងវិញជាប្រក្រតីក្នុងការចម្រើនត្រូវប្រតិបត្តិដូចតទៅនេះ :

យោគីគប្បីត្រូវលើកឡើងនូវអានាបានស្សតិកម្មដ្ឋានមួយ យកមកចម្រើនជាកំណត់ឱ្យបានជាទីពឹងនៃចិត្ត ព្រោះថាកម្មដ្ឋាននេះមានឧបការៈច្រើនណាស់សម្រាប់ធ្វើឱ្យបុគ្គលដែលមិនមានសតិ ចេះតែវង្វេង ភ្លេចច្រើនក្នុងកិច្ចការគឺបុគ្គលដែលជាមោហចរិតហ្នឹងឯង ធ្វើឱ្យបុគ្គលមានស្មារតី មានសេចក្តីដឹងខ្លួនព្រមក្នុងកិច្ចការឡើងវិញបានក្នុងកម្មដ្ឋាននេះ គឺព្រះយោគីត្រូវមានស្មារតីនិងញាណរលឹកដឹងឱ្យបានប្រាកដចំពោះខ្យល់ដកដង្ហើមចេញនិងខ្យល់ដកដង្ហើមចូលឱ្យជាប្រក្រតីគ្រប់វារៈនៃខ្យល់ ដែលសញ្ចរឡើងចុះ និងគ្រប់ឥរិយាបថ ទាំង ៤ គឺឥរិយាបថ ដេក ដើរ ឈរ និង អង្គុយ ។

ឯសេចក្ដីប្រតិបត្តិក្នុងការចម្រើននូវអានាបានស្សតិកម្មដ្ឋាននោះមានសេចក្ដីដូចតទៅ : ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ២ ព្រះពុទ្ធដីកាទ្រង់សម្ដែងថា :

ឥធភិក្ខវេ ភិក្ខុ អរញ្ញគតោ វា រុក្ខមូលគតោ វា សុញ្ញាគារគតោ វា និសីទតិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតឹ ឧបដ្ឋបេត្វា សោ សតោវ អស្សសតិ សតោ បស្សសតិ ។

បានសេចក្ដីថា : ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកទៅក្នុងព្រៃក្ដី នៅទៀបគល់ឈើក្ដី នៅក្នុងផ្ទះស្ងាត់ក្ដី ត្រូវអង្គុយពែនភ្នែនតាំងកាយឱ្យត្រង់តម្កល់នូវស្មារតីឱ្យមានមុខឆ្ពោះទៅរកកម្មដ្ឋាន ភិក្ខុនោះមានស្មារតីមែនពិត ដកដង្ហើមចេញ មានស្មារតីដកដង្ហើមចូល ។

សេចក្ដីពន្យល់អំពីអានាបានស្សតិ

អានាបានស្សតិមានន័យថា សេចក្ដីរលឹកនូវខ្យល់ដកដង្ហើមចេញដកដង្ហើមចូល ។

ជនអ្នកឃើញភ័យក្នុងសង្សារវដ្ដហៅថា ភិក្ខុ ។

ចិត្តមានន័យថា ធម្មជាតិអ្នកគិត អ្នកត្រិះរិះពិចារណានូវអារម្មណ៍ ។ ចិត្តដែលគេមិនបានអប់រំហើយ តែងតែមានសភាពផ្សេងផ្ទង កម្រើកញាប់ញ័រទៅតាមអារម្មណ៍ជាធម្មជាតិ ពិបាករក្សាផ្ចុញផ្ចាល់បានដោយកម្រ ដោយកិរិយា

កើតនិងកិរិយារលត់ទៅវិញរហ័សជាទីបំផុត តែងមានកិរិយាធ្លាក់ចុះក្នុងអារម្មណ៍ជាទីប្រាថ្នានិងមិនជាទីប្រាថ្នាផ្សេងៗរឿយៗ ម្ល៉ោះហើយសេចក្តីទុក្ខគ្រប់យ៉ាងចេះតែចម្រើនឡើងជាភិយ្យោភាព. នៅពេលណាអារម្មណ៍ទាំងអស់មានរូបារម្មណ៍ជាដើមមកប៉ះផ្ទប់នឹងទ្វារ មានចក្ខុទ្វារជាដើមម្តងៗ ចិត្តតែងស្ទុះទៅតាមទ្វារវិថីមានចក្ខុទ្វារវិថីជាដើម ចេញទៅក្រេបជញ្ជក់សេពសោយនូវរសនៃអារម្មណ៍នោះ កាលបើអារម្មណ៍នោះគួរឱ្យកើតនូវសេចក្តីរីករាយក៏ជាប់ជំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍នោះយ៉ាងក្រៃលែង កាលបើអារម្មណ៍នោះគួរនាំមកកើតសេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ក៏ដល់នូវសេចក្តីទោមនស្សក្នុងអារម្មណ៍នោះយ៉ាងក្រៃពេក. បើដូច្នេះសត្វទាំងឡាយក៏ដល់នូវសេចក្តីទុក្ខឥតល្ហែជារៀងរាល់ថ្ងៃយប់។ ព្រោះហេតុដូច្នោះបុគ្គលអ្នកមានសេចក្តីត្រូវការរួចចាកទុក្ខចង់បានសេចក្តីសុខ គប្បីគ្រប់គ្រងទូន្មានចិត្តឱ្យបានស្អាតបរិសុទ្ធ ព្រះពុទ្ធដីកាទ្រង់សម្តែងថា :

ចិត្តំ គុត្តំ សុខាវហំ ចិត្តដែលគេគ្រប់គ្រងល្អហើយ តែងនាំមកនូវសេចក្តីសុខ។ **ចិត្តំ ទន្តំ សុខាវហំ** ចិត្តដែលគេទូន្មានល្អហើយ តែងនាំមកនូវសេចក្តីសុខ។

បុគ្គលដែលជាអាទិកម្មិក (អ្នកដែលទើបតែចាប់ផ្តើមរៀនសូត្រថ្មី) តែងតែមានចិត្តមិននឹងនួន កាលបើទូន្មានចិត្តក្នុងទីច្របូកច្របល់ដែលជាទីច្រឡូកច្រឡំដោយពួកមានសំឡេងអ៊ឹងអាប់ មិនងាយនឹងទូន្មានចិត្តបានឡើយ ព្រោះចិត្តចេះតែរវើរវាយ រសាប់រសល់ ស្ទុះទៅកាន់យកនូវអារម្មណ៍តាមទ្វារ

ព្រោះហេតុដូច្នោះ ទើបព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាព្រះបរមគ្រូនៃយើងទ្រង់ត្រាស់សម្តែងនូវទីសេនាសនៈដ៏សមគួរដល់សមាធិភាវនាដល់យោគាវចរ អ្នកមានសេចក្តីត្រូវការក្នុងការអប់រំចិត្ត ។

ដូច្នេះ យោគាវចរជាអាទិកម្មិកបុគ្គលអ្នកមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីចម្រើននូវអានាបានស្សតិ គប្បីគេចចេញពីទីច្រឡូកច្រឡំដោយពួកគណៈ និងទីមានសម្លេងគឹកកងរំពង ចូលទៅអាស្រ័យពួននៅក្នុងព្រៃស្ងាត់ ឬទៀបគល់ឈើស្ងាត់ ឬក្នុងផ្ទះស្ងាត់ ឬក្នុងតូបវិហារ ឬទីណាមួយដែលស្ងាត់ ជាទីដែលអាចដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការចម្រើនកម្មដ្ឋាន ព្រោះថាឈានមានសម្លេងជាបន្លាផង កន្លែងដែលស្ងាត់នោះជាទីងាយស្រួលក្នុងការចម្រើននូវសមាធិភាវនា ដើម្បីកិរិយាត្រាស់ដឹងនូវគុណវិសេសផង. កាលបើយោគាវចរស្វែងរកបាននូវសេនាសនៈដ៏សមគួរដល់សមាធិភាវនាហើយត្រូវអង្គុយ ព្រោះឥរិយាបថអង្គុយនេះជាឥរិយាបថស្ងប់ ជាចំណែកនៃឥរិយាបថមិនរួញរានៃចិត្ត និងភាពនៃចិត្តមិនរវើរវាយ ។

អង្គុយ គឺអង្គុយផ្គត់ភ្នែនឱ្យមាំមួនល្អ ព្រោះការអង្គុយនេះ ជាឥរិយាបថមួយនាំមកនូវសេចក្តីស្រួលក្នុងការប្រព្រឹត្តឡើងចុះនៃខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈ (ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញនិងខ្យល់ដកដង្ហើមចូល) ផង ជាឧបាយនៃកិរិយាកាន់យកដោយជុំវិញនូវអារម្មណ៍ផង ។

បន្ទាប់មកត្រូវតម្កល់កាយឱ្យត្រង់ល្អ ព្រោះថា ការតម្កល់កាយឱ្យត្រង់ល្អនាំឱ្យស្បែក សាច់ សរសៃមិនទ្រោមចុះ, វេទនាមានការចុកចាប់ជាដើមដែលកើតឡើងអំពីស្បែក សាច់ សរសៃទ្រោមចុះសង្កត់គ្នានោះ ក៏មិនកើតឡើង, កាលបើវេទនាមិនកើតឡើងដូច្នេះ ចិត្តក៏មានអារម្មណ៍មូលតែមួយល្អ កម្មដ្ឋានមិនធ្លាក់ចុះ ក៏ចូលដល់នូវសេចក្តីចម្រើនទូលំទូលាយល្អ ។ បន្ទាប់មកត្រូវតម្កល់សតិ គឺស្មារតីឱ្យមានមុខឆ្ពោះទៅរកព្រះអាទាបានស្សតិកម្មដ្ឋាន ដែលខ្លួនត្រូវចម្រើនតទៅ ។ ត្រង់វិធីនេះជាកិច្ចសំខាន់បំផុត ព្រោះថាការចម្រើនកម្មដ្ឋានបើយោគាវចរមានចិត្តរាយមាយអណ្តែតអណ្តូងនោះក៏ចម្រើនមិនបានសម្រេច ព្រោះហេតុនោះ មុននឹងប្រារព្ធដើម្បីនឹករកខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដកដង្ហើមចូលយោគាវចរត្រូវប្រមូលចិត្តឱ្យមូល ដកចិត្តចេញអំពីអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ហើយតម្កល់ស្មារតីឱ្យនឹងមាំល្អ ឯវិធីដកចិត្តចេញអំពីអារម្មណ៍ផ្សេងៗនោះ មានរបៀបដូចតទៅ :

ការប្រមូលចិត្តឱ្យមានអារម្មណ៍មូលតែមួយ

បុគ្គលអ្នកចម្រើនកម្មដ្ឋាន គប្បីធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវហេតុទាំង ៥ ប្រការដូចតទៅ :

ហេតុ ៥ ប្រការ គឺ

១- រេចញចាកអកុសលវិតក្កៈ ប្រកបដោយឆន្ទៈ លោភៈ ទោសៈ មោហៈ ខ្លះដោយហេតុដទៃជាកុសលវិតក្កៈ ។

២-រេចញចាកអកុសលវិតក្កៈ ដោយកំណត់ឃើញទោសនៃអកុសលវិតក្កៈនោះ ។

៣-រចេញចាកអកុសលវិតក្កៈ ដោយការមិនរលឹក និងមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ក្នុងអារម្មណ៍ដែលនាំឱ្យកើតអកុសលវិតក្កៈនោះ ។

៤-រចេញចាកអកុសលវិតក្កៈ ដោយធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវវិតក្កសង្ខារសណ្ឋាន គឺហេតុជាទីតាំងនៃវិតក្កៈទាំងនោះ ។

៥-រចេញចាកអកុសលវិតក្កៈ ដោយយកអណ្តាតទល់នឹងពិដានខាងលើហើយខាំធ្មេញ ដាក់ចិត្តក្នុងទ្រូងអត់ដង្ហើមសង្កត់សង្កិនផ្តាច់ដោយនូវអកុសលចិត្តដោយកុសលចិត្ត ។

វិធីទី៥នេះ ជាកិច្ចឧក្រិដ្ឋក្នុងការប្រមូលចិត្តឱ្យមូល ការធ្វើតាមរបៀបអត់ដង្ហើមនោះ មិនមែនធ្វើរាប់ម៉ោងឱ្យទាល់តែថប់ខ្យល់ ដកដង្ហើមមិនរួចដល់ដាច់ខ្យល់ស្លាប់ ឬប្រកាច់នោះទេ ។ វិធីនេះគ្រាន់តែជារបៀបប្រមូលចិត្តឱ្យមូលមួយរំពេច ឬមួយខណៈ១ ឱ្យចិត្តមូលក្នុងអារម្មណ៍តែមួយប៉ុណ្ណោះ ព្រោះថាអកុសលវិតក្កៈ ដែលចេះតែចម្រើនឡើងរឿយ១មក តែមានកាយសង្ខារ គឺខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដកដង្ហើមចូល កាលបើទប់ចិត្តក្នុងទ្រូងបិទខ្យល់លែងឱ្យមានការប្រព្រឹត្តឡើងចុះទៅ អកុសលវិតក្កៈ ក៏រលត់ភ្លាមមួយរំពេច ។

បន្ទាប់មក កាលបើចិត្តមូលក្នុងទ្រូងល្អហើយ យោគាវចរត្រូវមានស្មារតីរលឹកនូវខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដកដង្ហើមចូលតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ក្នុងន័យនេះសូមយល់ចុះថា អារម្មណ៍តែមួយចិត្តតែមួយ ដែលកំពុងប្រាកដក្នុងបច្ចុប្បន្ន.

អារម្មណ៍តែមួយ គឺខ្យល់ដកដង្ហើមចេញនិងខ្យល់ដកដង្ហើមចូល ចិត្តតែមួយគឺចិត្តរលឹកនូវខ្យល់ដកដង្ហើមចេញនិងខ្យល់ដកដង្ហើមចូលតែម៉្យាង ដែលកំពុងប្រាកដក្នុងបច្ចុប្បន្ន គឺខ្យល់ក្តី ចិត្តក្តី ដែលកំពុងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខណៈដែលកំពុងផ្គត់ផ្គងចម្រើននោះឯង មិនបានកំណត់យកអារម្មណ៍ និងចិត្តក្នុងអតីតៈ ឬអនាគតណាមួយឡើយ ។

យោគាវចរ គប្បីជាអ្នកមានចិត្តស្ថិតនៅខាងក្នុងទ្រូងតាំងនៅមាំល្អហើយអកុសលធម៌មិនអាចគ្របសង្កត់ចិត្តបាន កាលបើចិត្តតាំងនៅល្អយ៉ាងនេះហើយក៏គប្បីបញ្ជូនស្មារតីរលឹកតាមដានខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដកដង្ហើមចូលតែម៉្យាងតទៅ ។

ត្រកូលនៃខ្យល់

ខ្យល់មាន ៤ ត្រកូលគឺ

១- ទីឃំ វា អស្សសន្តោ ទីឃំ អស្សសាមីតិ បជានាតិ ភិក្ខុកាលដកដង្ហើមចេញវែង ក៏ដឹងច្បាស់ថាអាត្មាអញដកដង្ហើមចេញវែង ។

ទីឃំ វា បស្សសន្តោ ទីឃំ បស្សសាមីតិ បជានាតិ ភិក្ខុកាលដកដង្ហើមចូលវែង ក៏ដឹងច្បាស់ថាអាត្មាអញដកដង្ហើមចូលវែង ។

២-រស្សំ វា អស្សសន្តោ រស្សំ អស្សសាមីតិ បជានាតិ ភិក្ខុកាលដកដង្ហើមចេញខ្លី ក៏ដឹងច្បាស់ថាអាត្មាអញដកដង្ហើមចេញខ្លី ។

រស្សំ វា បស្សសន្តោ រស្សំ បស្សសាមីតិ បជានាតិ ភិក្ខុកាលដកដង្ហើមចូលខ្លី ក៏ដឹងច្បាស់ថាអាត្មាអញដកដង្ហើមចូលខ្លី ។

៣-សព្វកាយប្បដិសំវេទី អស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ ភិក្ខុសិក្សាថា អាត្មាអញនឹងកំណត់ដឹងច្បាស់នូវកាយ គឺខ្យល់ចេញទាំងពួង ហើយដកដង្ហើមចេញ ។

សព្វកាយប្បដិសំវេទី បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ ភិក្ខុសិក្សាថា អាត្មាអញនឹងកំណត់ដឹងច្បាស់នូវកាយគឺខ្យល់ចូលទាំងពួងហើយដកដង្ហើមចូល ។

៤-បស្សម្ភយំ កាយសង្ខារំ អស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ (ភិក្ខុសិក្សា ថាអាត្មាអញនឹងរំងាប់នូវកាយសង្ខារ[៨០] ដកដង្ហើមចេញ ។

បស្សម្ភយំ កាយសង្ខារំ អស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ (ភិក្ខុសិក្សាថា អាត្មាអញនឹងរំងាប់នូវកាយសង្ខារដកដង្ហើមចូល ។

សេចក្តីបំភ្លឺអំពីកិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងខ្យល់ ៤ត្រកូល

យោគាវចរ កាលបើតម្កល់ចិត្តក្នុងទ្រូងនឹងល្អហើយ បន្ទាប់មកត្រូវដកដង្ហើមចេញវែង ដកដង្ហើមចូលវែងរឿយៗ ទន្ទឹមនឹងការដកដង្ហើមចេញវែងចូលវែងនោះត្រូវមានស្មារតីរលឹក និង ញាណ ដឹងនូវខ្យល់ដកដង្ហើមចេញវែងចូលវែងដែលកំពុងប្រព្រឹត្តឡើងចុះនោះផង ។ ការចម្រើនដោយការរលឹក និង

[៨០] កាយសង្ខារ គឺអស្សាសបស្សាសៈ ។

ដឹងនូវខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ-ចូលវែង គឺយោគាវចរចេះតែចម្រើនទៅ សេពទៅ. ធ្វើទៅ. ធ្វើឱ្យច្រើនរឿយៗទៅ. ក្នុងពេលចម្រើនបើសិនសតិ និងញាណរលត់ គេចចេញពីខ្យល់ចេញ-ចូល គប្បីទាញទប់ចិត្តឱ្យមានសតិ និងញាណកំណត់ដឹងនូវខ្យល់ចេញ-ចូលវិញ។ មុនដំបូងការហាត់សតិ និងញាណកំណត់ដឹងនូវខ្យល់ចេញ-ចូល យោគាវចរអ្នកសិក្សាថ្មីៗ នៅមានរលត់សតិ និងញាណក្នុងកាលខ្លះ មិនរលត់ក្នុងកាលខ្លះជាធម្មតា តែដល់យោគាវចរព្យាយាមហាត់រឿក ហាត់ដឹងនូវខ្យល់ចេញ-ចូលរឿយៗទៅសតិ និងញាណ ក៏ដល់នូវការចាស់ក្លាបន្តិចម្តងៗ រហូតដល់សតិ និងញាណលែងរលត់សោះ អាចកំណត់ដឹងនូវខ្យល់ដកដង្ហើមចេញវែង-ចូលវែង បានគ្រប់វារៈប្រព្រឹត្តឡើងចុះជាប្រក្រតីបាន។ កាលបើខ្យល់ដកដង្ហើមចេញវែង-ចូលវែង ប្រព្រឹត្តទៅបានស្រួលជាប្រក្រតីជាអារម្មណ៍របស់សតិ និងញាណ បន្ទាប់ក្រោយមកខ្យល់នោះក៏ធ្លាក់ចុះមកមានភាពខ្លីប្រព្រឹត្តឡើងចុះ កាលបើខ្យល់ដកដង្ហើមចេញខ្លី-ចូលខ្លីកើតឡើងហើយ យោគាវចរត្រូវមានស្មារតីនិងញាណកំណត់ដឹងនូវខ្យល់ដកដង្ហើមចេញខ្លី-ចូលខ្លី ឈប់គិតអំពីខ្យល់ដកដង្ហើមចេញវែង-ចូលវែង។

កាលបើយោគាវចរមានសតិ និងញាណ កំពុងតែកំណត់ដឹងខ្យល់ដកដង្ហើមចេញខ្លី-ចូលខ្លី ក្នុងពេលនោះ សភាពនៃខ្យល់ក៏កើតឡើងយ៉ាងសម្បើមប្រព្រឹត្តទៅក្នុងករជកាយ ពួកខ្យល់ខ្លះប្រព្រឹត្តឡើងទៅលើខ្លះ ប្រព្រឹត្តចុះក្រោមខ្លះប្រព្រឹត្តកាត់ទទឹងកាយ. ខ្លះមានសភាពជាដុំសិកសៀតណែនក្នុងកាយ ខ្លះ

រាយបែកផ្សាយទៅពេញកាយ បណ្តាលឱ្យរសេបរសីប តឹងមុខមាត់ ណែនខ្លួន ដៃ ជើង ពោះ ទ្រូង ក ក្បាលជាដើម ពួកខ្យល់ទាំងនេះមានសភាពគ្រោតគ្រាត ជាពួកខ្យល់ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយមិនទៀងទាត់សោះឡើយ កាលបើខ្យល់មានសភាពគ្រោតគ្រាតកើតឡើងហើយ តែងតាក់តែងទុក្ខវេទនាឱ្យកើតឡើង កាលបើទុក្ខវេទនានេះកើតឡើងហើយ ក្នុងខណៈនោះយោគាវចរអង្គខ្លះត្អូញត្អែរអំពីរឿងលំបាកតាមផ្លូវកាយខ្លះ ភ័យតក់ស្លុតខ្លាចស្លាប់រហូតដល់ឈប់ចម្រើននូវធម៌ក៏មាន។ ក្នុងបញ្ហាដែលយោគាវចរដល់នូវភាពជាអ្នកសោយនូវទុក្ខវេទនាយ៉ាងខ្លាំង ឬ ល្មម ឬថាបន្តិច ជាអ្នកតក់ស្លុតរន្ធត់ខ្លាចរអាចិត្តរហូតដល់លះបង់កម្មដ្ឋានឈប់ចម្រើនព្រោះតែសេចក្តីអាល័យក្នុងជីវិតនោះក៏មកតែអំពីធ្វើទុកក្នុងចិត្តមិនត្រូវទំនងតាមឧបាយនៃបញ្ហាមែនពិត។

សេចក្តីពិតថា : ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ២ មានសេចក្តីថា កាលបើយោគាវចរមានសតិនិងញាណកំណត់នូវខ្យល់ដកដង្ហើមចេញនិងចូលទៅ កាលបើមានសភាពខ្យល់គ្រោតគ្រាតកើតឡើងក្នុងករជកាយយ៉ាងច្រើន យោគាវចរមិនត្រូវមានចិត្តទៅជាប់ជំពាក់ក្នុងខ្យល់ទាំងអស់នោះឡើយ ត្រូវតែមានសតិនិងញាណកំណត់ដឹងខាងដើម កណ្តាល និងខាងចុងនៃកាយ គឺខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈឱ្យពិតប្រាកដ ហើយដកដង្ហើមចេញ-ចូលតែម្យ៉ាងបានហើយ. កាលបើយោគាវចរប្រតិបត្តិយ៉ាងនេះមិនយូរប៉ុន្មាន ពួកខ្យល់ដ៏គ្រោតគ្រាតដែលកើតហើយក្នុងករជកាយទាំងនោះក៏បាត់ទៅក៏ស្ងប់ទៅដោយពិត។

ខាងដើម កណ្ដាល ខាងចុងនៃខ្យល់អស្សាសៈ គឺខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ ត្រង់ផ្ចិតជាខាងដើម បេះដូងជាកណ្ដាល ចុងច្រមុះជាខាងចុង ។

ខាងដើម កណ្ដាល ខាងចុងនៃខ្យល់បស្សាសៈខ្យល់ដង្ហើមចូល ត្រង់ចុងច្រមុះជាខាងដើមនៃខ្យល់ បេះដូងជាកណ្ដាលនៃខ្យល់ ផ្ចិតជាខាងចុងនៃខ្យល់ ។

បញ្ជាក់ន័យថែមទៀតថា : កាលបើខ្យល់គ្រោតគ្រាតកើតឡើងពាសពេញក្នុងករជកាយ ត្រូវយោគាវចរតម្កល់ស្មារតី និងញាណត្រង់ចំណុចពាមាននាខាងដើមនៃខ្យល់ជាដើម ឱ្យស្មើល្អ ហើយដកដង្ហើម ចេញ-ចូល មិនយូរប៉ុន្មានកងខ្យល់គ្រោតគ្រាត ក៏ស្ងប់រលត់បាត់ទៅ ។

កាលបើខ្យល់គ្រោតគ្រាតក្នុងករជកាយទាំងអស់ស្ងប់រម្ងាប់រលត់បាត់ទៅហើយ កាលបើពិនិត្យមើលខ្យល់ក្នុងករជកាយទាំងអស់នឹងឃើញថា : ខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈមានសភាពល្អិត១ ស្តើង១ ប្រព្រឹត្តឡើងចុះ, ឲន្ទិមនឹងខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈល្អិតប្រព្រឹត្តឡើងចុះនោះ ភាពត្រជាក់ស្រួលក៏ផ្សាយចេញ *ទៅក្នុងករជកាយបន្តិចម្តង១ រហូតដល់ពេញករជកាយទាំងមូលមានសភាព* ត្រជាក់ទាំងអស់កាលបើភាពត្រជាក់ផ្សាយទៅពេញស៊ប់ក្នុងករជកាយយ៉ាងនេះ សុខវេទនាក៏កើតឡើង ក្នុងខណៈដែលសុខវេទនាកើតឡើង យោគាវចរខ្លះក៏ដល់នូវសេចក្តីរីករាយ ស្រស់ស្រាយសប្បាយចិត្ត រហូតដល់សរសើរប្រាប់ដល់សព្រហ្មចារីដែលនៅប្រតិបត្តិធម៌ជាមួយគ្នា ហើយក៏ជាប់ចិត្តក្នុងសុខវេទនានោះ ។ ក្នុងបញ្ហាកាលដែលសុខវេទនាកើតឡើងហើយ យោគាវចរបែរជាសរសើរ ហើយជាប់ចិត្តក្នុងសុខវេទនានោះមកតែអំពីការធ្វើទុកក្នុងចិត្តមិនត្រូវតាមឧបាយនៃបញ្ញាមែនពិត ។

ក្នុងសេចក្តីប្រតិបត្តិនេះ កាលបើសុខវេទនាកើតឡើងហើយ ព្រោះការត្រជាក់ស្រួលកើតឡើងក្នុងករជកាយ យោគាវចរមិនត្រូវជាប់ចិត្តរីករាយក្នុងសុខវេទនានោះទេ គប្បីខំប្រឹងកំណត់នូវក្រុមខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈដ៏ល្អិតនោះរឿយៗបន្តទៅទៀត ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈ ដ៏ល្អិតដែលជាអារម្មណ៍របស់សតិនិងញាណនោះ ដែលយោគាវចរមានសតិនិងញាណកំណត់ដឹង, ចម្រើន, សេព, ធ្វើឱ្យច្រើន ហើយកាន់តែល្អិតទៅៗ ហ្មត់ទៅៗ រហូតដល់ល្អិតក្រៃពេក មិនដល់នូវការប្រព្រឹត្តឡើងចុះបានមែនពិត ។ កាលបើព្រះយោគីបានចម្រើននូវខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈ តាមលំដាប់នៃត្រកូលខ្យល់ទាំង ៤ បានល្អហើយ ត្រូវចម្រើននូវកម្មដ្ឋាននោះ ឱ្យបានស្ទាត់ជំនាញគ្រប់ឥរិយាបថទាំង ៤ គឺ ដេក ដើរ ឈរ អង្គុយ ថែមទៀត ដើម្បីធ្វើឱ្យស្ទាត់ជំនាញល្អ ។

ក្នុងខណៈដែលព្រះយោគីតាមដានខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈល្អិតនោះរឿយៗនៅ ខ្យល់ល្អិតនោះក៏ដល់នូវការរលត់ទៅ សូន្យទៅ អស់ទៅម្តងៗ ហើយកើតឡើងវិញញឹកញាប់ៗ, ចិត្តក្នុងខណៈនេះ ក៏ដល់នូវភាពនឹងល្អ ហៅថាសមាធិចិត្តដោយពិត មានអារម្មណ៍តែមួយ ។ រីឯសភាពនៃចិត្តក្នុងខណៈដែលមានខ្យល់ល្អិតៗជាអារម្មណ៍ ឬមានខ្យល់អស់សូន្យតាមខណៈៗជាអារម្មណ៍ ពេលខ្លះប្រកបដោយសោមនស្សវេទនា ព្រោះមានសេចក្តីសុខកើតឡើង ពេលខ្លះប្រកបដោយឧបេក្ខាវេទនា ជាចិត្តមានសភាពស្មើៗ កណ្តាលៗ ប្រព្រឹត្តទៅព្រងើយកន្តើយ ព្រោះរលត់នូវសុខវេទនា, ទុក្ខវេទនា សោមនស្សវេទនា, ទោមនស្សវេទនា, តែចិត្តប្រកបដោយឧបេក្ខាវេទនាដែលកើតឡើងនោះ មុខដំបូងជាចិត្តទន់ស្រាលជាបរិវត្តចិត្តកើតឡើង ១ ខណៈៗផ្សាយទៅហើយរលត់ទៅវិញ ។

ការកសាងឧបេក្ខាចិត្តឱ្យរឹងមាំ

យោគាវចរដែលបានចម្រើនអានាបានស្សតិ សមាធិបានសម្រេចនូវចិត្ត មានសភាពជាឧបេក្ខា ត្រូវហាត់បង្វឹកធ្វើចិត្តជាឧបេក្ខាឱ្យបានចាស់ក្លារឹងមាំ ដោយវសីទាំង ៥ ។

វសី ការស្ទាត់ជំនាញ ៥ យ៉ាងគឺ

១-អាវជ្ជនវសី ស្ទាត់ក្នុងការនឹករកអង្គឈាន

២-សមាបជ្ជនវសី ស្ទាត់ក្នុងការចូលកាន់អង្គឈាន

៣-អធិដ្ឋានវសី ស្ទាត់ក្នុងការតម្កល់ទុកអង្គឈាន

៤-វុដ្ឋានវសី ស្ទាត់ក្នុងការចេញចាកអង្គឈាន

៥-បច្ចវេក្ខណៈវសី ស្ទាត់ក្នុងការពិចារណាលះបង់អង្គឈាន ។

ឯវិធីហាត់បង្វឹកចិត្តឱ្យបានជាឧបេក្ខាបានឆាប់រហ័សទាន់ចិត្តនោះ គឺ យោគាវចរត្រូវប្រតិបត្តិចម្រើនព្រះអានាបានស្សតិកម្មដ្ឋាន តាមលំដាប់ខ្យល់៤ ត្រកូលនោះឯង គ្រប់ឥរិយាបថទាំង ៤ចម្រើនរឿយៗ សេពរឿយៗ ធ្វើឱ្យច្រើន ទៅ យូរៗទៅយោគាវចរនោះ នឹងបាននូវចិត្តជាឧបេក្ខាបានឆាប់រហ័សទាន់ចិត្ត យ៉ាងពិតប្រាកដ ។

ឧបេក្ខាចិត្ត ដែលស្ទាត់ជំនាញ តែងបានក្នុងខណៈចិត្តទី ៤ ឬ ទី ៥ បើជា ខិប្បាភិញ្ញាបុគ្គល (បុគ្គលអ្នកត្រាស់ឆាប់) ឧបេក្ខាបានក្នុងខណៈចិត្តទី ៤ ដូច្នេះ

គឺឧបចារជវន ១ អនុលោមជវន ១ គោត្រភូជវន ១ ឧបេក្ខាជវន ១។ បើជាទន្ធាភិញ្ញាបុគ្គល (បុគ្គលអ្នកត្រាស់ដឹងយឺត) ឧបេក្ខាបានក្នុងខណៈចិត្តទី ៥ គឺបរិកម្មជវន ១ ឧបចារជវន ១ អនុលោមជវន ១ គោត្រភូជវន ១ ឧបេក្ខាជវន ១។

សេចក្តីពន្យល់

អំពីការកើតឡើងនៃឧបេក្ខាចិត្ត

យោគីដែលជាទន្ធាភិញ្ញាបុគ្គល កាលចម្រើនអានាបានស្សតិកម្មដ្ឋានរហូតបានឧបេក្ខាចិត្ត មានសភាពនៃចិត្តកើតឡើងដូច្នេះ គឺចិត្តដែលនឹករកខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ-ចូលហើយរលត់ទៅភ្លាមមួយរំពេច ហៅថា **បរិកម្មជវន** ។

សភាពដែលចិត្តស្ទុះទៅ កើតអំពីបរិកម្មស្ងប់ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីបានឧបេក្ខាហើយរលត់ភ្លាមមួយរំពេច ហៅថា **ឧបចារជវន**។

សភាពដែលចិត្តស្ទុះទៅដ៏សមគួរ ដើម្បីបានឧបេក្ខា ហើយរលត់ភ្លាមមួយរំពេចហៅថា **អនុលោមជវន** ។

សភាពនៃចិត្តដែលគ្របសង្កត់នូវចិត្តដទៃទៀត ហើយញុំាងឧបេក្ខាឱ្យកើតឡើង ហើយរលត់ទៅវិញភ្លាមមួយខណៈ ហៅថា **គោត្រភូជវន**។

ឧបេក្ខាជវន ចិត្តដែលសោយអារម្មណ៍ស្មើៗ កណ្តាលព្រងើយកន្តើយ ។

រីឯដំណើរនៃឧបេក្ខាចិត្តរបស់ខិប្បាភិញ្ញាបុគ្គល យោគីគប្បីជ្រាបតាមសេចក្តីដែលបានពោលមកនេះចុះ សេចក្តីប្លែកនៃចិត្តរបស់ខិប្បាភិញ្ញាបុគ្គលគ្រាន់

តែគ្មានបរិកម្មដទៃទី ប៉ុណ្ណោះ កាលបើយោគីជាអ្នកមានសតិនិងញាណតាមដានខ្យល់ ៤ត្រកូល ដូចបានពោលរួចមកហើយជាអ្នកមានស្មារតីរលឹកនិងដឹងបានគ្រប់វារៈនៃខ្យល់ដែលប្រព្រឹត្តឡើងនិងចុះស្អិតនៅដោយឥរិយាបថ ៤ បានយ៉ាងនេះហើយ ហើយថែមទាំងកំណត់ដឹងរហូតដល់ក្រុមខ្យល់ដែលរលត់និងកើតឡើងវិញដ៏ល្អិតសុខុមក្នុងកាយទៀតផង យោគីនោះនឹងជាអ្នកមានសតិនិងញាណកើតឡើងវិញក្នុងការចម្រើនព្រះកម្មដ្ឋានដោយពិតប្រាកដ ព្រោះថាយោគីនោះជាអ្នកអាចកំណត់ដឹងនូវកាលទាំង ៣ បានគឺកាលប្រារព្ធនិងចម្រើនកម្មដ្ឋាន ១ កាលកំពុងចម្រើននូវកម្មដ្ឋាន១ កាលដែលចេញចាកកម្មដ្ឋាន ១។ កាលបន្ទាប់អំពីការចម្រើននូវអានាបានស្សតិកម្មដ្ឋានមកបើយោគីមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីចម្រើននូវកម្មដ្ឋានដទៃទៀតនោះក៏គប្បីគោរពប្រតិបត្តិទៅតាមអត្ថន័យពិតក្នុងកម្មដ្ឋានទាំងនោះ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគ និងព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ លោកបានសំដែងទុកមកហើយដោយប្រពៃ។

ការលើកឡើងនូវបញ្ហា និងការបកស្រាយចំពោះព្រះកម្មដ្ឋានទាំងប៉ុណ្ណោះដើម្បីគ្រាន់តែជាគ្រឿងជួយផ្តល់ដល់សតិប្រាជ្ញា នៃសាធុជនទាំងឡាយអ្នកមានសេចក្តីប្រាថ្នាប្រតិបត្តិក្នុងការរំដោះខ្លួនឱ្យផុតចាកសំសារៈទុក្ខប៉ុណ្ណោះឯង។

បន្ទាប់អំពីនេះទៅនឹងពោលអំពីកិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងកម្មដ្ឋានដទៃបន្តទៅទៀត។

មរណានុស្សតិ

កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្រមានប្រាថ្នា ដើម្បីចម្រើននូវមរណានុស្សតិកម្មដ្ឋាន គប្បីចូលទៅកាន់ទីដែលស្ងាត់ចាកអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ហើយធ្វើទុកក្នុងចិត្ត

ដោយឧបាយថា **មរណំ ភវិស្សតិ ជីវិតិន្ទ្រិយំ ឧបច្ឆិជ្ជិស្សតិ** សេចក្តីស្លាប់គង់តែនឹងមាន ជីវិតិន្ទ្រិយមុខជានឹងដាច់បង់ទៅ "ឬថា" **មរណំ មរណំ** សេចក្តីស្លាប់ៗដូចនេះក៏បាន។

បើធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយឧបាយយ៉ាងនេះហើយ នីវរណធម៌ទាំង ៥ មិនទាន់ទ្រោមចុះ ស្មារតីមិនទាន់តាំងនៅ កម្មដ្ឋានមិនទាន់ដល់នូវឧបចារៈ ត្រូវឱ្យរលឹកដល់សេចក្តីស្លាប់ ដោយអាការ ៨យ៉ាងតទៅទៀត។

អាការ ៨ យ៉ាងគឺ

១-វធកបច្ចុបដ្ឋានតោ ត្រូវរលឹកថា "សេចក្តីស្លាប់តាំងឡើងប្រាកដ ដូចជាសត្រូវកាន់ដាវភ្ជង់ដាក់លើក"។

២-សម្បត្តិវិបត្តិតោ ត្រូវរលឹកថា "ធម្មតាសម្បត្តិក្នុងលោកសុទ្ធតែកន្លងនូវវិបត្តិពុំបាន"។

៣-ឧបសំហរណតោ ត្រូវរលឹកដល់ "សេចក្តីស្លាប់របស់ខ្លួន ប្រៀបដោយសេចក្តីស្លាប់របស់អ្នកដទៃ"។

៤-កាយពហុសាធារណតោ ត្រូវរលឹកថា "កាយនេះ ទូទៅដល់អន្តរាយច្រើនប្រការ មានត្រកូលនៃសត្វដង្កូវ ៨០ ជាដើម"។

៥-អាយុទុព្វលតោ ត្រូវរលឹកថា "អាយុនេះមានកម្លាំងថយពន់ពេក ព្រោះថាជីវិតរបស់សត្វទាំងឡាយជាប់ទៅដោយខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈជាដើម"។

៦-អនិមិត្តតោ ត្រូវរលឹកថា "សេចក្តីស្លាប់មិនមានកំណត់ព្រោះថាជីវិតជាដើមរបស់សត្វទាំងឡាយរកកំណត់មិនបាន"[៨១]។

៧-អទ្ធានបរិច្ឆេទតោ ត្រូវរលឹកថា "ជីវិតរបស់មនុស្សក្នុងកាលឥឡូវនេះកំណត់យ៉ាងយូរបំផុតត្រឹម១រយឆ្នាំ[៨២] បើលើសក៏បន្តិចបន្តួច"។

៨-ខណបរិត្តតោ ត្រូវរឭកថា "ជីវិតក្ខណរបស់សត្វទាំងឡាយបើពោលតាមបរមត្ថតូចពេកណាស់ ប្រព្រឹត្តទៅបានតែត្រឹម ១ខណៈចិត្តប៉ុណ្ណោះឯង"។

បណ្តាអាការទាំង ៨យ៉ាងនេះ ត្រង់អាការទី ៣ ដែលថាត្រូវរលឹកដល់សេចក្តីស្លាប់របស់ខ្លួន ប្រៀបដោយសេចក្តីស្លាប់របស់អ្នកដទៃនោះ ត្រូវប្រៀបដោយសេចក្តីស្លាប់របស់បុគ្គល ៧ ពួកគឺ

១-យសមហត្តតោ ប្រៀបដោយសេចក្តីស្លាប់របស់បុគ្គលមានយសបរិវារច្រើន មានស្តេច មហាសម្មតិរាជ និងស្តេច មន្ធាតុជាដើម។

២-បុញ្ញមហត្តតោ ប្រៀបដោយសេចក្តីស្លាប់របស់បុគ្គលដែលមានបុណ្យច្រើន មានជោតិកសេដ្ឋី និង ជដិលសេដ្ឋីជាដើម។

---

[៨១] ធម៌ដែលកំណត់មិនបានក្នុងជីវលោកមាន ៥យ៉ាងគឺៈ ជីវិតៈ ១.ព្យាធិ១ កាលៈ ១ ទេហនិក្ខេបនៈ ១ គតិ ១។

[៨២] កំណត់នេះតាមជំនាន់ដើម។

៣-ថាមមហគ្គតោ ប្រៀបដោយសេចក្ដីស្លាប់របស់បុគ្គលដែលមានកម្លាំងច្រើន មានស្ដេចវាសុទេវ និងស្ដេចពលទេវជាដើម ។

៤-ឥទ្ធិមហគ្គតោ ប្រៀបដោយសេចក្ដីស្លាប់របស់បុគ្គលដែលមានឫទ្ធិច្រើន ដូចព្រះមោគ្គលានត្ថេរ ។

៥-បញ្ញាមហគ្គតោ ប្រៀបដោយសេចក្ដីស្លាប់របស់បុគ្គលដែលមានប្រាជ្ញាច្រើន ដូចព្រះសារីបុត្តត្ថេរ ។

៦-បច្ចេកពុទ្ធតោ ប្រៀបដោយបរិនិព្វានរបស់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ។

៧-សម្មាសម្ពុទ្ធតោ ប្រៀបដោយបរិនិព្វានរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ។

បុច្ឆា ត្រូវប្រៀបធៀបដូចម្ដេចសេចក្ដីស្លាប់របស់បុគ្គលទាំង៧ ពួកនេះ?

វិស្សជ្ជនា ត្រូវប្រៀបថា : "អម្បាលដូចបុគ្គលដែលថ្កើងថ្កានដល់ម្ល៉េះគង់កន្លងមិនផុតអំពីសេចក្ដីស្លាប់ទៅបាន ចំណង់បើអាត្មាអញជាបុគ្គលថោកថយ ដល់ម្ល៉េះ ដូចម្ដេចនឹងកន្លងឱ្យផុតអំពីសេចក្ដីស្លាប់ទៅបាន" ។

កាលបើព្រះយោគីរឭកដល់សេចក្ដីស្លាប់ដោយអាការទាំង៨យ៉ាងដែលធ្វើទុកក្នុងចិត្តរឿយៗ ចិត្តក៏សេពនូវភាវនាដោយច្រើន ស្មារតីក៏តម្កល់នៅ មានសេចក្ដីស្លាប់ជាអារម្មណ៍ នីវរណធម៌ក៏ទ្រោមចុះ អង្គឈានទាំង ៥ គឺ វិតក្ក, វិចារៈ ១, បីតិ ១, សុខៈ ១, ឯកគ្គតា ១ ក៏កើតឡើងប្រាកដ, តែក្នុងមរណានុស្សតិកម្មដ្ឋាននេះមានអំណាចឱ្យសម្រេចបានតែត្រឹមឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ មិនអាចឱ្យសម្រេចដល់អប្បនាឈានបានឡើយ, សេចក្ដីស្លាប់ជាសភាវធម៌ផង ព្រោះភាពនៃសេចក្ដី ស្លាប់ជាធម្មជាតិគឺបុគ្គលគប្បីសង្វេគផង ទើបកម្មដ្ឋាននេះលោកហៅថា "**មរណស្សតិ**" ព្រោះកើតឡើងដោយកម្លាំងមរណស្សតិ ។

អានិសង្សនៃមរណស្សតិ

យោគីដែលមានមរណស្សតិប្រកបរឿយៗ ហើយនិងជាអ្នកមិនប្រមាទ រមែងបានចំពោះនូវសេចក្ដីមិនត្រេកអរក្នុងភពទាំងអស់. លះបង់នូវសេចក្ដីប្រាថ្នាក្នុងជីវិត. ជាអ្នកតិះដៀលជាប្រក្រតីចំពោះអំពើបាប. ច្រើនដោយការមិនសន្សំទុក្ខ និងមិនមានសេចក្ដីត្រេកអរក្នុងបរិក្ខារទាំងឡាយ. ជាអ្នកមានអនិច្ចសញ្ញា. ទុក្ខសញ្ញា. អនត្តសញ្ញាសន្សំហើយ ។ ម្យ៉ាងទៀតយោគីនោះ ក្នុងពេលស្លាប់ជាបុគ្គលមិនមានភ័យ មិនវង្វេង ធ្វើមរណកាលទៅ ប្រសិនបើមិនទាន់បានត្រាស់ដឹងនូវអមតធម៌ក្នុងបច្ចុប្បន្នទេ បន្ទាប់អំពីបែកធ្លាយនូវកាយនិងមានសុគតិប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខ ព្រោះហេតុនោះទើបលោកចងគាថាទុកមកថា :

តស្មា ហវេ អប្បមាទំ កយិរាថ សុមេធសោ ឯវំ មហានុភាវាយ មរណស្សតិយា សទា ។

បានសេចក្ដីថា : ព្រោះហេតុនោះ យោគីអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អ គប្បីធ្វើនូវសេចក្ដីមិនប្រមាទតែម្យ៉ាងក្នុងមរណស្សតិ ដែលមានអានុភាពធំយ៉ាងនេះឱ្យបានសព្វកាល ។

ឧបសមានុស្សតិ

កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្រមានប្រាជ្ញា ដើម្បីចម្រើននូវឧបសមានុ-ស្សតិកម្មដ្ឋាន គប្បីចូលទៅកាន់ទីស្ងាត់ចាកអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ហើយរលឹកដល់គុណរបស់ព្រះនិព្វានដែលជាគ្រឿងរម្ងាប់បង់នូវសំសារទុក្ខទាំងពួង តាមលំអានព្រះ

បាលីដូចនេះជាដើមថា ' **យាវតា ភិក្ខវេ ធម្មា សង្ខតា វា អសង្ខតា វា វិរាគោ តេសំ ធម្មានំ អគ្គមក្ខាយតិ** ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំងប៉ុន្មានទោះជាសង្ខតក្តី ជាអសង្ខតក្តី មានតែវិរាគធម៌គឺព្រះនិព្វានឯង ប្រាកដប្រសើរដោយវិសេសជាងធម៌ទាំងឡាយនោះ **យទិទំ មទនិម្មទនោ បិបាសវិនយោ អាលយសមុគ្ឃាតោ វដ្ដុបច្ឆេទោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្វានំ** វិរាគធម៌នេះ ជាគ្រឿងញុាំញីនូវសេចក្តីស្រវឹង ជាគ្រឿងបណ្តេញនូវសេចក្តីស្រេកឃ្លានក្នុងកាមជាគ្រឿងដកនូវសេចក្តីអាល័យក្នុងកាមគុណ ជាគ្រឿងកាត់បង់តេភូមិកវដ្ត ជាគ្រឿងអស់ទៅនៃតណ្ហា ជាគ្រឿងលាចាកតណ្ហា ជាទីរលត់ទៅនៃតណ្ហាចេញរួចស្រឡះ ហើយចាកព្រៃស្បាតគឺតណ្ហា ។

ដោយអំណាចនៃយោគីនឹករលឹករឿយៗ នូវគុណនៃព្រះនិព្វាន តាមន័យដែលពោលមកយ៉ាងនេះ គុណវិសេសទាំងឡាយ មានចិត្តចាកស្ងប់កិលេសមានរាគៈជាដើម កើតឡើងតាមលំដាប់រហូតដល់អង្គនៃឧបចារជ្ឈានក៏មានសភាពកើតឡើងដូចក្នុងពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋាន ដូចបានពោលខាងដើមរួចហើយដែរ ។

កម្មដ្ឋាននេះ មានអានុភាពឱ្យសម្រេចត្រឹមឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ មិនអាចនឹងឱ្យដល់អប្បនាឈានបានឡើយ ព្រោះឧបសមគុណជាគម្ភីរភាពយោគីមិនអាចរឭកឱ្យសព្វគ្រប់បាន ។

កម្មដ្ឋាននេះ ឈ្មោះថា **"ឧបសមានុស្សតិ"** ព្រោះកើតឡើងដោយអំណាចនៃកិរិយារឭកនូវឧបសមគុណ ។

កម្មដ្ឋាននេះ ដែលយោគីចម្រើនទៅឱ្យបានសម្រេចនូវគុណពេញលេញល្អ រមែងសម្រេចដល់ព្រះអរិយបុគ្គលតែម្យ៉ាង ។ រីឯអនុស្សតិ ៦ខាងដើម មានពុទ្ធានុស្សតិ ១. ធម្មានុស្សតិ ១. សង្ឃានុស្សតិ ១. សីលានុស្សតិ ១. ចាគានុស្សតិ ១. ទេវតានុស្សតិ ១ ក៏មានគុណសម្រេចល្អនៃព្រះកម្មដ្ឋានដូចគ្នានឹងឧបសមានុស្សតិដែរ ។ សូម្បីឧបសមានុស្សតិមានគុណសម្រេចពេញលេញល្អរមែងសម្រេចដល់ព្រះអរិយបុគ្គលតែម្យ៉ាងក៏ដោយ បុថុជ្ជនដែលចូលក្នុងព្រះនិព្វានក៏គប្បីធ្វើទុកក្នុងចិត្តរឿយៗ ព្រោះថាសូម្បីត្រឹមតែអំណាចនៃការស្តាប់ប៉ុណ្ណោះ ក៏ចិត្តរបស់បុថុជ្ជនរមែងជ្រះថ្លាក្នុងព្រះនិព្វានទៅហើយដែរ ។

អានិសង្សនៃឧបសមានុស្សតិ

យោគី ដែលមានឧបសមានុស្សតិប្រកបរឿយៗ ហើយ

-រមែងដេកជាសុខ

-រមែងភ្ញាក់ឡើងពីដេក ក៏ជាសុខ

-មានឥន្ទ្រិយស្ងប់រម្ងាប់ល្អ

-មានចិត្តស្ងប់

-ប្រកបព្រមដោយហិរិ និងឧត្តប្ប

-ជាបុគ្គលប្រកបដោយសេចក្តីជ្រះថ្លានៃមហាជន

-ជាបុគ្គលមានចិត្តលិចចុះក្នុងគុណដ៏ប្រណិត គឺព្រះនិព្វាន

-ជាទីគោរព និងជាទីសរសើរនៃសព្រហ្មចារី

-កាលមិនទាន់ត្រាស់ដឹងនូវឧត្តរធម៌ រមែងមានសុគតិប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខ ។

ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកចងគាថាទុកមកថា :

តស្មា ហវេ អប្បមត្តោ ភាវយេថ វិចក្ខណោ
ឯវំ អនេកានិសំសំ អរិយេ ឧបសមេ សតិំ

បានសេចក្ដីថា : ព្រោះហេតុនោះ អ្នកប្រាជ្ញជាអ្នកមិនមានសេចក្ដីប្រមាទមែនពិត គួរចម្រើននូវសតិក្នុងឧបសមគុណដ៏ប្រសើរដែលមានអានិសង្ស ច្រើនជាអនេកយ៉ាងនេះ ។

អាហារេបដិកូលសញ្ញា

សញ្ញាដែលកើតឡើង ដោយអំណាចកាន់យកនូវអាការជាបដិកូលក្នុង **កពឡិង្ការាហារ**[៨៣] ។

---

[៨៣] អាហារ សព្ទប្រែថា "សភាពដែលនាំមក" ។ អាហារមាន ៤ គឺ កពឡិង្ការាហារ១. ផស្សាហារ១. មនោសញ្ចេតនាហារ ១. វិញ្ញាណាហារ ១។ កពឡិង្ការាហារនាំមកនូវឱជដ្ឋករូប. ផស្សាហារ នាំមកនូវវេទនា ៣. មនោសញ្ចេតនាហារ នាំមកនូវបដិសន្ធិក្នុងភព ៣ .វិញ្ញាណាហារ នាំមកនូវរូបក្នុងបដិសន្ធិខណៈ។ និកន្តិភយ កើតក្នុងកពឡិង្ការាហារ. ឧបគមនភយ កើតក្នុងផស្សាហារ. ឧបបត្តិភយ កើតក្នុងមនោសញ្ចេតនាហារ. បដិសន្ធិភយ កើតក្នុងវិញ្ញាណាហារ។ កពឡិង្ការាហារ ប្រៀបដូចសាច់របស់កូន. ផស្សាហារប្រៀបដូចមេគោឥតស្បែក មនោសញ្ចេតនាហារ ប្រៀបដោយភ្នក់នៃភ្លើង ឯទើកភ្លើង. វិញ្ញាណាហារ ប្រៀបដោយមុខនៃលំពែង ។ (ក្នុងទីនេះ សំដៅយកតែកពឡិង្ការាហារ) ។

ភាពជាបដិកូលដោយអាការ ១០ យ៉ាងគឺ

១–គមនតោ បដិកូលដោយដំណើរដើរ ។

អធិប្បាយថា : គប្បីពិចារណាឱ្យឃើញថា "អាហារនោះ ជាបដិកូលគួរខ្ពើម តាំងតែអំពីចុះចាកទីសេនាសនៈឆ្ពោះទៅកាន់ស្រុកជាទីគោចរ ដើរលុយភក់ភក់ជ្រាំ ជាន់លើវត្ថុមិនស្អាតផ្សេងៗ មានមូត្រ និងករីសជាដើម ។

២–បរិយេសនតោ បដិកូលដោយស្វែងរក ។

អធិប្បាយថា : គប្បីពិចារណាឱ្យឃើញថា "អាហារនោះ ជាបដិកូលគួរខ្ពើម ដោយដើរស្វែងរកតាមត្រកុំកុំករាន សព្វសំយាបផ្ទះអ្នកស្រុក ប្រទះឆ្កែដេញ ខាំ គោក្របីដេញជល់ រុយខៀវហើរមកទុំលើក្បាល ក៏មានមនុស្សខ្លះឱ្យ ខ្លះមិនឱ្យ ខ្លះឱ្យតិច ខ្លះឱ្យច្រើន ខ្លះឱ្យបាយដូម បង្អែមចាស់ ខ្លះធ្វើជាមិនឃើញ ខ្លះពោលពាក្យគ្រគោះបោះបោក ផ្សេងៗជាដើម ។

៣–បរិភោគតោ បដិកូលដោយបរិភោគ ។

អធិប្បាយថា : គប្បីពិចារណាឱ្យឃើញថា " អាហារនោះជាបដិកូលគួរខ្ពើមដោយបរិភោគចាប់កាន់ដោយម្រាមដៃ ញើសក្អែលហូរស្រក់ចូលទៅ ដល់ដាក់មកក្នុងមាត់ ទោះអាហារនោះប៉ុន្មានមុខក្តី ក៏ច្របល់លាយគ្នាទាំងអស់ហើយទំពាលំអិតដោយធ្មេញ ត្រលេវប្រមូលដោយអណ្តាត ផ្សើមដោយទឹកមាត់មានសណ្ឋានដូចជាកំអួតឆ្កែ ប្រឡាក់ប្រឡូកជាប់នៅដោយជើងធ្មេញជាដើមគួរឱ្យខ្ពើមរអើមក្រៃពេក" ។

៤-អាសយតោ បដិកូលដោយទីអាស្រ័យ ។

អធិប្បាយថា : ទីអាស្រ័យ (អាសយ) មាន ៤ គឺ បិត្តាសយទីអាស្រ័យរបស់ប្រមាត់ ១. សេម្ហាសយ ទីអាស្រ័យរបស់ស្លេស្ម ១. បុព្វាសយ ទីអាស្រ័យរបស់ខ្ទុះ ១. លោហិតាសយ ទីអាស្រ័យរបស់ឈាម ១. ក្នុងអាសយទាំង៤ យ៉ាងនេះ ព្រះពុទ្ធ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ និងស្តេចចក្រពត្តិមានមួយៗ. ឯបុគ្គលដែលមានបុណ្យតិច មានប្រាជ្ញាទន់ មានគ្រប់ទាំង ៤. ហេតុនោះ បើបុគ្គលណាដែលមានទីអាស្រ័យរបស់ប្រមាត់ច្រើន អាហារដែលបុគ្គលនោះលេបចូលទៅដូចជាប្រឡាក់ដោយប្រេងស្រគំយ៉ាងខាប់ គួរខ្ពើមក្រៃពេក. បុគ្គលដែលមានទីអាស្រ័យរបស់ស្លេស្ម ច្រើនដូចជាប្រឡាក់ដោយរសនៃផ្លែខ្ទឹង ឬស្លឹកខ្ទឹង. បុគ្គលដែលមានទីអាស្រ័យរបស់ខ្ទុះច្រើនដូចជាប្រឡាក់ដោយតក្កធ្លូម (ទឹកដោះគោមួយបែបដែលគេដាំ មួយភ្លើងហើយយកមកតម្កល់ទុកគឺទឹកដោះរូន). បុគ្គលដែលមានទីអាស្រ័យរបស់ឈាមច្រើនដូចជាប្រឡាក់ដោយទឹកជ្រលក់គួរខ្ពើមក្រៃពេក. ព្រះយោគី គប្បីពិចារណាឱ្យឃើញថា អាហារជាបដិកូលគួរខ្ពើម ដោយទីអាស្រ័យ ដូចន័យដែលពោលមកនេះ ។

៥-និធានតោ បដិកូលដោយកន្លែង ដែលតម្កល់នៅក្នុងផ្ទៃ ។

អធិប្បាយថា : ព្រះយោគីពិចារណា នូវភាពជាបដិកូលរបស់អាហារ ដោយកន្លែងដែលតម្កល់នៅថា : "អាហារដែលប្រឡាក់ដោយអាសយទាំង៤ណាមួយហើយចូលទៅកាន់ផ្ទៃនោះ មិនមែននៅតម្កល់នៅក្នុងភាជន៍មាសជាដើមឡើយ គឺបើបុគ្គលអ្នកលេបចូលទៅនោះអាយុបាន១០ឆ្នាំ ២០ឆ្នាំ ។ល។មួយរយឆ្នាំ ក៏ទៅតម្កល់នៅក្នុងឱកាសប្រាកដស្មើដោយរណ្តៅលាមក (អាចម៍) ដែលគេខានលាងអស់ ១០ឆ្នាំ ២០ឆ្នាំ ។ល។

៦ – អបរិបក្កតោ បដិកូលដោយភាព ដែលមិនទាន់រលួយ ។

អធិប្បាយថា: ព្រះយោគីគប្បីពិចារណានូវភាពជាបដិកូលរបស់អាហារដែលមិនទាន់រលួយថា អាហារដែលចូលទៅហើយសូម្បីអាហារនោះទើបបរិភោគក្នុងថ្ងៃនោះក្តី បរិភោគក្នុងថ្ងៃម្សិលក្តី ក្នុងថ្ងៃមុនៗ មកក្តី ក៏ទៅផ្គុំនៅជាមួយគ្នាទាំងអស់ រួបរិតទៅដោយពុំស្លេស្ម៍ ភ្លើងធាតុក្នុងកាយចំហុយ កម្តៅបែកទៅជាពពុះតូច ធំ អាប់អួរដោយក្លិនអសុភផ្សេងៗ មុខគួរឱ្យខ្ពើមរអើមក្រៃពេក ។

៧ – បរិបក្កតោ បដិកូលដោយភាព ដែលរលួយហើយ ។

អធិប្បាយ : ព្រះយោគីគប្បីពិចារណានូវភាពជាបដិកូលរបស់អាហារដែលរលួយហើយថា "អាហារដែលភ្លើងធាតុក្នុងកាយដុតកម្តៅឱ្យរលួយហើយនោះ ក៏មិនមែនក្លាយទៅជាមាសឬប្រាក់ជាដើមឡើយ គ្រាន់តែបញ្ចេញនូវពពុះនិងក្រពេញតូច-ធំ ហើយណាដែលដល់នូវភាពជាអាហារចាស់ក៏ចូលទៅតម្កល់នៅក្នុងលំនៅនៃអាហារចាស់ ហាក់ដូចជាដីស្អិតមានពណ៌លឿងដែលគេកិនឱ្យជ្រាយ ហើយដាក់ចុះទៅក្នុងបំពង់ ណាដែលដល់នូវភាពជាទឹកមូត្រក៏ជ្រាបចូលទៅដក់នៅក្នុងថ្លោកមូត្រប៉ុណ្ណោះគួរឱ្យខ្ពើមរអើមក្រៃពេក ។

៨ – ផលតោ បដិកូលដោយផល ។

អធិប្បាយ : ព្រះយោគីគប្បីពិចារណានូវភាពជាបដិកូលរបស់អាហារដែលឱ្យផលមកថា "អាហារនេះ ណាដែលរលួយទៅដោយល្អ ក៏ញ៉ាំងសាកអសុភទាំងឡាយ មានសក់និងរោមជាដើមឱ្យចម្រើនស្រស់ស្រោងឡើង ណាដែលមិនរលួយល្អ ក៏បណ្តាលឱ្យកើតទៅជារោគច្រើនប្រការមានកមនិងរមាស់ជាដើម ។

៩-និស្សន្ទតោ បដិកូលដោយហូរចេញ។

អធិប្បាយថា : ព្រះយោគីគប្បីពិចារណានូវភាពជាបដិកូលរបស់អាហារ ដែលហូរចេញមកវិញថា "អាហារនេះកាលដែលលេបចូលទៅតែតាមទ្វារ ១ ដល់ហូរចេញមកវិញតាមទ្វារច្រើនជាអនេក ណាដែលចេញតាមភ្នែក ហៅថាពពឹកភ្នែក ដែលចេញមកតាមត្រចៀកហៅថា អាចម៍ត្រចៀកជាដើម" ពុំនោះសោតគប្បីពិចារណាឱ្យឃើញជាបដិកូលថា : អាហារនេះកាលដែលលេបចូលទៅអំពាវនាវរកគ្នាច្រើនមកជួបជុំបរិភោគរីករាយសប្បាយចិត្ត ដល់ក្លាយទៅជាឧច្ចារៈ និងបស្សាវៈជាដើម ហើយហូរចេញមកវិញក៏ទៅពួនសំងំបញ្ចេញម្នាក់ឯងក្នុងទីស្ងាត់មុខគួរឱ្យអៀនខ្មាស់ក្រៃពេក។

១០-សម្មក្ខនតោ បដិកូលដោយប្រឡាក់ប្រឡូស។

អធិប្បាយថា : ព្រះយោគីគប្បីពិចារណានូវភាពជាបដិកូលរបស់អាហារដោយប្រឡាក់ប្រឡូសថា "អាហារនេះកាលដែលបរិភោគក៏ប្រឡាក់ដៃនិងបបូរមាត់ជាដើម ដល់បរិភោគរួចហើយភ្លើងធាតុក្នុងកាយផ្សាត់ច្រានទៅសព្វសរីរៈទាំងមូល ក៏ត្រូវប្រឡាក់នៅត្រង់ធ្មេញ ត្រង់អណ្ដាត ទ្វារតូច ទ្វារធំជាដើម មុខគួរឱ្យខ្ពើមរអើមក្រៃពេក។

កាលបើព្រះយោគីពិចារណាត្រិះរិះនូវភាពជាបដិកូលរបស់អាហារដោយអាការទាំង ១០ ដូចបានពោលមកយ៉ាងនេះហើយ កពឡីង្ការាហារក៏នឹងប្រាកដឡើងដោយអាការបដិកូល។ បើព្រះយោគី សេពនូវនិមិត្តនោះដោយច្រើន ចម្រើន

ឱ្យរឿយៗឡើងទៅ នីវរណធម៌ទាំងឡាយក៏ទ្រោមចុះទៅ ចិត្តក៏តម្កល់នៅមាំដោយឧបចារសមាធិ តែក្នុងកម្មដ្ឋាននេះឱ្យសម្រេចតែត្រឹមឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះមិនអាចឱ្យសម្រេចដល់អប្បនាឈានបានឡើយ ព្រោះកពឡិង្ការាហារជាគម្ពីរភាពជ្រាលជ្រៅតាមសភាពធម្មតា ។

សញ្ញា រមែងមានប្រាកដក្នុងកម្មដ្ឋានដោយអំណាចនៃកិរិយាកាន់យកនូវអាការបដិកូល ព្រោះហេតុនោះកម្មដ្ឋាននេះក៏ដល់នូវការរាប់ហៅថា : អាហារេបដិកូលសញ្ញា ។

អានិសង្សនៃអាហារេបដិកូលសញ្ញា

ចិត្តរបស់យោគីដែលមានកម្មដ្ឋាននេះចម្រើនហើយ រមែងលាចេញចាកសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងរស ។ យោគីនោះមិនមានសេចក្តីស្រវឹងក្នុងកាលលេបចូលនូវអាហារដែលបរិភោគចូលទៅដើម្បីប្រយោជន៍ដល់កិរិយាចេញចាកទុក្ខ ដូចជាបុរសដែលមានសេចក្តីត្រូវការឆ្លងចាកផ្លូវឆ្ងាយដាច់ស្រយាល ហើយស៊ីសាច់នៃកូនដូច្នោះ ។

យោគី ដែលមានការកំណត់ដឹងនូវកពឡិង្ការាហារដែលមានសេចក្តីលំបាកតិច តែងដល់នូវការកំណត់ដឹងនូវរាគៈដែលប្រកបដោយកាមគុណ ៥ មានរូបជាដើមបានពិត ។

យោគីនោះរមែងដឹងច្បាស់នូវតំនរនៃរូប ព្រោះកិរិយាកំណត់ដឹងនូវកាមគុណ ៥ នោះថែមទៀត ។

សូម្បីកាយគតាសតិភាវនា ក៏ឈ្មោះថាយោគីនោះដឹងនូវការពេញបរិបូរ ដោយអំណាចនៃបដិកូលភាពនោះ ។

ម្យ៉ាងទៀតព្រះយោគីនោះ នឹងជាអ្នកដល់នូវការបដិបត្តិធំសមគួរដល់ អសុភសញ្ញាផង, កាលបើអាស្រ័យនូវការប្រតិបត្តិនេះហើយមិនទាន់បាន ត្រាស់ដឹងឧត្តរធម៌ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះទេ ក៏នឹងបានប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសុគតិខាងមុខ ដោយពិត ។

ចតុធាតុវវដ្ឋាន

កិរិយាកំណត់នូវលក្ខណៈរបស់ធាតុទាំង ៤ ហៅថា "ចតុធាតុវវ- ដ្ឋានកម្មដ្ឋាន" ។ ធាតុទាំង ៤ នោះ គឺបឋវីធាតុ (ធាតុដី) ១. អាបោធាតុ (ធាតុទឹក) ១. តេជោធាតុ (ធាតុភ្លើង) ១. វាយោធាតុ (ធាតុខ្យល់) ១ ។

ធាតុទាំង ៤ នេះ លោកសម្តែងឲ្យពិស្តារដោយអាការ ៤២ យ៉ាងគឺ បឋវីធាតុ មានអាការ ២០. អាបោធាតុ មានអាការ ១២. តេជោធាតុ មានអាការ ៤. វាយោធាតុ មានអាការ ៦ ។

បឋវីធាតុ មានអាការ ២០គឺ

កេសា សក់ទាំងឡាយ ១. លោមា រោមទាំងឡាយ ១. នខា ក្រចកទាំងឡាយ. ទន្តា ធ្មេញទាំងឡាយ. តចោ ស្បែក. មំសំ សាច់. ន្ហារូ សរសៃទាំងឡាយ. អដ្ឋិ ឆ្អឹងទាំងឡាយ ១ អដ្ឋិមិញ្ជំ ខួរក្នុងឆ្អឹង ១. វក្កំ

គម្រងបស្សាវៈ ១. ហទយំ បេះដូង ១. យកនំ ថ្លើម ១. កិលោមកំ វៀវ ១. បិហកំ ក្រពះ១. បុប្ផសំ សួត ១. អន្តំ ពោះវៀនធំ ១. អន្តគុណំ ពោះវៀនតូច. ឧទរិយំ អាហារថ្មី. ករីសំ អាហារចាស់. មត្ថលុង្គំ ខួរក្នុងក្បាល ។

អាបោធាតុមានអាការ ១២គឺ

បិត្តំ ប្រមាត់ ១. សេម្ហំ ស្លេស្ម ១. បុព្វោ ខ្ទុះ ១. លោហិតំ ឈាម ១. សេទោ ញើស ១. មេទោ ខ្លាញ់ខាប់ ១. អស្សុ ទឹកភ្នែក ១. វសា ខ្លាញ់រាវ ១. ខេឡោ ទឹកមាត់ ១. សង្ឃាណិកា ទឹកសម្បោរ ១. លសិកា ទឹករំអិល ១. មុត្តំ ទឹកមូត្រ ១ ។

តេជោមានអាការ ៤ គឺ

១-សន្តប្បតិ ភ្លើងដែលញ៉ាំងកាយឱ្យក្តៅសព្វ ។

២-ជីរយតិ ភ្លើងដែលញ៉ាំងកាយឱ្យចាស់គ្រាំគ្រា ។

៣-បរិឌយ្ហតិ ភ្លើងដែលញ៉ាំងកាយឱ្យក្តៅរោរាល ។

៤-សម្មា បរិណាមំគច្ឆតិ ភ្លើងដែលញ៉ាំងអាហារឱ្យទ្រោមទៅដោយល្អ ។

វាយោធាតុមានអាការ ៦ គឺ

១-ឧទ្ធង្គមា វាតា ខ្យល់ដែលផាត់ឡើងទៅលើ ។

២-អធោគមា វាតា ខ្យល់ដែលផាត់ទៅខាងក្រោម ។

៣-កុច្ឆិសយា វាតា ខ្យល់ដែលផាត់ទៅខាងក្រៅពោះវៀន ។

៤-កោដ្ឋាសយា វាតា ខ្យល់ដែលផាត់នៅខាងក្នុងពោះវៀន ។

៥-អង្គមង្គានុសារិនោ វាតា ខ្យល់ដែលផាត់ផ្សាយទៅសព្វសរីរាង្គកាយ ។

៦-អស្សាសបស្សាសា វាតា ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ-ចូល ។

លក្ខណៈរបស់ធាតុ ៤ ដូចនេះគឺ

បឋវីធាតុ មានលក្ខណៈរឹងគ្រោតគ្រាត, អាបោធាតុ មានលក្ខណៈរាវសម្រាប់ផ្សារទុកនូវកាយ, តេជោធាតុ មានលក្ខណៈក្តៅសម្រាប់ចម្អិនទុកនូវកាយ, វាយោធាតុ មានលក្ខណរហើយៗសម្រាប់បក់ផាត់នូវកាយ ។

កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្រមានប្រាជ្ញាដើម្បីចម្រើននូវកម្មដ្ឋាននេះ គប្បីចូលទៅកាន់ទីដែលស្ងាត់ចាកអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ហើយសន្សឹមពិចារណាធ្វើទុកក្នុងចិត្ត តាមវិធីដែលនឹងពោលទៅក្នុងខាងមុខ ។ តែកម្មដ្ឋាននេះ មានវិធីចម្រើន ២បែបតាមសមគួរដល់យោគី ដែលមានប្រាជ្ញាក្លានិងប្រាជ្ញាទន់ ។

បើព្រះយោគីដែលមានប្រាជ្ញាក្លាគប្បីទឹករំពឹងស្រាវយកនូវកាយរបស់ខ្លួនទាំងមូលមកពិចារណា ធ្វើទុកក្នុងចិត្តរឿយៗ ឱ្យឃើញគ្រាន់តែជាធាតុ ៤ មិនមែនជាសត្វ មិនមែនជាជីវិត តាមន័យយ៉ាងសង្ខេបដូចនេះថា "នៅក្នុងកាយរបស់ណាដែលមានលក្ខណៈរឹង មានអាការគ្រោតគ្រាត ចាត់ទុកជាធាតុដី,

ដែលមានលក្ខណៈសម្រាប់ផ្សារទុកនូវកាយមានអាការរាវ ចាត់ទុកជាធាតុទឹក ដែលមានលក្ខណៈសម្រាប់ចម្អិននូវកាយ មានអាការក្តៅចាត់ទុកជាធាតុភ្លើង ដែលមានលក្ខណៈសម្រាប់បក់ផាត់នូវកាយមានអាការរហើយៗ ចាត់ទុកជាធាតុខ្យល់. គ្រាន់តែព្រះយោគីព្យាយាមធ្វើទុកក្នុងចិត្តប៉ុណ្ណោះ ឧបចារសមាធិក៏នឹងកើតឡើង តែមិនដល់នូវអប្បនាសមាធិឡើយ ព្រោះកម្មដ្ឋាននេះ មានអារម្មណ៍ជាសភាវធម៌ ។

បើយោគីមានប្រាជ្ញាទន់គប្បីរៀនយកនូវធាតុទាំង ៤ ឱ្យពិស្តារអំពីសំណាក់នៃអាចារ្យ ដោយអាការ ៤២ ដូចបានពោលហើយ គប្បីចម្រើនដោយអាការ ៤យ៉ាងដូចតទៅនេះគឺ

១-សសម្ភារសង្ខេបតោ ចម្រើនដោយបំប្រួញតាមសម្ភាររបស់ខ្លួន ។

សេចក្តីថា : គប្បីកំណត់នូវអាការដែលរឹងក្នុងកោដ្ឋាសៈ ២០ថាជា "ធាតុដី" អាការដែលរាវសម្រាប់ផ្សារទុកនូវកាយក្នុងកោដ្ឋាសៈ ១២ ថា "ធាតុទឹក" អាការដែលក្តៅសម្រាប់ចម្អិននូវកាយក្នុងកោដ្ឋាសៈ ៤ ថាជា "ធាតុភ្លើង" អាការដែលរហើយៗសម្រាប់បក់ផាត់នូវកាយក្នុងកោដ្ឋាសៈ ៦ ថា "ធាតុខ្យល់" ។

២-សសម្ភារវិភត្តិតោចម្រើនដោយកិរិយាចែកតាមសម្ភាររបស់ខ្លួន ។

សេចក្តីថា : គប្បីចម្រើនតាមវិធីឧគ្គហកោសល្ល ៧យ៉ាង និងអប្បនាកោសល្ល ១០ យ៉ាង (នឹងមានពោលក្នុងកាយគតាសតិកម្មដ្ឋានក្នុងខាងមុខ)

ប្លែកគ្នាខ្លះ តែគ្រង់ក្នុងកាយគតាសតិកម្មដ្ឋាន ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយបដិកូល ឯកម្មដ្ឋាននេះ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយធាតុ និងក្នុងកាយគតាសតិកម្មដ្ឋាន មានអាការតែ ៣២ ឯក្នុងកម្មដ្ឋាននេះ មានអាការ ៤២ ។

៣-សលក្ខណសង្ខេបតោ ចម្រើនបំប្រួញតាមលក្ខណៈរបស់ខ្លួន

សេចក្ដីថា : ដូចក្នុងអាការទី ១ ប្លែកគ្នាតែថា "អាការ និងលក្ខណៈ" ប៉ុណ្ណោះ។ គឺថាក្នុងអាការទី១ ត្រូវកំណត់នូវអាការរឹងជាដើមក្នុងកោដ្ឋាសៈនោះៗថាជាធាតុនោះៗ។

៤-សលក្ខណវិភត្តិតោ ចម្រើនដោយកិរិយាចែកតាមលក្ខណៈរបស់ខ្លួន។

សេចក្ដីថា : គប្បីកំណត់នូវលក្ខណៈដែលរឹង លក្ខណៈដែលរាវ សម្រាប់ផ្សារទុកនូវកាយ លក្ខណៈដែលក្ដៅសម្រាប់ចម្អិនទុកនូវកាយ លក្ខណៈដែលរបើយៗ សម្រាប់បក់ផាត់នូវកាយ ក្នុងកោដ្ឋសៈទាំង ៣២ មានសក់ជាដើម កំណត់តែក្នុងកោដ្ឋាសៈនីមួយៗ ឱ្យឃើញ មានធាតុបួន ៗ គ្រប់កោដ្ឋាសៈទាំង៣២ ។

កាលបើព្រះយោគីបានចម្រើនអាការទាំង ៤ យ៉ាងដូចបានពោលមកយ៉ាងនេះហើយ ជួនកាលតែដោយអាការមួយៗ ក៏ឧបចារសមាធិកើតឡើងបាន តែបើមិនទាន់កើតឡើងក៏គប្បីធ្វើទុកក្នុងចិត្តដូចនូវធាតុទាំង ៤ ដោយអាការ ១៣ យ៉ាងតទៅទៀត ។

អាការ ១៣ យ៉ាងគឺ

១-វចនត្ថតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយតែអត្ថរបស់ពាក្យ ។

សេចក្តីថា : ធាតុទាំង ៤ មានសេចក្តីដោយឡែក អំពីគ្នាដូចនេះគឺ សភាពដែលក្រាស ឬលាតត្រដាងហៅថា "បឋវី" សភាពដែលជ្រាបសើមទៅ ហៅថា "អាបោ" សភាពដែលក្តៅហៅថា "តេជោ" សភាពដែលបក់ផាត់ហៅថា "វាយោ" ធម្មជាតិដែលទ្រទ្រង់ទុកនូវលក្ខណៈរបស់ខ្លួន ដែលពាក់តែងសំសារទុក្ខ ឬបង្ហូរមកនូវទុក្ខប្រមាណមិនបាន ហៅថា "ធាតុ" ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយតែបទរបស់ពាក្យយ៉ាងនេះ ។

២-កលាបតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយកលាប ។

សេចក្តីថា : គ្រប់កោដ្ឋាសៈទាំងអស់ដែលលោកសន្មតឱ្យហៅថា "សក់ រោមជាដើម សុទ្ធតែសន្មតដោយប្រជុំនៃធម៌ ៨យ៉ាង គឺ វណ្ណៈ ១, គន្ធៈ ១, រសៈ ១, ឱជា ១, ធាតុ ៤ ដូចគ្នាទាំងអស់ តែកោដ្ឋាសៈណាដែលជាកម្មសមុដ្ឋាន នោះ លោកសន្មតដោយប្រជុំនៃធម៌ ១០ គឺថែមជីវិតិន្ទ្រិយ ១, ឥត្ថីភាវៈ ឬ បុរិសភាវៈ ១ ទៀត ហើយដែលលោករាប់ថា បឋវីធាតុ អាបោធាតុ នោះ តាមដោយធាតុដែលផ្សាយឡើងច្រើន ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយកលាបយ៉ាង នេះ ។

៣-ចុណ្ណតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយលំអិត ។

សេចក្តីថា : បឋវីធាតុក្នុងសរីរៈនេះ បើកំណត់ត្រឹមពាក់កណ្តាលមកខាងលើ ហើយលំអិតឱ្យម៉ត់ជាផង់ធូលីជាបរមាណុ[៧៦] ទៅទៀតប្រមាណបាន ១ទោណៈ[៧៧] ប៉ុណ្ណោះ ហើយមានអាបោធាតុប្រមាណកន្លះទោណប្រមូលទុក តេជោធាតុជួយរក្សាទុក វាយោធាតុជួយបក់ផាត់ទុកមិនឱ្យខ្ចាត់ខ្ចាយទៅបាន. អាបោធាតុ តេជោធាតុ និង វាយោធាតុ តម្កល់នៅក្នុងបឋវីធាតុ ជួយប្រមូលទុក រក្សាទុក បក់ផាត់ទុកនូវគ្នានឹងគ្នា មិនឱ្យប្រាប្រហូរទៅបាន ចម្អិនបក់ផាត់នូវកាយមិនឱ្យរលួយទៅបាន ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយលំអិតយ៉ាងនេះ ។

៤-លក្ខណាធិតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយលក្ខណៈជាដើម ។

សេចក្តីថា : បឋវីធាតុ មានភាពដែលរឹងក្រាតគ្រាតជាលក្ខណៈ មានភាពដែលជាទីតម្កល់នៃសហជាតធម៌ជាកិច្ច មានកិរិយាទទួលរងទុកនូវសហជាតធម៌ជាផល ។

---

[៧៦] ពាក្យថា "បរមាណុ" នេះជាវិធីរាប់មួយបែប ។ គេចិរអាចារ្យពោលថា "ភាគទី៨ នៃអង្គុលីជា យវ ១. ភាគទី ៨ នៃយវជាឱកា ១. ភាគទី ៨ នៃឱកាជាលិក្ខា ១. ភាគទី ៨ នៃលិក្ខាជារថរេណុ. ភាគទី ៨ នៃរថរេណុជាតជ្ជារិ ១. ភាគទី ៨ នៃតជ្ជារិជាអណុ ១. ភាគទី ៨ នៃអណុជាបរមាណុ ១" ។ តែអដ្ឋកថាចារ្យពោលថា "អង្គុលី ១ មានធញ្ញមាស ៧ ធញ្ញមាស ១ មានឱកា ៧. ឱកា ១ មានលិក្ខា ៧. លិក្ខា ១មានរថរេណុ ៣៦. រថរេណុ ១ មានតជ្ជារិ ៣៦. តជ្ជារិ ១ មានអណុ ៣៦. អណុ ១ មានបរមាណុ ៣៦ ។

[៧៧] "ទោណៈ" នេះជាវិធីវាល់ ឬថ្លឹងមួយបែបមានប្រមាណ ១៦ នាឡិប្រក្រតី ឬ ១២នាឡិ អ្នកមគធៈ។ វិធីគិតប្រមាណដូចនេះ គឺក្តាប់ដោយប្រក្រតីជាកុឌុវ. ៤ កុឌុវជា ១នាឡិ. ១៦នាឡិ ជា១ទោណៈ ។

អាបោធាតុ មានកិរិយាហូរទៅជាលក្ខណៈ មានកិរិយាចម្រើននូវសហជាតធម៌ជាកិច្ច មានកិរិយាប្រុងទុកនូវសហជាតធម៌ជាផល ។

តេជោធាតុ មានភាពដែលក្តៅជាលក្ខណៈ មានកិរិយាចម្អិនទុកនូវសហជាតធម៌ជាកិច្ច មានកិរិយាប្រគល់ឱ្យនូវភាពដែលទន់របស់សហជាតធម៌ជាផល ។

វាយោធាតុ មានភាពដែលរហើយៗ ជាលក្ខណៈ មានកិរិយាបក់ផាត់នូវសហជាតធម៌ជាកិច្ច មានកិរិយានាំទៅនូវសហជាតធម៌ជាផល ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយលក្ខណៈជាដើមយ៉ាងនេះ ។

៥-សមុដ្ឋានតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសមុដ្ឋាន ។

សេចក្តីថា : ក្នុងកោដ្ឋាសៈទាំង ៤២ មានសក់ជាដើម មានខ្យល់ដកដង្ហើមចេញចូលជាទីបំផុតនោះ អាហារថ្មី ១. អាហារចាស់ ១. ខ្ទុះ ១. ទឹកមូត្រ ១ ទាំង ៤ នេះមានរដូវជាដែនកើត. ទឹកភ្នែក ១. ញើស ១. ទឹកមាត់ ១. ទឹកសំបោរ ១ ទាំង ៤នេះជួនកាលមានរដូវជាដែនកើត ជួនកាលមានចិត្តជាដែនកើត. តេជោធាតុ ដែលចំអិននូវអាហារ ដែលបុគ្គលបរិភោគចូលទៅ មានកម្មជាដែនកើត. ខ្យល់ដង្ហើមចេញ និង ចូល មានចិត្តជាដែនកើត. កោដ្ឋាសៈសល់អំពីនោះ ៣២ មានរដូវ ចិត្ត កម្ម អាហារ គ្រប់ទាំង ៤ ជាដែនកើត ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសមុដ្ឋានយ៉ាងនេះ ។

៦-ញាណវត្ថុគត្តា ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយភាពដែលផ្សេងៗគ្នា និង ភាពដែលដូចគ្នា ។

សេចក្តីថា : ធាតុទាំងនោះ មានលក្ខណៈ និងកិច្ច និងផលផ្សេងៗគ្នា ក៏ពិត តែថាសុទ្ធតែបានឈ្មោះថា "រូប" ដូចគ្នា ព្រោះមិនកន្លងនូវលក្ខណៈដែលវិនាស បានឈ្មោះថា "មហាភូត" ដូចគ្នា ព្រោះហេតុដែលប្រាកដឡើងធំៗជាដើម[៨៦] មានឈ្មោះថា "ធាតុ" ដូចគ្នា ព្រោះមិនកន្លងនូវធាតុលក្ខណៈ ដែលទ្រទ្រង់នូវលក្ខណៈរបស់ខ្លួន និងតាក់តែងនូវសំសារទុក្ខ ឬបង្វែរមកនូវទុក្ខប្រមាណមិនបាន. បានឈ្មោះ "ធម៌" ដូចគ្នា ព្រោះទ្រទ្រង់ទុកនូវលក្ខណៈរបស់ខ្លួន ហើយទ្រទ្រង់ទុកតាមសមគួរដល់ខណៈរបស់ខ្លួន សុទ្ធតែមិនទៀងដូចគ្នា ព្រោះតែងតែអស់ទៅ ពុកផុយទៅ. សុទ្ធតែជាទុក្ខដូចគ្នា ព្រោះតែងតែប្រកបដោយភ័យ សុទ្ធតែមិនមែនជារបស់ខ្លួនដូចគ្នា ព្រោះមិនមានខ្លឹមសារសោះឡើយ. ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយភាពដែលផ្សេងគ្នា និងភាពដែលត្រូវគ្នាយ៉ាងនេះ ។

---

[៨៦] ធាតុទាំង ៤ បានឈ្មោះថា "មហាភូត" ដោយហេតុ ៥ យ៉ាងគឺ មហន្តបាតុភាវតោ កើតប្រាកដឡើងធំៗ ១ មហាភូតសាមញ្ញតោ ទូទៅដោយហេតុដែលមិនពិតច្រើនប្រការ ១ មហាបរិហារតោ ត្រូវរក្សាដោយបច្ច័យដ៏ច្រើន ១ មហាវិការតោ មានវិការច្រើន ១ មហត្តា ភូតត្តាហៅថា "មហា" ព្រោះព្រះយោគី ត្រូវកំណត់ដោយព្យាយាមដ៏ធំ ហៅថា "ភូត" ព្រោះជារបស់មាននៅ ១ ។

៣-ឈានប្បភេទ ត្រូវដឹងប្រភេទរបស់ឈាន។

៤-សមតិក្កម ត្រូវដឹងវិធីប្រព្រឹត្តកន្លងរបស់កម្មដ្ឋាន។

៥-វឌ្ឍនាវឌ្ឍន ត្រូវដឹងកម្មដ្ឋាន ដែលគួរចម្រើនថែម និងមិនគួរចម្រើនថែម។

៦-អារម្មណ ត្រូវដឹងអារម្មណ៍របស់កម្មដ្ឋាន។

៧-ភូមិ ត្រូវដឹងភូមិរបស់កម្មដ្ឋាន។

៨-គហណ ត្រូវដឹងកិច្ចដែលត្រូវរៀនយកនូវកម្មដ្ឋាន។

៩-បច្ចយ ត្រូវដឹងបច្ច័យរបស់កម្មដ្ឋាន។

១០-ចរិយានុកូល ត្រូវដឹងកម្មដ្ឋានដែលសមគួរដល់ចរិត។

សេចក្តីអធិប្បាយនូវអាការ ទាំង ១០ តាមលំដាប់

ក្រង់សង្ខាតនិទ្ទេសទី១ ដែលថាត្រូវឱ្យដឹង អាការដែលលោកសម្តែងចេញរាប់តាមចំនួននៃកម្មដ្ឋាននោះ គឺត្រូវដឹងថា កម្មដ្ឋានមាន ៤០ គឺ កសិណ ១០, អសុភ ១០, អនុស្សតិ ១០, ព្រហ្មវិហារ ៤ អារុប្ប ៤, សញ្ញា ១, វវត្ថាន ១, រួមជា ៤០។

កសិណ ១០

១-បឋវីកសិណ យកដីធ្វើជាវង់កសិណ

២-អាបោកសិណ យកទឹកធ្វើជាវង់កសិណ

សេចក្ដីថា : ធាតុខាងក្នុងជាទីអាស្រ័យរបស់វិញ្ញាណវត្ថុ ៦[៩៧] មានចក្ខុវិញ្ញាណជាដើមផង ជាទីអាស្រ័យរបស់វិញ្ញត្តិទាំង ២ គឺកាយវិញ្ញត្តិ និងវចីវិញ្ញត្តិផង ជាទីអាស្រ័យរបស់ឥត្ថិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ និងជីវិតិន្ទ្រិយផង ហើយប្រកបដោយឥរិយាបថ មានសមុដ្ឋានទាំង ៤ ឯធាតុខាងក្រៅមិនមែនដូច្នេះឡើយ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយភាពដែលប្លែកគ្នារបស់ធាតុខាងក្នុង និងធាតុជាខាងក្រៅយ៉ាងនេះ ។

១០-សង្គហតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយសង្គ្រោះ ។

សេចក្ដីថា : បឋវីធាតុណាដែលមានកម្មជាដែនកើត លោកសង្គ្រោះចូលជាមួយគ្នាដោយ អាបោធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុណាដែលមានកម្មជាដែនកើត ព្រោះមានជាតិស្មើគ្នា. បឋវីធាតុណា ដែលមានចិត្តជាដើមជាដែនកើតក៏លោកសង្គ្រោះចូលជាមួយគ្នាដោយ អាបោធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុណាដែលមានចិត្តជាដើមជាដែនកើតដូចគ្នា ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយសង្គ្រោះយ៉ាងនេះ ។

១១-បច្ចយតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយបច្ច័យ ។

សេចក្ដីថា : បឋវីធាតុ ដែលអាបោធាតុជួយប្រមូលទុក តេជោធាតុជួយរក្សាទុក វាយោធាតុជួយបក់ផាត់ទុក ជាបច្ច័យ ជាទីពឹងផ្អែកនៃមហាភូតទាំង

---

[៩៧] វិញ្ញាណដែលអាស្រ័យនូវវត្ថុទាំង ៦ មានចក្ខុវត្ថុជាដើម ហើយកើតឡើង ។

៣ ដ៏សេស. អាបោធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុ តម្កល់នៅក្នុងបឋវីធាតុ ជួយប្រុងទុក រក្សាទុក បក់ផាត់ទុកនូវគ្នានឹងគ្នាជាបច្ច័យជួយផ្សារទុក ចម្អិនទុក បក់ផាត់ទុកនូវមហាភូតទាំង ៣ ដ៏សេសអំពីខ្លួន ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយបច្ច័យយ៉ាងនេះ ។

១២-អសមន្នាហារតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយភាពដែលមិនដឹងនូវគ្នានឹងគ្នា ។

សេចក្តីថា : បឋវីធាតុមិនដឹងថា : "អញជាបឋវីធាតុ អញជាបច្ច័យជាទីពឹងផ្អែកនៃមហាភូតទាំង ៣ សូម្បីមហាភូតទាំង ៣ ក៏មិនបានដឹងថា : បឋវីធាតុជាបច្ច័យ ជាទីពឹងផ្អែករបស់ខ្លួន ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយភាពដែលមិនដឹងនូវគ្នានឹងគ្នាយ៉ាងនេះ ។

១៣-បច្ចយវិភាគតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយកិរិយាចែកនូវបច្ច័យ ។

សេចក្តីថា : បច្ច័យរបស់ធាតុមាន ៤ គឺ[៨៨] កម្ម ១. ចិត្ត ១. អាហារ ១. ឧតុ ១។ កម្មតែម៉្យាងជាបច្ច័យដល់ធាតុដែលមានកម្មជាដែនកើត. ចិត្តជាដើមតែម៉្យាង១ ជាបច្ច័យដល់ធាតុដែលមានចិត្តជាដើមតែម៉្យាងជាដែនកើត:

---

[៨៨] កម្ម សំដៅយកកុសលាកុសលកម្ម ដែលញុំាងរូបឱ្យកើតបាន ។ ចិត្តសំដៅយកចិត្តណាមួយ ដែលញុំាងរូបឱ្យកើតបាន ។ អាហារសំដៅយកអាហារខាងក្នុងដែលញុំាងរូបឱ្យកើតបាន ។ ឧតុ សំដៅយកតេជោធាតុ ។

កម្ម. ចិត្ត. អាហារ. ឧតុតែម្យ៉ាង១ ជានកបច្ច័យ[៥៩] ដល់ធាតុដែលមានកម្ម. ចិត្ត អាហារ. ឧតុ តែម្យ៉ាង១ជាដែនកើត ហើយជាបច្ច័យដទៃមានឧបនិស្ស័យបច្ច័យដល់ធាតុដ៏សេសបានខ្លះ ដោយបរិយាយ[៦០] ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយកិរិយាចែកនូវបច្ច័យយ៉ាងនេះ ។

កាលបើព្រះយោគី នឹករំពឹងក្នុងចិត្តរឿយៗ ដោយអាការទាំង ១៣ យ៉ាងដូចបានពោលមកនេះ ធាតុទាំង ៤ ក៏នឹងប្រាកដឡើង ហើយគទៅឧបចារសមាធិ ក៏នឹងកើតឡើងដោយពិត ។

កម្មដ្ឋាននេះ ដល់នូវការរាប់ថា ចតុធាតុវវដ្ឋាន ព្រោះកិរិយាកើតឡើងដោយអានុភាពនៃញាណនៃយោគី ជាអ្នកកំណត់នូវធាតុទាំង ៤ ។

អានិសង្សនៃចតុធាតុវវដ្ឋាន

យោគីដែលបានប្រកបរឿយៗ ក្នុងចតុធាតុវវដ្ឋាន ជាអ្នកមានបញ្ញាញាណចុះស៊ប់ក្នុងសុញ្ញភាព ‹ ភាពសូន្យ › រមែងដកឡើងនូវសត្តសញ្ញា ‹ សេចក្តីសំគាល់ថាសត្វមាន › បាន ។

កាលបើជួបភ័យដ៏ពន្លឹក យោគីនោះនឹងជាអ្នកអត់សង្កត់នូវភ័យដ៏ពន្លឹកនោះបាន អត់សង្កត់នូវសេចក្តីត្រេកអរយ៉ាងក្រៃលែងបាន នឹងមិនដល់នូវការ

---

[៥៩] .បច្ច័យ ញុំាងធាតុនោះៗឱ្យកើត ។

[៦០] ក្នុងអាការនេះ លោកពោលដោយពិស្តារពេកណាស់ ដែលពោលមកនេះដោយសង្ខេបក្រៃពេក ។

ហើរឡើងហើរចុះក្នុងអារម្មណ៍ដែលជាទីគាប់ចិត្តនិងមិនជាទីគាប់ចិត្ត ។ ម្យ៉ាងទៀត ថែមទាំងមានបញ្ញាច្រើន ជាអ្នកមានអមតៈជាទីបំផុតនិងជាអ្នកមានសុគតិប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខមែនពិត ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកចងជាគាថាទុកមកថា :

ឯតំ មហានុភាវំ យោគីសីហស្ស កីឡិតំ ឯតំ ធាតុកម្មដ្ឋានំ និច្ចំ សេវេយ្យ មេធាវី

បានសេចក្តីថា : យោគីជាអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អ គប្បីសេពនូវកិរិយាកំណត់ដឹងនូវធាតុនោះ ដែលមានអានុភាពច្រើន ដែលសីហដ៏ប្រសើរ គឺ យោគីលេងហើយឱ្យជានិច្ចយ៉ាងនេះឯង ។

ចតុធាតុកម្មដ្ឋាន ចប់

យោគីពួកខ្លះ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានេះ ដែលជាអ្នកឃើញភ័យក្នុងសំសារវដ្ត បួសហើយដោយសទ្ធា កាលបើបានធ្វើនូវសេចក្តីសង្រួមក្នុងសីលដ៏បរិសុទ្ធហើយ បន្ទាប់មកក៏ប្រារព្ធចម្រើននូវសមថកម្មដ្ឋាន ក៏បានរម្ងាប់នូវនីវរណធម៌ទាំង ៥ ដោយអំណាចនៃឧបចារជ្ឈានដែលខ្លួនបានធ្វើឱ្យកើតឡើងហើយក្នុងសន្តាន ជាអ្នកមានបីតិបាមោជ្ជក៏ខ្លាំងក្លា បន្ទាប់មកប្រារព្ធចម្រើននូវវិបស្សនាកម្មដ្ឋាន ក៏បានធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវអរហត្តផលក៏មានខ្លះដែរក្នុងលោកដូចជាកម្ពូអន្ធការវាសិបុស្សទេវត្ថេរជាដើម ។ បានឮមកថា ព្រះថេរអង្គនោះបាន

ឃើញនូវពុទ្ធរូបដែលមានមារនិមិត្តហើយ ក៏បានចំពោះនូវបីតិ ដែលមានពុទ្ធគុណជាអារម្មណ៍ដោយការពិចារណាថា : អើហ្ន៎! ពុទ្ធរូបនេះប្រកបដោយរាគៈ ទោសៈ មោហៈមែនពិតក៏គង់សមរម្យល្អណាស់ទៅហើយ ចុះទម្រាំបើព្រះមានព្រះភាគពិតៗនោះវិញ តើសមរម្យដូចម្តេចទៅ? បន្ទាប់មកព្រះថេរៈក៏ចម្រើននូវវិបស្សនាបន្តទៅទៀត ក៏បានដល់អរហត្តផល ដែលជាទីបំផុតនៃព្រហ្មចរិយធម៌ថែមទៀត ។

ហេតុដូច្នេះ សាធុជនទាំងឡាយជាអ្នកឃើញភ័យ ក្នុងសំសារវដ្ត ហើយមានបំណងនឹងប្រតិបត្តិធម៌ដើម្បីធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វាននេះ ក៏គប្បីធ្វើសេចក្តីសង្រួមក្នុងសីលដ៏បរិសុទ្ធស្អាតហើយគប្បីជាអ្នកមានសតិ និងញាណធ្វើការចម្រើននូវសមថកម្មដ្ឋានឱ្យបានសម្រេចនូវគុណវិសេស គឺឧបចារជ្ឈានរម្ងាប់នូវនីវរណធម៌ទាំង ៥ នេះ បន្ទាប់មកគប្បីចម្រើននូវវិបស្សនាកម្មដ្ឋានដោយសេចក្តីមិនប្រមាទក្នុងឥរិយាបថទាំង ៤ ក៏គង់នឹងបានសម្រេចនូវអនុត្តរធម៌ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះមិនខានឡើយ ។

កាលបើមិនទាន់ត្រាស់ដឹងនូវអនុត្តរធម៌ទេនោះ ក៏គង់មានសុគតិប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខ ហើយនឹងត្រូវបានត្រាស់ដឹងនូវអមតធម៌ ក្នុងអនាគតជាតិមិនខានឡើយហោង ។

បន្ទាប់អំពីនេះ នឹងពោលអំពីកម្មដ្ឋាន ១១ ដែលមានអានុភាពឱ្យសម្រេចត្រឹមបឋមជ្ឈានតទៅ តែថាក្នុងសៀវភៅនេះមានពោលត្រឹមតែឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ ឯអប្បនាឈាននឹងមានពោលក្នុងសៀវភៅវិបស្សនាកម្មដ្ឋានថ្នាក់មធ្យមឯណោះ ។

អសុភកម្មដ្ឋាន ១០

ឧគ្គហាគអសុភ

សូមលើកយកឧគ្គហាគកអសុភពោលមុន បន្ទាប់ទើបពោលអសុភទាំង៩ ។

កាលបើព្រះយោគាវចរ មានប្រាថ្នាដើម្បីនឹងចម្រើនយកនិមិត្តក្នុងឧគ្គហាគកអសុភ គប្បីចូលទៅកាន់សំណាក់កល្យាណមិត្ត ដូចន័យដែលពោលមកក្នុងខាងដើម រៀនយកនូវវិធីដូចតទៅនេះ :

-វិធីដើរទៅកាន់ អសុភនិមិត្ត

-វិធីកំណត់នូវនិមិត្តជិតខាង

-វិធីកាន់យកនូវនិមិត្ត

-វិធីពិចារណាតាមផ្លូវដែលដើរទៅដើរមក រហូតដល់អប្បនាវិធី ទីបំផុតចេញទៅនៅក្នុងទីសេនាសនៈដ៏សមគួរដល់សមាធិភាវនា ហើយសឡឹមស្វែងរកអសុភនិមិត្តនឹងចម្រើន ។

សេចក្តីពន្យល់ក្នុងវិធីទាំងឡាយនោះ

-វិធីដើរទៅកាន់អសុភនិមិត្ត ត្រូវរៀនឱ្យដឹងថា មុនដែលនឹងដើរទៅកាន់កន្លែងដែលរូបអសុភតម្កល់នៅត្រូវប្រាប់ដល់លោកដែលជាសង្ឃត្ថេរជាមុន សឡឹមដើរទៅ មិនត្រូវដើរទៅ ២ រូប ឬ ៣រូប ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវមូលកម្មដ្ឋានជានិច្ច ត្រូវកាន់ឈើច្រត់ដើរទៅដើម្បីការពារនូវអន្តរាយ មានខ្មែ

កាចជាដើម ត្រូវដើរប្រុងស្មារតី សង្រួមឥន្ទ្រិយទាំង ៦ ត្រូវកំណត់ឱ្យដឹងទិស ដឹងទ្វារ ដឹងផ្លូវ ដែលខ្លួនដើរចេញទៅ ត្រូវឱ្យដឹងខាងឆ្វេងខាងស្តាំ នៅទីណាមានវត្ថុអ្វី មិនត្រូវដើរចូលទៅកាន់អសុភអំពីខាងក្រោមខ្យល់ ។

វិធីកំណត់និមិត្តជិតខាង ត្រូវរៀនឱ្យដឹងថា ពេលដែលចូលទៅដល់រូបអសុភហើយ មិនត្រូវសម្លឹងមើលរូបអសុភជាលើកដំបូងឡើយ ត្រូវកំណត់រកទិសដែលសម្លឹងទៅឃើញអសុភពិតប្រាកដ ត្រូវឈរក្នុងទីចន្លោះ មិនជាខាងក្រោមខ្យល់ខាងលើខ្យល់ មិនឆ្ងាយពេក ជិតពេក មិនបែរខាងក្បាលពេក បែរខាងចុងជើងពេក ត្រូវកំណត់ទីជុំវិញឱ្យដឹងថា ខាងណាមានវត្ថុអ្វី ថ្ម ឬដំបូកជាដើម. ធំ ឬ តូច ខ្ពស់ ឬទាបជាមុន ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវវត្ថុជិតខាងអែបជាមួយនឹងតួអសុភថា "នេះថ្ម នេះអសុភ" ជាដើម ។

វិធីកាន់យកនូវនិមិត្តនោះ ត្រូវរៀនឱ្យដឹងនូវវិធីកាន់យកនូវនិមិត្តដោយអាការ ១១ យ៉ាងគឺ

១-វណ្ណតោ កំណត់ឱ្យដឹងថា នេះជាសរីរៈរបស់មនុស្ស សម្បុរស ឬខ្មៅជាដើម ។

២-លិង្គតោ កំណេត់ឱ្យដឹងថា នេះជាសរីរៈរបស់មនុស្សស្ថិតនៅក្នុងបឋមវ័យ មជ្ឈិមវ័យ ឬបច្ឆិមវ័យ ។

៣-សណ្ឋានតោ កំណត់ឱ្យដឹងថា នេះជាសណ្ឋានក្បាល ឬ សណ្ឋានកជាដើម ។

៤-ទិសតោ ក្នុងសរីរៈនេះ តាំងអំពីផ្ចិតចុះទៅចាត់ជាទិសខាងក្រោម អំពីផ្ចិតឡើង ចាត់ជាទិសខាងលើ កំណត់ឱ្យដឹងថា "នេះជាទិសខាងក្រោម នេះជាទិសខាងលើ" ឬកំណត់ឱ្យដឹងថា "អញ្ចឈរនៅក្នុងទិសនេះ អសុភនៅក្នុងទិសនេះ"។

៥-ឱកាសតោ កំណត់ឱ្យដឹងថា : ដៃនៅក្នុងឱកាសនេះ ជើងនៅក្នុងឱកាសនេះ "ជាដើម" ឬកំណត់ឱ្យដឹងថា អញ្ចឈរនៅក្នុងឱកាសនេះ អសុភនៅក្នុងឱកាសនេះ។

៦-បរិច្ឆេទតោ កំណត់ឱ្យដឹងថា : សរីរៈនេះខាងក្រោមត្រឹមបាតជើងខាងលើត្រឹមចុងសក់ ជុំវិញត្រឹមស្បែក ក្នុងចន្លោះនេះ ពេញដោយសាកអសុភ ៣២ ប្រការ ឬ កំណត់ឱ្យដឹងថា : ដៃត្រឹមនេះ ជើងត្រឹមនេះ ជាដើម។

៧-សន្ធិតោ កំណត់ឱ្យដឹងទី ត នៃសរីរៈទាំង ១៨០[៩១]។

៨-វិវរតោ កំណត់ឱ្យដឹងទីចន្លោះរបស់អសុភ មានចន្លោះជើង ចន្លោះពោះជាដើម។

---

[៩១] ទី ត ១៨០ លោកមិនបានរាប់ចំនួនទាំងអស់។ តក្នុងទីនេះ លោករាប់តែទីតង់ ១៤ គឺក្នុងដៃស្តាំ ៣ ឆ្វេង ៣ ជើង ៣. ក ១. ចង្កេះ ១. ទី តក្នុងដៃស្តាំ ៣ នោះគឺ ត្រង់ស្មា ១. ដុំដៃ ១. កដៃ ១ ខាងឆ្វេងក៏ដូចគ្នា។ ទី តក្នុងជើងស្តាំ ៣ នោះគឺ ត្រង់ត្រគាក ១. ជង្គង់ ១. កជើង១. ខាងឆ្វេងក៏ដូចគ្នា។

៩-និន្នតោ កំណត់ឱ្យដឹងទីទំនាបក្នុងសរីរៈរបស់អសុភ មានរណ្ដៅភ្នែកនិងក្នុងមាត់ជាដើម ឬកំណត់ឱ្យដឹងថា : "អញឈរនៅមាត់ទំនាប ឯអសុភស្ថិតនៅក្នុងទីទួល ។

១០-ឧន្នតតោ កំណត់ឱ្យដឹងទីខ្ពស់ ក្នុងសរីរៈរបស់អសុភ មានជង្គង់និងទ្រូងជាដើម ឬកំណត់ឱ្យដឹងថា "អញឈរនៅក្នុងទីខ្ពស់ ឯអសុភស្ថិតនៅក្នុងទីទំនាប" ។

១១-សមន្តតោ

ត្រូវបញ្ជូនញាណឱ្យប្រព្រឹត្តនៅសព្វក្នុងសរីរៈរបស់អសុភទាំងមូល បើត្រង់ណាតាំងឡើងប្រាកដសន្សឹមកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តត្រង់ណោះ ។ ក្នុងវិធីពិចារណាតាមផ្លូវដែលដើរទៅដើរមកនោះ ត្រង់វិធីពិចារណាតាមផ្លូវដែលបានដើរទៅដែលបានពោលមកហើយក្នុងវិធីដើរទៅកាន់អសុភនិមិត្តខាងដើម និងពោលតែវិធីពិចារណាតាមផ្លូវដែលដើរមក, កំឯវិធីពិចារណាតាមផ្លូវដែលដើរមកនោះ គឺកាលដែលព្រះយោគីបានកាន់យកនូវនិមិត្តដ៏ប្រពៃហើយតែមិនទាន់បានសម្រេចកិច្ចដល់ទីបំផុតរបស់ភាវនា ត្រូវថយត្រឡប់មកកាន់ទីសេនាសនៈវិញ ក្នុងពេលដែលដើរមកនេះត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវកម្មដ្ឋាននោះជាដរាបត្រូវដើរប្រុងស្មារតី សង្រួមឥន្ទ្រិយទាំង ៦ ពេលដែលចេញចាកព្រៃស្មសានមកត្រូវកំណត់ផ្លូវ កំណត់ទិស កំណត់វត្ថុជិតខាងឱ្យសព្វគ្រប់ដូចកាលដែលដើរ

ចូលទៅ. លុះមកដល់ទីសេនាសនៈហើយ បើនឹងចង្ក្រមក្តី តាក់តែងទីអង្គុយឱ្យបែរមុខឆ្ពោះទៅកាន់ទីដែលអសុភតម្កល់នៅហើយពិចារណាបញ្ជូនចិត្តនឹកទៅរកអសុភ ដែលខ្លួនបានចម្រើននោះ ។

សុច្ឆា វិធីដែលកំណត់នូវនិមិត្តជិតខាងជាដើមនេះ មានប្រយោជន៍យ៉ាងណាខ្លះ?

វិសជ្ជនា វិធីកំណត់និមិត្តជិតខាងនឹងមិនវង្វេងភ្លេចស្មារតី ក្នុងពេលដែលអសុភសម្តែងនូវអាការគួរស្ញើម ។

វិធីកាន់យកនិមិត្តដោយអាការ ១១យ៉ាង ដើម្បីនឹងចងក្រៀកទុកនូវកម្មដ្ឋានឱ្យជាបច្ច័យដល់ឧគ្គហនិមិត្ត បដិភាគនិមិត្ត និងអប្បនាឈាន ដរាបដល់អរហត្តផលជាទីបំផុត បើចម្រើននូវវិបស្សនាតទៅទៀត ។

វិធីពិចារណាតាមផ្លូវដែលដើរទៅមក ដើម្បីញ៉ាំងវិថីយរបស់កម្មដ្ឋានឱ្យសម្រេចក្នុងពេលដែលព្រះយោគីចម្រើនបាននូវឧគ្គហនិមិត្តត្រឡប់ទៅកាន់ទីសេនាសនៈវិញ បើនិមិត្តនោះវិនាសបាត់ទៅ ហើយយោគីរលឹកសាតាមលំអាននោះក៏នឹងត្រឡប់កើតឡើងវិញ ។

កាលព្រះយោគីបានរៀនយកនូវវិធីទាំងពួងដូចពោលមកនេះក្នុងសំណាក់នៃកល្យាណមិត្តសព្វគ្រប់ហើយ បើឃើញ ឬឮដំណឹងថា : អសុភដែលហើមប៉ោងពងឡើងមាននៅក្នុងទីណាក៏តប្បីដើរទៅកាន់ទីនោះ ប្រព្រឹត្តតាមលំអានដែលពោលមក លុះទៅដល់ហើយ ត្រូវចំរើនឈរ ឬអង្គុយក៏បាន កុំឱ្យ

កម្មដ្ឋានទាំង ៤០ ដូចបានពោលមកហើយខាងដើម ក្នុងអាការទី ១ កម្មដ្ឋានណាមួយ ដែលយោគាវចរចម្រើនបានសម្រេចនូវគុណវិសេសដល់ថ្នាក់ត្រឹមអនុភាពនៃកម្មដ្ឋាននោះៗ ហើយក៏សុទ្ធតែអាចបន្សាត់ចេញនូវកិលេសមាននីវរណធម៌ជាដើមដែលជាគ្រឿងគ្របសង្កត់ចិត្តធ្វើឱ្យសតិនិងបញ្ញាដែលជាអ្នកកំណត់ដឹង និងចាក់ធ្លុះនូវសភាវៈជាបរមត្ថ ដែលជាអារម្មណ៍របស់វិបស្សនាបានទាំងអស់ ។ យោគាវចរ ដែលជាអ្នកចម្រើននូវវិបស្សនា ដែលមិនបានចាក់ធ្លុះនូវសភាវធម៌តាមពិតនោះក្នុងសាសនានេះ ក៏មកតែអំពីសតិ និងបញ្ញាចេះតែរលត់ទៅដោយអំណាចនៃកិលេសចេះតែគ្របសង្កត់ចិត្តរឿយៗហ្នឹងឯង ។ កិលេសទាំងឡាយមានកាមច្ឆន្ទៈជាដើម ដែលកើតឡើងហើយគ្របសង្កត់ចិត្ត ដែលនឹងអាចទ្រោមចុះទៅវិញបាននោះ ក៏ដោយសារយោគាវចរចម្រើនអប់រំចិត្តដោយកម្មដ្ឋានណាមួយមែនពិត កាលបើចិត្តស្ងប់ចាកកិលេសជាគ្រឿងសៅហ្មងហើយ យោគាវចរប្រាថ្នាដើម្បីចម្រើនវិបស្សនា ពេលនោះសតិនិងបញ្ញាក៏ធ្វើការរលឹកពិចារណា បានកំណត់ដឹង និងចាក់ធ្លុះនូវសភាវធម៌ជាបរមត្ថបានភ្លាមៗមួយរំពេច ព្រោះសេចក្តីដែលបានពោលមកហើយហ្នឹងឯងទើបលោកពោលថា កម្មដ្ឋានទាំង ៤០ ជាបច្ច័យដល់វិបស្សនា ។

សមថធម៌ មិនមែនជាវិបស្សនាធម៌ សមថធម៌ផ្សេង វិបស្សនាធម៌ផ្សេង ដោយឡែកពីគ្នា មិនច្រឡំគ្នាមែនពិត តែថាសមថធម៌ជាបច្ច័យដល់វិបស្សនាធម៌ កាលបើចិត្តមិនស្ងប់ចាកកិលេសហើយ ចម្រើនវិបស្សនា ក៏មិនបានសម្រេចឡើយ ។ ព្រោះហេតុអ្វី?

វិនីលកអសុភ

បន្ទាប់មកអំពីឧទ្ធុមាតកអសុភ និង ពណ៌នាក្នុងអសុភទាំង ៩ ខាងចុងតទៅ។ ក៏ក្នុងអសុភទាំង ៩នេះ មានវិធីទាំងពួងដូចគ្នានឹងឧទ្ធុមាតកអសុភស្ទើរតែនឹងទាំងអស់ នៅមានសេចក្តីដែលប្លែកបន្តិចបន្តួច ហេតុនោះនឹងពណ៌នាតែសេចក្តីណាដែលប្លែកគ្នាប៉ុណ្ណោះ ឯសេចក្តីឯទៀត គប្បីជ្រាបតាមន័យដែលពោលមកក្នុងឧទ្ធុមាតកអសុភឯណោះចុះ។

តែក្នុងអសុភទាំង ៩ នេះ នឹងពោលនូវវិនីលកអសុភជាមុន ហើយទើបពណ៌នានូវអសុភដ៏សេសតរៀងទៅ។

ក៏ក្នុងវិនីលកអសុភនេះ ត្រូវបរិកម្មកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា "វិនីលកំ បដិកូលំ វិនីលកំ បដិកូលំ អសុភហើមប៉ោងមានពណ៌ខៀវ មុខគួរឱ្យខ្ពើម។" ឧគ្គហនិមិត្ត ក្នុងវិនីលកអសុភនេះប្រាកដឡើង នៅមានពណ៌ពពាល។ ដោយច្រើន. ឯបដិភាគនិមិត្តប្រាកដឡើងតាមពណ៌ដែលផ្សាយឡើងច្រើន ពណ៌ក្រហម-ស- ខៀវ ពណ៌ណាមួយផ្សាយឡើងច្រើនក៏ប្រាកដដូចនោះ។

វិបុព្វកអសុភ

ក្នុងវិបុព្វកអសុភនេះ ត្រូវបរិកម្មកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា "វិបុព្វកំ បដិកូលំ វិបុព្វកំ បដិកូលំ" អសុភហើមមានខ្ទុះ ហូរចេញទៅលើ ខាងក្រោមមុខគួរឱ្យខ្ពើម។ ឧគ្គហនិមិត្ត ក្នុងវិបុព្វកអសុភនេះ ប្រាកដឡើងដូចខ្ទុះកំពុងហូរចេញ ឯបដិភាគនិមិត្តប្រាកដឡើង ទ្រង់ស្ងប់ស្ងៀមមិនមានកម្រើក។

វិច្ឆិទ្ទកអសុភ

ក៏ឯវិច្ឆិទ្ទកអសុភនេះតែងមាននៅក្នុងមណ្ឌលនៃទីចម្បាំង ក្នុងដងព្រៃដែលចោរតែងនៅអាស្រ័យ ក្នុងទីដែលពិឃាតមនុស្សទោស ឬក្នុងព្រៃដែលជាលំនៅនៃសត្វសាហាវមានសីហជាដើម ហេតុនោះបើយោគីស្វែងរកបានក្នុងប្រទេសណាមួយ ហើយអសុភនោះដាច់ចេញឃ្លាតអំពីគ្នាឆ្ងាយ ត្រូវប្រមូលអារម្មណ៍ឱ្យមូលពិចារណារួមចូលជាមួយគ្នា ពុំនោះនឹងប្រើឱ្យគេប្រមូលឬនឹងប្រមូលខ្លួនឯងឱ្យមូលគ្នាមកដោយឈើច្រត់ជាដើមក៏បាន កុំចាប់ពាល់ដោយដៃ[៨២] ហើយត្រូវបរិកម្មកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា "**វិច្ឆិទ្ទកំ បដិកូលំ វិច្ឆិទ្ទកំ បដិកូលំ** អសុភដែលគេកាត់ដាច់ពាក់កណ្តាលខ្លួន មុខគួរឱ្យខ្ពើមៗ" ។

ឧគ្គហនិមិត្ត ក្នុងវិច្ឆិទ្ទកអសុភនេះ ប្រាកដឡើងហាក់ដូចជាដាច់ពាក់កណ្តាលឯបដិភាគនិមិត្តប្រាកដដូចជាពេញបរិបូណ៌ឡើងវិញ ។

វិក្ខាយិតកអសុភ

ក្នុងវិក្ខាយិតកអសុភនេះ ត្រូវបរិកម្មកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា "**វិក្ខាយិតកំ បដិកូលំ វិក្ខាយិតកំ បដិកូលំ** អសុភដែលសត្វកកេរស៊ី មានសំណាមរលុះរលួយផ្សេងៗ មានមុខគួរឱ្យខ្ពើមៗ" ។ ឧគ្គហនិមិត្តក្នុងអសុភនេះប្រាកដឡើងនៅដូចស្នាមដែលសត្វកកេរស៊ីក្នុងទីនោះៗ ឯបដិភាគនិមិត្តប្រាកដឡើងនៅពេញបរិបូណ៌ដូចដើម ។

---

[៨២] បើចាប់ពាល់ដោយដៃឯងនឹងទៅជាស្និទ្ធស្នាលមិនកើតសង្វេគ ។

ឆិទ្ទិក្កកអសុភ

ក្នុងវិច្ឆិទ្ទកអសុភនេះ ត្រូវបរិកម្មកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា "ឆិទ្ទិក្កកំ បដិកូលំ ឆិទ្ទិក្កកំ បដិកូលំ អសុភដែលគេកាត់ផាច់ចេញអំពីគ្នាជាកំណាត់ៗ រាត់រាយទៅផ្សេងៗមុខគួរឱ្យខ្ពើមៗ" ។

ឧគ្គហនិមិត្តវិច្ឆិទ្ទកអសុភនេះ ប្រាកដឡើងទៅមានចន្លោះៗ នៃអវយវៈ ដែលប្រាកដ ឯបដិភាគនិមិត្តប្រាកដឡើងពេញបរិបូណ៌ដូចដើម ។

ហតឆិទ្ទិក្កកអសុភ

ក្នុងហតវិច្ឆិទ្ទកអសុភនេះ ត្រូវបរិកម្មកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា ហតឆិទ្ទិក្កកំ បដិកូលំ ហតឆិទ្ទិក្កកំ បដិកូលំ អសុភដែលគេកាប់សាប់មានស្នាមសាំ រវាម មុខគួរឱ្យខ្ពើមៗ" ។

ឧគ្គហនិមិត្ត ក្នុងហតវិច្ឆិទ្ទកអសុភនេះ ប្រាកដឡើងទៅមានស្នាមមុខ របួស ឯបដិភាគនិមិត្តប្រាកដឡើងពេញបរិបូណ៌ដូចដើម ។

លោហិតកអសុភ

ក៏ឯលោហិតកអសុភនេះ ព្រះយោគីរមែងស្វែងរកបានក្នុងមណ្ឌល នៃទីចម្បាំងជាដើម ដូចពោលមកហើយក្នុងវិច្ឆិទ្ទកអសុភ តែត្រូវចម្រើនបានតែក្នុង ពេលដែលឈាមកំពុងហូរចេញអំពីមុខរបួសដែលគេប្រហារ ពុំនោះនឹងចម្រើន យកនិមិត្តក្នុងឈាមដែលហូរចេញអំពីមុខរបួស ឬពកដែលបែកធ្លាយជាដើម ក្រៅអំពីអសុភស្លាប់ ក៏បានត្រូវបរិកម្មកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា "លោហិតកំ បដិកូលំ លោហិតកំ បដិកូលំ អសុភមានឈាមហូរស្រោចស្រពមុខគួរ ឱ្យខ្ពើមៗ" ។

ឧគ្គហនិមិត្តក្នុងលោហិតកអសុភនេះ ប្រាកដឡើងមានអាការញ័រដូចជាផ្ទាំងសម្ពត់ មានពណ៌ក្រហមដែលខ្យល់បក់មកត្រូវ ឯបដិភាគនិមិត្តប្រាកដឡើងមានសភាពស្ងប់មិនកម្រើក ។

បុឡុវកអសុភ

ក្នុងបុឡុវកអសុភនេះ ត្រូវចម្រើនយកនិមិត្តក្នុងកាលដែលដង្កូវកំពុងហូរចេញតាមទ្វារទាំង៩ ឬ ក្នុងកាលដែលសរីរៈអសុភៈនោះ រលួយរបេះចេញចាកគ្នាអស់ហើយ នៅសល់តែដង្កូវផ្តុំគ្នាជាគំនរ ដូចគំនរបាវស្រូវសាលីដូចនោះក៏បាន ទុកណាជាសរីរៈនៃអសុភនោះជាសរីរៈរបស់ឆ្កែក្តី ចចកក្តី មនុស្សក្តី គោក្របី ដំរី សេះ ឬ ពស់ថ្លាន់ជាដើមក្តី ក៏គួរចម្រើនបានដូចគ្នា ត្រូវបរិកម្មកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា : បុឡុវកំ បដិកូលំ បុឡុវកំ បដិកូលំ អសុភមានដង្កូវចោះហូរចេញតាមទ្វារទាំង៩[៨៣] មុខគួរឱ្យខ្ពើម១" ។

ឧគ្គហនិមិត្ត ក្នុងបុឡុវកអសុភនេះ ប្រាកដឡើងទ្រង់ញ័រ ឯបដិភាគនិមិត្ត ប្រាកដឡើងទ្រង់ស្ងប់ដូចដុំបាយនៃស្រូវសាលី ។

អដ្ឋិកអសុភ

ក៏ឯអដ្ឋិកអសុភនេះ ទោះបីនៅគង់ជារាងឆ្អឹងទាំងមូលក្តី ជ្រុះរង្គោះចេញទៅដោយឡែក១ អំពីគ្នាក្តី សូម្បីនៅសល់តែឆ្អឹង ១កំណាត់ ២កំណាត់

---

[៨៣] បើអសុភនោះនៅសល់តែគំនរដង្កូវ ត្រូវថា "អសុភនៅសល់តែគំនរដង្កូវ ដូចដុំបាយនៃស្រូវសាលី" ដូចនេះវិញ ។

ពុកផុយដូចម្ដេចក្ដី ក៏គួរចម្រើនយកនិមិត្តបានដូចគ្នាទាំងអស់ ត្រូវបរិកម្មកំណត់ ទុកឆ្អឹងខ្ចាត់ខ្ចាយរាត់រាយទៅផ្សេងៗ មុខគួរឱ្យខ្ពើមៗ ។

ឧគ្គហនិមិត្ត ក្នុងអដ្ឋិកអសុភនេះ ប្រាកដឡើងនៅមានចន្លោះៗ ឯបដិភាគនិមិត្តប្រាកដឡើងពេញបរិបូណ៌[៥៦] ។

ន័យម្យ៉ាងទៀតថា ៖ ឧគ្គហនិមិត្តប្រាកដឡើងគួរឱ្យខ្ពើម គួរឱ្យខ្លាច ឯបដិភាគនិមិត្តប្រាកដឡើង គួរឱ្យកើតបីតិ និងសោមនស្ស ។

អសុភកម្មដ្ឋានទាំង ១០នេះ កាលបើព្រះយោគីចម្រើនបានដល់បដិភាគនិមិត្តក្នុងអសុភណាមួយហើយ នីវរណធម៌ទាំង ៥ ក៏ទ្រោមចុះ ក៏ព្រះយោគីអង្គនោះលះបង់បានជាវិក្ខម្ភនប្បហាន[៥៧] ព្រមគ្នានឹងបដិភាគនិមិត្តកើត ហើយអង្គឈានទាំង ៥ ក៏កើតឡើងផង ខណៈនោះព្រះយោគីក៏ចូលដល់ឧបចារជ្ឈានហើយតទៅទៀតនឹងអាចចូលបានដរាបដល់អប្បនាឈាន តែចូលបានតែត្រឹមបឋមជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ ទុកណាជាព្រះយោគីខំសង្វាតព្យាយាមចម្រើនតទៅទៀតដូចម្ដេចក៏មិនអាចនឹងចូលដល់អប្បនាឈានជាន់លើទៀតបាន មិនអាចញ៉ាំងគុណវិសេសមានទិព្វសោតនិងទិព្វចក្ខុជាដើមឱ្យកើតឡើងបានឡើយ គ្រាន់តែ

---

[៥៦] និមិត្តប្រាកដឡើងបែបនេះ ចំពោះតែអសុភដែលសល់នៅតែរាងឆ្អឹងទាំងមូល បើអសុភដែលឆ្អឹងខ្ចាត់ខ្ចាយរាត់រាយទៅផ្សេងៗ ឬអសុភដែលសល់តែរាងឆ្អឹង ១កំណាត់ ២ កំណាត់ប៉ុណ្ណោះ និមិត្តទាំង ២ យ៉ាងក៏ប្រាកដឡើងមិនប្លែកអំពីសណ្ឋានរបស់ឆ្អឹងនោះប៉ុន្មានឡើយ ។

[៥៧] លះបង់សង្កត់ទុកមិនឱ្យផុសផុលឡើងបាន ។

ឃើញតំនរអសុភប្រាកដឡើងពេញផែនដីប៉ុណ្ណោះ តែបើព្រះយោគីយកវិបស្សនាមកចម្រើនអែបផងនឹងបានសម្រេចនូវលោកុត្តរធម៌ដរាបដល់ព្រះអរហត្តផលជាទីបំផុត ។

កាលពោលមកហើយអំពីកិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងអសុភកម្មដ្ឋាននេះ បុព្វកិច្ចខាងដើមមានកម្មវិធីសិក្សាច្រើនដែលត្រូវរៀនក្នុងសំណាក់នៃអាចារ្យ មានរៀនយកនូវវិធីដើរទៅកាន់អសុភនិមិត្តជាដើម កាលពោលមកនេះគឺពោលសំដៅចំពោះទៅលើយោគាវចរជាអាទិកម្មិកបុគ្គល បានដល់យោគាវចរដែលទើបតែចាប់ផ្ដើមរៀនថ្មី១ ទើបតែចាប់ផ្ដើមកសាងក្នុងការចម្រើននូវកម្មដ្ឋានដំបូងក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិនេះឯង ឬថាជាបុគ្គលមានឧបនិស្ស័យនៅទន់ខ្សោយ មិនអាចធ្វើការនឹកគិត រាវរក ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត បរិកម្មនូវអសុភកម្មដ្ឋាននោះ នឹងញ៉ាំងឧគ្គហនិមិត្ត និងបដិភាគនិមិត្តឱ្យកើតបានឡើយ ។

រីឯយោគាវចរដែលមានអភិនិហារ ធ្វើការកសាងក្នុងការចម្រើនព្រះកម្មដ្ឋានទាំងនោះអំពីអតីតជាតិយូរណាស់មកហើយ ជាបុគ្គលមានឧបនិស្ស័យចាស់ក្លា មានបញ្ញាមោះមុត មិនចាំបាច់រៀនយកកម្មវិធីអ្វីច្រើនពេកទេ គ្រាន់តែប្រមូលចិត្តឱ្យមូលឱ្យមានអារម្មណ៍តែមួយ ហើយធ្វើទុកក្នុងចិត្តរឿយ១នូវអសុភកម្មដ្ឋានមានឧទ្ធុមាតកាសុភជាដើម ក៏នឹងអាចញ៉ាំងឧគ្គហនិមិត្តនិងបដិភាគនិមិត្តឱ្យកើតឡើងបានងាយ ពេលនោះនីវរណធម៌ទាំង ៥ ក៏ស្ងប់រម្ងាប់ចិត្តក៏ស្ថិតនៅស៊ប់ក្នុងឧបចារជ្ឈានមែនពិត បន្ទាប់មកកាលបើយោគីនោះមាន

សេចក្តីព្យាយាមចម្រើននូវកម្មដ្ឋាននោះបន្តទៅទៀត ក៏នឹងអាចញ៉ាំងអប្បនា ឈានគឺបឋមជ្ឈានឱ្យកើតឡើងថែមទៀត កាលបើយោគីបានញ៉ាំងឈានចិត្ត ឱ្យកើតឡើងហើយ បន្ទាប់មក ក៏ធ្វើការចម្រើនវិបស្សនាកម្មដ្ឋានបន្ត ក៏នឹងអាច បានសម្រេចបានមគ្គផលជាលោកុត្តរដោយពិតប្រាកដពុំខាន។ សេចក្តីពិស្តារ នៃការកើតឡើងនៃបឋមជ្ឈានចិត្ត សូមចាំមើលក្នុងច្បាប់វិបស្សនាថ្នាក់មធ្យម។

កាយគតាសតិ

ទ្វត្តឹសាការកម្មដ្ឋាន គឺកម្មដ្ឋានដែលត្រូវតម្កល់ស្មារតីចុះក្នុងអាការ ៣២ ដែលមាននៅក្នុងកាយដែលធ្វើទុកក្នុងចិត្តថាជាបដិកូលមុខគួរឱ្យខ្ពើម ហៅថា **កាយគតាសតិកម្មដ្ឋាន**។

កាលបើព្រះយោគី មានប្រាថ្នាដើម្បីចម្រើននូវកាយគតាសតិកម្មដ្ឋាននេះ គប្បីរៀនយកនូវឧគ្គហកោសល្លវិធី គឺវិធីដែលឆ្លាសក្នុងឧគ្គហ ៧ យ៉ាងក្នុង សំណាក់នៃអាចារ្យ ដែលជាកល្យាណមិត្តជាមុន។

ឧគ្គហកោសល្លវិធី ៧ យ៉ាងនោះគឺ

១-វចសា ឆ្លាសដោយវាចា ដែលសូធ្យាយតាមអាការទាំង ៣២។

២-មនសា ឆ្លាសដោយចិត្តតម្កល់សូធ្យាយតាមអាការទាំង ៣២។

៣-វណ្ណតោ ឆ្លាសដោយកំណត់ពណ៌របស់អាការនោះៗ។

៤-សណ្ឋានតោ ឆ្លាសដោយកំណត់សណ្ឋានរបស់អាការនោះៗ។

៥-ទិសតោ ឆ្លាសដោយកំណត់ទិស ដែលអាការនោះតម្កល់នៅ ។

៦-ឱកាសតោ ឆ្លាសដោយកំណត់ឱកាស ដែលអាការនោះៗ តម្កល់នៅ ។

៧-បរិច្ឆេទតោ ឆ្លាសដោយកំណត់ទីជុំវិញរបស់អាការនោះៗ និងភាពដែលអាការនោះៗ មិនច្រឡំគ្នា ។

សេចក្តីអធិប្បាយ

ត្រង់ឧគ្គហកោសល្លទី ១ ត្រូវហាត់ស្វាធ្យាយដោយវាចាឱ្យស្ទាត់ក្នុងអាការទាំង ៣២ ។ ក៏អាការទាំង ៣២នោះលោកចាត់ទុកជា ៦ ពួកគឺ

ពួកទី១ ឈ្មោះ តចបញ្ចកៈ មានអាការ ៥ គឺ កេសា សក់ទាំងឡាយ លោមា រោមទាំងឡាយ នខា ក្រចកទាំងឡាយ ទន្តា ធ្មេញទាំងឡាយ តចោ ស្បែក ។

ពួកទី២ ឈ្មោះ វក្កបញ្ចកៈ មានអាការ ៥ គឺ មំសំ សាច់ ន្ហារូ សរសៃទាំងឡាយ អដ្ឋិ ឆ្អឹងទាំងឡាយ អដ្ឋិមិញ្ជំ ខួរក្នុងឆ្អឹង វក្កំ តម្រងបស្សាវៈ ។

ពួកទី៣ ឈ្មោះ បប្ផាសបញ្ចកៈ មានអាការ ៥ គឺហទយំ បេះដូង យកនំ ថ្លើម កិលោមកំ វាវ បិហកំ ក្រពះ បប្ផាសំ សួត ។

ពួកទី៤ មត្ថលុង្គបញ្ចកៈ មានអាការ ៥ គឺ អន្តំ ពោះវៀនធំ អន្តគុណំ ពោះវៀនតូច ឧទរិយំ អាហារថ្មី ករីសំ អាហារចាស់ មត្ថលុង្គំ ខួរក្នុងក្បាល ។

ពួកទី ៥ ឈ្មោះ មេទឆក្កៈ មានអាការ ៦គឺ បិត្តំ ប្រមាត់ សេម្ហំ ស្លេស្ម បុព្វោ ខ្ទុះ លោហិតំ ឈាម សេទោ ញើស មេទោ ខ្លាញ់ខាប់ ។

ពួកទី ៦ ឈ្មោះ មុត្តឆក្កៈ មានអាការ ៦ គឺ អស្សុ ទឹកភ្នែក វសា ខ្លាញ់រាវ ខេឡោ ទឹកមាត់ សិង្ឃាណិកា ទឹកសម្បោរ លសិកា ទឹករំអិល មុត្តំ ទឹកមូត្រ ។

ត្រូវហាត់ស្វាធ្យាយក្នុងពួកទី១ ជាអនុលោមបដិលោមឱ្យបានស្ទាត់ជាមុនសិនទើបឆ្លងចូលទៅក្នុងពួកទី២ លុះបានស្ទាត់ក្នុងពួកទី២ហើយត្រូវស្វាធ្យាយភ្ជាប់មកនឹងពួកទី១ ខាងដើមវិញជាអនុលោមបដិលោមដូចគ្នា ស្វាធ្យាយភ្ជាប់គ្រាតែបានស្ទាត់ហើយ សិនទើបឆ្លងចូលទៅក្នុងពួកខាងចុងៗទៀតជាលំដាប់ទៅ ។ គ្រប់ឧគ្គហកោសល្លទី២ ត្រូវហាត់ស្វាធ្យាយដោយចិត្តឱ្យដូចជាស្វាធ្យាយដោយវាចាគឺថាត្រូវលើកចិត្តឡើងកំណត់នូវអាការនោះៗតាមលំអានដែលស្វាធ្យាយដោយវាចាព្រោះថាស្វាធ្យាយដោយវាចាជាបច្ច័យដល់កិរិយាស្វាធ្យាយដោយចិត្ត ។

គ្រប់ទី ៣ ត្រូវរៀនកំណត់នូវពណ៌របស់អាការនោះៗឱ្យដឹងថា : "អាការនេះមានពណ៌ដូចនេះៗ" គ្រប់អាការទាំងអស់ ។

គ្រប់ទី ៤ ត្រូវរៀនកំណត់សណ្ឋានទ្រង់ទ្រាយរបស់អាការទាំងនោះឱ្យដឹងថា : "អាការនេះមានសណ្ឋានបែបនេះៗ" គ្រប់អាការទាំងអស់ ។

គ្រប់ទី ៥ ត្រូវរៀនកំណត់ឱ្យដឹងថា : "អាការណាតម្កល់ក្នុងទិសណា ទិសខាងលើ ឬខាងក្រោម . ព្រោះក្នុងសរីរប្រទេសនោះលោកចាត់ជាទិសមាន ២ គឺទិសខាងលើតាំងអំពីផ្ចិតឡើងទៅ ទិសខាងក្រោមតាំងអំពីផ្ចិតចុះមក" ។

គ្រប់ទី ៦ ត្រូវរៀនកំណត់ឱ្យដឹងថា : "អាការណាតម្កល់នៅក្នុងទិសឱកាសចន្លោះណាៗ គ្រប់អាការទាំង ៣២"

គ្រប់ទី ៧ ត្រូវរៀនកំណត់ឱ្យដឹងទីបំផុតជុំវិញរបស់អាការនោះៗ អាការណាមានទីបំផុតត្រឹមណាទល់គ្នានឹងអាការណា ហើយនឹងរៀនកំណត់ឱ្យដឹងថាអាការទាំងនោះដោយឡែកៗអំពីគ្នាមិនមានច្រឡំគ្នាឡើយ[៦១] ។

មនសិការកោសល្ល វិធីដែលឆ្លាសក្នុងមនសិការ ១០យ៉ាងគឺ

១-អនុបុព្វតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តតាមលំដាប់នៃកោដ្ឋាស[៦៧] តាំងអំពីស្វាធ្យាយជាដំបូងរៀងទៅ មិនត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តផ្លោះៗដោយអន្ទើៗឡើយ ។

២-នាតិសីឃតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តមិនឱ្យរហ័សរួសរាន់ពេក ។

៣-នាតិសណិកតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តមិនឱ្យយឺតយូរពេក ។

៤-វិក្ខេបបដិពាហនតោ កាលបើចិត្តលះបង់នូវកម្មដ្ឋាន ហើយរាទៅរកអារម្មណ៍ផ្សេងៗជាខាងក្រៅត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តទប់មិនឱ្យចិត្តរាថយទៅវិញបាន ។

---

[៦១] គ្រប់នុត្តហកោសល្លទី ៧ នេះ លោកចែកចេញជា ២ គឺកំណត់ថា "កោដ្ឋាសនេះខាងលើត្រឹមនេះ ខាងក្រោមត្រឹមនេះ ជុំវិញត្រឹមនេះ" ហៅថា **សភាគបរិច្ឆេទ** ១. កំណត់ភាពដែលមិនច្រឡំគ្នាថា : "សក់មិនមែនរោមៗមិនជាសក់ជាដើម" ហៅថា **វិសភាគបរិច្ឆេទ** ។

[៦៧] ពាក្យថា "**កោដ្ឋាស**" និងពាក្យថា "**អាការ**" ដូចគ្នា ។

៥-បណ្ណត្តិសមតិក្កមនតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តកន្លងបញ្ញត្តិដែលលោកហៅថា "សក់-រោម" ជាដើម ហើយតាំងចិត្តទុកដាក់បដិកូល១ប៉ុណ្ណោះ ។

៦-អនុបុព្វមុញ្ចនតោ ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តរៀងតាមលំដាប់នៃកោដ្ឋាសកាលបើកោដ្ឋាសៈណាមិនប្រាកដឡើងត្រូវលះបង់ចេញហើយត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តតែ កោដ្ឋាសៈណាដែលប្រាកដ ។

៧-អប្បនាតោ ត្រូវឱ្យដឹងកោដ្ឋាសៈដែលនាំមកនូវអប្បនាគឺត្រូវឱ្យដឹងថា "អាការទាំង ៣២ មានសក់ជាដើមសុទ្ធតែមានអំណាចនឹងញុំាងអប្បនាចិត្តឱ្យកើតឡើងបានទាំងអស់ ។

៨-អធិចិត្តតោ ត្រូវឱ្យដឹងអធិចិត្តសូត្រ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្ដែងថា "ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តសព្វ១កាល"[៥៨] នូវនិមិត្ត៣យ៉ាង គឺ សមាធិនិមិត្ត ១, បគ្គហនិមិត្ត ១, ឧបេក្ខានិមិត្ត ១ ។

៩-សីតិភាវតោ ត្រូវដឹងនូវសីតិភាវសូត្រ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់សម្ដែងថា ភិក្ខុដែលប្រកបដោយធម៌ ៦"[៥៩] គួរធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ។

---

[៥៨] ត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវសមាធិនិមិត្តតែម្យ៉ាង ចិត្តនឹងបែរទៅរកកោសជ្ជ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវបគ្គហនិមិត្តគឺផ្គងព្យាយាមតែម្យ៉ាង ចិត្តនឹងបែរទៅរកឧទ្ធច្ច ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវឧបេក្ខានិមិត្តតែម្យ៉ាង ចិត្តនឹងមិនតម្កល់នៅមាំ ។

[៥៩] ធម៌ទាំង ៦ យ៉ាងនោះគឺ សង្កត់ចិត្តក្នុងសម័យដែលគួរ ១ ប្រុងចិត្តក្នុងសម័យដែលគួរ១ បង្អើលចិត្តក្នុងសម័យដែលគួរ ១ ស្ងប់ចិត្តក្នុងសម័យដែលគួរ ១ មានចិត្តយាងចុះស៊ប់ក្នុងមគ្គ និង ផល១ ត្រេកអរចំពោះព្រះនិព្វាន ១ ។

១០-សត្តវោញ្ញាណកោសល្លសូត្រ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងថា ៖ ត្រូវឱ្យចម្រើននូវពោជ្ឈង្គទាំង ៧ ពោជ្ឈង្គណាមួយក្នុងពេលដែលចិត្តកំពុងរួញរាជាដើម ។

ព្រះយោគីកាលបើបានរៀនយកនូវឧគ្គហកោសល្ល ៧ យ៉ាង និងមនសិការ កោសល្ល ១០យ៉ាង ដូចពោលមកហើយ បានកំណត់ពណ៌ សណ្ឋាន ទិស ឱកាស និង បរិច្ឆេទគ្រប់កោដ្ឋាសៈមានសក់ជាដើម រួចហើយត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តថាជាបដិកូលដោយស្ថាន ៥យ៉ាង កុំឱ្យរហ័សពេកនិងយឺតយូរពេកជាដើម ។

បដិកូលដោយស្ថាន ៥យ៉ាងនេះគឺ

១-វណ្ណតោ	បដិកូលដោយពណ៌
២-សណ្ឋានតោ	បដិកូលដោយសណ្ឋាន
៣-គន្ធតោ	បដិកូលដោយក្លិន
៤-អាសយតោ	បដិកូលដោយទីអាស្រ័យនៅ
៥-ឱកាសតោ	បដិកូលដោយឱកាសដែលប្រតិស្ឋាននៅ ។

កាលបើព្រះយោគី បានធ្វើទុកក្នុងចិត្តថាជាបដិកូលដោយស្ថាន៥យ៉ាងនេះ ដរាបដល់កោដ្ឋាសៈដែលមាននៅក្នុងកាយទាំងប៉ុន្មានតាំងឡើងប្រាកដស្មើគ្នា មិនមុន មិនក្រោយ គ្រាន់តែធ្វើមនសិការជាអនុលោមថា "កេសា" ប៉ុណ្ណោះ មនសិការ នោះក៏រត់ទៅទល់ដល់ "មុត្តំ" ជាទីបំផុត ធ្វើមនសិការជាបដិលោមថា

"ឆុត្តំ" ប៉ុណ្ណោះ មនសិការនោះក៏រត់មកដល់ "កេសា" ជាខាងដើមវិញ ស្តម្បីធ្វើមនសិការក្នុងកាយ របស់បុគ្គលដទៃជាខាងក្រៅក៏ប្រាកដឡើងដូចគ្នា បើមនុស្សនិងសត្វតិរច្ឆានជាដើម ដើរមក ចំពោះមុខក៏លះបង់នូវអាការជាសត្វប្រាកដឡើង ជាគំនរនៃកោដ្ឋាសៈទាំងអស់ ទឹក និងភោជនដែលសត្វទាំងនោះផឹកបរិភោគចូលទៅ ក៏ប្រាកដហាក់ដូចជាដាក់ចុះ ទៅក្នុងគំនរនៃកោដ្ឋាសៈទាំង ៣២ ។

បើព្រះយោគីធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយបដិកូលភាពរឿយៗតាមមនសិការកោសល្លវិធីទាំង ១០យ៉ាង លំដាប់មកអប្បនាចិត្តក៏កើតឡើង ។

ឧគ្គហនិមិត្ត ក្នុងកាយគតាសតិកម្មដ្ឋាននេះឃើញអាការទាំង ៣២ តាំងឡើង ប្រាកដដោយពណ៌ សណ្ឋាន ទិស ឱកាស និង បរិច្ឆេទ ឯបដិភាគនិមិត្តប្រាកដឡើង ដោយបដិកូលភាពគ្រប់អាការទាំងអស់ ។

បើព្រះយោគីសេពដោយបដិភាគនិមិត្តនោះដោយច្រើន ចម្រើនឱ្យរឿយៗ ទៅអប្បនាចិត្តក៏នឹងកើតឡើង តែកើតបានត្រឹមតែបឋមជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ ដូចក្នុងអសុភកម្មដ្ឋាន ដែរ ។

តែបើព្រះយោគីកាន់យកពណ៌មានពណ៌ក្រហមរបស់សាច់ជាដើមដែលតាំងឡើងមកប្រាកដជាអារម្មណ៍វិញនោះ ក៏នឹងអាចញ៉ាំងឧគ្គហនិមិត្តនិងបដិភាគនិមិត្តឱ្យកើតឡើងបាន កាលព្រះយោគីសេពនូវបដិភាគនិមិត្តនោះ រឿយៗទៅ ក៏នឹង អាចញ៉ាំងឈានចំនួន ៥ ជាបញ្ចកន័យ ឬឈានចំនួន ៤ ជាចតុក្កន័យ ឱ្យសម្រេចបាន ដោយពិត ។

តែថាក្នុងច្បាប់នេះ ពោលត្រឹមតែឧបចារដ្ឋានប៉ុណ្ណោះ ឯអប្បនាឈានទោះនឹងមានពោលពិស្តារក្នុងច្បាប់វិបស្សនាថ្នាក់មធ្យមឯណោះ ។

សេចក្ដីដែលបានពោលមកហើយអំពីកិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងកាយគតាសតិកម្មដ្ឋាននេះជាសេចក្ដីសង្ខេបពេកណាស់ធ្វើឱ្យព្រះយោគីមានប្រាជ្ញាទន់ពិបាកយល់ពេក ។

លំដាប់អំពីនេះ ខ្ញុំសូមលើកឡើងជាបញ្ហាសួរ និង ឆ្លើយខ្លះដើម្បីធ្វើការបំភ្លឺក្នុងកិច្ចប្រតិបត្តិដូចតទៅនេះ :

បុច្ឆា ចុះព្រះយោគីដែលត្រូវចម្រើនកាយគតាសតិកម្មដ្ឋាននោះ តើមានគោលការណ៍សំខាន់មានប៉ុន្មាន ១ ដែលត្រូវប្រព្រឹត្តអ្វីខ្លះ?

វិសជ្ជនា មានគោលការណ៍សំខាន់ក្នុងកិច្ចប្រតិបត្តិ ៤១ ដោយសង្ខេបគឺ

១-ការរៀនឱ្យបានចងចាំជាអនុលោមនិងបដិលោមនិងធ្វើទុកក្នុងចិត្តឱ្យស្ទាត់ជំនាញល្អចំពោះអាការ ៣២ មានសក់ជាដើម ។

២-ត្រូវស្ថិតនៅក្នុងទីស្ងាត់ ។

៣-ត្រូវសម្រេចក្នុងការចម្រើនដោយឥរិយាបថ ៤ មានឥរិយាបថអង្គុយជាប្រធាន ។

៤-ការចម្រើននូវអាការ ៣២ ។

បុច្ឆា សូមពន្យល់បំភ្លឺ អំពីគោលការណ៍ទាំង ៤ ១ នោះមកមើល?

វិសជ្ជនា គោលការណ៍ទាំង ៤ ១ នេះ មានសេចក្ដីអធិប្បាយដូចតទៅនេះ:

ខទី១ ព្រះយោគីក្នុងសាសនានេះដែលជាអ្នកមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីចម្រើននូវអាការ ៣២ ត្រូវតែរៀនទន្ទេញចងចាំឱ្យបានល្អចំពោះអាការ ៣២ តាមផ្លូវវាចាតាមផ្លូវចិត្តឱ្យបានស្ទាត់ជំនាញល្អជាអនុលោម គឺរៀនបណ្តោយចាប់ពីសក់រហូតដល់ទឹកមូត្រ បន្ទាប់មកត្រូវរៀនឱ្យចាំជាបដិលោមគឺរៀនបញ្ច្រាសចាប់ពីទឹកមូត្ររហូតដល់សក់វិញ កាលបើរៀនទន្ទេញជាអនុលោមបដិលោមបានចាំស្ទាត់ហើយ ត្រូវរៀនធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាការទាំង ៣២ នេះ តាមលំដាប់ដោយពណ៌ សណ្ឋាន ទិស ឱកាស បរិច្ឆេទឱ្យស្ទាត់ល្អ ក្នុងសំណាក់នៃកល្យាណមិត្រជាអាចារ្យរបស់ខ្លួនថែមទៀត ។

ខទី ២ បន្ទាប់ពីបានសិក្សារៀនសូត្រអំពីសំណាក់អាចារ្យនូវអាការទាំង ៣២ មក ព្រះយោគីគប្បីចូលទៅពួនសម្ងំក្នុងទីសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ចាកពួកខណៈដែលជាទីច្របូកច្របល់ប្រកបដោយសំឡេងគឹកកងរំពងជាទីធ្វើចិត្តរាយមាយមិនបានសមាធិចិត្ត ។ ទីស្ងាត់នោះទោះជាព្រៃស្ងាត់ក្តី ទៀបគល់ឈើ ឬផ្ទះស្ងាត់ក្តីក៏សុទ្ធតែគួរដល់សមាធិភាវនាទាំងអស់ដោយពិត ព្រះយោគីដែលជាអាទិកម្មិកបុគ្គលកាលបើនៅរួមជាមួយពួកខណៈច្របូកច្របល់ដោយសំឡេងច្រើនហើយមិនងាយនឹងចម្រើននូវកម្មដ្ឋាននេះឱ្យបានសម្រេចនូវគុណវិសេសបានឡើយព្រោះចិត្តចេះតែរាយមាយអណ្តែតអណ្តូងទៅកាន់អារម្មណ៍មានរូបជាដើមដែលមកប៉ះទ្វារមានចក្ខុទ្វារជាដើម ។ដូច្នេះយោគាវចរត្រូវតែស្វែងរកនូវទីសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ដើម្បីចម្រើននូវកម្មដ្ឋានជាមុនឱ្យបានសម្រេចនូវគុណវិសេសសិន កាល

បើចម្រើនកម្មដ្ឋានបានសម្រេចនូវគុណវិសេសណាមួយហើយ សឡើមទៅសាក ល្បងចម្រើនកម្មដ្ឋានក្នុងទីប្រចូកច្របល់ជាខាងក្រោយថែមទៀត ព្រោះថា កម្មដ្ឋានដែលព្រះយោគីចម្រើនបានសម្រេចនូវគុណវិសេសក្នុងទីប្រចូកច្របល់ នោះជាកម្មដ្ឋានអាចតាំងនៅស្ថិតស្ថេរអស់កាលជាយូរអង្វែងល្អ ។

ខទី ៣ កាលបើយោគាវចរ បានស្ថិតនៅក្នុងទីសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ដ៏ សមគួរដល់សមាធិភាវនាហើយ ត្រូវអង្គុយពែនភ្នែន តម្កល់កាយឱ្យត្រង់ល្អមាន មុខឱ្យនចុះបន្តិច ។

ឥរិយាបថ មាន ៤ គឺ ដេក ដើរ ឈរ និង អង្គុយ ចំណោមឥរិយាបថ ទាំង ៤ នេះ យោគាវចរគប្បីកំណត់យកឥរិយាបថអង្គុយធ្វើជាប្រធានក្នុងការ ចម្រើនកម្មដ្ឋាន ព្រោះថាការអង្គុយពែនភ្នែនតម្កល់កាយឱ្យត្រង់នេះ មានឧបការ ច្រើនដូចតទៅនេះ :

ការតម្កល់កាយឱ្យត្រង់ល្អជាបច្ច័យនាំមកធ្វើឱ្យព្រះយោគីប្រាសចេញពីរង ទុក្ខវេទនា ដែលកើតអំពីការអង្គុយសង្កត់ស្បែក សាច់ សរសៃ ការចុកចាប់ក្នុង ជើង ជាដើម និងនាំឱ្យបានចិត្តជាឯកគ្គតា និងធ្វើកម្មដ្ឋានមិនឱ្យធ្លាក់ចុះរមែង ដល់នូវការដុះដាលវិកចម្រើនឡើង ។ បន្ទាប់មកក៏គប្បីចម្រើនព្រះកម្មដ្ឋានដោយ ឥរិយាបថ ៣ គឺ ដើរចង្ក្រម ឈរ និងដេកឱ្យគ្រប់ឥរិយាបថទាំង ៤ និងគ្រប់ ទីកន្លែងថែមទៀត ទើបឈ្មោះជាអ្នកមិនប្រមាទ មានព្យាយាមជាគ្រឿងដុត កំដៅនូវកិលេសមានចិត្តបញ្ជូនទៅកាន់ព្រះនិព្វានដោយពិត ទប់ស្កាត់សង្កត់ សង្កិនហាមឃាត់មិនឱ្យអកុសលធម៌ មានលោភជាដើមគ្របសង្កត់ចិត្តបាន ។

ខទី ៤ កាលបើអង្គុយពែនភ្នែន តម្កល់កាយឱ្យត្រង់មានមុខឱនចុះបន្តិច ហើយក៏គប្បីប្រមូលចិត្តញាត់ចូលទៅក្នុងទ្រូង ទប់ចិត្តកុំឱ្យគិតអំពីរឿងអ្វីៗទោះជារឿងអតីតក្តី អនាគតក្តី ឬ បច្ចុប្បន្ន ខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ត្រូវឱ្យចិត្តនៅទំនេរមួយរយៈមួយរំពេចសិន កាលបើចិត្តស្ថិតនៅក្នុងដើមទ្រូងបានល្អហើយអកុសលធម៌មិនអាចគ្របសង្កត់ចិត្តបានបន្ទាប់មកយោគាវចរក៏គប្បីធ្វើនូវភាវនាកម្មតទៅ ។

ក្នុងការធ្វើភាវនាកម្មនេះ ខ្ញុំសូមលើកយកមកអធិប្បាយនូវបច្ចេកទេសដែលជាគោលសំខាន់២យ៉ាងដែលក្នុងបច្ចុប្បន្នឥឡូវនេះដែលពួកជនធ្លាប់អនុវត្តមកបានទទួលលទ្ធផលល្អប្រសើរគឺ

១-ការកាន់យកនូវអាការខាងក្នុងខ្លួនហើយ ទើបកាន់យកនូវអាការដែលស្ថិតនៅខាងក្រៅខ្លួន គឺអាការរបស់បុគ្គលដទៃ បន្ទាប់មកក៏កាន់យកនូវអាការទាំង ២ ។

២-ការកាន់យកនូវអាការខាងក្រៅអំពីខ្លួនបានហើយ ទើបបង្ហោនចិត្តមកកំណត់កាន់យកនូវអាការខាងក្នុងខ្លួនឯង បន្ទាប់មកក៏កំណត់កាន់យកនូវអាការទាំង២ ថែមទៀត ។

បច្ចេកទេសទី១

យោគាវចរ ដែលត្រូវចម្រើននូវកាយគតាសតិកម្មដ្ឋាន គឺអាការទាំង៣២ កាលប្រមូលចិត្តដាក់ក្នុងដើមទ្រូងបានល្អហើយ បន្ទាប់មក ក៏បញ្ជូនចិត្តធ្វើការបរិកម្ម នូវអាការ ៣២ បណ្តោយហើយបញ្ច្រាសសាចុះឡើងឱ្យបានថ្នឹកល្អ

ហើយ បន្ទាប់មកក៏គប្បីធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាការមួយៗតាមលំដាប់ប្រកបដោយពណ៌ សណ្ឋាន ទិស ឱកាស និងបរិច្ឆេទ ដូចបានពោលខាងដើម កាលបើអាការណាមួយប្រាកដឡើង ក៏គប្បីធ្វើទុកក្នុងចិត្តកំណត់នូវអាការមួយនោះឱ្យរឿយៗ ដដែលថែមហើយថែមទៀត លះបង់នូវការបរិកម្មចំពោះអាការដទៃសិន កាលបើអាការនោះតាំងនៅបានល្អប្រាកដដល់ចិត្តហើយ ព្រះយោគីក៏គប្បីលះបង់នូវពាក្យដែលជាពាក្យបញ្ញត្តិរបស់អាការនោះ មានពាក្យថាសក់ជាដើមចេញ ហើយធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវបដិកូលភាព (ភាពខ្ពើមរអើម) ប្រកបដោយសណ្ឋាន ៥ យ៉ាងពណ៌ សណ្ឋាន ក្លិន ទីអាស្រ័យ ឱកាសចំពោះអាការនោះ។ ពេលនោះបដិកូលភាពក៏ប្រាកដឡើងដល់ចិត្តរបស់យោគីមែនពិត។

អាការដែលប្រាកដឡើង ប្រកបដោយពណ៌ សណ្ឋាន ទិស ឱកាស បរិច្ឆេទដល់ព្រះយោគី និមិត្តកើតឡើងប្រាកដនោះឈ្មោះថាឧគ្គហនិមិត្តក្នុងកាយគតាសតិកម្មដ្ឋាននេះ ឯភាពបដិកូលអាការដែលកើតឡើងប្រាកដដល់ព្រះយោគីនោះ និមិត្តនេះឈ្មោះ ថា បដិភាគនិមិត្ត។

កាលបើព្រះយោគីបានញុំាងឧគ្គហនិមិត្តនិងបដិភាគនិមិត្តក្នុងអាការ១ ដែលកើតឡើងប្រាកដនោះបានសម្រេចហើយ បន្ទាប់មកគប្បីចម្រើនអាការដទៃបន្តទៅទៀត រហូតអាការទាំង ៣២ ឱ្យបានសម្រេចនូវឧគ្គហនិមិត្ត និងបដិកូលនិមិត្តដូចគ្នា។ កាលបើបានចម្រើនអាការទាំង ៣២ ក្នុងអត្តភាពនេះរួមគ្នាឱ្យឃើញត្រឹមតែត្រឹមនូវ អាការ ប្រកបដោយបដិកូលភាព មិនឃើញមានសត្វ

បុគ្គល ជីវិត ប្រុសស្រីជាដើមឡើយ ។ ភាពចិត្តដែលកើតឡើងដំបូងជាចិត្ត ប្រាសចាកនីវរណៈ ៥ ឈ្មោះថាជាចិត្តប្រកបដោយឧបចារជ្ឈាន កាលបើយោគី សេពនូវបដិភាគនិមិត្តនោះរឿយ ៗក៏នឹង បានសម្រេចដល់អប្បនាឈានគឺបឋមជ្ឈាន ដោយពិត ។

កាលបើយោគី បានសម្លឹងធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ក្នុងអត្តភាពនៃខ្លួន ឃើញត្រឹម តែគំនរអាការទាំង៣២ប៉ុណ្ណោះយ៉ាងណា បន្ទាប់មកត្រូវហាត់រៀនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ក្នុងអត្តភាពនៃបុគ្គលដទៃ ឱ្យឃើញត្រឹមតែគំនរអាការ ៣២ ប៉ុណ្ណោះដូចគ្នាក៏ យ៉ាងនោះដែរ ។ បន្ទាប់មកត្រូវហាត់រៀនធ្វើទុកក្នុងចិត្តក្នុងអត្តភាពទាំង២ គឺ អត្តភាពរបស់ខ្លួន១. អត្តភាពអ្នកដទៃ ១ ឱ្យឃើញត្រឹមតែ គំនរអាការ ៣២ ជាគំនរសាកសព ដែលគរជាគំនរ គួរបដិកូលក្រៃពេក មិនឃើញមានសត្វ បុគ្គល ជីវិត ស្រីប្រុស ជាដើម ថែមទៀត ។

បរិច្ឆេទទី ២

កិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងការចម្រើននូវអាការទាំង ៣២ នេះ យោគាវចរ គប្បី ទន្ទេញ ចងចាំឱ្យបានស្ទាត់ល្អទាំងល្អោយទាំងបញ្ច្រាស កាលបើបានស្ទាត់ជំនាញ អាចសូត្រ តាមផ្លូវចិត្តដូចន័យខាងដើមដែលបានពោលមកហើយ គប្បីប្រមូលចិត្ត ដាក់ក្នុងដើមទ្រូងឱ្យតាំងនៅល្អ អកុសលធម៌មិនអាចគ្របសង្កត់ចិត្តបាន បន្ទាប់ មកគប្បីបញ្ជូនចិត្ត ធ្វើការបរិកម្មនូវអាការ ៣២ ជាអនុលោម-បដិលោម សាទៅសាមករឿយៗ កាលបើបានឃើញនូវអាការណាមួយតាំងឡើងប្រាកដ ដល់ចិត្តគប្បីកំណត់ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវ អាការនេះរឿយៗ ត្រូវលះបង់នូវអាការ ដទៃសិន ។

បន្ទាប់មក គប្បីលះបង់បញ្ញត្តិមានពាក្យថា សក់ជាដើម ហើយធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវបដិកូលភាពចំពោះអាការដែលតាំងឡើងប្រាកដនោះលំដាប់នោះបដិកូលភាព ចំពោះអាការដែលតាំងឡើងក៏ប្រាកដដល់ព្រះយោគីមែនពិតបន្ទាប់មកត្រូវចម្រើន នូវអាការដទៃបន្តទៅទៀត រហូតដល់បានគ្រប់ទាំង ៣២មុខ ។

អាការដែលតាំងឡើង ប្រាកដដល់យោគីនោះ និមិត្តនេះឈ្មោះឧគ្គហនិមិត្តឯបដិកូលភាពដែលតាំងឡើងនិមិត្តនោះឈ្មោះបដិភាគនិមិត្ត ។

ន័យម៉្យាងទៀត ព្រះយោគីពួកខ្លះបន្ទាប់ពីបានសិក្សាចងចាំនូវអាការ ៣២ស្ទាត់តាមផ្លូវចិត្តបាន នៅពេលចម្រើនកម្មដ្ឋានក៏ធ្វើបរិកម្មនូវអាការទាំង ៣២ជាអនុលោម-បដិលោម បន្ទាប់មកក៏លើកយកអាការមួយៗតាមលំដាប់មកធ្វើបរិកម្មភាវនា ក៏អាចញ៉ាំងឧគ្គហនិមិត្ត និងបដិភាគនិមិត្តឱ្យកើតឡើង។ កាលបើយោគីចម្រើនអាការទាំង ៣២ ជាអនុលោមបានសម្រេចហើយ គប្បីចម្រើនអាការ៣២ ជាបដិលោមទៀត ។

កាលបើព្រះយោគី បានចម្រើនអាការទាំង៣២ជាអនុលោមបដិលោមបានសម្រេចនូវឧគ្គហនិមិត្តនិងបដិភាគនិមិត្តហើយ ក៏គប្បីធ្វើការប្រមូលនូវអាការ ទាំង៣២ ដែលខ្លួនបានឃើញហើយនោះឱ្យជាគំនរតែមួយប្រកបដោយបដិកូលភាពតែម៉្យាង ការធ្វើយ៉ាងនេះដើម្បីញ៉ាំងឈានដែលកើតឡើងថ្មីនេះឱ្យតាំងនៅមាំទាំល្អ។ លំដាប់អំពីនោះ យោគីគប្បីបង្អោនចិត្តនៃខ្លួនចូលមកកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាការទាំង៣២ដែលមានក្នុងខ្លួនតាមលំដាប់រហូតបាន

សម្រេចជាឧគ្គហនិមិត្តនិងបដិភាគនិមិត្ត ជាអនុលោម-បដិលោម។ កាលបើបានសម្រេចហើយ គប្បីសម្លឹងកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាការទាំង ៣២ ខាងក្នុងអត្តភាពនៃខ្លួន ប្រកបដោយបដិកូលភាពឱ្យឃើញត្រឹមតែគំនរសាកសព គំនរអាការប៉ុណ្ណោះ មិនឃើញថាមានសត្វ បុគ្គល ជីវិត ប្រុស ស្រីជាដើមឡើយ។

កាលបើកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាការទាំង ៣២ ក្នុងខ្លួនបានហើយ គប្បីសម្លឹងកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាការទាំង៣២ក្នុងអត្តភាពនៃបុគ្គលដទៃប្រកបដោយបដិកូលភាព ឱ្យឃើញត្រឹមតែគំនរសាកសព គំនរអាការប៉ុណ្ណោះមិនឃើញថាមាន សត្វ បុគ្គល ជីវិត ប្រុសស្រី ជាដើមឡើយ។

កាលបើកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអត្តភាពរបស់បុគ្គល សត្វដទៃផ្សេងអំពីខ្លួនឱ្យឃើញត្រឹមតែគំនរសាកសព គំនរអាការដូចគ្នាបានសម្រេចហើយបន្ទាប់មកទៀត គប្បីកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអត្តភាពទាំង ២ គឺអត្តភាពនៃខ្លួន ១ អត្តភាពរបស់បុគ្គលដទៃ១ ឱ្យឃើញត្រឹមតែគំនរសាកសព គំនរអាការដូចគ្នា មិនឃើញថាមានសត្វ ជីវិត ប្រុសស្រី ជាដើមថែមទៀត។

ឈានដែលកើតឡើងដំបូងនៅទន់ខ្សោយហៅឧបចារជ្ឈាន កាលបើយោគីសេពនូវបដិភាគនិមិត្តរឿយៗទៅនឹងបានអប្បនាឈានគឺបឋមជ្ឈានដោយពិត។ តែក្នុងសៀវភៅនេះ ពោលត្រឹមឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ ឯអប្បនាឈាននឹងមានពោលដោយសេចក្ដីពិស្ដារក្នុងសៀវភៅវិបស្សនាថ្នាក់មធ្យម។

មុច្ឆា គួរឱ្យឆ្ងល់ដែរ ក្នុងបច្ចេកទេសទី ២ នេះ កាលបើគង់នឹងកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាការទាំង៣២ខាងក្នុងអត្តភាពនៃខ្លួនទេ ចុះចាំបាច់ទៅស្វែងរកអាការទាំង៣២ខាងក្រៅឃើញហើយ ទើបមកកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាការ៣២ខាងក្នុងក្រោយវិញ ធ្វើយ៉ាងនេះនឹងនាំឱ្យយឺតយូរក្នុងកិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងកម្មដ្ឋាននេះទេដឹង?

វិសជ្ជនា ក្នុងបច្ចេកទេសទី២នេះមិនមែននាំឱ្យបង្កើតការយឺតយូរក្នុងកិច្ចប្រតិបត្តិនោះទេ តាមសេចក្តីពិតបច្ចេកទេសនេះនាំមកការបានសម្រេចធមិបានឆាប់រហ័សទៅវិញ ព្រោះថាព្រះយោគីពួកខ្លះ មានអជ្ឈាស្រ័យមានសភាពបែបនេះឯង បើនឹងចម្រើនកម្មដ្ឋាននេះ តាមបច្ចេកទេសទី១ តែម្តងបែរជានាំឱ្យមានទើសទាល់នៃញាណមិនអាចញ៉ាំងឈានចិត្តឱ្យកើតឡើងបាន។

ដូច្នេះ យោគាវចរណាមានអជ្ឈាស្រ័យពេញចិត្ត តាមបែបបច្ចេកទេសណាក៏គប្បីកាន់យកចុះ។

មុច្ឆា ចុះប្រសិនយោគីចម្រើនកាយគតាសតិកម្មដ្ឋាននោះតាមរបៀបបច្ចេកទេសទាំង២ ហើយមិនអាចញ៉ាំងគុណវិសេសឱ្យកើតឡើងបាន ព្រោះគ្មានពន្លឺសម្រាប់បញ្ចាំងមើលអាការ៣២នោះមានតែភាពងងឹតសូន្យសុងតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះទោះបីខំប្រឹងយ៉ាងណានោះតើមានវិធីដទៃណាអាចជួយក្នុងការចម្រើនកម្មដ្ឋាននេះ ឱ្យបានសម្រេចដែរឬទេ?

ចិសុទ្ធជនា មាន៖ ពិតជាមានក្នុងកិច្ចប្រតិបត្តិចម្រើនកម្មដ្ឋាននេះគឺយោគាវចរគប្បីចម្រើនកសិណ១០[១០០] ណាមួយសិន ដើម្បីជួយឧបត្ថម្ភក្នុងការបង្កើតនូវពន្លឺសម្រាប់ឆ្លុះបញ្ចាំងមើលអាការទាំង៣២នោះ ព្រោះអាការ៣២ដែលយោគាវចរមើលមិនឃើញតាមផ្លូវចិត្តព្រោះគ្មានពន្លឺ កាលបើយោគាវចរបានចម្រើនកសិណឧគ្គហនិមិត្តនិងបដិភាគនិមិត្តឱ្យកើតឡើងហើយ យោគាវចរនោះនឹងមានភ្នែក[១០១] អាចមើលអាការ៣២ដែលត្រូវចម្រើនបន្ទាប់អំពីកសិណនោះបានដោយពិត ។ ហេតុដូច្នេះសាធុជនទាំងឡាយដែលមានសេចក្តីប៉ុនប៉ងប្រាថ្នាដើម្បីចម្រើននូវអាការ៣២ កាលបើចម្រើនអាការទាំង៣២ មិនបានឃើញតាមផ្លូវចិត្តទេឬបានឃើញដែរតែមិនច្បាស់ប្រាកដ គប្បីចម្រើននូវកសិណ១០កសិណាមួយចុះ មុខជានឹងបានពន្លឺភ្លឺស្វាងអាចឆ្លុះបញ្ចាំងមើលនូវអាការទាំង៣២នោះបានសម្រេចដូចបំណងមិនខានឡើយ ទុកជាការសន្សំនូវពន្លឺនោះប្រើពេលអស់កាលដ៏យូរទើបបានសម្រេចក៏ដោយក៏គប្បីមិនត្រូវលះបង់ក្នុងការចម្រើនកសិណនោះឡើយ ព្រោះកសិណទាំងនេះជាកម្មដ្ឋានមួយមានឧបការច្រើនក្នុងការបង្កើតនូវពន្លឺ ដូចតួយ៉ាងព្រះយោគីដែលបានទិព្វចក្ខុ អាចមើលឃើញនូវអ្វីៗក្នុងទីកំបាំងទាំងអស់បានក៏ព្រោះតែអាស្រ័យដោយការចម្រើនកសិណទាំងនេះឯង ។

---

[១០០] កសិណ ១០ក្តី, កិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងកសិណនោះក្តី នឹងមានសរសេរក្នុងទីខាងមុខ ។
[១០១] ភ្នែកក្នុងទីនេះ គឺភ្នែកចិត្តបានដល់បញ្ញាហ្នឹងឯង ។

បុច្ឆា ចុះព្រះយោគី ដែលបានចម្រើនដោយកំណត់នូវអាការទាំង៣២ ស្ថិតនៅខាងក្រៅអត្តភាពនៃខ្លួន តើអាចនឹងឃើញនូវរូបផ្សេងចាកអាការ ៣២ ផ្សេងនោះដែរឬទេ? បើឃើញហើយតើព្រះយោគីត្រូវប្រតិបត្តិដូចម្តេចទើបត្រឹមត្រូវតាមអារម្មណ៍របស់កម្មដ្ឋាន?

វិសជ្ជនា អាចឃើញ! ពិតជាឃើញដូច្នេះខ្លះ ក្នុងការចម្រើននូវអាការទាំង៣២ នោះ ព្រះយោគីពួកខ្លះក៏ឃើញនូវអាការ៣២ដោយពិត១ ត្រង់១ ចំ១ តែម្តង។ ព្រះយោគីពួកខ្លះទៀត កាលធ្វើទុកក្នុងចិត្តបរិកម្មនូវអាការ៣២ មិនឃើញអាការទាំង៣២ទេ បែរជាឃើញរូបផ្សេងទៅវិញក៏មាន។ រូបផ្សេងនោះ គឺរូបមានពណ៌ខៀវ លឿង ក្រហម ស តិច ច្រើន រូបល្អ អាក្រក់ រូបមានប្រមាណមិនបាន ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ហៅថា "រូបខាងក្រៅ" ។

រូបដែលជាអារម្មណ៍កើតឡើងតាមផ្លូវចិត្ត ក្នុងការចម្រើននូវព្រះកម្មដ្ឋាន មាន ២យ៉ាងគឺ រូបខាងក្នុង ១ រូបខាងក្រៅ ១។

-រូបខាងក្នុងបានដល់អាការទាំង៣២ មានសក់ជាដើម ដែលស្ថិតនៅខាងក្នុងខ្លួន។

-រូបខាងក្រៅបានដល់រូប ដែលផ្សេងអំពីអាការ ៣២ មាន រូប ពណ៌ ខៀវ លឿង ក្រហម ស ជាដើមនេះឯង។

កាលបើព្រះយោគី ចម្រើននូវអាការទាំង ៣២ បានឃើញនូវអាការ ៣២ ដោយពិត១ ត្រង់១ ចំ១ នោះ តែម្តងជាការប្រពៃ តែបើបែរជាឃើញនូវរូបខាងក្រៅ ទៅវិញគប្បីលះបង់នូវអារម្មណ៍នោះចេញព្រោះមិនមែនជាអារម្មណ៍របស់កម្មដ្ឋាននោះទេ ត្រូវខំព្យាយាមចម្រើនឱ្យទាល់តែបានឃើញនូវអាការទាំង៣២ សម្រេចបាន ជាឧគ្គហនិមិត្តនិងបដិភាគនិមិត្តទើបត្រឹមត្រូវ ព្រោះកម្មដ្ឋាននោះមានបដិភាគនិមិត្ត ជាអារម្មណ៍។

ការលើកឡើងនូវបញ្ហាខ្លះ១ សួរ-ឆ្លើយក្នុងកាយគតាសតិកម្មដ្ឋាននេះ ដើម្បីគ្រាន់ជាគ្រឿងជំនួយដល់សតិប្រាជ្ញានៃព្រះយោគី ជាធម្មាចារ្យ ឬ សាធុជនអ្នកប្រតិបត្តិធម៌ក្នុងកម្មដ្ឋាននេះ កាលបើគួរគប្បីកាន់យកចុះកាលបើមិនសមគួរដល់ទិដ្ឋិទេគប្បីលើកទុកចុះ។

ព្រហ្មវិហារ ៤

លំដាប់អំពីនេះ សូមពោលអំពីព្រហ្មវិហារបន្តទៅ

ព្រហ្មវិហារមាន ៤យ៉ាងគឺ មេត្តាព្រហ្មវិហារ ១, ករុណាព្រហ្មវិហារ ១ មុទិតាព្រហ្មវិហារ ១, ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ ១

ព្រហ្មវិហារ ៣ខាងដើម មានអនុភាពឱ្យសម្រេចបានឈានចំនួន ៤ ជាបញ្ចកន័យ ឬឈានចំនួន ៣ ជាចតុក្កន័យ ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារមានអានុភាព

ឱ្យសម្រេចដល់ បញ្ចមជ្ឈាន គឺឈានទី ៥ ជាបញ្ចកន័យ ឬចតុត្ថជ្ឈាន គឺឈានទី ៤ ជាចតុក្កន័យ ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ លុះត្រាយោគាវចរបានចម្រើនព្រហ្មវិហារ ៣ខាងដើមដល់ឈានទី ៤ ជាបញ្ចកន័យឬឈានទី៣ជាចតុក្កន័យហើយ ទើបអាចចម្រើនបាន។ ដូច្នេះយោគាវចរដែលជាអាទិកម្មិកបុគ្គលមិនគប្បីរៀន ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារមុនឡើយ។ ត្រូវរៀនព្រហ្មវិហារ៣ខាងដើមមុនព្រោះថា ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារនោះ គឺព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សម្ដែងចំពោះបុគ្គល ដែលបានសម្រេចឈាន ក្នុងព្រហ្មវិហារខាងដើមហើយឯព្រហ្មវិហារខាងដើមគឺ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់សម្ដែងចំពោះអាទិម្មិកបុគ្គលដោយពិត។ តែក្នុងសៀវភៅ នេះសូមពោលអំពីរបៀបចម្រើននិងការកើតឡើងនូវគុណវិសេសត្រឹមឧបចារជ្ឈាន ប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីទុកសម្រាប់អ្នកសិក្សាថ្មីដំបូងគ្រាន់ជាទីពឹងពំនាក់។ ក្នុងការ ហាត់ទូន្មានចិត្តបានសម្រេចដល់ថ្នាក់អប្បនាឈាន នឹងពោលក្នុងសៀវភៅវិបស្សនា ថ្នាក់មធ្យម។

មេត្តាព្រហ្មវិហារ

កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្រមានប្រាថ្នា ដើម្បីចម្រើននូវមេត្តា ព្រហ្មវិហារគប្បីចូលទៅកាន់ទីដែលស្ងាត់ចាកអារម្មណ៍ផ្សេងៗអង្គុយឱ្យស្រួល ពិចារណានូវទោសក្នុងសេចក្ដីប្រទូស(ទោសៈ) និងអានិសង្សក្នុងសេចក្ដីអំណត់ (ខន្តី) ជាមុន។

ទោសក្នុងសេចក្ដីប្រទូស្តនោះ លោកពោលទុកថា បើបុគ្គលណាដែលទោសៈគ្របសង្កត់ហើយ បុគ្គលនោះអាចហ៊ានសម្លាប់សត្វជាដើមបានឯអានិសង្ស ក្នុងសេចក្ដីអំណត់នោះព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ទុកដូចនេះជាដើម ថា "ខន្តី សេចក្ដីអំណត់ចាត់ជាតបធម៌មួយយ៉ាងឧត្ដម" បានជាត្រូវពិចារណា ជាមុន ព្រោះថាកម្មដ្ឋាននេះព្រះយោគីត្រូវចម្រើនដើម្បីនឹងលះបង់នូវទោសៈហើយនឹងបានខន្តីប៉ុណ្ណោះ បើមិនបានពិចារណាឱ្យឃើញជាមុនសិន ក៏មិនអាចដើម្បីលះបង់នូវទោសដែលមិនឃើញហើយបាននូវអានិសង្សដែលមិនដឹងនោះ ឡើយ ។

កាលដែលព្រះយោគីចម្រើននិងប្រារព្ធមុនដំបូងកុំអាលចម្រើនទៅរកបុគ្គលដែលជាទោស ៤ ពួកគឺ បុគ្គលដែលមិនជាទីស្រឡាញ់ ១. សម្លាញ់ដែលជាទីស្រឡាញ់ក្រៃពេក ១. បុគ្គលដែលជាកណ្ដាល ១ បុគ្គលដែលមានពៀរដល់គ្នា ១ មិនតែប៉ុណ្ណោះសោតសូម្បីតែបុគ្គលដែលមានជាខេត្ត២ពួកគឺ បុគ្គលដែលមានភេទខុសគ្នា[១០២] ១. បុគ្គលដែលធ្វើមរណកាលកន្លងហើយ ១ ក៏មិនគប្បីចម្រើនមេត្តាព្រហ្មវិហារទៅរកជាដំបូងឡើយ ។ ព្រោះថាបុគ្គលទាំងនោះមានទោសដូចនេះគឺបុគ្គលដែលមិនជាទីស្រឡាញ់លំបាកនឹងទាញយកមកតាំងទុកជាទីស្រឡាញ់. សម្លាញ់ដែលជាទីស្រឡាញ់ក្រៃពេក លំបាកនឹងទាញយកមកតម្កល់ទុកឱ្យជាកណ្ដាល. បុគ្គលដែលជាកណ្ដាល លំបាកនឹងទាញយកមក

---

[១០២] បុគ្គលដែលមានភេទខុសគ្នានោះសំដៅយកភេទបុរសនិងស្ត្រី គឺបើយោគីជាបុរសមិនត្រូវចម្រើនមេត្តាព្រហ្មវិហារទៅរកស្ត្រីដោយចំៗ បើយោគីជាស្ត្រីវិញក៏មិនត្រូវចម្រើនទៅរកបុរសដោយចំៗឡើយ ។

តម្កល់ទុកជាទីគោរពនិងជាស្រឡាញ់. បុគ្គលដែលមានពៀរដល់គ្នាបើចម្រើនមេត្តាព្រហ្មវិហារទៅរកនឹងកើតសេចក្តីក្រោធ. បុគ្គលដែលមានភេទខុសគ្នានឹងកើតសេចក្តីតម្រេក បុគ្គលដែលមរណកាលកន្លងហើយ នឹងមិនដល់នូវអប្បនានិងឧបចារ ហេតុនោះទើបលោកហាមមិនឱ្យចម្រើនមេត្តាទៅរកជាដំបូង ។

ព្រះយោគីអ្នកចម្រើនមេត្តាព្រហ្មវិហារនោះ ត្រូវចម្រើនមេត្តាចំពោះខ្លួនឯងជាមុន គឺត្រូវចម្រើនឱ្យរឿយៗ ថា "អហំ សុខិតោ ហោមិ និទ្ទុក្ខោ សូមឱ្យអញ បានដល់នូវសេចក្តីសុខ កុំបីមានទុក្ខឡើយ" ឬនឹងចម្រើនថា "អវេរោ អព្យាបជ្ឈោ អនីឃោសុខី អត្តានំ បរិហរាមិ សូមឱ្យអញជាបុគ្គលគ្មានពៀរ គ្មានទុក្ខ គ្មានទោស ឱ្យមានតែសេចក្តីសុខ សូមរក្សាខ្លួនឱ្យបានយ៉ាងនេះជាដរាបទៅ" ដូចនេះក៏បាន ។

បើព្រះយោគីចម្រើននូវមេត្តាព្រហ្មវិហារ ចំពោះខ្លួនយ៉ាងនេះរឿយៗហើយ ឈានចិត្តគឺឧបចារជ្ឈានទៅមិនទាន់កើតឡើងក៏គប្បីតម្កល់ទុកនូវខ្លួនឱ្យជាបន្ទាល់ ហើយទាញយកចិត្តទាំងឡាយដទៃមកប្រៀបថា "អញប្រាថ្នានូវសេចក្តីសុខ ខ្ពើមរអើមទុក្ខ ប្រាថ្នាចង់រស់ មិនចង់ស្លាប់យ៉ាងនោះ សត្វទាំងឡាយដទៃក៏ប្រាថ្នានូវសេចក្តីសុខ ខ្ពើមរអើមទុក្ខ ប្រាថ្នាចង់រស់ មិនចង់ស្លាប់យ៉ាងនោះដែរ" រួចហើយ ត្រូវចម្រើនមេត្តា ចំពោះបុគ្គលដែលគួរគោរពមានអាចារ្យនិងឧបជ្ឈាយ៍ជាដើមឱ្យរឿយៗថា ឯស សប្បុរិសោ សុខិតោ ហោតុ និទ្ទុក្ខោ សូមឱ្យលោកជាសប្បុរសនុ៎ះ បានដល់នូវ សេចក្តីសុខកុំបីមានទុក្ខឡើយ" ។

ដោយអំណាចដែលព្រះយោគីចម្រើននូវមេត្តាព្រហ្មវិហារ ចំពោះបុគ្គលមានសភាពយ៉ាងនេះ អង្គនៃឧបចារជ្ឈានទាំង ៥ ពោលគឺ វិតក្កៈ ១ វិចារៈ ១ បីតិ ១. សុខៈ ១. ឯកគ្គតា ១ ក៏កើតឡើង ។

កាលបើចិត្តស្ថិតនៅស៊ប់ក្នុងឧបចារជ្ឈានហើយយោគីចេះតែចម្រើនមេត្តាព្រហ្មវិហារបន្តទៅទៀតព្រះយោគីក៏នឹងបានសម្រេចដល់អប្បនាឈានដោយពិត ។

តែបើនៅមិនទាន់ដល់នូវសេចក្ដីត្រេកអរដោយព្យាយាមទេ គប្បីចម្រើនចំពោះបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ បុគ្គលដែលជាកណ្ដាល បុគ្គលដែលមានពៀរដល់គ្នាតទៅទៀត ចម្រើនក្នុងកោដ្ឋាសនិមួយៗ ធ្វើចិត្តឱ្យគួរដល់កម្មទាញយកបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់មកដាក់ត្រង់កន្លែងបុគ្គលដែលជាកណ្ដាលៗមកដាក់ត្រង់កន្លែងបុគ្គលដែលមានពៀរដល់គ្នា បន្ទោរបង់នូវបដិឃៈក្នុងបុគ្គលដែលមានពៀរដល់គ្នា លំដាប់មកទៀតគប្បីចម្រើនឱ្យរឿយៗ ញ៉ាំងចិត្តឱ្យប្រព្រឹត្តទៅស្មើដោយសីមសម្ភេទ[១០៣] ក្នុង បុគ្គលទាំង ៤ពួក គឺខ្លួនរបស់ព្រះយោគី ១. បុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ ១. បុគ្គលដែលជាកណ្ដាល ១. បុគ្គលដែលមានពៀរដល់គ្នា ១. មិនឱ្យមានធ្ងន់មានស្រាលជាងគ្នា. សីមសម្ភេទនេះហើយដែលលោកហៅថានិមិត្តក្នុងកម្មដ្ឋាននេះ ព្រោះថាក្នុងព្រហ្មវិហារទាំង ៤ មិនមាន

---

[១០៣] សីម (ដែន) ក្នុងទីនេះមាន ៤ គឺ បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ដែន ១. បុគ្គលជាកណ្ដាលដែន១. បុគ្គលដែលមានពៀរដែន ១ ខ្លួនព្រះយោគីដែន ១ ត្រង់ដែលផ្សាយមេត្តាចិត្តទៅស្មើក្នុងដែនទាំង ៤ ហៅថា "សីមសម្ភេទ" ។

ឧគ្គហនិមិត្តនិងបដិភាគនិមិត្ត ដូចក្នុងកសិណទាំង១០ជាដើមឡើយ មានតែសមថនិមិត្ត ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចនៃសីមសម្ពុទ្ធប៉ុណ្ណោះ ។

ឈានកើតដំបូងនៅទន់ឈ្មោះ ឧបចារជ្ឈាន តែបើព្រះយោគីសេពនូវនិមិត្តនោះដោយច្រើន ចម្រើនឱ្យរឿយៗ ឡើងទៅ ក៏នឹងបានដល់ អប្បនាឈានដោយងាយមិនមានលំបាកឡើយតែក្នុងកម្មដ្ឋាននេះឱ្យសម្រេចបានតែត្រឹមតតិយជ្ឈានក្នុង ចតុក្កន័យ ឬចតុត្ថជ្ឈានក្នុងបញ្ចកន័យប៉ុណ្ណោះ ។

តែក្នុងសៀវភៅច្បាប់នេះពោលត្រឹមឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះសម្រាប់អ្នកទើបរៀនថ្មី ឯអប្បនាឈាននឹងពោលក្នុងសៀវភៅវិបស្សនាថ្នាក់មធ្យម ។

ករុណាព្រហ្មវិហារ

កាលបើយោគាវចរកុលបុត្ត មានប្រាថ្នាដើម្បីចម្រើននូវករុណាព្រហ្មវិហារ គប្បីចូលទៅកាន់ទីដែលស្ងាត់ចាកអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ពិចារណានូវទោសក្នុងសេចក្ដីបៀតបៀននិងអានិសង្សក្នុងករុណាជាមុនសិនថា " ផលរបស់សេចក្ដីបៀតបៀន ធ្វើទុក្ខសត្វ ដោយដៃនិងដុំដី ដំបងជាដើមនេះ ដ៏លាមកក្រៃពេកទាំងក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះនិងក្នុងបរលោកនាយ ផលរបស់ករុណា សេចក្ដីអាណិតអាសូរសត្វទើបប្រសើរទាំងក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះនិងក្នុងបរលោកនាយ " ។

កាលបើព្រះយោគាវចរប្រារព្ធនិងចម្រើននូវករុណាព្រហ្មវិហារនេះ កុំគប្បីចម្រើនចំពោះបុគ្គលដែលជាទោស ៤ ពួក និងបុគ្គលដែលមិនមែនជាខេត្ត

២ពួក ដូចពោលមកហើយក្នុងមេត្តាភាវនានោះឡើយ បើប្រទះឃើញបុគ្គលណាមួយដែលគួរឱ្យអាណិតដូចមនុស្សវិកលវិការ កំសត់ទុគ៌ត កំបុតដៃ កំបុតជើងជាដើម ក៏គប្បីញ៉ាំងករុណាព្រហ្មវិហារឱ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងបុគ្គលនោះថា "កិច្ឆំ វតាយំ សត្តោ អាបន្នោ អប្បេវនាម ឥមម្ហា ទុក្ខា មុច្ចេយ្យ ឱហ្ន៎! សត្វនេះដល់នូវសេចក្ដីលំបាក ធ្វើដូម្ដេចហ្ន៎! នឹងគប្បីឱ្យរួចចាកទុក្ខនេះបាន"។

បើរកបុគ្គលដែលគួរអាណិតបែបនេះពុំបាន គប្បីទាញយកបុគ្គលដែលកំពុងបាននូវសេចក្ដីសុខតែប្រព្រឹត្តធ្វើនូវបាបជាប្រក្រតីមកប្រៀបនឹងមនុស្សទោសដែលរាជអាជ្ញាត្រូវឱ្យសម្លាប់បង់ហើយ ញ៉ាំងករុណាព្រហ្មវិហារឱ្យប្រព្រឹត្តទៅថា "បុគ្គលនោះមានសេចក្ដីសុខតែក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិនេះទេ តទៅទៀតមុខជាសោយនូវទុក្ខទោមនស្សជាពន្លឹកក្នុងអបាយភូមិមិនខាន ព្រោះមិនមានធ្វើកល្យាណកម្មដោយទ្វារណាមួយសោះឡើយដូចជាមនុស្សទោសដែលរាជបុរសវាយខ្នោះជើងក្លែកបណ្ដើរទៅកាន់ទី ដែលនឹងសម្លាប់ បើមានគេឱ្យនូវខាទនីយភោជនីយាហារបន្តិចបន្តួចក៏បរិភោគសម្ដែងអាការដូចជាបាននូវសេចក្ដីសុខស្កប់ស្កល់ទៅដោយភោគៈ តែមិនមានបុគ្គលណាមួយ គេសម្គាល់ថាបានសុខឡើយ គេសម្គាល់ថាមុខជានឹងស្លាប់ដោយពិត"។

តពីនោះមក គប្បីញ៉ាំងករុណាព្រហ្មវិហារដោយឧបាយនេះឱ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ បុគ្គលដែលជាកណ្ដាល បុគ្គលដែលមានពៀរពេល

គ្នារឿងជាលំដាប់មកស្មើបុគ្គលនេះជាអ្នកធ្វើកុសលកម្មក្តីក៏គប្បីប្រព្រឹត្តទៅថា "បុគ្គលនោះៗគង់ដល់នូវសេចក្តីទុក្ខដោយពិតព្រោះកន្លងនូវវដ្តទុក្ខមិនទាន់ផុត" លំដាប់មកគប្បីឱ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងជនទាំង ៤ ពួក ធ្វើចិត្តឱ្យស្មើជាសីមសម្ភេទ ដូចក្នុងមេត្តាព្រហ្មវិហារ ហើយសេពនូវនិមិត្ត គឺសីមសម្ភេទនោះដោយច្រើន ចម្រើនឱ្យរឿយៗដរាបដល់បានសម្រេចនូវឈានចិត្ត ឈានដែលកើតឡើងដំបូង ជាឧបចារជ្ឈាន កាលបើយោគីបានសម្រេចដល់ឧបចារជ្ឈានក៏ចេះតែចម្រើនករុណាព្រហ្មវិហារនេះរឿយៗ ក៏នឹងបានសម្រេចដល់អប្បនាឈាន គឺឈានចំនួន ៣ ជាចតុក្កន័យ ឬឈាន ចំនួន ៤ ជាបញ្ចកន័យ តែក្នុងច្បាប់នេះពោលត្រឹម ឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ ឯអប្បនាឈាន នឹងមានពោលក្នុងសៀវភៅវិបស្សនាថ្នាក់មធ្យម ។

មុទិតាព្រហ្មវិហារ

កាលបើយោគាវចរកុលបុត្ត ប្រារព្ធដើម្បីចម្រើននូវមុទិតាព្រហ្មវិហារ មុនដំបូងកុំគប្បីចម្រើនក្នុងបុគ្គលដែលជាទោសមិនមែនជាបទដ្ឋាននៃមុទិតាព្រហ្មវិហារ ៣ពួកគឺ បុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ ១. បុគ្គលដែលជាកណ្តាល ១. បុគ្គលដែលមានពៀរដល់គ្នា ១ និងបុគ្គលដែលមិនមែនជាខេត្តនៃមុទិតាព្រហ្មវិហារ ២ គឺ បុគ្គលដែលមានភេទខុសគ្នា និងបុគ្គលដែលធ្វើមរណកាលកន្លងហើយ នោះឡើយគប្បីចម្រើនក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ក្រៃពេកជាមុន[១០៤] ។

---

[១០៤] សំឡាញ់ដែលប្រាកដស្មើដោយអ្នកលេង កាលបើប្រទះគ្នា សើចមុនទើបនិយាយស្តីជាខាងក្រោយ (សោណ្ឌសហាយ) ។

កាលបើបានឃើញ បានឮបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ក្រៃពេកនោះកំពុងរីករាយបានដល់នូវសេចក្តីសុខគប្បីញ៉ាំងមុទិតាព្រហ្មវិហារឱ្យកើតឡើងថា "**មោទតិ វតាយំ សត្តោ អហោ សាធុ អហោ សុដ្ឋុ ឱហ្ស។** សត្វនេះរីករាយ ល្អពេក ប្រពៃពេក" សូម្បីបុគ្គលនោះបានដល់នូវសេចក្តីសុខតែអំពីអតីតជាតិ ដល់មកក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិនេះជាអ្នកកំសត់ទុរគត ក៏គប្បីរឭកដល់ភាពដែលបុគ្គលនោះដល់នូវសេចក្តីសុខអំពីអតីត កាន់យកអាការដែលបុគ្គលនោះរីករាយកន្លងទៅហើយមកញ៉ាំងមុទិតាព្រហ្មវិហារឱ្យកើតឡើងថា : **ឯស អតីតេ ឯវំ មហាភោគោ មហាបរិវារោ និច្ចមុទិតោ អហោសិ** បុគ្គលនុ៎ះអំពីអតីតជាអ្នកមានភោគៈច្រើន យ៉ាងនេះមានបរិវារច្រើនយ៉ាងនេះជាអ្នករីករាយជានិច្ចយ៉ាងនេះ" ។ ខាងអនាគតក៏ គប្បីញ៉ាំងមុទិតាព្រហ្មវិហារឱ្យកើតឡើងដូចគ្នា ។

គអំពីនោះមក គប្បីញ៉ាំងមុទិតាព្រហ្មវិហារឱ្យប្រព្រឹត្តទៅតាមន័យនេះក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ បុគ្គលដែលជាកណ្តាល បុគ្គលដែលមានពៀរដល់គ្នារឿងជាលំដាប់មកដរាបដល់រម្ងាប់នូវបដិឃៈក្នុងបុគ្គលដែលមានពៀរបានដែលញ៉ាំងមុទិតាព្រហ្មវិហារឱ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងជនទាំង ៤ ពួក ធ្វើចិត្តឱ្យស្មើជាសីមសម្ភេទដែលជាតួសមថនិមិត្តក្នុងកម្មដ្ឋាននេះរួចហើយគប្បីសេពនូវសមថនិមិត្តនោះឱ្យច្រើនចំរើនរឿយ១ដរាបដល់ញ៉ាំងអប្បនាឱ្យចម្រើនឡើងដោយអំណាច

នៃ តតិយជ្ឈាននិងចតុត្ថជ្ឈាន ឈានខាងដើមដែលកើតឡើងមុនបឋមជ្ឈានកើត ឈ្មោះ ឧបចារជ្ឈាន មានអង្គ៥ គឺ វិតក្ក ១ វិចារ ១. បីតិ ១. សុខ ១. ឯកគ្គតា ១. ក្នុងសៀវភៅនេះពោលត្រឹមឧបចារជ្ឈាន ឯអប្បនាឈាន នឹងអធិប្បាយក្នុងច្បាប់វិបស្សនាថ្នាក់មធ្យម ។

លំដាប់អំពីនេះទៅ សូមពោលអធិប្បាយអំពីកម្មដ្ឋាន ១១ គឺកសិណ ១០ និង អានាបានស្សតិ ១ ដែលមានអានុភាពឱ្យសម្រេចបានឈានចំនួន ៥ ក្នុងបញ្ចកន័យ ឬ ឈានចំនួន ៤ ក្នុងចតុក្កន័យតទៅ តែក្នុងសៀវភៅច្បាប់នេះ សូមពោលអំពីរបៀបចម្រើនកម្មដ្ឋានទាំងនោះឱ្យបានសម្រេចនូវគុណវិសេសខាងដើមគឺឧបចារជ្ឈាន ប៉ុណ្ណោះសម្រាប់សាធុជនអ្នករៀនប្រតិបត្តិជាដំបូងក្នុងការអប់រំខ្លួនឱ្យបានល្អ. ឯរបៀបចម្រើនឱ្យកើតដល់អប្បនាឈាននិងគុណធម៌ទាំងនោះនឹងមានពោលអធិប្បាយក្នុង សៀវភៅច្បាប់វិបស្សនាថ្នាក់មធ្យម ។

កសិណ ១០ បឋវីកសិណ

ព្រះយោគាវចរកុលបុត្ត ដែលជាអាទិកម្មិកបុគ្គលកាលបើមានប្រាថ្នាដើម្បី នឹងចម្រើនយកនិមិត្តក្នុងបឋវីកសិណគប្បីយកដីមកធ្វើជាវង់កសិណទុកជាមុន[១០៥] ឯវិធីដែលនឹងធ្វើនូវវង់កសិណនោះ មាន២យ៉ាង គឺ យកឈើមក

---

[១០៥] ដែលត្រូវធ្វើវង់កសិណទុកយ៉ាងនេះ ចំពោះតែព្រះយោគីដែលជាអាទិកម្មិកម្យ៉ាង បើព្រះយោគីដែលមានអភិនីហារធ្លាប់សន្សំទុកមក លោកសម្លឹងមើលតែមណ្ឌលនៃ

ចងក្រែងទុកជា ៤ជ្រុង យកកំណាត់សំពត់ កំណាត់ស្បែក ឬកំណាត់កន្ទេលមកចងពាសភ្ជាប់ឱ្យណែនអំពីខាងលើ ហើយយកដីស្អិតមានពណ៌ក្រហមដូចព្រះអរុណ មិនមានលាយដោយពណ៌ខៀវជាដើមមកលាបអំពីខាងលើធ្វើឱ្យមានវង់មូល ទំហំកាត់ទទឹង ១ចំអាម ៤ធ្នាប់ ឬធំជាងនេះទៅក្តី តាមសមគួរដល់ចរិត ដុសខាត់ឱ្យស្អាតស្មើដូចផ្ទៃស្គរ កុំឱ្យមានសម្រាម ឫស ស្មៅ ឬជុំក្រួស និងដីខ្សាច់ជាដើមនៅលាយឡំ ដល់ពេលចម្រើនទើបនាំយកទៅតែម្តងក៏បាន ។

-ពុំនោះនឹងបោះជាបង្គោល៤ នៅត្រង់កន្លែងដែលស្ងាត់មានជ្រុងព្យូកវិហារជាដើម ហើយយកកំណាត់សំពត់ កំណាត់ស្បែក ឬ កំណាត់កន្ទេលទៅចងរឹតអំពីខាងលើ យកដីស្អិតមកលាបធ្វើជាវង់កសិណតម្កល់ទុកជាប់ជានិច្ចក្នុងទីនោះក៏បាន ។

ត្រូវមានតាំង ១មានជើងកំពស់ ១ចំអាម ៤ធ្នាប់ សម្រាប់អង្គុយចម្រើន ដល់ពេលដែលបានបន្ទោរបង់សេចក្តីស្រវឹងក្នុងភត្តដោយស្រួលហើយ ត្រូវនាំយកវង់កសិណនោះទៅកាន់ទីដែលកំបាំងតម្កល់ទុកអំពីខាងមុខចម្ងាយ២ហត្ថ ១ចំអាម រៀបចំក្រាលតាំងឱ្យល្អឡើងអង្គុយពត់ភ្នែន តម្រង់កាយប្រុងស្មារតីឱ្យស្រួលហើយ ពិចារណានូវទោសរបស់កិលេសកាមនិងវត្ថុកាមឱ្យឃើញថាមានសេចក្តីត្រេកអរមានប្រមាណតិច មានទុក្ខទោសចង្អៀតចង្អល់ច្រើន មិនគួរ

លានជាដើមប៉ុណ្ណោះ ក៏អាចនឹងញុំាងឧគ្គហនិមិត្ត និងបដិភាគនិមិត្តឱ្យកើតឡើងបាន រហូតដល់អប្បនាឈាន ។

ឱ្យក្រេកអរដូចជារាងឆ្អឹងតែងដុតឱ្យក្តៅក្រហាយរោលរាល ដូចគប់ភ្លើងធ្វើដោយស្មៅជាដើមហើយញ៉ាំងសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងឈានឱ្យកើតឡើងព្រមថា "បដិបទានេះជាគ្រឿងរលាស់ចេញចាកកាមបាន ជាឧបាយឱ្យកន្លងបង់នូវទុក្ខទាំងពួងបានហើយត្រូវរឮកដល់ពុទ្ធាទិគុណឱ្យកើតបីតិ និងបាមោជ្ជ[១០៦] ជាមុនហើយត្រូវមានសេចក្តីគោរព ត្រូវសង្ឃឹមចំពោះសេចក្តីប្រតិបត្តិរបស់ខ្លួនថា" នេះជាដំណើរដែលព្រះពុទ្ធព្រះបច្ចេកពុទ្ធនិងអរិយសាវករាល់ព្រះអង្គតែងប្រតិបត្តិមកហើយអញមុខជានឹងបាននូវចំណែកនៃសេចក្តីសុខក្នុងវិវេកដោយសេចក្តីប្រតិបត្តិនេះមិនខានឡើយ" ហើយត្រូវញ៉ាំងឧស្សាហ៍ឱ្យកើតឡើងក្នុងខណៈនោះ ទើបបើកភ្នែកឡើងឱ្យល្មម កុំ ឱ្យតូចពេក ធំពេក សម្លឹងយកនិមិត្តរបស់កសិណនោះតែមិនត្រូវពិចារណាពណ៌ មិនត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវលក្ខណៈរឹងឬទន់ជាដើមឡើយត្រូវទាញស្រាវយកពណ៌មក អែបទុកជានិស្ស័យ ហើយតាំងចិត្តទុកបញ្ញត្តិធម៌ដែលលោកសន្មតហៅថា "ដី" ដោយមានធាតុដីផ្សាយឡើងច្រើនប៉ុណ្ណោះហើយកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តបរិកម្មថា "បឋវី បឋវី ដីៗ" ដូចនេះ បើសម្លឹងមើលវង់កសិណម្តង ធ្មេចភ្នែកនឹកក៏ឃើញ យ៉ាងនោះដដែល១ ត្រង់នោះត្រូវដឹងថា "ឧគ្គហនិមិត្ត កើតឡើងហើយ" ។

---

[១០៦] សេចក្តីអំណរដែលកើតភ្លាមឡើងហៅថា "បីតិ" ដែលទៅទន់ស្មើរហៅថា "បាមោជ្ជ"

កាលបើចម្រើនបានឧគ្គហនិមិត្តដូចនេះហើយមិនត្រូវនៅក្នុងទីនោះទៀតឡើយគប្បីថយទៅរកកន្លែងទីដទៃនឹងចម្រើនទៀតត្រូវពាក់ស្បែកជើងថ្ងៃ១ជាន់កាន់ឈើច្រត់ដើរទៅដើម្បីរក្សានូវនិមិត្តនោះ មិនឱ្យវិនាសទៅវិញ[១០៧] ។ លុះត្រឡប់ដល់ទីសេនាសនៈរបស់ខ្លួនហើយត្រូវអង្គុយឱ្យស្រួលហើយនឹកទាញស្រាវយកឧគ្គហនិមិត្តនោះមកកំណត់ទុកក្នុងចិត្តថា "បឋវី បឋវី ដីៗ" ដូចដើមដែលហាត់បង្វឹកចម្រើនឱ្យវិសេសឡើងទៀត កាលបើព្រះយោគីកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តរឿយៗយ៉ាងនេះ ហើយនីវរណធម៌ ៥ ក៏ទ្រោមទៅ កិលេសក៏ស្ងប់ទៅជាលំដាប់ ចិត្តរបស់ព្រះយោគីសោតតម្កល់នៅមាំដោយឧបចារសមាធិខណៈនោះបដិភាគនិមិត្តក៏កើតឡើង ។

ក្នុងបឋវីកសិណនេះ ឧគ្គហនិមិត្តនៅមានលាយឡំដោយពណ៌ខៀវលឿងជាដើមឯបដិភាគនិមិត្តហាក់ដូចជាទម្លាយនូវឧគ្គហនិមិត្តចេញមកបរិសុទ្ធល្អិតសុខុម ១ រយគុណ ១ពាន់គុណក្រៃពេកឡើងទៀត ឧបមាដូចជាមណ្ឌលនៃកញ្ចក់ដែលគេហូតចេញមកអំពីស្រោមឬដូចជាសំបកនៃសង្ខដែលជាងខាត់យ៉ាងល្អពុំនោះដូចជាមណ្ឌលនៃព្រះចន្ទដែលទើបចេញមកពីចន្លោះពពក តែថា

---

[១០៧] ពាក់ស្បែកជើងការពារមិនឱ្យបន្លាមុតឬប្រឡាក់ធូលីជាដើមដែលជាហេតុនាំឱ្យកើតបលិពោធ កាន់ឈើច្រត់សម្រាប់ការពារអន្តរាយមានឆ្កែជាដើម ក្នុងទីនេះលោកពោលថាត្រូវពាក់ស្បែកជើងថ្ងៃ១ជាន់ តែថាប្រហែលជាលោកពោលចំពោះមជ្ឈិមប្រទេសទេដឹង? បើក្នុងបច្ចន្តប្រទេស តាមបរទេសបញ្ញត្តិពាក់បានរហូតដល់ ៤ជាន់ មិនជាអ្វី ឬ នឹងទៅជាធ្ងន់នាំឱ្យកើតបលិពោធវិញ?

មិនមានពណ៌មិនមានសណ្ឋាន ទ្រង់ទ្រាយឡើយ លំដាប់នោះនីវរណធម៌ទាំង ៥ ក្តី កិលេសទាំងពួងក្តី ក៏ទ្រោមស្ងាត់បាត់ទៅ ចិត្តរបស់ព្រះយោគីសោតក៏តម្កល់ទៅមាំដោយឧបចារសមាធិដដែល ព្រោះជាកាមាវចរ អង្គឈានទាំង ៥ មិនទាន់កើតឡើងមានកម្លាំងមែនពិត ។

តែបើព្រះយោគី ពុំបានលះបង់នូវលំដាប់នៃវិធីចម្រើន ក៏នឹងបានសម្រេចដល់អប្បនាឈានទាំងចតុក្កន័យនិងបញ្ចកន័យតែអប្បនាឈាននឹងមានពោលអធិប្បាយក្នុងឡាបរិបស្សនាថ្នាក់មធ្យម ។

អាបោកសិណ

កាលបើព្រះយោគាវចរមានប្រាថ្នាដើម្បីនឹងចម្រើនយកនិមិត្តក្នុងអាបោកសិណគប្បីត្រងយកទឹកភ្លៀងដែលទើបធ្លាក់ចុះមកអំពីអាកាសមិនទាន់ដល់ផែនដី ឬ ទឹក ឯទៀតក៏បាន ឱ្យតែថ្លាមានដូចនោះ យកសំពត់ត្រងឱ្យស្អាតដាក់ក្នុងបាត្រឬកុណ្ឌីជាដើម វាស់ឱ្យពេញស្មើត្រឹមមាត់ នាំយកទៅតម្កល់ទុកជាកសិណ[១០៨] ក្នុងទីដែលស្ងាត់ ឡើងអង្គុយលើតាំងបើកភ្នែកសម្លឹងមើលយកនិមិត្តតែមិនត្រូវពិចារណាពណ៌ មិនត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវខណៈដែលវាវជាដើម

---

[១០៨] វិធីដែលត្រូវធ្វើកសិណយ៉ាងនេះ ចំពោះតែព្រះយោគីដែលជាអាទិកម្មិកម្យ៉ាងបើព្រះយោគីដែលមានបុណ្យមានអភិនីហារធ្លាប់ចម្រើនក្នុងកសិណនេះមកពីអតីតជាតិលោកគ្រាន់តែសម្លឹងមើលទឹកក្នុងស្រះ ឬសមុទ្រជាដើមក៏អាចញុំាងនិមិត្តឱ្យកើតឡើងបាន ។ វិធីដែលសល់អំពីនេះ ដូចក្នុងបឋវីកសិណ ។

ឡើយត្រូវតាំងចិត្តទុកតែក្នុងបញ្ញត្តិធម៌ គឺពាក្យ លោកសន្មតហៅថា "ទឹក" ដែលមានធាតុទឹកផ្សាយឡើងច្រើនប៉ុណ្ណោះ ហើយត្រូវបរិកម្មកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត "អាបោ អាបោ ទឹកៗ" ដូចនេះរហូតដល់ឧគ្គហនិមិត្ត និងបដិភាគនិមិត្តកើតឡើង។

ឧគ្គហនិមិត្តក្នុងអាបោកសិណនេះ តាំងឡើងប្រាកដហាក់ដូចជាញ័ររំជួយ បើទឹកដែលយកមកធ្វើជាកសិណនោះមានច្រឡំគ្នាដោយផែរ ដោយរលក ឬពពុះ ក៏ប្រាកដដូចនោះ ឯបដិភាគនិមិត្ត ទ្រង់ដូចជាផ្សែងផ្សាយខ្លួរព្រោចឡើងប្រាកដ ហាក់ដូចជាផ្ចិតជាវិការនៃកែវមណីដែលគេតម្កល់ទុកឰដ៏អាកាសពុំនោះប្រាកដហាក់ដូចជា មណ្ឌលនៃកញ្ចក់នៃកែវមណី[១០៥] ។

តេជោកសិណ

កាលបើយោគាវចរកុលបុត្រ មានប្រាថ្នាដើម្បីនឹងចម្រើនយកនិមិត្តក្នុងតេជោកសិណគប្បីយកឧសក្រាក់ដែលខ្លឹម១មកពុះហាលថ្ងៃឱ្យស្ងួតចងធ្វើជាបាច់១ឱ្យមូល១ដល់ពេលដែលត្រូវការនឹងចម្រើនគប្បីនាំយកទៅកាន់ទីឱកាសដែលស្ងាត់ផុតបង្កាត់ឱ្យមានជាអណ្ដាត រួចយកកំណាត់សំពត់កន្ទេលក៏បានកំណាត់ស្បែកក៏បានកំណាត់សំពត់ក៏បានណា១មកចោះធ្វើជាប្រហោងឱ្យមានវង់មូលទំហំ១ចឹង

[១០៥] វិធីដែលសល់អំពីនេះ ដូចក្នុងបឋវីកសិណ។

១ចំអាម ៤ធ្នាប់ [១១០] ។ ហើយយកទៅដាក់កំបាំងអំពីខាងមុខ ឱ្យមើលទៅឃើញតែអណ្ដាតភ្លើងដែលឆាបឡើងត្រង់ចន្លោះប្រហោងនោះហើយអង្គុយបើកភ្នែកសម្លឹង យកនិមិត្តត្រង់កណ្ដាលអណ្ដាតភ្លើងនោះមិនត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវស្មៅឬឧសជាខាងក្រោមសំណុំផ្សែងខាងលើ មិនត្រូវពិចារណាពណ៌មិនត្រូវកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវលក្ខណៈដែលក្ដៅនោះឡើយគប្បីទាញស្រាវយកពណ៌មកថ្ពៃបធ្វើជានិស្ស័យហើយតាំងចិត្តទុកតែក្នុងបញ្ញត្តិធម៌គឺពាក្យដែលលោកសន្មតហៅថា "តេជោ" ដោយមានធាតុភ្លើងផ្សាយឡើងច្រើនប៉ុណ្ណោះ ហើយតាំងកំណត់បរិកម្មធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា "តេជោ តេជោ តេជោៗ" ដូចនេះជូនកាលបើកភ្នែកសម្លឹងមើលជូនកាលធ្មេចភ្នែកនឹករពឹងដរាបដល់ឧគ្គហនិមិត្តនិងបដិភាគនិមិត្តកើតឡើង ។ ឧគ្គហនិមិត្តក្នុងតេជោកសិណនេះ ប្រាកដហាក់ដូចជាអណ្ដាតភ្លើងដាច់១ធ្លាក់ចុះមកបើកសិណនោះមានអង្កត់ជុំងងើក ផេះ ឬផ្សែងក៏ប្រាកដឡើងយ៉ាងនោះ ឯបដិភាគនិមិត្តតាំងនៅនឹងថ្កល់ឥតមានកម្រើក ហាក់ដូចជាកំណាត់សម្ពត់កម្ពលមានពណ៌ក្រហម ដែលគេតម្កល់ទុកក្នុងអាកាស ឬ ហាក់ដូចជាផ្លិតជាវិការៈនៃមាស ពុំនោះហាក់ដូចជាសសរមាស ដែលគេលើកបញ្ឈរឡើងក្នុងអាកាស ។

---

[១១០] វិធីធ្វើកសិណបែបនេះសម្រាប់ព្រះយោគីអាទិកម្មិក បើព្រះយោគីអ្នកមានអភិនីហារ សម្លឹងមើលតែអណ្ដាតប្រទីប ឬភ្លើងក្នុងចង្ក្រានជាដើមក៏បាន ។

វាយោកសិណ

កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្រ មានប្រាថ្នាដើម្បីនឹងចម្រើនយកនិមិត្តក្នុងវាយោកសិណ គប្បីកំណត់ចុងអំពៅក្តី ចុងឫស្សីក្តី ដែលស្មើត្រឹមក្បាលឬសក់របស់មនុស្សក្តី ដែលមើលទៅឃើញខ្យល់បក់មកត្រូវរំភើយៗ ពុំនោះត្រូវអង្គុយនៅ ត្រង់ចន្លោះបង្អួច ឬត្រង់ប្រហោងជញ្ជាំង កាលបើខ្យល់ផាត់ចូលមកពាល់ត្រូវកាយបទេសត្រង់ណា គប្បីប្រុងស្មារតីទុកថា ខ្យល់បក់មកត្រូវត្រង់នេះ ហើយបរិកម្មកំណត់ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា "វាយោ វាយោ ខ្យល់ៗ" ដូចនេះ ដរាបដល់ឧគ្គហនិមិត្ត និង បដិភាគនិមិត្តកើតឡើង ។

ក្នុងវាយោកសិណនេះ ឧគ្គហនិមិត្តប្រាកដឡើងទ្រង់ញ័រ ហាក់ដូចជាសំណុំចំហាយនៃបាយាស ដែលទើបនឹងដាក់ចុះមកអំពីចង្ក្រាន ឯបដិភាគនិមិត្តស្ងប់ឥតកម្រើកឡើយ ។

នីលកសិណ

កាលព្រះយោគាវចរកុលបុត្រ មានប្រាថ្នាដើម្បីនឹងចម្រើនយកនិមិត្តក្នុងនីលកសិណគប្បីយកផ្កាឈើដែលមានពណ៌ខៀវ មកដាក់ឱ្យពេញក្នុងប្រអប់ជាដើមធ្វើឱ្យពេញស្មើត្រឹមគណ្ឋាប់មាត់ ហើយចងឱ្យស្មើដូចជាផ្ទៃស្គរពុំនោះនឹងយកវត្ថុអ្វីក៏បាន ឱ្យតែមានពណ៌ខៀវ ទោះបីនឹងយកទៅស្មៀតទុកនៅជញ្ជាំងជាដើមធ្វើជាកសិណក៏បាន កុំឱ្យតែលាយឡំដោយពណ៌ឯទៀតផ្សេងៗ ហើយបរិកម្មកំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា "នីលំ នីលំ ខៀវៗ" ដូចនេះដរាបដល់ឧគ្គហនិមិត្ត និងបដិភាគនិមិត្តកើតឡើង ។

ក្នុងនីលកសិណនេះឧគ្គហនិមិត្ត តាំងឡើងប្រាកដនៅមានទម្រង់កេសរ ទងនិងចន្លោះនៃត្របកជាដើម ។ ឯបដិភាគនិមិត្តប្រាកដហាក់ដូចជាផ្ចឹតជាវិការៈ នៃកែវមណីមានពណ៌ខៀវលេចចេញមកអំពីមណ្ឌលនៃកសិណទៅតាំងនៅឰដ៏អាកាស ។

បីតកសិណ-លោហិតកសិណ ឱទាតកសិណ

កាលព្រះយោគាវចរកុលបុត្រមានប្រាថ្នាដើម្បីនឹងចម្រើនយកនិមិត្តក្នុង បីតកសិណ លោហិតកសិណ ឱទាតកសិណ ក្តី គប្បីយកផ្កាឈើជាដើមមកធ្វើជាមណ្ឌលកសិណដូចន័យដែលពោលមកហើយក្នុងនីលកសិណប្លែកគ្នាតែពណ៌គឺបីតកសិណពណ៌លឿង លោហិតកសិណពណ៌ក្រហម ឱទាតកសិណពណ៌ស ហើយត្រូវបរិកម្ម កំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តតាមឈ្មោះរបស់កសិណនោះៗ ថា "បីតកំ បីតកំ លឿងៗ **លោហិតកំ លោហិតកំ** ក្រហមៗ ឱទាតំ ឱទាតំ សៗ" ដូចនេះ ដរាបដល់ឧគ្គហនិមិត្តនិងបដិភាគនិមិត្តកើតឡើង សូម្បីនិមិត្តទាំង ២យ៉ាងនេះទៀតក៏ដូចគ្នានិងនីលកសិណ ប្លែកគ្នាខ្លះតែបដិភាគនិមិត្ត គឺបីតកសិណ បដិភាគនិមិត្ត តាំងឡើង ប្រាកដដូចផ្ចឹត ជាវិការៈនៃកែវមណីមានពណ៌លឿង ក្នុងលោហិតកសិណ ដូចផ្ចឹតជា វិការៈនៃកែវមណីមានពណ៌ក្រហម ឯក្នុងឱទាតកសិណ ដូចផ្ចឹតជាវិការៈនៃកែវមណី មានពណ៌ស ។

អាលោកកសិណ

កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្រ មានប្រាថ្នាដើម្បីនឹងចម្រើនយកនិមិត្តក្នុង អាលោកកសិណ គប្បីកំណត់យកពន្លឺព្រះអាទិត្យ ឬព្រះចន្ទដែលចាំងឆ្លុះចូលទៅតាំងនៅជាមណ្ឌលឰដ៏ជញ្ជាំង ឬចាំងឆ្លុះតាមចន្លោះសំណុំស្លឹកឈើ មកតាំងនៅជាមណ្ឌលលើផែនដី ពុំនោះគប្បីយកក្អមមកចោះទំលុះឱ្យមានប្រហោងយ៉ាងមូលអុជប្រទីបដាក់ចូលទៅក្នុងនោះគ្របមាត់ឱ្យជិតនាំយកទៅដាក់បែរមុខផ្ទប់ទៅខាងជញ្ជាំង កាលបើពន្លឺប្រទីបនោះ ចាំងឆ្លុះជាមណ្ឌលមូលជាប់ទៅនឹងជញ្ជាំងហើយ គប្បីកំណត់បរិកម្ម កំណត់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា "អាលោកោ អាលោកោ ពន្លឺៗ" ដូចនេះ ដរាបដល់និមិត្ត ទាំងពីរកើតឡើង ។

ក្នុងអាលោកកសិណនេះ ឧគ្គហនិមិត្តកើតឡើងប្រាកដដូចជាមណ្ឌលនៃពន្លឺដែលតាំងឡើងជាប្រក្រតីឰដ៏ជញ្ជាំង ឬផែនដី តាមទំនងនៃកសិណ ឯបដិភាគនិមិត្ត ប្រាកដដូចជាពន្លឺតាំងជាដុំយ៉ាងក្រាស់ហើយថ្លាវិសេស ហាក់ដូចជាពន្លឺដែលផ្សាយចេញអំពីសរីរកាយនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគមានព្យាម ១ ជាប្រមាណ ។

អាកាសកសិណ

កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្រ មានប្រាថ្នាដើម្បីនឹងចម្រើនយកនិមិត្តក្នុង អាកាសកសិណ គប្បីចោះជញ្ជាំងក៏បាន កំណាត់ស្បែកឬកំណាត់កន្ទេលជាដើមក៏បាន ធ្វើជាវង់កសិណឱ្យមានប្រហោងមូលទំហំទទឹង ១ចំអាម ៤ធ្នាប់

ហើយសម្លឹងយកអាកាសតាមចន្លោះប្រហោងនោះមកកំណត់ ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ជា "អាកាសោ អាកាសោ ឆះឆៗ" ដូចនេះដរាបដល់និមិត្តទាំងពីរកើតឡើង ។

ក្នុងអាកាសកសិណនេះ ឧគ្គហនិមិត្តតាំងឡើងជាវង់អាកាសនៅជាប់ ដោយទម្រង់របស់កសិណ គឺប្រាកដដូចជាប្រហោងរបស់កសិណ ព្រមទាំងទីបំផុតនៃជញ្ជាំងជាដើម តែបើព្រះយោគីនឹងចម្រើនពង្រីកឱ្យធំឡើងទៀតពុំបាន ឯបដិភាគនិមិត្តតាំងឡើងប្រាកដដូចជាមណ្ឌលនៃអាកាសមិនមានទីបំផុតរបស់ជញ្ជាំងជាដើមឡើយ ហើយព្រះយោគីនឹងចម្រើនពង្រីកឱ្យធំឡើងទៀតក៏ធំឡើងបាន ។

អានាបានស្សតិ

អានាបានស្សតិ មានន័យថាសេចក្ដីរលឹកនូវខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដកដង្ហើមចូល ។

ការចម្រើននូវកម្មដ្ឋាននេះ ខ្ញុំសូមលើកឡើងនូវរបៀបក្នុងការចម្រើន ២យ៉ាងមកពោលអធិប្បាយស្រាយបំភ្លឺទុកជាកិច្ចប្រតិបត្តិដល់សាធុជនទាំងឡាយដែលជាអ្នកហាត់រៀនដំបូង មានសេចក្ដីប្រាថ្នាចម្រើននូវកម្មដ្ឋាននេះដូចតទៅ ។

របៀបទី ១

កាលបើព្រះយោគាវចរកុលបុត្រដែលជាអាទិកម្មិកមានប្រាថ្នាដើម្បីនឹងចម្រើននូវអានាបានស្សតិកម្មដ្ឋានគប្បីធ្វើនូវបុព្វកិច្ចមានជម្រះសីលរបស់ខ្លួនឱ្យបរិសុទ្ធជាដើម ហើយរៀនយកនូវកម្មដ្ឋានឱ្យប្រកបដោយសន្ធិ៥យ៉ាងក្នុងសំណាក់នៃអាចារ្យ ដែលជាកល្យាណមិត្តជាមុនរួចហើយសឹមចម្រើន ។

សន្ធិ ៥យ៉ាងនោះគឺ

១-ឧគ្គហោ ត្រូវរៀនយកនូវគម្ពីរដែលសម្តែងអំពីកម្មដ្ឋាននេះឱ្យបានចេះដឹងសេចក្តីអធិប្បាយសព្វគ្រប់ ។

២-បរិបុច្ឆា ត្រូវសាកសួរអាចារ្យឱ្យច្បាស់លាស់ ត្រង់សេចក្តីណាដែលមាននៅសង្ស័យ ។

៣-ឧបដ្ឋានំ ត្រូវតម្កល់ទុកនូវនិមិត្តដែលចម្រើនបានកើតឡើងហើយ ។

៤-អប្បនា ត្រូវរៀនឱ្យដឹងថា ដែលនឹងដល់នូវអប្បនាឈានក្នុងកម្មដ្ឋាននេះនោះយ៉ាងម៉េច ។

៥-លក្ខណំ ត្រូវរៀនឱ្យដឹងនូវលក្ខណៈនៃកម្មដ្ឋាននេះថា "ដែលនឹងអាចចម្រើនបានដល់នូវអប្បនានោះ ដោយអំណាចនៃគណនាវិធី អនុពន្ធនាវិធី និងផុសនាវិធី ។

លុះព្រះយោគី បានរៀនយកកម្មដ្ឋានប្រកបដោយសន្ធិទាំង៥ចេះស្ទាត់ហើយត្រូវចូលទៅកាន់សេនាសនៈដ៏សមគួរ អង្គុយនៅឱ្យស្រួល រឭកដល់គុណព្រះរតនត្រ័យញ៉ាំងចិត្តឱ្យជ្រះថ្លាហើយសន្សំមធ្វើទុកក្នុងចិត្តតាមលំអានដែលរៀនមកអំពីសំណាក់នៃអាចារ្យកុំភ្លេចត្រង់បទណានីមួយឡើយ ។

<u>វិធីធ្វើទុកក្នុងចិត្តតាមលំដាប់នៃធម៌ចម្រើន</u> : ក្នុងការចម្រើនអានាបានស្សតិកម្មដ្ឋាននេះចាប់តាំងអំពីផ្តើមដំបូងនៃកិច្ចប្រតិបត្តិដរាបដល់បានសម្រេចមគ្គផលជាលោកុត្តរដែលលោកសម្តែងទុកមកជាក្បួនច្បាប់សម្រាប់ធ្វើការប្រតិបត្តិដល់សាធុជនទាំងឡាយក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានេះ មាន ៨យ៉ាងគឺ

១-គណនា កិរិយាចងក្រៀកស្មារតីបញ្ជូនទៅតាមខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈ ។

២-អនុពន្ធនា កិរិយាចងក្រៀកស្មារតីបញ្ជូនទៅតាមខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈ ។

៣-ផុសនា ទីដែលខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈពាល់ត្រូវ ។

៤-ឋបនា កិរិយាតម្កល់ចិត្តទុកក្នុងអារម្មណ៍ដោយប្រពៃបានដល់អប្បនា ។

៥-សល្លក្ខណា កិរិយាតម្កល់នូវអនិច្ចាទិលក្ខណៈ បានដល់វិបស្សនាបញ្ញា ។

៦-វិវដ្ដនា កិរិយាវិលត្រឡប់ចាកបវត្តធម៌និងនិមិត្តធម៌បានដល់មគ្គ៤ ។

៧-បារិសុទ្ធិ ភាវៈស្អាតដោយជុំវិញ ចាកសង្កិលេសធម៌បានដល់ផល ៤ ។

៨-បដិបស្សនា ប្រាជ្ញាដែលពិចារណាឃើញនូវលក្ខណៈតាមលំដាប់នៃវិបស្សនា បានដល់បច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ១៩[១១១] ។

ក្នុងវិធី៤ខាងដើម លោកសម្ដែងទុកឱ្យយោគាវចរជាអាទិកម្មិកគោរពប្រតិបត្តិឱ្យកើតឡើង ឯវិធី៤ ខាងចុងលោកសម្ដែងចំពោះព្រះយោគីដែលបានសម្រេចដល់ចតុត្ថជ្ឈាន និងបញ្ចមជ្ឈាន ហើយធ្វើការគោរពប្រតិបត្តិ ។

---

[១១១] បច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ១៩ លោករាប់យកមគ្គ ៤ ផល ៤ និព្វាន ១ និងកិលេសដែលសល់នៅហើយលះបង់បាន ១០ (សំដៅយកញ្ញាណដែលតប្បើពិចារណាឃើញក្នុងធម៌ទាំង១៩នោះ) ។

ដូច្នេះលំដាប់អំពីនេះទៅខ្ញុំសូមលើកយកតែវិធី ៤យ៉ាងនេះខាងដើមប៉ុណ្ណោះ មកពោលអធិប្បាយទុកជាកិច្ចប្រតិបត្តិដល់យោគាវចរដែលជាអាទិកម្មិក(អ្នករៀនថ្មី) ដូចតទៅ :

គណនាវិធីទី ១

អធិប្បាយថា ព្រះយោគាវចរជាអាទិកម្មិក កាលដែលធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវកម្មដ្ឋាននេះ គប្បីធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយកិរិយារាប់ជាមុន ។

កិរិយាដែលរាប់នោះ មិនត្រូវរាប់ឱ្យតិចជាង ៥ ព្រោះជាឱកាសចង្អៀតចិត្ត និងញាប់ញ័រមិនត្រូវរាប់ឱ្យច្រើនលើសជាង ១០ ព្រោះចិត្តនឹងអាស្រ័យនៅតែក្នុងវិធីរាប់ប៉ុណ្ណោះ មិនត្រូវបង្អង់ត្រង់ចន្លោះៗព្រោះចិត្តច្រាល់ ត្រូវរាប់ដើមដំបូងរម្ងើលៗគូបខ្យល់ចេញ និងខ្យល់ចូលរាប់ជាគូៗ ខ្យល់ណាដែលប្រាកដនៅត្រង់ក្តោងច្រមុះ ត្រូវចាប់រាប់ខ្យល់នោះ មុនគេថា "មួយៗ ពីរៗ ។ល។ ប្រាំៗ...ដប់ៗ ដរាបដល់ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈប្រាកដឡើង ។

លុះដល់ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈប្រព្រឹត្តទៅកាន់តែរហ័សឡើងត្រូវរាប់ឱ្យកាន់តែញាប់ឡើងទៀត ហើយមិនត្រូវរាប់យកខ្យល់ដែលចេញមកអំពីខាងក្នុង និងចូលទៅអំពីខាងក្រៅមករាប់ឡើយ ត្រូវចាប់យកតែខ្យល់ប៉ះត្រូវដល់ទ្វារច្រមុះប៉ុណ្ណោះមករាប់ ថា "មួយ ពីរ បី បួន ប្រាំ។ មួយ ពីរ, បី, បួន, ប្រាំ, ប្រាំមួយ ។ មួយ, ពីរ ។ល។ ប្រាំមួយ, ប្រាំពីរ ។ល។ ប្រាំពីរ ប្រាំបី ។ មួយ, ពីរ ។ល។ ប្រាំបី ប្រាំបួន ។ មួយ, ពីរ ។ល។ ប្រាំបួន ដប់" ។

កាលបើកម្មដ្ឋាន ជាប់នៅដោយកិរិយារាប់យ៉ាងនេះហើយ ចិត្តក៏នឹងតម្កល់នៅមាំមានអារម្មណ៍តែមួយយ៉ាងឯកមិនតែប៉ុណ្ណោះដោយអំណាចដែលតម្កល់ទុកនូវស្មារតីចម្រើនត្រង់ឱកាសដែលខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈប៉ះពាល់ត្រូវយ៉ាងនេះ ភាវនាក៏នឹងបានសម្រេចមិនខាន ។

អនុពន្ធនាវិធី ២

អធិប្បាយថា : កាលព្រះយោគាវចរធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយកិរិយារាប់រួចហើយ ត្រូវបញ្ឈប់ ហើយបញ្ជូនស្មារតីទៅតាមខ្យល់អស្សាសបស្សាសធ្វើទុកក្នុងចិត្តកុំឱ្យមាន ចន្លោះ តែមិនត្រូវធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយអំណាចខាងដើមនិងពាក់កណ្ដាល និងខាងចុងថា "ខ្យល់ដង្ហើមចេញផ្ចិតខាងដើម បេះដូងកណ្ដាលចុងច្រមុះជាខាងចុង ខ្យល់ដង្ហើមចូល ចុងច្រមុះជាខាងដើម បេះដូងជាកណ្ដាលផ្ចិតជាខាងចុង" ដូចនេះឡើយ ព្រោះជាហេតុ នាំឱ្យចិត្តរាយមាយ ។

ផុសនាវិធី៣

មិនមែនជាការផ្សេងគ្នាចាកគណនាវិធីនិងអនុពន្ធនាវិធីនោះឡើយគឺសំដៅយកត្រង់បញ្ជូនស្មារតីទៅតាមវិធីនៃកិរិយារាប់ហើយស្ងប់ពិចារណាធ្វើទុកក្នុងចិត្តមិនឱ្យមានចន្លោះត្រង់ឱកាសដែលខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈពាល់ត្រូវហើយនោះប៉ុណ្ណោះឯង ។

ឋបនាវិធីទី ៤

អធិប្បាយថា : កាលដែលព្រះយោគីរាប់នូវខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈត្រង់កន្លែង ដែលប៉ះពាល់ត្រូវទ្វារ ហើយធ្វើទុកក្នុងចិត្ត នូវខ្យល់នោះៗ ដោយរាប់ផង ដោយកំណត់តែត្រង់ទីដែលខ្យល់មកប៉ះពាល់ត្រូវផងរួចហើយបង្អង់រាប់ក្នុងទីនោះ តាំងបញ្ចូនស្មារតីទៅកាន់ខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈទាំងនោះ បើនិមិត្តណាប្រាកដឡើងគួរល្មមញ៉ាំងអប្បនាចិត្តឱ្យកើតឡើងបាន ក៏តម្កល់ចិត្តទុកតែក្នុងនិមិត្តនោះប៉ុណ្ណោះ។ និមិត្តកម្មដ្ឋាននេះ មាន ២ គឺ ឧគ្គហនិមិត្ត ១ បដិភាគនិមិត្ត ១ និមិត្តទាំងពីរនេះ ដែលកើតឡើងក្នុងកម្មដ្ឋាននេះ លោកសម្តែងគួបចូលជាមួយគ្នា ពុំបានញែកឱ្យឃើញដោយឡែកៗ អំពីគ្នាឡើយ ហើយនិមិត្តទាំងនោះ ដែលកើតឡើងដល់ព្រះយោគីមានសភាពផ្សេងៗគ្នា ដូចតទៅនេះ :

ព្រះយោគីអង្គខ្លះ ដែលញ៉ាំងសុខសម្ផស្សឱ្យកើតឡើងបាន និមិត្តតាំងឡើងប្រាកដដូចប៉ុយគក៏មាន ដូចប៉ុយកប្បាសក៏មាន ដូចទខ្យល់ក៏មាន[១១២] ដូចដួងផ្កាយក៏មាន ដូចដួងកែវមណីក៏មាន ដូចដួងកែវមុក្តាក៏មាន បើព្រះយោគីអង្គខ្លះដែលញ៉ាំងសម្ផស្ស ឱ្យកើតឡើងរឹង និមិត្តតាំងឡើងប្រាកដដូចគ្រាប់កប្បាសក៏មាន ដូចជក់ធ្វើដោយឈើខ្លឹម ក៏មាន ដូចសរសៃសង្វារកែវក៏មាន ដូចចង្កោមផ្កាក៏មាន ដូចសំណុំផ្សែងក៏មាន ដូចសរសៃពីងពាងក៏មាន ដូចផ្ទៃ

---

[១១២] នេះជាពាក្យគេចិអាចារ្យ

ពណ៌ហាភកក៏មាន ដូចផ្កាឈូកក៏មាន ដូចកង់នៃរថក៏មាន ដូចមណ្ឌលនៃព្រះចន្ទក៏មានដូចមណ្ឌលនៃព្រះអាទិត្យក៏មាន[១១៣] ។

ចាប់ដើមអំពីនិមិត្តកើតឡើងយ៉ាងនោះ នីវរណធម៌និងកិលេសរបស់ព្រះយោគីអង្គនោះក៏ទ្រោមស្ងប់ទៅ សតិក៏ប្រុងឡើង ហើយចិត្តសោតក៏តម្កល់នៅមាំដោយឧបចារសមាធិ ។

បើព្រះយោគីរក្សាទុកនូវនិមិត្តនោះ ឱ្យល្អដោយរក្ខណាវិធី[១១៤] ធ្វើទុកក្នុងចិត្តឱ្យរឿយៗ ដោយអប្បនាកោសល្លវិធី[១១៥] ហើយប្រកបព្យាយាមឱ្យស្មើ កុំតែធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយពណ៌ និងពិចារណាដោយលក្ខណៈ ក៏នឹងអាចញ៉ាំងអប្បនាឈានឱ្យកើតឡើង បានជាចតុក្កន័យ និងបញ្ចកន័យ ដូចក្នុងកសិណដែរ តែក្នុងសៀវភៅច្បាប់នេះពោលត្រឹមឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ ឯអប្បនាឈាននឹងមានពោលក្នុងសៀវភៅច្បាប់វិបស្សនា ថ្នាក់មធ្យម ។

របៀបទី២

ក្នុងរបៀបទី២នេះ កាលចម្រើននូវព្រះអានាបានស្សតិកម្មដ្ឋាន ខ្ញុំបានដកចេញអំពីមហាសតិដ្ឋានសូត្រខ្លះ អានាបានស្សតិសូត្រខ្លះជាដើម យកមកពោលរៀបរៀងទុកក្នុងច្បាប់នេះ ។ ដើម្បីពម្រូវដល់សាធុជនដែលមានសេចក្ដី

---

[១១៣] នេះជាពាក្យវិនិច្ឆ័យក្នុងអដ្ឋកថា ។

[១១៤] ក្នុងវិបស្សនាថ្នាក់មធ្យម ។

[១១៥] នឹងមានក្នុងវិបស្សនាថ្នាក់មធ្យម ។

ត្រូវការចម្រើននូវព្រះកម្មដ្ឋាននេះ ក្នុងអានាបានស្សតិសូត្រ លោកបានពោលនូវវិធីចម្រើនដោយសេចក្តីពិស្តារបរហូតដល់អាការ ៣២[១១៦] ឯណោះ ក្នុងអាការ៣២នេះ អាការ៨ខាងដើមលោកពោលចំពោះសម្រាប់យោគាវចរដែលជាអាទិកម្មិក ឯអាការដ៏សេសពីនេះ លោកពោលសំដៅចំពោះបុគ្គលដែលបានឈានសម្រេចហើយ តែក្នុងសៀវភៅច្បាប់នេះ ខ្ញុំសរសេរពោលអធិប្បាយចំពោះយកតែកងខ្យល់៤គ្រកួល ដែលជាអាការ៨នោះប៉ុណ្ណោះ ទុកសម្រាប់ជាកិច្ចប្រតិបត្តិដល់សាធុជនដែលទើបតែទទួលរៀនថ្មីៗមិនទាន់មានការអប់រំចម្រើននូវកម្មដ្ឋានណាមួយក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានេះ ។

ខ្យល់ ៤គ្រកួល

១-ធីឃំ ៣ អស្សសន្តោ ។ល។បស្សសាមីតិ បជានាតិ[១១៧]

២-រស្សំ ៣ អស្សសន្តោ ។ល។ បស្សសាមីតិ
បជានាតិ[១១៨] ។

៣-សព្វកាយប្បដិសំវេទី។ល។ បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ[១១៩] ។

៤-បស្សម្ភយំ កាយសង្ខារំ ។ល។ បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ[១២០] ។

សេចក្តីពន្យល់បំភ្លឺ អំពីកិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងការចម្រើននូវអានាបានស្សតិកម្មដ្ឋាននេះក៏បានពោលរួចហើយដែរ[១២១] សាធុជនអ្នកមានសេចក្តីរាប់អានក្នុងការចម្រើននូវកម្មដ្ឋាននេះ សូមរកមើលផងចុះ ។

---

[១១៦] មើលក្នុងអានាបានស្សតិសូត្រក៏មាន ក្នុងគម្ពីរវិន័យបិដកភាគ ១ ឈ្មោះមហាវិភង្គក៏មាន ។ ក្នុងគិរីមានន្ទសូត្រក៏មាន

[១១៧ ១១៨ ១១៩ ១២០ ១២១] បានពោលក្នុងបញ្ហាសួរ ឆ្លើយត្រង់ទីបំផុតនៃអនុស្សតិ ៦ ។

បន្ទាប់អំពីនេះ សូមលើកយកបញ្ហាខ្លះៗមកសួរ-ឆ្លើយក្នុងរបៀបទី២ នេះដើម្បីជួយបំភ្លឺដល់សាធុជនទាំងឡាយ ដែលមានប្រាជ្ញាតិចផង ដើម្បីជួយផ្តល់នូវសតិប្រាជ្ញានៃសាធុជនអ្នកប្រតិបត្តិនូវកម្មដ្ឋាននេះផងដូចមានបញ្ហាដូចតទៅ:

បុច្ឆា ការចម្រើននូវអានាបានស្សតិ ដោយគ្មានសីលជាបាទ តើបានសម្រេចប្រយោជន៍ដែរឬទេ? ព្រោះហេតុអ្វី?

វិស្សជ្ជនា មិនបានសម្រេចប្រយោជន៍ពោលគឺគុណវិសេសអ្វីឡើយ ព្រោះវិប្បដិសារី (សេចក្តីស្តាយក្រោយ) ចេះតែកើតឡើងរឿយៗ គ្របសង្កត់ចិត្ត។

ដូច្នេះ សាធុជនទាំងឡាយអ្នកចម្រើននូវអានាបានស្សតិកម្មដ្ឋាន គប្បីជាអ្នកមានសីលបរិសុទ្ធជាខាងដើម។

បុច្ឆា ចុះក្នុងការចម្រើននូវអានាបានស្សតិកម្មដ្ឋាន តើមានធម៌ប៉ុន្មានជាគោលសំខាន់? ចូរអធិប្បាយ។

វិស្សជ្ជនា មានធម៌ ៣ យ៉ាងជាគោលសំខាន់គឺ សតិ១. ញាណ ១. អារម្មណ៍ ១។

អធិប្បាយថា សតិ ប្រែថាសេចក្តីរលឹកបាន គឺរលឹកនូវខ្យល់ដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដង្ហើមចូល។

ញាណ ប្រែថាសេចក្តីដឹងគឺដឹងនូវខ្យល់ដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដង្ហើមចូល

អារម្មណ៍ មានន័យថា ធម្មជាតិដែលសតិ និងញាណត្រូវធ្វើការរលឹកដឹង ឬ ធម្មជាតិសម្រាប់សតិ និងញាណរលឹកដឹង ឬធម្មជាតិជាទីតោងទាញនៃសតិ និងញាណ ក្នុងទីនេះសំដៅយកខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈ[១២២] ហ្នឹងឯង។ ដូច្នេះព្រះយោគីក្នុងការចម្រើននូវអានាបានស្សតិ ត្រូវមានសតិ និងញាណឱ្យតាំងនៅស៊ប់ល្អក្នុងខ្យល់ អស្សាសបស្សាសៈគ្រប់វារៈនៃខ្យល់ប្រព្រឹត្តឡើងចុះទើបបានសម្រេចនូវគុណវិសេសដែលជាលទ្ធផលកើតអំពីការចម្រើនមែនពិត។

បុច្ឆា ចុះយោគី ដែលចម្រើននូវអានាបានស្សតិបែបទី ៣ នេះ តើនឹងត្រូវបាន កំណត់ដឹងនូវខ្យល់បានប៉ុន្មានពួក? អ្វីខ្លះ?

វិសជ្ជនា បានកំណត់ដឹងនូវខ្យល់បាន ៤ពួកគឺ

ពួកខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈវែងប្រព្រឹត្តឡើងចុះ ១. ពួកខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈខ្លីប្រព្រឹត្តឡើងចុះ ១. ពួកខ្យល់ទាំងពួងប្រព្រឹត្តឡើងចុះផ្សាយទៅពេញករជកាយ ១. ពួកខ្យល់ស្ងប់ល្អិតប្រព្រឹត្តឡើងចុះ ១។

បុច្ឆា ពួកខ្យល់ទាំង៤ពួកនោះ តើកើតឡើងយ៉ាងដូចម្តេច? ចូរអធិប្បាយ មកមើល !

---

[១២២] ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដកដង្ហើមចូល។

និស្សរន្ធ៍ឆ្លា កាលដែលព្រះយោគី ទើបចាប់ផ្ដើមចម្រើននូវអានាបានស្សតិជាដំបូងខាងដើម ក្រុមខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈទាំងនោះមិនទាន់កើតឡើងទេ លុះដល់ព្រះយោគីមានសតិ និងញាណ ធ្វើការចម្រើននូវអានាបានស្សតិយូរទៅកងខ្យល់ទី១ ក៏កើតឡើង កាលបើកងខ្យល់ទី១កើតឡើងហើយ បន្ទាប់មកកងខ្យល់ទី២ក៏កើតឡើងទៀត ព្រោះអាស្រ័យព្រះយោគីមានសតិ និងញាណធ្វើការចម្រើនដោយសេចក្ដីព្យាយាមិនដាក់ធុរៈក្នុងកងខ្យល់ទី១នោះ កាលបើកងខ្យល់ទី២កើតឡើងហើយ ព្រះយោគីក៏ចេះតែប្រឹងព្យាយាមរលឹកដឹងនូវកងខ្យល់ទី២នោះរឿយ១ទៅ កងខ្យល់ទី៣ក៏កើតឡើងផ្សព្វផ្សាយទៅពេញកាយទាំងអស់តាមលំដាប់. កាលបើកងខ្យល់ទី៣កើតឡើងហើយយ៉ាងនេះព្រះយោគីក៏កំណត់ដឹងនូវខាងដើម កណ្ដាល ខាងចុងនៃខ្យល់ អស្សាសៈបស្សាសៈនោះ ហើយដកដង្ហើមចេញចូលមិនយូរប៉ុន្មានកងខ្យល់ទាំងពួងនោះក៏ស្ងប់រម្ងាប់អស់ ខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយក៏ល្អិតម៉ត់រហូតដល់មានការប្រព្រឹត្តឡើងចុះមិនមាន ក្រុមខ្យល់ល្អិតស្ងប់ដែលកើតឡើងក្រោយនេះហៅថាក្រុមខ្យល់ទី ៤ ។

បុច្ឆា ចុះកាលបើកងខ្យល់ទី ៤ កើតឡើងហើយ ព្រះយោគីនៅតែខំប្រឹងចម្រើនអានាបានស្សតិនោះទៀត តើបានជួបនូវក្រុមខ្យល់អ្វីទៀត?

និស្សរន្ធ៍ឆ្លា ពិតជាជួប គឺជួបក្រុមខ្យល់រលត់-កើត-រលត់ ។

បុច្ឆា ឆ្លើយប៉ុណ្ណេះ មិនទាន់យល់សោះ សូមអធិប្បាយផងមកមើល?

វិសជ្ជនា បើមិនទាន់យល់សូមអធិប្បាយដូចតទៅ:

កាលបើព្រះយោគីឧស្សាហ៍មានសេចក្ដីព្យាយាមប្រពៃកាលបើកងខ្យល់ស្ដើងនោះកើតឡើងហើយ ព្រះយោគីក៏ខំប្រឹងតម្រង់សតិ និងញាណធ្វើការរលឹក និង ដឹងនូវក្រុមខ្យល់ល្អិតនោះ ហើយចម្រើនគឺធ្វើការ ដកដង្ហើមចេញចូលរឿយៗទៅក្រុមខ្យល់ល្អិតនោះ ក៏រឹតតែម៉ត់ក្រៃលែងរហូត ដល់ស្ងប់អស់ទៅបែកធ្លាយទៅរលត់ទៅ បន្ទាប់មកក៏កើតឡើងវិញតាមហេតុបច្ច័យមែនពិត កាលបើក្រុមខ្យល់ល្អិតទាំងនោះកើតឡើងវិញហើយ ព្រះយោគីក៏តម្កល់នូវសតិ និងញាណធ្វើការរលឹក និងដឹងហើយចម្រើននូវក្រុមខ្យល់ទាំងនោះក៏ចាប់ផ្ដើមល្អិតៗទៅរហូតដល់រលត់អស់ម្ដងទៀត តែយ៉ាងនេះឯង រឿយៗទៅ ។

បុច្ឆា ចុះគុណវិសេសអ្វីខ្លះដែលកើតក្នុងចិត្តក្នុងពេលដែលព្រះយោគីចម្រើននូវព្រះអានាបានស្សតិ រហូតដល់ខ្យល់ស្ងប់នោះ? ចូរអធិប្បាយមកមើល?

វិសជ្ជនា ក្នុងកាលដែលព្រះយោគីចម្រើននូវអានាបានស្សតិរហូតដល់បានជួបប្រទះនូវក្រុមខ្យល់ស្ងប់នោះគុណវិសេសដែលកើតមានក្នុងចិត្តដូចតទៅ :

ឱភាសៈ ១, បីតិ ១, បស្សទ្ធិ ១, សុខ ១, សមាធិ ១

អធិប្បាយថា : កាលដែលព្រះយោគី ធ្វើការរលឹក និង ដឹង ហើយចម្រើននូវអានាបានស្សតិរឿយៗទៅ បាមោជ្ជៈ គឺសេចក្ដីរីករាយទន់ក៏កើតឡើងធ្វើឱ្យក្នុងខ្លួនស្រឡះស្រួល សប្បាយចិត្ត កាលបើបាមោជ្ជៈរេះតែចម្រើនឡើងៗ ពេញលេញល្អ បន្ទាប់មក បីតិ គឺសេចក្ដីឆ្អែតកាយនិងចិត្តក៏កើតឡើងមានសភាពធ្វើឱ្យកាយ ព្រឺរោម-ស្បែក-ព្រឺខ្នាក់ៗ ដូចផ្លេកបន្ទោរ ណែនកាយធ្វើកាយឱ្យស្រាល ហាក់ដូចជា អណ្តែតឡើងឰដ៏អាកាស និងផ្សព្វផ្សាយភាពត្រជាក់ផ្សាយទៅពេញករជកាយទាំងមូល កាលណាបីតិចម្រើនឡើងពេញលេញបន្ទាប់មក បស្សទ្ធិ គឺសេចក្ដីស្ងប់កាយ[១២៣] និងស្ងប់ចិត្ត[១២៤] ក៏កើតឡើងកាលណាបស្សទ្ធិកើតឡើងចម្រើនពេញលេញហើយ បន្ទាប់មក សុខៈ គឺសេចក្ដីស្រួលកាយនិងសេចក្ដីស្រួលចិត្តក៏កើតឡើង កាលបើសុខ ចម្រើនឡើងហើយបន្ទាប់មក សមាធិ គឺកិរិយាតម្កល់ចិត្តនឹងល្អក៏កើតឡើងដោយពិតសមាធិនឹងដែលកើតឡើងមួយអន្លើដោយសេចក្ដីស្ងប់ ។

បុច្ឆា ក្នុងការចម្រើនអានាបានស្សតិនោះ តើព្រះយោគីអាចជួបប្រទះនូវវេទនាចំនួនប៉ុន្មាន? អ្វីខ្លះ? ចូរអធិប្បាយមកមើល?

---

[១២៣] ស្ងប់កាយ គឺស្ងប់ខន្ធ ៣ គឺវេទនាខន្ធ ១. សញ្ញាខន្ធ ១. សង្ខារក្ខន្ធ ១

[១២៤] ស្ងប់ចិត្ត គឺចិត្តមិនរវើរវាយរសាប់រសល់ ក្តៅក្រហល់ក្រហាយ ។

និស្សជ្ជនា ក្នុងការចម្រើនអានាបានស្សតិនេះ ព្រះយោគីអាចបានជួប ប្រទះនូវវេទនា ៥ ដែលកើតឡើង គឺ ទុក្ខវេទនា ១. ទោមនស្សវេទនា ១. សុខវេទនា ១. សោមនស្សវេទនា ១. ឧបេក្ខាវេទនា ១។

អធិប្បាយថា : វេទនា មានន័យថា ការសោយនូវអារម្មណ៍ រងនូវ អារម្មណ៍ ទំពាស៊ីនូវអារម្មណ៍ ។

ទុក្ខវេទនា ការសោយអារម្មណ៍ជាទុក្ខលំបាក វេទនានេះតែងកើត ឡើងដល់យោគី ក្នុងសម័យដែលជួបប្រទះការលំបាក មានចុកចាប់ដៃជើង ឬ កាយជាដើម ។

ទោមនស្សវេទនា ការសោយអារម្មណ៍ចង្អៀតចង្អល់ចិត្ត តូចចិត្ត តែងកើតក្នុងសម័យដែលទុក្ខវេទនាកើតឡើង វេទនាទាំងពីរនេះមានសេចក្ដី ផ្សេងគ្នាដូច្នេះ ទុក្ខវេទនា សោយអារម្មណ៍តាមផ្លូវកាយ ឯទោមនស្សវេទនា សោយអារម្មណ៍តាមផ្លូវ ចិត្ត ។

សុខវេទនា ការសោយអារម្មណ៍ជាសុខ តែងកើតឡើងក្នុងសម័យ ដែលភាពត្រជាក់ផ្សព្វផ្សាយទៅក្នុងកាយ ។

សោមនស្សវេទនា ការសោយអារម្មណ៍រីករាយ តែងកើតឡើងក្នុង សម័យដែលសុខវេទនាកើតឡើង កាលណាសុខស្រួលកាយ ហើយចិត្តក៏សប្បាយ ដែរវេទនាទាំង២នេះ មានសេចក្ដីផ្សេងគ្នាដូច្នេះ សុខវេទនា សោយអារម្មណ៍ តាមផ្លូវកាយឯសោមនស្សវេទនា សោយអារម្មណ៍តាមផ្លូវចិត្ត ។

ឧបេក្ខាវេទនា ការសោយអារម្មណ៍ជាកណ្ដាល។ ស្មើ។ វេទនានេះតែងកើតឡើងក្នុងសម័យដែលយោគីបានលះបង់នូវសុខសោមនស្សវេទនាក្នុងពេលចម្រើន នូវអានាបានស្សតិបានមែនពិត។ ឧបេក្ខាវេទនាជាធម្មជាតិមួយដែលកើតឡើងក្នុងកាលខាងចុងនៃវេទនាទាំង ៤ មានទុក្ខវេទនាជាដើមដោយពិតកាលណាឧបេក្ខាវេទនាកើតឡើងហើយវេទនាទាំង៤ ក៏រលត់បាត់ទៅ ហើយកើតឡើងមួយអន្លើដោយកុសលចិត្ត ដែលលោកពោលថាគុណវិសេសថ្នាក់សមាធិ ដែលកើតបន្ទាប់អំពីសុខ។

កាលបើឧបេក្ខាវេទនាកើតឡើង វិសុទ្ធិ ២ យ៉ាងគឺ សីលវិសុទ្ធិ ១. ចិត្តវិសុទ្ធិ១ ឈ្មោះថា បានសម្រេចដល់យោគីដោយពិតប្រាកដ។

សីលវិសុទ្ធិ គឺសីលបរិសុទ្ធិ **ចិត្តវិសុទ្ធិ** គឺចិត្តបរិសុទ្ធិ សីលវិសុទ្ធិព្រោះចិត្តមិនបានប្រព្រឹត្តកន្លងនូវទុច្ចរិត ១០ មានសម្លាប់សត្វជាដើម។ ចិត្តវិសុទ្ធិព្រោះចិត្ត ប្រាសចាកនីវរណធម៌ ៥ មានកាមច្ឆន្ទៈជាដើម។ ហេតុដូច្នេះសាធុជនទាំងឡាយកាលបើឃើញគុណប្រយោជន៍ដែលកើតឡើងយ៉ាងនេះហើយ កាលបើចម្រើនអានាបានស្សតិបានជួបប្រទះនូវវេទនាទាំង ៤ ខាងដើម មានសុខវេទនាជាដើម តាមលំដាប់ហើយ គប្បីកុំជាប់ចិត្ត ត្រូវលះបង់នូវការជាប់ជំពាក់ក្នុងវេទនាទាំងនោះចេញ បន្ទាប់មកមុខជានឹងបានជួបនូវឧបេក្ខាវេទនាដោយពិតកាលបើមានចិត្តស្ថិតនៅស៊ប់ក្នុង ឧបេក្ខាវេទនាហើយ ក៏គប្បីហាត់បង្វឹកចម្រើននូវឧបេក្ខាវេទនានោះឱ្យបានស្ទាត់ជំនាញ ឱ្យបានសម្រេចក្នុងខណៈចិត្ត[១២៥] ទី៤ ឬ ទី ៥[១២៦] ព្រោះថាឧបេក្ខាវេទនានេះ ហើយដែលជាបាទរបស់វិបស្សនាហ្នឹងឯង។

---

១២៥ ១២៦ មានពោលក្នុងសៀវភៅនេះរួចហើយ

អានាបានស្សតិ ចប់

កម្មដ្ឋានទាំងឡាយ ៣៥ ដែលបានពោលរៀបរៀងហើយតាមអានុភាពនៃកម្មដ្ឋានដែលឱ្យសម្រេចឈានខ្ពស់និងទាបជាងគ្នាតាមលំដាប់ហើយកម្មដ្ឋានទាំងនោះបានពោលអធិប្បាយត្រឹមតែវិធីចម្រើនឱ្យសម្រេចត្រឹមឧបចារជ្ឈានប៉ុណ្ណោះដើម្បីសង្គ្រោះដល់សាធុជនទាំងឡាយដែលហាត់រៀនអប់រំនូវចិត្តជាដំបូងក្នុងពុទ្ធសាសនានេះបានចប់សព្វគ្រប់ហើយ ។

លំដាប់អំពីនេះ នឹងពោលពន្យល់អំពីពាក្យថា **ឧបចារជ្ឈាន** ដូចតទៅ :

ពាក្យថា "**ឈាន**" មានន័យថា ធម្មជាតិ ដែលសម្លឹងនូវអារម្មណ៍របស់ខ្លួនមានពុទ្ធគុណជាដើម ឬដុតកម្ដៅនូវបច្ចនីកធម៌ទាំងឡាយ មាននីវរណធម៌ ៥ ជាដើម មិនឱ្យកើតឡើងបាន ។

ឧបចារជ្ឈាន មានន័យថា ឈានដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទីជិតនៃអប្បនាឈាន គឺជាបុព្វភាគនៃអប្បនា ។

អធិប្បាយថា : កាលដែលព្រះយោគី សម្លឹងយកនូវពុទ្ធគុណជាដើមមកធ្វើជាអារម្មណ៍ ហើយពិចារណាធ្វើទុកក្នុងចិត្តដរាបដល់នីវរណធម៌និងកិលេសទាំងពួងទ្រោមស្ងប់ទៅជាលំដាប់ អង្គរបស់ឈានមានវិតក្កៈជាដើម ក៏កើតឡើងតែមិនទាន់មានកម្លាំងខ្លាំងគ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទីជិតនៃអប្បនាបាន ។ យ៉ាងនេះហៅថា "**ឧបចារជ្ឈាន**" ។

ដំណើរដែលឧបចារជ្ឈានកើតឡើង

សេចក្តីថា : ក្នុងកម្មដ្ឋានឯទៀតលើកទុកមិនបានពោល និងពោលតែឈានដែលកើតឡើងដោយអំណាចនៃកសិណ ១០ ទុកជាតួយ៉ាង តែសូម្បីតែក្នុងកម្មដ្ឋានឯទៀតៗក៏មានទំនងប្រហែលគ្នាល្មមឱ្យពិចារណាទៅយល់បាន ក៏ក្នុងកសិណទាំង ១០នេះកាលបើព្រះយោគីសម្លឹងយកកសិណណាមួយមកជាអារម្មណ៍ហើយបរិកម្ម ធ្វើទុកក្នុងចិត្តតាមឈ្មោះរបស់កសិណនោះៗ បើកភ្នែកសម្លឹងមើលវង់កសិណម្តងធ្មេចភ្នែកនឹករពឹងម្តងចម្លងអារម្មណ៍នោះមកចូលក្នុងមនោទ្វារឱ្យបានស្ទាត់ជរាបដល់ពេលដែលបើកឡើង ឃើញវង់កសិណនោះយ៉ាងណា ដល់ធ្មេចភ្នែកទៅវិញក៏ឃើញដូចគ្នាដែលហៅថា "ឧគ្គហនិមិត្ត" កើតហើយហៅថា គរុណសមាធិ គឺសមាធិយ៉ាងខ្ចីក៏កើតឡើងផង លុះព្រះយោគីក្រោកចាកអាសនៈនោះទៅរកទីឱកាសឯទៀតអង្គុយទៅយ៉ាងស្រួលប្រមូលស្រាវយកឧគ្គហនិមិត្តនោះមកត្រិះរិះ បរិកម្មហាត់បង្វឹកតាមឈ្មោះរបស់កសិណនោះៗតទៅទៀត ពេលនោះនីវរណធម៌និងកិលេសទាំងពួង ក៏ទ្រោមស្ងប់ទៅជាលំដាប់ទើបបដិភាគនិមិត្តកើតឡើង អង្គឈានទាំង៥ ក៏កើត ឡើងផង តែមានកម្លាំងខ្សោយដូចពោលមកហើយ ចិត្តក៏តម្កល់នៅមាំក្នុងឧបចារភូមិតែមិនទាន់សង្កាត់ខ្លូវកាមាវចរគោត្រ ស្ទុះចូលទៅកាន់មហគ្គតគោត្របាននៅឡើយគ្រាន់តែមានកម្លាំងវិសេសជាងកាមាវចរចិត្តប្រក្រតីប៉ុណ្ណោះ ត្រង់នេះព្រះយោគីក៏ចូលដល់ថ្នាក់ឧបចារជ្ឈានដោយពិត ។

នីវរណធម៌

នីវរណធម៌ មានន័យថា ធម៌ ជាគ្រឿងរាំងមិនឱ្យកើតប្រាជ្ញាក្នុងការចម្រើននូវវិបស្សនាមាន ៥យ៉ាងគឺ

១-កាមច្ឆន្ទ សេចក្តីផ្គងចិត្តចុះក្នុងកិលេសកាម និងវត្ថុកាម ។

២-ព្យាបាទ គំនុំអាឃាត ចំពោះអារម្មណ៍មិនជាទីប្រាថ្នា ។

៣-ថីនមិទ្ធ សេចក្តីធុញទ្រាន់និងងងុយដេក ឬថាសេចក្តីច្រអូសកាយច្រអូសចិត្ត ។

៤-ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច មានសេចក្តីរាយមាយចិត្ត និងរំខានចិត្ត ឬថាសេចក្តីអណ្តែតអណ្តូងចិត្ត និងក្តៅក្រហាយចិត្ត ។

៥-វិចិកិច្ឆា សេចក្តីសង្ស័យមិនអស់មិនហើយក្នុងចិត្ត ។

អង្គរបស់ឧបចារជ្ឈាន

មានអង្គ ៥ គឺ

១-វិតក្ក សេចក្តីត្រិះរិះ លើកចិត្តដាក់ទៅក្នុងអារម្មណ៍របស់កម្មដ្ឋាន ។

២-វិចារ សេចក្តីពិចារណាជុំសខាត់នូវអារម្មណ៍របស់កម្មដ្ឋាន ។

៣-បីតិ អំណរមានកម្លាំងក្លា អាចញុំាងកាយនិងចិត្តឱ្យពេញសព្វទាំងអស់បានដល់ផរណាបីតិ ។

៤-សុខ សេចក្តីស្រួលកាយ ស្រួលចិត្ត អាចកម្ចាត់បង់នូវអាពាធក្នុងកាយនិងចិត្តបាន ។

៥-ចិត្តេកគ្គតា ភាពរបស់ចិត្ត ដែលមានអារម្មណ៍តែមួយឯកឯង

កាលយោគាវចរ បានចម្រើនកម្មដ្ឋានមានពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានជាដើម បានគុណវិសេសដល់ថ្នាក់ឧបចារសមាធិហើយគប្បីហាត់បង្វឹកចិត្តនោះឱ្យបានស្ទាត់ជំនាញ ល្អដោយ វសី ទាំង ៥ គឺ :

១-អាវជ្ជនវសី ថ្វីកក្នុងវិធីនឹករកអង្គរបស់ឈាន ។

២-សមាបជ្ជនវសី ថ្វីកក្នុងវិធីចូលឈាន ។

៣-អធិដ្ឋានវសី ថ្វីកក្នុងវិធីទប់ទុកនូវឈាន ។

៤-វុដ្ឋានវសី ថ្វីកក្នុងវិធីចេញចាកឈាន ។

៥-បច្ចវេក្ខណវសី ថ្វីកក្នុងវិធីពិចារណានូវអង្គឈាន ។

សេចក្តីពន្យល់ថា

ព្រះយោគីត្រូវការនឹករកនូវឈានដែលខ្លួនបានហើយនោះទោះបីនឹករកក្នុងប្រទេសណាក្តី ក្នុងពេលណា ត្រង់អង្គណាក្តី នឹកដល់ត្រឹមណាក្តី ក៏នឹកបានភ្លាម១មួយរំពេច ពុំមានយឺតយូរយ៉ាងនេះ ហៅថា "អាវជ្ជនវសី" ។

បើយោគីត្រូវការចូលឈាន ដែលបានហើយនោះ ទោះបីចូលក្នុងប្រទេសណាក្តី ក្នុងពេលណាក្តី ត្រង់អង្គណាក្តី ចូលមកដល់ត្រឹមណាក្តី ក៏ចូលបានភ្លាម១មួយរំពេច ពុំមានយឺតយូរយ៉ាងនេះ ហៅថា "សមាបជ្ជនវសី" ។

កាលព្រះយោគីចូលដល់ទៅក្នុងឈានហើយ បើត្រូវការចង់ទប់ទុកនូវឈាននោះមិនឱ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយរហ័សក៏អាចទប់ទុកឱ្យតាំងនៅអស់កាលចំនួនផ្ទាត់ម្រាម ដែម្តង ឬ ១០ដង បានយ៉ាងនេះហៅថា "អធិដ្ឋានវសី" ។

ដល់ពេលយោគី ចេញចាកឈាននោះមកវិញ ក៏អាចចេញបានយ៉ាងរហ័សអស់កាលត្រឹមផ្ទាត់ម្រាមដៃម្តង ឬ ១០ដងប៉ុណ្ណោះ ក៏អាចចេញមកបាន យ៉ាងនេះហៅថា "**វុដ្ឋានវសី**" ។

ជវនដែលប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ បន្ទាប់អំពីអាវជ្ជនចិត្ត ដែលនឹករកនូវអង្គរបស់ឈាន មានវិតក្កៈជាដើម តាមលំដាប់គ្នា ពុំមានយឺតយូរ ដោយភាពដែលថ្នឹកក្នុងវិធីនឹកហៅថា "**បច្ចវេក្ខណវសី**"១ នេះ ប្រព្រឹត្តទៅបន្ទាប់គ្នានឹង **អាវជ្ជនចិត្ត** ។

ឧបចារសមាធិឯណាដែលព្រះយោគីបានហាត់បង្ហឹកឱ្យថ្នឹកល្អដោយវសីទាំង៥ ហើយ ឧបចារសមាធិនេះនៅពេលដែលព្រះយោគីនឹករក ក៏ប្រព្រឹត្តបានមួយរំពេចយ៉ាងឆាប់រហ័ស មិនបានយឺតយូរឡើងដោយពិត ។

ព្រះយោគី គប្បីហាត់ឧបចារជ្ឈានដែលខ្លួនបានហើយ ឱ្យថ្នឹកល្អ ឱ្យបានគ្រប់ឥរិយាបថទាំង ៤ គ្រប់ទីកន្លែងទាំងអស់ ហាត់រហូតដល់គ្រាន់តែនឹករក ឧបចារជ្ឈានមានអង្គ ៥ នោះ ក៏កើតឡើងគ្រប់ភ្លាមមួយរំពេចតែម្តង មិនបានយឺតយូរឡើយ ។

ការចាត់ឈានជាថ្នាក់កុសល

ព្រះយោគាវចរជាអាទិកម្មិកទើបតែរៀនដំបូង ដែលបានចម្រើនកម្មដ្ឋានទាំងឡាយមានពុទ្ធានុស្សតិជាដើមហើយបានសម្រេចនូវគុណវិសេសត្រឹមថ្នាក់ ឧបចារជ្ឈាននោះ បើនឹងចាត់ជាកុសលហៅថា **កាមាវចរកុសល** ឬ មហាកុសល ដ៏វិសេស ។

អធិប្បាយថា : កាមាវចរកុសលឬមហាកុសលដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យបុគ្គលប្រារព្ធបំពេញនូវ បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ១០យ៉ាងគឺ :

១-ទាន ការឱ្យទេយ្យវត្ថុមានចីវរជាដើម ។

២-សីល មានការរក្សាសីល ៥, ៨ ឬ សីល ១០ជាដើម ។

៣-ភាវនា ការចម្រើនអប់រំចិត្តដោយកម្មដ្ឋាន ។

៤-អបចាយន គឺការប្រព្រឹត្តឱនលំទោន ។

៥-វេយ្យាវច្ច ការធ្វើសេចក្ដីខ្វល់ខ្វាយ ទំនុកបម្រុងក្នុងបុណ្យកុសល ។

៦-ធម្មទេសនា ការសម្ដែងធម៌

៧-ធម្មស្សវន ការស្ដាប់ធម៌

៨-បត្តិទាន ការចែកចំណែកបុណ្យ

៩- បត្តានុមោទនា ការត្រេកអរនឹងចំណែកបុណ្យ

១០-ទិដ្ឋុជុកម្ម៏ករពាគិ ការធ្វើទិដ្ឋិឱ្យត្រង់មានជំនឿកម្មនិងផលនៃកម្មជាដើម ។

បណ្ដាកាមាវចរកុសលទាំងអស់ដែលកើតអំពីការបំពេញបុញ្ញកិរិយាវត្ថុទាំង ១០យ៉ាង កាមាវចរកុសលដែលប្រកបដោយឧបចារជ្ឈានហ្នឹងឯង លោកហៅថា ភាវនាមយកុសល ដ៏វិសេស ឯកាមាវចរកុសលដទៃលោកហៅថា កាមាវចរកុសលប្រក្រតី (កុសលធម្មតា) ។

ការពោលមកហើយក្នុងទីនេះមិនបានពោលដល់កាមាវចរកុសលថ្នាក់វិបស្សនានោះឡើយ គឺពោលត្រឹមតែកាមាវចរកុសលថ្នាក់ក្រោមប៉ុណ្ណោះ រីឯកាមាវចរកុសលថ្នាក់វិបស្សនានោះ លោកហៅថា កាមាវចរកុសលថ្នាក់វិសេសបំផុតជាងកុសលថ្នាក់ទាន សីល និងសមថភាវនាទាំងអស់ទៅទៀតដោយពិត ។

កាមាវចកុសលថ្នាក់ឧបចារជ្ឈាន ដែលវិសេសជាងកុសលថ្នាក់ទានសីលជាដើមនោះព្រោះឧបចារជ្ឈានមានអានុភាពសង្កត់សង្កិននូវកិលេសទាំងឡាយមានរាគៈជាដើម បានស្ងប់រម្ងាប់ប្រពៃជាងកុសលទាំងនោះ ហើយម្យ៉ាងទៀតជាឫសគល់នៃវិបស្សនាបញ្ញាក្នុងការប្រតិបត្តិចម្រើនវិបស្សនាដើម្បីធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វាននោះឯង ។

ធម៌ជាឫសគល់របស់វិបស្សនាបញ្ញា

នៅក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣ មានសេចក្តីបញ្ជាក់ប្រាប់ថា **វិសុទ្ធិ** ២យ៉ាង គឺ សីលវិសុទ្ធិ ១ និង ចិត្តវិសុទ្ធិ ១ ជាឫសគល់របស់វិបស្សនាដោយពិត ។

សីលវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃសីលបានដល់សីល ៤យ៉ាងរបស់ភិក្ខុមានបាដិមោក្ខសំវរសីលជាដើម សូម្បីសីល ៥ សីល ៨ ឬ សីល ១០ ដែលបុគ្គលបានរក្សា ដុសខាត់ស្អាតល្អហើយ ក៏រាប់សង្គ្រោះចូលក្នុងសីលវិសុទ្ធិដែរ ។

ចិត្តវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃចិត្ត បានដល់សមាបត្តិ៨[១២៧] និងឧបចារជ្ឈាន[១២៨] ។

---

[១២៧] រូបាវចរឈាន ៤ និងអរូបាវចរឈាន ៤ ។

[១២៨] ឧបចារជ្ឈាន និងឧបចារជ្ឈាននៃឈាន ៨ ។

កាលដែលព្រះយោគីចម្រើននូវសមថកម្មដ្ឋានបានសម្រេចនូវគុណវិសេស ដល់ថ្នាក់ឧបចារជ្ឈានហើយ វិសុទ្ធិ ២ យ៉ាងគឺ សីលវិសុទ្ធិ ១ ចិត្តវិសុទ្ធិ ១ ក៏ឈ្មោះថា ព្រះយោគីបានសម្រេចដែរ ។

សីលវិសុទ្ធិ នោះ ព្រោះចិត្តមិនបានប្រព្រឹត្តកន្លងនូវសិក្ខាបទមានសម្លាប់ សត្វមានជីវិតជាដើម ។

ចិត្តវិសុទ្ធិ នោះព្រោះចិត្តស្ងប់រម្ងាប់ចាកនីវរណធម៌ ៥ និងកិលេសដទៃទៀត ។

អធិប្បាយថា ៖ កាលដែលឧបចារជ្ឈានកើតក្នុងសន្តាននៃព្រះយោគីតាំងនៅដោយប្រពៃហើយក្នុងសម័យណាសម័យនោះចិត្តរបស់ព្រះយោគីក៏ស្ងប់រម្ងាប់មិនបានគិតអាក្រក់ មានផ្ដាច់ផ្ដិលជីវិតរបស់សត្វជាដើម ទើបពោលថាព្រះយោគីនោះ បានសម្រេចនូវសីលវិសុទ្ធិផង ម្យ៉ាងទៀតចិត្តរបស់ព្រះយោគីនោះសោតឈ្មោះថាជា ចិត្តវិសុទ្ធិ ។

ដូច្នេះសាធុជនទាំងឡាយក្នុងលោកដែលជាអ្នកឃើញទោសក្នុងបញ្ចក្ខន្ធដែលប្រកបដោយទុក្ខគ្រប់យ៉ាងហើយមានសេចក្ដីប៉ុនប៉ងចង់ធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វានដែលជាទីរលត់បង់នូវសេចក្ដីទុក្ខទាំងពួង ដោយការចម្រើនវិបស្សនាកម្មដ្ឋាននេះគប្បីជាអ្នកមិនមានសេចក្ដីប្រមាទត្រូវឧស្សាហ៍ព្យាយាមរក្សានូវសីលឱ្យបរិសុទ្ធ ហើយធ្វើនូវសេចក្ដីគោរពរាប់អាននូវសមថកម្មដ្ឋានឱ្យណាស់ ដែលជាបច្ច័យនាំឱ្យមានគុណវិសេសគឺ សមាបត្តិ ព្រោះថា សីលស្អាត និងចិត្តស្អាតនោះឯង ដែលជាឫសគល់ របស់វិបស្សនាបញ្ញាមែនពិត ។

វិបស្សនាកម្មដ្ឋាន

លំដាប់អំពីការពោលនូវសីលនិងសមាធិនេះទៅសូមពោលអំពីវិបស្សនាកម្មដ្ឋានដូចតទៅ :

ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ៣ ទំព័រ ៨៩១ មាត្រា ២៧១ មានសេចក្តីពោលអំពីវិបស្សនាបញ្ញាថា :

កថំ ភាវេតព្វា ប្រែថា បញ្ញា (វិបស្សនាបញ្ញា) គឺព្រះយោគីគប្បីចម្រើនដូចម្តេច?

យស្មា ឥមាយ បញ្ញាយ ខន្ធាយតនធាតុឥន្ទ្រិយសច្ចប្ប-ដិច្ចសមុប្បាទាទិភេទា ធម្មា ភូមិ សីលវិសុទ្ធិ ចេវ ចិត្តវិសុទ្ធិ ចាតិ ឥមា ទ្វេ វិសុទ្ធិយោ មូលំ ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិ មគ្គាមគ្គញាណទស្សនវិសុទ្ធិ បដិបទាញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ញាណទស្សនវិសុទ្ធីតិ ឥមា បញ្ច វិសុទ្ធិយោ សរីរំ តស្មា តេសុ ភូមិភូតេសុ ធម្មេសុ ឧគ្គហបរិបុច្ឆាវសេន ញាណបរិចយំ កត្វា មូលភូតា ទ្វេ វិសុទ្ធិយោ សម្បាទេត្វា សរីរភូតា បញ្ច វិសុទ្ធិយោ សម្បាទេន្តេន ភាវេតព្វា។

បានសេចក្តីថា : ធម៌មានប្រភេទគឺ ខន្ធ អាយតនៈ, ធាតុ, ឥន្ទ្រិយ, សច្ចៈ បដិច្ចសមុប្បាទ ជាភូមិរបស់បញ្ញា, វិសុទ្ធិ ២ គឺសីលវិសុទ្ធិ ១, ចិត្តវិសុទ្ធិ

១ ជាឫសគល់របស់បញ្ញា. វិសុទ្ធិ ៥ គឺទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ ១. កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិ ១. មគ្គាមគ្គញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ១. បដិបទាញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ១. ញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ១ ជាសរីរៈ គឺតួរបស់បញ្ញានោះព្រោះហេតុណា ព្រោះហេតុនោះវិបស្សនាបញ្ញា គឺព្រះយោគីកាលធ្វើនូវការសន្សំនូវញ្ញាណដោយអំណាចនៃការរៀននិងការសាកសួរក្នុងធម៌ដែលជាភូមិនោះ បន្ទាប់មកត្រូវញុំាងវិសុទ្ធិ ២ ដែលជាឫសគល់ឱ្យដល់ព្រមហើយញុំាងវិសុទ្ធិ ៥ ដែលជាសរីរៈឱ្យដល់ព្រមគប្បីចម្រើន ។

សេចក្តីអធិប្បាយ : កាលបើពិចារណាតាមផ្លូវនៃបាលីនេះ ក្នុងការចម្រើននូវវិបស្សនានោះឱ្យឃើញថា មានគោលការណ៍សំខាន់ ៣យ៉ាងគឺ ធម៌ជាភូមិ១. ធម៌ជាឫសគល់ ១. ធម៌ជាតួបញ្ញា ១ គឺត្រូវព្រះយោគីអ្នកចម្រើនវិបស្សនាគប្បីសិក្សា ។

ភូមិរបស់វិបស្សនាមាន ៦យ៉ាងគឺ ខន្ធ ១. អាយតនៈ ១. ធាតុ ១. ឥន្ទ្រិយ ១. សច្ចៈ ១. បដិច្ចសមុប្បាទ ១. កាលបើបែងចែកទៅតាមអារម្មណ៍មាន ៧៣ គឺ ខន្ធ ៥ [១២៩] អាយតនៈ ១២ [១៣០]. ធាតុ ១៨ [១៣១]. ឥន្ទ្រិយ ២២ [១៣២]. សច្ច ៤ [១៣៣] និងបដិច្ចសមុប្បាទ [១៣៤] ១២ រួមជា ៧៣ ។

កាលបើពោលរួបរួមនូវអារម្មណ៍ ៧៣ នេះឱ្យខ្លីចុះមានត្រឹម ២ គឺនាម ១. រូប១ ។ តែបើរួមឱ្យកាន់តែខ្លីចុះថែមទៀត នៅត្រឹមតែ ១ គឺសង្ខារ ។

---

[១២៩] [១៣០] [១៣១] [១៣២] [១៣៣] [១៣៤] សេចក្តីពិស្តារក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣ ។

ធម៌ជាឫសគល់

ឫសរបស់វិបស្សនាមាន ២យ៉ាងគឺ សីលវិសុទ្ធិ ១ និងចិត្តវិសុទ្ធិ ១។

ធម៌ជាសរីរៈរបស់វិបស្សនាបញ្ញា

សរីរៈ គឺតួរបស់វិបស្សនាបញ្ញាមាន ៥ គឺ

១- ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃទិដ្ឋិ.

២- កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃញាណ ដែលឆ្លងផុតនូវសេចក្តី សង្ស័យ.

៣- មគ្គាមគ្គញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃញាណដែលដឹងច្បាស់ឃើញច្បាស់ថា "ផ្លូវ និងមិនមែនផ្លូវ"

៤- បដិបទាញាណទស្សនវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃញាណ ដែលដឹង ច្បាស់ឃើញច្បាស់ នូវផ្លូវប្រតិបត្តិ.

៥- ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃញាណទស្សនៈ ។

ព្រះយោគី ដែលត្រូវចម្រើនវិបស្សនាកម្មដ្ឋាន ដំបូងត្រូវរៀនសាកសួរឱ្យបានយល់ច្បាស់នូវធម៌ជាភូមិជាអារម្មណ៍របស់វិបស្សនាបញ្ញា ក្នុងសំណាក់នៃអាចារ្យ ដែលជាកល្យាណមិត្តនៃខ្លួនសិន. កាលបើរៀនសាកសួរនូវធម៌នោះបានយល់ច្បាស់លាស់ល្អហើយ បន្ទាប់មកត្រូវញ៉ាំងធម៌ដែលជាឫសគល់របស់វិបស្សនានោះឱ្យកើតឡើងក្នុងចិត្ត. កាលបើសីល និងចិត្តដ៏បរិសុទ្ធ ដែលជាឫសគល់នោះកើតឡើងហើយក៏គប្បីចម្រើននូវវិបស្សនាបញ្ញាតាមលំដាប់នៃវិសុទ្ធិ ៥ ដែលជាតួរបស់វិបស្សនាបញ្ញានោះតរៀងទៅ ។

សង្ខារ

សង្ខារ មានន័យថា ធម្មជាតិដែលបច្ច័យប្រជុំតាក់តែងក្នុងទីជាមួយគ្នា វិគ្គហៈ ពោលថា សំ ឯកតោ ករិយន្តីតិ សង្ខារា[១៣៥] ប្រែថា ធម្មជាតិណាដែលបច្ច័យ ប្រជុំតាក់តែងក្នុងទីជាមួយគ្នា ធម្មជាតិនោះហៅថា "សង្ខារ" ។

សង្ខារ ន័យមួយទៀតថាធម្មជាតិអ្នកតាក់តែងនូវសង្ខតធម៌ វិគ្គហៈថា សង្ខតមភិសង្ខរោន្តីតិ សង្ខារា ប្រែថា ធម្មជាតិណាតាក់តែងនូវសង្ខតធម៌[១៣៦] ធម្មជាតិនោះហៅថា សង្ខារ ។ វិគ្គហៈមួយទៀតពោលថា "រូបំ សង្ខរោន្តិ វេទនំ សង្ខរោន្តិ សញ្ញំ សង្ខរោន្តិ សង្ខារេ សង្ខរោន្តិ វិញ្ញាណំ សង្ខរោន្តីតិ សង្ខារា" ធម្មជាតិណាតាក់តែងនូវរូប, វេទនា, សញ្ញា, សង្ខារទាំងឡាយ, តាក់តែងនូវ វិញ្ញាណធម្មជាតិនោះហៅថា "សង្ខារ" ។

សេចក្តីអធិប្បាយ

សង្ខារគឺធម៌មួយដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ហៅជំនួសនូវសង្ខតធម៌ទាំងអស់ជាបរមត្ថ សង្ខារមិនមែន សត្វ បុគ្គល មនុស្ស ទេវតា ជាដើម សង្ខារគឺត្រឹមតែជាសភាវធម៌ដែលកើតឡើងនិងរលត់ទៅវិញតាមហេតុ

---

[១៣៥] ធម៌ដែលបច្ច័យប្រជុំតាក់តែងបានដល់ខន្ធ ៥ ។

[១៣៦] សង្ខតធម៌ បានដល់ខន្ធ ៥ ។

បច្ច័យប៉ុណ្ណោះ ឯពាក្យថា សត្វ បុគ្គល មនុស្ស ទេវតា ព្រហ្ម ស្តេច សេដ្ឋីជាដើម គឺជាបញ្ញត្តិធម៌តែម្យ៉ាង ដែលមានត្រឹមតែឈ្មោះជាលោកវោហារ (សំដីក្នុងលោក) មិនមែនជាសភាវបរមត្ថ ដែលមានប្រាកដឡើយ ។

ពាក្យថា សត្វ បុគ្គល ជាដើមនោះគឺជាពាក្យដែលលោកតែងតាំងឡើងសម្រាប់ហៅប្រើប្រាស់ក្នុងលោកទៅលើសង្ខារដែលកើតឡើង មានព្រះពុទ្ធដីកាពោលថា "នៅពេលសង្ខារបែកធ្លាយម្តង១ មិនឃើញមានជនណាម្នាក់ដែលស្លាប់សោះឡើយ ដូច្នេះជាដើម ពុទ្ធវាចានេះជាបរមត្ថធម៌ ជាការពោលតាមពិតព្រោះថាពាក្យថាសត្វ បុគ្គលជាដើមមិនមាននៅក្នុងលោកគេបែរជានិយាយថា "ជនស្លាប់, មាតាបិតា, របស់ខ្លួនស្លាប់ជាដើម ដូច្នេះទៅវិញ ។"

ការពោលថា ជនស្លាប់ មាតាបិតា របស់ខ្លួនស្លាប់ដូច្នេះនេះ គឺជាសំដីដែលគេប្រើក្នុងលោក (លោកវោហារ) ដែលមហាជនតែងប្រើប្រាស់សព្វថ្ងៃ ។

ពពួកជនណាដែលមិនដឹងមិនយល់នូវបរមត្ថធម៌ ក៏តែងកាន់យកត្រឹមតែបញ្ញត្តិធម៌ក្នុងលោកដោយអំណោចនៃសេចក្តីល្ងង់ខ្លៅហើយក៏ប្រកាន់ប្អូងបែងចំពោះ សង្ខារធម៌ដែលមិនមែនជារបស់ខ្លួន សម្គាល់ថា "ជារបស់ខ្លួន" ម្ល៉ោះហើយនៅពេល សង្ខារធម៌នោះប្រែប្រួលឬបែកធ្លាយម្តង១ ពពួកជននោះក៏ដល់នូវការយំរៀបរាប់ សោកសង្រេង ស្តាយស្រណោះអាឡោះអាល័យ រង្គើរង្គួលខ្សឹកខ្សួលគានតឹងក្នុងឱរា ព្រោះតែសេចក្តីស្នេហាដែលកើតឡើងក្នុងសង្ខារធម៌នោះឯង ។

រីឯព្រះអរិយបុគ្គល ដែលលោកបានយល់បរមត្ថធម៌ហើយ កាលបើសង្ខារប្រែប្រួល បែកធ្លាយម្តងៗ លោកតែងដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ខ្សឹយណាយ ធុញទ្រាន់ចំពោះ សង្ខារធម៌នោះ ក៏មានចិត្តឱនទៅរកកាន់ព្រះនិព្វានដោយពិត ។

សង្ខារមានច្រើនយ៉ាង តែក្នុងទីនេះពោលសំដៅយកត្រឹមតែសង្ខារដែលមានន័យ២យ៉ាងប៉ុណ្ណោះគឺ

១-សង្ខារ មានន័យថា ធម្មជាតិ ដែលបច្ច័យប្រជុំតាក់តែងក្នុងទីជាមួយគ្នា។ ក្នុងទីនេះ សំដៅយកសង្ខារ ២យ៉ាងគឺ ឧបាទិន្នកសង្ខារ ១. អនុបាទិន្នកសង្ខារ ១។

សង្ខារដែលមានវិញ្ញាណគ្រប់គ្រងហៅថា **ឧបាទិន្នកសង្ខារ** បានដល់អត្តភាពរបស់មនុស្ស. សត្វ. ទេវតា. ព្រហ្មជាដើម. បច្ច័យរបស់សង្ខារនេះមាន៤ យ៉ាងគឺ អវិជ្ជា ១. តណ្ហា ១. កម្ម ១. អាហារ ១។ សង្ខារដែលគ្មានវិញ្ញាណគ្រប់គ្រង ហៅថា អនុបាទិន្នកសង្ខារ បានដល់វត្ថុដែលលោកបញ្ញត្តិហៅថា កុដិ. វិហារ. សាលា. កន្ទេល. មុង. ភួយ. ព្រៃឈើ. ផ្កាឈូកជាដើម ដែលអាស្រ័យនៅក្នុងលោកធាតុ. បច្ច័យរបស់សង្ខារនេះមានបច្ច័យផ្សេងៗដូចគ្នាដូចតួយ៉ាងកុដិកើតឡើងព្រោះមាន សម្ភារៈ មានឈើ វល្លិ ដីឥដ្ឋ និងជាងអ្នកសាងសង់ជាដើម ទើបកើតឡើងបាន។ម្យ៉ាងទៀតសង្ខារដែលមានន័យថាធម្មជាតិអ្នកតាក់តែងនូវសង្ខតធម៌ (បញ្ចក្ខន្ធ) ក្នុងទីនេះសំដៅយកសង្ខារ ៣យ៉ាងគឺ បុញ្ញាភិសង្ខារ ១. អបុញ្ញាភិសង្ខារ ១. អនេញ្ជាភិសង្ខារ ១។

បុញ្ញាភិសង្ខារ សង្ខារជាបុណ្យបានដល់កុសលចេតនាទាំង ១៣[១៣៧] គឺ កាមាវចរកុសលចេតនា ៨ និងរូបាវចរកុសលចេតនា ៥. អបុញ្ញាភិសង្ខារ សង្ខារមិនមែនបុណ្យបានដល់អកុសលចេតនាទាំង ១២[១៣៨] គឺលោភមូល ៨. ទោសមូល ២. មោហមូល ២.

-អនេញ្ជាភិសង្ខារ សង្ខារមិនញាប់ញ័រ បានដល់អរូបាវចរកុសលចេតនា[១៣៩] ៤។ កុសលាកុសលចេតនាទាំង២៩នេះតាក់តែងសត្វលោកឱ្យកើតក្នុងសុគតិភព[១៤០] និងទុគ្គតិភព[១៤១] ទើបលោកហៅថាសង្ខារ។

សូម្បីខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈ គឺខ្យល់ដកដង្ហើមចេញចូល ដែលកើតអំពីចិត្តក៏លោកហៅថា សង្ខារ គឺកាយសង្ខារ ព្រោះអវយវៈមានជើងដៃ ឬសរីរៈទាំងមូល ដែលកម្រើកញាប់ញ័រទៅបាន អាស្រ័យមានខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈនេះតាក់តែងឱ្យកម្រើកឡើង។

នាម និង រូប

នាម ជាធម្មជាតិឱនទៅកាន់អារម្មណ៍ មានកិរិយាឱនទៅកាន់អារម្មណ៍ជាលក្ខណៈបានដល់អរូបក្ខន្ធ ៤។

---

[១៣៧] មានក្នុងអភិធម្មត្ថសង្គហៈ

[១៣៨ ១៣៩] មានក្នុងអភិធម្មត្ថសង្គហៈ។

[១៤០] ភពមនុស្ស. ទេវតា. ព្រហ្ម ហៅថា សុគតិភព។

[១៤១] ភព នរក ប្រេត អសុរកាយ តិរច្ឆាន ហៅថា ទុគ្គតិភព។

អរូបក្ខន្ធ មានន័យថា ក្រុមអរូបមាន ៤យ៉ាងគឺ វេទនាខន្ធ ១. សញ្ញាខន្ធ ១. សង្ខារក្ខន្ធ ១. វិញ្ញាណក្ខន្ធ ១។

វេទនាខន្ធ[១៦២] ក្រុមសោយអារម្មណ៍ បានដល់វេទនាដែលកើតជាមួយចិត្ត ៨៩[១៦៣] ឬ ១២១ដួង.

សញ្ញាខន្ធ[១៦៤] ក្រុមចាំអារម្មណ៍បានដល់សញ្ញាដែលកើតជាមួយចិត្ត ៨៩. ឬ ១២១ដួង.

សង្ខារក្ខន្ធ[១៦៥] ក្រុមតាក់តែងនូវអារម្មណ៍បានដល់ចេតសិក ៥០ គឺ ចេតសិកទាំង៥២ ដកយកវេទនាចេតសិក ១. សញ្ញាចេតសិក ១. ចេញនៅសល់ ៥០ ចេតសិក.

វិញ្ញាណក្ខន្ធ[១៦៦] ក្រុមដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍ បានដល់ចិត្ត ៨៩ ឬ ១២១ដួង។

-វេទនា. សញ្ញា. សង្ខារ. វិញ្ញាណ លោកហៅថា នាមធម៌ ព្រោះជាធម្មជាតិតែងឱនទៅទេរទ្រេទៅ រេទៅកាន់អារម្មណ៍តាមទ្វារ ៦ នៅពេលដែលអារម្មណ៍មកប្រាកដដល់ទ្វារទាំងនោះ។

---

[១៦២] មានក្នុងអភិធម្មត្ថសង្គហ និង វិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣។

[១៦៣ ១៦៤ ១៦៥ ១៦៦] មានក្នុងអភិធម្មត្ថសង្គហ និង វិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣។

សេចក្ដីអធិប្បាយ

នៅពេលណារូបារម្មណ៍មកប្រាកដដល់ចក្ខុទ្វារ ពេលនោះអរូបធម៌ទាំងនោះក៏តែងស្ទុះទៅតាមទ្វារ ធ្វើការសោយចាំសន្សំដឹងច្បាស់នូវរូបារម្មណ៍នោះឯងទើបរលត់ទៅ ។

នៅពេលណាសម្លេង ។ល។ ក្លិន ។ល។ រស ។ល។

ផោដ្ឋព្វារម្មណ៍មកប្រាកដដល់កាយទ្វារពេលនោះអរូបធម៌ទាំងនោះក៏តែងស្ទុះទៅតាមទ្វារធ្វើការសោយកត់សម្គាល់ សន្សំ ដឹងច្បាស់នូវផោដ្ឋព្វារម្មណ៍នោះហើយក៏រលត់ទៅ ។

នៅពេលណាធម្មារម្មណ៍មកប្រាកដដល់មនោទ្វារពេលនោះអរូបធម៌ទាំងនោះក៏តែងស្ទុះទៅកាន់យកនូវធម៌នោះមកជាអារម្មណ៍ធ្វើការសោយកត់សម្គាល់សន្សំដឹងច្បាស់ ហើយក៏រលត់ទៅ ។

អរូបធម៌ទាំងនោះ តែងស្ទុះទៅឱនទៅ ទេទៅ ជ្រេទៅ កាន់យកនូវអារម្មណ៍ តាមទ្វារ ៦ មានសភាពដូចពោលមកហើយនេះឯង ទើបលោកហៅថា **នាមធម៌** ។

-**រូបធម៌** មានន័យថា ធម្មជាតិបែកធ្លាយ មានកិរិយាបែកធ្លាយជាលក្ខណៈបានដល់រូបក្ខន្ធ១ មានន័យថា ក្រុមរូបបានដល់រូប ២៨គឺ

មហាភូតរូប ៤. ឧបាទាយរូប ២៤. បណ្ដារូបទាំង ២៨ តែងមាន លក្ខណៈ[១៤៧] ផ្សេង១គ្នា មានលក្ខណៈរឹង រាវ, ក្ដៅ, ល្ហើយ១ជាដើម តាមរូប មួយ១តែបើពោលពីលក្ខណៈរួមវិញមានត្រឹមតែមួយមានកិរិយាបែកធ្លាយជា លក្ខណៈ ព្រោះថារូបទាំង២៨នោះ បើទុកជាមានលក្ខណៈ ផ្សេងគ្នាយ៉ាងណាក៏ ដោយក៏គង់ត្រូវវិនាស ឬបែកធ្លាយដូចគ្នាទាំងអស់ដែរទើបពោលថា រូបក្ខន្ធ នោះជា រូបធម៌ ។

បញ្ញត្តិ និង បរមត្ថ

បញ្ញត្តិ មានន័យថា ការបញ្ញត្ត, សេចក្ដីបញ្ញត្ត សេចក្ដីហាមប្រាម សេចក្ដីតែងតាំង វិគ្គហៈថា បញ្ញាបនំ > បញ្ញត្តិ។

បញ្ញត្តិ បានដល់សេចក្ដីតែងតាំងនាមទៅលើ វត្ថុ-សត្វ សង្ខារ និងធម៌ ដែលជាបរមត្ថ ។

អធិប្បាយថា : វត្ថុ គឺរបស់ មានពាក្យថា ផ្ទះ កុដិ វិហារ សាលា តែង ជាំង សៀវភៅ ប៊ិចជាដើម ។

សត្វ គឺជនដែលគេជាប់ជំពាក់ក្នុងបំណងមានពាក្យ គោ ក្របី ជ្រូក មាន់ ទា ដង្កូវ ពួសុខ យាយសៅ ជាដើម ។

សង្ខារ គឺឧបាទិន្នកសង្ខារ សង្ខារដែលមានវិញ្ញាណគ្រប់គ្រង មានពាក្យ ថាបុគ្គល មនុស្ស ទេវតា ព្រហ្មជាដើម ។

---

[១៤៧] ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣ ។

សង្ខារ គឺអនុបាទិន្នកសង្ខារ សង្ខារដែលគ្មានវិញ្ញាណគ្រប់គ្រង មានពាក្យ ជាដើមចេក ដើមដូង ដើមត្នោត ឈូក ប្រលិត ផ្កាកុលាប ផ្កាម្លិះ ស្មៅ ជាដើម ។

បរមត្ថធម៌ ដែលមានសេចក្តីល្អិតដ៏ក្រៃលែង មានពាក្យថា បឋវីធាតុ ធាតុដី, អាបោធាតុ ធាតុទឹក, តេជោធាតុ ធាតុភ្លើង, វាយោធាតុ ធាតុខ្យល់ ជាដើមបុគ្គលកាលដឹងចងចាំឃើញ ពោលនូវពាក្យដែលជាឈ្មោះទាំងអស់នេះ លោកហៅថា កាលដឹង-ចាំ- ឃើញពោលនូវបញ្ញត្តិធម៌ ។

បរមត្ថៈ បានដល់បរមត្ថធម៌ ដែលមានន័យថា ធម៌ដែលមានសេចក្តីដ៏ក្រៃលែងបរមត្ថនោះបានដល់រូបធម៌ ១, នាមធម៌ ១, រូបក្ខន្ធ គឺក្រុមរូប ២៨ លោកហៅថា **រូបធម៌** ។

អរូបក្ខន្ធ ៤ និងនិព្វាន ១ ជា ៥ លោកហៅថា **នាមធម៌** ។ រូបធម៌ និងនាមធម៌[១៨៨] ហ្នឹងឯង ដែលជាអារម្មណ៍របស់វិបស្សនាបញ្ញា រីឯបញ្ញត្តិធម៌នោះ មិនមែនជាអារម្មណ៍របស់វិបស្សនាបញ្ញាឡើយ តែលោកហៅថា ជាធម្មារម្មណ៍ ជាអារម្មណ៍ របស់ចិត្ត និងចេតសិក ដែលកើតតាមមនោទ្វារ ។

ទ្វារ ៦

ទ្វារ មានន័យ (វត្ថុ ឬ សន្ទះ) ជាគ្រឿងបិទ វិគ្គហៈថា **ទ្វរតិ សំវរតិ ឯតេនាតិ > ទ្វារំ ៥ង ចិង** គឺថាសង្រួមដោយវត្ថុ (បសាទរូប) នោះ ដូច្នេះវត្ថុ នោះហៅថា ទ្វារ ។

---

[១៨៨] អរូបក្ខន្ធ ៤

-ទ្វារនោះមាន ៦ គឺ

១-ចក្ខុទ្វារ ទ្វារភ្នែក សំដៅយកបសាទរូប ដែលសម្រាប់សម្រេចកិច្ច ក្នុងការឃើញនូវរូប នៅពេលដែលរូបមកប្រាកដដល់ទ្វារភ្នែក.

២-សោតទ្វារ ទ្វារត្រចៀក សំដៅយកបសាទរូបដែលសម្រាប់សម្រេចកិច្ច ក្នុងការស្ដាប់នៅពេលដែលសម្លេងមកប្រាកដដល់ត្រចៀក.

៣-ឃានទ្វារ ទ្វារច្រមុះ សំដៅយកបសាទរូប ដែលសម្រាប់សម្រេចកិច្ចក្នុងការធុំក្លិន នៅពេលដែលក្លិនមកប្រាកដដល់ច្រមុះ.

៤-ជិវ្ហាទ្វារ ទ្វារអណ្ដាត សំដៅយកបសាទរូប ដែលសម្រាប់សម្រេចកិច្ចក្នុងការដឹងរសជាតិ នៅពេលដែលរសជាតិមកប្រាកដដល់អណ្ដាត.

៥-កាយទ្វារ ទ្វារកាយ សំដៅយកបសាទរូប ដែលសម្រាប់សម្រេចកិច្ចក្នុងការដឹងនូវវត្ថុ នៅពេលដែលវត្ថុមកប៉ះផ្ទប់នឹងកាយ

៦-មនោទ្វារ ទ្វារចិត្តសំដៅយកភវង្គ មានបាលីថា មនោទ្វារំ បន ភវង្គន្តិ វុច្ចតិ មានន័យថា ភវង្គហ្នឹងឯងគឺ លោកហៅថា "មនោទ្វារ" ។

អារម្មណ៍ ៦

អារម្មណៈ មានន័យថា ធម្មជាតិជាទីមកត្រេកអរនៃធម៌ គឺចិត្ត និងចេតសិក. ម្យ៉ាងទៀត ធម្មជាតិជាទីត្រេកអរដោយក្រៃលែងនៃធម៌ គឺចិត្ត និងចេតសិក

វិគ្គហថា អាគន្វា អាគូរសោត ចិត្តចេតសិកា ធម្មា រមន្តិ ៦ត្ថាតិ > ធម៌ គឺចិត្ត និងចេតសិក មកហើយត្រេកអរដោយក្រៃលែងក្នុងធម្មជាតិនោះហៅ ថា "អារម្មណ៍" ។

-អារម្មណ៍នោះមាន ៦គឺ

១-រូបារម្មណ៍ អារម្មណ៍គឺរូប មានកិរិយាប៉ះខ្ទប់នឹងចក្ខុបសាទជាលក្ខណៈ បានដល់វណ្ណរូប មានពណ៌ខៀវ លឿង ក្រហម ស ជាដើម.

២-សទ្ទារម្មណ អារម្មណ៍គឺ សំឡេង មានកិរិយាប៉ះខ្ទប់នឹងសោតបសាទជាលក្ខណៈ បានដល់សំឡេងស្គរ-ពិណ-ទ្រអ៊ូ ជាដើម

៣-គន្ធារម្មណ អារម្មណ៍គឺ ក្លិន មានកិរិយាប៉ះខ្ទប់នឹងឃានបសាទជាលក្ខណៈបានដល់ក្លិនផ្កាឧប្បល ផ្កាម្លិះជាដើម

៤-រសារម្មណ អារម្មណ៍គឺរសជាតិ មានកិរិយាប៉ះខ្ទប់នឹងជិវ្ហាបសាទជាលក្ខណៈបានដល់រសជាតិនៃដើម, ផ្លែ, មើមឈើជាដើម.

៥-ផោដ្ឋព្វារម្មណ អារម្មណ៍ គឺវត្ថុ ដែលប៉ះខ្ទប់នឹងកាយ បានដល់ធាតុ៣ គឺ

-បឋវីធាតុ ធាតុដី មានលក្ខណៈរឹង

-តេជោធាតុ ធាតុភ្លើង មានលក្ខណៈក្តៅ

-វាយោធាតុ ធាតុខ្យល់ មានលក្ខណៈល្ហើយៗ ។

៦-ធម្មារម្មណ៍ អារម្មណ៍គឺធម៌ មានលក្ខណៈផ្សេងៗគ្នា តាមសភាពធម៌នោះ បានដល់ធម៌ ៦ គឺ បសាទរូប[១៤៩] ១. សុខុមរូប[១៥០] ១. ចិត្ត[១៥១] ១. ចេតសិក[១៥២] ១ និព្វាន ១. វិញ្ញត្តិ[១៥៣] ១។

-រូបនឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្តនិងចេតសិកដែលកើតតាមទ្វារ ២ គឺចក្ខុទ្វារ ១. មនោទ្វារ ១.

-សម្លេង នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និងចេតសិក ដែលកើតតាមទ្វារ ២ គឺ សោតទ្វារ ១. មនោទ្វារ ១.

-ក្លិន នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និងចេតសិក ដែលកើតតាមទ្វារ ២ គឺ ឃានទ្វារ ១. មនោទ្វារ ១.

-រស នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្តនិងចេតសិកដែលកើតតាមទ្វារ ២ គឺ ជិវ្ហាទ្វារ ១. មនោទ្វារ ១។

-រឹង ក្តៅ ល្ហើយ នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និងចេតសិកដែលកើតតាមទ្វារ២ គឺ កាយទ្វារ ១. មនោទ្វារ ១.

-ធម្មា គឺក្រុមធម៌ មានបសាទរូប និងសុខុមរូប ជាដើម នឹងបានមកជាអារម្មណ៍ របស់ចិត្តនិងចេតសិក ដែលកើតតាមមនោទ្វារតែម្យ៉ាង។

---

[១៤៩] បសាទរូប ៥។ [១៥០] សុខុមរូប ១៦។ [១៥១] ចិត្ត ៨៩ ឬ ១២១។ [១៥២] ចេតសិក ៥២។

[១៥៣] វិញ្ញត្តិ ២។

អធិប្បាយថា : កាលដែលរូបារម្មណ៍មកប្រាកដដល់ចក្ខុទ្វារហើយ រូបនោះក៏បានមកជាអារម្មណ៍ដល់ចិត្ត និងចេតសិក ដែលកើតតាមចក្ខុទ្វារ ហើយក៏រលត់ទៅបន្ទាប់មកក៏បានមកជាអារម្មណ៍ដល់ចិត្តនិងចេតសិកដែលកើតតាមមនោទ្វារថែមទៀត ព្រោះហេតុដូច្នេះ ទើបពោលថារូបនឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្តនិងចេតសិកដែលកើត តាមទ្វារ ២ គឺ ចក្ខុទ្វារ ១, មនោទ្វារ ១។

កាលដែលសទ្ទារម្មណ៍ មកប្រាកដដល់សោតទ្វារ ។ល។ គន្ធារម្មណ៍មកប្រាកដដល់ឃានទ្វារ ។ល។ រសារម្មណ៍ មកប្រាកដដល់ជិវ្ហាទ្វារ ។ល។ ផោដ្ឋព្វារម្មណ៍ មកប្រាកដ ដល់កាយទ្វារ ហើយផោដ្ឋព្វៈនោះ ក៏បានមកជាអារម្មណ៍ដល់ចិត្ត និងចេតសិកដែលកើត តាមកាយទ្វារ ហើយក៏រលត់ទៅបន្ទាប់មកក៏បានមកជាអារម្មណ៍ដល់ចិត្តនិងចេតសិក ដែលកើតតាមមនោទ្វារថែមទៀត ព្រោះហេតុដូច្នោះទើបពោលថា ផោដ្ឋព្វៈ នឹងបានមក ជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និងចេតសិកដែលកើតតាមទ្វារ ២ គឺកាយទ្វារ ១. មនោទ្វារ ១.

រីឯធម៌ មានបសាទរូបនិងសុខុមរូបជាដើម កាលដែលប្រាកដដល់មនោទ្វារ ហើយ ក៏បានមកជាអារម្មណ៍ដល់ចិត្ត[១៥៤] និងចេតសិក [១៥៥] ដែលកើតតាមមនោទ្វារតែម្យ៉ាងហើយក៏រលត់ទៅ ព្រោះហេតុដូច្នេះ ទើបពោលថាធម៌នឹងមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និងចេតសិកដែលកើតតាមមនោទ្វារតែម្យ៉ាង។

---

[១៥៤] ចិត្ត ធម្មជាតិគិតពិចារណា ស្រាវជ្រាវនូវអារម្មណ៍

[១៥៥] ចេតសិក ធម្មជាតិមានកិរិយាកើតរលត់អារម្មណ៍វត្ថុជាមួយចិត្ត ។

-ចិត្ត និងចេតសិក ដែលកើតតាមបញ្ចទ្វារ អាចទទួលកាន់យកអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នមួយៗ តាមទ្វាររៀងៗខ្លួន មិនអាចកាន់យកនូវអារម្មណ៍ក្នុងអតីតៈ និងអនាគតបានឡើយ.

ឯចិត្ត និងចេតសិក ដែលកើតតាមមនោទ្វារ អាចកាន់យកនូវអារម្មណ៍ប្រាំមួយក្នុងអតីតៈបច្ចុប្បន្ន និងអនាគតបានទាំងអស់។

ការកំណត់ដឹងនូវនាមនិងរូប

ក្នុងការចម្រើនវិបស្សនាថ្នាក់ដំបូង ដើម្បីបំពេញនូវសេចក្តីត្រូវការនៃព្រះយោគីដែលជាអាទិកម្មិកបុគ្គល សូមលើកយករូបបរមត្ថ និងនាមបរមត្ថខ្លះៗមកបកស្រាយរៀបរៀងទុកជាក្បួនប្រតិបត្តិក្នុងការហាត់ពត់អប់រំចិត្តក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានេះ។

រូបធម៌ទាំងអស់មានចំនួន ២៨[១៥៦] គឺមហាភូតរូប ៤ និងឧបាទាយរូប ២៤ តែក្នុងទីនេះសូមលើកយកតែរូបចំនួន ៩ មកតាំងទុកជាអារម្មណ៍របស់បញ្ញានៃព្រះយោគី ដែលជាអាទិកម្មិកបុគ្គលដូចតទៅ។

រូប ៩នោះគឺ

បឋវីធាតុ ១, អាបោធាតុ ១, តេជោធាតុ ១, វាយោធាតុ ១, វណ្ណៈ ១, គន្ធៈ ១, រស ១, ឱជៈ ១ រូប ៨ នេះលោកហៅថា សុទ្ធដ្ឋករូប (រូបចំនួន ៨សុទ្ធ) និងសទ្ទៈ ១ ជា ៩។

---

[១៥៦] ក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣។

-បឋវីធាតុ ធាតុដី មានលក្ខណៈរឹង.

-អាបោធាតុ ធាតុទឹក មានលក្ខណៈជ្រាបសើម.

-តេជោធាតុ ធាតុភ្លើងមានលក្ខណៈក្ដៅ.

-វាយោធាតុ ធាតុខ្យល់ មានលក្ខណៈល្ហើយៗ.

-វណ្ណៈ គឺរូបពណ៌ មានកិរិយាប៉ះខ្ទប់នឹងចក្ខុបសាទជាលក្ខណៈ.

-សទ្ទ គឺសម្លេងមានកិរិយាប៉ះខ្ទប់នឹងសោតបសាទជាលក្ខណៈ.

-គន្ធៈ ក្លិន មានកិរិយាប៉ះខ្ទប់នឹងឃានបសាទជាលក្ខណៈ.

-រស គឺរសជាតិ មានកិរិយាប៉ះខ្ទប់ និងជិវ្ហាបសាទ ជាលក្ខណៈ.

-ឱជៈ គឺឱជាសំដៅយកឱជារស. ដែលសម្រាប់ចិញ្ចឹមសរីរៈរាងកាយសត្វឱ្យមានជីវិត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងលោក. ឱជៈនោះ ផ្សព្វផ្សាយទៅពេញរាងកាយសត្វ ទាំងមូលមានឱជៈជាលក្ខណៈ

-វណ្ណរូប នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្តនិងចេតសិកដែលកើតតាមចក្ខុទ្វារ និងមនោទ្វារ

-សទ្ទរូប នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្តនិងចេតសិកដែល ...តាមសោតទ្វារ និងមនោទ្វារ.

...ន្ធរូប នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និងចេតសិកដែលកើតតាមឃានទ្វារ និងមនោទ្វារ.

-រសរូប   នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និងចេតសិកដែលកើត តាមជិវ្ហាទ្វារ និង មនោទ្វារ.

-បឋវីធាតុ ១, តេជោធាតុ ១, វាយោធាតុ ១ នឹងបានមក ជាអារម្មណ៍របស់ចិត្តនិងចេតសិកដែលកើតតាមកាយទ្វារ និងមនោទ្វារ.

-អាបោធាតុ១, ឱជរូប១, នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និង ចេតសិក ដែលកើតតាមមនោទ្វារតែម្យ៉ាង. ព្រោះរូបទាំងនេះជារូបល្អិត ចិត្ត និងចេតសិកតាម បញ្ចទ្វារមិនអាចឃើញបាន។

នាមធម៌នោះមានច្រើន[១៩៧] បែបច្រើនយ៉ាងណាស់ តែក្នុងវិបស្សនា ថ្នាក់បឋម នេះ សូមលើកយកត្រឹមតែ ៥ មកតាំងទុកជាអារម្មណ៍របស់ប្រាជ្ញា។

ណាមធម៌ ៥ នោះគឺ

ផស្សៈ ១, វេទនា ១, សញ្ញា ១, ចេតនា ១, ចិត្ត ១។

-ផស្ស ធម្មជាតិប៉ះនូវអារម្មណ៍ មានកិរិយាប៉ះនូវអារម្មណ៍ជាលក្ខណៈ.

-វេទនា ធម្មជាតិសោយនូវអារម្មណ៍ មានកិរិយាសោយនូវអារម្មណ៍ ជាលក្ខណៈ.

-សញ្ញា ធម្មជាតិចាំនូវអារម្មណ៍មានកិរិយាចាំជាលក្ខណៈ.

-ចេតនា ធម្មជាតិ គិតនូវអារម្មណ៍មានភាពគិត ឬចាត់ចែង ឬភាព សន្សំជាលក្ខណៈ.

---

[១៩៧] ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣

-ចិត្ត គឺវិញ្ញាណ វិញ្ញាណគឺធម្មជាតិដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍ មានកិរិយាដឹងច្បាស់ជាលក្ខណៈ ។

ក្រុមធម៌ទាំងនេះ លោកហៅថា ពួក ធម៌ មានផស្សៈជាគម្រប់ ៥ ។

ពួកធម៌ទាំង ៥ នេះតែងកើតឡើង តាមទ្វារទាំង ៦ មានចក្ខុទ្វារជាដើមកាន់យកអារម្មណ៍៦មានរូបារម្មណ៍ជាដើម ក្នុងសម័យដែលប្រាជ្ញារបស់ព្រះយោគី បានកំណត់ដឹងនូវលក្ខណៈនៃសភាវធម៌ មានរូបជាដើមដែលមកប្រាកដដល់ទ្វារ មានចក្ខុទ្វារជាដើម ។

កិច្ចប្រតិបត្តិក្នុងការកំណត់ដឹងនូវនាមនិងរូប

ការកំណត់ដឹងនូវនាម និងរូប ដែលជាអារម្មណ៍របស់វិបស្សនានោះ ព្រះយោគី[១៥៨] គប្បីកំណត់ដឹងនូវរូបធម៌ជាមុន ទើបកំណត់ដឹងនូវនាមធម៌ ដែលមានរូបនោះជាអារម្មណ៍ជាខាងក្រោយ ។

សេចក្ដីពន្យល់

ក្នុងការកំណត់ដឹងនូវនាមនិងរូបក្នុងវិបស្សនានេះ គឺព្រះយោគីដែលសុទ្ធវិបស្សនាយានិកក្ដី. សមថយានិកក្ដី គប្បីកំណត់ដឹងនូវនាម និងរូបនោះឱ្យ

---

[១៥៨] ព្រះយោគីមាន ២គឺ :

១-សុទ្ធវិបស្សនាយានិកោ ព្រះយោគីដែលមានវិបស្សនាសុទ្ធជាយាន ព្រះយោគីនេះក្នុងការចម្រើននូវវិបស្សនា មិនមានចម្រើនសមថឱ្យជាបាទមុន ។

២-សមថយានិកោ ព្រះយោគី ដែលមានសមថជាយាន ព្រះយោគីនេះ បានចម្រើនសមថកម្មដ្ឋានឱ្យជាបាទមុន ទើបចម្រើនវិបស្សនាជាខាងក្រោយ ។

បានគ្រប់ទ្វារ, គ្រប់អារម្មណ៍, គ្រប់ឥរិយាបថ, គ្រប់ពេលវេលា, គ្រប់សម័យ និង គ្រប់ទីកន្លែងទាំងអស់ ។

-គ្រប់ទ្វារនោះ គឺគ្រប់ទ្វារ៦ មានចក្ខុទ្វារជាដើម,

-គ្រប់អារម្មណ៍នោះ គឺគ្រប់អារម្មណ៍ ៦ មានរូបារម្មណ៍ជាដើម

-គ្រប់ឥរិយាបថនោះ គឺគ្រប់ឥរិយាបថដេក, ដើរ, ឈរ, និង អង្គុយ,

-គ្រប់ពេលវេលានោះ គឺគ្រប់កាលទាំងអស់ ទោះពេលថ្ងៃក្តី, យប់ក្តី,

-គ្រប់សម័យនោះ គឺគ្រប់យាមទាំងអស់ ក្នុងពេលថ្ងៃ-យប់ ទោះ បឋមយាម[១៥៥] ក្តី, មជ្ឈិមយាមក្តី បច្ឆិមយាមក្តី,

-គ្រប់ទីកន្លែងនោះគឺគ្រប់ទីឋានទាំងអស់ដែលខ្លួនអាស្រ័យនៅទោះបី នៅក្នុងព្រៃក្តី, ស្រុកក្តី, ទីស្ងាត់ក្តី, ទីអ៊ូអរក្តី ឬទីណាមួយក្តី តែព្រះយោគី ដែលជាអ្នកសិក្សាថ្មី១ ក្នុងការកំណត់ដឹងនូវនាម និងរូបនោះ មុនដំបូងមិនអាច កំណត់នាមនិងរូប នោះឱ្យបានគ្រប់ទ្វារ-អារម្មណ៍ជាដើមនោះបានឡើយ លុះត្រា តែមានការហាត់បង្វឹកនូវសតិប្រាជ្ញាក្នុងការកំណត់ដឹងនូវនាមនិងរូបនោះឱ្យរឿយ១ ទៅ ទើបពេលក្រោយ និងអាចចាក់ធ្លុះនូវបរមត្ថធម៌នោះសព្វគ្រប់បាន ។

---

[១៥៥] បឋមយាម ពីម៉ោង ៦ដល់ម៉ោង ១០

មជ្ឈិមយាម ពីម៉ោង ១០ ដល់ម៉ោង ២

បច្ឆិមយាម ពីម៉ោង ២ ដល់ម៉ោង ៦ ។

ក្នុងសាសនា[១៦០] នេះ កិច្ចប្រតិបត្តិកំណត់ដឹងនូវនាមរូបនោះមានច្រើនបែបច្រើនយ៉ាងទៅតាមអធ្យាស្រ័យរបស់ព្រះយោគីដែលជាអ្នកចូលចិត្ត ក្នុងសម័យពុទ្ធកាលព្រះយោគីអង្គខ្លះបានកំណត់ដឹងនូវនាមរូបតាមចក្ខុទ្វារជាហេតុក៏មាន អង្គខ្លះតាមមនោទ្វារជាប្រធានក៏មាន, អង្គខ្លះតាមទ្វារដទៃអំពីនោះ, អង្គខ្លះកាន់យកអារម្មណ៍ខាងក្នុងជាហេតុ, អង្គខ្លះកាន់យកអារម្មណ៍ក្រៅជាហេតុក៏សឹងមាន ។

តែក្នុងសៀវភៅច្បាប់នេះ សូមរៀបរៀងនូវកិច្ចប្រតិបត្តិ ដូចមានសេចក្តីដូចតទៅ:

ក្នុងការកំណត់ដឹងនូវនាមនិងរូបនោះ ព្រះយោគីគប្បីកំណត់ដឹងនូវរូបធម៌មុនកុំអាលកំណត់នូវនាមធម៌លុះត្រាតែបានកំណត់ដឹងនូវរូបធម៌បានជាក់ច្បាស់ហើយទើបកំណត់ដឹងនូវនាមធម៌ជាខាងក្រោយ ព្រោះថាពួកធម៌[១៦១] ដែលត្រូវកំណត់ដឹងថាជា "នាមធម៌" នោះពួកធម៌ទាំងនោះ លុះមានរូបធម៌ជាអារម្មណ៍ទើបកើតឡើងបាន កាលបើមិនមានរូបធម៌ជាអារម្មណ៍ទេ មិនអាចកើតឡើងដោយខ្លួនឯងបានឡើយ ។

---

[១៦០] ព្រះពុទ្ធសាសនា ។

[១៦១] ធម៌មានផស្សៈជាដំរប់ ៥ ។

ម្យ៉ាងទៀតក្នុងការកំណត់ដឹងនូវរូបធម៌នោះ កាលបើអរូបធម៌[១៦២] ទាំងឡាយមិនទាន់កើតឡើងទេព្រះយោគីកុំគប្បីលះបង់នូវការកំណត់នូវរូបធម៌នោះឡើយ ត្រូវតែព្យាយាមក្នុងការកំណត់ដឹងនូវរូបធម៌នោះឱ្យរឿយៗរហូត លុះដល់អរូបធម៌ទាំង នោះកើតឡើងហើយទើបគួរលះបង់ការកំណត់ដឹងនូវរូបធម៌ទៅកំណត់ដឹងនូវអរូបធម៌ថាជានាមធម៌។ ក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៤ មានសេចក្ដីបញ្ជាក់ថា សចេ បនស្ស តេន តេន មុខេន រូបំ បរិគ្គហេត្វា អរូបំ បរិគ្គណ្ហតោ សុខុមត្តា អរូបំ ន ឧបដ្ឋាតិ តេន ធុរនិក្ខេបំ អកត្វា រូបមេវ បុនប្បុនំ សម្មសិតព្វំ មនសិកាតព្វំ បរិគ្គហេតព្វំ វវត្ថបេតព្វំ ។ យថា យថា ហិស្ស រូបំ សុវិក្ខាលិតំ ហោតិ និជ្ជដំ សុបរិសុទ្ធំ តថា តថា តទារម្មណា អរូបធម្មា សយមេវ បាកដា ហោន្តិ។

មានសេចក្ដីថា : ក៏ប្រសិនបើ កាលដែលព្រះយោគីកំណត់ដឹងនូវរូបធម៌តាមមុខនោះៗ ហើយទើបកំណត់ដឹងនូវអរូបធម៌ជាខាងក្រោយ អរូបធម៌មិនទាន់តាំងឡើងទេ ព្រោះភាពនៃអរូបធម៌ជាធម្មជាតិល្អិត ព្រះយោគីមិនត្រូវធ្វើនូវការដាក់ធុរៈក្នុងការកំណត់ដឹងនូវរូបធម៌ឡើយ គប្បីពិចារណាធ្វើទុកក្នុងចិត្តកំណត់ដឹងនូវរូបនោះតែម្យ៉ាងឱ្យរឿយៗ ព្រោះថារូបដែលព្រះយោគីជុសខាត់

---

[១៦២] ធម៌មានផស្សៈជាតម្រប់ ៥។

ល្អហើយជារូបគ្មានបណ្តាញ ជារូបបរិសុទ្ធ កើតឡើងយ៉ាងណា១ អរូបធម៌ទាំងឡាយដែលមានរូបនោះជាអារម្មណ៍ កើតឡើងប្រាកដដោយខ្លួនឯងតែម្យ៉ាងយ៉ាងនោះ១ ។

ម្យ៉ាងទៀត កាលដែលព្រះយោគីថ្មី១ បានពិចារណាធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវលក្ខណៈនៃរូបធម៌. រូបធម៌មួយ ឬ ពីរបានតាំងឡើងប្រាកដដល់ប្រាជ្ញានៃខ្លួនព្រះយោគីថ្មី១នោះ មិនត្រូវលះបង់ក្នុងការកំណត់ដឹងនូវលក្ខណៈនៃរូបធម៌ ហើយទៅពិចារណាកំណត់ដឹង នូវលក្ខណៈនៃអរូបធម៌នោះភ្លាមឡើយ ព្រោះថាកាលបើរូបធម៌មួយ ឬ ពីរ បានតាំង ឡើងដល់ប្រាជ្ញានៃព្រះយោគីជាដំបូងហើយព្រះយោគីដែលទើបតែហាត់រៀនថ្មី១នោះចង់បានសម្រេចធម៌ឆាប់ៗរួសរាន់ពេកក៏លះបង់នូវការពិចារណាកំណត់ដឹងនូវរូបធម៌ទៅពិចារណាកំណត់ដឹងនូវអរូបធម៌ថាជានាមធម៌ភ្លាមនោះ ធ្វើដូច្នេះព្រះយោគីនោះត្រូវសាបសូន្យចាកកម្មដ្ឋានកម្មដ្ឋានមិនបានកើតរីកចម្រើនទូលំទូលាយឡើយ ។

ក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣ មានសេចក្តីបញ្ជាក់ថា **សចេ ហិ ឯកស្មឹ ទ្វេ រូបធម្មេ ឧបដ្ឋិតេ ផ្វីសុ ទ្វេ រូបំ ចហាយ អរូបបរិគ្គហំ អារភតិ កម្មដ្ឋានតោ បរិហាយតិ**

សេចក្តីថា : ក៏ប្រសិនបើ កាលដែលរូបធម៌មួយឬពីរបានតាំងឡើងដល់ប្រាជ្ញានៃព្រះយោគី ព្រះយោគីក៏លះបង់នូវរូបហើយទៅប្រារព្ធកំណត់ដឹងនូវអរូបវិញក៏រមែងសាបសូន្យចាកកម្មដ្ឋាន ។

សុវិសុទ្ធរូបបរិគ្គហស្សេវ បន អរូបបរិគ្គហាយ យោគំ ករោតោ កម្មដ្ឋានំ វុឌ្ឍឹ វិរុឡ្ហឹ វេបុល្លំ បាបុណាតិ។

កំដែលព្រះយោគីធ្វើនូវសេចក្ដីព្យាយាមដើម្បីកិរិយាកំណត់ដឹងនូវអរូប ដោយអំណាចនៃកិរិយាកំណត់ដឹងនូវរូបដ៏បរិសុទ្ធកម្មដ្ឋានក៏រមែងដល់នូវសេចក្ដីរីកចម្រើនទូលំទូលាយឡើង។

អាស្រ័យដោយហេតុសេចក្ដីនេះ ព្រះយោគីកាលបើធ្វើការកំណត់ដឹងនូវរូបដទៃទៀតឱ្យបានច្រើនតាមលំដាប់រហូតលុះដល់ប្រាជ្ញាស្ទាត់ជំនាញក្នុងការកំណត់ដឹងនូវលក្ខណៈនៃរូប កាលបើព្រះយោគីធ្វើយ៉ាងនេះហើយអរូបធម៌ដែលមានរូបនោះៗ ជាអារម្មណ៍ក៏ផុសផុលកើតចម្រើនឡើងតាំងនៅដោយប្រពៃ អរូបធម៌ឯណាដែលកើតឡើងតាំងនៅដោយប្រពៃយ៉ាងនេះ អរូបធម៌នោះនឹងបានមកជាអារម្មណ៍នៃប្រាជ្ញា តាំងនៅមិនរលត់ ក្នុងខណៈដែលព្រះយោគីលះបង់នូវការកំណត់ដឹងនូវរូប ហើយមក កំណត់ដឹងនូវអរូបធម៌វិញ។

បន្ទាប់អំពីនេះទៅ សូមលើកនូវរបៀបប្រតិបត្តិដើម្បីកំណត់ដឹងនូវនាម និង រូបដូចតទៅ :

ព្រះយោគី ដែលបានចម្រើននូវព្រះអានាបានស្សតិកម្មដ្ឋានបានសម្រេចដល់គុណគឺឧបេក្ខាចិត្តក្ដីព្រះយោគីដែលបានចម្រើនកម្មដ្ឋានដទៃមានពុទ្ធានុស្សតិជាដើម បានសម្រេចដល់គុណគឺឧបចារប្បនាក្ដី និងព្រះយោគី ដែលជាសុទ្ធវិបស្សនាយានិកក្ដី ដែលត្រូវចម្រើននូវវិបស្សនាកម្មដ្ឋាននោះ ត្រូវប្រតិបត្តិដូចតទៅ :

សមថយានិកយោគី គប្បីហាត់ឈានដែលខ្លួនបានហើយឱ្យស្ទាត់ជំនាញល្អ ដោយវសីទាំង៥កាលបើស្ទាត់ជំនាញល្អហើយ បន្ទាប់មកគប្បីចេញចាកឈាន គឺចេញចាកអារម្មណ៍របស់សមថដែលខ្លួនសម្លឹងហើយនោះបង្វែរសតិនិងបញ្ញា ធ្វើការរលឹកពិចារណានូវលក្ខណៈនៃរូបធម៌ ។

រីឯសុទ្ធវិបស្សនាយានិកយោគី ដែលមិនបានចម្រើនសមថកម្មដ្ឋានជាមុនហើយចម្រើនវិបស្សនាតែម្តង ក៏គប្បីប្រមូលចិត្តដាក់នៅក្នុងដើមទ្រូងសង្កត់ចិត្តធ្វើចិត្តឱ្យស្ងប់រម្ងាប់ចាកនីវរណធម៌ ឬក៏កិលេសទាំងពួងជាមុនសិនទើបគួរដល់ការចម្រើននូវវិបស្សនា ព្រោះថាក្នុងសម័យដែលកិលេសកំពុងគ្របសង្កត់ចិត្តនោះសតិរលត់ ប្រាជ្ញា មិនកើត ។

ព្រះពុទ្ធសម្តែងថា :

-សមយេ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ ផ្គងចិត្តឡើងក្នុងសម័យដែលគួរ គឺចម្រើននូវ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គ វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គ និងបីតិសម្ពោជ្ឈង្គ ក្នុងសម័យដែលចិត្តរួញរា ។

-សមយេ ចិត្តំ និគ្គណ្ហាតិ ផ្គុំចិត្តក្នុងសម័យដែលគួរ គឺចម្រើននូវ បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គ សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គ និង ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ ក្នុងសម័យ ដែលចិត្តកំពុងរាយមាយ ។

-សមយេ ចិត្តំ សម្បហំសេតិ កម្សាចិត្តក្នុងសម័យដែលគួរ គឺញ៉ាំងឱ្យស្លុត ដោយពិចារណានូវសង្វេគវត្ថុ ៨យ៉ាង ឬឱ្យជ្រះថ្លា ដោយរឭកដល់ពុទ្ធាទិគុណ ។

-សមរយេ ចិត្តំ អជ្ឈុបេក្ខតិ ទប់ចិត្តតម្រង់ទុកក្នុងសម័យដែលគួរ គឺមិនខ្វល់ខ្វាយ ផ្គងឡើងផ្ចុញចុះ ឬកម្ចាឡើងក្នុងសម័យដែលចិត្តប្រព្រឹត្តទៅស្មើត្រង់តាមវិថីរបស់សមថៈហើយ ។

ក្នុងការលើកពិចារណានូវលក្ខណៈនៃសភាវធម៌នោះមានដំណើរច្រើនបែបច្រើនយ៉ាងណាស់ ទៅតាមអធ្យាស្រ័យរបស់ព្រះយោគី តែក្នុងទីនេះសូមលើកយក របៀបប្រតិបត្តិតែមួយបែប មានសេចក្តីដូចតទៅ :

ជាដំបូងព្រះយោគីគប្បីពិចារណាធ្វើទុកក្នុងចិត្តកំណត់ដឹងកំណត់ទុករឿយ១ នូវលក្ខណៈរបស់វាយោធាតុ ។

វាយោធាតុ ក្នុងអភិធម្មមាន ៦យ៉ាងគឺខ្យល់ ដែលផាត់ឡើងទៅខាងលើ១. ខ្យល់ដែលផាត់ចុះខាងក្រោម ១. ខ្យល់ដែលផាត់នៅខាងក្រៅពោះវៀន ១. ខ្យល់ ដែលផាត់នៅខាងក្នុងពោះវៀន ១. ខ្យល់ដែលផាត់ផ្សាយទៅសព្វសព៌ាង្គកាយ ១. ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញនិងខ្យល់ដកដង្ហើមចូល ១. ខ្យល់ទាំងនេះ បើពោលពីលក្ខណៈ មានតែមួយរួមគ្នា គឺល្ហើយ១ ព្រះយោគី គប្បីលើកពិចារណានូវលក្ខណៈរបស់វាយោធាតុ តែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះមិនគប្បីលើកពិចារណានូវប្រភេទនៃខ្យល់ ៦នោះឡើយ ។

កាលបើព្រះយោគី ធ្វើការលើកពិ[illegible]រណានូវលក្ខណៈវាយោធាតុនោះមិនយូរប៉ុន្មានក៏នឹងអាចកំណត់ដឹងច្បាស់នូវលក្ខណៈវាយោធាតុនោះបានពិតប្រាកដ កាលបើធាតុខ្យល់ចេះតែផ្សាយឡើងពេញសព៌ាង្គកាយព្រះយោគីគប្បីសន្សំសន្សើម

ក្នុងការកំណត់ដឹងនូវលក្ខណៈវាយោធាតុនោះឱ្យបានសព្វគ្រប់ចេះតែកំណត់ដឹង រហូតដល់បានឃើញជាក់ច្បាស់នូវលក្ខណៈវាយោធាតុ ដែលផ្សាយនោះពេញសព្វាង្គកាយទាំងអស់ ។

ក្នុងការកំណត់ដឹងនូវលក្ខណៈវាយោធាតុនោះ គឺព្រះយោគី គប្បីសន្សំក្នុងការដឹងឱ្យបានគ្រប់ឥរិយាបថទាំង ៤. គ្រប់កន្លែង. គ្រប់ពេលវេលាទាំងអស់ក្នុងយប់១ ថ្ងៃ១ រហូតលុះដល់ប្រាជ្ញាភ្លឺស្វាងឃើញជាក់ច្បាស់នូវលក្ខណៈរូបវាយោធាតុនោះ ដោយឥតសង្ស័យស្ទាក់ស្ទើរក្នុងចិត្តកើតឡើង ។ កាលបើរូប ១ គឺវាយោធាតុ ព្រះយោគីបានដឹងជាក់ច្បាស់ដោយប្រាជ្ញានៃខ្លួនហើយបន្ទាប់មកគប្បីបង្វែរសតិនិងប្រាជ្ញាធ្វើការរលឹកពិចារណាបឋវីធាតុ អាបោធាតុ តេជោធាតុ តាមលំដាប់មានរបៀបដូចដំណើរ ក្នុងការកំណត់ដឹងនូវលក្ខណៈវាយោធាតុបន្តទៅទៀត ។

កាលបើព្រះយោគីធ្វើការរលឹកពិចារណានូវលក្ខណៈមានបឋវីធាតុជាដើមហើយមិនយូរប៉ុន្មានក៏នឹងអាចកំណត់ដឹងនូវលក្ខណៈនៃធាតុទាំងនោះបានជាក់ច្បាស់ ដោយពិតប្រាកដ ។

កាលបើលក្ខណៈនៃធាតុទាំងនោះបានមកប្រាកដដល់ប្រាជ្ញានៃព្រះយោគីដោយពិតហើយ ព្រះយោគីគប្បីហាត់រលឹកកំណត់ដឹងនូវលក្ខណៈធាតុទាំង ៤ គឺធាតុដី១. ធាតុទឹក ១. ធាតុភ្លើង ១. ធាតុខ្យល់ ១ នោះឱ្យបានស្ទាត់ភ្លឺស្វាងជាក់ច្បាស់ល្អរហូតលុះដល់ប្រាជ្ញាអាចកំណត់ដឹងនូវលក្ខណៈនៃធាតុណាមួយក្នុងធាតុទាំង ៤ ដែល តាំងប្រាកដឡើងដល់ប្រាជ្ញានៃខ្លួន ។

កាលបើព្រះយោគី មានប្រាជ្ញាសម្រេចល្អហើយដូច្នោះ បន្ទាប់មកព្រះយោគី គប្បីប្រមូលមកនូវរូបទាំងនោះ ដោយប្រាជ្ញាហើយគប្បីពិចារណាធ្វើទុកក្នុងចិត្ត កំណត់ដឹងកំណត់ទុកថា រូបរាងកាយទាំងមូលនេះ មានត្រឹមតែធាតុ ៤ ប៉ុណ្ណោះមិនមានតួសត្វ បុគ្គលជាដើមឡើយ ។

កាលដែលព្រះយោគី បានកំណត់ដឹងនូវលក្ខណៈនៃធាតុទាំង ៤ តាមលំដាប់នោះ អរូបធម៌ទាំងឡាយមានផស្សៈជាគម្រប់ ៥ ក៏តាំងឡើងប្រាកដតាមលំដាប់ដែរ ក្នុងទីបំផុតដែលព្រះយោគីបានសម្រេចនូវប្រាជ្ញាដែលឃើញច្បាស់ថាក្នុងរូបរាងកាយនេះមានត្រឹមតែធាតុ១ប៉ុណ្ណោះ មិនមានតួសត្វបុគ្គលជាដើមឡើយ បន្ទាប់មកព្រះយោគីគប្បីរំពឹងពិចារណារាវរកនូវអរូបធម៌ដែលមានរូបនោះជាអារម្មណ៍ ដែលកើតឡើងហើយមកជាអារម្មណ៍ម្តង ។

ព្រះយោគី គប្បីពិចារណាធ្វើទុកក្នុងចិត្ត កំណត់ដឹង កំណត់ទុកនូវលក្ខណៈនៃអរូបធម៌មានផស្សៈជាដើមនោះ ឱ្យបានឃើញច្បាស់លាស់ទាំងអស់ កាលបើបានឃើញច្បាស់លាស់ហើយ ក៏គប្បីប្រមូលនូវអរូបធម៌ទាំងនោះកំណត់ថាជានាមធម៌ដោយ អត្ថថាឱនទៅកាន់អារម្មណ៍ ។

កាលបើព្រះយោគី មានប្រាជ្ញាសម្រេចហើយដោយការឃើញនូវនាមធម៌ដូច្នេះ បន្ទាប់មកព្រះយោគី គប្បីពិចារណាកំណត់ដឹងធ្វើទុកក្នុងចិត្ត កំណត់ដឹងកំណត់ទុកបន្តទៅទៀតថា :

ក្នុងអត្តភាពនេះ មានត្រឹមតែរូប[១៦៣] ធម៌ និងនាម[១៦៤] ធម៌ ប៉ុណ្ណោះមិនមានតួសត្វ បុគ្គល ប្រុសស្រី មនុស្ស ទេវតាជាដើមឡើយ ។

---

[១៦៣] រូបដោយអត្ថថា ប្រែកឡាយ ។

កាលបើព្រះយោគី បានកំណត់ដឹងនូវនាមនិងរូបតាមមនោទ្វារដូចបាន ពោលដូច្នោះហើយគប្បីសិក្សាវិបស្សនាដោយកំណត់ដឹងនូវនាមនិងរូបតាមទ្វារ ទាំង៦ បន្តទៅទៀត ។

សេចក្តីថា : កាលបើវណ្ណរូបមកប៉ះខ្ទប់នឹងចក្ខុបសាទក្នុងខណៈណា ព្រះយោគីគប្បីកំណត់ដឹងនូវវណ្ណរូបនោះ ដោយឃើញត្រឹមតែវណ្ណរូបប៉ុណ្ណោះ ដោយប្រាជ្ញានៃខ្លួន ក្នុងខណៈនោះ ។

-កាលបើសទ្ទរូបមកប៉ះខ្ទប់នឹងសោតបសាទក្នុងខណៈណា ព្រះយោគី កំណត់ដឹងនូវសំឡេងនោះ ដោយឃើញត្រឹមតែសំឡេងនោះប៉ុណ្ណោះ ដោយប្រាជ្ញានៃខ្លួនក្នុង ខណៈនោះ ។

កាលបើគន្ធរូបមកប៉ះខ្ទប់នឹងឃានបសាទក្នុងខណៈណា ព្រះយោគីគប្បី កំណត់ដឹងនូវក្លិននោះ ដោយឃើញត្រឹមតែក្លិនប៉ុណ្ណោះ ដោយប្រាជ្ញានៃខ្លួនក្នុង ខណៈនោះ ។

-កាលបើរសរូបមកប៉ះខ្ទប់នឹងជិវ្ហាបសាទក្នុងខណៈណា ព្រះយោគី កំណត់ដឹងនូវរសនោះ ដោយឃើញត្រឹមតែរសជាតិនោះប៉ុណ្ណោះ ដោយប្រាជ្ញា នៃខ្លួនក្នុងខណៈនោះ ។

---

១៦៤ នាមដោយអត្ថថា ឱនទៅកាន់អារម្មណ៍ ។

-កាលបើបឋវី [១៦៥] តេជោធាតុ មកប៉ះខ្ទប់នឹងកាយបសាទក្នុងខណៈណាព្រះយោគីគប្បីកំណត់ដឹងនូវដី ភ្លើង ខ្យល់នោះ ដោយឃើញត្រឹមតែដី ភ្លើង ខ្យល់នោះប៉ុណ្ណោះ ដោយប្រាជ្ញានៃខ្លួនក្នុងខណៈនោះ ។

-កាលបើអាបោធាតុ ឬឱជរូប ឬថារូបដទៃ មកប្រាកដដល់ចិត្តក្នុងខណៈណាព្រះយោគីគប្បីកំណត់ដឹងនូវទឹក ឱជឬរូបដទៃនោះដោយឃើញត្រឹមតែទឹក-ឱជ- រូបដទៃនោះប៉ុណ្ណោះ ដោយប្រាជ្ញានៃខ្លួនក្នុងខណៈនោះ ។

-កាលបើព្រះយោគី បានសិក្សាក្នុងការកំណត់ដឹងនូវបរមត្ថ ដែលមកប្រាកដដល់ទ្វារទាំង ៦ បានយល់ជាក់ច្បាស់ហើយ គប្បីកំណត់ដឹងនូវនាមបរមត្ថ ដែលមានបរមត្ថនោះជាអារម្មណ៍បន្ថែមទៀត មានសេចក្តីដូចតទៅនេះ :

ប្រាជ្ញានៃព្រះយោគី គប្បីកំណត់ដឹងឱ្យឃើញជាក់ច្បាស់ដូចតទៅនេះថា

-រូបពណ៌ ដែលមកប៉ះខ្ទប់នឹងចក្ខុបសាទ ប្រាជ្ញាដឹងទាន់ថាជាតួរូបក្រុមធម៌ដែលមានផស្សៈជាតម្រប់ ៥ ដែលមានរូបពណ៌នោះជាអារម្មណ៍ប្រាជ្ញាកំណត់ដឹងទាន់ថាជាតួនាម ។

-សំឡេងមកប៉ះខ្ទប់នឹងសោតបសាទ ប្រាជ្ញាកំណត់ដឹងទាន់ថាជាតួរូបក្រុមធម៌មានផស្សៈជាតម្រប់៥ ដែលមានសម្លេងនោះជាអារម្មណ៍ប្រាជ្ញាកំណត់ដឹងទាន់ថាជាតួនាម ។

---

[១៦៥] បឋវីធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុក្តី ដែលស្ថិតនៅព្ធដ៏ខាងក្រៅខ្លួន ។

-ក្លិន ដែលមកប៉ះខ្ទប់នឹងឃានបសាទ ប្រាជ្ញាកំណត់ដឹងទាន់ថាជាតួរូប ក្រុមធម៌មានផស្សៈជាតម្រប់៥ ដែលមានក្លិននោះជាអារម្មណ៍ ប្រាជ្ញាកំណត់ដឹងទាន់ថាជាតួនាម ។

-រសជាតិ ដែលមកប៉ះខ្ទប់នឹងជិវ្ហាបសាទ ប្រាជ្ញាកំណត់ដឹងទាន់ថាជាតួរូបក្រុមធម៌មានផស្សៈជាតម្រប់៥ ដែលមានរសនោះជាអារម្មណ៍ប្រាជ្ញាកំណត់ដឹងទាន់ ថាជាតួនាម ។

-ដីក្តី ភ្លើងក្តី ខ្យល់ក្តី ដែលមកប៉ះខ្ទប់នឹងកាយបសាទ ប្រាជ្ញាកំណត់ដឹងទាន់ថាជាតួរូប ក្រុមធម៌មានផស្សៈជាតម្រប់៥ដែលមានដីក្តី. ភ្លើងក្តី. ខ្យល់ក្តីជាអារម្មណ៍ ប្រាជ្ញាកំណត់ដឹងទាន់ថាជាតួនាមធម៌ ។

-ទឹកក្តី. ឱជក្តី. ឬរូបដទៃ ដែលមកប្រាកដដល់ចិត្ត ប្រាជ្ញាកំណត់ដឹងទាន់ថាជាតួរូប ក្រុមធម៌មានផស្សៈជាតម្រប់ ៥ ដែលមានរូបនោះជាអារម្មណ៍ ប្រាជ្ញាកំណត់ដឹងទាន់ថាជាតួនាម ។

ក្នុងការកំណត់ដឹងនូវរូបធម៌ នាមធម៌ដូចបានពោលមកហើយនេះ ក្នុងការកំណត់ដឹងនូវរូបធម៌នោះ ខ្ញុំបាន ពោលពន្យល់នូវរបៀបរួចហើយ ក្នុងទីនេះសូមពន្យល់ នូវរបៀបក្នុងការកំណត់ដឹងនូវនាមធម៌ម្តង ។

មានសេចក្តីថា : ក្នុងការកំណត់ដឹងនូវអរូបធម៌ថាជានាមធម៌នោះ ព្រះយោគី គប្បីធ្វើការសង្កេតពិចារណា ដោយប្រុងសតិប្រាជ្ញាត្រង់ទ្វារមួយៗ តាមលំដាប់ដែលជាទីប៉ះខ្ទប់នៃរូបនោះឱ្យណាស់រង់ចាំមើលអរូបធម៌ដែលតាំងឡើងដោយមានរូបនោះជាអារម្មណ៍ មុនដំបូងកំណត់ដឹងទាន់ខ្លះ ដឹងមិនទាន់ខ្លះ

ដោយប្រាជ្ញានៅខ្ចី ព្រោះអរូបធម៌ជាធម្មជាតិល្អិត តែបើយោគីឧស្សាហ៍ព្យាយាមក្នុងការដឹងនូវអរូបធម៌ នោះមិនយូរប៉ុន្មាន ក៏នឹងអាចដឹងដោយពិតប្រាកដបាន. អរូបធម៌ កាលប្រាជ្ញានៅខ្ចី ព្រះយោគីកំណត់ដឹងទាន់ខ្លះ ដឹងមិនទាន់ខ្លះតែដោយការព្យាយាម ហាត់ក្នុងការដឹងញឹកៗញយៗ តាមទ្វារម្តងមួយៗតាមលំដាប់ ទ្វាររហូតដល់ទាំង ៦ ទៅ ប្រាជ្ញាក៏កាន់តែចាស់ក្លាបន្តិចម្តងៗ រហូតលុះដល់រលឹកដឹង ទាន់នូវអរូបធម៌នោះគ្រប់ទ្វារទាំងអស់បាន.

កាលបើព្រះយោគី អាចនឹងកំណត់ដឹងនូវអរូបធម៌ ដែលមានរូបជាអារម្មណ៍ ដែលកើតតាមទ្វារទាំង ៦ បានសម្រេចហើយ បន្ទាប់មកព្រះយោគីគប្បីហាត់កំណត់ ដឹងនូវរូប និងអរូបទាំងពីរនេះ តាមលំដាប់ទ្វារមួយៗថែមទៀត.

រូប និង អរូបធម៌នេះ កាលប្រាជ្ញានៅខ្ចី ព្រះយោគីកំណត់ដឹងទាន់ខ្លះដឹងមិនទាន់ខ្លះ តែដោយសេចក្តីឧស្សាហ៍ព្យាយាមហាត់រឿយៗទៅ លុះដល់ប្រាជ្ញាចាស់ក្លា ព្រះយោគីអាចកំណត់ដឹងបានដោយងាយស្រួលមិនលំបាក.

កាលបើព្រះយោគី បានប្រតិបត្តិតាមផ្លូវវិបស្សនាដូចបានពោលមកហើយយ៉ាងនេះបន្ទាប់អំពីនេះទៅព្រះយោគីគប្បីកំណត់ដឹងធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវនាមនិងរូបឱ្យបានគ្រប់ទ្វារ គ្រប់អារម្មណ៍ គ្រប់ឥរិយាបថ គ្រប់សម័យ និងគ្រប់ពេលវេលាបន្ត ថែមទៀត ។

កាលបើប្រាជ្ញាបានចាក់ធ្លុះនូវលក្ខណៈសភាវធម៌ដូចបានពោលរួចមកហើយបន្ទាប់មកព្រះយោគី គប្បីពិចារណាធ្វើទុកក្នុងចិត្ត កំណត់ដឹង កំណត់ទុកថាអត្តភាព ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះក្តី អត្តភាពក្នុងអតីតក្តី និងអត្តភាពក្នុងអានាគតក្តី

មានត្រឹមតែនាម និងរូបប៉ុណ្ណោះមិនមានសត្វ បុគ្គល ស្រី ប្រុស មនុស្ស ទេវតាជាដើមដូចគ្នាឡើយ ។

កាលបើព្រះយោគី បានកំណត់ដឹងនូវនាមរូប ចំពោះសភាវធម៌ដែលមកប្រាកដតាមទ្វារទាំង៦ ដូច្នេះហើយ ព្រះយោគីអង្គនោះក៏នឹងលះបង់នូវសេចក្តីសម្គាល់ក្នុងលោកថា សត្វបុគ្គលជាដើមបាន ហើយបានដាក់លង់នូវចិត្តស្ថិតនៅសិប់ក្នុងភូមិដែលមិនវង្វេង ។

ព្រះយោគីអង្គនោះ ឈ្មោះថាជាអ្នកមានសម្មាទិដ្ឋិ បានលុះក្នុងវិបស្សនាបញ្ញាដោយពិត ។

កំណត់ដឹងនូវបច្ច័យរបស់នាមរូប

ពេទ្យអ្នកឈ្លាសវៃ ឃើញនូវរោគអ្នកជំងឺ ក៏ស្វែងរកនូវសមុដ្ឋាននៃរោគនោះយ៉ាងណា បុរសអ្នកប្រកបដោយសេចក្តីករុណា ឃើញនូវទារកជាក្មេងខ្ចីកំពុងដេកផ្ងារ ក្នុងព្រៃស្មសានហើយក៏ធ្វើការពិចារណាថាតើមាតាបិតារបស់ទារកនេះមួយណាប្លាយ៉ាងណា ព្រះយោគីកាលបើកំណត់ដឹងនូវនាមរូបហើយក៏ពិចារណារកនូវហេតុបច្ច័យរបស់នាមរូបនោះក៏យ៉ាងនោះដូចគ្នា. ការពិចារណារកនូវហេតុបច្ច័យរបស់នាមរូបក្នុងវិបស្សនានេះព្រះយោគីត្រូវពិចារណារកហេតុបច្ច័យរបស់រូបកាយជាមុនសិនទើបពិចារណារកបច្ច័យរបស់នាមកាយជាខាងក្រោយ ។

ហេតុបច្ច័យរបស់រូបកាយមាន ៥ គឺ អវិជ្ជា ១. តណ្ហា ១. ឧបាទាន ១. កម្ម ១. អាហារ ១ ។

-អវិជ្ជា សេចក្តីល្ងង់ខ្លៅ

-តណ្ហា សេចក្តីប្រាថ្នា, សេចក្តីតក់ស្លុតក្នុងអារម្មណ៍

-ឧបាទាន សេចក្តីប្រកាន់មាំក្នុងអារម្មណ៍

-កម្ម អំពើល្អ និង អំពើអាក្រក់

-អាហារ កវឡិង្ការាហារ បានដល់ដុំបាយ ទឹក នំ ចំណី ជាដើមដែល បុគ្គលបរិភោគលេប ចូលទៅក្នុងបំពង់ក។

បច្ច័យនៃនាមកាយគឺ

-ចក្ខុវិញ្ញាណ កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យភ្នែកផង រូបទាំងឡាយផង,

-សោតវិញ្ញាណ កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យ ត្រចៀកផង សម្លេងផង,

-ឃានវិញ្ញាណ កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យច្រមុះផង ក្លិនផង

-ជិវ្ហាវិញ្ញាណ កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យអណ្តាតផង រសជាតិផង,

-កាយវិញ្ញាណ កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យ កាយផង ផោដ្ឋព្វៈផង,

-មនោវិញ្ញាណ កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យចិត្តផង ធម៌ផង។

ព្រះយោគី គប្បីពិចារណារកហេតុបច្ច័យរបស់នាមរូប មានសេចក្តីដូចតទៅនេះ : ត្រូវពិចារណារូបកាយកាលកើតឡើង រមែងមិនកើតឡើងក្នុងទីចន្លោះដ៏ល្អ មានក្លិនក្រអូប មានផ្កាឈូកជាដើម ឬក្នុងបន្ទប់នៃរតនវត្ថុ មានបន្ទប់កែវមណីជាដើមឡើយ.

តាមសេចក្តីពិតនោះ រូបនោះរមែងកើតឡើងក្នុងចន្លោះដ៏ចង្អៀត មានក្លិនអាក្រក់គួរខ្ពើមរអើមក្រៃពេកស្ថិតនៅក្នុងចន្លោះក្រពះអាហារថ្មីនិងក្រពះអាហារចាស់មានមុខទៅឆ្អឹងខ្នងម្តាយ មានខ្នងបែរទៅរកជញ្ជាំងពោះម្តាយរុំព័ទ្ធដោយពោះវៀនធំ ដូច ជាហ្វូងដង្កូវកើតក្នុងរណ្តៅលាមកជាដើម ដោយពិតរូបកាយនេះកើតឡើងដោយធម៌ ៥ យ៉ាងគឺ

ធម៌ ៣ គឺ អវិជ្ជា ១, តណ្ហា ១ ឧបាទាន ១ ជាហេតុនាំឱ្យកើតឡើងនៃរូបកាយទុកជាមាតា ជាទីចូលទៅអាស្រ័យនៃទារក.

កម្ម ជាធម្មជាតិ ញ៉ាំងរូបឱ្យកើតឡើងទុកដូចជាមាតាអ្នកបង្កើតនូវទារក.

អាហារជាបច្ច័យនៃរូបនេះ ទុកដូចជាមេនំ អ្នកបម្រើបីបមថែទាំផ្ចិតផ្ចង់ទឹកបក់ផាត់ ជាដើមដល់ទារក ។

កាលបើព្រះយោគីពិចារណា នូវហេតុបច្ច័យរបស់រូបកាយរួចហើយ បន្ទាប់មកព្រះយោគីគប្បីពិចារណានូវបច្ច័យរបស់នាមកាយតទៅទៀត ។

ត្រូវពិចារណាថាចក្ខុវិញ្ញាណកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យភ្នែកផង រូបទាំងឡាយផង ។ល។ មនោវិញ្ញាណកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យចិត្តផង ធម៌ផង ។

កាលបើព្រះយោគី បានធ្វើការពិចារណានូវហេតុបច្ច័យរបស់នាមរូបដូច្នេះហើយ បន្ទាប់មកត្រូវពិចារណានូវនាមរូប ព្រមទាំងហេតុបច្ច័យប្រកបដោយកាលទាំង៣ថែមទៀត ។

ត្រូវពិចារណាថា : នាមនិងរូបក្នុងកាលបច្ចុប្បន្ននេះ កាលកើតឡើងក៏ព្រោះ អាស្រ័យនូវហេតុបច្ច័យទើបកើតឡើងបាន កាលរលត់ទៅវិញក៏ព្រោះតែរលត់ទៅនៃហេតុបច្ច័យ. សូម្បីនាមនិងរូបក្នុងកាលជាអតីតក្តី អនាគតក្តី កាលកើតឡើងក៏ព្រោះ អាស្រ័យនូវហេតុបច្ច័យទើបកើតឡើងបាន កាលរលត់ទៅក៏ព្រោះតែរលត់ទៅនៃ ហេតុបច្ច័យដូចគ្នា ។

នាមរូបនេះជាធម្មជាតិ កើតរលត់តាមហេតុបច្ច័យទាំងអស់ មិនមានជនណាម្នាក់ក្នុងលោកមានព្រះឥស្វរ ព្រះអាទិទេពជាដើមជាអ្នកបង្កើតឡើយ ។

កាលបើព្រះយោគី បានពិចារណាឃើញនូវហេតុបច្ច័យរបស់នាមរូបដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាលទាំងបី ដោយប្រាជ្ញានៃខ្លួនដូច្នេះហើយ ព្រះយោគីនោះក៏បានឆ្លងនូវសេចក្តីសង្ស័យ[១៦៦] ក្នុងជាតិកំណើត ក្នុងសំសារវដ្តទាំងអស់ដោយពិត. ព្រះយោគី នោះ នឹងបានឈ្មោះថា "ចុល្លសោតាបន្ន"[១៦៧] ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានេះហោង ។

ការចម្រើនវិបស្សនា

កាលបើព្រះយោគី បានកំណត់ដឹងនូវនាមរូបព្រមទាំងបច្ច័យឆ្លងផុតនូវសេចក្តីសង្ស័យក្នុងកាលទាំង៣ហើយបន្ទាប់មកគប្បីចម្រើនវិបស្សនាប្រកបដោយត្រៃលក្ខណ៍តាមទ្វារទាំង ៦ តទៅទៀត ។

---

[១៦៦] វិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣...សេចក្តីសង្ស័យមាន ១៦ យ៉ាងគឺ ក្នុងអតីត ៥ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន៦ និងក្នុងអនាគត ៥ ។

[១៦៧] សោតាបន្នបុគ្គល តូច ឬ ជាកូនសោតាបន្នបុគ្គល ។

ក្នុងសៀវភៅបឋមវិបស្សនានេះ ខ្ញុំសូមពោលអំពីវិធីចម្រើនវិបស្សនាដោយសេចក្ដីសង្ខេបដូចតទៅ :

លក្ខណៈ ៣យ៉ាង

លក្ខណៈដែលមានស្មើទូទៅដល់សង្ខារទាំងពួងមាន ៣យ៉ាងគឺ

១-អនិច្ចតា សភាពជារបស់មិនទៀង

២-ទុក្ខតា សភាពជាទុក្ខ.

៣-អនត្តតា សភាពមិនមែនជារបស់ខ្លួន ។

សេចក្ដីពន្យល់

អនិច្ចំ ដោយអត្ថថា **ខយំ** អស់ទៅ ព្រះយោគីគប្បីពិចារណាឱ្យឃើញថានាមរូបណាកើតឡើង នាមរូបនោះអស់ទៅ ។

ទុក្ខំ ដោយអត្ថថា **ភយំ** សេចក្ដីភ័យខ្លាច ។ ព្រះយោគីគប្បីពិចារណាឱ្យឃើញថា នាមរូបជាធម្មជាតិនាំមកនូវសេចក្ដីភ័យខ្លាច ។

អនត្តា ដោយអត្ថថា **អសារំ** មិនមានខ្លឹមសារ ។ ព្រះយោគីគប្បីពិចារណាឱ្យឃើញថា ក្នុងអត្តភាពនេះមិនមានខ្លឹមសារអ្វីសោះ មានត្រឹមតែនាមរូបប៉ុណ្ណោះ នាមរូបនេះជាធម្មជាតិសោះសូន្យទទេ បែកធ្លាយងាយកើតរលត់តាមហេតុបច្ច័យមិនលុះក្នុងអំណាចនៃជនណា ។

កិច្ចប្រតិបត្តិ

ការចម្រើនវិបស្សនា តែងប្រព្រឹត្តទៅតាមទ្វារ ៦. គ្រប់ទ្វារ. គ្រប់អារម្មណ៍. គ្រប់ឥរិយាបថ. គ្រប់សម័យ និង គ្រប់ពេលវេលាទាំងអស់ ទើបអកុសលធម៌មិនងើប ឡើងគ្របសង្កត់ចិត្តបាន។

ដំបូងខ្ញុំសូមលើកឡើងនូវកិច្ចប្រតិបត្តិតាមមនោទ្វារ ១ ក្នុងឥរិយាបថអង្គុយ ក្នុងកាលដែលព្រះយោគីចម្រើននូវកម្មដ្ឋាន មកពោលមានសេចក្តីដូចតទៅនេះ :

ព្រះយោគី កាលដែលបានចម្រើននូវសមថកម្មដ្ឋានរហូតដល់បានគុណគឺចិត្តស្ងប់ឱ្យជាបាទបន្ទាប់មកបានកំណត់ដឹងស្គាល់ជាក់ច្បាស់នូវនាមរូបព្រមទាំងបច្ច័យដោយប្រាជ្ញានៃខ្លួនក្តី ព្រះយោគីដែលមិនបានចម្រើននូវសមថកម្មដ្ឋានឱ្យជាបាទ ជាយោគីមានចិត្តនឹងស្ងប់ មានប្រាជ្ញាឈ្លាសវៃ ដោយអាស្រ័យបានអប់រំចិត្តប្រមូលចិត្ត ញ៉ាំងចិត្តេកគ្គតា (ភាពនៃចិត្ត ដែលមានអារម្មណ៍មូលតែមួយ) ឱ្យកើតឡើងបាន បានកំណត់ដឹងនូវនាមរូប ព្រមទាំងបច្ច័យដោយប្រាជ្ញានៃខ្លួនតាមវិធីខាងដើមដែលបានពោលហើយ បន្ទាប់អំពីបានពិចារណាឃើញនូវនាមរូបព្រមទាំងបច្ច័យមក ព្រះយោគីគប្បីធ្វើការសង្កេតពិចារណានូវសភាវធម៌[១៦៨] ដែលកំពុងតាំងឡើងហើយអស់ទៅវិញតាមទ្វារក៏នឹងឃើញប្រាកដបានដោយពិត។

---

[១៦៨] នាមធម៌, រូបធម៌។

កាលបើព្រះយោគី បានឃើញនូវសភាវធម៌ដែលកំពុងតាំងឡើងហើយអស់ទៅវិញដោយប្រាជ្ញានៃខ្លួនបានជាក់ច្បាស់ហើយព្រះយោគីក៏គប្បីសិក្សាសង្កេតក្នុងការដឹងនូវការកើត និងអស់ទៅនៃសភាវធម៌នោះបន្តទៅទៀត ដោយឥរិយាបថអង្គុយនោះ ដែលកំពុងប្រាកដនោះ ។

ក្នុងឥរិយាបថអង្គុយនោះ កាលបើព្រះយោគីបានសម្រេចនូវវិបស្សនាតាមន័យដែលបានពោលហើយបន្ទាប់អំពីនោះមកព្រះយោគីគប្បីសង្កេតពិចារណានូវកិរិយាកើត និងកិរិយាអស់ទៅនៃសភាវធម៌ តាមទ្វារទាំង ៥ បន្តទៅទៀត ។

កាលបើព្រះយោគី ធ្វើសេចក្ដីឧស្សាហ៍ព្យាយាមសង្កេតពិចារណានូវកិរិយាកើត និង កិរិយាអស់ទៅនៃសភាវធម៌ ដែលមានប្រាកដដល់ទ្វារទាំង ៥ ពេលនោះក៏ នឹងឃើញប្រាកដបានដោយពិត ។

កាលបើព្រះយោគី បានសម្រេចនូវបញ្ញាមានសភាពបែបនេះហើយ ព្រះយោគីគប្បីពិចារណាធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវសភាវធម៌ដែលអស់ទៅនោះកុំដាក់ធុរៈឡើយចេះតែចម្រើនរឿយៗទៅ ឱ្យបានគ្រប់ទ្វារ គ្រប់អារម្មណ៍ គ្រប់ឥរិយាបថ គ្រប់សម័យ និងគ្រប់វេលា រហូតដល់ដល់ប្រាជ្ញាបានឃើញជាក់ច្បាស់នូវសភាវធម៌ដែលតាំងឡើង ហើយអស់ទៅនោះ ក្នុងកាលណាប្រាជ្ញាបានឃើញនាមរូបមិនទៀងពិតហើយ ក្នុងកាលនោះប្រាជ្ញាក៏នឹងឃើញនាមរូបជាទុក្ខថែមទៀត. ក្នុងកាលណាប្រាជ្ញាបានឃើញនាមរូបជាទុក្ខពិតហើយ ក្នុងកាលនោះប្រាជ្ញាក៏នឹង

ឃើញច្បាស់នូវនាមរូបជាធម្មជាតិគ្មានខ្លឹមសារដោយពិតប្រាកដ។ សមដូចសេចក្ដីក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣ ថា :

យំ អនិច្ចំ តំ ទុក្ខំ

យំ ទុក្ខំ តំ អនត្តា

ធម្មជាតិណាមិនទៀង ធម្មជាតិនោះជាទុក្ខ

ធម្មជាតិណាជាទុក្ខ ធម្មជាតិនោះជាអនត្តា។

កាលបើប្រាជ្ញា បានពិចារណាឃើញច្បាស់នូវសភាពអស់ទៅ សភាពជាភ័យ និងសភាពគ្មានខ្លឹមសារដូចបានពោលមកហើយនេះ ព្រះយោគីឈ្មោះថាជាអ្នកបាន ឃើញនូវព្រះត្រៃលក្ខណ៍ដោយពិត។

បន្ទាប់អំពីនោះ ព្រះយោគីក៏គប្បីចម្រើននូវវិបស្សនា ដោយន័យថា

នាមរូបំ អនិច្ចំ នាមរូបមិនទៀង.

នាមរូបំ ទុក្ខំ នាមរូបជាទុក្ខ.

នាមរូបំ អនត្តា នាមរូបជាអនត្តា.

ឲ្យត្រូវតាមអត្ថ ដូចបានពោលមកហើយក្នុងខាងដើមបន្តទៅទៀត។

កាលបើព្រះយោគី បានព្យាយាមចម្រើននូវវិបស្សនារឿយៗ គ្រប់ទ្វារ. គ្រប់អារម្មណ៍. គ្រប់ឥរិយាបថទាំង ៤. គ្រប់ទីកន្លែង. គ្រប់សម័យ និងគ្រប់ពេលវេលា កាលបើបានជួបប្រទះនឹងធម៌ ១០យ៉ាង គឺ ឱភាស ១. ញាណ

១. បីតិ ១. បស្សទ្ធិ ១. សុខ ១. អធិមោក្ខ ១. បគ្គាហ ១. ឧបដ្ឋាន ១. ឧបេក្ខា ១ និងនិកន្តិ គប្បីលះបង់ចេញ កុំមានចិត្តជាប់ជំពាក់ក្នុងក្រុមធម៌ទាំង ១០ នេះឡើយ. ត្បិតថា ពួកធម៌ទាំងនេះជាឧបក្កិលេសរបស់វិបស្សនាមែនពិត ។

កាលបើក្រុមធម៌ទាំង ១០ ធម៌ណាមួយកើតឡើងប្រាកដក្នុងសម័យណាក្នុងសម័យនោះព្រះយោគីគប្បីពិចារណាធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា :

នេតំ មម នេះមិនមែនរបស់អញទេ.

នេសោហមស្មិ នុ៎ះមិនមែនជាអញទេ.

នមេសោ អត្តា នុ៎ះមិនមែនជាខ្លួនរបស់អញឡើយ ។

-វិបស្សនូបក្កិលេស មានន័យថា ធម្មជាតិជាគ្រឿងចូលទៅសៅហ្មងដល់ វិបស្សនាមាន ១០យ៉ាងគឺ

១-ឱភាស ពន្លឺភ្លឺស្វាងរបស់វិបស្សនា គឺជាពន្លឺភ្លឺដ៏ក្រៃលែងជាងកាលមុនដែលព្រះយោគីមិនធ្លាប់បានជួបប្រទះក្នុងការចម្រើននូវសមថកម្មដ្ឋាន.

២-ញាណ ញាណរបស់វិបស្សនា គឺបញ្ញា កើតក្លៀវក្លាដូចព្រះខ័នពេជ្ររបស់ស្តេចអមរិន្ទ្រាធិរាជ.

៣-បីតិ បីតិក្នុងវិបស្សនា គឺសេចក្តីឆ្អែតកាយឆ្អែតចិត្ត.

៤-បស្សទ្ធិ សេចក្តីស្ងប់ក្នុងវិបស្សនា សេចក្តីស្ងប់កាយស្ងប់ចិត្ត គឺសេចក្តីស្ងប់ពិសេសជាងកាលមុន.

៥-សុខៈ សេចក្តីសុខក្នុងវិបស្សនា គឺសេចក្តីសុខកើតឡើងយ៉ាងឧត្តម

៦-អធិមោក្ខ សទ្ធា គឺជំនឿស៊ប់មានកម្លាំងដ៏មាំ.

៧-បគ្គាហៈ វីរិយៈគឺសេចក្តីព្យាយាមមាំក៏កើតក្បៀវក្លាជាសម្មប្បធាន.

៨-ឧបដ្ឋាន សតិ គឺស្មារតីតាំងនៅមាំក្បៀវក្លាជាសតិសម្ពោជ្ឈង្គ.

៩-ឧបេក្ខា ឧបេក្ខាក្នុងវិបស្សនា គឺធម្មជាតិមានសភាពកណ្តាលស្មើៗ ចំពោះសង្ខារទាំងពួង ដ៏មានកម្លាំងកើតឡើងក្បៀវក្លាជាឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ.

១០-និកន្តិ សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងវិបស្សនា គឺសុខុមតណ្ហា ឱ្យព្រះយោគី មានសេចក្តីត្រេកអរក្នុងរូបនិមិត្ត ដែលជាអានិសង្សរបស់វិបស្សនាញាណ ។

ធម៌ ៩ ខាងដើម មានឱភាសជាដើមនេះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ ហៅថា "ឧបក្កិលេស" ព្រោះភាពជាវត្ថុនៃឧបក្កិលេស មិនមែនទ្រង់ហៅថា "ឧបក្កិលេស" ដោយភាពជាអកុសលធម៌ឡើយ ។

និកន្តិ ១ ទ្រង់ហៅថា ឧបក្កិលេសផង និង វត្ថុនៃឧបក្កិលេសផង ។

លំដាប់អំពីព្រះយោគី បានរួចចាកឧបក្កិលេសទាំង ១០ នោះមក ព្រះយោគី គប្បីចម្រើននូវវិបស្សនា ដោយអំណាចនៃឧទយព្វយានុបស្សនាញាណបន្តទៅទៀតក៏ និងបានសម្រេចនូវអនុបស្សនា ៧ ដោយពិតប្រាកដ ។

សេចក្តីថា ៖ កាលបើព្រះយោគី បានរួចចាកឧបក្កិលេសទាំង ១០ប្រការ ហើយ ព្រះយោគីគប្បីចម្រើននូវវិបស្សនា ដែលខ្លួនបានឃើញច្បាស់នោះបន្តទៅទៀតថា៖

- **សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចា** សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួងមិនមាន
- **សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខា** សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួងជាធម្មជាតិបៀតបៀន
- **សព្វេ សង្ខារា អនត្តា** សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួងមិនលុះក្នុងអំណាចនៃជនណា ។

សេចក្តីពន្យល់

អភាវដ្ឋេន អនិច្ចំ មិនទៀងដោយអត្ថថា មិនមាន ។

សេចក្តីថា ៖ សង្ខារទាំងអស់នោះកើតឡើងហើយចេះតែប្រែប្រួល មិនទៀងស្ថិតស្ថេរ រលត់ទៅ អស់ទៅ បែកធ្លាយសូន្យទទេទៅ មានហើយនឹងរកមានមិនបាន ទើបលោកពោលថា **អនិច្ចំ** ដោយន័យថា មិនមាន

ឧប្បាទវយប្បដិបីឡនដ្ឋេន ទុក្ខំ ទុក្ខដោយអត្ថថាបៀតបៀនដោយកិរិយាកើតនិងកិរិយារលត់ ទើបលោកពោលថា **ទុក្ខំ** ដោយន័យថាជាធម្មជាតិបៀតបៀន

អវសវត្តនដ្ឋេន អនត្តា អនត្តាដោយអត្ថថាមិនលុះក្នុងអំណាចនៃជនណា សង្ខារទាំងនេះតែងកើតឡើងនិងរលត់ទៅវិញតាមហេតុ

តាមបច្ច័យ ជាធម្មតាជនណាម្នាក់ក្នុងលោកនឹងឃាត់ឬអង្វរសង្ខារទាំងនោះឱ្យជាយ៉ាងនេះឱ្យជាយ៉ាងនោះមិនបានឡើយ ទើបលោកពោលថា :

អនត្តា ដោយន័យថា មិនលុះក្នុងអំណាចនៃជនណា។

កាលបើព្រះយោគី បានឃើញជាក់ច្បាស់ ដោយប្រាជ្ញានៃខ្លួនថាសង្ខារពិតជាមិនមានមែន សង្ខារពិតជាធម្មជាតិបៀតបៀនមែន. សង្ខារ ពិតជាធម្មជាតិកើត រលត់ តាមហេតុ តាមបច្ច័យ មិនលុះក្នុងអំណាចនៃជនណាមែនតាមវិបស្សនាវិធីដូចបាន ពោលមកហើយនោះ ព្រះយោគីអង្គនោះ ឈ្មោះថា **"អារទ្ធវិបស្សកោ"**[១៦៩] ដូច្នេះ។

កាលបើប្រាជ្ញា បានពិចារណាឃើញនូវកិរិយាកើត និងកិរិយារលត់នៃសង្ខារហើយ. បន្ទាប់មកព្រះយោគីគប្បីលះបង់នូវការពិចារណានូវកិរិយាកើតនៃសង្ខារ គប្បីពិចារណាធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវកិរិយាបែកធ្លាយ កិរិយារលត់នៃសង្ខារតែម្យ៉ាងបាន។

កាលបើប្រាជ្ញា បានពិចារណាឃើញនូវកិរិយាបែកធ្លាយនៃសង្ខារហើយ ព្រះយោគី គប្បីបង្កើតនូវសេចក្ដីព្យាយាមក្នុងការចម្រើនវិបស្សនានោះឱ្យជាប្រក្រតី គ្រប់ទ្វារគ្រប់អារម្មណ៍ គ្រប់ឥរិយាបថ គ្រប់ទីកន្លែង គ្រប់សម័យ និងគ្រប់ពេលវេលាបន្តទៅ ក៏នឹងបានសម្រេចនូវអនុបស្សនា ៧ ដោយពិតប្រាកដ។

---

[១៦៩] អារទ្ធវិបស្សកោ មានន័យថា បុគ្គលជាអ្នកមានវិបស្សនាប្រារព្ធហើយ។

អនុបស្សនា ៧ យ៉ាងគឺ

១_អនិច្ចានុបស្សនា បញ្ញាឃើញសង្ខារមិនទៀង ;

២_ទុក្ខានុបស្សនា បញ្ញាឃើញសង្ខារជាទុក្ខ ;

៣_អនត្តានុបស្សនា បញ្ញាឃើញសង្ខារមិនមែនជារបស់ខ្លួន ;

៤_និព្វិទានុបស្សនា បញ្ញានឿយណាយចាកសង្ខារ ;

៥_វិរាគានុបស្សនា បញ្ញាប្រាសចាកតម្រេកក្នុងសង្ខារ ;

៦_និរោធានុបស្សនា បញ្ញារលត់បង់នូវសមុទ័យ គឺហេតុនាំឱ្យកើតសង្ខារ.

៧_បដិនិស្សគ្គានុបស្សនា បញ្ញាលះបង់ចោលនូវខន្ធ ៥ និងអភិសង្ខារ ធម៌ ដែលជាបច្ច័យនាំឱ្យកើតនូវខន្ធបញ្ចកនោះក្នុងភព ។

សិក្សាអំពីកិលេស និងធម៌បន្ថែម

១-ទុច្ចរិត ១០

ទុច្ចរិត មានន័យថា ប្រព្រឹត្តអាក្រក់មាន ៣យ៉ាងគឺ

១-កាយទុច្ចរិត ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយកាយ ;

២-វចីទុច្ចរិត ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយវាចា ;

៣-មនោទុច្ចរិត ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយចិត្ត ។

១.កាយទុច្ចរិត ៣ យ៉ាងគឺ

ក. បាណាតិបាត សម្លាប់សត្វ ;

ខ. អទិន្នាទាន លួចទ្រព្យគេ ;

គ. កាមេសុមិច្ឆាចារ ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម ។

២.វចីទុច្ចរិត ៤ យ៉ាងគឺ

ក. មុសាវាទា និយាយកុហកគេ ;

ខ. បិសុណាវាចា និយាយញុះញង់គេ ;

គ. ផរុសវាចា និយាយទាក់ដោតគេ ;

ឃ. សម្ផប្បលាប និយាយពាក្យឥតប្រយោជន៍ ។

៣.មនោទុច្ចរិត ៣ យ៉ាងគឺ

ក. អភិជ្ឈា សម្លឹងរំពៃចង់បានរបស់គេ ;

ខ. ព្យាបាទ ចងចិត្តប្រទូស្តគេ ;

គ. មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឃើញខុសចាកគន្លងធម៌ ។

ទុច្ចរិត ៣ យ៉ាងនេះ ជាធម៌មិនគួរប្រព្រឹត្ត គួរលះបង់ចេញ ចាត់ជាថ្នាក់កិលេស គឺកិលេសគ្រោតគ្រាត ។

ធម៌ ដែលផ្ទុយនឹងទុច្ចរិត គឺសុចរិត

សុចរិត មានន័យថា ប្រព្រឹត្តល្អមាន ៣ យ៉ាងគឺ

១-កាយសុចរិត ប្រព្រឹត្តល្អដោយកាយ ;

២-វចីសុចរិត ប្រព្រឹត្តល្អដោយវាចា ;

៣-មនោសុចរិត ប្រព្រឹត្តល្អដោយចិត្ត ។

១.កាយសុចរិតមាន ៣ យ៉ាងគឺ

ក. វៀរចាកការសម្លាប់សត្វ ;

ខ. វៀរចាកការលួចទ្រព្យគេ ;

គ. វៀរចាកការប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម ។

២.វចីសុចរិតមាន ៤ យ៉ាងគឺ

ក. វៀរចាកការនិយាយកុហក

ខ. វៀរចាកការនិយាយញុះញង់គេ

គ. វៀរចាកការនិយាយចាក់ដោតគេ

ឃ. វៀរចាកការនិយាយពាក្យឥតប្រយោជន៍

៣.មនោសុចរិត មាន៣យ៉ាងគឺ

ក. មិនសម្លឹងរំពៃចង់បានរបស់គេ ;

ខ. មិនចងចិត្តប្រទូស្តគេ ;

គ. ឃើញត្រូវតាមគន្លងធម៌ ។

សុចរិត ៣ យ៉ាងនេះ ជាធម៌គួរប្រព្រឹត្ត

២-នីវរណធម៌ ៥

នីវរណធម៌ ធម៌ដែលជាគ្រឿងរារាំងចិត្តមិនឱ្យបានលុះក្នុងសេចក្ដីល្អ មាន ៥ យ៉ាងគឺ កាមច្ឆន្ទ ១. ព្យាបាទ ១. ថីនមិទ្ធ ១. ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច ១. វិចិកិច្ឆា១ (សេចក្ដីប្រែ មានហើយ) ។

នីវរណធម៌ទាំង ៥នេះ កាលបើគ្របសង្កត់ចិត្តហើយ ធ្វើឱ្យសតិប្រាជ្ញាមិនកើតឡើង កាលបើសតិប្រាជ្ញារលត់ហើយ ព្រះយោគីសិក្សានូវវិបស្សនាក៏មិនបាន សម្រេចនូវប្រយោជន៍ដូចបំណងឡើយ ។

នីវរណធម៌ទាំង ៥ នេះ តែងស្ងប់រម្ងាប់ទៅដោយសមាធិក្ខន្ធ ។

៣-កិលេស ៣ ជាំងលក្ខណៈ ៣

កិលេស ធម្មជាតិជាគ្រឿងសៅហ្មងចិត្តមាន ៣ គឺ

១-លោភៈ ចង់បានមិនចេះស្កប់[១៣០]

២-ទោសៈ គិតប្រទូស្តគេ ;

៣-មោហៈ វង្វេងមិនដឹងការពិត ។

លក្ខណៈ ៣ គឺ

១-អនិច្ចលក្ខណៈ សភាពមិនទៀងជាលក្ខណៈ

២-ទុក្ខលក្ខណៈ សភាពជាទុក្ខ ជាលក្ខណៈ

៣-អនត្តលក្ខណៈ សភាពមិនមែនជារបស់ខ្លួន ជាលក្ខណៈ

---

[១៣០] ការជាប់ជំពាក់ចិត្តដោយការចង់បានមិនចេះស្កប់ស្កល់

លោភ ជាំង អនិច្ចំ

សេចក្តីថា ៖ កាលបើលោភៈកើតឡើងគ្របសង្កត់ចិត្តហើយក្នុងកាលណាបុគ្គលមិនឃើញនូវអនិច្ចំក្នុងកាលនោះ ។

ទោសៈ ជាំង ទុក្ខំ

សេចក្តីថា ៖ កាលបើចិត្តមានទោសៈប្រទូស្តហើយក្នុងកាលណា បុគ្គលក៏មិនឃើញនូវសេចក្តីទុក្ខក្នុងកាលនោះ ។

មោហៈ ជាំងអនត្តា

សេចក្តីថា ៖ កាលបើមោហៈកើតឡើងគ្របសង្កត់ចិត្តហើយក្នុងកាលណាបុគ្គលក៏មិនឃើញនូវអនត្តា ក្នុងកាលនោះ ។

៤-ធម៌ ៧ បដិបក្ខនិងធម៌ ៧

១- កាលបើអនិច្ចានុបស្សនាកើតឡើង និច្ចសញ្ញាក៏រលត់

២- កាលបើទុក្ខានុបស្សនាកើតឡើង សុខសញ្ញាក៏រលត់

៣- កាលបើអនត្តានុបស្សនាកើតឡើង អត្តសញ្ញាក៏រលត់

៤- កាលបើនិព្វិទានុបស្សនាកើតឡើង នន្ទិក៏រលត់

៥- កាលបើវិរាគានុបស្សនាកើតឡើង រាគៈក៏រលត់

៦- កាលបើនិរោធានុបស្សនាកើតឡើង សមុទ័យក៏រលត់

៧- កាលបើបដិនិស្សគ្គានុបស្សនាកើតឡើង អាទានៈក៏រលត់

-និច្ចសញ្ញា មានន័យថា សេចក្ដីសម្គាល់ថា ទៀងក្នុងសង្ខារ ។

-សុខសញ្ញា មានន័យថា សេចក្ដីសម្គាល់ថា មានសេចក្ដីសុខក្នុងសង្ខារ ។

-អត្តសញ្ញា មានន័យថា សេចក្ដីសម្គាល់មានខ្លួនក្នុងសង្ខារ ។

-នន្ទិ មានន័យថា សេចក្ដីរីករាយក្នុងសង្ខារ ។

-រាគៈ មានន័យថា សេចក្ដីតម្រេកក្នុងសង្ខារ ។

-សមុទយៈ មានន័យថា កិលេសជាហេតុនាំឱ្យកើតសង្ខារ ។

-អាទាន មានន័យថា សេចក្ដីប្រកាន់មាំក្នុងសង្ខារ ។

៥-បរិញ្ញា ៣

បរិញ្ញាបានដល់បញ្ញាហ្នឹងឯង ហើយមាន ៣យ៉ាងគឺ

១-ញាតបរិញ្ញា បញ្ញា គឺកំណត់ដឹង

២-តីរណបរិញ្ញា បញ្ញា គឺពិចារណា... ។ល ។

៣-បហានបរិញ្ញា បញ្ញា គឺលះបង់ ។

សេចក្ដីអធិប្បាយ

១-ញាតបរិញ្ញា បញ្ញាមានសេចក្ដីថា កំណត់ដឹង គឺបញ្ញាដែលដឹងនូវលក្ខណៈនៃសភាវធម៌មានកំណត់ថា សភាវៈនេះជារូបធម៌ សភាវៈនេះជានាមធម៌ជាដើម និងកំណត់ដឹងនូវហេតុបច្ច័យរបស់នាមរូបនោះ ។

២-តីរណបរិញ្ញា បញ្ញាមានសេចក្ដីថា ពិចារណា...។ល។ គឺបញ្ញាដែលបានឃើញនូវព្រះត្រៃលក្ខណៈមានឃើញថា រូបំ អនិច្ចំ រូបមិនទៀងដូច្នេះជាដើម។

៣-បហានបរិញ្ញា បញ្ញាមានសេចក្ដីថា លះបង់ គឺបញ្ញាដែលកើតឡើងហើយលះបង់នូវកិលេស បានដល់អនុបស្សនា ៧ មានអនិច្ចានុបស្សនាជាដើម ដែលលះបង់នូវសេចក្ដីសម្គាល់ខុសមាននិច្ចសញ្ញាជាដើម។

ចប់ដោយបរិបូរណ៍